בעזרת המקבץ כל נדחים.

אתחיל לכתוב שיטת פסחים: דף ב ד"ה אור לי"ד וכו' פ"ה שלא לעבור וכו' וקשה לר"י כו'. כבר האריך הר"ן ז"ל לישב דברי רש"י ז"ל ע"ש.

ע"ב ד"ה מאימתי י"ד אסור בעשיית מלאכה פ"ה במקום שנהגו ואין נראה לר"י וכו' נ"ל דרש"י בא לישב דלא נצרך לומר דברייתא זו ס"ל איסורא דווקא וא"כ גם ראב"י ס"ל איסורא וא"ה נצטרך לומר כראב"י והוי דלא כהלכתא דהא ריש מקום שנהגו סתם לן תנא דבמנהגא תלי' מילתא כמו שפסקו כל הפוסקים וק"ל משנת ראב"י קב ונקי אפי' נגד רבים כדאיתא ביבמות דף ס' ודף ל"ז ומשמע שם דאפילו נגד סתם הלכתא כוותיה דקאמר התם כי היכי דלא תקשה הלכתא אהלכתא והתם סתם משנה הוא כדברי הילל ואפ"ה פריך דלא תקשי אכללא דק"ל משנת ראב"י קב ונקי וא"כ ה"נ תקשי הכא דאין לומר דסתם דמקום שנהגו סתם ואח"כ מחלוקת הוא דהוא סתם משנה וכה"ג אע"ג דסתם ואח"כ מחלוקת הוא מ"מ הוי כיחיד נגד רבים כמ"ש התוספות ריש פ"ק דביצה ופשוט דאין חילוק אי יחיד פליג או חכמים דפשיטא אי חכמים פליגי אסתמא דהסתם עדיף והוי כמו רבים נגדם וכן כתבתי בקונדרסי לישב דברי הרא"ש ז"ל שכתב דק"ל כסתם דריש פרקין דמקום שנהגו וזו קשי' לענ"ד לדברי ר"י.

ועוד תימה גדולה לע"ד אי ס"ד מדתנא תנא איסורא לא ס"ל מנהגא א"כ לקמן דמייתי ברייתא להוכיח דר"י איסור' ס"ל ודייק מדיוקא דאמר ר"מ מנהגא מכלל דר"י ס"ל איסורא ולמה לא דייק מהאי ברייתא דהכא בפשיטות דקתני אסור ועוד הא אשכחן דקתני אסור ואפ"ה ס"ל מנהגא דהא ר"מ מנהגא אית ליה כדמסיק לקמן ואפ"ה קתני לקמן דף נ"ה ר"מ אימר כל מלאכה שהיא לצורך המועד גומרה בי"ד ושאינה לצורך המועד אסור א"כ קתני איסורא אע"ג דס"ל מנהגא ע"כ נראה דמלשון אסור ליכא לדייק מידי דכיון שנהגו איסור אסור לעשות מלאכה כמו שהוכחתי.

והא דפריך לקמן דף נ"ה מעיקרא תני מנהגא ולבסוף תני איסורא היינו משום דבתחילה קתני מנהגא ולא תני מקום שנהגו שלא לעשות כמו בסיפא א"כ האי תנא לא תנא איסורא במקום מנהגא א"כ סיפא דקתני אסור משמע דמדינא אסור לא מטעם מנהגא וא"כ ב"ש אוסרין משמע בכל מקום כיון דאיסורא הוא אין לחלק במקומות ומשני דר"י היא דסבירא ליה איסורא וא"כ אנשי גליל ס"ל כב"ש דאסור ואנשי יהודה ס"ל דלא נחלקו ב"ש וב"ה מעולם שיהא אסור: ואגב אורחא כתבתי זאת לישב דברי רש"י ז"ל שכתב דב"ש אוסרין משמע בכל מקום ור"י לא ס"ל דאסור כי אם בגליל וכמ"ש התוספות בכאן וכבר הרגיש בזה החכם מהרש"א ז"ל לקמן ובזה א"ש יהי' איך שיהי' מ"מ נתיישב דלא פריך כ"א לתנא דמתניתין דהתם תנא ברישא מנהגא וכה"ג איתא בכמה דוכתי' דלא פריך כ"א לחד תנא דלא הוי האי לישנא ולעולם שייך למיתני איסור אפי' אי לא הוי אלא מנהגא אסור מטעם המנהג כמו שהוכחתי ומדברי תו' ז"ל עצמן לקמן משמע קצת דמלישנא דאוסרין ליכא לדייק מידי מדכתב ד"ה אמר ר"א דבמנהג לא שייך פלוגתא דלחזי היכי נהוג ולא דייקא דהא ב"ש קתני אוסרין וא"כ ע"כ לא ס"ל מנהגא וגם זה כתב החכם הנ"ל.

ויש לדחות דלמא ס"ל לר"א דב"ש וב"ה לא קאמרי לישנא דאיסור והיתר אלא לישנא דמנהגא כדקתני ת"ק דאין עושין במקום שנהגו שלא לעשות לכך פי' דלחזי היכי נהוג. עוד י"ל לרש"י דס"ל דלישנא דב"ש אוסרין משמע שהם אוסרין מדינא מדלא קתני ב"ש אומרים אסורה דהוי אפשר לפרש דהלילה אסורה מטעם מנהג אבל ב"ש אוסרין משמע שהם אוסרין ואי מטעם מנהג לאו הם ס"ל הכי אלא מחמת מנהג המקום הוא אסור: כללו של דבר לע"ד דע"כ אי אפשר לפרש לקמן דפריך מלישנא דאיסורא כמ"ש ולא מטעם דנחזי וא"כ מפרש רש"י ברייתא זו דלא תידוק מינה דס"ל לראב"י איסורא ולמאי דמסיק לקמן איסורא ס"ל בגליל מ"מ ראב"י אפשר דס"ל מנהגא ולא נחית לפלוגי עם ר"י אלא פליגי כל חד למאי דאית ליה לראב"י משום מנהג ולר"י משום איסור ומה שהקשה דלחזי היכי נהוג ס"ל לרש"י דלאו קושי' היא דאפי' אי נהוג הכי מנהג של הבל הוא כמ"ש ר"ת ז"ל ריש פ"ק דב"ב דאיכא כמה מנהגות דלא סמכינן עלייהו דלהכי תני ג"כ מתניתין דמקום שנהגו שלא לעשות אין עושין דקמ"ל האי מילתא דלא תימא דלאו מנהגא הוא ואין להם על מה שיסמכו ולענ"ד תדע דהא ר"מ ס"ל מנהגא וקאמר כל מלאכה שהתחיל קודם י"ד גומרה בי"ד ומבעיא להו לר"מ לצורך המועד תנן כו' ומאי מבעיא להו ליחזי היכי נהוג ואפי' תימא דהתלמוד לא קים ליה היכי נהוג ור"י פריך על התנאים דאינהו ידעי מנהג שפיר מ"מ ר"מ גופיה מאי קמ"ל ליחזי היכי נהוג וכן חכמים דפליגי שם עם ר"י בר' יהודה דג' אומניות עושין מלאכות וכו' ור"י בר' יהודה אומר אף הרצעני' משמע דקיימי ג"כ על המנהג כמו שפוסקין כל הפוסקים וגם משמע דס"ל כר"א מדקתני להא מילתא כר"מ וליחזי היכי נהוג אלא ע"כ כמ"ש והכי אמרינן בירושלמי בכמה דברים נשי דנהיגי הכי מנהגא משמע דאיכא מילי דלאו מנהגא הוא אע"ג דנהיגי הכי: דף ד ד"ה אם משמסר המפתח פירש"י דמסירת המפתח קונה וכו' ואין נראה לר"י כו' צ"ל דרש"י ס"ל דלא דמי שכירות למכירה דאע"ג דבמכירה לא קני מפתח כמ"ש התוספות מ"מ בשכירות קני דבמרובה לא אמר דאין שכירות קונה כ"א מה שמכירה יקנה אלא כך אמר דמה שנקנה במכירה נקנה בשכירות ולעולם איכא בשכירות מה שאין במכירה וטעמא דמילתא נ"ל דבמכירה אין המפתח שייך לבית דהא אמרינן בהמוכר את הבית לא מכר את המפתח א"כ אפי' אירע שמכר לו גם המפתח כמו שא"ל הוא וכל מה שבתוכו הוי כמכירה בפני עצמה ולא שייכא לבית אבל בשכירות י"ל דמשכיר בית חייב לתת לו המפתח דהא תנן בהשואל דכל דבר שמעשה אומן המשכיר עושהו ואם המנעול הוא מעשה אומן למה לא יהי' גם המפתח מעשה אומן וא"כ הוי המפתח כמו אפסרא דביתא שע"י הוא אוחז הבית כדמבעיא ליה פ' חזקת אי מיצר הוי אפסירא דארעא כיון שהוא משועבד לשדה לשומרו הוי כמו אפסר כדפי' רשב"ם ז"ל שם וכן בקידושין דף כ"ז אמרינן דשטר של שדה הוי אפסרא דארעא כיון שהשדה צריך לו הוי בית אחיזתה א"כ ה"ה המפתח הרי דאיכא אפסרא גם בקרקע ואע"ג דמפתח מטלטל ואין אוגדו בידו כדקתני בקידושין דף הנ"ל הא לענין מצר איבעיא ליה אי אפסירא דארעא היא אע"ג דאין אוגדו בידו כדפי' הרשב"ם ז"ל ורש"י לא סבירא ליה כפי' רשב"ם דמאי דקא מבעיא ליה גבי מיצר היינו משום דאין אוגדו אלא הכי קמבעי' ליה אי הוי מצר אפסרא דארע' או לא ולאו משום אוגדו בידו דלא בעינן אוגדו בידו וא"כ מפתח ודאי הוא אפסרא דבי' דע"י הוא מנהיג כל הבי' ואפי' אם הוא ג"כ מפרש

כרשב"ם מ"מ י"ל דמפתח מקרי אוגדו בידו כיון שא"א לכנוס לבית בלא מפתח א"כ הוא אוחז כל הבית בידו משא"כ מצר אינו אוחז על ידו השדה: וגדולה מזאת כתבו התו' ז"ל בקידושין גבי עשרה בהמות באפסר א' אע"ג דאינו אוחז כ"א בטלפים של אחת מהן קנה כולן הואיל וראוי לאחוז כולן ע"י האפסר אם ירצה הוו כולם כמחוברים ה"נ כיון שאם ירצה אוחז ע"י המפתחכל הבית הוי כמחובר בו משא"כ מיצר לא שייך שאוחז על ידו שהשדה משתמר קצת על ידו ורשב"ם ס"ל דאפי' במכירה קני מפתח כמ"ש התו' בשמו במרובה ופ' חזקת גבי נעל גדר וגם מדבריו משמע משום אפסר דהוי כמסירה שהוא ז"ל מחלק בין מכירה ושכירות לנכסי הגר דבמכירה ושכירות מסר ליה חבריה ובנכסי הגר מאן קא מסר ליה דמקני ודבר זה נאמר בקנין מסירה כדאית' פ"ק דב"מ דף ח': ע"ב ד"ה מדאורייתא בביטול בעלמא סגי פ"ה מדכתיב תשביתו ולא כתיב תבערו אלמא השבתה בלב היא וקשה לר"י וכו' ואני תמה על קושיא זו שהרי אין לשון רש"י ז"ל אלמא השבתה בלב היא דהוי משמע דאין השבתה אלא בלב אלא הכי כתב והשבתה דלב הויא השבתה ור"ל שגם בלב הויא השבתה וא"כ לא קשיא כלום דתבערו אין פירושו כ"א ביעור ממש אבל השבתה מקרי אפי' בלב ולעולם ביעור ממש כ"ש דהויא השבתה גמורה וא"כ קאמר רחמנא דתשביתו בכ"ד שיכול להשביתו או בלב ואם לא השבית בלב תשביתו ממש ועוד דודאי אין מקרא יוצא מידי פשוטו דתשביתו מבתיכם הוי פשיטא ביעור מן הבית אלא מדמפיק ליה בלשון השבתה הוי גם בלב וא"כ דייק לקמן שפיר כיון דקאמר גם להשבית ממש אם לא ביטל וע"כ זהו הבערה דילפינן מנותר כדתני ר"י לקמן וא"כ ע"כ הוא מעי"ט.

ומה שהקשה ועוד תשביתו גמרינן לקמן מאך חלק שהוא מו' שעות ולמעלה ובטול לא מהני לאחר איסורו עכ"ל גם זה צל"ע דהא לקמן דריש חד תנא מלא תשחט על חמץ דם זבחי לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים ושחיטת פסח מתחילת שבע כדפי' רש"י לקמן וא"כ ע"כ צריך לבער קודם שבע דבתחילת שבע לא היה רשאי לשחוט הפסח דעדיין חמץ קיים שהרי מבערין אותו אז והוא קיים בתחילת שבע ואין לומר דהאי תנא פליג אשאר תנאי וס"ל דמבער קודם שבע דלא משמע כן דהא קאמר ר"ע אינו צריך ואי פליג אר"י היכי קאמר אינו צריך הא צריך וצריך דמילפותא דידיה לא שמעינן כ"א מו' שעות ולמעלה וגם דלישנא דאינו צריך משמע דבדינא שוין הן אלא דכל חד מייתי לה מקרא אחרינא ואפשר דר"י סבר כיון דמתחילין לבערו מיד ואינו קיים כ"א כדי לבערו לא מקרי חמץ קיים והכי משמע לקמן דפירש ר"י ז"ל דאביי דייק מיתורא דקרא ולא דייק דאי ביום הראשון הוי יום ראשון ממש א"כ ע"כ שהה בו קצת כדפי' רש"י דר"י הקשה על פירש"י דאין כוונת אביי כפירושו מ"מ מאביי גופיה תקשי למה לא דייק אלא עכ"פ כדפי' דשעה שהוא מבערו מקרי ג"כ לא ימצא כיון שהוא עוסק בביעורו אבל רש"י נ"ל דס"ל דמיעוט דאך ה"פ דקרא קאמר דביום הראשון תשביתו עכ"פ דאם אפשר לך בביטול כגון קודם חצות ולא יהיה אפשר לך בהבערה או שאר ביעורים תבטלנו ואם א"א לך בביטול כגון אחר חצות תבערנו באופן שאתה מחויב לראות שיהי' מושבת ביום הראשון עכ"פ בכל דבר שאתה יכול להשביתו אלא שלא תטעה דביום הראשון פירושו תחילת יום ראשון שאתה מחויב להשביתו בתחילת היום ואסור בשהיה לגמרי כל היום להכי קאמר אך שאינך אסור בשהיה כל היום שאם רצונך להשהותו עד

חצות ולבערו אח"כ בשאר ביעורים רשאי אתה אלא שאם אי אפשר לבערו אח"כ שלא יהיו לך עצים או שאר ביעורים או יהיו לו שאר צרכי' גדו' שלא יהיה לו פנאי לבערו אתה מצוה להשביתו כל היום משא"כ אם אפשר לבערו אח"כ הרשות בידך וא"כ לא קאי אך אלא לשאינך מחויב דוקא להשביתו בתחילת היום או לכל היותר קודם חצות ויהיה אסור בשהיה להכי קאמר אך שאינו אסור בשהיה ואינך מצוה על זה כ"א חצי היום אחר חצות אבל קודם אינך מצוה שרשאי אתה להשהותו ולשרפו אח"כ אם אפשר לך ולא קאי אך אלא שאינו אסור בשהיה וכן פי' רש"י אך חלק דחציו מותר וחציו אסור ולא כתב דחציו חייב וחציו פטור דבאמת גם חציו הראשון הוא באזהרה שאם רואה ולא יוכל לבערו אח"כ מחויב להשביתו קודם אלא שאינך מצוה דוקא ואינך באסור שהיה כמ"ש.

ואין להקשות מנלן דקאי אאסור שהיה דלמא קאי כפשטיה אתשביתו דחציו חייב בהשבתה וחציו פטור לגמרי וא"כ גם מו' ולמעלה יהיה רשאי לבטלו ומנ"ל דמו' שעות אינו ברשותו דלמא עדיין ברשותיה הוא עד שיבטלנו י"ל דהך סוגי' לר' יהודה היא דעליה קיימינן בשמעתין ואיהו ס"ל דחמץ לפני זמנו עובר בלאו כדאיתא פ' כל שעה וע"כ א"א לומר שכל היום אסור דא"כ איך אפשר בביטול ותשביתו משמע ביטול נמי כמ"ש אלא ע"כ מקצתו מותר ומעתה יש לחלק כמ"ש רש"י גבי אך חלק וא"כ חציו אסור בהנאה וא"כ א"א לבטל וע"כ אך צריך למדרש כמ"ש אאסור שהיה אבל לר"ש לא דריש הכי וס"ל דמותר מן התורה באכילה עד הלילה דבזה הוא משביתו וכמ"ש הרז"ה ז"ל ואפילו אי ס"ל דתשביתו משמע שלא כדרך הנאה וכמ"ש התו' שם מ"מ מותר לר"ש בהנאה עד הלילה וכמ"ש התו' שם ופשיטא דמותר לבטל לר"ש אחר ו"ש ואה"נ דדריש הכי דאהשבתה קאי וכמ"ש וכולה שמעתין לר"י קאי ואאסור שהיה ועי"ל מניין לתרוץ הנ"ל דעיקר קרא דתשביתו אתי לאסור השהיה כאלו אמר דביום הראשון לא ימצא בביתך שלא תשהנו ושמא תאמר דכל היום אסור והכי קאמר אך דעד חצות מותר ועיקר אך למשרי שהיה קודם חצות אתי וא"כ ע"כ הוא משביתו קודם חצות אפילו אם מבערו ואינו מבטלו כיון דאח"כ אסור בשהיה ואם מבערו אח"כ א"א בלא שהיה כמ"ש לקמן בע"ה ולא אתא אך לומר שמשביתו אחר חצות ולא קודם אלא אתי לומר דקודם זה מותר בשהיה דעיקר תשביתו אתי שתשביתו ולאו הבא מכלל עשה כדי שלא ימצא וע"ז אך שקודם זה ימצא דע"כ הכי מדריש לר' יהודה כמ"ש דבטול א"א אחר חצות וע"כ מבטלו קודם חצות וא"כ ה"ה שאר ביעורים כיון דכולהו מתשביתו אתו דינם שוה ואין להקשות כיון דע"כ מבערו קודם א"כ אסור בשהיה אפילו קודם דהא חייב לבערו קודם זה אינו דמה שמבערו קודם היינו כדי שלא יעבור בעשה אח"כ ואם לא בערו לא עבר כ"א אח"כ ולא קודם דהביעור קודם אינו אלא משום אח"כ כמ"ש ועוד דאה"נ שאינו מבערו לגמרי קודם אלא שהוא מכין הכל וזורקו באש קודם שבע ישרוף באש מיד ולא ישהה כלל וכמ"ש לקמן בע"ה וא"כ עד התחלת ז הוא שוהה בידו.

ובזה מיושב ג"כ מה שהקשו התנאים לקמן דתשביתו הבערה ולא ציוה הכתוב לשורפו אלא לאחר איסורו עכ"ל פי' כיון דמנותר ילפינן שריפה ונותר בשרפה לאחר איסורו וכמו שכתבו לקמן דף י"ב והשתא א"ש דעיקר שריפתו באש הוא לאחר איסורו אלא שמכין הכל וזורק קודם אע"ג דגם זה שייך להשבתה וכמ"ש לקמן מ"מ גם בנותר לא

הקפיד הכתוב רק שישרוף באש אחר איסורו כדכתיב באש ישרופו: שם ד"ה אך ביום הראשון וכו' ואין נראה לר"י דהא תשביתו הבערה היא ולא צוה הכתוב לשורפו כ"א לאחר איסורו הייתי רוצה לתרץ כיון דכוונת רש"י ז"ל היא דקשו קראי אהדדי דכתיב לא ימצא וכו' שבעת ימים שלמים אסור בשהיה וכתיב ביום הראשון תשביתו וכיון שהוא מבערו ביום ראשון ע"כ שהה בו קצת שהרי נוטלו ומבערו וקודם הנחתו באש הוא נמצא בבית וא"א בעולם שלא ימצא אפילו רגע א' כל שבעה אא"כ מבערו קודם י"ט אבל אי קאי איום ראשון שלפני הפסח א"ש דהוא מותר בשהיה ואם כן עיקר הקושיא דלא מצי קאי איום ראשון מכח איסור שהיה דהוא אסור בשהיה כל היום ומאי דאמרינן דאין מצותו בשריפה כ"א לאחר איסורו היינו לאחר איסור אכילתו שמו' שעות ולמעלה נאסר באכילה ואז מצותו בשריפה כמו נותר דמיניה יליף כמ"ש התוס' לקמן דף י"ב ולעולם בשהיה מותר קצת מה שמתעסק כדי לשורפו אלא דקשה לי לפי פירושו דלעיל דאך אאיסור שהיה קאי דחציו אחר השהיה והרי מותר בשהיה יותר מחציו כיון ששורפו לאחר ו' הרי שוהא בו קצת בשעת הביעור וזהו קושית ר"י דע"כ לאחר ו' הוא באיסורשהיה כמ"ש ואז צוה הכתוב לשורפו וא"כ אם זה דמתעסק לשורפו הוי שעת היתר שהיה א"כ לא משכחת לה ששורפו לאחר איסורו וגם אין לחלק בין איסור אכילה לאיסור שהיה דהא בהא תליא ולא נזכר בכתוב איסור אכילה מו' ולמעלה כ"א איסור שהיה לכך נראה דאי אעי"ט קאי משכחת לה דביטלו קצת קודם ו' שהוא שעת היתר עדיין ומכין הכל וזורקו באש מיד שמגיע תחילת ו' שורף באש וא"כ לא שהה בו כלל אבל אי אימא אראשון ממש קאי ליכא למימר דנוטלו לפני יום ראשון ומיד שיגיע שורפו דביום הראשון משמע שאינו עושה לפני זה כלום אלא משביתו ביום הראשון לבד ואי נוטלו וזורקו לפני זה גם זה שייכ' להשבתה ועוד אי זרקו לפני זה קצת א"כ בתחלת יום ראשון הוא נשרף מאליו ואין זה תשביתו דמשמע שאתם תשביתו והוא אינו עושה כלום ביום ראשון דמאליו נשרף וקמחא טחינה הוא וקרא משמע שאתם תשביתו ביום ראשון משא"כ אי קאי אעי"ט א"ש ואע"ג דכתיב אך דמשמע שחציו דוקא איתא בהשבתה כבר כתבתי דאך אאיסור שהיה קאי ולא אפטור דהשבתה וכיוצא בזה אית' בירושלמי לדברי ר"מ דס"ל דחמץ מו' שעות ולמעלה מדבריהם ודרש ביום הראשון זה ט"ו יכול משתחשך ת"ל אך הא כיצד תן לו לפני שקיעת החמ' שעה א' ונ"ל ג"כ דזהו פירושו כמ"ש דאין לפרש דלפני שקיעת החמה שורפו לגמרי דא"כ אתא מיעוט' דאך ועקריה לקרא ממשמעותיה לגמרי דכתיב ביום הראשון שהוא ט"ו לר"מ ולפני שקיעת החמה אכתי לאו ט"ו הוא אלא שהכוונה שמתחיל להתעסק לפני זה ומכין הכל כדי שבתחלת יום ט"ו ישרפנו מיד ולא ישהה בו כלל ואפשר דר"מ לא ס"ל לקושיא מדכתיב שבעת ימים לא ימצא דאף אם שורפו בתחילת יום ט"ו מקרי נמי שבעת ימים כיון ששורפו מיד בתחילתו כמו דגם בשמעתין איכא כמה תנאי דלא דרשי מהאי קרא כ"א מקראי אחרינא ולכן דרש ר"מ מאך ומה שהקשה ז"ל דאי ביום ראשון משמע דמקצתו מותר מה צריך לאך חלק ואני אומר דע"כ צ"ל לפי' רש"י שפי' דהקושיא מיתורא דקרא או מאך וא"כ יש לדקדק למה לא מקשה אביי מהא דע"כ מקצתו מותר מדשוה בו קצת בעת עוסק בהשבתתו הוא כדי להשביתו ולא סגי בלאו הכי אבל להשהותו שלא לצורך השבתה ואצ"ל כדי לאכלו לעולם אסור ואין לפרש דשבעת ימים לאו דוקא שלמים אלא

זה מקרי נמי ז' ימים כמ"ש לר"מ ולעולם מקצתו שהוא עסק השבתה מותר דא"כ הדרא קושיא ראשונה לדוכתה דאין מצותה בשריפה כ"א לאחר איסורו אלא ע"כ כמ"ש כיון דמכי הוא א"כ גם לרש"י נאמ' כן דלעולם ממה שהתירה התורה להשביתו וע"י זה שוהה בו אין ללמוד מזה היתר שהיה אלא לצורך דשאני הכא דהתורה התירה דלא סגי בלאו הכי ואביי דמקשה היינו אלא ימצא דאי איום ראשון קאי איך אפשר שימצא בו הרי כבר השביתו דאמר רחמנא ז' ימים אלא ימצא אפילו רגע א"כ ע"כ משביתו קודם ז' ימים וכתיב אך ביום הראשון ונמצא שנמצא בבית קצת ביום הראשון ולשון רש"י בספרינו לא כתב כלל מכלל דמקצתו מותר כמ"ש התוס' בשמו אלא הרי שהה בו שעה א' וזהו כמ"ש דכשמשביתו ביום ראשון ע"כ הוא בבית עדיין ולא ימצא משמע שברגע הראשון של תחיל' ז לא ימצא בבית כלל ובזה נוכל ליישב גם קושיא הראשונה דלעולם שורפין אחר ו' שהוא אחר זמן איסורו ושהיה זו כדי להשביתה התיר' התורה אף על פי דאסור להשהותה אלא לצורך אבל שהיה זו התורה התירה בהדיא מדצוה הכתוב לשורפו אחר ו' שעות אבל ביום ראשון ממש א"א לפרש כן מדכתיב לא ימצא משמע שאינו בבית כלל בתחלת ז' וכתיב תשביתו מבתיכם הרי נמצא בבית וא"כ אתא אך להתירו להשהותו לגמרי אפילו לאכילה: דף ה' ד"ה דהא איתקש וכו' עד וקשה לרשב"א אמאי לא יליף כרת להשבתת שאור מדאיתקש לאכילת חמץ ולעד"נ לישב עם דברי התוס' עצמן שכתבו לפני זה דלא הוקשה אכילת חמץ להשבת' שאור דמו' שעות ולמעלה וא"כ תקשה למאי הלכתא כתב רחמנא אכילת חמץ גבי השבתת שאור דו' שעות ולמעלה שהרי כתיב אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם כי כל אוכל חמץ ונכרתה וביום הראשון הא אוקמינא לערב י"ט והוא לא איתקש כמ"ש אלא ש"מ למעוטי כתביה דאוכל חייב ואינו משבית פטור מדשבקיה להשבתה דרישא וחייב באוכל והכי איתא בכמה דוכתי דאיפכא ליכא למימר דפתח בהשבתה וסיים באכילה דשוין הן כדאמרינן בכל דוכתא כגון פרק קמא דביצה פתח בשאור וסיים בחמץ לומר לך זהו שאור זהו חמץ ופ"ק דב"ק פתח בנגיחה וסיים בנגיפה וכו' דהכי ליכא למימר הכא דהא השבתה דעי"ט לא איתקשא כמ"ש אלא ע"כ צ"ל איפכא דכתבי' למעוטא דדוקא אוכל חייב ואי כתביה בפני עצמו לא הוה ידענא מיעוטא והשתא ידענא מדשבקיה להשבתה וכ"ת מנלן לתלמודא דלא איתקש דלמא איתקש ומנלן לתלמודא דהשבתת שאור דז' ימים אתי להיקש ודעי"ט למיעוט' אימא דתרווייהו להיקש אתי ולפום ריהטא קושיא היא על פי' התו' י"ל דתלמודא דייק דאכילת חמץ קאי אאכילה דז' ימים כדכתיב בהדיא מיום הראשון עד יום השביעי וא"כ אין עניינו להשבתת שאור דו"ש וטפי ה"ל לקרא לאקושי אכילת חמץ דו"ש לר"י ולר"מ פשיטא דא"א למדרשיה להקיש כלל דהא לדידיה אינו עובר בלא כלום באכילה מו"ש ולמעלה ועוד דפשיטא דאהשבת' דעי"ט ליכא לחיובא כרת דאינו אלא עשה דתשביתו ולא מצינו בכל התורה כרת בעשה כ"א בפסח ומילה דכתיבי בהדיא כדאית' ריש פ"ק דכריתות אבל היכא דלא מצינו בהדיא לא מוקמינן ביה כרת כיון דפסח ומילה חידוש הן לא ילפינן מנייהו וא"כ מוטב לאוקמא לדרשא אחריתא כמ"ש וכ"ת עדיין לא ידענא מיעוטא כ"א להשבתת שאור דעי"ט ומנ"ל מיעוטא דשאור דז' ימים.

לאו קושיא היא דא"כ הדרא קושי' לדוכת' למה שבקיה להשבתה וסיים באוכל ה"ל לסיומי בהשבתה דז' ימים אי ס"ד דחייב כרת אהשבתה דז' ימים ומה ענין אכילה דז' ימים להשבתה דעי"ט אלא ש"מ דוקא אוכל בז' ימים חייב ולא משהה: ועי"ל דכרת דחמץ הוא מיותר לגמרי דהא כתיב כרת גבי מחמצת ולקמן פרק כל שעה דף כ"ח דרשינן אין לי אלא שנתחמץ מאליו מחמת דבר אחר מנין משמע דמאליו הוי מסתבר טפי וכן משמע התם מדברי ריב"א ז"ל וא"כ קשה למאי הלכתא כתביה לכר' דהא נפקא מק"ו דמחמצת דהא בתורת כהנים דדריש מחמצת לשאור שקיל וטרי דנכתב חמץ ולא בעי שאור דאתי מק"ו כמו שהביא רש"י ז"ל בפי' החומש ותירוץ דהתם לא שייך הכא וא"כ ר"י דדריש לנתחמץ מחמת ד"א תקשי ליה אלא להכי אתא למעוטי השבתה דלקמן ריש פרק אלו עוברין דרש ר"א להאי קרא נמי למעוטי תערובות חמץ מחמץ ה"נ נדרוש מאוכל למעוטי השבתה ואין להקשות לנתחמץ מאליו דז"א כיון דבלאו הכי כתב לחמץ ומחמצת ודרשינן מחמצת למחמת ד"א א"כ פשיטא דגם בכרת הוי פירושו הכי ואצ"ל לר"י דדריש מדאפקיה בלשון מחמצת: שם ד"ה דברי ר"י תימא דתנא דבי ר"י נ"ל מקרא אחרינא וכו' ולע"ד אומר דמאן לימא לן דתנא דבי ר"י נפקא ליה מהאי קרא דהא בהאי קרא לא מוכח דמיירי בעי"ט דהא י"ט פשיטא דנקרא ראשון כדכתיב מיום הראשון כו' תדע דהא לא קאמר תנא דבי ר"י אלא מצינו שנקרא ראשון שמצינו פעם א' שנקרא ראשון וכ"ש שנקרא י"ט ראשון ראשון וא"כ מנלן דאי"ד קאי ואפשר דהתוספות לטעמי' ס"ל דאביי דייק מיתורא דקרא וא"כ גם תנא דבי ר"י יליף בג"ש מדאייתר קרא ש"מ לעי"ט דלי"ט לא צריך קרא וא"כ גם תנא דבי ר"י נפקא ליה מרומיא דקראי דאביי אלא דאביי נפקא ליה מאם אינו ענין.

א"כ ע"כ ראשון קודם משמע ותנא דבי ר"י ס"ל דכתביה לג"ש ולישנא לא משמע הכי דהל"ל נאמר כאן ראשון ול"נ דלא הביא התלמוד תנא דבי ר"י דהוא יליף מהא אלא גם תנא דבי ר"י אית ליה ילפותא אחריתי אלא דמביא אמלתי'דאביי דקאמר לרבות ליל י"ד משמע דפשטי' דראשון משמע י"ט אלא כיון דליכא למידרשיה אי"ט ע"כ לרבות אתא קודם לכל ז' כדפירש רש"י ז"ל אע"ג דלא מצינו בשום מקום כן הוי ע"כ הכי ודבי ר"י תנא דמצינו לי"ד שנקרא ראשון א"כ נוכל לפרש פשיטא דקרא אי"ד כמו אי"ט אלא דבלא ילפותא אמרינן מנלן דאי"ד קאי דלמא אי"ט קאי והשתא דאית לן ילפותא הוי פשטא דקרא אי"ד ולא צריך למימר מכח על כרחך ולא מייתי תלמודא אלא לחלוק על אביי דיליף מכח ע"כ הא דתנא דבי ר"י הרי אביי מצי למימר כפשוטו כמו תנא דבי ר"י לשיטתו ונ"ל דגם מדברי רש"י משמע הכי מדכתב גבי ילפותא דר"נ ב"י זה ראשון דמעיקרא משמע דבלאו רומי' דקראי אהדדי משמע ראשון וכו' ולא פי' כן בתנא דבי ר"י דבלא רומיא דקראי משמע דתנא דבי ר"י בעי ילפותא אחריתא ולא יליף מהא ואפשר דגם התוס' ס"ל הכי אלא די"ל מדמייתי לה אמלתא דאביי דנפקא ליה מכח ע"כ ודבי ר"י אמרי בלא ע"כ משמע דאמרי הכי מהא ילפות' דאביי ולע"ד אין כאן הוכחה דאיכ' למימר כמ"ש דמדתנא דבי ר"י לשיטתו נוכל לומר כן גם אביי לשיטתו: שם ע"ב משום דכתיב לך לך תרי זמני וכו' אבל עדיין קשה כיון שדינא כו' תחילה אומר כי ראיתי בדברי החכם מהרש"א ז"ל שהקשה לתרץ קושיא זו של הרשב"א ז"ל דילמא אי לאו ג"ש הייתי מוקי תרי לך להטמין ולקבל פקדונות מן הכותים בגבולין ולא הוה שדינן

ליה אלא ימצא ולעיל דאמרינן יכול להטמין כו' היינו נמי מתרי לך אבל השתא דאיכא ג"ש דאסור להטמין ולקבל פקדונות ע"כ שדינן אלא ימצא למילף כותי שכבשתו ממשמעותי' ע"כ כוונתו וטרם עיוני בספרו למדחי ג"כ תירוץ זה.

ולפי דעתי אפשר להעמידה דהשתא נמי דכתיב שאור שאור אימא דגם בבתים שרי לקבל פקדונות משאור שאור דהא דתופס שפשוט דבבתי' אסור לקבל פקדונות היינו מדלא כתיב ביה לך כדפירש רש"י ד"ה ת"ל לא ימצא והא גבי גבולין נאמרו תרי לך וא"כ נילף בתים מג"ש מהתם ולשרי גם בבתים הכל וכ"ת הא ע"כ מדלא כתיב לך בגופיה לרבות פקדון אתי דע"כ צ"ל הכי בלאו הכי דהא קאמ' יכול יקבל פקדונות וכו' משמע דס"ד דשרי לקבל יהי' מכח מה שיהיה וא"כ תקשה היכי ממעט מלא ימצא נימא דלא ימצא גופיה אתי בג"ש כמ"ש אלא ע"כ מדלא כתיב בגופיה ש"מ דלרבויי אתא הא לאו מלתא היא דהא א"א למכתב בגופיה דא"כ היינו ממעט גם כותי שכבשתו דשרי ואפילו בלא משמעות' הייתי ממעט כיון דלגופיה לא איצטריך דמפקא ליה משאור שאור וא"כ תרי לך למה לי ע"כ לכותי שכבשתו הלכך לא כתביה בגופיה לאסור כותי שכבשתו ותרי לך למשרי לקבל פקדונות אתי ומהאי טעמא נמי אין לומר נכתב לחד לך מהני תרי גבי לא ימצא דגם זה אינו כלום דגם בזה הייתי מוקי לכותי שכבשתו ממשמעותיה ולא להתיר לקבל פקדונות להכי כתביה התם לאוקמי להתיר לקבל פקדונות ומנלן למשרי אלא ימצא אלא ע"כ צ"ל דס"ל לתנא דלישנא דלא ימצא משמע דאסור באחריות שהוא מצוי בידך כמ"ש רש"י עצמו לקמן דף ו' ד"ה לעולם אסיפא וכן משמע בשמעתין דקאמר שאני הכא דאמר לא ימצא וכן לקמן היינו דאיצטריך לא ימצא משמע דמלישנא דלא ימצא גופיה נפקא וכן כמה דע"כ דאל"כ בכל ג"ש בעולם נדרש מדלא כתיב בגופיה מיעט אז ריבה משום הכי אלא כל ג"ש כמאן דכתיב בגופיה דמי ורש"י לא פי' כן אלא בתחילת הברייתא מקמי דתיתי שאור שאור דאז ע"כ לא אתא ממשמעות דא"כ היכי קאמר בתר הכי אין לי אלא בנכרי שלא כבשתו כו' ואי ס"ד דגם ברישא ממשמעות אתי היכי ס"ד לחלק בין כבשתו ללא כבשתו כיון דכבר נקט התנא המשמעות והמשמעות לגמרי משמע אלא ש"מ דמדלא כתיב לך נפקא אבל למאי דמסיק ג"ש ממשמעות אתי כדפי' הוא עצמו ז"ל וא"כ א"ש ואע"ג דלא ימצא משמע נמי לרבויי כותי שכבשתו דהוא מצוי כדפי' רש"י ואימא לאסור כותי שכבשתו אתי ולעולם באחריות שרי י"ל דלהא לא אצטריך דמהי תיתי למשרא כותי שכבשתו דתרי לך לאחריות אתו דמסתבר טפי למשרא מכותי שכבשתו דאקרי לך כדפי' התוספות דהא כותי שכבשתו לא, ילפינן מלך אא"כ שדינן אלא ימצא ואלו אחריות ילפינן מגופיה דלך לשיטה זו ואני הצעיר אוסיף להפליא על דברי התוס' שכתבו על תרוץ ר"י ז"ל ודוחק א"כ הם תופסים לפשוט דכי שדינן לך אלא ימצא ע"כ אימעט נכרי שכבשתו הלכך תירוץ ר"י דוחק הוא דלמדרש לך לבתים בלא שדיה פשיטא דדוחק הוא דמה ענין לבתים לכאן אלא ע"כ אלא ימצא קאי וא"כ ממילא אימעט כותי שכבשתו כך צ"ל ע"כ לפירוש התוס' כמו שאכתוב אי"ה וא"כ תימה על תימה דלפי זה תרי לך למה לי לכתוב רחמנא רק חד לך גבי לא ימצא וא"כ ע"כ נמעט כותי שכבשתו ובל יקבל נרבה מלא ימצא וגבולין ניליף שאור שאור מבתים ואתי הכל על נכון כדפריך נמי בריש מרובה נכתוב להני פרטי גבי היאך כלל ופרט על כל דבר פשע למה לי וכן בריש בכל מערבין

גבי בבקר ובכמה דוכתי פריך נכתוב רחמנא הכי ואפשר דהתוס' תופסים בפי' רש"י דבל יקבל אתי מדלא כתיב לך בבתים וא"כ אי כתב לך בבתים הוי ס"ד כ"ש דשרי לקבל אבל לע"ד א"א בשום פנים לומר דס"ל לרש"י ולתוס' הכי כמ"ש לעיל דמ"ש מכל ג"ש דעלמא ואע"ג דיש לחלק טובא דהכא שאני מכח קושיא זו בעצמה מדכתיב תרי לך דאי לקבל שרי לכתוב רחמנא חד לך בלא ימצא לחוד ויהיה הכל שרי לקבל וכותי שכבשתו אלא מדלא כתיב הכי ש"מ דלקבל אסור וכותי שכבשתו שרי דמסתבר טפי מ"מ סוגיא דשמעתין לא משמע הכי דהא אביי דלא דריש תרי לך ע"כ נפקא ליה לאחריות מלא ימצא לחודיה דלדידיה ליכא לתרץ הכי ומ"מ יש לישב קושית החכם הנ"ל דתוספות מקשים דע"כ מוכח מלשון התנא דאפילו בלא ג"ש שדינן לך אלא ימצא ולא מוקמינן לענין לקבל פקדונות דהא מקמי דתיתי ג"ש דריש התנא מלא ימצא ר"ל למדרש לך אלא ימצא דאין חלוק בין כבשתו לל"כ אלמא בלא ג"ש מסתבר טפי למשדא אלא ימצא מלמדרש לקבל פקדונות וא"כ ג"ש למה לי גם מה שכת' דס"ד דיתורא דלך אתי לגבולין להתיר הטמנה אגב חורפיה לא עיין דמאי ענין הטמנה ללך דהטמנה שריא מגופה דקרא דכתיב לא יראה כדפירש רש"י בהדיא ולפום ריהטא כתבה הכא דע"כ תרי לך לדידיה לדרשא אחריתא אתא דאל"כ תרי לך למה לי וכ"ת חד למשרא כבשתו וחד ללא כבשתו ובלא שדיה, אלא ימצא א"כ אי כתביה בלא ימצא נמי הוי צריך למיכתב תרווייהו לכבשתו ולל"כ דסא אביי לא דריש ממשמעות דלא ימצא לכבשתו דאל"כ למה לא תירץ כדרבא דהא שינויא דידיה דחיקא הוא לומר איפוך ושינויא דרבא למשדיה ללך אלא ימצא אתמר בכל התורה אם אינו ענין לגופיה תנהו ענין לדבר אחר אלא ע"כ לאביי מלישנא דלא ימצא נפקא אחריות ובהא לא פליג רבא עליה הלכך נראה דאפילו אי כתיב לך בלא ימצא אין המשמעות מוכרח דכבשתו שרי דאיכא למימר דלגופיה אתי למשריה נכרי בבתים בלא כבשתו דאדרבה לא ימצא כתיב דמשמע לא יהא מצוי וזהו ע"כ בדכותי דבשלו לא שייך הא מלתא כי היכי דמלא ימצא דרשינן אחריות אף דשדינן לך אלא ימצא מ"מ אחריות אסור ולא קאי לך כ"א אמצוי דכבשתו ה"נ נימא דלא קאי כ"א אפשטא דקרא דבלא ימצא כתיב לך ושל נכרי מותר ומנלן למדרש התירא מיניה דקר' אדרבא לאיסורא כתיב להכי יליף משאור שאור דלגופיה לא איצטריך למשרא בכותי ראית חמץ דלמא הטמנה דוקא שרי דלא ימצא דהיינו הטמנה אינו אסור כ"א לך אבל דכותי שרי להטמין להכי יליף התנא שאור שאור דשל אחרים אתה רואה ולע"ד תירוץ פשוט הוא: דף ו' ד"ה בהמת ארנונא כו' פ"ה והא דתניא חייבת בעיסה תניא וקשה לרשב"א וכו' ואית ספרים דגרסי' וכו' והרב הגדול הרי"ף ז"ל גורס כרש"י ז"ל ונ"ל דהם לא חשו אתוספת' שלנו דס"ל דאין לבנות עליה יסודדמאן לימא לן דמתניא בי ר"ח ור"א כמו שכתבתי כמה פעמים בשם התוס' ואני ראיתי בתוספתא פ"ק דחלה דתניא עיסת ארנונא חייבת בחלה מפני שהוא חייב באחריותה עד שעה שימסור וזה סותר תלמודא דידן דפריש טעמא משום דלית ליה קלא משמע דמדינא פטור אלא משום מראית עין חייב וגם מן תוספת' זו משמע דמיירי דלא מצי מסלק ליה דאל"כ למה לי טעמא דחיוב אחריותה הא לגמרי שלו היא כדמשמע בשמעתין גם חיוב אחריות לא שייך אם אינו מחויב למסור העיסה עצמה ואפשר דהיא היא התוספתא שהזכיר הרשב"א ז"ל דרחוק הוא דהתוספתא תני אע"ג דלא מצי מסלק

ליה דזהו לשון התלמוד הוא ולא לשון ברייתא יהיה איך שיהיה מ"מ יש לדקדק למה שתיק תלמודא לאתויי סייעת' לרבא על עיסה לפחות תניא כוותיה דרבא בעיסה ומחמת זה לא חשו לתוס' שלנו נ"ל: שם ד"ה יחד לו בית פ"ה דלא קיבל עליו אחריות וקשה לר"י מאי אתא יחד וכו' והיכי נמי מסיק למימרא דשכירות קניא.

ולעד"נ דרש"י ז"ל ס"ל דקבל עליו אחריות דכולי שמעתי' אין פירושו שקבל עליו אחריות בפי' דבכל סתם פיקדון חייב באחריות וכן בכולי לא קתני כ"א הפקידו אצלו או יקבל פקדונות וכן חמירא דבני חילא אטו החיילות הוו צריכין להתנות עמהן אלא סוגיא דכולי שמעתי' פירושה דאם קבלה בפקדון ממילא הוא חייב באחריות מה שא"כ אם לא קבלו בפקדון אלא הנכרי הניחו אצלו כך שרי דלאו שלך הוא וא"כ א"ש דברישא קאמר דאם הפקידו אצלו דכל שקבלו בפקדון חייב באחריות יחד לו בית ר"ל שלא קבלו בפקדון אלא א"ל הא ביתא קמך דאינו לא ש"ש ולא ש"ח כדאמרינן בהזהב דף מ"ט ע"ב אינו חייב לבער וא"כ טובא קמ"ל דלא מבעי' לא קבל עליו אחריות דשמעתי' שפי' שלא קיבל שמירה כלל אלא דכותי הניחו מאליו כמו רישא דברייתי' נכרי שנכנס ובצקו בידו וכמ"ש רש"י דהיינו ברייתא דאתה רואה של אחרים או שאמר בפי' שאינו מקבל אחריות דפשיטא דאינו זקוק אלא אפילו א"ל הרי הבית לפניך דס"ד דזהו קבול שמירה קמ"ל דאינו שומר כלל כדמשמע לן רבא האי דינא בהזהב.

והמקשן ס"ד דהוי שומר אלא דאין זקוק משום דשכירות קניא. והשיב התרצן דטעמא לאו משום הכי הוא אלא משום דאין חייב באחריותו כדפירש רש"י בהדיא המצוי בידך דקביל עליה אחריות: שם ע"ב ד"ה מו' שעות ולמעלה פ"ה מתחלת ו' ולא נהירא וכו'.

נ"ל דרש"י ז"ל ס"ל דמו' שעות ולמעלה יש לפרשו בתרי אנפי כ"א לפי עניינו ותדע דהא אמרינן בכמה דוכתי מן המנחה ולמעלה כגון בע"פ דתניא לא יאכל אדם בע"ש ובעי"ט מן המנחה ולמעלה וכי פירושו מסוף המנחה והלא זמן המנחה עד הערב הוא ולר"י עד פלג המנחה ואפי' אם פירושו מן הגעת המנחה דשם אין לפרש כלל מסוף הגעת המנחה שהרי בתחילת החצי שעה האחרונה עשירי אסור לאכול כדמשמע התם בכל דברי המפרשים גם ברגע זו דהגעת מנחה אין לחלק בין תחילה וסוף עו' מצינו אפילו בקראי שקיל וטרי בערכין דף י"ח אהא דאמר קרא מבן שלשים ומבן חמש וכן גבי חמץ מיום הראשון אי הוי בן ל' ובן ה' בכלל וכן יום הראשון או לאו ואע"ג דפשוט התם דבן ששים הוא כלמטה מדכתיב בן ס' ולמעלה וכן בבכורות דף מ"ב לענין פדיון נפקא ליה מבכורי מדבר דכתיב מבן חדש ולמעלה דהוי לאחר ל' לחלק בין ומעלה לולמעלה דומעלה קאי אששים שהוא בן ששים ומעלה ר"ל כמו ששים ויותר וכולה חדא מנינא אבל ולמעלה הוה פירושו כמו וכן למעלה והוי תרי מנינא כאלו אמר דהאי דינא הוא במספר זה ובלמעלה הימנו שהרי גם לפי' ר"ת ז"ל לא פי' מו' שעות ולמעלה הוי עכ"פ גם ו' בכלל לרש"י כולו ולר"ת סופו מיהו א"א לפרש כן לר"ת דהא סוף ו' נמי דרבנן הוא דמדאורייתא אינו אסור כ"א מתחיל' ו' כמבואר בכולי מכילתין וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דהא לעיל אמרינן מו' שעות ולמעלה אסור מן התורה ובין סוף ו' לתחלת ז' איכא חלוק משהו כדאיתא לקמן דף י"א ע"כ צ"ל דמסוף שש דקאמר ר"ת היינו משעברו שש וראיתי לקמן דף י"ב ע"ב בתו' שכתבו ד"ה ניכול כולי שש דהא

דאצריך תוך שש משמע דס"ל דצריך לשרוף מן התורה תוך ו' דהא לקמן אדאורייתא קאי שהרי קושיית המקשן היא למה גזרו חכמים ועבוד הרחקה כלל כיון דמ"ה מותר כמ"ש רש"י ז"ל וזהו תימה דהא מ"ה מותר כל ו' עד תחילת ז' כמ"ש לעיל כמה פעמים שלא צוה הכתוב לשורפו כ"א אחר זמן איסורו שהוא אחר ו' וכן כתבו לקמן באותו דף עצמו יהיה איך שיהיה מ"מ רש"י ס"ל כמ"ש וכיון דאיכא לפרש הכי והכי ע"כ רב גידל מתחילת ו' קאמר דאל"כ מאי קמ"ל פשיטא כיון דתנן לקמן עבר זמנו אסור בהנאתו ודאי אין קדושיו קדושין דאין כאן שוה פרוטה כמ"ש רש"י בהדיא לקמן ריש פרק כל שעה ואין לפרש דחטי קורדניתא קמ"ל דמדקאמר ואפילו בחטי כו' משמע דלאו הא לחודא קמ"ל דא"כ הל"ל המקדש בחטי קורדנית' מו' שעות ולמעלה כו' אלא מדקאמר המקדש מו' שעות ולמעלה ואפ"ה בחטי משמע דגם מו"ש ולמעלה הוי רבותא וכן צ"ל לדעת בעל העטור ז"ל שהביא הרא"ש ז"ל שפי' דרב גידל אליבא דר"ש דס"ל דמו' שעות ולמעלה שרי בהנאה מן התורה וכו' וא"כ קשה מנ"ל לתלמודא דרב גידל אליבא דר"ש אלא ע"כ כמ"ש: דף ז' ד"ה לפני סוחרי בהמה פ"ה אף על פי דאיכא למתלי במוכרים כו' ואין נראה וכו' אפשר לומר שדע' רש"י ז"ל דאע"ג דסברת ר"י ז"ל איתא בכמה דוכתי בחולין דף ז' וריש פרק האשה בתרא מ"מ הני מילי היכא דאיכא מיעוטא אבל הכא מיעוטי דחולין הוי מיעוטא דמיעוט' דאיכא למיתלי בשאר מעות קדשים כגון מפריש מעותיו לחטאתו ולאשמו ולעולתו דק"ל דמועלין בהן משהופרשו מיד כדמשמע במעילה דף י"א וכתבה הרמב"ם ז"ל פ"ד ועוד דמפריש מעות לחטא' ואבדו אם נמצאו לאחר כפרה יוליכו לים המלח כדאית' במעילה ותמורה דף כ"ב וא"כ איכא למיתלי ג"כ בשאר קדשים לאיסור והוי חולין דשאר מעות מעוטא דמעוטא והוה כמאן דליתא כלל ולא מצרפינן ליה כלל וזכר לדבר אמרינן כה"ג בע"ז פ' אין מעמידין גבי גבינת בית אונייקי דר"מ דחייש למיעוטא היכא דהוי מיעוטא דמיעוטא לא חייש כלל ה"נ לרבנן נימא האי סברא דלא מצרפינן ליה כלל להוסיף על פלגא אלא הוי מ"מ פלגא ופלגא ומידי ספיקא לא נפיק ועי"ל ע"פ מה שכתבו התוס' עצמן באלו מציאות דף כ"ה דלמתלי בלוקחין עדיפא דאיכא חזקה בהדייהו דמוקמינן למעות אחזקה דלא נפקו עדיין מעשר וא"כ יש לומר דהוי פלגא ופלגא דגבי לוקחין איכא חזקה דמסייע להו וגבי מוכרין איכא מיעוטא דמסייע דעושה רובא להתיר ולכן מכח חזקה לחודה לא סגי דהוי כפלגא ופלגא אלא מכח ספקא ואע"ג דרחוק הוא קצת לפרש דעת רש"י ע"ז הדרך יען כי לא הזכיר מזה כלום מ"מ שינויא מיהו איכא: דף ט ד"ה היינו ט' חנויות לפי מה שפירש הקונטרס לענין בדיקה ל"נ לר"י כו'.

ולעד"נ לתרץ דאע"ג דספקא דרבנן לקולא מ"מ הכא שאני דכל עיקר תקנתא דבדיקה הוא מחמת ספק שהרי הצריכו חז"ל לבדוק בכל המקומות שאין ידוע שיש שם חמץ רק שמסתפקים שם חמץ אע"ג דאיכא למימר אוקמא אחזקתיה שלא היה שם חמץ בתחילה גם עתה לא נשאר שם שום חמץ שאע"פ שנסתפקו אינו מוכח שנשאר שם ועוד אפי' לא ידעינן אם נסתפקו שם הצריכו בדיקה במקום שדרך להכניס חמץ אע"ג דאיכא לאוקמוה אחזקה ומ"ה כיון שהחמירו חכמים בספיקו אסרו כל ספיקות ולא מהני חזקה והשתא א"ש דאצטריך מתני' דאין חוששין דלפום ריהטא משנה שאינה צריכה היא.

דמהי תיתי למיחש לספיקא בבדיקה דרבנן והאלקים כי אחרי עיוני מצאתי שכתב הרב המגיד ז"ל פ"ב מהל' חמץ סברא זו בשם הרמ"הז"ל אלא שצריך טעם למה הקילו בשמעתין במקצת ספיקות ונראה דגבי קבוע כיון שהעכבר נכנס ודאי בבית זה וליכא למיתלי בבית אחר אלא דלא ידעינן אי מצה עייל אי חמץ וכיון דקבוע כמחצה על מחצה ואפשר דחמץ שקל א"כ הוי כבית דמספקא לן אם נשתמשו בו דבעי בדיקה ה"נ בבית זה אע"ג דבדקוהו השתא דנכנס עכבר הדר מספקא לן אם נסתפק חמץ בבית זה ובעי בדיקה אבל אם לפנינו שני בתים דאיכא למיתלי בבית האחר הוי כספק ביאה דלא החמירו בו כמ"ש לקמן בע"ה ועוד כיון דא' מהם ודאי אין צריך בדיקה לא החמירו וכן בשני צבורין כיון דא' מהן ודאי מצה לא החמירו אבל בספק ביאה כזו דקרוב לודאי הוא החמירו כמו שהחמירו בתחיל' בדיקה אפי' בספק אם הכניסו שם חמץ כיון דרגילים להשתמש שם ה"ה דבר זה הוי כרגיל ואין להקשות דא"כ מאי פריך לעיל ואין ספק מוציא מידי ודאי והתניא כו' דלמא חמץ שאני דעיקר תקנתא הוא מספקא כמ"ש ואין לומר א"כ אפי' בלא ספק מוציא מידי ודאי ליתסר ואפי' בהכל ספק הא ליתא דבכול' ספק לא החמירו דהוי ס"ס וס"ס שרי כדאיתא לקמן בשמעתי' וכמ"ש לקמן בע"ה וכדאמר רבא דחצר אין צריך בדיקה מפני שהעורבים מצוים שם וה"ה לולין ורפת בקר ולפי זה נראה דה"ה בכל מקום שחולדה וברדלס מצוין לרבא דאמר דגם להם לא משיירא דע"כ צ"ל כן למאי דמדמי בדיקת חמץ לבדיקת נפלים י"ל דהמקשן דייק מלישנא דרבא דאמר ואין ספק מוציא מידי ודאי משמע בכל מקום דהל"ל גבי חמץ אין ספק כו' ואין להקשות דמ"מ המקשן הראשון דפריך מנפלי' מאי מקשה דלמא חמץ שאני כמ"ש י"ל דגם גבי נפלים הצריכו בדיקה מספק אפי' אין לו אשה ומה שהקשה ר"י דנוקמה אחזקה מלבד שהוא מיושב בדברינו דגבי חמץ לא העמידו על החזקה כמ"ש נ"ל לישב עוד לשיטה זו ע"פ מה שכתב הוא עצמו ז"ל ביבמות דף פ"ב ד"ה שתי קופות דגבי שתי קופות דלקמן לא שייך למימר אוקמא אחזקה דמה שנפל לתוך קופה של חולין ספק הוא ואין לו חזקת היתר עכ"ל ונ"ל לבאר תחילה דעתו ז"ל דלמה לא יהיה חזקת היתר לקופה של חולין ומה ראית לילך אחר הדבר שנפל דלית ליה חזקה ולא אחר הקופה ע"כ נראה דהטעם כיון דשרינן לזרי' הקופה עם מה שנפל ונתוסף על הקופה לזה לא מהני חזקת הקופה להתיר מה שנפל כיון דלמה שנפל ליכא חזקת היתר וא"כ ספק איסור הוא וממילא גם הקופה אסורה דאיך אפשר לומר דמה שנפל אסור והקופה מותרת ה"נ בנדון דידן כיון דצבורא של חמץ בפנינו ונתחייב בביעור ונאבד לעינינו ולא מבעי' בזו שנכנס עכבר ודאי עם ככר לבית אלא אפילו בספק ביאה מ"מ כיון שהככר נתחייב בביעור והוא אינו יודע אם הוא מבערו אם לאו והוא בספק איסור.

בל יראה וליכא לאוקמיה לככר זה בספק היתר א"כ צריך בדיקה לצאת מספק איסור ובאמת יש לתמוה למאי דמשמע בדבור זה דאפי' בלא ביטול דספק דאורייתא הוא מוקמינן אחזקת בדוק לענין בדיקה וכן משמע לקמן מקושיי' ר"י גבי ספק על וא"כ גבי שני צבורין א' שקל מצה וא' חמץ מאי פריך אימר דאמרינן שאני אומר וכו' ומאי קושיא והלא איכא חזקת בדוק אלא ע"כ צ"ל דליכא חזקת בדוק מטעם שכתבתי וא"כ מה הקשו לעיל.

והשם יודע כי אחרי כתבי מצאתי סברא זו שכתבתי בשם ר"י מיבמות בספר מהרש"א ז"ל וכתב לקמן גבי ספק על דס"ל לר"י דלא אמרינן דכולה שמעתי' מיירי אפילו בלא ביטל מטעם חזקת בדוק לבד משני צבורין אוקמא אחזקתה והוא לא כתב טעם למה לא נאמ' גם גבי שני צבורין אוקמא אחזקה ולא כתב טעם כ"א גבי שתי קופות ודין דשמעתין בשני צבורין לא הזכיר ונראה דגם הוא ס"ל כמ"ש דגם גבי חמץ ליכא חזקה מטעם זה כמ"ש מיהו מצאתי בדברי הרשב"א ז"ל בפי' משניות פ"י דתרומות דגבי בתי' דשני צבורין איכא חזקת בדוק וזה סותר דברי התוס' דכאן דא"כ למה לי דרבנן דהא ס"ל לתוס' דגם בדאורייתא מהני חזקה וצ"ל דאי הוי דאורייתא ליכא חזקה מטעם שכתבתי דהאי ככר הוא באיסור לא יראה ולית ליה חזקה וחזקת בית לא מהני להוציאו מספק בל יראה שהוא עליו מחמת ככר זה ומה לי לשיטת ר"י דקאי אאכילת ככר דליכא חזקה או אאיסור בל יראה דאסור להשהותו משא"כ אי איסור דרבנן הוא דליכא בככר איסור אלא שחכמים הצריכו לבדוק כל הבתים והבית הוא בדוק כבר וא"כ הר"ש ז"ל במסכת תרומה קאי אסוגיא דידן דמיירי בבטול ואית ליה לבית חזקה כמ"ש אבל מה שהקשה ר"י לעיל אפי' רש"י צלע"ג כיון דס"ל דחזקה מהני אפילו בלא ביטול א"כ בשני צבורין גם כן להני חזקה ואי ליכא חזקה שם כמ"ש גם לעיל ליכא חזקה ואפשר דר"י ס"ל דבדאורייתא לא מהני חזקה וקושי' ר"י הוא על רש"י דמ"מ היכי מייתי תלמוד' ראי' מט' חניות והא לא דמיא להתם ולא שייך למימר היינו ט' חניות דהתם ליכא חזקה ונהי דס"ל לתלמודא לסברא דלא מהני מיהו מהתם אין ראיה דדילמא גבי בית איכא חזקה דכיון שאין הככר בפנינו וצריך לבדוק כל הבית והבית נבדק כבר מהני ליה חזקה שאין צריך לבודקו ולקמן גבי שתי קופות מייתי בק"ו דאם גבי שתי קופות דליכא חזקה אמרינן שאני אומר כ"ש בבתים כמ"ש הרשב"א ז"ל שם ולקמן גבי ספק על ס"ל לר"י ג"כ דמיירי בביטול וקשיא ליה דאפילו בחדא ספקא שרי מטעם חזקה דמטעם ספיקא דרבנן לחוד לא קשיא דלמא גבי חמץ החמירו אלא מטעם חזקה קשיא וזהו דלא כמ"ש החכם מהרש"א ז"ל: מיהו קשיא מנלן לר"י דלמא מיירי לקמן בלא ביטל כדמוקי ר"י לקמן גבי על ובדק ולא אשכח והתם לא מהני לכ"ע ומ"מ יהיה איך שיהיה אין כאן קושיא על רש"י דרש"י ס"ל דמהני חזקה אפי' בדאורייתא כדמשמע בכל התלמוד וא"כ אם עכבר נכנס בודאי לבית פשיטא דליכא חזקה בדאורייתא כמו גבי שתי קופות ומתני' דתרומות פ"ו שהביאו התוספות ביבמות דנפלה סאה א' ואין יודעים באיזה קופה בהא מהני חזקה אפי' בתרומה דאורייתא דלא מוקמינן בתרומה דרבנן כ"א בשני סאין דנפל גם לקופה של חולין בודאי לא מהני חזקה מטעם של ר"י ז"ל אבל בסאה אחד איכא חזקה כמ"ש התוס' ביבמות: ועוד י"ל שיטה אחרת על קושית התוס' ז"ל על פי' רש"י דס"ל לרש"י דלא מהני ביטול לחמץ הידוע מן התורה כי אם בעור ולא מהני ביטול כי אם לחמץ שאינו ידוע וחכמים הצריכו בדיקה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' חמץ כפי מה שכתוב בנוסחא שלנו וכבר הארכתי ת"ל בתשובה אחת לחזק דעת זו בראיות הרבה ודלא כפי' הב"י ז"ל שמחק נוסחא זו ויישבתי שם כל הראיות שנראים סותרים לדעת זו ובזה מיושב מה שכתב רש"י בריש פרקין שכתב בודקין שלא יעבור בבל יראה והקשו התו' דבדיקת חמץ דרבנן.

ולפי זה א"ש דאיכא בדיקה מ"ה ג"כ כשיודע בודאי שיש חמץ במקום א' צריך לבדוק והכריחו לרש"י לפרש מתני' על בדיקה דאוריי' מדמייתי בגמרא ראיי' לבדיקת החמץ אור הנר מקראי וכמ"ש הר"ן ז"ל לשיטתו והשתא א"ש דבעכבר נכנס ודאי ולא ידעינן אי חמץ עייל או מצה הוי ספק דאורייתא דקבוע כמחצה על מחצה נפקא לן מקרא כדאיתא ספ"ק דכתובות ופרק המניח וכי היכי דאי ודאי חמץ הוא צריך בדיקה ה"נ ספק זה שהוא ספק דאורייתא כמ"ש.

ועוד אני אומר דלשיטה זו א"צ לאוקמה בבית בדוק אלא מיירי באינו בדוק מיהו נ"מ דחייב לבודקו מדאורייתא ואם לאו עובר בבל יראה אעפ"י שמבטלו ויש חילוק בין עבריין דאורייתא לדרבנן כנודע והשתא יש לחרץ כול' סוגיא דבאינך כיון דספק ביאה היא הוי חמץ שאינו ידוע אבל קבוע דאורייתא הוא כמו שכתבתי ונתישב גם קושית התוספות לעיל ד"ה כדי דהקשו דבדרבנן אתי ספר ומוציא מידי ודאי דהכא דאורייתא היא ואפילו ביטלו כדמשמע פשטא דמתניתין דמיירי בבודק והבודק צריך שיבטל ואתי נמי שפיר מתניתין דאין חוששין אבל בספק ביאה אינו אלא דרבנן:דף י' ד"ה ספק על תימה לר"י מה שייך לדמויי לבקעה כו' נלע"ד במאי דכתבתי נתיישב הכל דגבי בדיקה עיקר תקנתא מספקא הוי והחמירו בספיקא כמו שכתבתי לעיל ולא אוקמוהו אחזקה וא"כ כיון דספיקו אסור הוי כספק טומאה ברה"י דספיקו טמא ובספק ביאה פליגי אי הוי כספק מגע או לא דלר"א אין ספק טומאה ברה"י כ"א בחדא ספיקא אבל לא בס"ס ולרבנן כיון דמן הדין היה לנו לטהר אפי' בחדא ספיקא דאוקמוה אחזקת טהרה ואפ"ה טמא ה"ה נמי בס"ס כמ"ש התו' בדבור שאחר זה ובח"ה דף נ"ה ה"נ פליגי בחמץ שהחמירו בספק דמן הדין היה להתיר אפילו אם לא ביטל מטעם חזקה ואצ"ל בביטל דהוה ספקא דרבנן ואפ"ה אסרו א"כ בספק ביאה תליא פלוגתייהו דלרבנן אסור אפי' בס"ס וגדולה מזאת נראה בחמץ דהחמירו אפי' בספק ביאה לכ"ע כאן אם אינו ידוע אם נשתמשו בבית זה חמץ מ"מ כיון דרגילין להשתמש בו צריך בדיקה א"כ פשיטא דלרבנן דמטמאי התם בספק ביאה כ"ש דהכא אסור ואע"ג דלעיל התירו בקצת ספיקות אע"ג דליכא אלא חדא ספיקא שאני התם כיון דשני בתים הן ובודאי ליכא חמץ בשניהם כ"א בא' מהן א"כ בהא הקילו חכמים ולא מטעם חזקה כמו שני קופות דליכא חזקה כמ"ש לעיל דאע"ג דמייתי מכח כ"ש כמ"ש לעיל בשם הרשב"א ז"ל מ"מ נלמד מקופות דאין הטעם תולה בחזקה דאפי' היכא דליכא חזקה נמי פטור וכן שני צבורין כיון דחד מנייהו ודאי מצה היא ובהא מיושב נמי מה שהקשו דלעיל דימה אותו לספק טומאה בר"ה והכא לספק טומאה ברה"י והשתא א"ש דהתלמוד מייתי לכ"א בדדמי ליה דכי היכי דהחמירו בחמץ מספקא כמ"ש ולא סמכו אחזקה וא"כ הוי דומיא דספק טומאה ברה"י דלא סמכינן אחזקה כמ"ש התו' בכמה דוכתי ריש פרק קמא דנדה ופ"ק דחולין ואפ"ה בספק ביאה פליגי ה"ה הכא אע"ג דהחמירו בבדיקה מ"מ היכא דאיכא ס"ס פליגי ולעיל דלא החמירו בספקא כגון בשני בתים מדמהו לספק טומאה בר"ה דהקילו בספיקו והיכא דאתרמי כה"ג בב' בני אדם פליגי ר"י ורי"ו ה"ה בחמץ כיון דלא החמירו בספק כזה היכא דנשאל עליו ועל חבירו פליגי בה ולפי זה צ"ל דמאי דקאמר תלמודא לעיל היינו שני קופות אין פירושו דמייתי ראייה מינייהו דודאי לא דמי להתם דדלמא חמץ שאני כיון דהחמירו בספיקו אלא פירושו דהתלמוד קאמר דדין חמץ דיינינן כי התם ולא מחמרינן בכה"ג

אפי' בחמץ לא דמייתי ראיה משם אלא פסק הלכה הוא כמו התם דהתלמוד סובר דלא החמירו בספק חמץ כולי האי אבל בב' שבילין מייתי שפיר ראיה משם לא לענין גוף הדין אם הוא צריך בדיקה אם לאו דזה סובר התלמוד מסברא דאין צריך מן הטעם שכתבתי אלא מייתי ראיי' אהיכא דבאו בבת אחת אין מצריכין להו וקאמר כיון דספק כזה לא החמירו א"כ הוי כספק ר"ה וא"כ אם אירע שנשאל עליו ועל חבירו הוי ממש פלוגתא דר"י ורי"ו אבל בספק ביאה דהטעם דמיקל ר"א הוי משום ס"ס ורבנן ס"ל דאין חלוק כמ"ש ה"ה הכא דהא לפי האמת ס"ס שרי בכל התורה ואפ"ה מטמאי רבנן בס"ס ברה"י מן הטעם שכתבתי אע"ג דבסוטה ליכא ס"ס ה"נ ל"ש: ומ"מ ק"ק כיון דחמץ ע"כ שאני דהא בשני שבילין אלו הוו כה"ג ברה"י דהא שני רשות היחיד א' טמא וא' טהור והלך בא' מהן פשיטא דטמא אע"ג דבחמץ כה"ג פטור א"כ ה"ה בס"ס נמי נימא הכי אע"ג דבספק ספיקא דמטמאי רבנן בספק טומאה ברה"י דלמא הכא מקילי וצ"ל ג"כ דהתלמוד סבר מסברא דיש להחמיר בזה יותר מהנך דלעיל א"כ כיון דהחמירו חכמים בבדיקה אפי' בספק ביאה היכ' דרגילי להשתמש שם כמ"ש א"כ מסברא דבספק ביאה כזו נמי תלי' בפלוגתייהו אבל נלע"ד יותר נכון לפרש דר"א ורבנן לא פליגי בס"ס דגם רבנן מודו דס"ס ברה"י טהור ואע"ג דתנן התם כל שאתה וכו' לרבות ספיקות וס"ס ברה"י הכל טמא ההיא דלא כרבנן דפליגי אר"א וכן משמע קצת דברישא תנן דס"ס ברה"י טמא ור"א פליג וס"ל דספק ביאה טהור וא"כ כגון הנכנס לבקעה וכו' ר"א מטהר וחכמים מטמאים וא"כ חכמים היינו ת"ק כדפריך בכל דוכתי' ועוד משנה יתירה למה לי דאין זה סתם ואח"כ מחלוקת דהא כבר תנן מחלוקתן ברישא אלא ש"מ דמחלוק' א' הוא דבין ר"א ורבנן כולהו ס"ל דס"ס בספק ביאה טהור אך מחלוקתן אם בקעה מקרי ספק ביאה דר"א סבר בקעה כיון שיש בה שדות הרבה וטומאה אינה כ"א בא' מהן ה"ל ס"ס ורבנן סברי דכולה בקעה כחדא שדה דמיא וה"ל כמי שנכנס באותו שדה ואין כאן ספק ביאה כ"א ספק מגע וכיון דהכי הוא א"ש דגבי בדיקה לעולם לא אשכחן במתני' ובריייתות וכן במימרות אמוראי' דגזרו בספק ביאה כ"א בדבר שהוא כמו ספק מגע כאן שנשתמשו בו בוודאי אלא שאין ידוע שנשאר שם או במקום שרגילין להשתמש דהוי כודאי נשתמש אבל בספק ביאה שאין רגלים לדבר לא וא"כ היכא דאין כאן ודאי שימוש כגון הנך ספיקות דלעיל דאיכא למימר להאי עייל או להאי ובדבר זה לא גזרו מדמינן לה לספק טומאה בר"ה או לשתי קופות כיון דלא אשכחן דגזרו בספק כזה דהוי כספק ביאה דאין יודעים אם נכנס שם חמץ מעולם א"כ הוי דיניה כשאר איסורים שבתורה אבל ספק על כיון דטעמייהו דרבנן דלאו ספק ביאה אלא ספק מגע היא דבחד שדה היא א"כ ה"ה חצר ובית כחד חשבינן להו כיון דמיירי שלקח העכבר בחצר שלפני הבית דהוי ליה כמו שנכנס לבית וא"כ לאו ספק ביאה היא אלא כודאי ביאה כמו שנכנס שם בודאי וה"ל כספק מגע ובזה גזרו בבדיקה כמ"ש והשתא א"ש וכן משמע בח"ה דמייתי לה לענין הפסק אי מצר וחצר מפסיק לענין טומאה והבקעה משמע דהיינו טעמ' דר"א דכל חדא שדה באנפי נפשיה היא ובמ"ש נתישב מה שהקשה ר"ת ז"ל שם בתוספו' אפי' רש"י ורשב"א ז"ל דמוכח בסדר טהרות דרבנן מטמאי אפי' בס"ס ע"ש והשתא א"ש דג' מחלוקות בדבר וע"ז נתיישב מאי דקשי' ליה היכי מדמי בדיקת חמץ לספק טומא' בר"ה או ברה"י והא פ"ק דחולין מסקינן דלא גמרינן מהתם דספק טומאה בין בר"ה בין

ברה"י הלכת' גמירא לה מסוטה אבל לפי שיטתינו א"ש דודאי עיקר הדין להחמיר בספק בדיקה או להקל לא ילפינן מהתם דה"ל גמירי לה ולא ילפינן מהתם אלא היכא דהקילו או החמירו בספקא כי התם ילפינן מהתם שאר דברים דהוי כיוצא בהן כגון ספק ביאה דלא החמירו ילפינן מהתם כמו דהתם הקילו בספק טומאה בר"ה ואם אתרמאי בב' שבילין אע"ג דחד מנייהו ודאי טמא הוא מ"מ מקרי ספיקא ואם נשאלו בפני עצמן אע"ג דהזכיר גם את חבירו מ"מ מדלא שאל עליו טהורין ובב"א פליגי ה"נ בספק בדיקה אי איתרמי כן מקרי ספק אע"ג דהזכיר גם את חבירו ובנשאל עליו ועל חבירו פליגי ובזה לא שייך למימר הלכת' גמירא לה דלא גמירא אלא עיקרא דספק אי מחמרינן או מקילינן אבל התולדות היוצא מהן איזה מקרי ספק ואיזה ודאי זה לא ילפינן מסוטה ואין ענין לה כלל א"כ כיון דהקילו בספק ביאה הכא וכן משני קופות ילפינן כיון דהקילו בספק ביאה הכא הוי ספק ביאה הכא כמו ספק דהתם דאזלינן לקולא הכא מדמינן להתם אבל בספק על דהיינו שלקח בחצר כיון דגזרו הכא בודאי שמוש ובספק נשתייר דהוי כספק מגע גזרו גם בזה כיון דאשכחן דהתם בטומאה היכא דהחמירו בספק מגע עשו זה כספק מגע ה"ה הכא כיון דגזרו במידי דהוי כספק מגע גזרו גם בזה דהוה נמי כספק מגע כמ"ש וכל זה לשיטת התו' דהכא מדמי להתם אבל לרש"י ז"ל הקילו לעולם הכא אפי' בספק על כיון דבדיקה דרבנן לא עשו ספק ביאה כספק מגע ואע"ג דקאמר פלוגתא דר"א ורבנן נלע"ד דה"פ דהתלמוד מפרש כל הדינים דאורייתא ורבנן וקאמר דבדאוריית' בדלא ביטל פליגי ר"א ורבנן וכמו דלרבנן התם בדאוריית' הוה ספק ביאה כספק מגע ה"ה הכא א"ל ביטול דבעי בדיקה דאוריית' הוי ספיקא דאורייתא ובעי בדיקה והיכא דביטל דלא הוי כ"א מדרבנן בהא מודו תרוויהו וכנבכולי שמעתת' נ"ל דלשיטת רש"י הוי פירושו הכא דקאמר התלמוד דאין חמץ דאורייתא ומזה ימשך דבדרבנן לא מחמרינן ובזה מיושב מה שהקשו על רש"י בדבור שאחר זה: שם ד"ה חולין ומעשר שני מעורבים זה בזה פ"ה שיביא סלעים כו' ובחנם פי' כן וריב"א הקשה לפירש"י כו' לע"ד לא הבנתי קושיא זו דאדרבה קושית ריב"א ז"ל היא הכריחה לרש"י ז"ל לפרש כן משום דקשיא ליה אי ס"ד כפי' התו' ז"ל דמנייהו גופייהו הוא מ"ה א"א דהא רש"י מפרש פ' הזהב דף נ"ו דכסף אכסף לא מחללינן אפילו מדוחק דאין דרך חלול בכך וכן משמע שהסכימו עמו התו' דף מ"ה וא"כ ה"ה נחשת כיון דהטעם דאין דרך חלול במטבעות שוין א"כ א"ש ולכך פי' רש"י דמיירי הכא שהמנה של מעשר היו מעות ומחללין אותו על כסף דזהו החלול בכ"מ שמחללין מעות על כסף כדחנן שם הפורט סלע ממעות מעשר שני וכן בכמה דוכתי וכן משמע לישנא דרש"י שכתב ואומר כל מקום שישנן מעות מעשר שני מחוללין על הסלעים הללו הרי שדקדק וכתב גבי מעשר שני מעות ועל הכסף המחלל כתב על הסלעים א"כ מינייהו גופייהו א"א כיון דשוין הן ע"כ דאל"כ איך נתערבו וא"כ נתיישב גם קושיי' הריב"א דודאי מעות אסלעים מחללינן והתו' העתיקו לשון רש"י מ"ש מחוללין על המעות הללו ואפשר דמשום זה הקשו אבל לענ"ד גירסתינו ברש"י אין בה ספק: שם ע"ב ד"ה ואם לא בדק וכו' וק' דלר"י קרי ליה בשעת הביעור ולמה שינה לשונו וכו' ולעד"נ דר"י קרי לי' שעת הביעור לאשמועינן רבותא דאפי' לדידיה שרי לבדוק כל שעה שש אפי' בסוף השעה ואי קרי ליה בתוך המועד ה"א דלא שרי אלא בתחילת שש שהוא מועד הביעור כדתנן שורפין בתחילת שש אבל כל

שעה ששית לא שרי ר"י כיון דגזר דלמא אתי למיכל מיניה אע"ג דבתחילת שש נמי אסור למיכל ואפ"ה שרי לבדוק שאני התם דאיסורא דרבנן בעלמא והוי גזירה לגזירה אבל כל שעה שש אימא לא התיר שמא יבדוק בסוף שש ברגע האחרונה ותמשוך הבדיקה לתוך שעה ז שהוא איסור דאורייתא ואתי למיכל מיניה ולכן לא התיר ר"י כ"א בתחילת שש שהוא רחוק עדיין מאיסורא דאורייתא להכי קרי ליה שעת הביעור שכל השעה מותר ולא גזרינן כולי האי אף דיש לחוש שמא ימשוך לא חיישינן כיון דאינה אלא גזירה דלמא אתי למיכל לא הוי רבות' כלל ולהכי קרי ליה כפשטא תוך המועד כאלו אמר בזמנו ואדרבה לרבנן הוי איפכ' רבותא דאע"ג דלא גזרי מ"מ לכתחילה יהדר לבדוק כשיגיע מועדו מיד אם אפשר לו לבדוק בתחילת שש יהדר לבדוק מיד דזריזין מקדימין: פרק כל שעה דף כ"ב ד"ה חולין שנשחטו בעזרה ל"ד עד תימא לרשב"א דבת"כ כו' ולעד"ן דלא קשיא ר"ל דאסמכת' בעלמא היא כמו שתירצו התוס' ז"ל בכמה דוכתי ואע"ג דאינך דרשי הוי דרשות גמורות מ"מ זו אסמכת' היא דכה"ג מצינו פרק כל הבשר דף קי"ב ד"ה ורוטבן דכתבו התוס' דעיקר קרא לצירן ושאר הוי אסמכת' והביאו ראיה על זה דף כ"ד ובלאו הכי לא ידעתי מאי קשיא דמאן לימא לן דמתרצת' היא דהא לקמן משמע דמכי קודש הן יליף ר"א דכל שבקודש פסול כדפי' רש"י ז"ל ואפי' נאמר דתרתי ש"מ דהא דר"א נפקא מכי קדש ודרשא דת"כ מהן מ"מ הא לקמן דאמר יכול יהיו כל אסורים בשריפה וממעט מהנותר ובת"כ ממעט מקדש הן ואע"ג דלענין חטאת העוף ספק ואשם תלוי לא קשי' מידי די"ל כמ"ש התוספות לקמן דף כ"ז וכ"כ גבי חמץ דס"ד דלא אימעט מהנותר כיון דדמי להנותר בבל תותירו מ"מ חולין בעזרה לא ידעתי שום דמיון לנותר לא בכרת ולא בבל תותי' א"כ אימעט מהנותר ע"כ נראה דאין לסמוך על שום ברייתי' שלא נזכרה בגמ' דידן: שם ע"ב ד"ה לכם למ"ל הקשה הר"י מקורבל כו' כבר קדמני החכם מהרש"א ז"ל ויישב יפה קושיתו ודברי החכם מהרש"א ז"ל אינם מובנים כלל וראיתי לכתוב תירוץ מהרש"ל בביאור קצת כי גם אני השגתי החסרון טרם שעיינתי בספרו כי קושיי' הר"י ז"ל לאו קושי' בודאי אלא אי לא כתיב אלא תרי ערלים ולכם ע"כ לכם לנטוע אתא כמ"ש אבל הדלקה לא הוי אתי' דליכא קרא להדלקה דתרי ערלים אתי להנאה וצביעה וכ"ח לא לכתוב כ"א לא יאכל וחד ערלים דנפק' הנאה מלא יאכל וצביעה מערלים הא ליתא דאי לא כתיב אלא חד ערלים הוי מוקמינן ליה לאיסור הנאה לחוד ולא לצביעה וכ"ת לכתוב לא יאכל לחוד ה"א דגם הנאה שרי מלכם ולא הוי מוקמינן לנטוע דע"כ לא מוקמינן לכם לנטוע אלא היכ' דמוכח כגון אי הוי כתיבי תרי ערלים או חד ערל אבל אי לא הוי כתיב לגמרי הוה מוקמינן למישרי הנאה וא"כ מאי כתב החכם מהרש"א דמ"מ השת' דכתיבי הרי תרי קראי איכא דלכם לנטוע אתי כו' ע"כ צריך לפרש דבריו דס"ל כיון דלכם איכא תרי קראי מלבד לא יאכל וא"כ איכ' ג' קראי לצביעה ולהנאה ולהדלקה וזה אינו כיון דמוכרח הכתוב לכתוב לכם לנטוע א"כ אי לא כתיב אלא לא יאכל ולכם הוי שרי גם הנאה א"כ מוכרח הכתוב למיכתב ערלים להנאה א"כ זה לא הוי אלא חד קרא כיון דמאכילה לא נפקא ליכא יתור לצביעה כלל וכן אי הוי כתיב תרי ערלים לא הוו כולהו כ"א תרי קראי מהאי טעמ' ופשוט הוא וסוגי' זו נהוגה בכמה מקומות בתלמוד: ומה שהקשה מהרש"ל עצמו דלחזקי' קשה דלדידיה א"א לומר דלכם להיתר הנאה אתי דא"כ למה שינה וכתב

לא יאכל ולדידי גם זה לא קשי' דגם בערלה שייך לחלק בין לכתחילה לבדיעבד כדמחלק לקמן גבי שתי' דהא גבי ערלה ק"ל דאפילו בדיעבד אסור וכן התנור וא"כ אי לא כתיב אלא לא יאכל ולכם ה"א דלא יאכל הוי לכתחילה ולכם לדיעבד אתי: ועי"ל דהא חזקיה לר' יודא קאי כמ"ש התו' לעיל וכן לקמן מסקינן דחזקיה ור"א אליבא דר"י פליגי וא"כ איכא לשנויי לחזקיה כדמשני גבי שרצים לקמן דחזקי' טעמיה דידיה נמי מהכא דהא ר"י ס"ל דשני כתובים הבאים כא' מלמדין כדאמרינן ס"פ ד' מיתות וכדאיתא לקמן דף כ"ו וא"כ איכתיבי תרי קראי להא דרשא כדאמרינן ס"פ כל הבשר אמר קרא גדי עזים כאן גדי עזים אבל כל מקום שנאמר גדי סתם אפילו פרה ורחל במשמע ופריך ולילף מיניה ומשני כתיב קרא אחרינ' ואת עורות גדיי העזים ופריך ולילף מיניה ומשני ה"ל ב"כ הבאים כא' הניח' למ"ד אין מלמדים כו' הרי דלמ"ד מלמדים ילפינן מתרוייהו א"כ ה"נ לחזקיה אי לאו ג' ערלים ה"א דהדלקה שרי' כמ"ש לעיל ואי הוי כתיב לא יאכל ולכם ה"א דשרי' בהנאה מאי אמרת לכתוב לא יאכל ולא בעי לכם י"ל דכתביה למילף בעלמא דאע"ג דנפק' לן משרצים מ"מ גם הא קרא כתבי' להכי דתרי כתובים מלמדים ואע"ג דהתם מלמדים איפכא מהכא מ"מ ע"כ צריך לחלק ביניהם דאלת"ה תקשה לחזקיה איך יליף משרצים לחודייהו אימא אדרבא דנילף מינייהו כי היכי דהתם הוי אכילה ולא הנאה בכל דוכתי אלא ע"כ צ"ל דלא יאכל לחודה משמע אכילה וא"כ לא איצטרך למילף הא משרצים אבל גדי אפשר דהוינן מפרשינן אפילו פרה בלא עזים: ועי"ל ליישב סוגי' דהכא כסוגי' דהתם ובזה יתיישב גם קושיי' התו' שהקשו לר"י הגלילי גבי חמץ דנכתוב לא יאכל ולא בעי לך די"ל דאדרבה איפכא דאי לא כתיב אלא בשרצים ה"א אדרבה נילוף מינייהו כמו גבי גדי עזים וכן אי כתיב גבי ערלה נמי הוי ילפינן מנייהו דלר"י ילפינן מתרי כתובים דלכן כתיב לך דר"ל תלתא כתובים דלכ"ע אין מלמדין כדאיתא פ"ק דקידושין.

מיהו לא יתכן תירוץ זה לר' יודא דס"ל דחמץ אסור בהנאה וא"כ ע"כ לא דריש לך שלך יהא כדאית' לקמן ע"כ נר' כמ"ש לעיל אלא שאפשר לומרדר"י ור"י הגלילי פליגי בהא סברא דר"י סבר דלא יאכל הוי משמע אכילה לחודא בלא קרא דשרצים וא"כ ליכא למימר דנילף משרצים דלא צריך קרא להכי אלא ע"כ צ"ל דאתי קרא דשרצים למעוטי שאר איסורים דאסורים גם בהנאה וכן קרא דערלה כמ"ש אבל ר"י הגלילי סבר איפכא דלא יאכל אפשר לפרש איסור הנאה וא"כ מקרא דשרצים וערלה הוי ילפינן דפירושו אכילה להכי בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם שלא .

למילף מנייהו והוי איסור הנאה: שייך לעיל דף כ"ב ד"ה חולין שנשחטו בעזרה פ"ה איסור הנאה לא משמע וכו' לענד"ן דרש"י ז"ל דחקו דאע"ג דבעלמא פירושו לגמרי מיהו הכא אין לפרש כן דקושיית המקשן שהקשה ואידך ע"כ אין קושייתו כ"א ואידך פי' ר"י מנלן הנאה בחולין שנשב"ע כיון דלא מפורש ביה בהדיא לאו באכילה כדפי' רש"י א"כ אימא לשאר איסורים אתא ולא לחולין שנ"ב דבענין אחר א"א לפרש קושייתו דמאי מקשה ואידך הא בעינן לחולין מאי קשיא דלמא אה"נ דר"י נפקא ליה מאותו חולין גם שאר אסורים אלא ע"כ קושייתו כמ"ש דמנ"ל חולין כיון דבעינן לשאר איסורים והם מסתברי טפי כמ"ש וכיון דהכי הוא א"כ אי ס"ד דמשני דלאו דאוריי' לגמרי קשה למה הפליג מחלוקתן כ"כ ומנלן לתרצן דלמא לעולם דאורייתא לאכילה

אלא דבהנאה שרו ע"כ וכן פירש דאה"נ דמשני הכי וכן לקמן קאי הכל אהנאה: ודברי מהרש"ל ז"ל לא הבנתי דמאי מוכח דקאי אאכילה ומ"ש דמנ"לן דאותו לא בא לחולין כמו לשור הנסקל וחמץ הנה כבר כתב רש"י דחולין לא כתיב לאו דידיה מפורש א"כ אדרבא מנלן לאסור בהנאה חולין דאיכא לאוקמא לאותו להנך דכתיבי בהדיא דמסתברי טפי וכן הדיוק השני דדייק מהרש"ל משמעת' דלקמן דקאמר קסבר חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא וכו' נראה מדברי חכם זה דס"ל דהכי פירושו כיון דהם דאורייתא בעינן קרא דאותו לחולין דמסתבר טפי ובעי קרא אחרינא לשאר איסורים כך נראה מפירושו ושרי ליה מאריה דגם לקמן פירושו הכי כיון דס"ל דאורייתא בהנאה הלכך בעי קרא אחרינא לשאר איסורים דאי לאו קרא אחרינא הוי מוקמינן אותו לשאר איסורים א"כ ליכא שום קרא לחולין אבל השתא דאיכא קרא לשאר איסורים אתא אותו לחולין ואין ספק בעיני דהכי פירושו דכל שיטת ההלכה לרש"י: דף כ"ה ד"ה נטוע לרבים וכו' ולא כמ"ש בקונטרוס כו' ולעד"נ דמאן לימא לן דנוטע ברה"י דהתם פירושו לשון יחיד אלא שנטעו ברה"ר ולא מסרו] לרבים ואע"ג דלפי זה הוי נוטע לרבים כו': שם ד"ה שאני התם כבר כתבתי לעיל אלא בלאו הכי קושיא זו תמיה היא וכן מצאתי במהרש"א ז"ל ולכן קצרתי: ע"ב ד"ה מאי בינייהו תימא לרשב"א לימא דאיכא בינייהו חמץ נוקשה כו' לע"ד תימא על קושיא זו כיון דע"כ הא דמשני איכא בינייהו היינו לר"י דלא גמר מנבילה כדפי' רש"י ז"ל א"כ ליכא למימר דלחזקיה שרי חמץ נוקשה דהא מאותו אימעט חמץ נוקשה דמאי אמרת אותו אתי לחולין זה אינו דמסתבר טפי למעוטי חמץ נוקשה דמפורש לאו דידיה כמ"ש ועוד אי לחולין אתי ולא לחמץ נוקשה א"כ גם לר"א תקשי לחולין אתי וע"כ צריך לומר דלר"א לאו דאורייתא א"כ משני בקיצור מה לי עוד לחמץ נוקשה ודוחק לומר דלישני דבהא פליגי דלחזקיה אימעט חולין לחוד ולא חמץ ולרבא תרווייהו דבהא לא פליגי ועוד דאין זה נזכר בכלל מחלוקתם דהא לא פליגי אלא אם יש חילוק בין יאכל ליאכל אבל לחלק בין חמץ לחולין אין זה תלוי ביאכל והא בהא לא תליא וגם לחזקיה איכא למעוטי חמץ נוקשה: ויש לישב דקושי' הרשב"א ז"ל היא דע"כ לחזקיה חמץ נוקשה מותר בהנאה דאל"כ לא יאכל דגבי חמץ למה לי כיון דאפילו חמץ נוקשה אסור בהנאה כ"ש חמץ גמור וכ"ת אי לאו יאכל הוי מוקמינן אותו לחמץ ולחולין לא הוי קרא כמ"ש להכי כתיב אותו לחמץ ואייתר אותו לחולין א"כ לחמץ נוקשה ליכא קרא לאסור כיון דע"כ אותו לחולין אתא: ומ"מ לא נתישבתי בזה הטיב דאיך ס"ד דלמעט חולין ולא חמץ נוקשה דכיון דחמץ נוקשה מסתבר טפי א"כ אם חולין דלא מפרש לאו דידיה אימעט כ"ש ח"נ דהא אי לאו יאכל הוי מוקמינן אותו לחמץ גמור ולח"נ ולא לחולין והשתא דאימעט חולין כ"ש ח"נ וא"כ הכי דריש חזקיה אי לא יאכל הוי מוקמינן אותו לחמץ גמור ולח"נ ולא לחולין להכי כתיב יאכל ואייתר אותו אפילו לחולין וכ"ש לח"נ כיון דמאותו אימעט כל מילי אלא דהוי מוקמינן לדדמי טפי והשתא דאיכא יתורא אימעט גם מה דלא דמי כ"כ: ועוד נראה לישב ע"פ ישוב ר"י ז"ל שהשיב לקמן דף כ"ח ע"ב ד"ה וחד לפני זמנו והקשו התוספות מנלן איסור הנאה לחזקיה לפני זמנו והשיב ר"י כיון דחד מהנהו קראי משמע איסור הנאה לא נחלק ביניהם א"כ גם נתיישב הטיב כאן כיון דלא יאכל מיירי באיסור הנאה א"כ גם שאר לאוי דחמץ מיירי באיסור הנאה וכיון דבהאי קרא דאיסור הנאה אתרבי חמץ נוקשה א"כ רביה קרא

בהדיא לאיסור הנאה אבל בכרת לא איתרבי חמץ נוקשה כלל כדאיתא ריש פרק אלו עוברין: ואל אלקים יודע כי אח"כ מצאתי דבר זה במהרש"א לקמן והוא הקשה לקמן דא"כ כרת נמי לחייב בלפני זמנו משום דלא נחלק ביניהו ותירץ תירוץ דחוק דאיכא שום מיעוטא בלפני זמנו ואין אנו מחויבים לעיולי פילי בקופי דמחטא ליישב קושיי' התו' כדי שישאר התלמוד בקושיא כמ"ש בהקדמתי ובלתי ספק כי בתירוץ הר"י נתיישבה גם קושיי' הרשב"א ואפשר דתו' אחרים הם כדמצינו בכמה דוכתי ופשיטא דאין להקשות לתירוץ ר"י כרת נמי לחייב כיון דכבר ליכא ריבויא אבל באיסור הנאה איכא ריבויא בהדיא כיון דלא תאכלו דמחמצ' פירושו איסור הנאה כמו לא יאכל חמץ אפילו לחזקיה פירושן שוה ופשוט הוא: דף כ"ד ד"ה הא אין לוקין על לאו שבכללות עד אך קשה דפ' בתרא דמכות כו' כבר ישבו התו' קושיא התם דעדיפא מיניה משני התם.

ואלמלא שאני כדי הייתי אומר דה"פ ואימא ליחודי ליה לאו כו' דאי מדר"א אין לוקין כו' ולכן כתביה ללאו ליחודיה ללקות עליו וכיון דלוקה אהאי לוקה גם על כולן מ"ט הוי דבר שבכלל ויצא מן הכלל לא ללמד על עצמו יצא כמו לא תבערו דהוי בכלל ויצא מן הכלל לחלק כדאיתא פרק כלל גדול וגבי אחותו פרק הבא על יבמתו וכן לר' יצחק דאמר פרק אלו הן הלוקים חייבי כריתות בכלל היו ולמה יצאה כרת באחותו לדונו בכרת ולא במלקות וס"ל דכל חייבי כריתות אין בהן מלקות ע"כ נמי מהאי טעמא דהוי דבר שבכלל וכו' ולע"ד תימה למה לא יהיה גם בשמעתי' הכי ובזה נתיישבה גם קושיא הראשונה וצל"ע.

וראיתי בדברי הרמב"ם ז"ל פרק י"ט מהל' סנהדרין שחשב בכלל הלאוין שלוקי' עליהן שיש בהן כרת האוכל נותר האוכל פגול ובהל' פסולי המוקדשים פ"ח כתב שהאוכל נותר ופגול חייב כרת וכתב אח"כ והיכן הזהיר הכתוב על הפיגול ועל הנותר במילואים שהרי נאמר שם לא יאכל כי קדש הם להזהיר על כל שפסולו בקדש שהוא בלא תעשה על אכילתו מכ"ל.

הרי מבואר בדבריו דעל לא תעשה דר"א לוקין עליו וזהו כמ"ש וכן נראה מדבריו ע"ש שחשב ג"כ למלקות האוכל בשר פסח שיצא מחבורה לחבורה. והנה רש"י ז"ל לקמן פרק כיצד צולין דף פ"ה ע"א כתב ד"ה הרי הוא בל"ת משום לא יאכל כי קודש הם כל שבקודש פסול כו' א"כ מבואר ג"כ שלוקה על לאו זה ומיהו מדבריו משמע פ"ט דהל' פסח דל"ת הוא משום ובשר בשדה כו' וכ"כ רש"י במי שהיה טמא אבל מ"מ מדברי רש"י עצמו נראה כמ"ש דדוחק בעיני לומר דהרי הוא בל"ת דקתני פירושו לענין אסורו לא לענין מלקות:ע"ב ד"ה צירעה פ"ה דהא דכתיב בקדושים כו' וקשה דפ' ד"מ כו' לעד"נ דודאי דרומשת על הארץ הוי נמי פירושו דבר הרומש על הארץ כמ"ש רש"י בהדיא בפי' החומש בפרשת בראשית רמש שהם שרצים (שהם) נמוכים ורוחשים על הארץ אבל בקדושים לא כתיב תרמוש על האדמה אלא תרמוש האדמה משמע שהאדמה רומשת אותם ע"כ פירשו שהאדמה מולדת ומרבה אותם לשון פרו וישרצו דמתרגמינן נפישו ואיתילידו וכן ושרץ היאור צפרד' מתרגמי' וירבי נהרא ואינו לשון רחישה ורמישה חד לישנא א"כ הוי תרמוש כמו תשרוץ ואע"ג דגם בקדושים מתרגם תרחיש

מאן לימא לן דתלמודא ס"ל הכי כדאשכחן בכמה דוכתי: שם ד"ה אלא הכא כו' עד מי' תימא אמאי אמר דזיעה בעלמא הוא והא טעם כעיקר דאורייתא ולא הבנתי קושיא זו דמאן לימא לן דטעמא דפירי הוא קיוהא בעלמא כדאמרינן בהמוכר פירות שמרים שיש בהם טעם יין מהו ומשני מי סברת חמרא הלא קיוהא בעלמא הוא משמע שאם היה בו טעם יין היה מברך בפה"ג אבל כיון שאינו אלא קיוהא מברך שהכל ה"נ לענין איסור' ולא אסרה תורה אלא טעם הפרי ממש ולא זיעה היוצא ממנו שזה אין בו טעם פרי אלא קיוהא שלו הוי כמו הפרי לא שהפרי עצמו נותן בו טעם: דף כ"ו ד"ה מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא תימ' דפ' החליל וכו' הנה ריש במה מדליקין דף נ"א ד"ה שמחת בית השואבה תירצו דבוררת פי' היתה יכולה לברור וגם אני תרצתי כן קודם שראיתי דבריהם וכתבו שם מיהו בירושלמי דייק מינה דקול ומראה וכו' משמע דקושיא היא ולא ידעתי מאי קושיא אם הירושלמי דלא כתלמוד דידן: ועוד נראה לישב כדכתבו התו' בדבור שאחר זה שלא אסרו אלא שלא להתקרב עצמו לעזרה כדי להריח יותר ה"נ במראה ליכא איסורא אלא ליהנות יותר ולהשביע ממראה יותר אבל אור הבא מעצמו מרחוק ליכא איסורא והירושלמי אינו מחלק: דף כ"ז ד"ה וכן היה ר"א אוסר השתא משמע וכו' ותימא לרשב"א כו' הנה פרק כל האסורים תירצו שם דלא קאי ר"א אלא אאיסורים שאסורים לגבוה ולהדיוט אבל לא באיסור גבוה לבד ויען כי התוספות שלנו דתמורה אינם תוספות ודאי שיש לסמוך עליהם אמרתי בלבי שיש לישב עוד באופן אחר דר"ה בר חנינא להאי לישנא ס"ל דמתיר ר"א ולד האסורים לגבי מזבח אפי' בחד גורם דס"ל דלא אסרה תורה לגבוה כ"א נרבע או נעבד עצמו ולא הבא מגרמתו כיון שאין האיסור עצמו בעין.

וע"כ צ"ל הכי דאלת"ה גם לר"ה תקשה ללישנא אחרינא דהתם ומייתי לה בע"ז פרק אין מעמידין דף כ"ד דאמר רבא אמר ר"נ מחלוקת כשנרבעו כשהן מוקדשים דר"א סבר ביזוי מלתא ומוכח פרק אין מעמידין דמיירי שנרבעו ולבסוף עיברו דקאמר התם וליחוש דילמא רבעוה לאימא מעיקרא הניחא לרבא כו' וא"כ לא אסר ר"א אלא משום בזיון ולא משום זה וזה גורם אלא ש"מ כיון דאינו בעין שרי ולא אסר ר"א אלא משום ביזוי להאי לישנא וללישנא קמא לר"ה ב"ח מתיר לגמרי ולא ס"ל ביזוי וכן משמע שם בתו' וגדולה מזאת אמרי' פרק כל הצלמים דף מ"ז אפי' בעיברה ולבסוף נרבעה אי הוי שינוי מבעיא ליה אי שרי אלא שאין כאן שינוי.

מעיקרא בהמה והשתא בהמה דשא הוא דאחיד' באנפה אבל אי לאו האי שינוי אפשר דהוי שרי אע"ג דבכל איסורי תורה איסור שנשתנה פשיטא דאסור באכילה אלא ש"מ דבאיסורי גבוה לא אסרה תורה כ"א בעין וא"כ בנרבעו ולבסוף עיברו בזה וזה גורם אפשר דרבא מוקי פלוגתייהו ולפי האמת הכי הוי דר"א סבר דזה וזה גורם אסור ורבנן ס"ל מותר ואפשר דרבא מבעיא ליה ג"כ אי מהני שינוי בנרבע ולכן פי' מטעם זה וזה גורם אבל ר"ה ב"ח דלא מצי לפרש לשיטתיה הכי ס"ל דטעמא משום שינוי וגדולה מזאת במתני' אמרינן פרק מרובה דף ס"ו והגוזל דף צ"ד דאפי' לב"ש דלא דרשי הם ולא שינוייהם דרשי ולא ולדותיהם אלמא ולד שרי טפי משינויא א"כ גם בשארי איסורי מזבח איכא למימר דשרי בנולד ואפשר דמהתם ילפינן לכל פסולי מזבח והולדות מותרות: ואין להקשות אי הכי מאי קמבעיא ליה לרמי בר חמא אי יש שנוי בנעבד כיון

דאמר רבא דלר"א אפי' זה וזה גורם אסור כ"ש שינוי כמ"ש י"ל דודאי לר"א לא מבעיא ליה כי קמבעיא ליה לרבנן דאע"ג דולד מותר אימר שינוי אסור: שם ע"ב ד"ה מכלל דרבנן שרי עד אבל תימא למ"ד לוחשות אסור לר' וכו' ולעד"נ דהנאתן וביעורן פירשו שהוא נהנה ומבער ביחד שבהנאה זו הוא מבער גם כן והנאתן הוא בעורן כגון אכילה שעם האכילה שהוא נהנה בזה הוא מבער וכן עצים דמשחן בהדלקה שהוא נהנה ממנו להאיר לו בזה הוא מבער ונמצא ההנאה מבערתן וא"כ בכלל זה אימעט מי שאין ביעורו ע"י הנאתו כגון גחלים לוחשות שאין ביעורן ע"י הנאתו ע"י החמום שהוא ההנאה אלא שכבה והולך מעצמו ואין החמימו' מבערן וגבי עצים לא הוי מצי למימר שאין בעורן ע"י הנאתן דהוי משמע שהוא מתבער והולך מעצמו כאש.

וזה אינו דממ"נ אם הנאת החמום כנגדו אי הבשול בשעת הדלקה טרם שנעשה גחלת וכמ"ש התוס' ז"ל שם בהא בעורן ע"י הנאה שהוא ההדלקה המחמם ומבשל ואם הנאת הגחלת לאפות בזה לא שייך לומר שמתבער מעצמו שהרי כבר מבוער הוא ולכן אמר הנאתן אחר בעורן ולעולם בכלל זה אימעט ג"כ מי שאין ההנאה מבערו: שם ד"ה הקדש אפי' באלף לא בטל תימא מה חומר הוא זה כו' ולע"ד לא הבנתי דלמא אה"נ דפריך אהאי טעמא דפת שנאפה בעצי איסור ג"כ מטעם תערובות נגעו בה דהוי כמו שנתערב בו האיסור אלא דלרבנן כיון דאין האיסור בעין התירו וא"כ פריך רבא אם הקילו רבנן בערלה שגם בתערובות ממש לא החמירו וא"כ הכא דקלי איסורו התירו לגמרי כמ"ש רש"י ז"ל אבל בהקדש שהחמירו בתערובתם מטעם דבר שיש לו מתירין אימא גם היכא דקלי החמירו מהאי טעמא גופא כיון דאפשר ע"י חלול משהו דהקדש שוה מנה שחללו על ש"פ מחולל דהיינו טעמא דהוה דבר שיל"מ דהא דבר שיל"מ לא מקרי אי צריך להוציא עליו ממון כדכתבו הפוסקי' ואין כאן מקומו מ"מ אין צריך לפרש דברי רבא דפריך מטעם קולא וחומרא כ"א מהאי טעמא גופא ומ"ש רש"י ד"ה בטילה כו' הלכך לא חמירא אין פירושו שאין האיסור חמור דאפשר דערלה חמור איסורה יותר מהקדש אלא ר"ל שלא החמירו לאסור תערובתו משכלה האיסור: שם חוץ מעצי אשירה תימא לרשב"א תיהוי כע"ג שנשתברה מאיליה וכו' ואני בע"ד אוסיף להפליא על קושיא זו דהתם מיירי ששרפה ישראל דהא קתני כל הנשרפים פי' שדינן בשריפה אפרן מותר חוץ מאשירה דאחר שריפתה אפרה אסור וא"כ אין כאן קושיא כלל דהא התם פרק כל הצלמים הקשה כמה קושיות כאלו ותירץ רבא דהיינו טעמא דאם שבר ישראל ע"ג לא הוי כע"ג שנשתברה מאליה גזירה דלמא מגבי לה והדר מבטל לה וה"ל ע"ג של ישראל וכו' ומקשי התם משוחק וזורה לרוח דאמרינן דאף הוא נעשה זבל והתורה אמרה לא ידבק בידך וגו' ואמאי ולהוי כע"ג שנשתברה מאליה ומשני התם נמי כרבא והיינו נדון דידן ממש דישראל שוחק עבודה זרה לבטלה ואסרי רבנן הזבל משום גזירה דרבא ה"נ ישראל השורף ע"ג אפרה אסור מהאי טעמא וא"כ תלמוד ערוך הוא ואין כאן קושיא ואין לתרץ דהתוס' מקשין לפי האמת דמשני רמי ב"ח כגון שנפלה דליקה בעצי הקדש וא"כ גם באשרה מיירי בהכי וא"כ קשיא שפיר דטעמא דרבא לא שייך כ"א בשכר ישראל וכמ"ש זה אינו דא"כ קשיא מאי דמפרש בתמורה דלהכי לא עריב ותני לה דאם שרפה עכו"ם דבטלה ואי ס"ד דאשרה מיירי דומיא דעצי הקדש דנשרפה מאיליהא"כ מאי אמרת דיש לה היתר אם שרפה כנעני הא גם הקדש יש לו היתר אם שרפו ישראל

דמעל המסיק אלא מאי אית לי למימר דמ"מ מאיליה אין לו היתר א"כ גם ע"ג אין לי היתר מאיליה אלא ע"כ צ"ל דהא כדאיתא והא כדאיתא דאשירה אדרבא מותרת מאיליה דהוי ע"ג שנשתברה מאיליה ואין אסורה כ"א בשריפה בידי אדם ולכן לא קתני בה לעולם דבידי אדם יש לה היתר ע"י כותים אבל הקדש דאין אסורה אלא מאיליה דבידי אדם מעל המסיק ובמאיליה אין לה היתר עולמית א"כ בטלה הקושיא וכן נראה מלשון התוס' עצמם דכתבו תהוי כע"ג שנשתברה מאיליה ואי קושייתם אפרוקא דרמי ב"ח מאי לשון תהוי כע"ג היינו ע"ג שנשתברה מאיליה ממש: ועוד אי קושייתם ארב"ח מאי קשיא מאן לימא לן דר' ב"ח כר"ל ס"ל דאדרבה לית הלכתא כוותיה אלא כר"י דאסורה אלא ש"מ קושי' התוס' מסתמא דברייתא מקשי דר"ל היכי מתרץ לברייתא ור"ל ס"ל כפירוקא דרב שמעי' ואשירה מיירי בידי ישראל וכמ"ש ור"י ס"ל כתרוייהו דלדידיה ל"ק מידי ולולי שהתוס' הזכירו דרבינו הגדול הרשב"א ז"ל הקשה קושיא זו הייתי אומר דלא יצאה קושיא זו מפיהם כלל וצ"ע: דף כח ד"ה א"כ מה ת"ל וקשה אמאי אצטריך קרא להכי וכו' ולעד"נ דאה"נ דר"ש לא מצריך קרא למעוטי י"ד אלא אדרבא מבעי קרא לרבות ליל ט"ו דסד"א דאין איסור אכילת חמץ בלא תעשה כ"א ביום מדאיתקש השבתת שאור לאכילת חמץ ובהשבתה כתיב שבעת ימים וס"ד ימים ולא לילות כדאית' כל זה פ"ק דף ד' דפריך ואימא אך ביום הראשון לרבות ליל ט"ו לביעור דס"ד ימים כתיב ומשני ההיא לא מצי' אמרת מדאיתקש השבתת שאור לאכילת חמץ ואכילת חמץ לאכילת מצה כו' הרי דאם לא איתקש אכילת חמץ לאכילת מצה לא הוי ידעינן דאכיל' חמץ מליל ט"ו וה"א דהשבתת שאור גופא הוי בימים ואע"ג דאז הוי מוקמינן אך ביום הראשון לליל ט"ו מ"מ לא הוי מרבינן השבתה בי"ד כדאיתא התם.

ועוד דאימא ר"ש בר' יוסי דדריש אך לי"ד מדאיתקש וכו' ואו לאו היקישא ה"א דאך חלק בי"ט עצמו להשבתה וה"ה לאכילה דאיתקש לה כדאיתא התם ולכן איצטריך קרא לאקושי אכילת חמץ לאכילת מצה לאסור מבערב וא"כ גם השבה אתרבי מבערב ואייתר אך ביום הראשון לי"ד או מאך חלק כר"י ואע"ג דכבר איתקש בפסוק דכל מחמצת לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות כדאיתא שם מ"מ מבעי תרי היקשא חד לחמץ מאליו וחד לנתחמץ מחמת ד"א דחד הקישא הוי מוקמינן למאליו.

ואין להקשות אפי' זה דא"כ עליו דחמץ למה לי והא ממילא איתקש מדכתיב לא תאכל חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות כמו גבי מחמצת. זה לא קשיא דגם אי איצטרך למעוטי י"ד תקשי הא איתקש בלא עליו כמו במחמצת אלא ש"מ דקרא מפרש ההיקש לאשמועינן למאי הלכתא איתקש חמץ למצה לענין עליו דשניהם בזמן אכילת פסח.

דאין לתרץ דבלא עליו הוי מוקמינן ההיקש לליל ט"ו קמ"ל עליו לי"ד. דאיפוך אנא דהא איכא לאוקמא לליל ט"ו כמו לי"ד ועי"ל דאין היקש למחצה ואי איתקש לליל ט"ו איתקש גם לי"ד א"כ לא איצטריך עליו ואם באת לחלק הנה גם לפירושינו לא קשיא דאיצטריך עליו דבלא עליו הוי מוקמינן הקישא לנשים כדאיתא ריש פרק אלו עוברין כל שישנו בקום אכול מצה קמ"ל עליו דגם לזמן איתקש: ומ"מ אין פי' זה נ"ל דהתינח בשעה שישנו בקום אכול מצה כו' איצטריך אבל בשעה שאינו בקום אכול מצה מאי איכא למימר למאי איצטרך כקושית התוס': ע"כ נראה דאיצטרך לי"ד דס"ד כיון

דאיתקש אכילה להשבת' בקרא זה דהא כתיב אך ביום הראשון תשביתו כי כל אוכל חמץ וא"כ כיון דמאך חלק ילפינן השבתה בי"ד ה"א דה"ה לאכילה ואע"ג דאה"נ דאסור באכילה בי"ד בעשה כמ"ש בתוס' לעיל מ"מ מדחייב כרת ע"כ הוא בלא תעשה כדאיתא בהדיא ריש כריתות וכדכתב הרמב"ם ז"ל והסמ"ג ז"ל במצות ל"ת ותדע דהא גבי מחמץ מדמינן ג"כ אכילת חמץ למצה כה"ג כמ"ש לעיל והוי בל"ת ואע"ג דכבר איתקש אכילת חמץ למצה וכתיב בערב תאכלו מצות כדאיתא פ"ק היינו מחמצת אבל חמץ אימא אסור מי"ד ואין להקשות דלפי זה השבתה גופא מנ"ל דהא דהשבתה בי"ד היינו מדאיתקש השבתה לאכילת חמץ ואכילת חמץ למצה אבל בלא היקש הוי מוקמינן אך לליל ט"ו כדאיתא התם י"ל דהיינו מקמי דמשני התם ביום כתיב כמ"ש התוס' שם ד"ה ואימא לרבות ליל ט"ו וא"כ ע"כ לי"ד אתי דבט"ו כתיב שבעת ימים דמשמע שלמים וליכא למימר בהם אך חלק.

ולליל' לא מצי לאוקמי דביום כתיב וא"כ כיון דהשבתה היא בי"ד וסד"א דגם האכילה היא בי"ד קמ"ל וכתב ר"י אמאי יליף מעליו לילף מהיקשא דהשבת' כיון דלדידיה לא מפיק עליו דחמץ לאקושי למצה א"כ מקשינן להשבתה כמ"ש. י"ל דגם ר"י מפיק להקישא אי לאו דעליו, דחמץ משמע ליה משעת שחיטה דעל שחיטה קאי כדכתיב לפני זה וזבחת פסח וכו' והדר כתיב לא תאכל עליו אבל בלא עליו הוי מקשינן חמץ למצה ואע"ג דאצטריך קרא לדידיה לאקושי מצה לחמץ ולקבעו חובה בזמן הזה מ"מ אין היקש למחצה ושניהם הוקשו זה לזה להכי איצטריך עליו: שם ד"ה ואידך נפקא ליה תימא לר"י כו' כבר תירצו קושי' שם בקדושי' ע"ש וגם קושי' הב' העלו לקמן דהאי סוגיא דלא כרב אחא ונלע"ד לפרש דבריהם דקשיא לי לר"א איך יתורץ קושית התלמוד דשפיר קאמר ר"ש די"ל דר"א יתרץ דר"י אמר לך דקרא לקובעו חובה בח"ל בזמן שבית המקדש קיים כמ"ש התוס' וא"ת דממושבות נפקא י"ל דר"י ס"ל כר' ישמעאל דמושבות לאחר ירושה וישיבה משמע וא"כ גם גבי מצה ומרור כתב רחמנ' מושבות דלא נתחייבו באכילת מצה ומרור כ"א לאחר ירושה וישיבה אע"ג דבפסח נתחייבו קודם זה כמ"ש התוס' שם בדבור המתחיל הואיל ונאמרו כו' לחד שנויי' מ"מ מצה ומרור פטרה תורה כי היכי דפטרה גם בזמן הזה לר"א פטרה גם בא"י עד לאחר ירושה וישיבה וסוגיא דהכא כרבא: דף כט ד"ה בדין הוא פי' רש"י מותר באכילה וק' דא"א כו' היה נלע"ד לישב ע"פ שיטת הרמב"ם ז"ל והביא דבריו הרא"ש ז"ל פ"ק דאם הכותי אלם וכופיהו לישראל אע"פ שלא קבל עליו אחריות הוי כדידיה ואסור וא"כ נלע"ד דה"ה איפכא דאם הכותי חלש ולא יוכל לכופו לישראל לשלם אע"פ.

שחייב באחריות שרי כיון דלא ישלם לו כלומר א"כ נוכל לומר דמיירי דגזל ממצרי וכיון שלא ישלם לו אע"פ שחייב באחריות לא הוי כדידיה אבל יותר נראה לפרש דר"י סבר דבר הגורם לממון לאו כממון דמי דר"ש הוא דאמר הכי ופליגי רבנן עליה ור' יודא נמי בר פלוגתיה הוא ובפ"ק אמרינן דאפי' למ"ד לאו כממון דמי בכל התורה מ"מ בחמץ מדכתיב לא ימצא הוי כממון וא"כ כיון דבאמת לאו כממון אלא דלענין בל יראה כתיב קרא א"כ לענין אכילה כיון דא"א למשכח בענין אחר א"כ מה דמיעט רחמנא של אחרים ע"כ כה"ג הוא וא"כ גלי קרא דלענין אכילה לאו כממון דמי כמו בכל התורה ולא ילפינן בג"ש אלא דשל אחרים שרי אבל לאסור באחריות לא ילפינן מהתם כיון דגלי קרא

בהדיא והרבה מצינו דוגמתן דילפינן שום דבר בג"ש ופריך אי מה התם כך ה"נ ומשני בשלמא התם איכא למימר הכי אבל הכא אי אמרינן הכי למאי מבעיא או משני שאני הכא דרבי קרא.

והקושיא הב' י"ל דלרבותא דרבא נקט אחר הפסח: דף ל"ב ע"ב ד"ה ואין נתינה פחות משוה פרוטה עד מיהו ק' לר"י וכו' ולעד"נ דיליף חוטא מחוטא דאוכל תרומה חוטא הוא וכן נותן שמן המשחה חוטא הוא ושניהם מיירי בזר החוטא ודוגמא לדבר אמרינן ריש פרק נגמר הדין דיליף מחוץ דמקלל מפרים הנשרפים ופרידולילף משחוטי חוץ ומשני מסתברא מפרי' הל"ל שכן הוציא כו' ופריך אדרבה מש"ח הל"ל שכן חוטא בנשמת פגול ופרש"י חוטא מקלל וש"ח שניהם חוטאים משא"כ פר לאו חטא הוא ושניהם יש בהם נטילת נשמה בכרת משא"כ פר וכן שניהם אין בהם פגול משא"כ פר א"כ ה"נ ג' סימנים שייכים כאן ששניהם חוטאים ושניהם יש בהם נטילת נשמה במזיד ושניהם אין בהם פגול משא"כ נתינת דמים לבהונות אין בהן חטא ולא נטילת נשמה ויש בהן פגול ועוד דנתינות אלו שניהם בזרים הנותנים משא"כ התם כהן נותן ואע"ג דלא דמי לסוכה מ"מ כיון דר"י גמר ג"ש דנתינה נתינה ודמיא לתרומה כמ"ש ג"ש עדיפא ליה ואפי' אם שאר הסימנים לא היו שייכים כאן היה די בהדא מלתא דלא יליף אלא נתינות הבאים בחטא ואע"ג דנתינה דתרומה אינה החטא בעצמו מ"מ אתיא מחמת חטא ודמיא להדדי דשניהם חטא אחד הוא שחטא הזר בקדש: שם ד"ה מעילה שלא חייב בה כו' עד מיהו קשה לר"י אמאי איצטריך כו' ולע"ד תימא מה שהקשה ר"י אנזיר משבועת הפקדון אחרי כי נודע כי אין כל דבר נעלם ממנו ז"ל.

ועוד שהתוס' ז"ל עצמן אשר סתמן הוא דברי הגדול ר"י ז"ל הביאו בשבועות פ' שבועת הפקדון דף ל"ז בספרי גבי נזיר פתאום להביא את השוגג והלא דין הוא וכו' ומניין שחייב את המזיד אמרת ק"ו ומה שבועות העדות שלא חייב את השוגג כו' לא אם אמרת בשבועות העדות שכן אינו לוקה תאמר בנזיר שלוקה והואיל ולוקה אינו חייב קרבן ת"ל כו' כתבו התוס' שם דאיכא למיגרס שבועות הפקדון א"כ מבואר דאין ללמוד נזיר משבועת הפקדון למזיד ומשבועות עדות נלע"ד דפשיטא דליכא למילף אע"ג דליכא פירכא זו דשבועות עדות לא לקי דהתראת ספק היא כדאיתא התם ומ"מ פשיטא דלא ילפינן מיניה דזה חטאת וזה אשם ופשיטא דמעילה ילפינן מיניה דהוי אשם מאשם: ומה שהקשו משפחה חרופה נלע"ד לתרץ ג"כ דממעילה הוי ילפינן בג"ש דאיל האשם כדיליף בתורת כהנים בשפחה חרופה איל האשם נאמר כאן איל האשם ונאמר להלן איל האשם מה להלן בכסף שקלים אף איל האשם האמור כאן בכסף שקלים משא"כ בשבועות לא נאמר איל האשם עוד יליף התם אשמו אשמו וגם זה נ"ל דמאשמו דמעילה יליף דאע"ג דבפקדון נמי כתיב אשמו מ"מ בשנים אלו כתיב והביא את אשמו לה' משא"כ בפקדון כתיב ואת אשמו יביא לה' ובכל דוכתי אמרינן מדדמי ליה ילפינן היכא דאיכא דדמי ליה וא"כ הוי ילפינן בג"ש ולעד"נ שאין כאן ספק: ועוד קשיא לי הא דכתב ר"י ז"ל דלחומרא מקשינן דאדרב' לענד"נ דמספיקא לא אמרינן ליה קום אייתי חולין לעזרה.

ועיין על זה: דף ל"ג ד"ה אף מעילה בכזית תימא לר"י דהכא משמע וכו' לעד"נ נ"מ דרש"י ז"ל נשמר בלשונו שכתב ד"ה ומינה מה תרומה מיתה הכתובה כו' אף מעילה אין מיתה כו' הרי שצ"ל דהאי מינה דוקא אמיתה קאי ולא אשוגג לענין קרן וחומש ולעיל אקרן וחומש כמ"ש רש"י לעיל והטעם בזה דהטעם דבשוגג כיון דמתמעול מעל ילפינן אפי' מידי דלאו אכילה כדאיתא התם ובמידי דלאו אכילה הוי השיעור בש"פ כמ"ש התוספות בדבור שלפני זה א"כ ה"ה במידי דאכילה דהא אקשינהו רחמנא בהדיא בקרא בין באכילה בין בממון מקשינן להו ועוד דהא עיקר הדין דאכילה לא ילפינן מתרומה בשוגג דאדרבה אי לא ג"ש דחטא ה"א דקרא מיירי בין באכילה בין בהנאה ובין פגם ולא נהנה או נהנה ולא פגם אלא דג"ש אתי למעוטי פגם לחוד או הנאה לחוד הכל כדאית' וס"ד כיון דאיכא ג"ש לא הוי מעילה כ"א באכילה להכי איצטרך תמעול מעל א"כ לא ילפינן כ"א למעוטי פגם והנאה לחוד ולא עיקר הדין דעיקר הדין כתיב בקרא ולכן לא ילפינן לגמר מתרומה ומקשינן אדרבה אכילה לממון אבל מזיד לרבי דלא כתיב כלל בקרא לא אכילה ולא ממון ועיקר הדין מתרומה אתי לא ילפינן לגמרי מתרומה כיון דעיקרא דדינא מהתם אתי ועוד דליכא למימר דקרא לממון דהא ממון לא כתיב במזיד כלל וליכא היקישא כלל: ועוד דלדברי התוס' הוי כפשטיה כיון דכתבו לעיל דבמזיד לא חייב במעילה כ"א באכילה ולא בשאר הנאה א"כ לא קשיא מידי דבשוגג אמרינן דון מינה ואוקי באתרא דהא בשאר הנאות נמי משלם קרן וחומש אמרינן אוקי באתרא אבל מזיד לר' דלא ילפינן מתרומה כ"א אכילה דמעילה מאכילה דתרומה ובשאר נהנה ליכא מיתה א"כ ליכא למימר אוקי באתרא ולע"ד אין בזה ספק.

והחכם מהרש"א ז"ל הקשה קושיא אחרת אמזיד ואין להאריך בזה: דף ל"ד ד"ה פסול הגוף תימא דלעיל אמרינן אם היתה וכו' ולעד"נ דלעיל לפי המסקנא דהכא קאי ולפי המסקנא לא פסלה היסח הדעת בתרומה כ"א בקדשים דממשמר' תרומתי לא ילפינן שתפסול בהיסח הדעת אלא שצריך שמירה ואי לא שמרה מאן לימא לן שתפסול א"נ ס"ל למסקנא דטומאה לא הוי היסח הדעת דאע"ג דאינו מוזהר בשמירתה מ"מ מאן לימא לן דלא שמרה מ"מ.

ותדע דהא למאי דמוקי ר' ירמיה דאסורה לאכול משום מעלה דאין זריעה לתרומה וקשיא הא בלא מעלה נמי אסירא משום היסח הדעת דהא ר"י מדר"ל מייתי לה ולר"ל פסול הגוף הוי ואסירא מדאוריי' בלא מעלה ואפי' תימא דמייתי מדר"ל לר"י אבל לר"ל לא, צריך האי טעמא דבלאו הכי אסירא מ"מ מי החג גופא תקשי למה טמאים משום מעלה והא בלאו הכי פסילי בהיסח הדעת דהוי פסול הגוף ופוסל במים דלא גריע מתרומה דהא קדישי בכלי כמו לינה שפוסל בה כדאיתא בסוכה ס"פ לולב וערבה וגדולה מזאת משמע שם בתו' דקדוש ידים לא מפסלי ביוצא ובהיסח הדעת מפסלי ע"ש ויש לחלק דידים כיון דאשח דעתיה אימר נגע בטינופת ומ"מ פשיטא דלא גרע מתרומה אלא ש"מ דלמסקנא לא פסלה טומאה משום היסח הדעת וכ"ש לעיל דאינו אלא ספק טומאה שנולד לה ולא הוי היסח הדעת ולשינויא קמא אפשר דאפי' בקדוש' כלי לא פסול הס"ה כ"א בקדושת עצמו וכיוצא בזה כתבו התוס' ס"פ לולב וערבה גבי פסול יוצא: דף ל"ה ד"ה שחילל ומיהו תימא כו' הנה בכ"מ ישבוה: דף ל"ז ד"ה הדבוק מבפנים יש לפ"ה תימא כו' ולעד"נ דמתחילה היה סובר רבה דפליגי באבוקה כנגדו ומבעי' לי' בהרתיח

מבחוץ מי מחייב ר"י גם בזה או לא וכדפשט ליה דר"י ור"ל בהא פליגי מבעיא ליה מאי כוונתו אי ר"ל דפליגי גם בזה או דוקא בזה אבל באבוקה כנגדו מודי ר"ל א"נ מה ענין רבה לר"י דרבה הוי סבירא ליה דפליגי באבוקה כנגדו ור"י הוה פשוט ליה דפליגי בהרתיח מבחוץ: דף ל"ט ואימא הירדוף כו' אבל קשה לרשב"א דלעיל אמר כו' הנה מדברי רש"י ז"ל נראה בהדיא דהירדוף והירדופנין דלעיל תרי מילי נינהו אמר שי"א אלוישנא ובהירדוף פי' שהוא עץ שהמתיק משה את מי מרה וזה העץ הוא סם המות לבהמה כדכתב הערוך וכן נראה מדבריו דתרי מילי נינהו שהביא לפני זה דרגיני' והרדופניא ולא פי' כלום ובערוך שאחר זה הביא קושיא דתלמודא ואימא הירדוף ולא הביא הרדופני דלעיל ואפשר דרש"י ס"ל דהרדופ': לא הוי כינוי לרבים רק שם העץ הוא כן וא"כ הרדופני והרדופנין דלעיל תרי מילי נינהו או אפשר דרש"י גריס בחולין הרדופני דב"ב ד"ה הרדיפו דהוא ס"ה לבהמה דף מ ד"ה רבא מחו ליה קדרה פ"ה קמחא דאבישונא וק' וכו' אפשר לע"ד דרש"י ז"ל ס"ל אמלתא דברייתא קאי דמיירי בנותן חומץ בקדירה דבחסיסי אפילו עולא מודה דשרי בחומץ בסוף דלא בא לידי חימוץכ"כ אי לא בשיל שפיר גם אינו אלא חששא בעלמא דלמא לא בשיל שפיר וא"כ כיון דלא אסור אלא משום לך לך אומרים לנזירא לספיקא לא חששו דאפי' ספיקא דרבנן שרי בעלמא כ"ש זה שאינו אלא מגדר מלתא בעלמא: דף מא אין מבשלים תימא למה שנאו כאן כו' ולעד"נ דשנאו כאן איידי דאיירי בחרוסת שעשוי לטבל בו בשר וא"כ מותר בי"ט של פסח לעשות טבול של חרוסת לטבל בו בשר וכן חרדל הלכך שנאו דפסח מותר לטבל נמי בחרוסת או בחרדל א"נ איידי דתני דאין נותנים קמח לתוך חומץ וחרדל שהם מי פירות ומחמיצים מיד תני דאין מבשלים במי והראשון נראה עיקר: שם ע"ב ד"ה א"ד חדא מיהו לקי וכו' וקשה לר"ת א"כ ועוד דבב"מ כו'.

תחילה נלע"ד ליישב הקושיא הב' דלשיטת רש"י ז"ל ס"ל לרבא דכי אם צלי אש אי הוי לאו ר"ל דקאי אלא תאכלו כ"א צלי אש משמע כל מיני בישולי שאינן צלי לאסור כדכתב רש"י ולא דמי לכי נפש הוא חובל דהתם הוי הטעם על רחים ורכב דלא תחבול אותם משום דכי נפש הוא חובל אלא דילפינן שאר דברים מדתלי קרא הטעם בחיי נפש אתרבאי כל שהוא חיי נפש דמאי שנא אבל כ"א צ"א לאו טעמא הוא א"כ כולל כל מילי וכיון דע"כ ללאו אתי דליכא למימר דאתי לעשה דכבר כתיב צלי אש ומצות וגו' כדכתב רש"י התם א"כ ע"כ אלא תאכל קאי וא"כ ס"ל לרבא כיון דאתי למ"ש לקי כלישנא קמא א"כ גם אנא ומבושל לקי כיון דכיילינהו קרא בחדא ועוד אפשר דס"ל לרבא דאע"ג דאין לוקי' על לאו שבכללות כלל אפי' אחדא בלבד הכא ע"כ לקי דהוי כמו דבר שבכלל ויצא מן הכלל ללמד על הכלל כולו כמ"ש לעיל דף כ"ד וכיון דגם לא הוי בכלל ויצא דלוקין עליו לוקין על כל הכלל.

וכיון דהוי לאו דלוקים עליו לוקים גם אנא משום לאו זה כיון דכיילינהו וא"כ בב"מ ה"ק רבא בשלמא כי נפש אתא לטעמא כדי לרבות לשאר דברים אבל כ"א צ"א אי לאו אלא תאכל קאי א"כ לא הוי אלא עשה ועשה כתיב כבר אלא ש"מ ללאו אתא וכיון דהוי לאו איכללו כל מילי ולקי עלייהו כמ"ש ולא מוכח רבא התם אלא דהוה לאו כדמשמע לישנ' דתלמוד' התם דקאמר אלא ש"מ ללאו אתא אלמא לא בעי למוכחא כ"א דהוי לאו ומה שהקשו מברייתא י"ל לשיטת רש"י דס"ל לרבא ול"ק דאביי דאינה עיקר דהא גם

צ"ל הכי דס"ל דהמבשל במ"פ חייב וזהו נגד הברייתא דס"ל דנא ומבושל דכבר ראיתי בדברי מהרש"א ז"ל שכתב דחייב אלאו דאנא דלישנא דחייב לא משמע הכי וגם מדברי רש"י לא משמע כן שכתב ד"ה משום צ"א לאו דלא תאכל כ"א צ"א איכא ולא לאו דבישול משמע דמשום האי לאו חייב ולא משום לאו אחר דאל"כ הל"ל דהכא ליכא לאו כלל משא"כ בישול הוי לאו עכ"נ דר"מ ורבא ואביי לק' ס"ל דהאי ברייתא לאו דסמכ' היא דלא איתניא בי ר"ח ור' אושעי' כיוצא בזה תירצו התו' בכמה דוכתי וס"ל לתרץ מאי דקאמר רבא דב"מ אבל כ"א צ"א למאי אתא ומאי קושיא והא תניא לקמן דאיצטריך כ"א צ"א לכל שישנו בקום אכול צלי כו' אלא ש"מ כדכתבתי ותלמוד' לא מקשי בכל דוכתי כ"א מברייתא דברור להו דמיתני' בי ר"ח: פרק אלו עוברין דף מג ד"ה כמאן כר"א ורש"י פי' דזעירי משמע ליה וקשה טובא כו' וראיתי ליישב ג' קושיו' האחרונות דקושיא הראשונה לא קשיא כ"כ דמה בכך שזעירי דלא כתרווייהו כי אביי ורבא ס"ל כר"י דהכא.

אך קושיות האחרות צריכות עיון. ונ"ל ליישב א' א' כי מה שהקשו והא כרבנן נמי אתי' י"ל דלרבנן אמרינן לקמן דכזית בכדי א"פ הוי דאוריתא אע"ג דאין היתר מצטרף לאיסור וא"כ מאן לימא לן דלרבנן מוקמינן למקצתו שהוא היתר אלא לפירוש רש"י ז"ל דלמא לערוב כזית והקטיר כל הכזית בעירוב וק"ל דאע"ג דהכזית מעורב ואינו בעין חייב או מבע"י דאע"ג דהכזית בכדי אכילת פרס אין כזית שלם ביחד חייב ואע"ג דכזית בכדי א"פ בכל איסורי' דאורייתא בלא קרא היינו באכילה דמ"מ אכילת כזית איסור אע"ג דשוהא כדי אכילת פרס הוי כמו בב"א אבל גבי שאור ס"ד דבעינן שיהא בעין כיון דההיתר רבה כ"כ לא מקרי בעין קמ"ל וכיוצא בזה כת' התו' ז"ל פרק בתרא דע"ז בשם הר"ת ז"ל דטעמו וממשו נקרא כזית בכדי א"פ דהוי כמו בעין אבל ר"א חזינן ליה בברייתא דדריש מכל המל"א אלמא לדידיה מרבה הכל מכל והא דקאמר כמאן כר"א דדריש כל לאו דבכל תליא מילתא אלא פירושו כמאן כר"א דאיהו שמעינן ליה דס"ל הכי וכיון דכר"א ס"ל א"כ ע"כ ס"ל כר"א דדריש כל דהא ר"א מכל מייתי לה וא"כ ע"כ גם זעירי דריש כל וא"כ חמץ נמי ואע"ג דאיכא למידחי דאע"ג דלא שמעינן לרבנן דדרשי כי כל להמל"א מ"מ בהא לא פליגי אר"א ומאי דדרש ר"א מכל דרשי אינהו מכי כל י"ל דתלמודא דייק דע"כ לאו הכי דא"כ קשיא על ר"י למה פליג אזעירי כיון דלכ"ע המל"א בשאור ואין לדחות דר"י בקדשים לא קא מיירי חדא דא"כ מאי פליג זעירי בהדיה ועוד דהא לקמן דלר"י הוי נזיר וחטאת ב"כ הבאים כאחד ולא קאמר שאור ונזיר וזה יש לדחות דהקטרה מאכילה לא ילפינן ולא הוי ב"כ הבאים כא' ומ"מ לא נהירא דזעירי פליג אר"י אלא ש"מ היינו טעמא דר"י לא ס"ל כר"א ולא אשכחן תנא דס"ל בשאור כ"א ר"א: והקושיא הב' והג' מיושבי' כמ"ש לעיל דלא שייך לחלק בין בעין למעורב אלא בהקטרה דכשהוא כליל אין מקטירים השאור אלא ההיתר ולכן צריך ריבוי בפני עצמו אבל באכילה מה לי במעורב מ"מ טועם טעם איסור וא"כ לקמן גבי חטאת נמי אאכילה קאי ושם אין חלוק ומ"ש התו' דלקמן משמע דאין היתר מצטרף לאיסור אם לא שיתערב לא ידעתי היכן משמע דמאי דקאמר יכול אפי' לא בלעה אין פירושו שהאיסור הוא בעין אלא ר"ל יכול יפסול בנגיעה בעלמא אלא אפי' אין נשאר מן האיסור כלום הוי גזירת הכתוב שיקדש בנגיעה בעלמא כדאשכחן במזבח וכלי

שרת ת"ל בבשרה עד שיבלעו ויהיה מן האסור כהתר וכ"ש אם הוא בעין ולא בא אלא למעט נגיעה בעלמא אבל בעין וע"י עירוב שוין כיון דקאי אאכילה כמ"ש: פרק אלו דברים דף סו ד"ה מה מועדו כו' תימא דבשמעתי' כו'.

הנה קושיא הראשונה תירצוהו בלשונם דתנאי היא ואין כאן מקום תימא דלענ"ד דגם ר"א במתני' דריש ממשמעות דכן משמע לישניה דקאמר עקרת מ"ש בתורה במועדו בין בשבת משמע דממשמעות דייק ולקמן אכתוב עוד בזה אי"ה כמ"ש התו' ודקדקו מלישנא דכיצד צולין וכן משמע קצת בגמ' דאיכא דמדרש אמשמעות דקאמר מ"ש תמיד דכתיב ביה מועדו פסח נמי כו' אלא במועדו לא משמע ליה ומדלא פריך בפשיטות מאי משמע ממועדו דדחי שבת ש"מ דאפשר למדרש ממשמעות דמועדו אלא דלהלל לא משמע ליה וא"כ כיון דאפשר למדרש אין כאן קושיא אי איכא תנא דמשמע ליה: והקושיא הב' מפ' ר"י דף ע"ב הנה כבר תירצו התו' שם דלאו דוקא ע"ש דר"ל דהתנ' לא יליף מתקריב אלא דינא קמל"ן דהאי תקריב פירושו אפי' בשבת ולעולם ממועדו יליף לה ודכוותה מצינו ריש פרק לולב וערבה ראשון אפי' בגבולין ופירש"י דלא מריבויא יליף לה אלא פירושו הוא דהאי ראשון הוי אפי' בגבולין.

ומ"מ לע"ד לא משמע הכי לישנא דברייתא דהא שקיל וטרי ד"א כו' מנין שאם נקצר ביום כשר ודוחה את השבת ת"ל וכו' משמע דבעי למילף דחיית שבת מתקריב:על כן נראה לע"ד לתרץ דאיצטריך תקריב ומועדו חדא לקצירה וחדא להקרבה והאי תנא לא סבר ליה כר"ע דאמר כל שאפשר לעשות מע"ש אינו דוחה את השבת דא"כ לא הוי קצירה דוחה שבת כיון דאפשר לעשות מע"ש כדאית' התם וכמ"ש התו' על ברייתא זו דאי אתיא כר"ע צ"ל דדוחה את השבת פירושו להקרבה עכ"ל.

ולע"ד איני מוכרח דאתיא כר"ע אנא כר"א וס"ל קצירה דוחה שבת מתקרי' ואע"ג דקתני נקצר ביום כשר ומאן שמעת ליה דאמר כשר רבי ור' ס"ל דאין קצירה דוחה שבת כדאית' התם. י"ל דהאי תנא ס"ל כר' בחדא ביום ופליג עליה בשבת והא דפריך התם אמתניתי' דתנן נקצר ביום כשר ודוחה השבת מאן שמעת ליה דאמר ביום כשר ר"י וקתני דדוחה שבת מאי לאו לקצירה לא להקרבה ולא משני דמתני' ס"ל כוותיה דר' בחדא.

זה אינו כלום כיון דאפשר לאוקמ' כר' ולהקרבה מוקמינן. משא"כ ברית' א"א לאוקמא כוותיה.

עי"ל דהאי תנא דברייתא ר"א קתני לה ולא דריש בחריש ובקציר למכשירים כ"א כר"ע לתוספת שביעית ומכשירים יליף מתקריב וס"ל דנקצר ביום כשר ואעפ"כ דוחה שבת דהיא סבר אפי' מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש דוחה שבת אבל מתני' לא בעי לאוקמ' כר"א לקמ' פרק שתי הלחם דף צ"ו קתני במתני' לתא דר"ע לחודה ש"מ דסתמיה למתני' כר"ע אבל אי כר' אתיא א"ש דלמא ס"ל לר' דאע"ג דנקצר ביום כשר בדיעבד.

מ"מ כיון דלכתחילה מצו לקצור בלילה דחי שבת דלא כר' יוחנן וכל עיקר דכל קושיות דהתם על ר' יוחנן קאי דאמר כיון דדיעבד כר' ינא דחי שבת וא"כ אפי' מתני' שפיר כר"ע: והתימא על קושיא זו שהקשו דנילף בג"ש או ממשמעות דמועדו נראה מדבריהם

דדרשת וידבר משה את מועדי ה' מוסכמת היא לד"ה ותימא והא ר"א דאמר פרק ר"א דמילה דש"ה אתי בג"ש מעומר ומכשירין דחי שבת ואי דריש מועדי ה' א"כ למה מייתי ב"ר מעומר והא מועדי ה' כתיב בש"ה כמו בעומר וגבי ש"ה ליכא מידי אחרינא שידחה השבת כ"א מכשירין כגון טחינה והרקדה ואפייה דהא הקרבה ליכא בש"ה כדאית' התם ואין לתרץ דלעולם דריש מועדי ה' ומ"מ איצטריך ג"ש דאי ממועדי הוי אוקמינן לאפייה דוקא דה"א לעשותה מע"ש דס"ל לר"א תנור מקדש ואיפסלה ליה בלינה וכדאמר התם לרבי אבל טחינה והרקדה לא דחו.

להכי איצטריך ג"ש מעומר דבעומר אפי' קצירה דחי דס"ל כר' ישמעאל דדריש בחריש ובקציר מה חרישה רשות וכו' וכמ"ש רש"י בהדיא פרק ר"א דמילה דגם לר"א שני ליה בין אפשר לעשות וכמ"ש התוס' לקמן בדף ס"ח בד"ה ומה שחיט' ולקמן אי"ה נדקדק בזה. מ"מ קשה כיון דאית לי ג"ש מועדי ה' למה לי כיון דנפקא ליה מעומר דאפי' קצירה שאפשר לעשותה מע"ש דחי' אלא ע"כ ר"א לא דריש מועדי ה': ועוד תימא שהרי הרבה תנאים ס"ל דשתי הלחם לא דחי שבת כלל כמ"ש לקמן וא"כ ע"כ לא דרשי מועדי ה' וגם לא ג"ש דר"א.

וזה יש ליישב דלעולם דר"י ס"ל דע"כ אתי לעומר ולהקרבה ולא לשתי הלחם כיון דאפשר לעשות מע"ש כר"ע לא מצי לאתויי לש"ה דלא היתה התורה מתירה כדאמרינן התם דמי לראב"ש לענין קצירת עומר ביום. דאמר דע"כ קצירת עומר ביום כשר דאי פסול איך התירה התורה לדחות שבת כיון דאפשר מע"ש כר"ע וא"כ כיון דאפשר לאוקמא כר"א ולעיקר מצוה דהיינו להקרבה היכא דאיכא דחית שבת בעיקר המצוה כגון עומר ושאר קרבנות צבור וכן הבאים עם י"ה ועם עומר לא מוקמינן למכשיר' כיון דאפשר מע"ש מ"מ מהני הדרשא גם לש"ה לענין טומאה ותדע דהא תנן התם מתני לקמן פרק כיצד צולין דש"ה באין בטומאה ומייתי לה שם אמתני' ממועדי ה' ואע"ג דסתם משנה פ' ש"ה כר"ע וקתני התם דש"ה לא דחו שבת וא"כ קשיא סתמא אסתמא אלא ש"מ כדכתיבנ' דמוקמינן לקרא לעיקר מצוה שהתירה התורה היכא דאיכא במצוותו דחיית שבת והיכא דליכא מוקמינן אטומאה אבל לר"א לא נראה לע"ד לתרץ כן כיון דר"א ס"ל בעומר ומינה דמכשירין דחו שבת למה נדחק דמועדי ה' לא אתי גם לש"ה.

ותדע דהא ברייתא דדרשי מועדי ה' מבואר בה דדרשא מועדי ה': אפילו לדחיית שבת שהרי תניא לפי שלא למדנו אלא לפסח: ותמיד במועדו אפי' בשבת שאר קרבנות כו' משמע דגם לענין שבת אתיא מועדי ה' וא"כ קשה לפ"ז מנל"ן בש"ה לדחות מכשירים דילמא לעומר ולשאר דברים אתא שיש בעיקרו דחיית שבת ולש"ה אתא לטומאה אלא ש"מ דהאי תנא ס"ל כר"א דבכ"מ מכשירים דחו שבת דע"כ צ"ל דס"ל כר"א כיון דס"ל דש"ה דחו שבת דלר"ע לא דחו כלל וא"כ כיון דס"ל כר"א סבר דקרא דמועדי ה' אתא גם לש"ה אבל ר"א גופיה דיליף ש"ה בג"ש צ"ל דלא דריש מועדי ה' כלל.

ובזה זכינו לדין דהרבה תנאים נחלקו בדרשות אלו דהרי גם ברייתא דמועדי ה' הוכחנו דלא אתיא לא כר"א ולא כר"ע א"כ גם על ברייתא דתקריב לא קשה מידי כיון דהרבה

תנאי היא נסתלקה הקושיא כפשטה וכ"ש שנתחזק בע"ה תירוצים דאתיא כר"א כיון דלא דריש מועדי ה' נוכל לומר שפיר דהאי ברייתא אתיא כר"א.

וכ"ת מנ"ל לר"א מכשירי עומר מתקריב דלמא קרא להקרבה אתא. י"ל דתקריב לאו קאי אהקרבה כ"א אהבאה תדע דהא כל הדרשות דדריש סתם מתקריב כולן אקצירה דריש: ועי"ל דבריית' דתקריב אתיא כהני תנאי דפ' יש נוחלין דף קכ"א דמפקי להאי קרא וידבר משה את מועדי ה' לדרשא אחרינא וא"כ נפקא להו שבת וטומאה מתקריב וכ"ת אי לא דרשו מועדי ה' להא דרש' אלא מתקריב א"כ הא תינח עומר אבל שתי הלחם מנ"ל.

י"ל דאה"נ דלא דחו כסתם מתני' דפ' שתי הלחם דתנן ואינן דוחות את השבת אפילו אפייתן וכן תנן שם סוף פרקין והביאור לעיל פרק אלו עוברין: שם ד"ה מה לתמיד ותימא ונילף כו' הנה מתמיד ומילה כבר כתבו התו' פ"ק דיבמות דף ה' ע"ב ד"ה ומכלהו דאפילו קרבנות צבור מקרי תדיר כיון דהוו בכל שנה ע"ש.

א"כ כ"ש מילה דמקרי תדיר כנגד פסח כיון דהמילה הוי בכל יום וא"כ פשיטא דאיכא למיפרך ומה שהקשו משתי הלחם אפילו אם כוונתם ש"ה וגם תמיד או מילה כמ"ש מורי מהר"ם ז"ל מ"מ יש לתמוה מאי קשה דלמא ס"ל דשתי הלחם לא דחו שבת כסתם מתני' דש"ה כמ"ש לעיל והכי סברי הרבה תנאי ואפשר דט"ס הוא בתו' ש"ה וצ"ל עומר.

דבעומר כ"ע לא פליגי דהקרבה דוחה שבת ומ"מ לא ידעתי מאי קושיא דמאן לימא לן דלא אסתפקא להו גם בעומר כיון דמועדי לא משמע להו וג"ש לא גמירי או דלא דרשי מועדי ה' כלל גם תקריב לא דרשי להכי כ"א לשאר דרשות דהתם פרק ר' ישמעאל וכמ"ש לעיל דתנאי היא ובחריש ובקציר דרשי כר"ע לתוספו' שביעי: ועוד נראה לע"ד במילתא דשויה לכולהו במה שכתבו התו' עצמן לקמן דף ס"ח ד"ה מה למילה דאיכא למיפרך מה לכולהו שכן בשעת דחייתן מיד יכול לקיים המצוה משא"כ פסח אינו נאכל אלא בלילה וא"כ נתיישבה הקושיא.

ואין להקשות דא"כ למה ליה לתלמיד למפרך אתמיד מחמת תדיר תיפוק ליה מהאי פרכא. י"ל דאה"נ אלא דפריך מפרכא פשוטה בכל התלמוד ועוד דפירכא זו אינה אלא פרכא כל דהו דאין כאן קולא וחומרא אלא סברא.

ולא פרכינן כ"א אמה הצד כדאמרינן בחולין פרק כל הבשר אבל חדא מחדא בק"ו לא פרכינן כל דהו: שם ע"ב ד"ה אלא אמר ר"ל תימא לרשב"א וכו' הנה רש"י נשמר בלשונו מקושי' זו שכתב דדחו טומאה מנ"ל הואיל ובמועדו לא משמע להו א"כ אזלא לה הקושיא דכל שקלא וטרי' דתלמוד הוא לר"ל דס"ל דמועדי לא משמע מיניה אבל אינך תנאי נפקא להוממשמעות במועדו וע"ז משני ס"ל להלל כר"י ויליף מהאי קרא אבל ר"ש לא ס"ל כהלל יליף ממשמעות ואין כאן קושיא כלל וגם מלשון רש"י מוכח שפיר דפליגי תנאי בהא דלא לחנם כתביה: דף סז ד"ה הכתוב נתקו לעשה פ"ה דכתיב כל ימי כו' וקשה לר"י לעד"נ דמצינו כיוצא בזה הרבה בתלמוד דתופס עיקר הפסוק אע"ג דדייק מדלעיל מיניה ה"נ תופס העשה עצמה ומה שהקשה ריב"א ז"ל נלע"ד

שקושיא זו היא תלויה בפי' הסוגיא דפ' אלו הן הלוקין הא דילפינן דאונס הוא לאו כיון דכל ימיו יתורא הוא ע"כ פי' הכא שלא תהא בשלוחיה כל ימיו שלא ישלחנה שילוח שיהא כל ימיו אלא יחזירנה.

וזהו שיטת ריב"א דהכא ע"ז פירשו התו' בשם רש"י דקאי אלו תהיה לאשה דה"ק לו תהיה לאשה כל ימיו דכל ימיו הוא בלו תהיה לאשה בעמוד והחזר ונ"ל דפי' זה תופס רש"י בכאן וא"כ גם הכא קאי כל ימי אבדד ישב דכל ימיו הוא בבדד ישב. ונ"ל דבחר רש"י בפי' זה דלפי' הראשון קשה לע"ד דנהי דלא עבר אלא בשלוח כל ימיו אבל אם מחזירה ליכא לאו מ"מ עשה אין כאן דכל לאוין הם כן שאסרה תורה לאו זה באופן זה דוקא אבל אם הוא באופן אחר אין כאן לאו אבל גם עשה אינו לעשות באופן אחר ה"נ ליכא לאו אלא אם משלחה כל ימיו אבל אם אין השלוח כל ימיו ליכא לאו.

ומ"מ אין כאן עשה דמשמע שהוא מצוה אם עשה כן מנ"ל. ונ"ל שזה דחקי לרש"י במכות בפי' הראשון ז"ל דע"כ לאו שניתק לעשה הוא דאמר קרא כל ימיו לא ה"ל למכתב אלא לא יוכל לשלחה מאי כל ימיו אלא ה"ק לא תהא בשילוחיה כל ימיו אלא יחזירנה ע"כ עמוד והחזר קאמר וה"ק ולו תהיה לאשה אם שלחה שלא תהא שלוחיה לכל ימיו הרי העשה אחר העברת הלאו ע"כ שלכאורה דבריו כפולים ומיותרים.

ונ"ל דהא קשיא ליה ולהכי דחיק נפשיה דאין כאן עשה ולכ"פ דלו תהיה לאשה הוי העשה ומ"מ יש חילוק בין הפירושים דלפי' זה קאי כל ימיו אלא יוכל שלחה ר"ל שלא תהא השלוח על כל ימיו ולפי' הב' קאי אלו תהיה כל ימיו וא"כ הפי' הראשון הוא מורכב אתרי ריכשי ולכן בחר פי' השני: ע"ב ד"ה שכן טעון פריעה ופרימה ותימא לר"י אמאי לא קאמר וכו' אלמלא שאיני כדי הייתי אומר דכולה סוגיא מיירי בימי ספורו שאז אינו מטמא בביאה כדאיתא בשילהי מסכת נגעים ומה שהקשה למטה דבימי ספורו אינו משתלח כ"א חוץ למחנה שכינה מדתנן התם דהוי כטמא שרץ.

אני שמעתי ולא אבין דלא תנן אלא והרי הוא מטמא כשרץ והיינו לענין טומאה וכ"פ הרמב"ם ז"ל בהדיא דקאי שהוא מטמא במגע ולא, במשא כשרץ כדאיתא במשנה הראשונה דכלים דמצורע בימי ספורו לא מטמא במשא אבל מוחלט מטמא במשא ר"ל אם נשא את המצורע שזהו סתם משא בתלמוד כמ"ש רש"י ז"ל פרק ר' עקיבא דף פ"ג ובכמה דוכתי נטמא הנושא כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ק דכלים מדקתני למעלה מהן מצורע דיש במצורע כל חומרי דרישא ועוד מעלה יתירה וכ"כ בהל' טומאת צרעת וכן מוכח בתוספות דהכא ד"ה שכן עושה שכתב בשם ר"ת דהא דקתני נושא לא קתני אמצורע משמע הא אינך קאי גם אמצורע וקתני התם נושא א"כ מצורע מטמא בהיס' וא"כ קאי אנגעים לענין טומאת משא אבל לענין שלוח לא דמי לטמא שרץ דלא נכנס אלא לפנים מן החומה כדתנן התם ונשאר חוץ לשני מחנות וכן נראה מדברי הרמב"ם פי"א מהל' טומאת צרעת שלא כתב אלא ויכנס לפנים מן החומה ופשיטא שלא הוי שתיק שמותר אפילו במחנה לויה דפוסק צריך לפרש דמי הוא הנביא שידע.

ומה שהקשה לקמן מדקתני פריעה ופרימה היינו במוחלט. לא ידעתי מנין להם דלכאור' נראה מדלא קתני לה במתני' בשילהי מסכת נגעים דקתני כל מילי דמצורע לאחר תגלחת

הראשונה טהור מלטמא בביאה נכנס לפנים מן החומה כו' ולא קתני שהוא אינו פורע ופורם.

ואפי' נדחוק ונאמר דלר"א דאמר פ' ואלו מגלחין דפריעה פירושו גדול שער לא צריך למיתני דהא כבר הותר בתגלחת מ"מ לר"ע דפליג עליה וס"ל דפורע הוא דבר שחוץ לגוף ושקיל וטרי תלמודא אי פירושו שאסור להניח תפילין ור"נ פי' שאסור בכסוי הראש בכומתא וסודר' א"כ ה"ל למתני דבימי ספורו שרי ואפשר דס"ל לתו' דר"ע מוסיף אר"א דס"ל דפורע הוי גדול שער וגם חוץ לגוף כמ"ש וכמ"ש התו' פרק אלו מגלחין.

וא"כ כיון שהותר בתגלחת פשיטא דהותר באינך מילי דכלם בכלל פורע הוא וכן פורם ס"ל כיון דהותר בפריעה הותר גם בפרימה דבכל דוכתי משמע דחד דינא הוי לתרווייהו וכן מצאתי בהשגת הראב"ד פי"א מה' טומאת צרעת דמשמע מדבריו דבימי ספורו הותר בפריעה ופרימה ולא ידעתי מנ"ל ובאמת אם נפרש שמעתין בימי ספורו יתישבו כמה קושיות דנקט פרכות אלו ואין להקשות דלמה נקט תלמודא ימי ספורו ולא ימי חלוטו.

י"ל משום דקשה מאי ראי' מייתי ר"ש דמצורע משתלח חוץ לג' מחנות מדלא אתי מזב דלמא אצטריך קרא דמצורע לימי ספורו דמאי חומרא בספורו יותר מזב ולכן נקט חומרי דספורו דמזב ילפינן דמשתלח חוץ לב' מחנות ומה שיש לדקדק בענין פורע ופורם בדברי הרמב"ם אכתוב בקונטרסי אי"ה: אבל אחרי רואי שהתו' ז"ל לא רצו לפרש בימי ספורו איני כדי לחלוק ומ"מ נלע"ד לישב דנקט תלמוד' חומרא דתרווייהו דמוחלט ודימי ספורו דבין דמיירי קרא בימי חלוטו ובין בימי ספורו לכל חדא אית ליה חומרא וכן הא דפריך אדרבה ובחמור כו' פריך נמי הכי בין דמיירי באיזה מצורע שיהיה אית ליה פירכא.

ואע"ג דפרכא דהיסט נוכל למפרך מתרווייהו מ"מ ניחא ליה למפרך אכל חדא פרכא דידיה וכיון דהכי הוא יש לישב קושיית ר"י ז"ל דהתלמוד לא נחית למנינא ובודאי טובא חומרא איכא במצורע אלא צריכנא לכולהו גם פריעה ופרימה לחוד הוי סגי ולא נקט תשמיש המטה אלא לתרץ דלא תקשה דילמא לימי ספירה אתא ולכן תירץ דגם לזה איכא חומרא ואין להקשות דא"כ בתשמיש המטה לחוד סגי דשייכי בתרווייהו י"ל דבעי לפרש אפילו אי סבר ר"ש כמ"ד מוחלט מיתר בת"ה: דף סח ד"ה ומה שחיטה ותימא לר"י מכשירי פסח מנ"לן לר"א דדחו שבת וכר"י דגמר מסוכה כו' איכא למפרך וכו'.

הנה ע"פ מאי דמשמע מדברי התו' ז"ל ריש פרקין דר"א יליף מג"ש דמועדו הנה יש לתרץ קושי' זו ולא ידעתי מאי תימא יש כאן דתמיד ילפינן מסוכה ולולב ואינך והתם ליכא למפרך פרכא זו והדר ילפינן מועדו מועדו פסח מתמיד. ואע"ג דק"ל דבכל התורה למדין למד מלמד חוץ מקדשים כדאית' בזבחים פרק איזהו מקומן דף נ"א ופ"ק דשבועות מ"מ הרי מסקינן התם דף כ"א דדבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בג"ש וא"כ ילפינן תמיד בק"ו מעומר ומה עומר שאינו תדיר וכליל דוחה שבת ק"ו לתמיד מה לעומר שכן בא להתיר וכדפרכינן לקמן פ' כיצד צולין סוכה או לולב תוכיח וכן נוכל למילף מסוכה ולולב בק"ו מה סוכה שאינו צורך גבוה כו' מה לסוכה שכן נוהגת בלילות

כבימים כו' עומר יוכיח או לולב עיין פ' ר"א דמילה שם הוזכרו כל החומרות וא"כ חוזר ומלמד בג"ש וכ"ת א"כ על עולת התמיד למה לי.

וי"ל דעל עולת התמיד לאו יתירא היא כלל דאיצטריך לגופיה שאלו מוספין יהיו לבד מעולת התמיד. ואין להקשות א"כ ריש פרקין למה לי' לתלמוד' למילף דתמיד דוחה שבת מעל עולת התמיד תיפוק ליה מהני דאמרן.

הא לאו קושיא היא דסוגי' כרבנן. דס"ל דלא דחי שבת כל הני דאמרן דכולן מכשירין הן ואין קרא דלדחי שבת כ"א מועדי ה' והא לא משמע להו וא"כ עומר גופיה מג"ש דמועדו אתי מתמיד א"כ לא קשיא מידי ומ"מ לא יצאתי ידי חובתי בזה ע"פ השיטה אשר כתבתי פ' ר"א דמילה דלדברי ר"א מוכח דלא ילפינן מבינייהו דהני דאל"כ ג"ש דמ"ה למה לי נילף מבינייהו אלא ש"מ דהתורה כתבה לג"ש כי היכי דלא נילף מהני ע"שע"כ נלע"ד דודאי לר"א במילה בעי תרי קראי כיון דאיכא לחלק בין מכשירין למילה גופיה ואחרי שגילה הכתוב במילה שאין חילוק ביניהם א"כ בכל מקום ילפינן ממילה דאין חלוק ביניהם דאע"ג דממילה ליכא למילף שכן נכרתו עליה י"ג כריתות כדאיתא התם.

היינו למילף כולה מלתא ממילה. אבל פסח שגילה הכתוב דדחי עיקר מצוות' שבת ילפינן אח"כ ממילה דאין חלוק בין עיקר מצוה למכשירין דזה אינו אלא גילוי מלתא: תדע דהא סוף פ' ר' ישמעאל קאמר דר"א בר שמעון דס"ל דנקצר ביום כשר בשיטת ר"ע רבו דאביו קאמר דאמר מכשירים שאפשר לעשות מע"ש לא דחו שבת וס"ל לר"א ב"ש כר"י דדריש בחריש ובקציר דדחיא קצירה שבת ואי ס"ד נקצר ביום כשר היכי קצירה דחיא שבת נעבד מע"ש וא"כ קשיא לי למה אמר דבשיטת ר"ע אמרה הא אפי' ר"א ע"כ הכי ס"ל כיון דר"א נמי אית ליה זה החלוק א"כ ע"כ נקצר שלא כמצותו פסול דאי כשר היכי שרי רחמנא וכ"ת דאפ"ה שרי רחמנא א"כ לר"ע נמי דהא דלא דחו מכשירים לר"ע משום דלית ליה קרא למכשירים דקרא דר"א מפיק לדרשא אחרינא כדאיתא פ' ר"א דמילה דפריך גבי לולב ושופר ורבנן ההוא מבעי ליה כו' וא"כ קרא דבחריש וקציר דמבואר ביה דמכשירים דחו שבת אימא דאפי' לשיטת ר"ע דחי שבת (אלא ע"כ דלהכי דחו שבת אימא אפי' לשיטת ר"ע דחי שבת) אלא ע"כ דהכי פריך כיון דבקרא אינו מבואר דנקצר ביום כשר א"כ למה נימא דהוא כשר ואפ"ה דחי שבת מגזרת הכתוב אע"ג דאפשר מע"ש כיון דבכל התורה לא דחו מכשירים שאפשר מע"ש מוקמינן האי קרא נמי הכי דאמרינן דנקצר ביום פסול וה"ל א"א ומ"ה דחי א"כ לר"א נמי נימא הכי דאע"ג דס"ל דמכשירין דחו אע"ג דאפשר ה"מ היכא דאית ליה קרא כמ"ש התו' אבל היכא דליכא קרא מודה דלא דחו וא"כ הכא כיון דאיכא לאוקמא קרא בא"א למה נאמר דהוי אפשר ואפ"ה דחי אלא ש"מ לר"א כיון דגלי רחמנא במילה דאין חלוק מעתה בכל מקום דעיקר מצוה דחיא שבת גם מכשירים דחו כיון דגלי רחמנא דמכשירין הוו כעיקר מצוה והכי איתא בכמה דוכתי: ואלמרא שאיני כדי הייתי אומר דלעולם לר"א לא בעינן תרי קראי למילה ולמכשירים והא דפריך התם ע"כ לא פליגי רבנן אלא במכשירין אבל מילה גופה ד"ה דחיא מנ"ל לרבנן פריך ומה שהקשו מאי פריך דלמא מקרא דר"א מפקי י"ל משום דר"א דריש התם מביום אפי' בשבת והלכך פריך לרבנן

מנלן אי דרשי רבנן נמי מהאי קרא א"ש האי קרא מפקי ליה לביום ולא בלילה כדאמרינן לקמן ואית להו קראי אחריני למילה ולע"ד גם לפי' התו' ע"כ צ"ל הכי דהא משני ר"י התם האי שינויא אמר קרא ביום ואפי' בשבת וא"כ אין לפרש קושי' המקשה היתה לר"א דוקא דבעי תרי קראי קרא למילה מנ"ל א"כ מאי משני ר"י הא האי קרא אמרינן דמפיק ר"א למכשירים ומילה גופא מנ"ל וכתב דר"י סמיך אשינוייא קמא דר"א אית ליה מילה הלכה וביום למכשירים וכדפי' רש"י שם א"כ מאי הוסיף ר"י דגם לשינויא קמא דאמר הלכה ע"כ מילה גופה אתיא מהלכה ומכשירים מביום ולרבנן נפקי מביום דהא לדידהו לא קשי' ולא מידי ועוד מאי פריך התם מי דיינינן ק"ו מהלכה כו' דלמא ר"א לא מפיק פקוח נפש מק"ו כ"א מקראי וכדפי' רש"י בשינויא דר"י דא"א לומר דר"י גילה האי שינוייא דזה לא נזכר בדברי ר"י אלא ע"כ שינויא דר"י וכן דעולא לרבנן קאי וא"כ קשיא למה להו למטרח לשינויי להו דרבנן והא לא הקשו לרבנן כלום אלא מאי אית לך למימר דהמקשן בעי גם לרבנן אי רבנן נפקי מהאי קרא או מקרא אחריתי ולא קושיא היא אלא איבעיא א"כ קושיית התו' נמי איפרקא בהא אפי' אי קאי ארבנן לחודייהו ואפשר לחלק לדברי התוספות היתה הקושיא לר"א דכיון דלר"א ע"כ מילה גופה צריכה קרא אחרינא א"כ בעי המקשן שפיר אי גם רבנן דרשי מילה גופה מקרא דר"א או מקרא קמא דמפיק ר"א למכשירים כיון דע"כ לרבנן חדא מינייהו לדרשא אתו א"כ בעי הי מנייהו אתא לדרשא אבל לשיטה דלר"א נפקי מילה ומכשירים מהאי קרא א"כ מהי תיתי נימא דאית להו לרבנן קרא אחרינא.

ואעפ"י שהיה פתחון פה לומר דאין לחלק ביניהם או היה אפשר דמנ"לן לאו קושיא. אלא עולא עצמו קאמר כמ"ש התו' ריש פרק י"כ כה"ג והביאו כמה ראיות ע"ז מ"מ רש"י נמי פירש כפירושו וכן משמע התם גבי לולב דקאמר א"ה ביום אפי' בשבת למאי אי לטלטול איצטריך קרא למשר' טלטול.

אלא למכשירין. משמע אי אצטרך קרא לטלטול לא הוי מוקמינן למכשירים אלמא גם לר"א יש לחלק ביניהם הלכך נראה כמ"ש ברישא:.

דף סט ד"ה אם דחו כו' ותימ' לר"י דמה ראיי' מייתי כו' ר"י ז"ל אזיל לשיטתי' שפי' לעיל דר"א לטעמייהו דרבנן פריך והלכך מקשה שפיר והא לרבנן יש לחלק. אבל רש"י ז"ל ס"ל דודאי אין לחלק בין אפשר לל"א.

כיון דגלי קרא במילה כמ"ש. והא דאיצטריך ר"א לק"ו.

משום דלא תימא דלמא אע"ג דמדאורייתא שרי מ"מ רבנן גזרו עליהם שלא ידחו שבת והעמידו דבריהם כמו שגזרו בכמה דברים וכאשר הוא לפי האמת גם לר"א וכדאמרינן לקמן בפרק האשה לכך מייתי דאם כדבריו שהם איסורי תורה לא גזרו ק"ו באיסורי שבות ובברייתא מייתי שבות משבות דמיחוי קרביו שבות הוא לכ"ע ולא ידעתי שם שום איסור דאורייתא דלמ"ד מנקבן בסכין אינו אלא מחתך בבשר וכ"ש למ"ד שירקא דמעיא דאינו אלא מוציא הרעי ונראה דגזרו משום דנראה כמתקן כלי שבלא זה יסריחו וא"כ אם לא גזרו בדבר דאתעביד צורך גבוה ק"ו לפני שחיטה וא"כ ר"א טעמיה, דנפשיה קאמר.

דלדידיה לא שני ליה בין אפשר לל"א כמ"ש. ור"א משיב לדברי ר"א.

ועוד דא"כ דיש לחלק בינייהו מ"מ מייתי ר"א ראיי' דיותר יש לגזור באיסור דאורייתא ובבריית' מייתי ראי' דיותר יש לגזור בדבר שאינו צורך גבוה. אע"ג דא"א מ"מ איתעביד ליה צ"ג והני מילי צורך גבוה נינהו אע"ג דאפשר: שם ע"ב ד"ה אכילת פסחים לא מעכבא ולא כפ"ה כו' ולעד"נ דרש"י ז"ל לא רצה לפרש כמ"ש התו' לחלק בין יש בידו לתקן עצמו כטמא גמור דמה בכך שיש בידו לתקן מ"מ כיון דלא תיקן הרי גברא לא חזי ע"כ ר"ל פי' דר"א ס"ל לגמרי דלא מעכבא וס"ל כזקני דרום דפ"ב דזבחים דף ב כ' דלא מקשי אוכלים למנויין וס"ל דאיש לפי אכלו למצוה וכמו שהביאו אותם התו' עצמן לקמן והא דלא מוקי תלמוד לקמן נמי כזקני דרום.

י"ל לשיטת רש"י ג"כ כפי' התו' דלקמן דרוב תנאי לא ס"ל כז"ד ומקשי אוכלין למנויין א"כ למה נוקי לר"נ דלא כהלכתא אבל ר"א ע"כ דלא כהלכתא כיון דאפילו גברא דחזי לאכילה לא בעי דהא בלא הזאה גברא לא חזי וכמ"ש. ועי"ל דלקמן לא מוקי כז"ד משום דאמרינן התם דרב ס"ל כר"נ ואי ר"נ כז"ד א"כ גם רב כז"ד וזה ליתא דהא ז"ד ס"ל פ"ב דזבחים דשוחטין וזורקין על טמא שרץ ואלו רב ס"ל לקמן דף פ' דאין שוחטין על טמא שרץ דקאמר מטמאין א' מהן בשרץ ואח"כ פריך לעולא ויטמאו א' בשרץ ומשני קסבר שוחטין על ט"ש אלמא רב דאמר מטמאים בשרץ ס"ל דאין שוחטין וא"כ דלא כז"ד ואע"כ דהא בהא לא תליא דאע"ג דפליגי לענין שוחטים על ט"ש.

לענין היקש אוכלין למנויין אימא דלא פליגי. מ"מ לא ניחא לתלמודא למימר, דסבירא ליה כוותייהו בחדא ופליג בחדא אבל ר"א דס"ל כוותייהו לענין שוחטים על ט"ש נוכל לומר בלא ספק דס"ל כז"ד.

וקצת ראיי' לזה מהא דז"ד לא מקשי. ויש להקשות א"כ, ז"ד דלא כמאן דהא ליכא שום תנא דלא מקיש כמ"ש התו' הכא ופי' כ"ש.

ומ"ש ע"ב דזבחים דז"ד תנאי הוו. לכאורה לע"ד לא משמע התם הכי דהא קאמר התם דתקע להו ר"ל אלמא בימי ר"ל הוו.

ואע"ג דאיכא למידחי דבתחילת ימי ר"ל הוו ור"ל בתחילת ימיו היה בימי התנאים כדאיתאבעירובין פרק הדר ר"ל ותלמידי דרב חנינא איקלעו להההוא פונדק וכו' באו ושאלו את ר' אפס אלמא היה בימי ר' אפס שהיה בימי רבי וכמ"ש התוספות שם ואפי' ר"ל צ"ל שהיה בימי רבי שהרי ר"א לא חיה אחר ר' כ"א ג' שנים ומחצה וביבמות פרק הערל נמי אמרינן דבעי ר"ל מר' אושעי' ומשמע שם שזה ר' אושעי' רבה וכמ"ש התוספות שם מ"מ מדמקשי התם אזקני דרום מברייתות לא משמע שהיו תנאים כיון דפליגי אמתני' דתמיד נשחט היכי ס"ד למפרך עלייהו משום ברייתא גם מה שתירצו שם עוד דאינהו פליגי אסוגיא דכיצד צולין דמסיק דר"ז בעי גברא דחזי אלמא ס"ל דר"נ אפי' דחזי לא בעי ולפי אכלו למצוה אין נראין כן כיון דתלמודא מסיק הכא סתמא לא משמע שנחלק אדם בדבר אבל לפי שיטת רש"י א"ש דז"ד אתו כר"א הכא דגם בשוחטין על ט"ש ס"ל כוותיה וכ"ש: דף ע ד"ה מ"ט דבן דורתאי רש"י פי' דבחגיגת י"ד מיירי כו' וקשה וכו' הייתי יכול לע"ד לומר דלדברי רש"י ז"ל י"ל דבן דורתאי קאי אכל

חגיגות ולכן אמר חגיגה סתם דאשם חגיגה קאי וכן משמע קצת מדברי רש"י דפי' אהא דפריך בגמרא ורבנן מ"ט לא דחי דהקושיא היא על חגיגת ט"ו ויש לדקדק הא לשיטתו לא נזכרה חגיגת ט"ו בשמעתי' והיכי פריך בסתמא אלא ש"מ דב"ד שם חגיגה קאמר דאין לך חגיגה דלא דחיא שבת לדידיה ורבנן פליגי בכולהו ולכן פריך מ"ט לא דחיא שום חגיגה ואפי' ט"ו ומה שפי' רש"י דפי' משום חגיגת י"ד משום דקשיא ליה דמשום ט"ו לא היה צריך לפרש ולהתרחק דהא יש לה תשלומין וכמו שהקשו אח"כ גם קרא דמייתי ר"נ קאי אחגיגת י"ד אלא דס"ל לב"ד מסברא דהוקשו זה לזה כמ"ש התו' ז"ל ולכן פירש"י דעיקר פרישתו היתה משום חגיגת י"ד ולעולם מדקאמר סתם חגיגה דוחה את השבת משמע כל שהוא חגיגה והואיל וכן נוכל לומר דלעולם לבן תימא חגיגת י"ד דחיא שבת והא דקאמר טעמא דפרושי משום דב"ד ע"כ לא דריש קרא דב"ת דהא מקרא דב"ת מוכח ע"כ דלא מקשינן חגיגת ט"ו לי"ד דהא די"ד אינה נאכלת אלא ליום ולילה ושל ט"ו ע"כ נאכלת לשני ימים ולילה א' מקרא דאם נדר ואם נדבה כדאמרינן ובהא לא פליג שום תנא וכדקאמר בן תימא בהדיא לעיל וא"כ היכי ס"ד למימר דבן דורתאי דריש כבן תימא מקרא דלא ילין הוי חג הפסח ומינה יליף דחגיגת י"ד הוקשה לפסח והדר יליף מינה של ט"ו כיון דעיקר קרא אלינה קאי ולענין לינה לא הוקשו החגיגות זה לזה כמ"ש ואיך נקיש אותם למילי אחריני ועיקר קרא סותר ההיקש ועוד הא.

אמרינן בזבחים דף נ' דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש כקדשים ופסח קדשים הוא וא"כ אי דריש כב"ת א"כ חגיגת י"ד באה מהיקש דפסח ואיך חוזר ומלמד בהקש אט"ו וגם בבנין אב איבעיא התם ולא איפשטא וזו קושיא גדולה בעיני. וגם אין לומר דלא יליף לה מקרא דלא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב.

כי היכי דיליף תנא דלקמן דא"כ ביום הראשון לבקר ל"ל וכיון דב"ד מקיש החגיגות זו לזו א"כ כיון דט"ו נפקא מאם נדר דנאכל' לב' ימים ולילה ה"ה די"ד כיון דשוין הן. ועוד הי מנייהו מפקי דאם כתיב ולכן פירש רב דמקרא אחרינא יליף דכתיב בהדיא דקרי לחגיגה פסח וא"כ נוכל ללמוד של ט"ו מיניה בבנין אב או בהיקש מסברא וא"כ קאמר רב אשי טעמא דפרושי' כו' דהוא לא ס"ל כבן תימ' וכי לזו הוצרכנו לחפש במקראות אחר טעמי המבדילים מן החכמים וכן מוכח קצת מלשון ב"ד דקאמר תמיהני מה ישיבו לאליה אם יאמר למה לא חגגתם בשבת ואי מדרשת ב"ת ליכא למתמה כולי האי דהא לעיל מבעי' אי מקשינן מהיקישא דב"ת לכל מילי או לאו א"כ ש"מ דדריש הוא קרא אחרינא וע"ז הקפיד ר"א לדרוש אחריו קרא אחרינא שאין שום תנא אחר דורש כמותו ועכ"פ מה דמקיש ע"פ דרשא שלו ט"ו לי"ד בהא פשיטא דאיכא למ"ד וא"כ רב לא דריש כי אם אליביה ולכן הקפיד ר"א: עי"ל דלב"ת לא דחי שבת ואפ"ה נלע"ד לישב דמה הקשו דלעיל קאמר ר"א תיתי בשבת כו' היינו למתני' דידן דתנן דחגיגת י"ד נאכלת לשני ימים ולילה א' וא"כ ליתי להו דרשא דבן תימא וא"כ אם נדר מצי אתי לי"ד כמו לט"ו כיון דשוין זה לזה וכ"ת כיון דבאה עם הפסח מ"ד דתהוי כפסח להכי איצטריך קרא דא"ה אפי' כי כתיב נימא דלשאר מילי תהוי כפסח לענין למנויו וצלי ושאר מילי.

ואין נראה לומר דזה הוי דבר שבכלל ויצא ללמד וכו' כיון דהכלל לא כתיב בהדיא. ועוד דמדברי התנא עצמו לקמן מוכח דאינו כן דא"כ מאי פריך לקמן או אינו אלא ליום ולילה

ומייתי מאם נדר ול"ל אם נדר תיפוק ליה דאי ליום ולילה לא ילין למה לי פשיטא כיון דבאה עם הפסח הוי כפסח.

אלא ע"כ איצטריך כי היכי דלא נילף מאם נדר כמ"ש א"כ אין סברא זו מוכרחת דתהוי כפסח דוקא. וא"כ לב"ד דמקיש להו אהדדי אפי' לענין דחי' שבת שהוא איסור סקילה.

א"כ ס"ל שהן שוין לגמרי פשיטא דלא איצטריך קרא דודאי הוי משוינן החגיגה לענין אכילה ע"כ דריש כתנא דלקמן מלא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב וגו' ולתנא דלקמן פשיטא דדחי שבת כיון דכתיב אשר תזבח בערב שפירושו שתזבח עם הפסח כמ"ש רש"י וכיון שכתב קרא שהוא נזבח עם הפסח א"כ כל אימת שנשחט הפסח נשחט גם הוא בשבת ובטומאה אבל קרא דב"ת לא מיירי מדין שחיטה כלל כ"א כל דבר הפסול בפסח פסול גם בחגיגה ולא מיירי שיהא נשחט כמו פסח וא"כ דייק ר"א דאי דאורייתא תיתי בשבת ובטומאה ובמרובה כמו פסח.

ועוד דבשלמא לב"ת דיליף מהיקישא איכא למימר דמקרא דוחגותם ילפינן מסברא דלא אקשה רחמנא לכל מילי כיון דאינו אלא בהיקישא בעלמא מרבינהו קרא אבל קרא דתזבח בערב כיון דמצווה הקרא שיהא נשחט עם הפסח בזמן הפסח לא מצינו מסברא לחלק בין שבת לחול כיון דקרא סתמא כתיב נשחט לעולם עם הפסח וכתנא דלקמן לא אתי ב"ד וכן נלע"ד הלכת' דלא דחי שבת דפשיטא לא הוי שתיק ב"ת דנקט כל הדינים דשוה חגיגה לפסח ולא הזכיר דחי' ולא עוד אלא דכל הדברים הם לחומרא ומנלן להקל לדחות שבת: והקושיא הב' נתיישבה בתירוץ הראשון ממילא ואפי' בתרוץ הב' מאן לימא לן דהוציאו לו אתיא כב"ת דלמא כתנא דלקמן וב"ת לא מצי ס"ל כתנא דלקמן כמ"ש: דה ע"א ד"ה לילי י"ט האחרון פ"ה דוקא לילה וכו' וקשה לריב"א כו' אע"ג דרש"י עצמו בסוכה פי' כפי' ריב"א מ"מ ראיתי לסמוך לו קצת תירוץ לפי' קמא דלא נשוי' כטועה לגמרי די"ל דרש"י דשמנה דקתני לאו אימי' קאי אלא אשמחה גופה דה"ק דשמנה הילולין ושמנה שמחות יש בחג אע"ג דזמנם אינן שוין דמקצתן ביום ומקצתן בלילה.

מ"מ יש שמנה שמחות דהיינו אכילת שלמים. ואע"ג דלא הוי דומיא דאינך דקתני לולב וערבה ששה ושבעה דהיינו ע"כ אימים קאי דאערבה לא מצי קאי דערבה לשון נקבה היא כדאמרינן בסוכה ערבה צריכה שיעור ואינה ניטלת כו' וא"כ היכי קתני ששה לשון זכר.

מ"מ י"ל דלגבי שמחה לא רצה למתני' אימי' דאיכא גם הלילות. ובאמת דזה קשה קצת לפי' ריב"א ז"ל למה שבקיה תנא ללילות דאע"ג דאיכא למימר דעיקר כוונת התנא למיתני דשמנה איכא.

לילות ליכא שמנה מ"מ עיקר הדין דבעינן שמחה גם בלילות למה שייר תנא ולא אשמועינן ואדרבה משמע התם דעיקר כוונת התנא לאשמועינן מתי חייבים בשמחה דהא מפרש התם במתני' שמחה שמנה כיצד מלמד שחייב אדם בכבוד י"ט אחרון של חג כו'. משמע מדקתני מלמד שכוונת התנא לאשמועינן דיני שמחה אתי וכמה ולא למנינא קאי הכל בכלל דיום ולילה חשוב שמחה א' דאין צורך לשחוט לצורך לילה לחוד ולצורך

יום לחוד אלא מאי דמרבינן לילות היינו שצריך לשחוט קודם הלילה כדי שישמח גם בלילה והמותר יאכל ביום.

ובזה נתיישבה גם קושיאהשניי'. והקושי' הג' יש לישב נמי דלכ"ע יש ליישב דאע"ג דעיקר מצות שמחה של י"ט אחרון היא בלילה.

מ"מ אם א"א לשמוח בלילה הוי היום תשלומין ללילה דבקרא דוהיית אך שמח לא נזכר לא לילה ולא יום אלא שריבה הכתוב שמחה יתירה דלעיל כתיב ושמחת ואתא קרא וריבה שמח' שמיני ומוקמינן לה ללילה שהיא מסתברא שהיא סמוכה לשמחות שלפניה ואם א"א בלילה עבדינן ביום כיון דבעינן ח' שמחות והתנא אשמחות קאי כמ"ש אבל מי"ט ראשון פריך שפיר: שם ע"ב ד"ה לימד על חגיגת י"ד תימא לר"י דתניא כו'.

הנה בר"ה פ"ק דף ה' הקשו נמי קושיא זו וראיתי להעתיק דבריהם בקיצור אשר מזה יש לתרץ קושיתו. הנה שם בתחילת הביאו דברי רש"י ד"י דזבחים והקשו כמו שהקשו כאן ואח"כ כתבו ומיהו שם פ"ק דזבחים נמי דרשינן אם כבש לרבות פסח שעברה שנתה ושלמים הבאים עם הפסח לכל מצות שלמים והתם א"א לפרש למותר הפסח כ"א בחגיגת י"ד דכל עניני מותר פסח נפקי מג' קראי לא מחד קרא לחוד ואח"כ כתבו גם זה יש ליישב דאורחא דתנא ע"ג דנפקא מכמה קראי למסמכינהו כולהו אחד קרא והביאו כמה ראיות לדבר ע"כ וא"כ לפ"ז לא ידעתי מאי קשיא לרש"י דלעולם בן תימא היא ומה שהקשו דב"ת יליף לה מדהוקש לפסח אה"נ אלא דאורחא דתנא למסמכינהו אחד קרא אע"ג דנפק מקרא אחרינא ועיקר קרא דתודת שלמיו לשלמי נזיר אתא אלא שהתנא כלל גם שלמי פסח אהאי קרא דאורחיה הכי.

ואין לפרש דשלמיו משמע הרבה דלכל שלמים שבתורה לכתבו בלשון רבים. ומה שהקשו מפרק האשה דקאמר דמותר פסח נאכל ליום ולילה מנ"לן.

י"ל דלרש"י נפקא לן מדרבה בר אבוה לעיל דאמר פסח נפקא לן מוזבחת פסח צאן ובקר מותר פסח יהא לדבר הבא מן הצאן ובקר וקריה רחמנא פסח ש"מ דדינו כפסח לענין יום ולילה דלשאר מצות שלמים נפקא לן מתלתא קראי בזבחים דף נ"ו דהוי כשלמים וכי קריה רחמנא פסח לענין אכילה דהא בן דורתאי דמוקי לה אחגיגת י"ד דייק מדקרי לה פסח דדחי שבת.

א"כ פשיטא דנוכל לומר לרבנן דנפקי מפסח דהוי כפסח לענין אכילה. וכ"ת איפוך אנא דלענין אכילה להוי כשלמים ולענין שאר מצות שלמים כפסחים.

י"ל כיון דאשכחן דמותר פסח שוין לשלמים לענין הקרבה דהא אינך קראי דזבחים ואם כבש ואם מן הצאן דמוקי להו במותר פסח מיירי הכל לענין הקרבה ולא נזכר שם אכילה. ע"כ כל עניני מותר פסח שוין לענין הקרבה.

דלא יתכן לחלק בין מותר למותר דמותר ממותר ילפינן לה: ועוד דגם לה' אלקיך צאן ובקר משמע טפי לענין הקרבה ועוד דבהאי פרשה כתיב דיני פסח לענין אכילה כדכתיב שם תזבח את הפסח בערב כבוא השמש כו' ודרשינן בברכות בערב אתה זובח כו'. א"כ מאי דקרי רחמנא פסח דבר הלמד מענינו הוא דלענין אכילה קאי: ועוד דגם לרש"י נוכל ללמוד מקרא דתודת שלמיו כיון דאפי' חגיגה הוי כפסח לענין אכילה כיון דאתיא לצורך

פסח כ"ש מותר פסח דהוא פסח עצמו אלא דרש"י ס"ל דשלמי פסח בכל מקום פירושו חגיגה דכן משמע הלשון אם לא היכא דמוכח דלא מיירי בחגיגה דהא פ"ק דר"ה גם רש"י פי' דשלמי פסח הוי מותר משום דהתם מוכח דלא מיירי בחגיגה כיון דהתנא קריי' פסח כמ"ש התוספות בזבחים דף צ"ו וכן צ"ל לשיטת התו' דלאו בכל דוכתי שוין הן כדכתבי התו' לקמן פרק מי שהיה טמא דף צ"ו: שם ד"ה והיאך כולי קרא וכו' תימא לרשב"א כיון דכולי קרא כו'.

ולענ"ד דא"א לומר כן דא"כ ביום הראשון ל"ל. דמאי אמרת אי לא כתיב ביום הראשון הייתי אומר בוקר.

בוקר ראשון הוא וא"כ אתא ביום הראשון לומר דנאכל ביום הראשון ואי נאכל אפי' אור לשלישי היכי כתב רחמנא דנאכל ביום הראשון. הא אח"כ נמי נאכל וה"ל למכתב ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב עד יום השלישי כדכתיב בשלמים והנותר עד יום השלישי באש ישרף או הל"ל ולא ילין עד בוקר שני דבלשונות אלו היינו יודעים דנאכל אור לשלישי כדדרשינן גבי שלמים ומייתי לה ריש פ"ק יכול יהא נאכל אור לשלישי ת"ל עד דאם בעוד יום הוא נאכל וכו' הרי מוכח דאי לאו עד יום ה"א דנאכל אור לשלישי מדכתיב והנותר ביום השלישי או עד בקר שני והיכי כתב רחמנא שלא להותיר מיום הראשון לבוקר הלא מן הלילה שאח"כ לבקר נמי אסור אלא ש"מ ביום הוא נאכל ואינו נאכל בלילה כדדרשינן נמי גבי שלמים כמ"ש לעיל.

ולע"ד פשוט הוא כמ"ש. גם היה אפשר לומר דלא ס"ד למימר הכי כיון דלא מצינו שום קדשים בתורה דנאכלים כ"כ.

ואין סברא לאוקמא לפסח בדין חדש. ואין לדחות דה"נ אשכחן לקמן ס"פ ע"פ ופ"ק דברכות דקאמר דה"א גבי פסח לאוקמא שני לילות במקום שני ימים ויהא נאכל לב' לילות ויום א' אע"ג דלא מצינו דוגמתן בכל התורה דשאני התם כיון דפסח מצוותו בלילה הוו לילות דידיה במקום ימים דשלמים והוי דומיא דשלמים לילות במקום ימים כדאמרינן בהדיא הואיל ופסח קדשים קיים ושלמים ק"ק אוקי לילות דידיה במקום ימים אבל ג' ימים וב' לילות לא מצינו דוגמתן וקרא לא אתי אלא לומר שלא לשרוף עד בקר שני כמו גבי שלמים לא שיהא נאכל אור לשלישי: שם ד"ה כל היכא דכתב סתמא תימא לר"י וכו' ולעד"נ דא"ש דבקר ראשון פירושו בוקרו של הזמן דמשתעי ביה קרא כגון אי לא הוה כתיב ביום ראשון לבקר אלא אשר תזבח בערב לבקר היה פירושו לבוקר של הערב דמשתעי ביה דאמר אשר תזבח בערב שהוא בין הערבים די"ד וקאי לבקר עליה די"ד דכל בקר פירושו בוקרו של הלילה דמשתעי ביה לא בבוקר אחר שאחריה וכן לא ילין חלב חגי עד הבוקר פירושו בוקר של חג דמשתעי ביה שהוא ט"ו זמן החגיגה ובוקר שאחריו נפסל מיד לא בקר שני שאחריו דכל בוקר בוקר ראשון של זה היום או זה הלילה דמשתעי ביה.

וא"כ לקמן בע"כ לר"ע דאמר דבעינן הזה דחי לא כתיב הזה אלא ואכלו את הבשר בלילה ה"א הואיל ופסח קדשים קלים ושלמים ק"ק מה שלמים נאכלים לב' ימים ולילה אחת אף פסח נאכל לב' לילות ויום א' א"כ לפי זה הלילה דקרא לא הוי משתעי בליל ט"ו שהוא הליל שאחר הזביחה אלא למעוטי יום אתי שלא יאכלנו כל זמן אכילתה כ"א

בלילה ולא ביום והוי ילפינן משלמים שזמן אכילתה ב' לילות וא"כ הוה אמינא דבוקר קאי נמי אבוקרה של ליל האכילה כיון דקרא לא משתעי בלילה ראשונה אלא שיהא האכילה בלילה ולא ביום ואדרבה אפי' בלילה השני שרי א"כ גם בקר זה בקר ראשון של זמן האכילה הוא.

ומה שאמר בקר שני לישנא דתלמוד' הוא שהוא בקר שני לפי האמת. אבל קרא אבקר שאחר האכילה מיד קאמר דלעולם בקר בקר ראשון של הזמן דמשתעי ביה מיירי ולע"ד אין ספק דא"ש דהסוגיי' שוות ממש: ועי"ל דטעמיה דתנא נמי מהכא מדגלי רחמנא בפסח דבקר בקר ראשון מדכתיב הזה ילפינן בכל דוכתי מיניה כדאמרינן בכמה דוכתי דפריך טעמא דכתב רחמנא הכי הא לאו הכי לא ומשני טעמא דידי נמי מהכא וא"כ פריך הכא נמי ראשון ל"ל כיון דתנא אפי' לבשר יליף מהתם דבקר ראשון הוא ק"ו לאמורים: ועי"ל דברייתא דהכא ס"ל כראב"ע לקמן דפליג עם ר"ע וס"ל דכל בוקר בוקר ראשון הוא כדאיתא התם.

וכ"ת א"כ מאי פריך רבא דלמא ר"כ כר"ע ס"ל דא"כ הדרא קושיא לדוכתא הראשונה של רב יוסף מי איכא מידי דבשר איפסל ליה מאורת' כו' דלר"ע ליכא לשנויי כדמשני אביי והרי פסח דבשר איפסל מחצות דלר"ע לא אפסל עד צפרא כמ"ש להדיא דלראב"ע דוקא קשיא וא"כ פריך רב יוסף ממ"נ אליבא דמאן קאמרת אי אליבא דר"א ב"ע הא כל בקר בקר ראשון הוא ואי אליבא דר"ע קשיא מי איכא מידי.

ואע"גדאיכא למימר דר"ע בהא לא פליג עם ראב"ע אם בשר יוכל לפסול קודם האימורי'. מ"מ י"ל דהא בהא תלי' כיון דלר"ע ליכא ראיי' מפסח א"כ מסברא א"א לומר דבשר שנפסל קודם אימורי' כיון דליכא הכי בשום דוכת' והשתא א"ש הא דרבא מפרש מילתא דר"י מה שלא נזכר בדברי ר"י כלל דר"י פריך מי איכא בשר שנפסל קודם לאימורים ורבא מפרש קושיא אחרת שלא הזכיר כלל אבל לפי' זה קושיי' ר"י נשארה במקומה עומדת כמ"ש: ואין להקשות דלמה ליה לרבא לפרש מברייתא זו תיפוק ליה דלראב"ע בוקר ראשון הוא מסוגיא דע"פ.

י"ל דלא ניחא ליה למיפרך מסוגיא דשמעתי' ואשינויי' דתלמודא ניקו ונסמוך וניחא ליה למיפרך מברייתא. ועוד דכוונת רבא נמי לפרש הברייתא דלפום ריהטא אין לה הבנה: דף ע"ג ד"ה לדברי האומר עד מיהו אכתי קשה לר"י כיון דס"ד דליכא תקון א"כ תיקשי לכ"ע כו' הנה לשיטת ר"י ז"ל עצמו כבר ישבו התו' עצמן ריש פרק הנחנקי' שהקשו דכל מקלקל בחבורה לר"א דס"ל דלא בעי ר"ש תיקון כלל הוי אינה צריכה לגופה.

ותירצו דמשכחת לה בחובל באיסורי הנאה וסבר דשרי להשליך לכלבו וכן במבעיר באיסורי הנאה עכ"ל וא"כ לפי זה גם במתני' יש לפרש כגון שהזקן עצמו שהיה סבור שהוא חייב בפסח אע"ג דלא חזי לאכול וא"כ היה צריך לשחוט אלא דלפי האמת מקלקל הוי כמו התם ואפי' אם אחד בשליחותו שחט סובר שהיה חייב מקרי ג"כ צ"ל כיון דצריך לו לעשות שליחותו לטובת הזקן או החולה וכיוצא בזה או שיש לו הנאה מזה לעשות שליחותם אם הם חייבים ולפי האמת שאינם חייבים אין כאן תקון כ"א קלקול.

וכל זה לשיטת ר"י אבל כבר הארכתי במסכת שבת: פרק מי שהיה דף צ"ג ד"ה ה"ג מה עמא שאין ספק בידו כו' עד וק"ק לר"י אי לאו היקישא הוא וכו' לע"ד לא ידעתי למה לא פי' ר"י ז"ל דהוי היקישא אי משום דאין משיבים על ההיקש מ"מ מוכח דלמ"ד שוחטין וזורקין ע"כ לא דריש היקישא כיון דטעמיה דסבר שוחטים וזורקים הוא מדכתב רחמנא טמא נפש ולא טמא שרץ כמ"ש רש"י ז"ל לקמן ד"ה לא לדידי קשיא וכ"כ התו' ז"ל ד"ה דרך רחוקה לטהור וכ"כ רש"י לעיל דף צ' ד"ה וממאי דהכי הוא ואי ס"ד אית ליה היקישא היכי מוכח דשוחטים דלמא לעולם אין שוחטים ודקאמרת נכתוב טמא שרץ אימא איפכא אי כתב רחמנא טמא שרץ ה"א דאי בעי למיעבד מצי עביד וה"ה לדרך רחוקה וכ"ת א"כ ט"ש ל"ל דכתביה רחמנא.

ל"ק דלרבותא כתביה דאע"ג דטהור מעליא הוא כיון דשוחטין עליו וכמ"ש רש"י פרק אלו דברים דף ס"ט ד"ה מדקא מהדר אט"ש וכו' וא"כ אי לא עשה את הראשון מזיד גמור הוא אפ"ה יעשה את השני דע"כ לא פרכינן בכולי שמעתין טמא דכתב רחמנא ל"ל אלא בטמא מת בששי וכמ"ש התו' דמתני' ובריייתא דלקמן הכל כמ"ד שוחטים וטמא דקרא מיירי בט"מ בששי דזה אונס גמור הוא וא"כ קשיא ל"ל דכתב רחמנא אונס כיון דאפי' מזיד עושה את השני אבל ט"ש למ"ד שוחטים היינו מזיד מעליא: ואפילו את"ל דמ"מ ה"ל לקרא למכתב מזיד דטהור גמור.

מ"מ לא קשיא ולא מידי דהא לקמן ד"ה דאי בעי למעבד מסקי התו' דטמא לא איצטריך אלא לאשמועינן דיחיד נדחה ואין צבור נדחין וא"כ גם ט"ש להכי אתי דצבור עבדי אינהו גופייהו בטומאה. תדע דאי ס"ד דמט"ש לא ילפינן הא א"כ מנ"לן דשוחטים דאי מדלא כתיב ט"ש הא אי אפשר למכתב ט"ש דלא הוי ידעינן הא דאין ציבור נדחין.

מיהו זה יש ליישב דדייק דה"ל למכתב ט"מ גם ט"ש ומ"מ נ"ל דגם מט"ש יש לדייק דאין צבור נדחה דדווקא ט"ש עושה ע"י שליח או נדחה לשני אבל צבור עבדי גופייהו. גם נ"ל דוחק קושיא דנכתוב למזיד דטהור דפשיטא דאין לך מזיד גדול מזה כיון דאפשר לשלח ואינו משלח ומה לי שהזיד ולא עשה בעצמו או ע"י שליח וכמה טהורים יושבים בביתם ועושים ע"י שליח וכדאיתא בכולי פרקין דלעיל האומר צא ושחוט עלי וכן לקמן.

וא"כ אי כתב רחמנא לט"מ להקישא דגם דרך רחוקה אין שוחטין וכיון דאתי לה דרך רחוקה ילפינן גם ט"ש אין שוחטין כיון דגם זה חזי לאורתא ואפ"ה לא עביד ה"ה ט"ש והכי פריך לקמן לעולא והא ט"ש דאין יכול לכנוס בשעת שחיטה וקאמרת שוחטין ומ"ש מדרך רחוקה הרי דמשוינן להו ומה שמשני לקמן דאין דרך רחוקה לטמא היינו משום דכתיב ט"מ ולא ט"ש כמ"ש רש"י והתו' וכבר כתבתי דאימא איפכא אלא ע"כ מ"ד שוחטים לית ליה הקישא וא"כ אי ס"ד דאין שוחטין לכתוב ט"ש דמאי אמרת דס"ד דשוחטין א"כ השתא דלא כתביה נמי נימא שוחטין כיון דלית ליה היקישא ודרך רחוקה שוחטין אימא דגם ט"ש שוחטין אלא ש"מ מדלא כתביה דווקא ט"מ אין שוחטין אבל ט"ש שוחטין.

או י"ל דס"ל היקישא איפכא דמקיש ד"ר לטמא מה טמא מיירי בט"מ בששי להאי מ"ד דלא חזי לאורת' אף ד"ר דלא חזי לאורת' לא עביד אבל אי חזי לאורת' עביד כמ"ש:

שם ד"ה ר' עקיבא סבר שוחטין ותימא מנ"לן וכו'. לענ"ד דלשיטת רש"י ז"ל שכתב פ' אלו דברים דף ס"ט ד"ה אכילת פסחים לא מעכבא ואיש לפי אכלו למצוה א"ש.

וכבר יישבתי בע"ה שם מה שהשיגו עליו התי' ז"ל דבעינן גברא דחזי לאכילה מ"מ פה בשמעתי' י"ל ליישב בע"א דס"ל לרש"י דטמא לא הוי בכלל גברא דלא חזי לאכילה כיון דגברא מחזא חזי ואריה דרביע' עליה כדאמרינן פרק אלו דברים דף הנ"ל אלא שהתו' פירשו דקאי דוקא היכא שיש לתקן עצמו אבל לא בטמא גמור ורש"י ס"ל דאין חילוק וכן מוכח מלשונו פרק כיצד צולין דף ע"ט וכמ"ש לקמן בע"ה ומה שהקשו לקמן מפרק ב' דזבחים דגם טמא הוי בכלל איש לפי אכלו הנה רש"י מפרש הכי דודאי גברא מקרי חזי לאכילה כמ"ש.

מ"מ בקרא משמע נמי דבעינן אכילה ממש דהכי פריך פרק כיצד צולין והא בעינן אכילה אכילה לא מעכבא והא בעינן איש לפי אכלו והתם הכל באכילה קאי דהתם גברא חזי אלא שהבשר נטמא אלמא בהאי קרא מוכח גם כן דבעינן אכילה. וע"ז משני למצוה וזה נשאר גם במסקנא לרש"י לרב ולר"נ דאכילה אינה אלא למצוה ומיהו גברא דחזי מעכב וטמא מקרי גברא דחזי כמ"ש ואם כן בזבחים נמי לא פריך מחמת גברא דודאי טמא מחזא חזי אלא מאכילה פריך כיון דמשמע בקרא דגם אכילה ממש בעינן ואפשר דמלישנא דאכלו דייק דה"ל למכתב איש האוכל דלפי אכלו משמע לפי אכילתו א"כ משמע דגם אכילה בעינן וגברא דחזי נמי נפקא ליה מהאי קרא וא"כ ס"ל לר"נ דאכילה לא מעכבא כיון דעיקר קרא אגברא לא חזי א"כ הא דאתקש אוכלים למנוים אגברא קאי אבל אכילה מצוה הוא דאיכא עכובא ליכא.

והא דמשני בזבחים דזקני דרום לא מקשי פירושו נמי דאכילה לא מקשי אלא גברא וטמא גברא דחזי הוא וס"ל כר"נ וכמ"ש והשתא לא צ"ל מ"ש התם התו' דס"ל לז"ד דגם גברא לא בעינן והשתא א"ש הא דפליגי התנאי בתמיד נשחט דף ס"א דתנן שלא לאוכליו לטמאים ולערלים דטמאים וערלים לא הוו בכלל שלא לאוכליו וא"ש נמי מה שהקשו התוספות פרק כיצד צולין דף ע"ח ד"ה ולר"נ איש לפי אכלו ל"ל וה"נ לא תיקשי אמאי לא משני כו'.

והשתא א"ש דודאי כ"ע מקשי אפי' ז"ד כמ"ש ולמצוה דמשני לעיל היינו אאכילה והא דטמא פסול לאו מלפי אכלו אתי. אלא מדדחי ליה רחמנא לפסח שני אתי כמ"ש רש"י דף ע"ט ד"ה ואם זרק לו חוצה דאע"ג דאכילתו וכו' ורחמנא דחיא כו' הרי מזה מוכיח רש"י דטמא מקרי נמי לאחזי הא לאו הכי ה"א דטמא חזי כמ"ש קמ"לן אבל טמא שרץ כיון דע"י טבילה חזי לאורתא מקרי גברא דחזי: ומעתה נבא לתרץ קושיי' התו' דודאי לר' עקיבא ולשאר תנאי ואמוראי לא אצטריך ראי' דאין שוחטין.

דאפשר דס"ל דאכילת פסחים מעכבא. וא"כ ע"כ לא איירי קרא בט"מ בששי דא"כ קרא דטמא ל"ל דמאיש לפי אכלו נפקא כיון דס"ל דאכילה מעכבא וכמ"ש התו' בדיבור שאחר זה ולא נראה ליה לר"ע ולשאר תנאי דאתי קרא לאיש נדחה כו'.

דלדיוקא לא הוי כתב כולי קרא אבל פרק האשה דף צ' דאמר דסבר לה כר' יצחק היינו לרב דס"ל דאכילה לא מעכבא כמ"ש לעיל ולדידיה איצטריך טמא לאשמועינן דאי בעי

למעבד לא עבד דמלפי אכלו לא נפקא ליה דה"א דטמא מקרי חזי כמ"ש לעיל: והשתא א"ש מה שהקשו התו' בדבור שאחר זה דהיכי קאמר תלמודא דבעינן טמא דאי בעי למעבד הא מלפי אכלו נפקא ופי' דלאו אקרא פריך.

והנה פי' זה בא במחתרת על פירוש רש"י ז"ל כי רש"י פי' בהדיא במתני' דפריך בגמרא דאיצטריך קרא להכי ולפירושינו א"ש דהמקשן פריך דע"כ ברייתא ס"ל דטמא לא נפקא מלפי אכלו דא"כ לפוטרו מכרת למה לי פשיטא כיון דאינו רשאי אלא ע"כ לא נפקא מלפי אכלו אם כן איצטרך דאי בעי למעבד לא עביד: מסכת ביצה פרק א דף ה ד"ה מכדי כתיב פ"ה שלא נסתלק' שכינה וכו' וא"כ ליכא למימר שריותא דבמשוך היובל כו'.

ודוחק הוא דבמשוך היובל משמע שגם בו ביום בשעת מתן תורה הותרו לעלות וכו'. ונלע"ד דגם רש"י ז"ל ס"ל הכי דבמשוך היובל גם אבו ביום קאי ולהכי קשיא אדרבה אי ס"ד דקרא לאו לדבר שבמנין אתי היכי כתב קרא במשוך היובל דהיינו כשתשמעו סי' סלוק יעלו בהר אפי' בו ביום והלא סלוק שכינה לא היתה מעולם בו ביום.

וא"כ איך כתב קרא מה שלא היתה ולא עתיד להיות בו ביום. והא דקאמר מכדי כתיב כו' ולא פריך כפשטא דאיך כתב קרא מה שלא היה כמ"ש שם.

דקשי' ליה דלמא אע"ג דלא היה בו ביום כלל מ"מ כתב קרא משום דנפקא מיניה לסילוק שכינה דעתיד. וכמו שאכתוב לפי האמת לקמן.

ולהכי קאמר דלעתיד לא צריך דמההוא נפקא ולהיום לא מצי אתי דלא היה מעולם כמו שכתבתי אלא ש"מ לדבר שבמנין דכל התורה אתי וא"כ אע"ג דבו ביום לא הוה מ"מ כתב קרא לאשמועינן דלא שרי לעלות אלא אם יהיה משיכת היובל שהוא סי' לסלוק שכינה לא שהיתה באמת אלא לאשמועינן שאין היתר בדבר אלא אם יהיה להם היתר בסי' דהיינו ע"י היובל ונ"מ דתילף מיניה בכל התורה דדבר שבמנין צריך היתר בפי': ונלע"ד דלא היתה כוונת רש"י מעולם דבמשוך היובל היתה בשנה שניה דודאי לא היו קולות כ"א ביום הראשון.

ולא כתב רש"י בכל הדבור כ"א שריותא דבמשוך היובל שהוא היתר עליה בסלוק שכינה אבל משיכת היובל ממש לא היתה כלל: ונלע"ד דגם לדברי התו' צריך לפרש קרא הכי דהא באמת לא הוה סלוק שכינה עד שנה שניה למ"ד פ"ק דיומא דוישכון כבוד ה' על הר סיני זה היה מעשה קודם מתן תורה.

ויקרא אל משה ביום השביעי בשעת מתן תורה א"כ עלה משה מיד כדאיתא התם והיה שם מ' יום א"כ לא נסתלקה שכינה כלל. ואע"ג דלמ"ד זה היה אחר מתן תורה משמע דנסתלקה שכינה בו ביום וחזרה למחר מדקאמר התם הא קבילו תורה וכו' והא אסתלק ענן וכו'.

מ"מ קשיא בעיני לומר דרב יוסף דייק לחד מ"ד ולא לאידך ועוד דאידך מ"ד הוא ר"ע דהלכה כמותו מחבירו. ועוד דמ"מ זכינו לדין דלכ"ע הוה פירושו דקרא כמ"ש וא"כ אין כאן קושיא על רש"י ז"ל: דף ו ע"ב ד"ה קמ"ל כו' פ"ה וגילה לן רבי וכו' ותימא א"כ מאי פריך וכו' לענ"ד דלא הזכיר בדברי רש"י ז"ל דהברייתא משובשת ולא כתב רש"י

כ"א דסתמא דר"ח לאו סתמא היא ולא סמכינן עלה כיון דלא אשכחן בשום דוכתא לרבי דסתמא הכי.

וא"כ ר' לא שנאה כו' דאהא מילתא מייתינן לה ביבמות פ' החולץ מחלוקת במתני' וסתם ברייתא מאי א"ל ר' לא שנאה ר"ח מנא ליה וא"כ אין הברייתא משובשת דמתניא בי ר"ח ור' אושעי' אלא דלא סמכינן אסתמיה וא"כ פריך שפיר כיון דמ"מ אין הברייתא משובשת ור' חייא שנאה וסתם כחד תנא נהי דלא סמכינן עליה מ"מ כמאן סתמה כיון דלא אתיא כשום תנא.

ונ"ל כי דברים פשוטים הם וא"כ אפילו נאמר כי בפני החו' היה כתו' כרש"י דהברייתא משובשת מ"מ פירושו בשמעתי' אמת כמ"ש אלא דלשונו לא א"ש ואלמלא לא נכתב ראוי הוא להכתב. ואין להקשות דשאני התם דאיכא מחלוקת במתני' ומש"ה אין הברייתא משובשת לגמרי.

משא"כ הכא דלמאי דס"ד השתא אין רמז כלל במתני' א"כ הברייתא משובשת לגמרי לדרך זה. לא היא דלאו דוקא מחלוקת במתני' דה"ה מחלוקת בברייתא ור' חייא סתם כחד מנייהו ולא כר' לא אמרינן דמשובשת היא דכי ס"ד דר"ח שקורי קמשקר אלא דאין הלכה כמותו כמ"ש וא"כ ג"ז מתניא בברייתא דהכנ' לעיל ואפילו את"ל דכיון דלא הזכיר ר' המחלוקת א"כ הן המחלוקת הן סתמא לא מתני בי ר"ח ור"א כדאמרינן בכתובות ותענית איכא דאמר ליה ברייתא דר"ח ור"א לא פשטינא ליה ממתני' כו' מ"מ הכא א"ש דנהי דלמאי דס"ד השתא היא משובשת לגמרי מ"מ אח"כ דקאמר וכי תימא ב"ה אפילו במעי אמן אסורי כו' א"כ איתא המחלוקת במתני' וא"כ לפי זה ברייתא לאו משובשת היא אלא דלית הלכתא כוותיה כמ"ש דף ז ע"ב ד"ה לומר לך וא"ת מנ"ל דשיעור חמץ כו' ופ"ה דהלכתא גמירי לה דהוה בככותבת ולא נהירא דא"כ קרא למה לי עכ"ל התו' משמע דשעורא לחוד גמירא לה.

תחילה ראיתי לפרש דבריהם לפי לשון זה שכתבו דהלכתא גמירא דחמץ בכותבת וא"כ מאי מקשי דקרא למה לי הא מבעי לן לעבור בבל יראה דבהא פליגי כדאיתא לקמן. וכ"ת כיון דהלכתא גמירא דשיעורא דבל יראה בככותבת ממילא ידעינן דעבר בבל יראה דז"א דא"כ כל שעורים של עונשים דהלכתא גמירא לה כדאיתא פ"ק דסוכה דף ו' ופ"ק דעירובין כגון כותבת הגסה די"ה ורביעית יין דנזיר ואם שיעורי דאיסורים שהוא בכזית א"כ ענוי דאכילי די"ה ל"ל כיון דגמירי הלכתא וכן שתית יין בנזיר או איסור חלב ל"ל כיון דגמירי הלכתא אלא ע"כ קראי כתיב ללאו לאיסורא והלכתא אתא לשיעורא וקושיא זו על כלל כל התורה יצתה ובכולם צ"ל מאי דאפשר למכתב כתביה קרא ומאי דלא איכתב סמך אהלכתא א"כ ה"נ נימא הכי עכ"נ דקושיתם היא על התלמוד כיון דע"כ מוכרח התלמודלומר דהל' ג"ל למה מייתי קרא לגמרי נימא דב"ש הכל גמיר לה הלכת' אפי' בשאור ועוד כיון דהל' גמירא לה בחמץ א"כ ממילא נשאר בשאר שיעורין דאיסורין שהוא בכזית כיון דשאור לאו מחמץ אתי דהא כתביה קרא בהדיא.

ועוד למסקנא דקאמר דלענין אכילה דלכ"ע בכזית ופליגי בביעור א"כ למה ליה לתלמוד' קרא כלל נימא דגם ב"ש ילפינן ביעור מאכילה לענין שאור אבל לענין חמץ הלכת' גמיר' ליה דבכותבת. ומ"מ נלע"ד דלא קשיא מידי דאדרב' היא הנותנ' דאי לאו קרא

הוי אמינא גם ב"ש ילפי ביעור מאכילה וכיון דלענין אכילה גלי קרא דזהו חמץ זהו שאור ה"ה לענין ביעור שניהם שוין וכיון דגמרי דחמץ בכותבת ה"ה שאור אפי' לענין אכילה להכי יליף משאור וחמץ דא דאיצטריך למכתב לתרווייהו ש"מ דאין שיעורן שוה ולא ילפינן מאכילה הוא דאיצטריך קרא כמ"ש.

ואין להקשות דהא הכתוב הקיש חמץ דאכילה לשאור דביעור וא"כ אי ס"ד דבביעור שאור איתקש לחמץ א"כ איך הקיש הכתוב חמץ באכילה לביעור דשאור הא ביעור דשאור גופיה לא ידעינן אלא מביעור דחמץ דהלכתא גמירא לה והיקש דשאור וחמץ לענין ביעור גופיה לא ידעינן אלא מהיקש דאכיל' ואי לאו קרא לא הוי מקשינן וא"כ איך הקיש חמץ לשאור ותלי תני' בדלא תניא כיון דמקרא זה בעצמו אתי שיעורא דשאור ובלעדיו לא הוי ידעינן שיעורא דשאור כלל ע"כ לאו קושיא היא כלל דע"כ הקישא דשאור ואכילה לאו לשיעורא לחוד אלא לכמה דברים כמ"ש התו' לכרת וכיוצא דאלת"ה תקשי לב"ה דס"ל זה וזה בכזית א"כ איך אתקש חמץ לשאור ומנא ידעינן בשאור דהוא בכזית יותר מחמץ באכילה דהא שאור בכזית בביעור מסברא אתי לב"ה כיון דלא אייתר שאור ממילא כשאר שיעורי אסרה תורה דרובן בכזית וא"כ ה"ה חמץ דאכילה.

ועוד אדרבה בחמץ אכילה כתיב ואכילה בכזית: ואין לפרש דזהו טעמן דב"ה דס"ל דביעור דשאור אתקש לחמץ וחמץ בכזית דאכילה בכזית והדר ילפי חמץ דביעור מאכילה דג"כ שניהם שוין דזה אינו דהא ע"כ צ"ל דחמץ ילפינן משאור דביעור דהא שאור דביעור נפקא ליה מדאיצטריך למכתב שאור א"כ ה"ה לב"ה הוי הכי דלא משמע כלל דב"ה וב"ש מחולקים בדרשא דר"ז אלא ע"כ צ"ל דההיקש אתא לכמה דברים אלא דגם זה נשמע מיניה דשניהן שוין דאין היקש למחצה ובלאו הכי לאו קושיא היא דבכמה דוכתי מצינו דהרי זה בא ללמד דאתקש חמץ לשאור ונמצא למד דשאור דביעור אתי מחמץ כמ"ש.

ומ"ש לעיל דקושיתם הוא למה ליה לתלמוד קרא כלל תיפוק ליה דכולי הלכתא גמירי לה. גם זה אינו כלום דפשיטא מאי דאיכא למדרש מקרא דרשינן ולא אמרינן דהכי גמיר לה ופשוט הוא: דף ח ד"ה ואם איתא כו' משמע דקאי אסיפא וכן פירש"י כי איכא למידק קצת יש לדחות כמ"ש לקמן אי"ה ואין כוונתינו אחרי שהם ז"ל העידו שכ"כ רש"י בהדי'.

ונראה לע"ד לישב דודאי קושיא הראשונ' פריך מסיפא דמרישא לא קשיא למקשן מידי דדילמא כיון דספיקא היא לא שרו רבנן לכתחילה משום ספק טרחא שלא לצורך דע"כ צריך לדקדק בשמעתי' דהא לקמן תניא דלא כוי בלבד אמרו אלא אפילו שחט בהמה חיה ועוף ונתערב דמן אסור לכסות אפי' באפר כירה ואע"ג דהתם ליכא טעמא גזירה משום התרת חלבו אפ"ה אסור לכסות אפילו בדבר שאינו מוקצה משום טרחא שלא לצורך וא"כ גם בכור לא שרי לכתחלה דלמא ספק טרחא שלא לצורך היא אבל בדיעבד פריך שפיר דמשום ספק טרחא ש"ל לא הוי עקרי רבנן מצות כיסוי דאורייתא כיון דלאו איסור גמור הוא דע"כ צ"ל דאל"כ פשיטא דקשיא מאי דפריך ומאי שקלי וטרי כולהו אמוראי בקושיא זו כיון דאסקינא לקמן דטרחא שלא לצורך אסור אפילו בדבר שאינו

מוקצה א"כ למה לי טעמא דהתרת חלבו ושאר טעמי תיפוק ליה מהאי טעמא אלא ש"מ כמ"ש דמספיקא לא מחמרינן מחמת האי טעמא אבל לכתחילה פשיטא דלא שרי לכנס בספק הלכך פריך מסיפא וכי משני דמיירי דלית ליה כלל לא אפר כירה ולא שאר מילי פריך מרישא אמאי קתני דאין שוחטין ספק אפי' ודאי לא לשחוט כיון דלית ליה במאי דמכסי ומשני דלא מבעיא קאמר וכו' וכיון דהשתא פריך מרישא אתי שפיר דמאי דפריך והא מדקתני סיפא כלומר תינח רישא אלא סיפא קשיא וזהו מאי דדייק רש"י ז"ל וכתב כלומר בשלמא אין שוחטין דרישא וכוונתו כמ"ש: ואע"ג דפי' רש"י ד"ה אפי' ודאי נמי דבהכי ק"ל ואפי' דיעבד אין כוונתו לע"ד דקושיא זו קאי אסיפא כמ"ש שני המאורות הגדולים מורי מוהר"ם ז"ל ומהרש"א ז"ל דפשיטא לע"ד דהוי קושי' גדולה על רש"י למה לא פריך המקשן זה מרישא.

עכ"נ דרש"י פי' לרווחא דמילתא דאפי' דיעבד ק"ל כב"ה כ"ש לכתחלה ונקטא רש"י להצעה על קושיא שאחר זו ולעולם פריך מרישא דאל"כ לא תירץ התרצן כלום וכמ"ש מורי עצמו ואפי' את"ל דפריך מסיפא יען שהתחיל להקשות מסיפא. מ"מ התרצן הבין דפריך מרישא ולכן מקשי ליה והא מדקתני סיפא כו'.

ולפי זה אפשר דדחקו לרש"י מדלא הזכיר בקושיא השניה הרישא משמע דאסיפא קאי דוגמא דקושיא הראשונה דודאי ה"ל להזכיר הרישא כיון דפריך בענין אחר מקושיא הראשונה אלא שהתרצן לא הבין וכיוצא פי' התו' בב"מ פרק איזהו נשך: דף ט ע"ב ד"ה אר"י מוחלפת השיטה פירש"י ההיא דתריסין כו' וק' טובא כו' תחילה ראיתי לישב מה ראה רש"י ז"ל להחליף ההיא דתריסין ולא ההיא דהשוחט משום דקשיא א"כ דההיא דהשוחט מוחלפת אין מקום למשנה ראשונה דריש פרקין דתנן ב"ש אומרים שאור בכזית וכו' השוחט וכו' ומה מקום למשנה זו כיון דלאו מקולי ב"ש וחומרי ב"ה הוא וא"כ איך סידר אלו ג' בבות כיון דקצתם חומרי ב"ש הם וכ"כ רש"י בהדיא במשנה דמשום הכי תני להו בהדי הדדי: ועוד קשיא ליה מה שמקשים התו' לקמן דבעדיות תני ליה מקולי ב"ש ואיך יתכן לומר דשם נשנית לפי הטעות ובכל דוכתי קרי לעדיות בחירתא פרק תפלת השחר ופרק האיש.

א"כ כיון דע"כ ההיא דהשוחט א"א להחליף ע"כ כולהו שנויי קיימי לפי המסקנא דאינהו דחקי ומוקמי נפשייהו דא"א להחליף כולם: ומה שהקשו דגבי עור קאמר טעמא משום דחזיא למזגא ולקמן אמרינן התירו סופן משום תחילתן לענ"ד דלא קשיא דהא לקמן גבי חלבים נמי אמרינן דס"ד דשרי למשחטינהו דלמא ממנע ולא שחיט קמ"לן.

ופריך מ"ש מעור דהתירו סופן מ"ת ה"נ ל"ש. ומשני התם לא מוכחא מלתא משום דחזיא למזגא עליה כו' אלמא דגבי עור אע"ג דטעמא משום תחילתו לא סגי בהאי טעמא לחוד אלא בעינן משום דחזי למזגא נמי כי היכי דלא יהא מוכח' מלתא וא"כ ה"נ ע"כ איכא איסורא לב"ה אפי' בדקר נעוץ או משום גומא או משום כתישה.

וא"כ ה"פ דהמקשן פריך מתני' דהשוחט דמחמירי ב"ה בשמחת י"ט וגבי עור התירו משום תחילתו אלמא משום שמחת י"ט מקילינן כדפי' רש"י בהדי' הכא וכן גבי תריסין ומשמע דע"כ לא התירו ב"ה משום תחילתו שהוא שמחת י"ט אלא משום דחזי למזגא ולא אתי לקלקולא דלא מוכחא מלתא כמו שכתבתי אבל הכא דליכא הא מלתא ואתי

לקלקולא דאמרינן מ"ט שרו לי רבנן משום כיסוי דם מה לי בלא כתישה או בכתישה או מ"ל עפר תיחוח או אינו תיחוח דע"כ צ"ל דהיינו טעמא דאסור מדרבנן גומא בעפר תיחוח משום שאינו תיחוח ולכן אסור וא"כ חזי למזגא אינו הטעם של ההיתר אלא הוא סניף לטעם דשמחת י"ט דאי לאו חזי למזגא דהוי שום חשש קלקול דאתי למסרך לא הוי שרו רבנן.

כיוצא בזה כתב הרמב"ן לחדא שיטה דידיה גבי תריסי' ע"ש: ומה שהקשה דא"כ דאותה דהשוחט נשארת במקומה א"כ רבה ור"י שקלי וטרי אליבא דב"ש. נראה לע"ד לישבמוכן מבע"י כדרב יהודה דבזה מודה דשרי לשחוט לכתחילה ופליגי רבה ור"י אי בעינן שיהא לו עפר צבור למטה או שרי ליטול אפר כירה ולהניח היום למטה דהא ע"כ צ"ל לעיל הא דקסבר רבה אי איכא עפר למטה אין אי לא לא.

ואעפ"י שיש לו דקר נעוץ מבע"י כדכתבו התו' לקמן דהא דאמר רב יודא והוא שיש לו דקר נעוץ קאי אכולה מתני' וא"כ מאי איסורא איכא אי ממנע ולא שחיט כיון שהעפר מוכן כבר מאתמול והעפר תיחוח ואין בו משום כותש ולא משום גומא אלא ע"כ צ"ל דמ"מ איכא איסורא דחופר גומא פטור אבל אסור היא אלא דרבנן שרי משום שמחת י"ט כמ"ש התו' לעיל דף ח' ד"ה ואין צריך וזהו ג"כ טעמייהו דב"ה דאסרי לכתחילה כמ"ש גם הרא"ש ז"ל אי טעמייהו דגזרי משום כתישה כמ"ש רש"י לקמן וא"כ גם באפר כירה או בעפר צבור מבע"י שייך האי.

דהא אמרינן לעיל אפר כירה מוכן לודאי ואין מוכן לספק ואמרינן לספק מ"ט לא דקעביד גומא כו' אלא דגזרינן משום כתישה כו' אלמא דהני תרתי טעמי שייכי גם באפר כירה או בעפר צבור: ואין להקשות א"כ אמאי שרי ב"ה לכתחלה באפר כירה ועפר צבור כיון דשייכי בהו הני טעמי. י"ל דודאי לפי המסקנא לא שייכי בהו כולי האי כמו בעפר תיחוח דקרקע עולם ותלמודא לא שקיל וטרי כ"א למאי דס"ד דאינו מוכן לספק משום גומא או כתישה כמו בקרקע עולם.

וכמ"ש רש"י שם גבי כתישה כיון דרוב פעמים אין צריך לכתוש שרו ב"ה משום שמחת י"ט אבל לענין עפר למטה צ"ל לרבה דלא שרו ב"ה אלא א"כ יש לו כבר עפר תיחוח למטה דלמא ממלך ולא שחיט כיון דגם באפר ועפר צבור שייכא בהו קצת האי טעמא כמ"ש ואע"ג דלא מצאתי לא' מן הפוסקים שכתב זה ולפי' זה היו צריכים לכתוב דין זה כיון דהלכתא כרבה נגד ר"י.

מ"מ הנלע"ד כתבתי לישב דברי רש"י אי אפשר שפסקו בזה כר"י. אח"כ מצאתי' שפסק בעל המאור ז"ל כן כיון דמצינו בכמה דוכתין במכילתין שחשו חכמים למניעת שמחת י"ט.

או אפשר שלא חשו לקושיא זו של התוס' דס"ל דסוגיא דלעיל לב"ש אזלא כדאשכח' בכמה דוכתי' דשקיל וטרי תלמוד' לפרש דעתן דב"ש אע"ג דלית הלכתא כוותייהו. וכ"כ רש"י לעיל בפי' ד"ה השוחט שבא לימלך וכו' ולקמן מפרש פלוגתייהו דרבה ור"י אליבא דב"ש ומ"מ אין זה סתירה לפירושינו דה"א דאע"ג דעיקר פלוגתייהו לב"ש מ"מ

נ"מ גם לב"ה: ומה שהקשו כיון דמוחלפת ההיא דתריסין א"כ סברי ב"ה דיש בנין בכלים כו'.

הנה לענ"ד קושיא זו לא הבנתי כיון דהאי סתים לן תנא דכתבו התו' ז"ל אין כוונתם דתנא דמתני' דכל הכלי' סתים לן דאין בנין וכו' דז"א דאין שם במתני' שום רמז מזה ולא אמרי התם בבנין כלל כ"א בהיתר טלטול דלתות כלים ע"ש. אלא ע"כ אברייתא דמייתי התם דלת של שידה ותיבה וכו' דאוקמא רבא דקסבר אין בנין כו' וא"כ כיון דברייתא היא לא ידעתי מאי קושיא דלמא אתא כרשב"א דמייתי לקמן דף י"א מתני' דלא כי האי תנא דתניא אמר רשב"א לא נחלקו ב"ש וב"ה שמסלקי' את התריסי' בי"ט לא נחלקו אלא להחזיר א"כ כ"ע מודו דאין בנין בכלים ולא פליגי אלא אם התירו סופן משום תחילתן: אבל לי הצעיר קשה על פי' רש"י אי מותפת ההיא דתריסין א"כ סברי ב"ה דיש בנין ולקמן פ"ב דף כ"ב אמרינן גבי ואין זוקפי' את המנורה דפליגי ב"ש וב"ה וסברי ב"ה דאין בנין בכלים והתם אי אפשר להחליף דהא קאמר במתני' ג' ר"ג מחמיר כדברי ב"ש והיינו צריכים להפך הכל וכל הברייתות שהביא שם.

ועוד מאי קאמר דמחמיר ר"ג בג' דברים כדברי ב"ה פשיטא. דבכל מקום בעי למעבד כוותייהו ומ"מ איך נחלקו רבנן עליו כיון דעביד כב"ה.

ע"כ נלע"ד דודאי גם לשיטת רש"י סברי ב"ה דאין בנין בכלים ומ"מ בתריסי חנויות גזרו כיון דעומדות תמיד בשוק כמ"ש רש"י הוי כקבועים נחתך בצילום ד"ה ואמאי הוא במקום אחד דבמגדל של עץ גדול שייך ביה בנין וסתירה. וא"כ אפשר דה"ה לתריסי חנויות או טעמייהו כיון דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו אי שרית ליה לסלק יחזיר ודאי כי אין מניחם פתוחות כיון שהם עומדות בשוק וכמ"ש הרי"ף ז"ל דהיינו טעמא דהתירו סופן משום תחילתן: ואין להקשות דמ"מ לב"ש קשיא דס"ל לקמן דיש בנין והכא שרי י"ל דמשום שמחת י"ט הקילו דגם לדבריהם אין בנין כ"א מדבריהם ומשום שמחת י"ט הקילו כי היכי דלדברי התו' צ"ל נמי כן דהא להחזיר אסרינן ריש פרק כל הכלים גזירה שמא יתקע ואפ"ה שרו ב"ה משום תחילתן מפני שמחת י"ט ה"ה לב"ש אין בנין בכלים כ"א מדרבנן אפי' היכא דליכא גזירה שמא יתקע והיכא דאיכא גזירה גם ב"ה מודו וגבי חנויות גזרי אפי' לסלק כמ"ש.

ואי גרס רש"י כנוסחא שלנו דאמרינן לקמן א"נ ע"כ לא קשרו ב"ה אלא משום דאין בנין בכלים כו' א"ש הכל וכ"כ הר"ן ז"ל דס"ל לרי"ף הכי. ולכמה פוסקים: דף י"ב ד"ה דלמא בערוב והוצאה כו' ה"ג רש"י אלא מעתה לפלגו באבנים ולא רצה לגרוס כו' וק' חדא כו'.

ולענ"ד דרש"י ז"ל דחקו הרבה קושיות שהקשו התו' עצמן דמוכח מינייהו דב"ה שרי אפי' שלא לצורך כלל כגון עולת נדבה דליכא צורך י"ט כלל דשלא יהא שלחנך מלא אין כאן שמחת י"ט אלא שאינו בדין לכבוד גבוה שאני שמח ושלחן רבי ריקם. ועוד דבישול גיד הנשה לקמן אין כאן צורך י"ט כלל דהא לא חזי ליה כלל.

ובפרק אלו עוברין הקשו התו' ז"ל קושיא זו ותרצו דהא נמי חשיב צורך היום אעפ"י שאין ראוי לאוכלו כ"א באיסור. וזה לא נראה לי' לרש"י דודאי אין לך שלא לצורך גדול מזה.

ופשיטא שלא התירה התורה בישול זה: ועוד נראה לענ"ד דהא אמרינן מתוך ע"כ צריך טעם למה נימא הכי דלמא מאי דהתירה התורה דאין זה דבר שהיה בכלל ויצא וכו' דזה לא נאמר אלא בכלל באיסורא ופרט באיסור אבל הכא כלל באיסור ופרט בהיתר הוי דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש כו'.

כדאיתא בהדיא פ"ק דיבמות דף ז'. אלא ע"כ דה"פ דאך אשר יאכל לכל נפש כגון הבערה ובישול וכיוצא בהם הוא מותר לאפוקי מלאכה שאין עושין בהם כגון אריגה ובונה א"כ סברי כיון דנקט קרא המלאכה ולא כתב אך אוכל נפש יעשה לכם ש"מ שכוונת התורה להתיר המלאכה לגמרי אפי' בלא אכילה וכיון דהכי הוא מה לי לצורך קצת או שלא לצורך כלל כיון דאין כוונת הכתוב כ"א המלאכה שעושין בה אוכל נפש.

ואפשר לישב דמ"מ כיון דתלתה התורה באוכל נפש בעינן שיהא צורך קצת דומיא דאוכל נפש שהוא צורך היום וכיוצא בזה אכתוב גם לסברת רש"י ז"ל אבל לשיטת רש"י אתי' הכל כפשטה דהתירה התורה כל מלאכות שעושין בהן אוכל נפש אפי' שלא לצורך: ומה שהקשו מהאופה בי"ט לחול אתי ג"כ שפיר דס"ל לכ"ע: דאע"ג דהתירה תורה כל מלאכות אלו לא התירו אלא בזמן שראוים לעשות בהם אוכל נפש כגון קודם אכילה דאז אמרינן מתוך שמותר לצורך אכילה מותר נמי שלא לצורך ולכן תלה הכתוב באוכל נפש אבל מי"ט לחול שהוא לאחר אכילה ואין המלאכה ראויה בו ביום לאוכל נפש כלל כ"א למחר בהא, כ"ע מודו דלא אמרינן מתוך.

ובהא נחלקו רבה ור"ח אי אמרינן הואיל ומקלעי ליה אורחים דהדר חזיא לאוכל נפש: ואל אלקים יודע ועד כי זמן רב אחרי כתבי זאת מצאתי סברא זו בר"ן ז"ל מיהו הבערה והוצאה נראה דשרי כל היום דיש בהן צורך כל היום אע"ג דאינו אכילה ומ"מ קשיא לי דלקמן דרשינן לכם ולא לכלבים לכם ולא לכותים, וכי גרעי כותיים וכלבים משלא לצורך והתם ליכא לשנויי דמיירי שלא בזמן אכילה.

דהא אמרינן התם גבי קמחא דבני חילא אי יהבי לינוקא ולא קפדי שרי ואי לא אסור הרי מוכחנחתך בצילום ואסור אלא אפילו בזמן אכילה אסור ואמרינן נמי אין מזמנים הגוי בי"ט גזירה שמא ירבה בשבילו והיה אפשר לתרץ דהני תנאי דדרשי לכם ולא לכותיים או לכלבי' לית להו מתוך דהא ר"ע הוא חד מינייהו והוא לא ס"ל מתוך כדאמרינן ריש פ"ק דפסחים והביאו התו' לעיל וא"כ אפשר דגם ר"י הגלילי לא דריש דבהא לא פליגי אלא שא"א לומר כן דא"כ מאי פריך לקמן לר"י הגלילי אנן סופלי לחיותא היכי שדינן ומאי פריך והא אנן ק"ל דאמרינן מתוך עכ"כ דגזירת הכתוב הוא דשלא לצורך י"ט שרי טפי דע"כ גם לפי' התוספות צ"ל כן.

דאל"כ תקשי דהא ע"כ לכותיים ולא לכלבים הוי צורך י"ט קצת דאי אינו צורך י"ט כלל למה ליה למעוטי מלכם תיפוק ליה מלא תעשה כל מלאכה כיון דאינו לצורך כלל מי עדיף משאר ש"ל אלא ש"מ דהוי לצורך י"ט קצת ואפ"ה מיעט רחמנא ה"ה לרש"י

אע"ג דש"ל שרי מ"מ ש"ל זה אסרה: וראיתי בהרא"ש ז"ל שהקשה על רש"י משריפת קדשים דאין שורפים בי"ט אע"ג דגם זה מתורץ בדברינו דגם שריפת קדשים צורך גבוה היא מ"מ.

וזה כבר תירצה רש"י לקמן פרק אין צדין דף כ"ז ע"ב. דשאני שריפת קדשים דרחמנא אחשבה דכתיב באש ישרופו הלכך מלאכה הוא וכן צ"ל ע"כ דהא אפי' לצורך אסור כגון תרומה טמאה שאסור לשרפה אע"ג דשרי להנות בשעת שריפה שהיא כדי לצורך אכילה דודאי שרי מ"ה אלא שריפה זו חשיבא והויא מלאכה: ומה שהקשה עוד ממוגמר דאסרינן לה בפ"ק דכתובות לע"ד אינה קושיא דהבערה זו לא התירה התורה כלל כדדרשינן שם לכל נפש דבר השוה לכל נפש בעינן ולא אמרינן מתוך אלא בהבערה שהותרה כגון הבערת עצים והדלקת נר שיש בהן צורך לכל נפש והותרה נמי שלא לצורך.

אבל לגמר בשמים על האש הבערה זו אסרה התורה בפי' וכבר כתבתי שב"ה מפרש שכוונת הכתוב שכל מלאכה שעושין בה אוכל נפש מותרת וא"כ ליכא לאקשויי דנלמד לאסור שלא לצורך מק"ו ממוגמר דלב"ה התירה התורה בפי' דאין כוונת הכתוב להתיר אוכל נפש אלא מלאכת אוכל נפש דדייקי ב"ה מדכתיב אך אשר יאכל וכו' דהל"ל אך אוכל נפש יעשה לכם אלא ש"מ אמלאכה קאי: ואין להקשות כיון דקרא אמלאכה קאי להתיר לגמרי כמ"ש מאי מתוך דקאמר הל"ל בקוצר הוצאה הותרה שלא לצורך דלשון מתוך משמע דקרא ודאי אלצורך קאי אלא מתוך לצורך הותרה נמי שלא לצורך.

יש לומר דהתירא גופא קאי מתוך שהתורה התירה לצורך התירה נמי שלא לצורך וכוונתו ליתן טעם מ"ש מלאכה שאין עושין בה א"נ כלל דאסורה וא"כ מלאכה ש"ל נמי ליתסר ומ"ה קאמר דלא פליג רחמנא ומתוך שהתיר א"נ התיר לגמרי מלאכה זו. ולמאי דפרישי' דלא הותרה ש"ל אלא בזמן לצורך אתי נמי שפיר: והרמב"ם ז"ל נראה שהוא ג"כ תופס שיטת רש"י וחילק בין הבערה והוצאה לשאר מלאכות דבהבערה והוצאה דוקא אמרינן מתוך ולא בשאר מלאכות ואפילו בשחיטה לא אמרינן מתוך כמ"ש הרב המגיד ז"ל והוכיח כן מדבריו אלא דוקא בהוצאה והבערה.

וא"כ גם בזה היה אפשר לישב קושיית התו'. אבל צ"ע בשמעתי' דמוכח דגם בשחיטה ובשול אמרינן מתוך וכן פ"ק דכתובות אמרינן מתוך שהותרה חבורה לצורך הותרה נמי שלא לצורך: דף יג ד"ה היא ה"א פי' רש"י ומה מצינו עד משמע לפי' דלר"י אפי' אכילת קבע וכו'.

ותימא דהלשון לא משמע כן. ולעד"נ דגם לפירושם יש לדקדק קושיא זו דמאי משמע לשיטתו דמתני' ר"י ב"י היא מ"מ תקשי דגם לר"י משכחת לה כגון שהכניס שבלים לעשות מהן עיסה דהכנסתן לאו גרנן היא ואח"כ בי"ט רצה לאכול מהן קבע א"כ חייב בתרומה בי"ט כדקי"ל בכל דבר שלא נגמר מלאכתו דלא שרי אלא לאכול ממנו עראי אבל קבע אסור עד שיעשר כמבואר במקומות אין מספר ולקמן ס"פ המביא גם בשמעתין מוכח דלא שרי ברישא אלא לאכול עראי וכן פירש"י ריש פרק כל הצלמים.

ולע"ד יש לדקדק על התו' איך חשבו כזאת על רש"י שר"י פוטר אפי' בקבע ומי גרע מה שהכניס למללן מאלו נשארו בשבלים אפילו בשדה דאסור לאכול מהן קבע כמ"ש רש"י בהדי' פרק כל הצלמים אם לא שנאמר דס"ל דמלילה מקרי הכל עראי אפילו קבע שלהם דוגמת אכילת בהמה שכתב רש"י שם דמקרי הכל עראי א"כ לא הקשו כלום על רש"י.

וצ"ל דלדעת רש"י לפי סברא זו ס"ל דאפילו בשדה גזרו טפי על קבע שמא יבא לגורן אח"כ אבל מלילה ס"ל לריב"י דלא הוי גורן ואין לאסור בו אפילו קבע. וא"כ למה הקשה המקשן דנמלך עליהן למללן דמשמע דנתחרט מלעשות עיסה משבלים ההם רק נמלך למללן תיפוק ליה אפילו לא נמלך מלעשות עיסה רק נשאר בדעתו הראשון אלא שאוכל מהן קבע חייב בתרומה ואם כן זכאי בהרמתה דבי"ט כי אוכל מהן קבע בא להן החיוב: ודוחק בעיני לומר דהאי ונמלך פירושו שנמלך קצת ולאכול מהן קבע והשאר נשאר בדעתו הראשון דאין זכר לאכילת קבע בשמעתין גם לשון ונמלך עליהם על כל השבלים שהכניס משמע.

ולענ"ד נראה עוד דלענין קבע אפילו לא נמלך אלא היה בדעתו אתמול לאכול ממנו קבע בי"ט מ"מ אין מחויב לתרום מאתמול עד שיאכל כיון שהשבלים אין להם חיוב השתא עד שעת אכילה וכל זמן שאינן אוכל אין עליהם תורת תרומה כלל ומה לנו בדעתו ואולי ימלך ולא יאכל. וגדולה מזאת כתבו התו' לעיל דף ט' גבי חלה אע"ג דגלגלה מעי"ט אלא שלא גמר העיסה אעפ"י שהיה יכול להפריש מאתמול מ"מ כיון שאין רגילות להפריש עד אחר הגמר שרי להפריש בי"ט אע"ג דהפרשת חלה הוה בכלל הגבהת תרומה עכ"ל.

א"כ אם משום רגילות אעפ"י שיש חיוב על העיסה אינו מחויב להפריש מאתמול. עאכ"ו בשבלים שאין עליהן חיוב כלל ופשיטא שאין מפרישין עד האכילה שהוא כשמולל לאוכלן וכן מוכח בפי' בכאן בתו' שכתבו דלר"י ב"י בא להן החיוב בי"ט כשמללן א"כ ס"ל דכשאכלן במלילה חייב בתרומה אלא שאין הכנסתן גרנן לחייבן מיד וא"כ למה זכאי בהרמתן והלא היה בדעתו מעי"ט לאכלן במלילה שהרי הכניסן לכך וא"כ לחייב אלא ש"מ דכל כה"ג פטור עד זמן עשייתן א"כ כ"ש היכא דהכניסן בתחילה לעיסה וא"כ תקשי למה פריך מנמלך למללן ה"ל למפרך מקבע כמ"ש אלא מאי אית לך למימר דאה"נ אלא דעדיפ' מינה פריך דמשכחת לה לר"י דטבלי לגמרי אפי' לאכילת עראי א"כ לשיטת רש"י נמי נימא הכי דודאי לר"י בקבע חייב ומשכחת לה דזכאי בקבע אלא דהמקשן פריך דאפילו בעראי משכחת לה והתרצן לא סליק אדעתיה: ואע"ג דיש לחלק דלשיטת התו' היה המקשן צריך להקשות מ"מ מהכניס לעשות עיסה א"כ ניחא ליה למפרך מהאי מלתא אפילו בעראי אבל לשיטת רש"י היה יכול להקשות מהכניס למללן ולא היה צריך להאריך למפרך מהכניס לעיסה מ"מ נ"ל דגם לשיטת התו' הוא מאריך בקושיא זו יותר.

דהא ע"כ צ"ל הא דקאמר נמלך למללן פירושו שהוציאן מן הבית וחזר והכניסן למללן דאלת"ה קשיא לי הא ק"ל פ' הפועלים דאין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית או פני החצר ואמרינן בברכות ריש פרק אין עומדין ובע"ז פרק כל הצלמים מערים אדם

על תבואתו ומכניסה במוץ שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר ופי' רש"י וכן התו' דצריך לראות פני הבית בדגן לא בשבלים והוכיחו מהכא דקתני רישא הכניס שבלים אוכל מהן עראי.

ואע"ג דהתם אמעשר קאי והכא אתרומם מ"מ איך אוכל עראי שהרי התרומה לעולם קודמת למעשר ואי ס"ד דנתחייב במעשר הרי הכא ע"כ לא עישר שהרי לא תרם עדיין. וא"כ פשיטא שלא עישר.

ודוחק לאוקמא שעבר בלאו דמלאתך ודמעך לא תאחר ועישר כבר הלכך מייתי התו' שפיר ראיי' מהאי ברייתא, והקרוב בעיני שגם תרומה לאמחייב אלא בראית פני הבית או אפשר שהתוספות מפרשים ברייתא זו אמעשר. ואע"ג דבשמעתין אתרומה קאי מ"מ לענין דישה ומרוח תרומה ומעשר.

אח"כ מצאתי לקמן עמוד ב' ד"ה מה ראית דמשמע בפי' דגם בתרומה בעינן ראי' פני הבית: וכתב עוד רש"י דאפילו מרחו אח"כ בתוך הבית פטור דפני הבית חייב ולא תוך הבית וא"כ למה לו להאריך לפרוך בפשיטות דאפילו אם נשאר שם ואכל מהן קבע חייב: ואין לתרץ קושיא הנ"ל די"ט קובע למעשר כמו שבת דאמרינן לקמן פרק המביא דקובעת אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו ואפילו בלא ראיי' פני הבית כדאיתא התם.

זה אינו דא"כ אפי' בלא נמלך נמי: גם אין לתרץ איפכא דסוגיא דכאן כר"י דלקמן דאמר אין שבת קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו וא"כ כי נמלך למללן זהו גמר מלאכתו ואז י"ט קובעו. דזה אינו דהא נמלך למללן לר"י לא הוי גמר דמי עדיף שבת מראית פני הבית גופה דלר"י אם הכניסן למללן לא הוי גורן ולא מקרי נגמר מלאכתו ופשיטא דשבת לא עדיפא כיון דגם שבת לא קבעה אלא בנגמר מלאכתו וכדמדמי להו ר"י לקמן בפי' דקאמר אחד שבת ואחד חצר אין קובעים וכו' ועוד מאי פריך דלמא רבא כר"נ ס"ל וכדמשמע קצת לקמן דבעי מיניה רבא מר"נ ופשט ליה ר"נ דקובעת אפילו בדבר שלא נגמר מלאכתו.

ולכאורה משמע דקבלה מיניה. אלא ש"מ דאין לדמות י"ט לשבת.

דשאני שבת דכתיב בסעודתה וקראת לשבת עונג כדאי' התם: ומה שהקשו עוד דלר' נמי היכן מצינו שזכאי בהרמתה דהא נתחייבו מאתמול מעי"ט. לא ידעתי דמאן לימא לן דלא מיירי דהכניסן בי"ט כיון דשרי למוללן בי"ט א"כ נוכל שפיר למימר שנמלך בי"ט להכניס שבלים למלול לצורך י"ט ומה איסור יש בהכנסה כיון דאתמול לא היה בדעתו לאכול מהן בי"ט ומשום מוקצה לא הוי דב"ה היה חזי לבהמה דכיון שלא ראה פ"ה שרי לבהמתו וגם לאדם חזי לאכול עראי ואפי' היה בדעתו לאכול מהן בי"ט מ"מ פטור לתרום מאתמול עד שעת עשי' כמ"ש לעיל: ואדרבה לענ"ד יש לדקדק והא לד"ה משכחת לה שזכאי בהרמתה כגון שדש תבואה מעי"ט ומרחן מעי"ט והכל בשדה ובי"ט נמלך עליהן להכניסן לאכול מהן דחל החיוב עליהם בי"ט דהא אתמול לא ראו פני הבית.

וצ"ל דכה"ג לא התירו כיון שירד עליהם תורת חיוב תרומה אלא שהיו חסרים ראית פני הבית ה"ל להכניסן מאתמול. משא"כ אם לא ירד להם תורת תרומה כלל כ"א בי"ט

שרי: דף יג ע"ב ד"ה ואם קלף פירש"י ואם קלף מתוך השבלים ותימא היכי מקלפא ליה וכו'.

ולענ"ד דכבר נשמר רש"י ז"ל מזה שכתב לעיל דף י"ב מלילות של חטין שמוללן בידיו כשהן רכים וא"כ לא קשי' מידי דמלילות רכים הן קודם שיתיבשו כמ"ש רש"י בפי' החומש אמלת קלי שהוא קמח עשוי מכרמל רך שמיבשין אותו בתנור ואז אין דרכן לדושן ולא למרחן כ"א למללן בידים וזהו גרנן למעשר לר' כדאיתא לעיל אבל אח"כ כשנתיבש הטיב כראוי אז אין דרכן במליל' כ"א בדישה ומרוח וא"כ כשמללן לא הוי מפרק שהוא תולדה דדש כיון שאין דרכו בכך.

ואעפ"י שאיני כדאי. מ"מ נלע"ד להקשות על פי' התו' שפירשו דמיירי שכבר נתלשו מע"ש מן השבלים וא"כ לענין מעשר כיון שכבר נתלשו נתחייבו במעשר שהרי אחר דישה חל חיוב מעשר ואיך מותר לאכול א' א' שהרי אף אכילת עראי אסור לאחר חיוב.

וא"ת דמיירי שלא נתמרחו עדיין דגם מירוח צריך אחר דישה כדקתני סיפא מנפח כו' דזהו המרוח א"כ אם קלף לתוך ידו למה חייב. ממ"נ אם מה שנתן לתוך ידו זהו מרוח כגון שלקטן א' א' דבמה שנתן בידו אין בו מוץ שהרי לקטן מתוך המוץ למה ליה הקליפה כלל וה"ל לתנא למתני הכל בלא קליפה דשעורים שדשן מלקט א' א' ואוכל ואם נתן לתוך ידו חייב ואם הנתינה לא הוי כמרוח שנתנן בידו עם המוץ וכדמשמע בסיפא דקתני ואם נפח ונתן כו' משמע דבעי נפוח עם הנתינה ואע"ג דסיפא מיירי שמולל עתה מן השבולת אפשר דגם בנתלשו כבר מ"מ בלא מוץ כשנותן בידו א"כ מה מהני הקליפה: ולע"ד לא ידעתי שום טעם דלמה תהא הקליפה כמרוח כיון שמעורב המוץ בידו.

ואם היו התו' מפרשי' כפי' רש"י מטעם קבע אפשר שהטעם דהקליפה עושה שהם ראויין לאכילה יותר וה"ל קבע אלא שהתי' אין מפרשי' כן כמ"ש אח"כ. ואפשר דתנא אורחא דמלתא נקט דאין דרך לאוכלם בלא קליפה ולעולם הנתינה הוי כמרוח כגון דלקטן מתוך המוץ ונתן בידו ובזה אין מוץ כלל.

ונלע"ד דזה דחקו לרש"י שהרי גם רש"י הזכיר דמיירי דלא נתמרחו עדיין וא"כ למה ליה לרש"י שקלפו מתוך שבלת ולא פירש כפשוטו דקלפו מקליפתן החיצונה ולא נתמרח אלא ש"מ דאין הקליפה מעלה ולא מורדת ממ"נ אם נתמרח א"צ קליפה ואם לא מהני הקליפה גם ס"ל דאין הקליפה עושה קבע דלא כמ"ש אבל לפירש"י א"ש דהמקלף פירוש מתוך השבולת דליכא לא דישה ולא מרוח וא"כ כיון דבהכי מיירי ע"כ א"א לפרש דהוי הטעם משום גמר מלאכה דפשיטא דכיון דמקלפו מתוך השבולת בעי נפוח תחילה דהוי כמרוח אבל בלא נפוח א"א בלא מוץ כדקתני סיפא ואם נפח כו' ולכן פירש משום קבע: ומה שהקשו דלקמן קאמר הטעם משום ג"מ נלע"ד דלשיט' רש"י אין הכוונה דהא דתנן ברישא הוי משום ג"מ דודאי ברישא הוי משום קבע כמ"ש אלא ה"פ דודאי גם בריש' הוי ג"מ לענין מעשר דהא דאמרינן הטעם משום קבע היינו משום מרוח אבל אי איכא מרוח ע"כ הוי ג"מ הנתינה לתוך ידו דהא בסיפא הוי הנתינה לתוך חיקו ג"מ דאי לאו ג"מ פשיטא דאין המירוח מיחייב במעשר בלא גורן וא"כ ה"ה הנתינה לתוך ידו דנתינה לתוך ידו הוי כנתינה לתוך חיקו דס"ל לר' אבא בר ממל דהא דקתני ברישא ידו ובסיפא חיקו היינו משום דדרך הוא דבקליפה נותן לתוך ידו ובנפיחה בחיקו

כיון דמנפח בשתי ידיו כדאמרינן לקמן דמשני ומנפח בידו אחת וכו' מכלל דדרך ניפוח הוא בשתי ידים.

וא"כ פריך כיון דהוה ג"מ לענין מעשר אם היה מרוח. א"כ לענין שבת דמחייב אמלאכה ולא בעינן התם מרוח והוי כמרוח לענין מעשר ליחייב.

ועי"ל אפילו את"ל דנתינה בידו לא הוי ג"מ מ"מ הא דביתהו דרב מקלפא כסי כסי דזה הוי פשיטא יותר מנתינה בחיק והוי ג"מ לענין מעשר אם היה מרוח: דף טו אלא בקשין וכו' פי' רש"י אבל רכי' אסורי' ול"נ כו'. ובעיני לע"ד אין כאן קושיא דאפשר דנמטא גמדא לא חזיא ללביש' כלל וא"כ שרי' דקאמר היינו לתשמישה וה"ל כאלו אמר דכרים וכסתות שרו דא"י לפרש דשרי בשכיבה דפשיטא דהיינו תשמישייהו דה"ה נמט פירושן כמו כרים דלא חזו כ"א להא: שם ד"ה היה בא בדרך פירש"י דתרווייהו בשבת ולפי זה קשה אמאי שני בלישניה.

לעד"נ דבדרך מחויב להניח ידו עליהם משתשקע החמה מיד שלא יראוהו כמ"ש רש"י ז"ל אבל בב"ה דליכא למיחש שם שיראוהו כ"א אחר קדוש היום שאז הולך לביתו נקט ק"ה ואע"ג דבברייתא תני בשניהם ק"ה זה ק' לענ"ד אף לפי' התוספות דלמה נקט בסיפא ק"ה והלא מחויב להניח ידו עליהם משתשקע החמה מחמת לילה דאין לפרש דקמ"ל דשבת לאו ז"ת היא דהא מרישא שמעינן לה וא"כ איך תנא התנא זמן במאוחר ולא קמ"ל דקודם זה מחויב לכסות.

ודוחק לומר דהאי תנא ס"ל שבת לאו זמן ת' כדס"ל לחד תנא פ' המוצא תפילין עכ"ל דתנא לא נחית לדקדק בזה ועיקר כוונתו לאשמועינן דאיצריך לסלקם ואשמועינן רבותא דאפי' אחר ק"ה שרי אבל אביי קמ"ל עוד חדוש כמ"ש: פרק יום טוב דף טז ד"ה איזה חג פירש"י הלבנה וק' לפי' זה דהל"ל שהלבנה כו'.

ולי נראה דאתלמוד לא קשה מידי דהוא נקט לישנא דקרא דכתיב תקעו בחדש בכסא וכו' ולא קאמר מהו מתכס' אלא ע"כ מחדש דארישא דקרא קאי. ואקרא לא ק' מידי דקרא קאמר דהלבנה החדשה נתכסה בה ונותן סי' על החג שהוא חל ביום ראשון של חדש שאז הלבנה החדשה נראי' בא"י ולא בשאר מקומות ואלו אמר הלבנה יש במשמע כ"ט לחדש שאז הלבנה הישנה מתכס' לבני א"י ונראי' לבני מזרח כדאיתא בר"ה דף כ"ד כ"ד שעות מיכסי.

לדידן ו' מעתיקא וי"ח מחדת' כו' ואע"ג דע"כ הייתי מפרש על הלבנה החדשה דבישנה אין בו חג מ"מ נקט הכתוב בפי' הזמן שהוא חל בו באמת גם לא הבנתי כלל הקושיא דבהרבה מקומות נקטי רבנן האי לישנא עדים שראו את החדש אין מעידים אלא על החדש שנראה בזמנו ובכל מקום פירושו לבנה: דף יז ד"ה אי אמרת הוא נאסר כו' תימא הואיל וקמחו נאסר כו'.

לע"ד לא הבנתי מאי קשיא שאין כוונת התלמוד שהוא מקנה קמחו כדי לתת לו אלא הוא מקנהו לגמרי לאחרים ואחרים נותנים לו במתנה וכי אסור לאחרים ליתן משלהם לו לאכול א"כ הוא מקנה להם סתם והם אופין לו משלהם ואין הכי נמי אם האחרים רוצים להחזיק הקמח לעצמם אין לו עליהם כלום אלא התלמוד קאמר דאין לו תקנה

אחרת כ"א להקנות לאחרים ואז רשאים האחרים אם ירצו לאפות וליתן לו במתנה וכן משמע קצת לישנא דרש"י שכתב שיהו אחרים מותרים לאפותו ולתת לו מדלא כתב בקוצר לאפות לו משמע שהאחרים נותנים לו במתנה: גם הקושיא אחרת לא ידעתי מאי קשיא כיון דערובי תבשילי' לא תקנו אלא משום זכרהו אז משום טעמיה דרב אשי א"כ די לאסור שלא יעשה הוא לבדו מלאכה כי בלתי ספק יהא נזהר בעירוב תבשילין כדי שלא יצפה על שלחן אחרים אם ירצו יאכל ואם לא ירצו ישב בפחי נפש גם לר"א א"ש כיון שהטעם כדי שיאמרו אין אופין מי"ט לשבת וכו' א"כ אם בלא ערוב תבשילין לא יתירו לו לאפות לעצמו אלא ע"י אחרים ק"ו מי"ט לחול אין אופין כלל.

דאין להקשות שמא יאמרו גם מי"ט לחול שרי ע"י אחרים. דז"א דא"כ גם ע"י ע"ת ניחוש שמא יאמרו דגם מי"ט לחול יאמרו דשרי למגמר ולא לאתחולי אלא ע"כ כמ"ש וזהו שכתב רש"י בהדיא לעיל ק"ו מי"ט לחול דאסור לגמרי פי' אפי' למיגמר ה"ה הכא והטעם נ"ל כיון דידעו ע"י זכר זה שמה שהתירה התורה אוכל נפש לא התירה כ"א לצורך י"ט א"כ מהי תיתי להם לחלק בין עצמם לאחרים כיון דלא חלקה התורה למה יש להם לטעות בשלמא בלא ע"ת יאמרו דהתורה התירה א"נ אפי' לחול אבל כשנעשה זכר ראינו כן למה יחלקו בחנם: שם ע"ב ד"ה ע"מ נחלקו כו' וקשה וכו' הנה רש"י פי' בהדיא ב"ת עכ"נ דגם רשב"א מודה דנחלקו ב"ש וב"ה במחלוקת דמתני' שבש"א צריך שני תבשילין ובה"א תבשיל אחד די אלא שרשב"א בא לומר שמה שאמרו ב"ה דדי בתבשיל א' דהיינו ת"א כעין שני תבשילין אבל ת"א ממש גם ב"ה אסרי וא"כ לשון הברייתא ולשון המשנה א' הוא אלא שרשב"א מפרש איזה ת"א שרו ב"ה: דף יט ע"ב ד"ה ר"ש אומר הרי הוא אומר כו' כך משמע מתוך פ"ה כו' עד וזהו דוחק וכו' ולעד"נ דודאי גם המקשן פי' דכל שבא בחג המצות אתודה קאי אלא שהמקשן היה סובר דאם אסרה התורה תודה בחג הסוכות אע"ג דלא שייך בו איסור חמץ א"כ ע"כ גם שאר נדרים ונדבות אסורים דמה לי תודה או שאר נדרים.

דאין לומר דגזירת הכתוב הוא דוקא תודה הואיל ואינה באה בחה"מ. א"כ גם לשיטת התו' דס"ד דקאי אנדרים מאי פריך השתא סלותי כי'.

ודלמא גזירת הכתוב דווקא נדרים הואיל ואינם באים בחג השבועות. אלא ע"כ ס"ל דזה אין לו טעם כיון דסלותי שרי איך תאסור התורה נדרים או נילוף מהכא דאפי' סלותי אסור א"כ גם לשיטת רש"י דגם נדרים ונדבות שרי גם תודה שרי בח"ה או נילף מהכא דגם נדרים אסירי דזה אין לו טעם למיסר תודה בח"ה של סוכות: או י"ל דס"ד דודאי ר"ש אתודה קאי.

מ"מ כיון דר"ש יליף הקישא כיון דקרא קאמר דכל שלשה רגלים שוין בקרבנותיהן ומה שבא בזה בא בחבירו דוקא א"כ נדרים דלא אתו בשבועות לא אתו באינך בח"ה בין בחה"פ בין בחה"ס דאין היקש למחצה וכי היכי דאתקיש ח"ה לחה"ש ה"ה איתקש חה"ש לחה"מ ולכן פריך שפיר. וללשון זה א"ש הא דפריך מנדרים ולא פריך מתודה עצמה דלישנא קמא קשיא לפרוך מתודה גופה דאשרה תורה בחה"ס השתא סלותי כו' אבל השתא א"ש דמתודה לא פריך דלמא גזירת הכתוב היא דלא נייתי קרבן חמץ ברגלים כדאשכחן נמי גזירת הכתוב דכל המנחות באות מצה ולא תלי מידי במלאכה

ולכן פריך מנדרים דזה אין לו טעם דאם אסרה נדרים היינו ע"כ משום מלאכה א"כ אפי' סלותי נמי: ולענ"ד נראה דגם מדברי התו' משמע קצת דס"ל לסברא זו דהא משמע דמקשו קושיא השנייה ג"כ למאי דס"ד מעיקרא דר"ש אנדרים קאי וא"כ קשיא דאפי' אי אתודה קאי למה כתב חה"ש כו' אלא ש"מ דאי אתודה קאי אצטריך חה"ש דס"ד דווקא חה"פ אסור קרבן חמץ ולא בשבועות אבל אי אנדרים קאי ע"כ הוי הטעם משום מלאכה.

ולכן הקשו דאם אפי' בח"ה אסור מלאכה ק"ו בי"ט: ועי"ל דדייק דע"כ ר"ש גם אנדרים קאי דאי אתודה לחודה היכא אמר דלא בא בחה"ש. דממ"נ אם הטעם משום חמץ.

זה אינו דהא בשבועות שרי קרבן חמץ דהא שתי הלחם באות דווקא חמץ ואם הטעם משום מלאכה כיון דנדרים הם א"כ כל נדרים אסירי: והשתא נתישבה גם הקושיא השניה מה שהקשו דבחג השבועות למה לי דאצטריך לתרוץ הב' אצטריך למילף נדרים ונדבות מחה"ש דמח"ה לא ילפינן כ"א תודה ולכן כתב חה"ש למילף מינה גם נדרים ואף אם נפרש דקושית התו' הוא על ר"ש למה נקט חה"ש ולא על המקרא וכמ"ש לקמן אי"ה מ"מ א"ש דר"ש נקטה להכי למימר דגם חה"ש אתקש לחה"מ וא"כ גם חה"מ איתקש לחה"ש דאין היקש למחצה כיון דכולהו איתקש להדדי כמ"ש.

ולתרוץ הג' פשיטא דא"ש דאי לא כתב ה"א דקרא לתודה אתי מטעם חמץ ולכן כתב חה"ש דהשתא ליכא למימר משום חמץ דחמץ שרי בחה"ש כמ"ש: ואגב נדקדק מ"ש התו' דלמה כתב חה"ש משמע דקושייתם על הקרא קאי. ולענ"ד דהא לא קשיא אפי' בלא תירוצים דלעיל דאטו חה"ש להכי אתי פשיטא דלבל תאחר אתי וגם המקשן ידע מזה דר"ש בבל תאחר קאי אבל קרא פשיטא דלבל תאחר אתי אלא שההיקש ממילא אתי כיון דבהדי' כתיבי עכ"נ דקושית' על ר"ש קאי: ומה שהקשו דגם לפי המסקנא לא א"ש כו'.

לענ"ד דלא קשיא דכל הבא בחה"מ מחמת חיוב הנדר קאמר. והכי קאמר כל שבא בחה"מ והיה עליו חיוב הנדר בחה"מ שנדר לפני הפסח בא בחה"ש שחייב להביאה מצד הנדר ויש עליו חיוב נדר בחה"ש.

ואע"ג דלא מצי מקריב לה בי"ט מ"מ מצד הנדר יש עליו חיוב דאם עבר גם חה"ש עבר בבל תאחר ומצרפינן גם חה"ש לג' רגלים קמ"ל דגם בח"ש יש עליו נדר וכשעבר ח"ש עבר שני רגלים דהתורה כתבה בהדיא דמנינא כל הג' רגלים גם ח"ש. וכ"ת אונס רחמנא פטריה ואמאי חייביה רחמנא על ח"ש כיון שאין יכול להביאו.

י"ל דה' להביאו בעי"ט ומדלא הביא יש עליו חיוב הנדר ולענ"ד דגמלדברי התו' צ"ל הכי דלמאי דגרסי כל שבא בחה"מ ובאה"ש קשיא היכי קאמר שראוי לבא בזמן שניהם והא אינו ראוי לבא בחה"ש אלא מאי אית לך למימר דר"ל שהיה הנדר עליו בזמן שניהם כמו שכתבו התוספות בהדיא כלומר שעברו ג' רגלים כסדרן א"כ מה לי כל שבא ומה לי בא בחה"ש: וראיתי להרב מהרש"א ז"ל שהרגיש בקושיא זו ותירץ דלא הוי דומיא דחה"ס.

ולע"ד לא קשיא מידי דהתנא לא נחית לדין דהקרבת נדרים כלל אלא מיירי הכל לענין בת"א שעובר בשניהם בבת"א ומצרפינן לשניהם לשלש רגלים ואע"ג דאיכא חובה בח"ס לא מיירי בהכי אלא לענין אם עברו כל הג' רגלים והוי בא דומיא דכל שבא שפירושו לעבר שהיה ראוי לבא שהיה עליו חיוב נדר ה"נ בא פירושו היה ראוי לבא והיה עליו חיוב נדר בשניהם ונמצא שעבר על ג' רגלים ואע"ג דהוי מצי למיתני דקודם סוכות חובה עליו להביא אלא התנא נקט מלתא דשוי' לתרווייהו ותנא מילתא לאחר סוכות וכמ"ש וכ"ת דמ"מ לא דמי דבח"ש היה עליו חיוב מצד הנדר ובח"ס היה עליו חיוב להביאו ממש א"כ גם לפי' התוספות משמע כיון דר"ש קאי אנדרים א"כ לא הוי כל שבא בחג המצות דומיא דחה"ש דבחג המצות היה ראוי להביאו ממש משא"כ בחה"ש.

ודוחק לומר דלמסקנא קאי ר"ש אתודה לחוד דמשמע דאביי משיב לר"ז דס"ד דקאי אנדרים וקאמר בהקרבה דנדרים כ"ע לא פליגי ולא הזכיר דדוקא אתודה קאי אלא ש"מ דאם קאי אראוי לבא מקרי דומיא דח"ש דבשניהם היה חיוב הנדר ואע"ג דלא היה חיובן שוה: דף כב ד"ה קנבא שרי פ"ה כו'.

לענ"ד נראה לישב קצת פירש"י דרב מוסיף אדלקמ' דהתם לא התיר כ"א להסיר הפחם שבראש הפתילה שנשרפה הפתילה הטיב ונעשה פחם בראשה ואין צורך כ"א להסירה אבל אם לא נשרף כ"כ שהפתילה מדובקת קצת שצריך חתוך ונתוק קצת הוי כחותך הפתילה דאסר לקמן משום מתקן מנא קמ"ל רב דשרי וזהו לישנא דקנבא לשון קניבת ירק כמ"ש הרא"ש ז"ל לשיטתינו שפירושו חתוך ונתוק.

אך קשיא לי דממ"נ אם מוחטין דברייתא פירושו דדוקא הסרה ולא נתוק איך פליג רב על הברייתא ואי יש בכלל מוחטין גם נתוק מנ"ל לרב לפרש לקמן עדויי ולמה לא פי' קנבא. עכ"נ דלקמן מיירי שהפחם מחשיך האור וזהו כשנשרף הפתילה הטיב עד שנעשה כמין קשר בראשו וכשמסירו אורו זך וס"ד הוי כמתקן הפתילה קמ"ל דשרי וא"כ הוי דין זה דומיא דאינך דקתני התם בבריית' בתקון הפתילה וזהו לישנא דעדויי חושכא אבל הכא מיירי שאין הפחם מחשיך עדיין כלום שלא נשרף כ"כ ולא הוי תקון הפתילה אלא דס"ד לאסור דכשנוטל מקצת הפתילה הוי כמכבה ודומה לנוטל שמן מן הנר ה"נ כשחותך מקצת הפתילה ממעט הנר וכמ"ש הרא"ש בהדיא דשמן ופתילה שניהם גורמין האור והממעט מאח' מהם הוי מכבה קמ"לן רב דאפ"ה כיון שנעשה פחם אעפ"י שאינו מחשיך עדיין מ"מ לא מקרי ממעט האור דודאי יאיר יותר אח"כ והשתא הוי דבר הלמד מענינו ושייך מילתיה דרב אמאי דתני לפני זה כמ"ש ולקמן הוי ג"כ למד מענינו לענין תקון פתילה ומכבה לא הוי דאדרבה הוא מבעיר ומסיר החשך: שם ע"ב ד"ה דנפישא בלישה פי' הקונטרס וב"ה מתירין משום דאמר ר"א כו' ולא נהיר' כו'.

לעד"נ דר"א ודאי מוסיף על ב"ה כי ר"א קאי אמילתיה דת"ק דאמר אין אופין מי"ט לחבירו באמת אמרו כו' דלשון זה משמע שאפילו אם מבשל לכתחילה לצורך י"ט שני שרי כיון דכולה חדא טרחא וא"כ ר"א נמי מתיר לאפות אפילו מי"ט לחבירו אבל ב"ה לא קאי אאופה מי"ט לחבירו רק פליג אב"ש דאמר שלא לאפות כ"א מה שהוא לצורך ומחויב לצמצם שלא לאפות יותר מצרכו וב"ה מתירין לאפות כדרכו ואין צריך לצמצם

דאף אם יהיה יותר מצרכו אין בכך כלום שהוא מועיל לפת שהוא לצרכו אבל אם מכוין לאפות לאחר בהא לא מיירו וזה הוסיף ר"א דאפי' הוא שרי ולפיכך לא מייתי לדר"א דב"ה לא מיירו בדיניה דר"א אלא טעמיה דר"א אית להו.

וצ"ל עוד דב"ש אסרי לאפות פת מרובה אפילו לצורך שמא יאפה יותר מצרכו דא"א לצמצם אם אופה הרבה כמה יהא צריך. אבל אם אופה מעט מעט יוכל לצמצם והאי דקאמר משום דקטרח כו' פי' כיון שא"א לצמצם ודאי יוסיף על הצורך וב"ה סברי כיון שהוא לצורך מותר דאף אם לא יצמצם אין בכך כלום שהוא מועיל לפת.

והשתא א"ש לישנא דירושלמי ג"כ מתוך שאתה מיגעו שלא יאפה הרבה בבת אחת ומוכרח הוא לאפות כמה פעמים הוא רואה שלא לטרוח הרבה ומצמצם ונמנע שאינו עושה אלא כדי צרכו אבל אם יאפה בב"א לא יצמצם ויאפה יותר וא"כ ב"ה לא שרי כ"א לצורך ולא חייש להעדפה אבל ר"א שרי אפילו שלא לצורך אלא שטעם שניהם שוה כמ"ש: ומה שהקשו מפתין גריצין.

לא ידעתי למה לא נפרש מתני' כברייתא דפתי' גריצין נמי פירושן מרובין וקרי להו עבים משום דנפישי בלישה ומה לי פת עבה שפירושו בלישה ומה לי פתים עבים אע"ג דנקט בלשון רבים היינו פתים דעלמא וכן רקיקין פירושן דקין בלישה וזה לפי פשוטו של פי' רש"י שמשמע שפי' גריצין עבים.

אבל לענ"ד אין כוונת רש"י שגריצין פי' עבים שהתרגום על חלות לחם הוא גריצין א"כ משמע דגריצין פירושו חלות א"כ ליכא לפרושי אלישה אלא אלחם עצמו שאין לאפות חלות שהם עבים כ"א רקיקים שהם חררים דקים: ומ"מ לא ידעתי מאי קושיא כיון דלשיטת רש"י פחים גריצין הוי טרחא טפי א"כ מייתי הכא האי ברייתא דפליגי נמי כה"ג דב"ש אסרי טרחי יתירא דלא צריך דמתני' נמי כה"ג היא כיון דטרח טפי הוי טרחא שלא לצורך י"ט בהא אפשר בחררים דקים דליכא טרחא כולי האי ואם אופה עבים הוי טרחא שלא לצורך י"ט ופת מרובה דברייתא הוי נמי טעמא משום טרחא שלא לצורך וא"כ מייתי כל הדברים שבין ב"ש וב"ה באפיית פת בי"ט לענין טרחא ואע"ג דלפי' רש"י.

אפשר דגם ב"ה מודו דאתי לטרוח שלא לצורך דע"כ לא התירו פת מרובה אלא משום טעמיה דר"א כמ"ש אבל בפתים גריצין לא שייך האי טעמא וא"כ ברייתא פליגא אמתני' י"ל דברייתא סברא דפתי' גריצין ליכא טרחא טפי ומ"מ מייתי התלמוד הא ברית' דמ"מ מחלוקת שוין הן. דפשיטא לב"ש הוי חד טעמא משום טרחא שלא לצורך וגם לב"ה מייתי דפליג בטרחא דבמתני' שרו דאמרי דליכא טרחא ובברייתא אע"ג דאיכא טרחא שרי מטעמיה דר"א ואפילו אם נאמר דלא הוי חד טעמא לתרווייהו מ"מ לענ"ד לא קשיא למה מייתינהו הכא.

דדרך התלמוד בכל מקום להביא כל מחלוקת שנחלקו ב"ש וב"ה בדבר א' כגון אלו דברים שבין ב"ש וב"ה בסעודה וכן בריש מכילתין תני גבי הדדי קולי ב"ש וחב"ה בי"ט ותני אח"כ כל מה שמקילין ב"ש או ב"ה בשמחת י"ט ה"נ מייתי כל מה דפליגי ב"ש וב"ה באפיית פת: ועוד נראה דגם דמתני' איכא האי טעמא דסברי ב"ה דפתין גריצין

כיון שהם עבים ממעטים חללו של תנור טפי ואין מקום לחום להתפשט והפת נאפה יפה כיון שדרכן היה להדביק סביב התנור פשיטא דפת עבה ממעט החלל טפי והיינו טעמיה דר"א: ד"ה עגלה יישבתי בע"ה ס"פ במה אשה ע"ש: פרק אין צדין ד"ה אין צדין פירש"י דאע"ג דאוכל נפש מותר ולא נהירא כו' ולע"ד איני רואה כאן קושיא כלל דאין כוונת רש"י ז"ל דמדאורייתא אסור דודאי מדאורייתא שרי בכל מילי אלא דרבנן אסרו בדבר דאפשר מעי"ט אבל מכשירים אסור מדאורייתא כשאפשר מאתמול וכ"כ הרמב"ם ז"ל בהדיא פ"אמהל' י"ט ולא ראיתי בדברי רש"י ז"ל שום רמז שהזכיר דכוונתו אדאורייתא וראיתי בהרא"ש שכתב דמשמע מתוך פי' רש"י דצידה אסורה מדאורייתא שכתב הא דצידה אסורה מדאורייתא כו' עכ"ל נראה מלשונו דרש"י כתב בהדיא דהוי דאורייתא: אבל נ"ל ברור דט"ס הוא דא"כ אמאי כתב דמשמע מתוך פי' הרי בהדיא כ"כ וכן משמע בהדיא מלשון הר"ן ז"ל דשקיל וטרי אי כוונת רש"י ז"ל מדאורייתא או דרבנן וכמ"ש בשמו לקמן א"כ מבואר דלא נזכר בדברי רש"י דאורייתא.

ואע"ג דבפ"ק גבי ביצה דקאמר ר"י גזירה משום פירות הנושרים ופריך פ"ה מ"ט גזירה שמא יעלה ויתלוש ופירש"י דהוי איסורא דאורייתא דהוי קוצר שהוא אב מלאכה וביצה קאי אי"ט א"כ משמע דהוי איסור דאורייתא בי"ט נ"ל דרש"י לא קאי אי"ט כ"א בשבת כמ"ש רש"י בהדיא לפני זה ד"ה ר"י אמר כו' גזירה משום פ"ה בשבת כו' נראה דרש"י נשמר מזה ולא פי' בי"ט דהא על משנתינו די"ט קאי אלא ש"מ דס"ל דעיקר גזירה משום שבת היתה וכן משמע לישניה שכתב דהוי אב מלאכה שזו שנוייה גבי שבת פ' כ"ג דבי"ט אין חילוק בין אב לתולדה דהא ליכא חטאת שזהו הנ"מ בין אב לתולדה כנודע וכ"ת התינח שבת י"ט מאי איכא למימר כיון דתולש בי"ט אינו אלא מדרבנן הוי גזירה לגזירה.

י"ל דכיון שגזרו בקוצר בי"ט השוו מדותיהן לגמרי לשבת די"ט ושבת כי הדדי נינהו דאין בין י"ט לשבת כו' וא"כ כל מה שאסור בשבת אסור בי"ט וכדאמרינן כה"ג פ' במה אשה דף ס' וכה"ג אמרינן פ' כל הכלים. ואע"ג דמסקינן התם גם לקמן פ' משילין דלב"ה איכא מילי טובא בין י"ט לשבת מ"מ מאי דאסרו בי"ט גזרו עליו כמו בשבת לכל מילי ובהא מודו ב"ה דכי הדדי נינהו: וראיתי בר"ן שהקשה עוד קושיות על ר"ש דאי דרבנן א"כ אם פורס מצודה בעי"ט ולא עלתה בידו כלום לשתרי.

ועוד פירות הנפסדים מיום לחבירו כגון תותי' ותאנים לשתרו. ולענ"ד נראה דלשיטת רש"י לא פלוג רבנן בין צידה לצידה דמאן מפיס ויאמרו כל הסריקי' אסורים דלזה והיה אסור לצוד ולזה יהיה מותר יען כי לא צד מאתמול ומי ידע בכל אלה וכן לקיטת פירות לא חלקו בין פרי לפרי דהרי גדולה מזאת אמרו פ"ק דגזרו על ביצה משום פירות הנושרים אע"ג דלא שייך בה יעלה ויתלוש גזרו עליה ולא הוי גזירה לגזירה דבכלל פירות הנושרים היא וכ"ש פירות ממש דהוי כולן בכלל וגזרו על לקיטתן ומ"ש דלמה התירו לדוך תבלין משום שמפיגין טעמן ולא הסירו צידה שהרי הדגים נפסדים במצודה יותר.

כבר יישב הרב המגיד קושיא כיוצא בזו ולעד"נ דאפשר דשאני תבלין דעיקרן לטעמא עבידי וכשמפיג טעמו הוי כאלו נפסד לגמרי אבל דגים כיון שאין נפסדים לגמרי אסירי

גם אין בני אדם מקפידים על הפסד זה משום דהא רוב הצידה היא מיום לחבירו כמ"ש הוא עצמו ז"ל לקמן וא"כ לא מקרי הפסד אבל תבלין אין רגיל לדוכן כ"א ביומן שלא יפיגו טעמן א"כ מקרי זה מניעת שמחת י"ט: שם ד"ה ואין נותנים וכו' פ"ה דאין מזונתן עליך וכו' ותימא דבגמרא וכו'.

לע"ד תירצה רש"י ז"ל לקושיא זאת בדבריו שהרי כתב ואפילו למ"ד נפש בהמה במשמע אפ"ה דגים אסורים הרי דלמ"ד לא אמרינן נפש בהמה במשמע פשיטא דא"ש דלא טרחינן לבהמה כלל וא"כ מזונות אמזונות לא הקשה המקשן ומתני' כר"ע ומ"ה אוקמא רש"י למתני' אפילו אליבא דהאי מ"ד כיון דסיפא כוותיה אתיא: ועי"ל דרש"י נשמר עוד בזה דמה שכתוב בגמרא גבי הללו באים לכלובן לערב ומזונתן עליך כתב ז"ל ומזונתן עליך הלכך כבהמה הן וחשיבי מזומן אלמא דהא בהא תליא אותן שאינם מחוסרים צידה הן כבהמה ומזונתן עליך אבל אותן המחוסרים צידה אין מזונתן עליך דהן כחיות המתפרנסו' מן השדה.

א"כ כשמתרץ בגמרא צידה מתרץ גם מזונות דהא בהא תליא דאם היו מזונתן עליך לא מקרי מחוסר צידה דהן כבהמה וחשיבי מזומן וביחוד לפי' רש"י דאידי ואידי חד שיעורא הוא כמ"ש בע"ה. אח"כ מצאתי שהר"ן ז"ל כתב כיוצא בזה והביא ראיי' מרש"י ז"ל פרק האורג ושם כתבתי ג"כ וישבתי בע"ה מה שהקשו התוספות עליו דף כד ד"ה כל שאומר כו' וא"ת והא אמרינן לעיל וכו' פ"ה דאידי ואידי כו' ודוחק הוא דא"כ כו'.

לא ידעתי מאי קשיא דרב יוסף שקדם לרב אשי פי' מתני' כל שאומרים הבא מצודה ור"א פירש דבריו אימתי אומרים הבא מצודה כי שיעוריה דר"א מפרש יותר. דשיעורא דר"י צריך פי' לפירושו ואין הכל בקיאים וכו' מתי צריך תחבולה וכ"ת מ"מ תלמודא למה הביא דברי ר"י כיון דכבר הביא מדברי ר"א.

הא לא קשיא דתלמודא הביא דברי ר"י משום דשקיל וטרי לתרץ והרי אוזי' ותרנגולים וכולי סוגיא. ואע"ג דאביי דאפשר דקושיא זו קשיא גם על דברי ר"א מ"מ אביי לא הקשה אותה על ר"א וכן רבה בר רב הונא שתירץ על זה כלם היו קודם ר"א ולכן הביא התלמוד שקלא וטריא דידהו על שיעורא דר"י דהכי אתשיל בבי מדרשא וממילא אפרוק גם שיעוריה דר"א: ועי"ל דר"א פי' שיעור הביברים ור"י פי' גם על החיה עצמה דאפילו אם הביבר הוא גדול אם החיה היא בת תרבות ואין צריך תחבולה לתפסה או בולד דידה שקל לצודו כדאיתא לקמן וסבר ר"י דכללא דר' שמעון בן גמליאל קאי על הכל הן על הביבר או על החיה ולכן הביא התלמוד לפרש גם על החיה.

והיכי דמי לאו קושיא היא. אלא ר"י עצמו קאמר לה כמו שפי' התו' כה"ג ריש פרק אלו מציאות וריש פרק יום הכיפורים ור"א לא פי' רק מה שהקשו ה"ד ביבר גדול וכו' דאביבר דרמי המקשן אהדדי משני לחלק בין הביברים.

וע"ז משני ר"א אבל ר"י פי' כללא דרשב"ג. וכן נראה דברי רב אלפס שלא הביא כ"א דברי ר"י ולפירוש התוספות היה צריך להביא גם דברי ר"א אבל השתא א"ש דר"י כולל שניהם כן פי' הר"ן ז"ל: ועתה אכתוב מאי דקשיא לע"ד על פי' התוס' ז"ל שהרי הקשה התלמוד לעיל עופות אעופות ומשני הא בביבר מקורה כו' וכן נשאר במסקנא

דהא משני דמתני' דהאורב דלא סגי בביבר מקורה מיירי בצפור דרור א"כ ע"כ מתני' ובריייתא דהקשו אהדדי צ"ל חד במקורה וחד באינו מקורה.

וא"כ קשה הא מקורה לחוד לא סגי דבעינן שיהא קטן ג"כ שאין צריך מצודה דהא לר"י מיירי ע"כ במקורה דאי בשא"מ אפילו בלא מצודה פשיטא שיפרח וא"כ גם במקורה יש חלוק בין גדול לקטן. ולעיל משמע דמקורה לחוד סגי אפי' גדול דגבי חיה מחלק בין גדול לקטן משמע דבעוף אין חלוק.

ואפי' נאמר דמשני לעיל דאידי ואידי בקטן והא במקור' כו' מ"מ אמאי לא משני חדא שינויא לתרווייהו לחיה ולעופות ואידי ואידי במקורה והא בקטן כו' ואפי' את"ל דהמקשן לא ס"ד לחלק בין קטן לגדול דהא הקשה חיה אחיה ולא אסיק אדעתיה האי שינוייא והתרצן השיב לטעמיה. מ"מ כיון דהמקשן לא הוי מחלק ושניהם שוים והתרצן השיב למסקנא כן א"כ גם הוא ס"ל דאין חלוק.

דהא לא הזכיר בתירוצו דהוא חולק על המקשן ומשני בע"א משמע דשנויא דמקשן נשאר כמשמעו. אם לא שנאמר אף דהתרצן השיב כשנוייא דמקשן דאין לחלק זה היה לטעמיה דמקשן ומ"מ התלמוד סמך על דברי ר"י שהביא אח"כ ולמסקנא לא נשאר שינויא דלעיל אלא יש חלוק: שם ע"ב אלא בכוורי.

ולא נהירא כ'. ולע"ד לא קשיא דודאי לדעת המקשן ע"כ לא אתיא אלא כר"ג אבל התלמוד משני דד"ה היא כיון דב"י לאו דוקא א"כ אתי ככ"ע: שם ד"ה ולערב אסורים כו' פי' רש"י כדי שיעור כו' והקשה הר"י וכו' הנה כבר תירצו התו' קושיא זו בחולין דף ט"ו ונלע"ד עוד כי קושיא זומעיקרא לא קשיא כ"כ דרש"י ז"ל ס"ל כשיטת רב אלפסי ז"ל דפסק כר"י דאמר בשוגג יאכל למ"ש ופירש"י בחולין בכדי שיעשו דלא ליתהני מעבירה וכבר תירץ הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות למה פסק הרי"ף כן ומה שהקשה הרא"ש ז"ל בחולין דאפי' ר"י לא אסר אלא משום דקניס שוגג משום מזיד ולא משום דלא ליתהני מעבירה אני אומר דכבר הוכיח רש"י שם דע"כ טעמיה דר"י לאו משום קנס הוא אלא משום דלא ליתהני כו' ומאי דאמרינן בהניזקין דטעמיה משום קנס נלע"ד לשיטתו לתרץ דהתלמוד משני שם לשיטת המקשן דס"ד דטעמיה דר"י משום קנס הוא וקאמר התרצן דאפי' לטעמך לא קשיא מידי אבל בחולין מסיק רב אשי האמת והכי איתא בכמה דוכתי.

ועי"ל דהתלמוד הוצרך לתרץ כך דאע"ג דבמבשל הוי מצי לשנויי דטעמיה דר"י לאו משום קנס הוא דלעולם ר"י לא קניס אלא משום הנאת עבירה מ"מ ע"כ צריכים אנו להאי שינויא כי היכי דלא תקשי מהנוטע דמייתי בתר הכי דקניס ר"י שוגג אטו מזיד וצריך לתרץ ע"כ דבדאורייתא קניס: ומ"מ קשיא לי דמ"ש מבשל מנוטע דקניס ר"י דיעקר לגמרי ובמבשל לא אסר ר"י כ"א בכדי שיעשו ולא אמרינן בנוטע ג"כ דימתין כשיגמר הפרי ולא יאכל עד בכדי שיטע ולמה יעקר לגמרי.

ואפשר דשם אינו ניכר דבשלמא במ"ש כשממתין בכדי שיעשו נראה שאינו אוכל כ"א לזמן מרובה אינו ניכר כלל. אבל קשה איפכא דגם במבשל ליתסר לעולם כמו שדייק

רש"י בחולין דאי טעמיה דר"י משום קנס ליתסר לעולם וא"כ כיון דע"כ ר"י קניס בנוטע א"כ גם במבשל ליקנס.

ועוד קשיא כיון דס"ל לרש"י דאי טעמיה משום קנס לדידיה קנסו לאחריני לא קנסו א"כ למה יעקר בנוטע כיון דשרי באחריני: ולשנוייא קמא א"ש דגבי נוטע לא הוי טעמא משום קנס אלא כדמפרש ר"מ טעמיה דנפשיה לפי שישראל מונין לשביעית כו' פי' והרואה שאוכלים ממנה סוברים שמותר ליטע בשביעית ואין מונין לשבתות ד"א כו' ופי' בגמרא דלחכמים מונין גם לשבתות כדאיתא התם ומש"ה קאמר ד"א.

וא"כ ר"י ס"ל דכיון דמונין גם לשבתות חיישינן שיסברו שמותר ליטע בשבת אבל בשביעית לא חייש ר"י דאף דיראו דנטעו בשביעית לא אתי להתיר נטיעה בשביעית דבאתריה ז"ל חמירי להו שביעית כדאיתא התם אבל לשינויא בתרא דנקט קנס משום נוטע. ליכא למימר הכי דהאי טעמא לא שייך לקנס אלא משום גזירה שמא יתירו ליטע בשבת.

ואפשר דהא בהא תליא כיון דאיכא למיחש דנפיק מיניה חורבא משום הכי קנסוהו דמשום חורבה לחוד אפשר דלא הוי אסרי דלא נחשדו ישראל על השבתות כדקאמר ר"מ שם אלא כיון דאיכא למיחש למיעוטא שיטעו בדבר זה להכי קנסוהו: דף כה ד"ה המקושרים פ"ה דהראשון קנאן בהגבהה ולא נהירא דלא שייך כאן הגבהה אלא כדאמרינן דהבטה בהפקר קני וכו' ואני שמעתי ולא אבין דהא רב נחמן משני אהא ברייתא ור"נ ס"ל דהבטה בהפקר לא קני סוף פרק בתרא דב"מ ואפילו במעשה כל דהו דבהא איירי שם כמ"ש התו' ריש פ"ק דב"מ ד"ה דראי' לא קני והכי סלקא מסקנא דשמעתי' התם בלישנא בתרא דרבא דכ"ע הבטה בהפקר ל"ק ואתמר משמיה דר"י וכ"ת דר"נ ס"ל דתנאי היא וכדס"ד דרבה התם ובריייתא דהכא אתי' כמ"ד קני דא"כ למה ליה לר"נ לאוקמא התם מתני' בשלו ובריייתא בשל הפקר לימא אידי ואידי בשל הפקר ופליגי בהבטה גם לא משמע התם דר"נ ס"ל דתנאי היא אלא רבה קאמר לה אבל ר"נ משני בפשיטות דל"ק משמע דלא נחלק בה שום אדם.

ע"כ פירש"י מטעם הגבהה ונ"ל דר"ל ספק הגבהה שמא זה שקשר הגביהו. דכן נראי' הדברים דקנאן ודאל"כ למה קשרן אם אינן שלו.

וה"ל ספק גזל ואפשר דהוי ודאי גזל דמסתמא הגביהן כמ"ש וכן הוא מסקנת הרא"ש ז"ל סוף ב"מ דהבטה בהפקר ל"ק: שם ד"ה בחזקת אסור פ"ה בחזקת אבר מן החי וכו' ולא נהירא דא"כ למה לי כו' לא יכולתי לירד לסוף קושיא זו דעיקר רבותיה דר"ה היא דאם נולד ספק בשחיט' אסורה כיון דליכא לאוקמא בחזקת היתר שהרי לפני זה היתה אסורה משום אבר מן החי וכמ"ש רש"י ז"ל בהדיא הכא ומבואר בדבריו יותר בחולין פ"ק וא"כ אין כוונת ר"ה להוציאה מידי אמ"ה אלא לומר שאין לבהמה חזקת איסור בחייה ולכן עד שיוודע שנשחטה כראוי אין להתיר ספק הנולד בה: דף כו ד"ה בכור שנפל לבור וכו' ע"כ פי' רש"י וקשה דאין זה מן המוכן משמע דאפי' בקרו כו'.

לא יכולתי להבין קושיא זו בכלל דאדרבה גם בדברי רש"י מבואר בשמעתי' דאפי' אם בקרו בדיעבד אינו מבוקר ואסור לשחטו כמ"ש רש"י ז"ל ע"ב ד"ה אין זה מן המוכן

משמע אפי' בדיעבד אינה הכנה וכו' ואינו מוכן להכשיר שכתב רש"י פירושו שאפי' התירו אין התרתו כלום ואינו מוכן להכשיר לשחיטה.

אח"כ מצאתי שגם החכם מהרש"א תמה על קושיא זו וצ"ע: אך קושיא השני' ראיתי לישבה. כי נלע"ד דסוגיא דשבת קאי אליבא דמאי דס"ד דאביי בשמעתי' דהא אביי גופיה הוא הוא דמקשה לרבה ואביי אזיל לטעמיה דס"ל, דאם נולד בו מום מעי"ט אין מבקרין אותו לכתחלה אבל.

דיעבד ש"ד וא"כ מתני' דתנן כל שאין מומו ניכר דאמר ר"ש אין זה מ"ה דפי' אפי' דיעבד לא ע"כ מיירי שאין ניכר כלל. וא"כ ס"ל לאביי דע"כ טעמיה דר"ש משום מוקצה דמשום אין רואין מומין לחוד הוי שרי בדיעבד דומיא דנפל מעי"ט דג"כ אין רואין ואפ"ה שרי בדיעבד ולא ס"ל לחלק בין תקון גדול לקטן מ"מ הרי עבר על דברי חכמים אלא ע"כ טעמיה משום מוקצה.

ואע"ג דבברייתא נקט אין רואין. ס"ל לאביי דהא בהא תליא וכמ"ש לקמן אי"ה ומ"ה פריך וכן מוכח התם בהדיא דמשני רבה הכא אדם יושב ומצפה וכו' מימר אמר מי יימר דנפל ביה מומא את"ל דנפל ביה מומא שמא אינו קבוע אלמא דהוא מפרש דאין ניכר מבע"י כלל: ואין להקשות א"כ קשיא דר"י אדר"י דהא ר"י מחמיר במוקצה טפי ומדפליג ר"ש ואמר כל שאין מומו ניכר מכלל דר"י מתיר אפי' אין מומו ניכר ואמאי והא מוקצה הוא.

י"ל דכבר כתבתי פרק כירה ועתה אוסיף שנית ידי דנלע"ד דלאו קושיא היא דר"י לית ליה כ"א מוקצה מחמת איסור או מחמת מיאוס ולדידיה לא תלי כלום באם דעתיה עילויה או לא דאם הוא מוקצה מחמת איסור או מ"מ אע"ג דדעתיה עלויה כגון מותר השמן שבנר וסוכה רעועה דלקמן פרק המביא אע"ג דאינו יושב ומצפה מתי תכבה נרו או תפול סוכתו מ"מ כיון דבין השמשות הוא מוקצה מחמת איסור אסור וכן איפכא אי אין כאן איסור אע"ג דאין דעתיה עליה אין מוקצה לדידיה.

ולר"ש הוי איפכא דהכל תלוי אם דעתיה עלוויה או לא וראיה לדבר הא דאמרינן פרק כירה פמוט שהדליקו עליו באותה שבת לדברי המתיר אסור. לדברי האוסר מותר.

ופר"ת ור"ח ז"ל דלדברי המתיר היינו ר"ש שמתיר מוקצה מחמת איסור ואוסר בפמוט מפני שהוא גדול ואין מצפה עליו כדקתני התם אבל כוס וקערה לא יזיזן ממקומן ולדברי האוסר הוא ר"י מותר דקס"ד דר"י מוקצה מ"א לית ליה אלא ממ"מ וא"כ אע"ג דפמוט גדול ואין דעתו עליו מותר. ואע"ג דמסיק התם דאית ליה ממ"א מ"מ לא נראה סברא זו דלית ליה מוקצה אם אין כאן איסור אע"ג דאין דעתיה עלויה דמה לי למאי דס"ד דר"י ממ"א לית ליה אע"ג דממ"א אית ליה דמחמיר טפי מר"ט אפ"ה אמרינן דר"ש מחמיר טפי במאי דאין דעתי' עליה כיון דר"ש קתני לה גבי כוס וקערה ור"י לא אשכחן ליה דס"ל הכי ה"ה למסקנא אע"ג דמחמיר בממ"א בהא מחמיר ר"ש טפי.

וכיון דהכיהוא לא קשיא מידי דמיירי מתני' שנפל בו מעי"ט אלא דבע"ה לא ידע מערב י"ט אם נפל ביה מום ולא הוה דעתיה עליה. וזהו לישנא דכל שאין מומו ניכר דמשמע שהיה בו מום אלא שלא היה ניכר מעי"ט ומפרש אביי שלא היה ניכר לבעליו וא"כ ר"י

כיון דאינו מוקצה מ"א שהרי אתמול עבר איסורו שלא היה חסר' כ"א ראי' חכם וס"ל דרואין מומין בי"ט שרי ואפי' אין רואין לא הוי מוקצה וכמ"ש לקמן.

ור"ש סבר כיון דלא היה ניכר מעי"ט לא היה דעתיה עליה דמימר אמר מי יימר כו'. וזהו לישנא מ"י דנפל ביה מומא ולא קאמר מ"י דיפול ביה מומא כו' לשון עתיד אלא ש"מ אפילו נפל הוי מוקצה כלא נפל ביה מומא: ולא דמי להא דאמרינן לקמן מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירים בו דמותר.

דהתם אקציה מתחילה להכי כדי ליבש כמ"ש רש"י לקמן בהדיא והוא יושב ומצפה ע"ז אבל הכא לא אסיק אדעתיה: ומה שהקשו התו' בכירה דאי אביי סבר כאדא בר אוכמי מה חילוק יש בין נפל בו בי"ט או בערב י"ט. ע"כ צ"ל דהחלוק הוא בדנפל בי"ט איכא תלתא מי יימר ובנפל בעי"ט ליכא אלא חד מ"י וא"כ מה הקשה אביי מנר שכבה ומ"ה תירצו דאביי חזר בו מהא ע"ש.

י"ל לשיטת רש"י דודאי אביי לא ידע שום חלוק דהכא יושב ומצפה כו' והוי מצי לאקשויי אברייתא מ"ש רישא ומ"ש סיפא אלא דעדיפא ליה לאקשויי מתני' אמתני' דברייתא מאן לימא לן דמתרצתא היא דלמא משבשתא היא כדמסיק לפי האמת וכד משני רבה דהכא תלתא מי יימר הנה גם הברייתא לא קשיא וכ"ת הא מוכח התם בגמ' דתלתא מי יימר לאו דווקא דהא פריך התם מר זוטרא מהפרה ושאלה דלא הוי אלא חד מ"י וכמו שהוכיחו התם התו'.

י"ל דלשיטת רש"י א"ש דס"ל דלשיטת אביי דטעם משום מוקצה הא דתניא בברייתא אין רואין הוי נמי משום מוקצה דכיון דאקצה מדעתיה קצת מעי"ט מחמת ראית חכם ומי יימר דמזדקק ליה למחר א"כ ה"ל חזקת אסור ולפיכך אין רואין דהוי כמתקן. וא"כ פריך שפיר מהפרה ושאלה דאע"ג דלא הוי אלא חד מ"י מ"מ לכתחילה לא הוי שרי כיון דאמרינן מ"י א"כ מקצה דעתה מן המאכל וכי מפר לה בעל הוי כמתקן וליתסר כמו ראית מומין: והשתא א"ש מאי דקשיא לי טובא לשיטת התוס' ז"ל דכתבו דר"י ור"ש מחלפי שיטתייהו לענין מוקצה וטעמא רבה איכא למלתא דר"י סבר כמו בי"ט וכיון דהוי מום קבוע מאתמול והוי דעתיה עליה כו'.

ותימא לי א"כ מאי פריך לקמן דאי אמרינן יש מוקצה לחצי שבת אי נולד הוא ומומו עמו אמאי שרי והא מעיקרא הוי חזי וכו' ומאי קשי' דלמא לעולם יש מוקצה לח"ש והכא אין כאן מוקצה כלל כיון דשרי ר"ש לראות המום בי"ט כשנולד בי"ט א"כ דעתיה עליה ולא הוי מוקצה כמו לר"י כיון דשרי לראות ליכא מוקצה ובנולד מומו עמו שוה ר"ש לר"י.

אבל לשיטת רש"י א"ש דראי' מומין תלי באיסור מוקצה דאי אקציה מדעתיה אפי' קצת אסור לראות אח"כ דהוי כמתקן וכיון דגם בנולד מומו עמו אקציה קצת דסבר דלמא לא מזדקק ליה חכם א"כ הוי אסור לראות לכתחלה כמ"ש וא"כ פריך למה מותר לראות כיון דלרש"י לא תלי המוקצה באיסור ראית מומין דאפי' אי שרי לראות מ"מ הוא מקצה דסבר שמא לא ימצא חכם כמ"ש רש"י בהדיא פרק כירה וכן משמע לישנא דמי יימר

דלפי' התו' מאי מ"י אפי' אם יבא אלי' ויאמר שימצא חכם הא אסור להזדקק וא"כ פריך דמוקצה הוא ואסור לראות.

ושמעתין דמוקצה לח"ש רבה קאמר לה ואביי הוא דמשני עלה וא"כ אזלי לטעמייהו: ואין להקשות דגם למאי דמסיק דלא כאביי ובין נולד בעי"ט או בי"ט אינו מבוקר בדיעבד. למה לי' לתלמודא לפרש דפליגי ברואין מומין לימא דכ"ע רואי' מומין ואפ"ה אוסר א' משום מוקצה.

י"ל דהתלמוד ס"ל דבעי"ט כיון דליכא אלא חד מ"י ליכא דשמעתין דפליגי ברואין מומין אתי' אליבא דמסקנא דלא כס"ד דאביי. אבל אביי אזיל לטעמיה כמ"ש.

ורב נחמן ב"י לא נ"ל לפרש אין מומו ניכר לבעליו דאין ניכר לכל משמע שלא היה בו מום כלל או שלא ראוהו מעי"ט והתירוהו ושאין ניכר לשון נפעל שלא ניכר מפי שום אדם שהוא כשר: דף ה ע"ב ד"ה על החלה שנטמאת פירש"י דלמאי חזי כו' וק' דהא דאין שורפין כו' ה"נ משום טורח כו', לע"ד אין להאמין שיצתה קושיא מפי התו' ז"ל דא"כ אם אין צריך לעשות אש כגון שאש מוכן לפניו א"כ לפי זה היה מותר לשרוף קדשים בי"ט וראי' ברורה לזה הא דפליגי תנאי פרק אלו עוברין כיצד מפרישין חלה בטומאה בי"ט ומה להם כל הטורח והלא אש מוכן לפניו שהרי אופה מצות וא"כ יטול החלה וישליכנה באש דליכא טורח ובשעת הבערה מותר להנות ממנה כדאיתא בבמה מדליקין ולמ"ש התו' לקמן וכן בשמעתי' יטילנה לתוך אש ומה לי לפני כלבו או באש אלא מ"מ אין שום היתר לשרוף קדשים.

ואפשר דלאו דוקא נקטי התו' טורח מלאכה ולעשות אש אלא אע"ג דליכא טורח אם משליכה באש מ"מ איכא מלאכה שמרבה בשלהבת ועושה ע"י החלה אש גדול. ומ"מ לא קשיא לרש"י ז"ל כלום דרש"י לטעמיה דס"ל דהבערה הותר' אפי' שלא לצורך כלל כדאיתא פ"ק וא"כ אין מלאכה כלל בעשיית אש בי"ט אלא דשריפת קדשים חשיבא מלאכה דרחמנא אחשבה להבערתן ומה שמבערן מן העולם זו היא המלאכה וא"כ ה"ה לביעור דכלב: דף כט ע"ב ד"ה שלא יזכיר לו, סכום מדה פי' רש"י קב או קבים וכו' וקשה דפשיטא.

נלע"ד דלא קשיא דממ"נ אם על ת"ק הרי רשב"א פליג ומתיר סכום מדה וא"כ תנא לאפוקי מדרשב"א ואם על רשב"א נמי א"ש דלא אתא אלא להתיר סכום מדה דאינו אסור כ"א סכום דמים. ונ"ל דגם לדברי התו' צ"ל לדברי רשב"א כן דאל"כ פשיטא דאסור אפי' לא הזכיר לו החשבון כיון שאומר תן לי אגוזים בו' פשוטים הרי מזכיר סכום דמים ואסור אלא ש"מ לא אתא רשב"א לאסור זאת אלא להתיר מנין ומשום דיוקא נקטיה דסכום מקח אסור הא סכום מנין שרי וכן משמע קצת מלשון הרא"ש ז"ל שמפרש דברי רשב"א כמ"ש.

וראיתי בר"ן ז"ל שהקשה קושיא זו על רב אלפס ז"ל ותירצה בע"א וכ"ת לפי' רש"י למה מתיר רשב"א מדה ומה לי מדה או דמים הא אמרינן דלא יזכיר לו מדה. י"ל דהיינו דוקא במשק' דאין דרך לקנותן כ"א במדה אבל אגוזים שדרך לקנותן במנין שרי לקנות במדה ולפי מה שאיישב קושיא השניי' יתיישב עוד בע"א: והקושיא השניה נ"ל דאפי'

רש"י לאו דוקא מדה אלא אפי' מנין שהוא מצומצם לפי שיעור המדה אסור כגון שבקב נכנסים מאה אגוזים לא יאמר לו המנין לפי המדה שיאמר לו מאה אגוזים כדי שידע החנוני שכוונתו לקנות קב וזהו סכום מדה ר"ל סכום אגוזים שהוא סכום מדה וכן סכום דמים כשיעור דינר וכיוצא בזה פי' התוספות ס"פ איזהו נשך על פי' ר"ח שאסר סכום מנין ואמרו כי חומרא גדולה היא ופירשו דמיירי כה"ג דנותנים ק' אגוזים בפרוטה דשייך המנין לצמצום הדמים כו' וא"כ רש"י ז"ל ס"ל דכה"ג אפי' בלא חשבון אסור: פרק המביא ד"ה דדרו ברגלא פ"ה בעתר כו' עד וקשה דבסוף האומנין וכו' הנה על פי פי' רש"י שבכאן דבאגרא הוי בב' בני אדם לא ידעתי מאי קושיא דהתם קאי אחד פועל שנשא משא כבד באגרא כדקאמר בהדיא נפיש לחד וזוטר לתרי וכו'וא"כ ודאי נוח יותר לדרות משא כבד ברגלא באדם א' מבאגרא אבל הכא קאי אב' בני אדם שזה לא אפשר לעשות ברגלא כ"א במוט בשנים: אך קשה לי דעיקר חסר והיכא נרמז בדברי רבא דקאי הכא אתרי.

ואפשר דסתם אגרא הוא בתרי כדרך המוט וכדכתיב במוט בשנים ופריך בסוטה ממשמע שנאמר במוט איני יודע שהוא בשנים אלמא סתם מוט הוי בתרי אבל התם אמתני' קאי המעביר חבית ממקום למקום וע"ז תקן רב חייא ב"י: ועי"ל דהתם אשינויא קאי ששינה יותר מן הרגיל באגרא שדרך לישא דרך משא כבד באגרא בראשו הא' כגון חבית א' והוא שינה ונשא שני משאות בב' ראשיו כפי' רש"י ז"ל וברגלא נשא ב' חביות גדולות משא ב' באחד כמבואר הכל ברש"י וא"כ קאי הכל אשינוי שנשא מה שאין דרך אדם א' לשאת אבל הכא לא מיירי בשינוי אלא במשא הרגיל להיות לאדם א' בזה אפשר כיון שאינו נושא בב' ראשיו אלא בראש א' קל יותר לדרות באגרא מברגלא: הנכון יותר לומר דרש"י גריס התם כגירס' שלנו בדגלא בד' והכא ברגלא בר' והוי ענין א' תדע דהכא פי' שהוא עתר והתם פי' שהוא עץ מפוצל שקורין גב"לא אלמא ע"א הוא: דף לא ד"ה ונפחת פירש"י נפחת מאליו וא"ת אמאי נוטל עד ולא נהירא כו' ואומר הר"ם וכו' ומ"מ קשה וכו' לעד"נ לישב ע"פ תירוצו של הר"ם ז"ל דהכא אין האיסור כ"א מחמת איסור סתירה לגמרי ואינו בעולם והוי דומי' דטבל משא"כ מעות אע"ג דסלקן מעל המוכני עדיין איסורן נשאר בעולם.

ומה שהקשו דכאן הפחת הוא בעולם. לא ידעתי מאי קשיא דהא איסור המוקצה לא היה כאן מעולם דטלטול מוקצה התירו בי"ט משום אוכל נפש וכמ"ש התו' לקמן ולעיל ס"פ אין צדין ופ"ק וכ"כ רש"י ז"ל בגמרא ואין כאן כ"א איסור סתירה ועתה נסתלק וכ"ת בגמרא דמקשי על ר"מ והאמר ר"נ וכו' ואמאי לא פריך על הת"ק נמי כיון דלא ידע דמיירי בי"ט.

זה אינו כלום דהמקשן לא יכול להקשות על הת"ק דדלמא מתני' ר"ש. אבל ר"נ מקשה שפיר דר"א אית ליה מוקצה כדאיתא פרק כירה בברייתא מטלטלים נר חדש וכו' דפליג עם ר"ש ואית ליה מוקצה מחמת איסור וה"ה מוקצה זה דלא פליג עם ר"י כ"א במוקצה מחמת מיאוס וכל זה כתבתי לסייע להחכם מהרר"שא ז"ל שהקשה מאי פריך הא כתבו התו' דמתני' ר"ש היא ותירץ דפריך אר"מ דלא מצינו דלית ליה מוקצה ולזה הבאתי לדבריו קצת ראיה דר"מ אית ליה מוקצה: אבל לענ"ד נראה דלא צדקו דבריו דמוקצה

דלבנים בשרגינהו אפי' ר"ש מודה דמוקצה דדחיה בידים מודה ר"ש כמו גרוגרות וצימוקים תדע דהא ר"נ אמרינן ס"פ מי שהחשיך דס"ל כר"ש מדאמר אנו אין לנו אלא ב"ה כר"ש ואיהו דאמר שרגינהו ודאי אקצינהו ואצ"ל למאי דמסיק דר"נ מיירי בשבת ובשבת מוקי ר"נ לב"ה כר"ש כדאיתא ריש פ"ק.

ודוחק גדול לומר דר"נ מיירי בי"ט אלא דר"נ ס"ל דבאוכל נפש בי"ט שרי ובשבת אסור דא"כ דר"נ דלא כר"מ אין כאן קושיא כלל אפילו אי ר"נ מיירי בי"ט גם למה משני בתרווייהו ור"נ מיירי בלא אוכל נפש אלא ש"מ דשרגינהו הוי דחיה בידים וזהו לישנא דודאי אקצינהו שדחינהו ממש וכן כל הפוסקים הביאו לפסק הלכה אע"ג דפסקו כר"ש וא"כ קשיא זו לא על ר"מ יצתה כ"א על כלל המשנה.

וא"כ כי משני בי"ט אמרו. משני גם לת"ק גם לפי' התו'.

וא"כ לא ידעתי מאי קשיא כיון דאיסור מוקצה לא הוי כאן דנדחה מפני אוכל נפש ולא נשאר כ"א פתיחה וזה נסתלק וא"א להאמין שקושיי' התו' היא על הפתיחה דאע"ג דנסתלקה מ"מ הלבנים הם בעולם דזו פשיטא דקושיא של הבל היא כיון שנסתלק הפתיחה דא"כ גבי טבל נמי נימא עדיין היא התרומה שהפריש בעולם ואין להאריך בשבוש זה וחלילה לפרש דברי התו' כן: דף לב ד"ה אין פוחתין פירש"י ליטול א' מן הגולמי' כו' ואני אומר כי לע"ד רש"י ז"ל לטעמיה דס"ל דבכלים אין בהם משום בנין כלל אפי' אם עושה כלי מתחלה אם אינו ממחק או מחתך או גומר הכלי דהוי מכה בפטיש וכיוצא משאר אבות מלאכות באופן שלא נשארה מלאכה כ"א בנין הנה אין בנין בכלים כלל ולא מחייב וכמ"ש רש"י לעיל גבי חזרת תריסין ודלא כר"י ז"ל דכתב ריש פרק הבונה ופרק כלל גדול דף ע"ד דבנין גמור חייב בכלים כמו בקרקע.

והקושיא שהקשו שם עליו ישבתי פרק כלל גדול בע"ה וכיון דהכי הוא א"ש דקמ"ל הרבה דס"ד: דפחיתת נר לא משוי ליה מנא וא"כ אין כאן גמר דלחייב משום מכה בפטיש כיון דבנין אין כאן ושרי לכתחלה קמ"ל דזהו גמרו וחייב משום מ"ב גם נוכל לומר דק"ל דלא כר' יודא דמתיר מכשירי א"נ וא"כ לר"י שרי אפי' לעשות נר דכיון שהתירה תורה דבר הצריך לכל נפש ואין לך צורך לכ"נ גדול מזה דאפי' מוגמר הוי שרי אי לאו דלא צריך לכ"נ הוא וא"כ כ"ש הבערה דלהשתמש לאורה דשרי דצריך לו לאכילה דודאי לא יאכל בלא נר וכיון דלר"י שרי מכשירי א"נ ה"ה דמכשירי כל דבר הצריך לכ"נ וכן התיר לעיל כיבוי לצורך תשמיש ושאר דברים וא"כ לר"י שרי קמ"לן דלא כר"י ואע"ג דלא התיר ר"י כ"א מכשירי' שא"א לעשות מעי"ט.

כבר כתב רש"י לעיל דאם הוא טרוד מעי"ט מקרי נמי א"א וא"כ מיירי אפי' אם היה טרוד ואע"ג דכבר אשמועינן דלא כר"י אפשר דנר הוי רבותא טפי דצריך לו יותר מן חדוד סכין. ומ"מ גם לתירוץ זה צריך לומר דבלא גמר לא הוי איסור כלל דאל"כ מאי איריא מפני שהוא עושה כלי אפי' התחלת כלי הוי אסור לת"ק דר"י אלא ש"מ כמ"ש ולע"ד גם לפי' התו' צ"ל כן דאל"כ מה תירצו באלפסי' חרניות דתניא דאין עושין בי"ט ומאי קמ"לן וכ"ש לרשב"ג דמתיר לגמרי.

ואפי' לפי' ר"ת ז"ל. מ"מ התחלת כלי הוי אף שלא נפתח.

והתם א"א לפרש כפי' התו' שמכניס לתוכן קודם אפיתן קש שהרי לא נפתח עדיין וע"כ אין לו פתח כלל דאל"כ לא הוי מוקף צ"פ שהרי טומאה נכנסת דרך פתחו כנודע אלא ש"מ לר"י איצטריך דשרי מכשירי א"נ קמ"ל דלא כר"י ובריייתא לא צריכינן לומר דבלא גמר לא הוי איסור דאפי' הוי איסור מ"מ קמ"ל דלא כר"י דהא לא קתני בבריית' מפני שהוא עושה כלי א"כ נוכל לומר דגם התחלת כלי אסור וע"כ צ"ל כן דלר"ת ליכא למימר שינויא קמא דהא לשיטת התו' יש בנין גמור בכלים כמ"ש לעיל ולא הזכירו התו' שר"ת חולק בזה: והקושיא הב' אפשר דס"ל לר"מ דזה לא הוי בכלל כלי אדמה כיון שסופו להעשות כלי חרס וכיון שנקרא שם כלי עליו דחזר לקבולי ביה מטמא מיד שאין האור עושה אלא שמחזקו ומקשהו ועיקר גמרו הוא לפני זה משא"כ אדמה אפי' אם מצרפו בכבשן אינו נעשה חרס דע"כ כלי אדמה מיירי בהכי דכשהן לחין פשיטא דלא חזו למשקין מפני שממחן כמ"ש רש"י ובמסכת פרה פ"ה מוכח דהיו משמשין בו בלח דתנן בכל מקדשים בכלי אדמה כו'.

ובריש מס' יומא פירש"י כלי אדמה שאין עושין בכלי חרס בכבשן אלא מן האדמה היא שהיא כאבן רכה וחוקקין ממנה כלים ע"כ הנה שכלי אדמה אין פירושו שעשוי' מטיט ולא נצרף אלא שנחקק מן האדמה שהיא כאבן ואין מצרפים אותו כלל וא"כ נוכל לומר דר"מ ס"ל כמ"ש דאין זה בכלל כ"א כיון שסופו להעשות חרס ולהכי עשוי בתחילה לעשות ממנו כ"ח: שם ד"ה אלפסין ערניות ת"ה קערות של עיירות כו' ותימא דהואיל כו' ואני בע"ד אומר דבלתי ספק בעיני דכוונת התו' הוא על הא דאמרינן פ' העור והרוטב דף קכ"ד דדריש ר"ע הנוגע והנושא את שבא לכלל מגע בא לכלל משא הוא היסט כדאיתא התם אינו נושא לאו מסיט הוא גם בנידה כמ"ש לקמן ופשוט הוא בכל דוכת' דמשא הוא היסט וזולת זה לא ידעתי היכא איתמר ואם ע"זכוונתם הנה יכילנא למדחה שזהו דוקא בטומאת נבילה דכתיב הנוגע והנושא אבל בזב ושאר טומאות מנ"ל וכן משמע בבירור לשון הרמב"ם ז"ל שכתב פ"א מהל' שאר אבות הטומאו' וז"ל שכל שאינו מטמא מן הנבילה במגע אינו מטמא במשא ע"כ.

הרי שדקדק מן הנבילה. וראי' לדבר הא דאמרינן פ' הרוטב דף קכ"ו רש"א ג' טומאות פורשות מן המת כו' מלא תרווד רקב מטמא במשא ובאהל ואינו מטמא במגע הרי דס"ל דאעפ"י שאינו מטמא במגע מטמא במשא ואפי' ר' יוסי דפליג עליה נראה דס"ל הכי דלא פליג עם ר"ש אלא באהל נגיעה לאביי כדאיתא ולרבא כדאיתא אבל מגע ממש מודה דטהור דהא פריך התם בגמ' על ר"י דאמר דמלא ת"ר מטמא במגע אמאי והא לא נגע בכולה אלא מאי מגע אהל ואפי' את"ל דלעולם ר"י בעי את שבא לכ"מ כו' והתם היינו טעמא דמטמא במשא כיון דבא לכלל מגע דאהל דהוי לר"י נגיעה כדאיתא התם וא"כ כיון דאיכא ביה שום מגע מטמא במשא כדאמרינן נמי התם דבעי רב אויא סבא אי דריש ר' ישמעאל את שבא לכ"מ והא דמטמא במשא בעוד שיש עליו ב' חצאי זתים משום דבא לכ"מ מלפניו אלמא כיון דאיכא צד מגע מקרי בא לכ"מ אבל הכא דליכא צד מגע מודה ר"י דטהור מ"מ מצינו במקום אחר דס"ל לר"י הכא כרב דאהלות משנה ז הביא הר"ש ז"ל תו' די"א כזית מן המת שנחלק אפי' לעשר' מטמא במשא ובאהל ואינו מטמא במגע ע"כ והתם ע"כ לא מטמא אפילו באהל נגיעה דאי במגע ממש קאמר אבל אהל נגיעה בכלל אהל הוא א"כ מאי מייתי ראיי' התם דר"ש פליג בהדי' דלמה הלא הוא

עצמו קרי לאהל נגיעה אהל כמו ר"ש ואפי' נדחק דאה"נ דר"י קרי לאהל נגיעה לפעמים אהל ולפעמים מגע אבל ר"ש דלא מצינו לו בשם דאהל נגיעה מגע ומצינו לו דקרי ליה אהל ש"מ פליג ואפשר דמוכרח הוא לפרש כן דאין טעם למה לא יטמא באהל נגיעה וכי גרע מתרווד רקב מ"מ לא קשיא מידי כיון דר"ש ע"כ לא בעי כ"א לר"מ דלדידיה אהל לאו נגיעה היא א"כ ש"מ דיש חלוק בין נבילה למת וא"כ ה"ה לשאר טומאות ואפילו את"ל לא דריש כלל אפילו בנבילה.

מ"מ מאן לימא לן דת"ק דהכא לא ס"ל כר"ש דלמא ר"ש היא ועוד דהא לר' יוחנן דהרוטב דאמר דלר' ישמעאל אין נוגע וחוזר ונוגע אפי' מלפניו לדידיה גם ר"ש לא דריש כלל הנוגע והנושא כמ"ש התו' התם וא"כ אתיא מתני' כר"ש ועוד דדוחק בעיני לעשו' מחלוקת חדש מה שלא גילה ר"ש דעתו ובכל דוכתא אמרינן והני תנאי כהני תנאי וכיון דשתק תלמודא לומר דר"ש פליג אר"ע ש"מ דמצי אתי כר"ע גם ר"ש תלמידו דר"ע הוי וסתמיה כפירושו כדאמרינן לקמן פ' משילין מכדי רב הונא תלמיד דרב הוי ובכמה דוכתי וזהו טעמו של הרמב"ם ז"ל לע"ד: ומ"מ נלע"ד לישב עוד בע"א דקשיא לי הא דאמרינן בנידה פ' יוצא דופן דף מ"ב שרץ בקומטו טהור דה"ל מגע בית הסתרים ונבלה בקומטו טמא.

נהי דבמגע לא מטמא במשא מיהו מטמא. אלמא אפי' לגבי נבילה בית הסתרי' שאינן מקבלים טומאה מקבלי במשא אלא מאי אית לך למימר שלא נאמרו הדברים הללו אלא במטמאים כגון ב' חצאי זתים נבילה וקולית נבילה כיון דלא מטמאים אחרים במגע דא"א ליגע בהם לא מטמאים במשא אבל בנטמאים אעפ"י שמצדם לא באו לכ"מ כגון ב"ה שהחסרון הוא מצד הנטמא לא מצד המטמא לא אמרינן הכי וזהו לשון הרמב"ם שכל שאינו מטמא מן הנבילה במגע אלמא דייק מטמא וא"כ ה"נ הוי החסרון מצד הנטמא שאין לו תוך נטמא במשא ולע"ד אין ספק בזה ולא ידעתי אם יש להם ז"ל ראיי' אחרת שם וקמטא שרי עיין במיימוני הל' שבת פ"ח שם ישבוה הפוסקים: דף לג והלכתא יבשת' שרי פירש"י דה"ל אליבא דמ"ד ליה מוקצה וכו' ודוחק הוא וכו' לע"ד כוונתו דהאי הלכתא לאו למעשה אלא למאי דפליגי אמוראי אליבא דר"י אי מתיר ר"י חזרא או לאו וקאמר דס"ל הוא דר"י מתיר בחדא ואוסר בחדא וסוגיא כזו מצינו גם במקום אחר פרק ד' מיתות דף נ"א פליגי אמוראי טובא בהא דאמר ר' אליעזר את אביה בשריפה ופסק רב הלכתא כחד מינייהו שהוא פי' האמת אע"ג דלא נ"מ מידי לא איסור ולא היתר כדפי' רש"י והתו' ז"ל התם.

מ"מ פסיק הלכתא לומר שזה כיון האמת בדברי ר"א ה"ה האי הלכתא פירושו שזה כיון לדברי ר"י ואע"ג דתלמוד' מתמה התם סוגיא דשמעתת' הלכתא קאמר בתמיה. היינו משום דהוי גם הלכתא למשיחא וכמ"ש התו' התם אבל סוגיא דשמעתא לא קשי' לתלמודא ואע"ג דמדברי רש"י שם נראה דלא קשיא ליה משום הלכתא למשיחא והאי דקאמר הלכתא למשיחא פירושו דכשיבא משיח ויחיו המתים נשאל לר"א מה היתה כוונתו, מ"מ י"ל דווקא דאין נ"מ לאיסור והיתר כלל דגם ת"ק ס"ל כר"א אבל הכא דאיכא קצת אמוראי דס"ל כר"י ליכא קושיא אי פסקינן מי כיון האמת בדברי ר"י: ובדבור שאחר זה הקשו נמי קושיא כה"ג ולא הבנתי קושייתם דשם לא קאמר התלמוד

מידי כ"א רבא דס"ל כר"י גם הרא"ש השמיט קושיא זו: שם ד"ה ר"א אומר נוטל אדם קיסם פ"ה לאו דוקא משלפניו כו' ותימא דהא משמע פ' המוציא כו' נראה מדבריהם דהם ז"ל לא גרסי התם אלא מיתיבי רמ"א וכו' ולא גרסי הסיפא וחכמים אומרים וכו' אבל בספרים שלנו איתא וח"א כו' ופריך מדברי חכמים וכן נראה מדברי רש"י ז"ל התם וא"כ אין מקום לתימא זו: שם ד"ה וחכ"א פי' הקונט' דבתרתי פליגי וכו' וקשה לפי' דחכמים ס"ל דלא כהל' כו' לא יכולתי להבין קושיא זו בשום פנים כי יש לתמוה הרבה מה שכתבו ז"ל דלשיטת רש"י ז"ל פליגי ר"א ורבנן בפלוגתא דר"ש ור"י דלפי זה יסבור ר"א כר"ש והא ליתא דלעיל פ"ק דף ד' פי' רש"י בהדיא דר"א אית ליה מוקצה ודייק לה ממתני' דלקמן.

ועוד דלפי זה למה פי' רש"י במילתא דרבנן דלא נתנו עצים אלא להסקה הא גם ר"א ס"ל הכי אלא דס"ל כר"ש דלית ליה מוקצה אלא ש"מ דתרווייהו כר"י ס"ל אלא דפליגי אי סתם עצים להסקה קיימי או לכל מילי דר"א ס"ל דקיימי לכל מילי כדקתני שכל מה שבחצר מוכן הוא ודעתיה עלייהו לכ"מ והלכך אין כאן מוקצה ורבנן ס"ל נמי כר"א וס"ל דלא נתנו עצים כ"א להסקה וכ"כ ר"י ז"ל ס"פ המוציא אע"ג דפליג עם רש"י בחדא דס"ל דמשלפניו דוקא הוא: ומה שהקשו דחכמים דלא כהלכתא קשיא לי דהא גם לדברי התו' צ"ל דחכמים כר"י דלא התירו חכמים כ"א בבית ולא בחצר וע"כ הטעם דלאו להכי קיימי וא"כ אית להו מוקצה ואפשר דטעמם לאו משום מוקצה אלא משום טרחא שהיה לו להכין מאתמול דוגמא שפי' התו' ס"פ גבי מהו להעלותן אחריו לגג.

מ"מ לע"ד לא קשיא מידי דמה בכך דרבנן כר"י הרי רבי סתם כמה משניות כר"י וביחוד בי"ט ופשיטא דרבים לגבי יחיד לא הוי הל' כמו סתמא דמתני' כמ"ש התו' רפ"ק ולעולם ר"א ומחלוקתו כר"י: ומ"ש דגזרו רבנן שמא יקטום והכי מסיק בגמרא לא מצאתי מסקנא זו כ"א בקטימה להריח אטו קטימה לכלי אבל בלא קטימה אטו קטימה לא ידענא ואדרבה תימה, והא אמרינן בגמרא דלרבנן ליכא גזירה אפי' קטימה לכלי אינו אלא שבות והוי גזירה לגזירה כללו של דברי התו' שלנו שעל מסכת ביצה קבלתי שהן באין בערבוב מפירושים אחרים והרבה דברים לא יצא מפיהם ז"ל והעד הנאמן שר"י ז"ל שהוא, בעל התו' פי' בסוף פ' המוציא כפירש"י ולא הקשו ע"ז כלום: ע"ב ד"ה פטור א"א קא קשיא לי פירש"י כו' וקשה מאי מאריך בלשונו כו' לענד"ן דר"י בא לפרש דבריו דאיכא למיטעי דמאי דאמר אין בהם משום תקון כלי פירושו שאינו חייב חטאת מדלא קאמר מותר לקטום אוכלי בהמה אלא קאמר תקון כלי משמע שלא עשה כלי דליחייב עלהואפשר דרב כ' הבין באמת דברי ר"י ולכן פריך מחיוב חטאת ולכן קאמר ליה דאין הפי' כן ובחנם טרחת לחזור אחר ברייתא למפרך מח"ח דאפילו אם מצאת ברייתא דפטור א"א הוי נמי קשיא לי דלדידי מותר אפי' לכתחילה.

והקושי' הב' לעד"נ פשוט דסוגיא דלקמן גם על דברי ר"י קאי דבתחילה אתמר שינויא דר"י סתם ורב אחא ב"י מתקיף עלה היכי שני ר"י הכא מ"ש מחביות גם קשיא דר"י אדר"י ומשני תלמודא דכוונת ר"י היה דברייתא מיירי בקשין ור"א היא וזה דרך התלמוד ברוב מקומות שאמורא א' אמר דבריו סתם והתלמוד מפרש דכוונתו כן או מפרש שאמר בפי' כן ואע"ג דהתלמוד מביא בינתים תני חדא וכו' היינו משום דגם התם

הוי שנויא כשינויא דרב יודא ולעולם ר"א ב"י אתרווייהו פריך ולע"ד פשוט הוא ואיני יודע מאי קשיא כלל: דף לד ועוד אר"א עד וק' דגם סדר הגמ' כו' הנה ברש"י שלנו כתוב ואומר אני שגרסת המשנה שלא כסדר ולא כתב שגירס' המשנה משובשת וא"כ יש לפרש דברי רש"י ז"ל שכוונתו דר' שסידר המשנה לא סדר משניות אלו כסדר ולעולם דברי ר"א נשנו זה אחר זה אלא שר' לא סדרם כסדר והפסיק במשנה אחרת בינתים שהרי רבי סדר כל המשניות שנשנו לפניו א"כ י"ל שתחלת משנתן היו בזא"ז אלא שר' לא סדרם כסדר.

ואפשר כיון דשניהם איירי בענין הדלקת אש הפסיק ר' במשנה אחרת: ואין להקשות א"כ גבי ועוד דר"י בן בבא דפריך והא ר"א דסוכה דאפסקוהו רבנן כו' ומאי קושיא אימא נמי שהוא שלא כסדר הא שבוש הוא דרבנן דפליגי אר"א במשנה ראשונה ליכא למימר דנשנו שלא כסדר דר"א ומחלוקתו משנה א' וא"א לגרסם במקום אחר אבל אם מוצאין משנה אחריתי ולא שייכא לפלוגתייהו כלל איכא למימר שפיר דר' סדרם כך וא"כ התלמוד מפרש לפי סדורו של ר': פרק משילין ד"ה פ"ה שחור תער כו' וקשה דבית יד וכו' איני מבין קושי' זו דמה ענין בית יד לכאן דהא מתני' לא מיירי אלא בתער ואע"פ שנחלקו דמתני' קאי אשחור ואזוג שהשחור נחלק מן הבית יד והזוג נחלקו מהדדי וע"ז כתב רש"י ז"ל שראוין למלאכה כ"א לעצמו ר"ל אעפ"י שכ"א הוא בפני עצמו דהיינו התער בלא ב"י והזוג כ"א לעצמו אבל הבית יד לא הזכיר התנא שיהא טמא אם נחלק מן השחור וכן ר' יוסי דפליג שם ואמר הסמוך ליד טמא סמוך לראש טהור הכל קאי אתער וכ"כ הר"ש מקוצי ז"ל שם: דף לו ד"ה אלא אימא כבר האריך הרב מהרש"א ז"ל ולכל הדרכים אין כאן תימה שהוא גריס כגירסא שלנו גם אפשר לפרש דבריו כדברי הר"ב מאייבר"א ובעיון קל יובן שם ד"ה שמא יעשה וכו' וקשה דהא תנן וכו' ואני אומר מאן לימא לן דלא היו עושים גם מקנים ארוגים כפי' רש"י ז"ל ומה שדחקו לרש"י ולא פי' כלי חרס משום דקשיא ליה א"כ לא שייכא גזירה זו כ"א ביוצר שהוא עושה חביות של חרס אבל כל אדם בלתי ספק לא שייכא בהו למימר שמא יעשה אלא שמא יקנה חביות ש"ש וגם צריך לומר שמא יקנה מגוי דמישראל ליכא למגזר דאם הוא עבד איסורא כל ישראל מי עבדי איסורא למכור לו ועוד דגזירה רחוקה היא שיעשה כלי גדול כ"כ בי"ט ויגבל טיט ויעשה כלי ויבעיר כבשונות כולי האי ודאי לא חיישינן אבל מקני' מלאכה זו לכל מסורה ואינ' נראה מלאכה כ"כ לארוג הקני' שאין זה אריגה בעיני ההמון גם מצוין קנים במים ואיכא למיחש להכי: דף לז ע"ב ד"ה לאסור מוקצה ל"ח וק' מאי יניקת מוקצה איכא כו' ולע"ד אמינא מאן לימא לן דלעיל לא מיירי בדליכא מוקצה כאן שרגילין לשלוח איש לרעהו וכן יש לפרש קצת לישנא דרש"י ז"ל משלחין דורון איש לרעהו משמע קצת שהוא רעהו ושושבינו ולא נחית תנא לדין מוקצה התם אלא לאשמועינן פלוגתא דר"ש דאפי' במקום שאין מוקצה ס"ל דאין משלחין אלא מנות וכן פי' רש"י סוף פרקי' גבי רב חנא בר חנילאי לחד לישנא דאי אינהו תלי ליה לא תשקול משום מוקצה כיון דלא הוי דעתיה עליה וכ"ת התם היינו טעמא משום דגברא רבא הוי ומסח דעתיה מיניה כדקאמר תלמודא א"כ ה"נ לא קשיא מידי דרב כהנא ור"א נמי הכי פרכי דלאסור מוקצה אפילו היכא דאיכא מוקצה לא חששו שהרי כלום חלקנו בין חבר לע"ה: וכ"כ מהרא"י ז"ל בש"ע בהגהה סוף סי' תקמ"ז שישראל ששיגר דורון

לחבירו ולא היה דעתו עליו מאתמול אסור משום מוקצה אע"ג דלית ביה אסור תחומין וכו' ע"כ והוא מתשובת הרשב"א ז"ל הביאה הב"י ז"ל ואע"ג.

שהתם מיירי שחבירו דר חוץ לתחום כדאיתא בתשובת הרשב"א והא דכתב אע"ג דלית ביה איסור תחומין פי' שבין השמשות היה הדורון בתוך התחום מ"מ איכא ראיי' דכיון דלא היה דעתו עליה הוי מוקצה ה"נ כיון שקנאו אתמול אדעתא לחלוק כמ"ש רש"י א"כ פשיטא דכ"א אסח דעתיה מחלק חבירו ואפשר דבזה לבד אנחנו יוצאים ידי חובתינו אפי' אם נאמר דכל אדם רשאין לשלוח א' לחבירו היינו משום דלא אסח דעתיה מיניה ודעת כ"א שישלחו לו אבל הכא כיון שקנאו אדעתא לחלוק וחלקו הוי הסח הדעת ממש: דף לח ד"ה רבא אמר וכו' נלע"ד לסיוע לרש"י מלישנ' דתלמודא אביי אמר.

רבא אמר.

מדלא קאמר אמר אביי וכו' ורבא אמר דהוי משמע דפליגי אבל לשון זה משמע דאמאי דפריך טעמא מאי אביי שני חדא ורבא שני חדא ולכן כתב רש"י ז"ל דה"ג כו'. אלא דק"ק דמ"מ דוחק הוא למחוק גרסת הספרים.

ואפשר דמקצת ספרים גרסי אמר אביי ומקצת גרסי אביי אמר וסבר רש"י מדנקט אביי עיסה ורבא תבלין דהאי גירסא דיקא טפי וכן משמע מדברי התו' שלא הזכירו דרש"י מחק גירסת הספרים ושגרסת הספרים עיקר ש"מ לא נחלקו על רש"י בגרסא וא"כ אין כאן דוחק לע"ד: דף לט ד"ה הכא במגביה וכו' ודוחק וכו' ועוד אין סברא לר"ש וכו' נלע"ד ליישב קושיא השני' דר"נ ור"ש בהא פליגי דר"נ דהמגביה לא הגביה כלל אדעתא למקני הוא כ"א לחבריה וא"כ קנה חבירו משבאה לידו והראשון לא קנה כלום לר"ש.

דזה אינו דאם הראשון לא קנה כלל גם השני לא היה קונה דהא השני לא משכם ע"מ לקנות עתה כלום אלא שרוצה לקנות בהגבהתו של ראשון דהמגביה מציאה לחבירו לק"ח. א"כ במאי קנה השני אלא ש"מ דהראשון מגביה בתחילה ע"מ שיקנה הוא דכיון דחזינן דרצונו להקנות לחבירו שהרי נתנם לחבירו וחבירו א"א לו לקנות אם לא שיקנה הוא תחילה אמרינן דודאי היתה כוונתו כן: והנלע"ד עוד בזה משום דצריך לפרש מ"ט דר"נ דהא השני לא משכן אלא על דעת הגבהת הראשון ואמרינן ביבמות פ' ר"ג העודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן לא קני כיון דלא נתכוין להחזיק ה"נ הוא סבור דקני בהגבהת הראשון ולא נתכוון לקנותו מחדש ואפשר דרב נחמן דאדם יודע דהמגביה מציאה לחבירו לק"ח וקא מכוין הוא לקנות במשיכה שלו אבל לענד"ן דר"ן לטעמיה דאמר בנדרים ס"פ השותפים דקני ע"מ להקנות קני וא"כ ס"ל דזה שהגביה נתכוין לקנות הוא ע"מ להקנות לחבירו וא"כ כי מקנה ליה קני כיון דהראשון קנה להקנות לחבירו ואע"ג דלעצמו לא קני כלל מ"מ להקנות לחבירו קנה כי עובדא דהתם ומיהו בעודו בידו לא קני חבירו דהוי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים ואין זוכה בשבילו ויכול להחזיק לעצמו רק כי מקני לחברי' קנה חבירו דהוא קונה לו בענין להקנות לו אבל ר"שסבר דקני ע"מ להקנות לא קנה האחר כלל וא"כ מתני' דקתני התם דמשנתנה לו קנה ע"כ הטעם דהראשון הגביהו ע"מ שיקנה הוא לעצמו תחילה ואח"כ מקניהו לחבירו כיון דרצונו להקנות לחבירו אמרינן דעשה בענין שיקנה חבירו: דף מ ד"ה

פצעילי תמרה פ"ה תמרים וכו' ולא נהירא כו' ואני אומר מאן לימא דגם לפי' רש"י ז"ל היו פוצעין אותן ובלא זאת לא היו מתבשלים היטב.

והמלך הטוב. הוא יטיב מטוביה לעמיה: מסכת שבת במה מדליקין פרק שני ועד כאן היה חסר כי זרים שלטו בו וחתכו כמה דפין: דף כח ד"ה אי מה להלן קדשים פ"ה דאף עץ יהא קרוי אהל וק' לריב"א דהא דפנות אין קרוין אהל אלא המכסה שלמעלה הוא קרוי אהל.

נ"ל דהכי פריך כיון דהוי ס"ל דגם קרשים קרוין משכן דועשו לי משכן קאי גם אקרשים ומשכן קרוי אהל כדכתיב את משכן אהל מועד כמ"ש רש"י והתו' ז"ל א"כ נהי דודאי אין הדפנות קרוין אהל מ"מ מדחזינן דקריה קרא לקרשים אהל כמ"ש נילף היכא דעשה מקרשים מכסה להו אהל דאל"כ למאי הילכתא קרינהו קרא משכן שהוא אהל כיון שהדפנות לאו אהל הם אלא המכסה הוא אהל למה קרינהו לדפנות משכן שהוא אהל ומשני אה"נ דקרשים לאו משכן הם: שם ע"ב ד"ה לא צריכא לכורכן בשערן ק' לרשב"א אי הא אתא לאשמועינן אמאי נקט עור במילתיה באמת צ"ע מ"ש קושיא זו שהניחוה בקושיא ובכמה דוכתי כתבו דהוי מצי למיפרך כך וכך אלא דעדיפא פריך ובכמה דוכתי לא כתבי דעדיפא פריך אלא הוי מצי למיפרך.

אבל לעד"נ דיש לישב שגם קושיות ר"י ז"ל בדיבור שלפני זה יתישב בזה דכל קושיות המקשן בשמעתין מדקאמר רב יוסף לא הוכשרו למלאכת שמים כו' משמע דהטעם דבעינן עור בהמה טהורה כיון שמלאכת שמים היה לא הוכשר בה דאין ראוי לטמא למלאכתה ומאי איריא משום מלאכת שמים הא בהדיא כתיב בה ואפי' לא הוי מלאכת שמים וקרא מה צריך טעם מלאכת שמים וכן כולם אלא לכורכן בשערן דליכא קרא וא"כ י"ל דרב יוסף עכ"פ קאי אעורן ודקאמרת טעם לקרא למה לי או כפי' ר"י ז"ל דהוה לי' לר"י למימר בזה הלשון איצטריך למילף מיניה לכורכן בשערן דאי מקרא לחודה לא שמעינן לכורכן בשערן.

לכן קאמר דטעם העור משום מלאכת שמים וא"כ מטעם זה צריך ג"כ שער מעור זה וכן גיד בהמה טהורה ולפי' ר"י קאמר האי לישנא נמי מהאי טעמא למילף מינה. ואלמלא אין דעת המקשן כן הייתי מקשה למה לא פריך הכי לפי' ר"י דפריך למה לא קאמר ר"י בזה הלשון א"כ נימא לעולם לעורן ואי קאמר האי לשון לא הוי ידעינן שערן ולכן קאמר דלא הוכשר למלאכת שמים וא"כ ה"ה שער בעי בהמה טהורה ולפי מה שכתוב בתו' שלפנינו דגרסי לא צריכא לכורכן בשערן פשיטא ופשיטא דהאי פירושא מעליא דלא קאמר דרב יוסף קאי אשערן אלא דנקט האי לישנא לאשמעינן האי דינא וקאי אעורן.

ואפי' לגרסתינו יש לפרש כן אפי' נאמר דקאי אשערן לחוד מ"מ תלי לשערן בעור כמו שפירש רש"י ז"ל שער מן הקלף להורות דטעמיה דילפינן שער מקלף פי היכי דקלף אסרה תורה מטעם מלאכת שמים ה"ה שער במה מצינו דאין לומר דגזרת הכתוב א"כ בטלו כל מה מצינו בתלמוד אלא ע"כ היכא דאיכא לדמותן מטעם א' מדמינן: ועי"ל דמתניתא דרב יוסף לכולי עלמא לא נשנית כ"א .

במלאכת המשכן אלא דלא ידעינן אי רב יוסף אכל מלאכת המשכן קאי או אעיקר מלאכת המשכן קאי דהתחש לא היה כ"א מכסה לאהל להגן מן הגשמים תדע שהרי משמע שלא נמשח כ"א האהל מועד שהוא יריעות עזים כדכתיב את יריעות המשכן שהוא התחתונות ואת אוהל מועד שהוא יריעות עזים כמ"ש רש"י בחומש וכן כתבו התו' לעיל וא"כ כל כמה דלא ידעינן תפילין ע"כ ר"י גם אתחש קאי דאל"כ מאי אתא לאשמעינן דמאי דהוה הוה ועוד שהרי מבואר בקרא עורות עזים אלא ע"כ גם אתחש קאי וקמ"ל דעור בהמה טמאה לא מטמא לבסוף דמסיק רבא דעור בהמה טמאה לא מטמא פריך למאי הלכתא דמאי דהוה הוה ומשני לתפילין למילף מינה כי היכי דהתם הוה מלאכת שמים לא הוכשר כ"א דווקא טהורה ה"ה בכל מלאכת שמים והשתא פריך שפיר למה לי למילף ממשכן הא בהדיא כתיב ביה וכן כולהו אלא לכורכן בשערן תני לה במשכן למילף מינה כי היכי דהתם לא הוכשר כ"א עור בהמה טהורה ה"ה בכל מלאכת שמים בעינן טהורה כו' ולבסוף פריך מאי הוה עלה דתחש כיון דאיכא נפקותא בדרב יוסף לרצועות א"כ נוכל לומר דתחש לאו מלאכת שמים היא כמ"ש א"כ מאי הוה עלה אלא שרש"י וגם התוספות ז"ל לא פירשו כן ואיני כדי לפרש דלא כפירושן: דף כט ד"ה בין מן המוכן כו' פי' בקונטרס כו' ונראה לר"י כו' נלע"ד דרש"י ז"ל נאדי מפי' ר"י ז"ל דא"כ הא דקאמר ואמאי קרי ליה שלא מן המוכן אתלאו במגוד ובמלתא דר"י קאי אמאי קרי ליה אהניחו לאחורי הדלת ומאן מפיס ועוד דהא לא פי' התלמוד החלוק בין מגוד לאחורי הדלת כ"א במלתא דר"ע ופשיטא דלא הוה שתיק תלמודא לפרש גם בדבריהם כמו בדברי ר"ע או ה"ל למימר גם בדברי ר"ע סתמא במוכן סבר כר"א ובאינו מוכן סבר כר"י.

ועוד דדברי ר"ע אין צריכין לפי זה ביאור כלל דהוא מבואר מעצמו וכן הרמב"ם ז"ל והר"ש מקוצי ז"ל כולם פירשו כפי' רש"י ז"ל ואע"ג דמצינו כך בכמה דוכתי דתרי תנאי קאמרי חד לישנא ואין פירושו של זה כפירושו של זה מ"מ כאן נראה לישב ולומר מלתא דשוה לתרתי קושיות הראשונות דר' יוחנן מפרש למלתיה דר"א ור"י דמאי דקאמר ר"א בין שאינו מן המוכן וכן ר"י דקאמר בין מן המוכן אין כוונתן שאינו מ"ה מצד עצמו או מ"ה מצד עצמו אלא פירושן שאינו מ"ה נגד חבירו דקתני ברישא ולהכי נקט ר"א מ"ה שהוא קופסא כדי לעשות את חבירו שאינו מ"ה שאלמלא הוא היה גם חבירו שהוא מגוד ואחורי דלת נמי מוכן להכי תני קופסא דלגבה הוי מגוד ודלת אינו מן המוכן ונקט ר"א הכי דאי קתני אפי' אינו מ"ה טמא סד"א דאפילו אשפה טמא להכי תני מ"ה לאשמעינן דמאי דאמר אינו מ"ה טמא לאו אינו מ"ה ממש אלא מחמת חבירו דרישא הוא מ"ה וכן לר"י איפכא ואע"ג דנקט ר"י שאינו מ"ה לבסוף ע"כ צ"ל דהוי כמו ששנאה בתחילה דאל"כ הוי זו ואצ"ל זו אלא דרך התנאים לשנות את שאינו פשוט ברישא כמו שהאריכו התו' ז"ל ספ"ק דסוכה דכוונת שניהם בין הפשוט בין מה שאינו כמוהו וא"כ בדברי ר"א בין מ"ה שהוא פשוט בין מ"ה שהוא מחמתו אינו מ"ה ולר"י איפכא בין הפשוט שהוא אינו מ"ה בין מה שהוא מחמתו מוכן וכיון דע"כ ה"פ מדנקטי קופסא ואשפה לאורויי לן הא מילתא הוי כאילו קתני בהדיא בין מ"ה בין שאינוכמוהו או בין שאינו מ"ה לגביה ולר"י איפכא בין שאינו מן המוכן בין שאינו כמוהו או מ"ה לגביה דפשיטא דלא הוי קשה מידי ה"נ קתני קופסא ואשפה לעשות מגוד ודלת נגדם מ"ה או אינו מ"ה כמ"ש והוי כאילו תני בהדיא כן ואפילו בלא הוכחה אם היה התלמוד

מפרש דמאי דקאמר ר"א אינו מ"ה כוונתו אינו מ"ה כנגד חבירו וכן לר"י איפכא לא הוי קשה מידי דדרך התנאים לסתום לשונם והתלמוד מפרשם והשתא לשונות של ר"א ור"י שוין דלתרווייהו מוכן הוי קופסא ושאינו מוכן אשפה ושאינו מ"ה דר"א הוי פירושו לא מצד עצמו אלא נגד חבירו דרישא ולר"י הוי מ"ה פירושו כן ולא קשיא מידי ונ"ל דהיינו דמפרש תלמודא ואמאי קרי לה שאינו מ"ה כו' הורה לנו ספי' דמאי דקאמר ר"א אינו מ"ה אינו ר"ל מצד עצמו אלא כאלו אמר אינו מ"ה נגד חבירו וכן לר"י איפכא ועי"ל דנקטי קופסא ואשפה דהא' לחבריה כשם קאמר ליה דר"א קאמר לר"י כי היכי דמודית לי בקופסא אודי לי נמי במגוד ודלת ור"י קאמר איפכא כי היכי דמודית לי באשפה כו' והכי איתא נמי לקמן ריש פ' במה אשה דפריך ודלמא כשם קאמר להו כי היכי דאודית כו' ובזה גם קושיא קמייתא לא קשיא כ"כ דר"א קאמר כי היכי דאודית לי במוכן דילך קופסא שהוא מוכן לכ"ע אודי לי בשאינו מוכן דילך ור"י קאמר כי היכי דאודית לי בשאינו מ"ה דילך שהוא אשפה דמודית בה אודי לי במוכן דילך: ועוד דאפשר דכל היכא דקתני קופסא לא קרי לאשפה שאינו מ"ה אלא שאינו כלום ושאינו מ"ה משמע דהוי קצת אלא שלא הכינו ואשפה נגד קופסא הוי כפחות מג' על ג' דלא מהני הכנה כלל וכן קופסא נגד אשפה לא קרי מוכן אלא בגד ממש בשלשה ע"ש דלא בעי הכנה ודכוותה איתא בחולין דף ק"ה דפריך אמאי דקרי למים ראשונים מצוה והתניא מים ראשונים ואחרונים חובה אמצעיים רשות ומשני מצוה לגבי רשות חובה קרי ליה ופי' רש"י ז"ל כיון דתני אמצעיים בהדייהו קרי להנך חובה כנגדן הן חשובות חובה וכיון דר"א קאמר כשם לר"י א"כ ע"כ מוכן הוי קופסא וא"כ אינו מוכן הוי מגוד ודלת דאשפה לא הוי קרי שאינו מ"ה כנגדו כמ"ש והא דקאמר תלמודא קרי לה שלא מ"ה כו' אע"ג דר"א לר"י קאמר ליה מ"מ פריך כיון דלר"א טמא למה קרי ליה שאינו מ"ה דילך הל"ל אודי לי במוכן דילי ומשני כיון דתני קופסא לא יוכל לקרותו מוכן דנגדו הוי אמ"ה וא"כ לאלו תנאים לשונותם שוין אלא דכ"א קאמר לחבריה אודי לי בשאינו מ"ה דילך וכן איפכא או כלישנא אחרינא דהיכא דתני קופסא הוי ממילא אינו מ"ה מגוד ודלת וכן איפכא: דף לד ד"ה שניהם קנו עירוב פ"ה דרבא איירי בעירובי תחומין כו' וקשה לרשב"א דר"י לית ליה ספק עירוב כשר אלא משום חזקה כו' הנה גם הרמב"ם ז"ל כתב פ"ו מהל' ערובין כרש"י ז"ל ויישב הרב המגיד לקושית התו' דהא דאמרינן התם דעירב בתרומה ספק טמאה ספק טהורה אינו עירוב לאו משום חזקה אלא משום דבעינן סעודה הראויי' מבע"י כמ"ש הרמב"ם בהדיא ע"ש.

ומ"מ דברי רש"י לא נתישבו דרש"י פי' בהדיא בעירובין דהטעם משום דליכא חזקה ע"ש: לכך נראה דרש"י ס"ל דהא דבעינן התם חזקה היינו דווקא בב' כיתי עדים אחת אומרת טהורה וא' טמאה דהכי מוקמינן למתניתי' דספק עירוב אפי' לרבא דמוקי לה באוקימתא אחריתא מ"מ מיירי בב' כיתי עדים כדפירש רש"י התם בהדיא ואהא פליג ר"י וס"ל דבעינן חזקה כיון דאיכא כת אחת דמעידה דאינו עירוב אבל בלא עדים ספק עירוב לעולם כשר אע"ג דאיכא חזקה לחומרא בעירוב דנעמיד האדם על חזקת תחום ביתו כדפי' רש"י התם ואין להקשות דר"י ס"ל אפי' בלא עדים אי איכא חזקה לחומרא אסור דהא גבי מקוה ספק טבל ס"ל אפי' בטומאה דרבנן הוי טמא כיון דאמרינן העמד טמא על חזקתו כדאיתא התם דלאוקמת' רש"י ס"ל דאיירי גם ספק בשני כיתי עידים

כי היכי דאמר רבא בנגע בלילה בשני כיתי עדים כדפי' וא"כ ה"ה ספק טבל ועוד אפי' לא מיירי בשתי כיתי עדים מ"מ בהא אין הלכה כמותו דהא סתם לן תנא במס' מקואות כר"מ ואע"ג דאין סדר למשנה בתרי מסכתות כדאיתא בהגוזל קמא ופ"ק דע"ז ואיכא למימר סתם ואח"כ מחלוקת היא מ"מ היכא דנוכל להשוותן דלא פליגי אהדדי טוב יותר וא"כ כיון דמתני' דעירובין קאי אב' כיתי עדים בהא הלכה כר"י כמו בכל דוכתא דר"מ ור"י הלכה כר"י ולכן הוא מחלוקת דסמך ר' אכללא.

אבל מתני' דמקוואות דמיירי בסתם ספק סתם לן תנא כר"מ דבדרבנן אזלינן לקולא אפי' בלא חזקה ואפי' איכא חזקה לאיסורא וכדמוכח הכא. וא"ש הכל.

וכן פסק הרמב"ם בהדיא פ"י מהל' מקוואות כר"מ דבטומאה קלה אפי' ספק טבל טהור והב"י ז"ל אגב חורפיה לא דק שכתב בי"ד סוף ס' ר"א דהרמב"ם פסק כר"י והביא תחלת דברי הרמב"ם ולא נסתכל מה שכתב אח"כ מיד לחלק בין טומאה חמורה לטומאה קלה ודבריו תמוהין וכבר השבתי עליו ת"ל וכן מוכח פ"ק דביצה דף ג' גבי ביצה שנולדה ספק חול ספק י"ט דאמרינן אי דרבנן הוא אזלינן לקולא ורב אשי דס"ל לחומרא הוא מטעם דבר שיש לו מתירין הא לאו הכי לא אע"ג דאיכא חזקה לחומרא דמוקמינן אחזקת שהיתה במעי אמה והשתא הוא דאיתילדא אלמא בדרבנן אזלינן לקולא אפי' במקום חזקה וכבר הארכתי בקונדרסי ת"ל: שם ע"ב ד"ה ספק לטומאה ולקרבן פ"ה דשמא בין השמשות הראשון כולו מן היום ושני כולו מן הלילה ול"נ כו' הנה ע"כ צ"ל דהתו' ז"ל לא רצו לפרש דכוונת רש"י ז"ל כפי' ר"ת ז"ל אעפ"י שהיה אפשר לפרש כן מ"מ צ"ל דלישניה לא משמע כן דמלשונו משמע דהספק אם כל בין השמשות הוא מן היום או כלו מן הלילה ולפי' ר"ת לא צריכנן להאי ספק דאפי' אם ברור לנו שאין כל ב"ה יום אלא יש בו מן הלילה ג"כ וא"כ בשעה ראשונה א"א שלא יהיה בו מן היום ובשעה אחרונה א"א שלא יהיה בו מן הלילה מ"מ איכא ג' ספקות כיון שלא ראה כל ב"ה כ"א דרך משל בראשון ראה בשעה ראשונה ובשניה בשעה שניה א"כ שמא שעה הראשונה היתה כולה מן היום והשניה מן הלילה ואיכא הפסק או תרווייהו מן היום ואיכא רצופים אבל בתרווייהו מן הלילה ליכא לספוקי דבשעה ראשונה ודאי איכא מן היום כיון דלא מספקינן שיהא כל ב"ה יום או לילה אלא פשיטא לן דאית ביה תרווייהו מ"מ בשעה ראשונה מספקינן אי כולו יום וכן בכל שעה ושעה שאחריו או יש בו מן היום ומן הלילה ובשעה אחרונה מספקינן אי כולה לילה או מן היום ומן הלילה וא"כ אם ראה בראשונה בשעה שלפני שעה אחרונה ובשניה בשעה אחרונה איכא ג"כ ג"ס שמא הראשון כלו יום והשני כלו לילה ואיכא הפסק או שניהם מן הלילה ואיכא רצופין או הראשון מן היום ומן הלילה והשני מן הלילה ואיכא ג' או הראשון יום והב' מן היום ומן הלילה וא"כ אין צורך לומר שכל בין השמשות יהיה מן היום או מן הלילה לא הוזכר בדברי רש"י שהספק הוא בכל שעה שבין השמשות שמא הוא מן היום או מן הלילה ואדרבה לקמן גבי העושה מלאכה בשני ב"ה פי' רש"י דעבד כל ב"ה א"כ הספק שמא כלו יום או לילה דאל"כ בלאו הכי הוא חייב אפי' בב"ה אחד כיון דעבד כלו איכא ביה מן היום ומן הלילה בלא ספק וזה יש לישב דהברייתא ודאי פירושא דמספקא לן אם כלו מן היום או מן הלילה ואע"ג: דלענין טומאה לא צריכינן להאי ספק כמ"ש מ"מ נ"מ לענין שבת דלא מחייב אם עבד אחד מטעם ספקא וכמ"ש רש"י בהדיא דנ"מ להא מילתא

בד"ה למאי הילכתא אבל לענין טומאה דפי' רש"י ג"כ האי ספקא צ"ל דלא ס"ל כפי' ר"ת דאין לדחוק דבריו דאין כוונתו כל ב"ה כ"א כל שהוא שבין השמשות כפי' ר"ת כיון דכבר פי' דנ"מ לעניין שבת כמ"ש והתם הוי הפי' כל ב"ה כמ"ש א"כ גם לענין טומאה פשיטא דהכי כוונתו ולא ה"ל לסתום ועוד שלא הוזכר בדבריו שראה מקצת ב"ה ושעה זו לא כשעה זו והמפרש צריך לפרש דבריו.

כל זה כתבתי לפרש דברי התו' דס"ל שאין פי' רש"י כר"ת וא"כ רבתה התימא על רש"י דאיך אפשר שיהא ב"ה זה יום והב' לילה או איפכא ובאמת אין לדמות פי' כזה על א' מהמתחילים כ"ש על מאור עינים לכך נראה דבין השמשות ודאי משונה ואינו דומה לא ליום ולא ללילה אלא דהספק הוא בין השמשות איך מחזקת אותו התורה בדיניה אם עשאה לב"ה כיום או כלילה או כיום ולילה וא"כ נוכל להרבות ספיקות דילמא התורה לענין דין אחד עשאה כיום ולענין דין אחר כלילה כדאשכחן בכמה ספיקות כמו אנדרוגינוס דאמרינן לקמן פ' ר"א דמילה לא לכל אמר ר"י אנדרוגינוס זכר הוא וא"כ ס"ל בכל מילי דהוי כנקבה ולענין מילה עשאו הכתוב כזכר וכבר האריכו התו' שם ובנידה פ' המפלת ובחולין פ"ק דר"י מספקא ליה דאפשר דס"ל לתור' דהוי נקבה ואפ"ה לענין מילה רביה רחמנא דהוי זכר וכן לענין פלגס דלא הוי לא כבש ולא איל ולענין נסכים מביא עליו נסכי איל וס"ל לר"י דמקרא אתי או לאיל לרבות את הפלגס כדאיתא פ"ק דחולין וא"כ ה"נ מספקינן אי ס"ל לתורה בכל דיניה דהוי יום או לילה או שניהם או שמא לענין דין א' הוי יום ולענין דין אחר הוי לילה וא"כ ראיה ראשונה של זב כיון שהוא חלוק מראיה שניה בכמה דינים דהא ראיה ראשונה אינה אלא כקרי בעלמא כדפי' רש"י הכא ומטמא באונס ואינו מטמא במשא ואינו עושה משכב ומושב כדאיתא הכל פ' בנות כותים דף ל"ד ול"ה א"כ יש להסתפק כיון שבין השמשות משונה מן היום והלילה לא ידעינן במאי מחזקת התורה אותו אם לכל דינים יום או לילה או למקצתן כך ולמקצתן כך דאפשר דלכמה דינים בעינן דווקא ודאי יום בלא ספק ואע"ג דאמרינן בחולין פ"ק ובכמה דוכתי שהביאו התו' שם דאצטריך קרא למעוטי ספקא בתמיה.

דקמי שמיא גליא. ה"א פי' התו' כבר דהתורה מעטה לאנדרוגינוס יען הוא משונה אלא דלא ידעינן אם עשאה כזכר או כנקבה דהיינו אם בעינן זכר ממש ולא משונה או נקבה ממש ה"ה לענין ב"ה מספקינן הכי אי בעינן יום ממש וב"ה שהוא משונה נחשב ללילה או איפכ' או הוי תרווייהו וא"כ מספקינן בכל הדינים דלמא להאי בעינן יום ממש ולהאי לילה ממש כמו באנדרוגינוס דחלקו הכתוב לענין דינו אבל לענין עושה מלאכה בשני ב"ה פשיטא דחייב ממ"נ דהכל דין א' לענין שבת ואם מחזקת אותו התורה לענין שבת ליום חייב משום מוצאי שבת ואם ללילה חייב משום ע"ש א"כ נתישב הכל: דף לה ד"ה ירד ויטבול כו' פ"ה ובתוך לך כו' וקשה דלא הוי למנקיט סימנא דטבילה כו' ואני אומר דדרך חכמים ז"ל למנקט הא סימנא דהא בזב שיערו ראה א' מרובה כו' שהן שני טבילות ושני סיפוגין כמו שהביאו התו' לעיל וכן בראיה א' ושתים אמרינן פ"ק דזבים ראה א' והפסיק כדי טבילה וסיפוג או שתים והפסיק כדי טבילה וסיפוק וחתם למה ליה למנקט טבילה אלא דרך חכמים לשער בזה.

ואין לתרץ דהתם נקט האי סימנא ליתן טעם למה אם הפסיק נחשב לשתי ראיות משום שהיה יכול לטבול בינתים והוי טהור אלא דבעי הערב שמש דראיה ראשונה אינו אלא כבעל קרי כמ"ש רש"י לעיל וא"כ להכי נחשב לראיה אחרת מ"מ בשתי ראיות למה נקטו האי סימנא ואפי' תאמר איידי דראיה ראשונה מ"מ א"א לפרש כן דא"כ סיפוג למה לטעם זה אלא ע"כ סימנא בעלמא הוא: דף לו ד"ה דא ר' נחמי' וק' לר"ת דאמר פ' חבית כו' הנה רש"י ז"ל פי' בעירובין דף ל"ה דעיקר תשמישו של סכין הוא לחתוך לחם בשר ואוכלין ולא לחתוך חבלים או סלים וכן מה שהקשה רבי שמעון הזקן ז"ל יישב רש"י עצמו בפ' כל הכלים דלצורך מקומו כצורך גופו ותשמישו דמי ולעד"נ לפרש הטעם דר' נחמי' ס"ל דכל דבר שאינו עיקר תשמישו מקצה דעתיה מיניה ואין דעתו עליו ולכן אסור לטלטלו דלא הוי דעתיה עליה לטלטלו משום זה לא אסיק אדעתיה שיצטרך לזה להזמינו לזה והוי מוקצה לזה הדבר אבל לצורך מקומו לא אקצה דעתיה מן המקום דהמקום הוי תשמישו להניח עליו וא"כ דעתו אם יצטרך המקום להניח עליו שום דבר יטלטל כ"ד שמונח עליו ויניח צרכו עליו דהמקום מיוחד להניח עליו כ"ד שיצטרך לו וקרוב היה הדבר בעיני שלפי זה היה אפי' דבר שמלאכתו לאיסור לדברי ר"נ שרי בלצורך מקומו אע"ג דאסור לצורך גופו אין זה תימא דהא אשכחן קצת דמקילין בצורך מקומו יותר מצורך גופו בס"פ נוטל דקאמר ל"ש אלא לצורך גופו אבל לצורך מקומו מטלטלן ועודן עליו אלא דמדברי רש"י לקמן פ' כל הכלים לא משמע כן וצ"ל דדבר שמלאכתו לאיסור החמירו לר"נ לגמרי ומה שהביא ר"ת ז"ל ראיה מלקמן יש לומר דרש"י ס"ל דרבה בא לתרץ דלא תקשי מתניתי' אהדדי דמתניתי' זו התירה אפי' לצורך מקומו ומתניתין דריש פרקין לא התירה כ"א קורנס לפצוע בו אגוזים שהוא לבד לצורך גופו ולזה קאמר דלעיל מירי בדבר שמלאכתו לאיסור ובזה לא שרי כ"א לצורך גופו דלא תימא כיון דבדבר שמלאכתו להיתר אין חילוק בין גופו למקומו א"כ גם בדבר שמלאכתו לאיסור נאמר כן להכי קאמר דשם יש חילוק וכן רבא קמתרץ מתניתין דריש פרקין דמאי דקתני לפצוע אגוזים אינו כ"א למעט מחמה לצל דגופו ומקומו לרבא שוין הן ותרווייהו הוי לצורך כדפריך התם לצורך מקומו שלא לצורך קרית ליה.

ותני תנא לצ"ג וה"ה לצ"מ. ועי"ל דרבה מתרץ למאי דמוקים מתניתין בדבר שמלאכתו להיתר והא כל הכלים קתני להכי קאמר דמתניתין גם אכלי איסור קיימא וה"פ דמתניתין דכל הכלים ניטלין יש מהן לצורך ויש מהן אפי' שלא לצורך ולעולם כולן שוין שהן ניטלין: שם ע"ב ד"ה נפקא מינה לגיטי נשים מה שפ"ה לענין שם עירו כו' אין נראה לרשב"א דבבל שם המדינה היא ולא שם העיר כדאמר פ"י יוחסין כו' ולא אשכחן שום דוכתא עיר ששמה בבל כו' ואני בעניי ידעתי כי צפורן אצבע קטנה מקטני קטני תלמידי תלמידיו של הרשב"א ז"ל היא עבה מכריסי דהוו נהירי להו שבילי דכל התורה כשבילי דמתא ומ"מ אוסיף להפליא שהרי מצינו בכמה דוכתי עיר ששמה בבל בבבא בתרא פ' לא יחפור דף כ"ב אמרינן הנהו דיקולאי דאייתי דיקלי לבבל אתו בני מתא מעכבי עלייהו כו' והיינו ע"כ שם העיר דפשיטא שלא היה התלמוד מזכיר שם המדינה שהביאו למדינה ועיר אחת עכבה עליהם אלא היה מזכיר העיר שהביאו לתוכה כדאמרינן אח"כ הנהו עמוראי דאייתי עמרא לפום נהרא שהיתה ג"כ ממדינת בבל ומזכיר העיר ופשוט הוא

עו' אמרינן בברכות פ' בתרא דף נ"ט הרואה פרת אגשרא דבבל כו' ופשיטא שלא היה גשר בכל מדינת בבל אלא בעיר א' ולעיל דף נ"ז אמרינן הרואה בבל הרשעה אומר ברוך כו' עד מר בריה דרבינא כי הוי מטי לבבל הוה שקיל עפרא ושדי לברא לקיים וטאטאתיה וגו' וזהו לעיר בבל דקאמר לפני זה ובמגלה דף כ"ב אמרינן רב אקלע לבבל בתענית צבור וזהו ודאי לעיר בבל דבמדינת בבל היה רב כבר ומהו אקלע וא"ל דר"ל כשבא מא"י לבבל דאין זה לשון אקלע שהרי קבע דירתו שם ואקלע בכל דוכתא משמע לפי שעה אם לא שנדחוק כי גם טרם שגמר בדעתו לקבוע דידתו בבבל אקלע חדא זימנא מא"י לבבל מיהו סוגיא דעובדא משמע שבא למקום אחד כדקאמר שם שהיתה רצפת אבנים בב"ה ולפניו לא היתה וזהו ע"כ אחת וה"ל למימר אקלע לבבל למקום פלוני ולפי דעתי מאי דקאמר בכתובות ס"פ נערה בבל וכל פרוודהא נהוג כרב היינו עיר בבל דליכא למימר מדינה דא"כ היכי קאמר נהרדעא וכל פרוודהא נהוג כשמואל והא גם נהרדעא היתה מכלל מדינת בבל כמו שכתב הרמב"ן ז"ל שם בס' מלחמות והוכיח מדקאמרינן במגילה בבבלהיכא בבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא ואני אביא עוד ראיה דקאמר סוף מרובה בבל כעיר הסמוכה לספר תרגומא נהרדעא אלא ע"כ עיר היא ונקראת כל המדינה ע"ש העיר כמו מצרים ובימי נבוכדנצר היתה עיר גדולה ונחרבה בבל הישנה וחזרו ובנאוה והיתה עיר אחת סמוכה לה שמה בורסיף ונשתנו שמותם: פרק כירה שם ד"ה לא יתן עד שיגרוף פ"ה משום תוספת הבל ואין נראה לר"י כו' עד ולא אסרו מוסיף הבל אלא בהטמנה כו'.

ואני אומר דרש"י ז"ל דחקו מה שמחלק במתניתין בין כירה לתנור דתנור מחזיק הבל ואסור אפילו בגרוף וקטום וכיון שנגרף התנור ואין בו גחלים מה לי תנור ומה לי כירה כיון דאין הדבר תלוי במוסיף הבל כ"א בחיתוי גחלים. וכאן נגרפו הגחלים.

וכמו שהקשה הרמב"ם ז"ל וכל המפרשים ז"ל ופי' לשיטתם. ומה שפירשו הרז"ה והר"ן ז"ל דאינו גורף הגחלים לגמרי כ"א לצדדים א"כ אפי' בכירה ניחוש ומה בכך שאין לה הבל כמו תנור: ואין כוונתי לסתור פירושם חלילה אלא לפרש דרש"י לא עלתה על דעתו לפרש שיטתם.

ולשיטתו אתי שפיר הכל ואין כוונתו לפרש זה הפרק בהטמנה כמ"ש הר"ן עליו אלא ס"ל ג"כ כמו שפי' המפרשים דזה הפרק מירי במשהא ע"ג כירה ר"ל על שפתה לא בתוכה כי בתוכ' היינו הטמנה ממש ברמץ כמ"ש רש"י בגמרא בד"ה היינו דשני בין תוכה לע"ג מיהו רש"י ז"ל ס"ל דחכמים אסרו שני דברים אסרו להטמין בדבר המוסיף משום גזירה שמא יטמין ברמץ ויחתה בגחלים דכולה חדא גזירה היא דהכי צ"ל ע"כ עוד אסרו שלא להשהות על דבר המוסיף הבל ג"כ מהאי טעמא דאי שרית ליה לשהויי בדבר המוסיף א"כ ישהא ברמץ ג"כ דיאמר מה לי שמתבשל הכא או הכא כמו במוסיף הבל דהטמנה דחששו שיאמר מה לי שמוסיף הבל ומתבשל ע"י זה או ע"י רמץ ה"נ יאמר מה לי בתנור גרוף שהוא מוסיף הבל ומבשל ומצטמק ה"נ שרי בתוכה כשאינו גרוף דהיינו ברמץ או סמוך לגחלים ממש שיוסיפו לה הבל ואתי לחתויי דע"כ צ"ל דכולה חדא גזירה היא והשתא כיון שאין הטעם אלא משום גזירה א"ש הכל דבכירה כי

אינה גרופה חיישינן כפשטיה כיון שחום הגחלים מוסיפין לה הבל למעלה חיישינן לחיתוי הגחלים שיחתה להוסיף לה הבל למהר לבשל או גזרינן אטו תוכה.

וכן בתנור אע"ג שהוא גרוף כיון שהוא מוסיף הבל חשו חכמים שמא ישהא בתוך התנור כשאינו גרוף או סמוך לגחלים ממש ויחתה. משא"כ כירה דאע"ג שהוא מוסיף אפי' בגרוף מ"מ כיון שהוא מצטנן והולך דאינו מוסיף הבל כ"א לפי שעה כמו גחלים שעממו דאע"ג דוודאי מוסיפין הבל כמו שהקשה הר"ן מ"מ כיון שמצטננין והולכים לא אתי למיסרך ולהשהות ע"ג גחלים שמוסיפין והולכין הבל יותר ויותר וכן בקטום כיון שנתן אפר ע"ג גחלים הוא מצטנן והולך: ולא דמי לרמץ כמו שהקשה הר"ן דהתם האפר מעורב בגחלים כמו שפי' רש"י לעיל והגחלים בעין ומוסיפין הבל והולכין.

משא"כ קטום שכסה הגחלים באפר והאפר מונח על הגחלים פשיטא שהן כבין והולכין וכן בהטמנה לא אסרו אלא בדבר המוסיף הבל והולך אבל להטמין ע"ג כירה אחר שגרפוה לא אסרו כמ"ש התו' ז"ל לקמן דף מ"ח ד"ה התם מסקי הבלא בשם רבינו ברוך ז"ל אע"פ שבדברים המוסיפים הבל אסרו אפי' לאחר הטמנה הראויה להניח עליהם: ולענ"ד מוכח במתני' דגם בגרוף מוסיף הבל כמו שהקשה ר"י ז"ל מדקאמר ומה הן משהין בש"א וכו'.

ובה"א חמין ותבשיל משמע דגם ב"ה מודו דתבשיל מצטמק ויפה לו ואפ"ה שרי ואי לא מוסיף הבל הא לא מצטמק כלל ואפי' הכי כתבו התו' לקמן דשרי להניח קופה טמונה עליו מטעם שכתב ר"ב ז"ל וכמ"ש לעיל: והתימא שהקשו כאן על רש"י דלפי' ר"ב לא קשה מידי והשתא א"ש מ"ש רש"י גבי כירה גרופה דאסרי ב"ש תבשיל דלמא אתי לחתוי.

ומאי חיתוי שייך התם. אלא כמו שפרשתי דחיישינן שמא ישהא סמוך לגחלים או בשאינה גרופה לכן בחמין שרו דא"כ ישהא שם ליכא למיחש לחיתוי משא"כ תבשיל ולעולם השהיי' והטמנה כולה חדא טעמא הוא, דכי היכי דחשו בהטמנה שמא יטמין ברמץ ויחתה ה"נ חששו בשהיי' שמא ישהא ברמץ ולפ"ז א"ש המנהג שהביאו תוס' לקמן ריש במ' טומנין מה שנוהגין לעשות חפירה ולהטמין בתוכה וכתב הרא"ש ז"ל שהן מביאין ראיה מקדירה חייתא ובשיל דשרי לאנוחיה בתנורא ודחי הוא דהתם בתורת שהיי' והכא בתורת הטמנה ולפי' רש"י כולה חדא טעמא נינהו וה"נ דלא אסרי הטמנה בקדר' חייתא ובשיל כ"א לחנני' כשאינו כמאכל בן דרוסאי ולרבנן אפי' כמאכל ב"ד וכמ"ש התו' ריש במה טומנין בשם רשב"א ז"ל וא"כ נתישבה גם קושיא השנייה אלא שלא נזכר בדברי רש"י שתהא הטמנה מותרת כמאכל ב"ד אע"פ שפסק כוותיה.

לכך נראה יותר דגם רש"י ז"ל אע"ג דס"ל דגם בשהיה אסרו במוסיף הבל משום גזרה דרמץ כמו במטמין כמ"ש היינו לרבנן דחנני' אבל לא לחנני' וכמו שאכתוב בעה"י ובה פליגי חנני' ורבנן. דרבנן סברי דגם בשהיה גזרינן שמא ישהא ברמץ ויחתה לצורך הלילה ואסרי ככל מוסיף הבל וחנני' סבר דלא גזרינן.

דעל גבה אטו תוכו לא גזרינן אע"ג דבתוכה מודה חנני' כמ"ש לקמן בע"ה מ"מ לא גזר כיון שע"ג הוא רחוק מן הרמץ ואינו נוגע בו לא אתי למטעי להעמידו ממש עליו או על

הגחלים וכ"ש דלא גזר תנור גרוף אטו שאינו גרוף. גם אפשר דס"ל דגם במשהא ברמץ ממש אין ברור כ"כ שיחתה דאין החיתוי מועיל לבשלו כמ"ש ר"ת או אפשר שאין צריך חיתוי במאכל ב"ד שיתבשל מעצמו כיון שהוא לצורך הלילה וכיון שאין החיתוי ברור הוי גזרה לגזירה משא"כ בהטמנה ברור שיחתה כיון שהחיתוי מועיל ובלא חיתוי יצטנן בוודאי והוי חדא גזירה כיון שהוא לצורך מחר וכמ"ש ר"ת לסברא זו ריש במה טומני' אבל רבנן גזרי מ"מ דרבנן סברי דהחיתוי באינה גרופה מועיל לבשל ובלאו הכי לא יתבשל וגם ר"ת לא כתב סברא זו כ"א לחנניה דהא ר"ת רוצה לתרץ לחנניה דשרי באינה גרופה כמאכל ב"ד ובהטמנה אסור כמ"ש הרא"ש וכל הפוסקים משמו א"כ משמע דלחנניה לא חיישינן לחיתוי בשהיה אפי' באינה גרופה מהאי טעמא וא"כ דלשיטת ר"י צ"ל דפליגי רבנן וחנני' דלרבנן גזרינן שמא יחתה אף בשהיה ולחנני' לא גזרינן בשהיה אבל בהטמנה מודה מסבר' ר"ת הנ"ל רש"י ס"ל לשיטתו לרבנן דאין חילוק בין שהייה להטמנה דבשניהם גזרינן שמא ישהא על גבי הרמץ כיון שגם זה מוסיף הבל ויחתה לבשל מהני החיתוי לבישול כמ"ש ואפי' בתנור אטו שאינו גרוף כמ"ש לעיל דגזרינן כירה שאינו גרופה שמא יעמיד לתוכה להשהות ותוכה פשיטא דאסור אבל חנני' סבר דלא גזרינן כמ"ש ואין להקשות כיון דלחנני' שאני בין שהייה להטמנה א"כ למה כתב רש"י לקמן ד"ה היינו דשני בין תוכה לע"ג דכי משהי לתוכה היינו מטמין ממש ברמץ והא לא דמי למטמין כמ"ש י"ל דברמץ ממש פשיטא דאין חילוק בין לצורך הלילה או לצורך מחר דבזה וודאי גזרינן שמא יחתה דחדא גזרה היא וכמ"ש לקמן בעז"ה.

וכ"ש לטעם הראשון שכתבתי שאין החילוק משום צורך הלילה או מחר אלא דלא גזר חנני' ע"ג כיון שאינו נוגע ברמץ אטו תוכה. וכיוצא בזה חלקו התוס' לקמן פ' במה טומנין דלא אסור הטמנה אלא בנוגע בקדירה וא"כ בתוכה פשיטא דהיינו מטמין ממש וכמ"ש לקמן.

ועוד י"ל על קושיא ראשונה דרש"י ס"ל דאע"ג דכירה אפילו גרופה מוספת הבל מ"מ כיון דגרפה גלי אדעתי' דלא ניחא ליה בבישולו או בצימוקו וכמו שכתב רש"י לקמן ד"ה שאני הכא דקיטמה וגלי דעתי' דלא ניחא ליה בצמוקו וכן כתב הר"ן לשיטתו ונ"ל ראייה לדברי רש"י ז"ל דשניהם ענין א' הוא מהא דאמרינן"פ במה טומנין ת"ר אע"פ שאמרו אין טומנין בדבר שאינו מ"ה כו' רי"א נעורת כו' הרי הוא כזבל נותנין מיחם ע"ג מיחם וכו' א"כ קשה מאוד מה ענין נתינת מיחם להפסיק בדיני הטמנה שאין ענינו לכאן אלא ע"כ הכל גזרת הטמנה הוא שאפי' אם אינו מטמין ממש אסור להניח ע"ג דבר המוסיף הבל וא"כ קמל"ן דאע"ג דאם מוסיף הבל גזרו אפי' בלא הטמנה כמ"ש מ"מ אם אינו מוסיף הבל אע"פ שגזרו בהטמנה ובלא הטמנה כגון ליתן מיחם ע"ג מיחם שלא להחם אלא שיהיו משומרים לא גזרו כדקתני התם בהדיא.

וזה לע"ד ברור והכי משמע ריש במה טומנין שהביא עובדא דרבא ור' זירא דאקלעו לבי ר"ג שאין שם מקומו כלל אלא משום דקמייתי ההוא עובדא דאתנח כוזא דמיא אפומא דקומקום נזהיה רבא ומה ענינו לכאן אלא משום דקאמר שם לענין הטמנה דזתים מסקי הבלא ואסור להניח עליהם קופה שטמן בה וקאמר דגם כוזא אפומא דקומקום

אסור אע"פ שאין זה דרך הטמנה וכל מה שכתב רש"י בהא שמעתתא הטמנה אינו ר"ל דמטמין אלא שגם זה מיקרי הטמנה והכל בכלל הטמנה היא ונגזר במנין א' וכן משמע לישניה שכתב לקמן ד"ה היינו דשני בין תוכה לע"ג דכי משהי לתוכה דשאינה גרופה מטמין ממש ברמץ משמע דע"ג לאו מטמין ממש הוא אלא כיון שמוסיף הבל ה' כמטמין ולקמן במולייר הגרוף אכתוב עוד בזה אי"ה: דף לז ד"ה אא"ב להחזיר תנן פ"ה דאי להחזיר תנן אבל לשהות אפילו בשאינה גרופה להכי שני בין תוכה דהיינו מטמין ברמץ וק' להר"ם דלחנני' אפילו תוכה משהין אפילו באינה גרופה דהא תנן ולא חררה ע"ג גחלים כו' הא קרמו פניה שרי אע"ג דחררה בתוכה היא עכ"ל: ואני אומר דרש"י ז"ל ס"ל דמעולם לא עלה על דעת התלמוד להביא ראיה ממתניתין דחררה.

דהתם שרי לכ"ע אפי' לרבנן דפליגי אחנניה כיון דחררה מונחת ע"ג גחלים כי קרמו פניה לא מחתו לה דמפסיד לה שתתחרך לגמרי וכיון שהיא ראויה לאוכלה לא מחתי בחנם וגם תאפה ממילא וכן כתבו כל הפוסקים שפסקו דלא כחנני' כגון הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל דבצלי ע"ג גחלים מודו כ"ע כמ"ש הר"ן ז"ל פ"ק לדעת הרי"ף וכן הרמב"ם בס' המלחמות אבל בקדרה ברמץ ממש מודה חנניא דבזה פשיטא דגזרינן שיחתה כיון שהוא עומד על הגחלים הוא מוכן לחתות ובקדרה לא יופסד כמו בצלי ולכן אסור כמו רב אשי בפ"ק דס"ל חיישינן לחיתוי אפי' בברחא ובבשרא אגומרי עד שלא הגיע למאכל ב"ד כיון שהוא מוכן להפוך ולחתות אסור כמ"ש רש"י לעיל ה"נ לחנניא בקדרה אלא כשהוא כמאכל ב"ד אז הוי הסברא איפכא דע"ג גחלים לא חיישינן לחיתוי בצלי שיתחרך אם יחתה אבל בקדרה גרע ע"ג גחלים ולד"ה אסור ולקמן דמייתי רבא ראיה מהא מתני' לא מייתי ראיה מחררה כ"א מפת בתנור וכמ"ש לקמן בע"ה מ"ש ר"י ז"ל דבחנם דחק רש"י לפרש כך: באמת תימא על רש"י שהרי ע"כ מוכרח לפרש דבחזרה איכא לפלוגי בין תוכה לע"ג דהא משני הכי וא"כ מאי דוחקיה לפרושי דהמקשן מפרש אלשהות ולא אחזרה: ונלע"ד דרש"י דחקו לישנא דקאמר היינו דשני בין תוכה לע"ג משמע שהוא דבר ידוע וזהו לישנא דהיי"נו כלומר זהו שמצינו שיש חילוק ואי בחזרה אין החלוק פשוט ולא מצאנוהו בשום מקום אלא רבי חלבו הוא המגלה לנו חלוק זה והל"ל אא"ב להחזיר איכא לפלוגי בין תוכה לע"ג ועוד דקארי לה מאי קארי לה והיכן מצא בדברי ר' חלבו דקאי אריש' יות' מסיפ' כיון דאפילו לשהות תנן פליגי גם בחזרה.

דאין לומר דמסתמא קאי ר"ח אסתמא דמתני' לא אדברי ב"ה דהא אי להחזיר תנן נמי רישא ב"ה היא דהא קאמר והך חזרה דאמרי לך לאו ד"ה אלא מחלוקת ב"ש וב"ה ולכך פי' רש"י דהמקשן לא עלתה על דעתו לחלק בגרופה בין תוכה לע"ג אפי' בחזרה כ"א בשאינה גרופה וזהו לישנא דהיינו ר"ל דתוכה הוא מטמין ממש ברמץ כמ"ש רש"י והוא הטמנה ממש דתנינא בכמה דוכתין לאסור ואע"ג דלעיל כתבתי דגם רש"י מחלק בין שהייה להטמנה דהטמנה הוא לצורך מחר מ"מ ס"ל לפשוט דשהיה ברמץ ממש לא עדיפא מהטמנה דפשיטא שיחתה לבשל כיון שהחיתוי מועיל פשיטא דגרע יותר שיחתה כדי שיאכל היום ואין חילוק בין שהיה להטמנה אלא אם החיתוי אינו מועיל לבשל ולהחזיק החום לא צריך כמ"ש לעיל.

ולטעם הראשון שכתבתי שם שהחלוק בין נוגע ברמץ דאז גזר גם חנניא פשיטא דא"ש והתרצן הוא שהשיב דאחזרה קאי. ויש חלוק בין תוכה לע"ג.

אבל המקשן לא אסיק אדעתיה לחלק: ע"ב ד"ה ש"מ מצטמק ויפה לו מותר פ"ה דאי מצטמק ורע לו מאי אתא לאשמעינן וק' לר"י הא אצטריך לאפוקי מדר"מ ור"י דאסרי אפי' חמין בשאינה גרופה: ואני אומר דרש"י ס"ל דחמין דר"מ ור"י ודכול' שמעתין הוא שלא הוחמו כל צרכן וס"ל כפי' רשב"א ז"ל לקמן ד"ה קשיא דר"מ ומה שהביאו ראייה דע"כ חמין הוא ג"כ בשיל כ"צ מדקאמר בגמרא ואף ר' אושעיא כו' ודלמא הוחם כל צרכו הוה.

נ"ל לתרץ כיון דסתם חמין הוו לא הוחמו כ"צ אם איתא דעובדא דר"א הוי כ"צ ה"ל לפרש אלא ע"כ בסתם חמין איירי דהוו שלא הוחמו כ"צ ועוד אפשר דס"ל לתלמודא דבזה אין סברא לחלק כיון דב"ה ס"ל אף מחזירין א"כ הוה חזרה ושהיה שוין בגרופה וכי היכי דבשהה אין חלוק בין מצטמק ויפ' לו או רע לו ה"נ בחזר' ואי שרי הוחם כ"צ אפי' בשבת גם לא הוחם כ"צ שרי דבזה אין סברא לחלק כיון דשרי להחזיר משחשיכה וא"כ ר"מ ור"י לא אסרו חמין בשאינה גרופה אלא שלא הוחמו כ"צ אבל מצטמק ורע לו ליכא מאן דאסר ובאמת צ"לע אי כדברי ר"י ז"ל דלאפוקי מדר"מ ור"י אתי א"כ תקשי ממ"נ אי ס"ל לר' יצחק בשם ר' אושעיא דמתני' לשהות תנן א"כ מתני' ר"י היא כדאמרינן לעיל וא"כ מאן תנא דפליג עליה דר"י ומתיר בשאינה גרופה מור"ל וא"כ תקשי כמאן דלא כר"מ ודלא כר"י כדפריך בכל דוכתא ואי ס"ל דמתני' להחזיר תנן א"כ שרי לשהות באינו גרוף אפי' מוי"ל כדאיתא במתני'.

אם לא שנאמר דקמ"ל דחמין דר"י הוי שלא הוחמו כ"צ. אבל הוחמו כ"צ שרי ואין לשון התו' משמע כן דמשמע מדבריהם דלפי האמת הוי מור"ל לר"י אסור וכן תקשי לכל האמוראים דשרו מצטמק ורע לו דאתו דלא כמאן ע"כ ס"ל לרש"י דלא ס"ד דר"י אמצטמק ורע לו קאי דבהא ליכא מאן דאסר.

ובהכי א"ש דלקמן לא קשה דר"י אדר"י דאסר כאן אפי' חמין שלא הוחמו כ"צ בשאינה גרופה ולקמן התיר: והשתא א"ש ולא צריך לשינויא דלכתחילה ודיעבד ואין להקשות למאי דפי' רש"י ס"ל דחמין הוי שלא הוחמו כ"צ הא כתב רש"י במתניתין ב"ש אומרים חמין כו' דלא צריכי לבשולי א"כ משמע דהוחמו כ"צ.

זה אינו דכוונת רש"י דבישול אינן צריכין כ"א שיהיו חמין דבישול משמע דבר שאינו ראוי לאכילה עד שיבשל, ומים אמרינן לקמן דף נ"א דמקרו נאכל כמו שהוא חי ולא צריכי כ"א לחממן ובזה אין צריך חיתוי כי בלא חיתוי יחזיק חומו ואדרבה מדברי רש"י מוכח שכתב אח"כ אבל לא תבשיל דניחא ליה בישוליה משמע שלא נתבשל כ"צ דבנתבשל לא שייך למימר בישוליה אלא צימוקיה כדכתב הכא ד"ה שאני הכא דקטמא: ועי"ל דאפי' אי ס"ל לרש"י דחמין הוו אפי' כ"צ מ"מ י"ל דס"ל דלר"י שרי לב"ה חמין אפי' באינה גרופה דע"כ צ"ל הכי לע"ד למאן דאסר מצטמק ויפה לו ומור"ל שרי א"כ ע"כ ס"ל דמתניתין לשהות תנן דאי להחזיר א"כ שרי אפי' מוי"ל דאפילו כמאכל ב"ד שרי ואפי' אם נרצה לחלק ביניהם מ"מ סתם תבשיל הוי מצטמק וי"ל כמ"ש התו' ומוכרח הוא במתני' מדמחלק בין חמין לתבשיל וכ"כ הרא"ש דמ"ד מוי"ל אסור ס"ל

דלא כחנניא וא"כ צ"ל אע"ג דב"ה כמתניתין קאמרי חמין בגרופה ה"ה בשאינה גרופה אלא דלב"ש קאמרי דקאמריתוחמין ולא תבשיל זה אינו אלא אפי' תבשיל דחמין שרי אפי' באינה גרופה ולב"ש אסור בשאינה גרופה דלא שרו כ"א בגרופה ואע"ג דמחלוקת זה לא נזכר בדבריהם צ"ל ע"כ דהא בהא תליא דאי שרי בגרופה אפי' מוי"ל בשאינה גרופה שרי מור"ל כיון דלא גזרי גרופה אטו שא"ג ה"ה דלא גזרי מור"ל אטו מוי"ל דכל היכא דלא שייך חיתוי לא גזרי וא"כ גם בדברי ר' יודא לבית הילל נפרש הכי וא"כ לא צריך לאשמעינן ר' אושעי' מידי דוודאי מור"ל לר"י שרי דהא בהא תליא כמ"ש: ומה שהקשה ר"י ז"ל כיון דהשתא ס"ד דמשום דהובער' הדרא למלתא קמייתא א"כ מאי פריך בתר הכי א"ה מאי למימרא.

נ"ל דרש"י ז"ל פירשה במילתיה שכתב שאני הכא דקטמה. וגלי דעתיה דלא ניחא ליה בצמוקו.

נשמר מזה דהמקשן לא הוי ס"ד שקטמה משום שרוצה להשהות אלא שפירושו דקטמה ממילא ואח"כ הובערה דזה הוי כלא קטמה כלל. דהמקשן הוי ס"ל דאי פירושו שקטמה משום הכי כדי להשהות או משום שלא יצטמק יותר מדי או כדי לצנן שיהא אז מותר להשהות פשיטא דשרי כדפריך בתר הכי דכיון דלא ניחא ליה בצמוקי' ועושה מעשה ע"ז פשיטא דלא חיישינן לחיתוי אלא ע"כ דקטמה ר"ל שקטמה כבר ממילא קודם שנתן המאכל והובערה מותר אח"כ להשהות עליה ואע"ג דהשתא הוי וודאי כמו שהסיקוה בתחילה נקט כך ולא נקט שהסיקוה בתחילה היה סובר המקשן דנקטא לרבותא דאפ"ה אין מותר להשהות עליה כ"א חמין ותבשיל שנגמרו כ"צ ואצ"ל בתחילת ההיסק ומ"מ לא הוי ס"ל דקמ"ל האי דינא דמשמע דהתירא אתא לאשמועינן כדכתב ר"י לשיטתיה: ועוד דגם זה לא הוי רבותא כ"כ לקבוע עליה מימרא בפני עצמה אלא דהוי רבותא טפי מן תחילת ההיסק וא"כ פריך דע"כ קמ"ל דמצטמק ויפה לו מותר.

ומשני שאני הכא דקטמה משום הכי וא"כ אע"ג דהובערה שרי ומשך הלשון כך דקאי על המקשן דקאמר מצטמק ויפה לו מותר וקאמר שאני מצטמק זה דקיטמה ר"ל שהיא קטומה כשאר קטומה דמתני' שפי' דקטמה משום השהיה וכן הוא לשיטת ר"י והשתא א"ש הכל: ד"ה דיוקא דמתני' קמ"ל פ"ה דקרמו פניה ש"ד ואין נראה דדיוק פשוט הוא כו'.

ולעד"נ לפי מאי דפרישית לעיל דמחררה ליכא למידק מידי דשם כ"ע מודו כ"א מפת לתוך התנור דייק וכן מוכח מדברי רש"י ז"ל בהדיא דברור דלא על חנם דחק עצמו להוכיח דתנור לאו גרוף וקטום הוא וא"כ וכו' ומה לו ולהוכחה זו ולא הוכיח מפשטיה דמתני' דקתני חררה ע"ג גחלים אלא ע"כ ס"ל לרש"י דמהא ליכא לאוכחי מידי וא"כ טובא קמ"ל דלא תימא עד שיקרמו פניה אחררה קאי לא אפת לתוך התנור דגבי פת לעולם אסור עד שתאפה לגמרי וכן משמע קצת לישנא דמתני' דקתני יקרמו פניה ולא קתני פניהם כיון דאתרווייהו קאי ומחררה אין להוכיח כלום כמ"ש קמ"ל.

וזה לע"ד אמת ויציב בלי ספק אע"ג דלישניה לפום ריהטא לא משמע קצת כן יש לפרשו הכי ועי"ל דמתני' איכא לדחויי דמאן לימא לן דאי קרמו פניה שרי להשהות דילמא התנא לא נחית לדין שהיה אלא לדין נתינה לכתחילה דקמ"ל דאפילו אם אחר הקרימה

יגרוף הגחלים או יסתום פי התנור דבסתימ' פי התנור פשיטא דשרי כדמשמע פ"ק דפריך ולר"א דשרי והתנן אין צולין כו' אלא כדי שיצולו מבע"י התם דברחא ולא שריק משמע דבשריק שרי אפי' לא יצולו מבע"י כמאכל ב"ד דכדי שיצולו הוי כמאכל ב"ד כדאי' ספ"ק א"כ ה"ה לרבנן במאכל ב"ד דשלא הגיע למאכל כבן דרוסאי לחנניא הוי כב"ד לרבנן אפ"ה לא יתן לכתחילה אא"כ יקרמו פניה מבע"י דבציר מהכי הוי מבשל בשבת כיון שלא נקרמו פניה מבע"י אע"פ שיגרוף או יסתום ולא נחית התנא לדין שהי' דשהיה תנא לקמן פ' כירה דאסור להשהות ולא קמ"ל כאן אלא אפילו אם יגרוף או יסתום בתר הקרימה לא יתן לכתחיל' עד שיקרום ולעולם אם קרמו צריך לגרוף בחררה או לסתום התנור בפת כדי לשהות קמ"ל דיוקא: דף לח ד"ה עבר ושהא מאי , הנה רש"י ז"ל שפי' בהדיא דקאי אמזיד.

צריך יישוב. ועיין ברא"ש ז"ל שהביא כמה פירושים על בעיא זו.

ולעד"נ שאין גם אחד שנוכל לומר עליו כי הוא זה כוונת רש"י ע"ש וכן פי' של בעל המאור ז"ל שכתב דמספקא ליה אי ר' יודא דקאמר מותר או אסור אם הוא לכתחילה או דיעבד. ע"ש.

הנה רש"י פי' בהדיא דר"י אדיעבד קאי ד"ה אסור לאוכלן כו'. לכך נראה דרש"י ז"ל ס"ל דקמבעיא ליה הלכתא מאי וקאי אמצטמק ויפה לו למאן דאסר דבעיא ראשונה קאי לפי' רש"י אמאכל ב"ד למאן דאסר כדפי' רש"י לעיל בהדיא והשתא קמבעיא ליה למאן דאסר מוי"ל אי ר"ל לכתחילה אסור ובדיעבד מותר או אפי' דיעבד דאע"ג דר"י אסר אפי' בדיעבד מ"מ מבעיא ליה אי הלכתא כוותיה דהא כמה אמוראים פסקי דאפילו לכתחילה שרי א"כ דילמא אינך אמוראים כגון רב ושמואל דאסרי היינו לכתחילה דגם ר"מ אוסר לכתחילה אפילו בגרופה ונהי דלא ס"ל כוותיה בגרופה בשאינה גרופה פסקי כוותיה.

או דילמא אפי' בדיעבד אסור כר"י ופשיט מר' יוסי דעבד עובדא ומעשה רב ועוד דר"י נימוקו עמו: ועוד דקאי עם ר"י בחדא שיטתיה ואע"ג דכמה אמוראי פסקי דאפי' לכתחילה שרי היינו דפסקי כחנניא אבל אמוראי דאסרי ולא ס"ל כחנניא מסתמא לא שבקי ר' יוסי ור' יודא ופסקי כר' מאיר.

ואל תתמה דלא קאמר בקיצור איבעיא להו הילכתא מאי. דכיוצא בזה מצינו בגיטין דף פ"ה איבעיא להו מי בעינן ודן או לא בעינן ודן ופי' רש"י כלומר הלכה כר' יודא או כרבנן ואע"ג דמסתמא הלכה כרבנן מ"מ אפשר דמסתבר טעמיה דר"י.

וכ"ש הכא דכמה אמוראי פסקו דשרי אפי' לכתחילה כמ"ש וכיוצא בזה מצינו בכמה דוכתי: ועי"ל דרש"י אפשר דס"ל דמצטמק ויפה לו גרע ממאכל ב"ד כדס"ל לכמה פוסקים וכן כתבו מהרש"ל ומורי מהר"ם ז"ל לעיל אדברי התו' ז"ל ד"ה אא"ב להחזיר וא"כ ס"ל לרש"י דלעיל קמבעיא לן למאן דאסר והשתא קמיבעי' לן לדידן דס"ל כחנניא וגם חנניא מודה במצטמק ויפה לו לכמה אמוראים ואפשר דהלכתא הכי דאסור א"כ אם עבר ושהא מאי דאע"ג דר"י אסר היינו דלא ס"ל כחנני' דהא אסר להשהות אפי' כמאכל

ב"ד אבל לדידן דס"ל כחנני' ומ"מ אסרינן מוי"ל מבעי' לן לכתחילה או דיעבד ופשיט מר' יוסי ואע"ג דאיכא למדחי דילמא ר"י לא ס"ל כחנני'.

י"ל דלא נ"ל לתלמודא לאוקמה לר"י דלא כהלכתא כיון דר"י לא גילה דעתו במאכל ב"ד דאסור מסתמא כהלכתא ס"ל כסתם מתני': ועוד דה"ל לר' חנינא לאשמעינן דס"ל לר"י אפי' מאכל ב"ד אסור וכ"ש מצטמק ויפה לו דדוחק לומר דר' חנינא עובדא קמ"ל היכן היה דודאי ר"ח לפסוק הלכה בא: ועוד מה לו לר"ח להזכיר מעשה זה ה"ל לפסוק בקיצור כר' יודא אלא ר"ח קמ"ל דלכ"ע מוי"ל אסור ש"מ דאפי' דיעבד אסור ומשני דלשבת זה אסר להן וכחנניא ואפ"ה לכתחילה אסור ובהא א"ש.

ואחרי כתבי זה מצאתי שהביא הרמב"ן ז"ל בס' המלחמות פי' זה בשם הרב ר' אברהם ז"ל. וסתר הר"א פי' זה דהיכן פשוט ליה לתלמודא דחנניא אסר מוי"ל וה"ל לפרש בתחילה מה לי אמר חנניא בזה ע"ש: ולי נראה דרש"י ס"ל דפשוט ליה לתלמודא דהנך אמוראי דאסרי מוי"ל ס"ל כחנני' דודאי לא פליגי אסתם מתני' כדאמר רבא תרווייהו תנינא והיותר קשה דתלמודא בעי לתרוצי לרב ששת דמאי קמ"ל והא תרווייהו תנינא משמע דפשוט הוא דשרי עד שצריך ר"ש לתרץ מאי קמ"ל.

ותימא דטפי הוי להקשות לכמה אמוראי דאסרי במצטמק ויפה לוואע"ג דלשיטת הרא"ש י"ל יישב גם קושיא היינו לדידיה דלא ס"ל כחנניא אבל רש"י דס"ל כחנני' לא ס"ל כפירושו כמו שמפרש בהדיא דקושית רבא היא דלמה ליה לאשמעינן ולא פי' דהקושיא דה"ל לפסוק כמתני' דלעיל וא"כ קמבעי' להו אי אסרי משום שמא יחתה כיון שהצימוק יפה לו החיתוי מועיל לו כל פעם ולא דמי למאכל ב"ד שיתבשל אפי' בלא חיתוי והצמוק רע לו משא"כ הכא יותר שיחתה יצטמק יותר וא"כ אסור אפי' בדיעבד או דלמא לשמא יחתה לא חייש חנניא ואינו אסור כ"א לכתחילה כיון דאפשר ונגמר היטב בלאו הכי וא"כ הוא משהא שלא לצורך ולא דמי למאכל ב"ד דשרי לצורך שבת אפי' לכתחילה משום כבוד שבת כיון שאינו נגמר כ"כ ובהא מיושב נמי מה שהקשה הר"א ז"ל דלמה פשיט מר' יוסי דלא ידעינן אם לאותה שבת או לשבת הבאה ולא פשיט מר"מ ור' יודא דמדבריהם נשמע כי היכי דמאי דאסר לדידהו אסור אפי' בדיעבד ה"ה מאי דאסר לחנניא ובזה א"ש דאינהו חיישי לשמא יחתה ולכן קנסוהו אבל חנני' י"ל דלא חייש לעולם לשמא יחתה אלא דלא רצה להקל באיסור שבת כ"כ כיון שהמאכל נגמר וראוי לאכילה היטב בלא צמוק והוי כמו שלא לצורך כלל.

ולא יכולתי לירד לסוף דעת זה הרב ז"ל מאי דהזכיר דנשמע מדר"מ. נהי דר"מ אסר בדיעבד תבשיל שלא בישל כ"צ אבל במצטמק ויפה לו לא אסר כ"א לכתחילה וא"כ מבעיא לן הנך אמוראים דס"ל כחנניא כמ"ש ואסרי.

מ"מ מוי"ל גם לחנניא היאך ס"ל לחנניא לדידהו אי אסור לכתחילה כר"מ או דיעבד כר"י: ונ"ל דטעמו של ר"מ משום מאי דכתבתי דלא אסור מוי"ל משום שמא יחתה כ"א משום שהיה שלא לצורך כלל אבל במאכל ב"ד חייש ר"מ לחיתוי או אפשר דס"ל דלא חיישינן כ"כ שמא יחתה משום צימוק דלא שכיח שיחתה משום הכי כיון שראוי לאכילה היטב בלאו הכי אלא דלכתחילה אסר גם בזה שמא יקרה ויחתה וכן נוכל לומר לחנניא דבמאכל ב"ד לא חייש כלל לחיתוי ובמוי"ל לכתחילה חייש ובדיעבד שרי כיון דלא

יחתה משום זה וא"כ קמבעיא הנך אמוראי דאסרי גם לחנניא דס"ל פשוט דחנניא מודה איך ס"ל דמודה אי כר"מ או כר"י וא"כ לא שייך להקשות מאי דקשה קצת לפי' הראשון שלי מאי קמבעיא ליה פשיטא דהלכה כר"י נגד ר"מ אע"ג דכבר ישבתי גם ללישנא קמא אבל ללשון זה מיושב שפיר דוודאי אין הלכה כר"י אלא כחנני' ומוי"ל דמודה חנניא למאן מודה לר"מ או לר"י דלא מבעיא אם הנך אמוראי ידעי שום ברייתא דמודה חנני' במוי"ל פשיטא דאיכא למבעי איך ס"ל "ל לחנניא בברייתא אלא אפי' אם נאמר דהנך אמוראי ס"ל מסברא דלא פליג חנניא במוי"ל איכא למבעיא אם אין סברא בעיניהם שיתיר חנני' אפילו לכתחילה או דוקא דיעבד ובהא לא שייך למימר דהלכה כר"י דחנניא אפשר דס"ל כסברת ר"מ דבתנאים לא שייך למימר הכי דחנניא הוא תנא כמו ר"י וק"ל: ע"ב ד"ה אפי' בשבת ראיתי בדברי בעל המאור ז"ל שהביא ראיה לדברי רש"י ז"ל מסוף פ' אע"פ דקתני אוכלת עמו לילי שבת ושבת א"כ משמע דסתם שבת היא יום השבת: דף לט ד"ה מפני שמזיז עפר ממקומו כו' ור"ת הקשה לפ"ה דמאי דמשני בסמוך סתם גג לית ביה עפר אדרבה הא יש בו מעזיבה וא"כ ליגזור שמא יחפור ויכסה עכ"ל.

לע"ד קשה לי עוד על פירש"י ז"ל מאי דקאמר איכא בינייהו עפר תיחוח ופי' רש"י תיחוח בעומק דליכא למיחש למיזז וק' לי כיון דגזרו חכמים אם נתיר כאן שמא פעמים לא יהיה עפר כל הצורך ויחפור א"כ מה לי שעפר זה הוא תיחוח מ"מ הא חיישינן שמא לא יהיה פעמים עפר ויחפור ואפי' נאמר דה"פ דבקרקע דשייכא ביה חפירה לא התירו הטמנה שמא לא יהיה עפר כל הצורך ויחפור אבל בעפר תיחוח בעומק דלא שייך בה חפירה כלל כי הוא תיחוח בעומק שאינו מגיע לקרקע קשה כלל וגם לא יטמין כ"כ בעומק בהא התירו ולא חששו למקום אחר שלא ילמוד מזה להטמין בקרקע דשייך בה חפירה כיון דכאן לא שייך חפירה משא"כ אם נתיר לו היכא דשייכא חפירה אע"ג דיש עפר כל הצורך עתה מ"מ כיון שקרקע זו ראויה לחפירה יטמין פעמים בקרקע שלא יהיה כל הצורך ויחפור דהא ע"כ צ"ל הכי במתני' דאיכא עפר כל צורך ואפ"ה גזרינן אטו דליכא דאי ליכא היכא מטמין ואפשר לומר דחיישינן שמא במקום שרוצה להטמין אין שם עפר כ"צ ולכן אסרו חכמים להתחיל להטמין במקום דלא ידעינן בודאי שיש שם כ"צ שמא הוא סובר שהוא כ"צ ואינו שם ואתי לאזוזי אבל היכא דידעינן בוודאי לא גזרינן אטו מקום אחר אלא שלשון רש"י ז"ל לא משמע קצת כן שכתב שמא לא יהיה שם עפר כו' ולא כתב שמא אין שם משמע אפילו מטמין היכא דאיכא עפר כ"צ אסור שמא פעמים לא יהא וא"כ כיון שיש עפר כל צורך שאינו צריך לחפור מה בין זה לעפר תיחוח אלא ע"כ בעפר תיחוח מיירי דלא שייך שם חפירה או שלא יטמין כ"כ בעומק א"כ א"ש הא מ"מ קשה לי הא ק"ל דלא פלוג רבנן בגזירתם דכל היכא שגזרו אסור אפילו לא שייך טעם שלהם כדקאמר רבא פ"ק אפילו גבוה שתי קומות ולקמן דף קמ"ט פריך נמי ושקיל וטרי דלא פלוג רבנן בכל מקום בגזירתם ומסיק דרבא תנאי היא וא"כ גם כן מוכרחין אנו לומר דרב יוסף לא ס"ל דרבא ובוודאי דהכא מיחלף יותר מבכל מקום כיון שגם שם יש עפר תיחוח אלא שכאן הוא בעומק ושם אינו בעומק מאן מפיס ויש לחלק אלא שאין כאן מקומו ואם יגזור השם בחיים נאריך בזה: וקושית ר"ת ז"ל הייתי מיישב לע"ד כפשטיה בדבר זה דלא חיישינן בגג כלל דע"כ לא חיישינן אלא

בחול ובאבק דרכים שיש בו עפר תיחוח וראוי להטמנה א"כ כיון שרצונו להטמין חיישינן שמא יחפור אם לא יהיה עפר כל הצורך אבל בעלמא היכא דליכא עפר רך כלל כגון מעזיבה שהיא קרקע קשה ואינו ראוי להטמנה לא חיישינן שיחפור לכתחילה לעשות הטמנה ולא אמרינן שאם יגלגל על גבי הגג יחפור ויטמין כיון שאין המקום ראוי להטמנה אין רצונו כ"א לגלגל על גביו אבל בחול אפי' אם מגלגל על גביו כיון שהמקום רך וראוי להטמנה חיישינן שמא יקח עפר לכסות ואם לא יהיה לו עפר כ"צ יחפור.

אבל יותר נ"ל דלפי' רש"י לא גזרינן דלמא יזיז ויחפור במזיד. אלא שהכוונה דאם נתיר להטמין חיישינן שמא במקום שמטמין לא יהיה עפר כל הצורך ולאו אדעתיה שהוא יראה עפר תיחוח ויטמין בהם ובאמת אין שם כל הצורך ויבא להזיז עפר בהטמנתו דכל שהוא מטמין ע"כ הוא עושה גומא בידיו להטמין בתוכה ואפשר שאין שם הכל עפר תיחוח ויזיז גם עפר הדבוק בעשיית הגומא וכן משמע לישנא דרש"י שכתב ואתי לאזוזי ולא כתב ואתי למחפר אלא פירושו כשיגיע לקרקעיתה יזיז גם עפר הדבוק אבל עפר תיחוח בעומק ליכא למיחש למזיז כלל כיון שהוא עמוק וגזירה משום מקום אחר לא גזרו חכמים אלא שחשו שמא במקום שמטמין אין כאן עפר כ"צ ויזיז בעשית הגומא אבל במקום שאין לחוש לזה בלא ספק שרי ולא נזכר בדברי רש"י כלל לישנא דגזירה בדברי רב יוסף אלא ואתי לאזוזי שיבא לידי הזזה כמ"ש ולפי הספרים דגרסי מפני שמזיז.

אתי נמי שפיר דההוא וודאי מזיז בעשיית גומא במקום שאין עפר כ"צ: ולעד"נ בלא ספק דלא סגי בלאו הכי שא"א לצמצ' שלא ליקח גם מהדבוק כיון שאינו עמוק העפר תיחוח והא דפריך גבי גג אלא למ"ד שמא יזיז לגזור אע"ג שפירשתי דר"י לא גזר שמא יזיז במזיד אלא דחייש שמא ע"י עשיית גומא יזיז גם עפר הדבוק וזה לא שייך בגלגול על גביו י"ל דפריך המקשן דנגזור כיון שיש עפר לפניו והוא מגלגל על גבי תולדות חמה יקח עפר ויכסה בו ג"כ ויזיז עפר ע"כ צ"ל הכא לפי' רש"י אפי' אם נפרש דברי רש"י כפשטן מ"מ מאי פריך דהא כתב רש"י דחששא דר"י שמא לא יהיה שם עפר כל הצורךוזהו אם הוא מטמין אבל ע"ג מנ"ל למקשן דחייש ר"י כיון שאינו מטמין כמו לרבה דאינו אסור כ"א בהטמנה דלמא גם לר"י כן אלא ע"כ הוה ס"ל למקשן כיון שעפר מוכן לפניו ודאי יקח לכסות כי יאמר כיון שהביצה מונחת ע"ג עפר של תולדת חמה אכסנו ג"כ שיצלה יפה ויבא להזיז עפר אם לא יהיה לו כל הצורך וכ"ש לפירושי דאתי יותר שפיר כמ"ש לקמן בע"ה אע"ג דאיכא לחלק דאי טעמא דר"י משום נזיר' כפשטיה דרש"י פריך גם המקשן דליגזור משא"כ לפירושי ליכא גזירה לרב יוסף.

מ"מ פריך המקשן דראוי הוא ליגזור כדאשכחן בכמה דוכתי מהו דתימא ליגזור הא אטו הא ומהי תיתי כיון שלא גזרו חכמים אלא במילתא דראוי ליגזור גזרינן מסברא. ובאמת צ"ע אי כוונת רש"י משום גזירה א"כ הוי גזירה לגזירה דהא אין רצונו כ"א לגלגל ע"ג וחיישינן שמא יכסה ואפילו יכסה גזרינן דלמא יזיז שלא יהיה לו כ"צ ואם נאמר דודאי יכסה ואין כאן כ"א גזירה אחת א"כ גם לרבה תקשי כיון שוודאי יכסה נגזור שמא יטמין ברמץ דזה ג"כ ודאי יטמין ומנ"ל למקשן דשמא יזיז הוי חדא גזירה יותר מרמץ ואפילו אם לפרש דחיישינן בכל מקום שמא יחפור ויכסה אפילו היכא דאין ראוי להטמנה כמו

דגזר ר"י היכא שלא ימצא כ"צ ה"ה גזרינן שמא יחפור לכתחלה לכסות וכן משמע לישנא דר"ת ז"ל בקושיתו וא"כ פריך המקשן דמשמע דשרי בכל גג לגלגל ע"ג אפי' אם הקרקע קש' אז ידוע שאין שם כ"כ קשה וניחוש שמא יחפו' לכסו' והוי חדא גזיר' משא"כ לרבה הוי גזירה לגזירה וק"ל מ"מ מנ"ל למקשן דחיישינן לזה כיון שאינו צריך לעפר כלל ואין רצונו כ"א לגלגל ע"ג דאם גזרו לצורך יגזרו שלא לצורך: ולפי דעתי א"א להולמה כ"א בדוחק אבל לפירושי א"ש דבחול ליכא גזירה משום דבר אחר אלא ספק איסורא שמא יזיז עפר בעשיית הגומא ואם כן גבי גג אין כאן כ"א גזירה א' שמא ירצה לכסות כיון שעפר רך לפניו לפי סברת המקשן דמיירי אפילו בגג שיש בו עפר לח והכיסוי אסור מספק איסורא ואין שייך כאן דבר שאין מתכוין שזה מתכווין למלאכה זו ליטול עפר אלא שכוונתו ליטול עפר תלוש ונוטל גם מחובר עמו והוי כמו מתכוין לחתוך תלוש וחתך מחובר דבהא אפי' ר"ש מודה דמשמע בכריתות פ' ספק אכל דף י"ט ואפשר דס"ל לר"י כאביי דפ' כלל גדול דחייב מדאורייתא ואשכחן כמה גזירות כה"ג שאין הפי' גזירה שמא יעשה איסור אחר אלא שפי' שהרחיקו חכמים מלעשות דבר זה שמא יעשה איסור בעשית דבר זה כמו גבי אילן דגזרינן שלא יעלה באילן גזירה שמא יתלוש שאין הפי' שיתלוש בידים אלא בעליה זו יתלוש פירות המחוברין באילן כדמוכח ספ"ב דעירובין דף ק' ואפי' למאן דס"ל התם דלא חיישינן לזה היינו משום דס"ל כר"ש דדבר שאין מתכוון מותר אבל כאן דלא שייך למימר הכי כמ"ש לעיל חיישינן: ועי"ל על קושית ר"ת דס"ל לרש"י דמעזיבה שהיה קשה ובעי מרא וחצינה לא גזרו דאדהכי והכי מדכר וכיוצא בזה תרצו התו' ז"ל פ"ק דביצה דף ב' ד"ה שמא יעלה ויתלוש ועוד דבעי כתישה כיון שהקרקע קשה ואין ראוי לכסותה עד שיכתוש שלא תשבר הביצה וכולי האי לא חיישינן שישכח ויעשה שני עבירות חפירה וטחינה ועוד שיקלקל המעזיבה ולהכי לא חיישינן.

וקושיא הב' מן הגרסא הנה גם הרב הגדול הריא"ף ז"ל גורס כגרסת רש"י ז"ל ודבריו דברי קבלה והוא גורס גזירה שמא יזיז עפר אבל בדברי רש"י לא נזכרה גזירה: שם ד"ה ואין מגלגלין ביצה קשה אדמפליג בין תולדות חמה לתולדות האור ליפלוג בתולדות חמה בין גג לחול כו' נלע"ד דקמ"ל רשב"ג אע"ג דאיכא למגזר גלגל דגג אטו גלגול סיד אפ"ה לא גזרינן דפשיטא דאטו סודרין ליכא למגזר דאין דרך סודרין לחממן כ"כ באור כמ"ש לעיל התו' ז"ל אלא סיד דדרכו בכך שהוא נשרף באור אפ"ה לא גזרינן או משום דגג בסיד לא מיחלף כדס"ל לרבה דהיינו טעמא דר"י דלא גזר אטו רמץ או אפשר דס"ל לרב יוסף דר"י ורשב"ג לא גזרי כלל תולדות חמה אטו תולדות האור אפי' היכא דמיחלף והא דלא קתני רשב"ג הפקעת סודרין דלא גזרינן אטו סיד רבותא קמ"ל דאפי' גג דאית בה מעזיבה אפ"ה שרי כדפרישית לעיל ועוד דהפקעת סודרין אפשר דפשוט יותר דלא גזרינן דגלגול ביצה אפשר דלא שייך התם דאין סודר חם כ"כ והפקעה אטו הפקעה דתולדו' האור ס"ל לר"י דפשיטא דלא טעו אינשי כ"כ לבשל ממש בתולדות האור כמ"ש התו' לקמן ד"ה אלא למ"ד אלא בגלגול שהוא צליה קצת כדפי' רש"י בהא טעו אינשי למשרי בתולדות האור דסבירא להו דלאו בישול ממש הוא: ועי"ל דרשב"ג היא גופה קמ"ל דתולדות האור אסור ואי לא תני כ"א גלגול דחול דאסור או גג שיש בו עפר לא הוי ידענא לעולם דתולדות האור אסור דטעמא דאסור בחול או בגג של עפר הוא

משום גזרה דהזזה ולעולם תולדות האור שרי דרשב"ג מלתא דנפשיה קתני ולא סמך אמתני' והא דקתני ברישא דשרי לגלגל בתולדות חמה ולא קתני בתולדות האור חדא דקתני לה משום רבותא דסיפא דבחול אפי' בת"ח אסור ועוד דקמ"ל רבותא דאפי' בסתם גג שיש בו מעזיבה וס"ד נגזור משום גג שיש בו עפר דחד' גזירה היא כמ"ש לעיל וכי היכי דפריך המקשן וגם לפי האמת הכי ס"ל לר"י דאסור לגלגל אפי' ע"ג עפר גזירה שמא יכסה ויזיז ה"נ הכא נגזור גג אטו גג וזה לא שייך כ"א בתולדות חמה קמ"ל דאף בתולדות האור אסור אע"פ דלא שייך שמא יזיז וק"ל: שם ע"ב ד"ה אלא פניו ידיו ורגליו עד מיהו ק' לרשב"א דמגופה דמתניתין הוה מצי למידק בלא הך ברייתא דמייתי מדקתני ואסורין בשתיה כ"ש פניו ידיו ורגליו עכ"ל: ואני אוסיף לתמוה על הרב ז"ל דקאמר דכ"ש הוא והא חמין שהוחמו בשבת דאסירא היינו מטעם שלא יהנה ממלאכת שבת וא"כ הא אמרינן במרובה דף ע"א דאפי' לר"י הסנדלר דמחמיר טפי במבשל בשבת מ"מ דריש ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם מה קודש אסור באכיל' כו' יכול אף בהנאה ת"ל לכם שלכם תהא א"כ מעשה שבת מותר בהנאה ורחיצה אינה אלא הנאה ולא מצינן שהיא כשתיה אלא סיכה ולא רחיצה והתימא על רבינו שלמה בן אדרת ז"ל שהביא הב"י ז"ל בשמו בי"ד ס"י קכ"ג דאסור לעשות מרחץ מן סתם יינם וקאמר שם בתשובה דרחיצה הוי כשתיה וזהו.

תימא דא"כ ביומא פי"ה דשקיל וטרי טוב' דרחיצה אקרי ענוי' תיפוק ליה מהיכא דנפקא סיכה דהוי כשתיה. נחזור לענינינו ואפי' אי הוי כשתיה אינו אלא אסמכתא ואינו אלא דרבנן ומטעם הנאה כמ"ש ר"ת ז"ל בניד' ריש פ' בנות כותיים ופ' י"ה והתיר לסוך בחלב ושומן חזיר דלא אסרינן סיכה אלא באיסורי הנאה ולא בהיתר הנאה ואפי' לאיסור והיתר הארוך שכתב ז"ל כלל ל"ט דלא התיר ר"ת כ"א בחולה שאין בו סכנה אבל לבריא אסור.

היינו מדרבנן שהחמירו ומ"מ אינו' אלא מטעם הנאה דהא הוא עצמו אסר לאכול ולשתות לחולה שאין בו סכנה משום איסור דדבריהם ולרחוץ אפי' ביין נסך בזמן הזה התיר הרי מדברי כולם נלמד דרחיצה אינה אלא מטעם הנאה וא"כ שתיה גרע טפי. ואפי' למ"ד דרבנן ולא נפקא ליה מהאי קרא אפי' מדרבנן אינו אסור בהנאה דבהא לא פליגי ואפי' אי אסור מ"מ לאו כ"ש הוא משתיה דשתיה גרע כמו שכתבתי וא"כ ליכא למילף ממתניתין דלמ' אע"ג.

דמעש' שב' אסור אפי' בהנאה מדרבנן מ"מ במעשה טבריא שלא הוחמו בידים בשבת אלא ממילא דלמא לא אסרו כ"א רחיצת כל גופו ושתיה ממש אבל לא פניו ידיו ורגליו ואל תשיבני דע"כ פניו ידיו ורגליו גרע. דהא חמין שהוחמו מע"ש הוצרך לשנות דשרי פניו ידיו ורגליו ואלו שתיה פשיטא דשרי כדאמרינן לעיל בעובדא דר' אושעי' דמזג כוס לר' חייא מחמין שהושהו ע"ג כירה ופשוט דאוכלין שנתבשלו אפי' בשבת ממילאשרי כ"א למאי דאית ליה זה אינו כלום דאיצטרך לשנות אחר גזירה דגזרו על הרחיצה שהיו להוטין הבלנין אחריה וס"ד דגזרו על הכל קמ"ל אבל שתיה לא מצינו שרבו עוברי עבירה דהא לא גזרו עליה כלל אבל ממתניתין אין ראיה דלמא הטעם משום מעשה שבת ושתיה אסורה מדינא לא מטעם גזירה ורחיצה אסרו ג"כ אבל לא פניו ידיו ורגליו להכי

מייתי ברייתא דגזרו אכל גופו אפי' בהוחמו מע"ש: דף מ"א ד"ה מוליאר הגרוף פ"ה לפי שאין מוסיף הבל כו' ואין נראה דלא שייך למיגזר במוסיף הבל כ"א בהטמנה כו'.

כבר הארכתי למעניתי לפרש כוונת רש"י ז"ל דס"ל דשהיה ע"ג כירה שאינה גרופה או תנור גרוף הכל מדין הטמנה נגעו בה דכולא חד טעמא הוא והבאתי ראיות לע"ד גם מדברי הרמב"ם ז"ל נ"ל דס"ל כן שכתב פ"ד מן הדין היה שטומנין בדבר המוסיף כו' שהרי משהין ע"ג האש בשבת א"כ דימה הנושאין זה לזה אלא שהיא ז"ל פסק דלא כחנני' ואסר להשהות במאכל ב"ד.

ומה שכתב שהרי משהין. ר"ל תבשיל שנתבשל כ"צ ומצטמק ורע לו כמו שכתב פ"ג ובהטמנה הכל אסור.

ואפשר דגם רש"י ס"ל הכי כמ"ש לעיל וכן כתב דמניחין מיחם ע"ג מיחם כו' וסיים שלא אסרו אלא להטמין בשבת אבל להניח כלי חם כו' הרי כמ"ש לעיל דס"ד לדמות הדברים שהן דומין זה לזה ומה שכתב דגבי צונן אם הניחו מבערב שהוא מותר ואינו כטומן בדבר המוסיף אע"פ שהוא מוסיף הבל משמע שיש לחלק בין טומן למשהא.

זה אינו כלום דצונן שאני דהא קדרה חיתא שרי אפי' בתנור שאינו גרוף אפי' ע"ג האש ממש דכיון דמסח דעתיה ליכא למיחש למידי ולא שקלינן וטרינן כ"א בדבר שאפשר שיהיה ראוי לערב דחיישינן לחיתוי כגון אם לא הגיע למאכל ב"ד לחנני' ולרבנן אפי' הגיע ובהטמנה אסור אפי' נתבשל ממש וע"ז כתב הרב אע"ג שגם זה מוסיף הבל בצונן א"כ ס"ד לאסור כמו טומן תבשיל חם בדבר המוסיף ולכן כתב שאינו כטומן והטעם כמ"ש דצונן שאני ועוד דחמין אפי' הוחמו שרי לטעם דידיה שפי' דאסרו בדבר המוסיף שמא ירתיח ויצטרך לגלותה ע"ש לגירסת' דידי' ודהרי"ף וכמ"ש הרמב"ן ז"ל בס' המלחמות וזה לא שייך כ"א בתבשיל שמתקלקל בהרתחה ויצטרך לגלות משא"כ במים חמין לא שייך האי טעמא וא"כ מכל זה אדרבה ראיה לדידן מדאצטריך בכל דבר לפרש שאינו כטומן משמע שדבר המוסיף הבל ראוי לאסור אפי' בשהיה דשייך שם טעם מוסיף הבל כמו בהטמנה ומה שהקשו דדוחק הוא דמתני' איירי כשעשה האיסור הנה ראיתי הר"ן ז"ל דהימנו הוי כמו על ידו ר"ל דלכתחילה אין להשהות בתוכה וא"כ מיושב בזה גם קושיא הג' אלא דמדברי רש"י לא משמע קצת הכי ומ"מ לא ידעתי מאי קושיא דמתניתין קיימא אמעשה טבריא שעשו מעשה ואמרו להם שהם כחמין שהוחמו בשבת ואסורין בשתיה וע"ז קאי שמים שהוחמו במוליאר מותרין ובאנטיכי אסורין דהא חמין שהוחמו מיירי בנעשה באיסור.

ולע"ד אין כאן דוחק ומה שהקשו דאי להחזיר תנן משהין אפי' באינו גרוף והכא אוסר באנטיכי אפי' להשהות. י"ל דהיינו בנתבשלה כמאכל ב"ד אבל מתניתין דהכא קאי אחמין שהוחמו בשבת וקודם שבת לא הוחמו כ"א קצת שלא הגיעו לשיעור שכנגדו בתבשיל הוי מאכל ב"ד דהא מתניתין דכירה קאי להשהות עליה חמין משמע שהן חמין כבר או כב"ד או כ"צ.

משא"כ הא מתניתין קאי אחמין שהוחמו בשב' כמו שפירשתי משמע דמבע"י לא הוחמו עיקר חימומן ובהא מיושב גם קושיא הד' שהקשו דתקשי לרבה דשרי בשכח קדירה

אע"ג דלא נתבשלה כמאכל ב"ד אפי' במזיד זהו לשיטתם שפירשו בעי' דר"ח ב"א בשלא הגיע לב"ד אבל רש"י לא פירש כן אלא בעיא זו קאי למאן דאסר להשהות מאכל ב"ד כדפי' לעיל בהדיא שכח קדירה אליבא דמאן דאסר ובהא מיבעי' ליה דאפי' רבנן דאסרי אפשר דלא גזרו כולי האי במאכל ב"ד כיון דאין צריך לחתות כ"כ כמ"ש לעיל: ועוד נ"ל דס"ל לרש"י דבמים לא שייך ב"ד ואפי' מים צוננין אסור להשהות ודל' כמ"ש להרמב"ם לעיל ולא דמי לקדרה חייתא דצריך בישול ומסח דעתיה אבל מים שאינן כ"א שיהיו חמין חיישינן לחיתוי והוי כמו מאכל שלא הגיע למאכל ב"ד אבל אם הוחמו מבע"י אלא שלא הוחמו כ"צ לא החמירו כולי האי דבלאו הכי יתחמם ולעיל מיירי במאכל ב"ד כמ"ש.

אלא שיש פתחון פה לבעל דין לחלוק כיון דטעמא דרבה ורב יוסף דשרו במזיד משום דלא עביד מעשה מה לי כמאכל ב"ד או לאו. מ"מ לא דמי למבשל כיון דלא עביד מעשה: ונ"ל דכיון דבעי' דר' חייא בר אבא ע"כ קאי אמי שהניח קדרה ע"ג כירה והיה בדעתו לסלקה קודם חשיכה או לגרוף ושכח והניח בלא גריפה ובישלה דהכי משמע לישנא דשכח א"כ גם המזיד קאי כה"ג שהיה בדעתו לסלקה או לגרוף ואח"כ נמלך והניח' כך ובהא שייך למימר לא עביד מעשה שכבר היתה הקדירה ע"ג כירה וכשהניחה שם הניחה שלא ע"ד לעשות איסור אבל אנטיכי קאי אמי ששם מים באנטיכי ע"ד לשהותה שם וגריפה לא מהני באנטיכי ובהא פשיטא דאסור מידי דהוי אהטמנה מבע"י בדבר המוסיף דלא נחלקו התו' ז"ל דאסור כדמשמע בעובדא דטבריא דדמי' להטמנה ואסרי להו רבנן אע"ג דלא דמי דהתם היה הסילון ממשיך גם בשבת כדפי' רש"י ואסרו המים הבאים בשבת מ"מ הא המקשן דפריך בשלמא למ"ד גזירה שמא יטמין כו' היינו דדמיא להטמנ' א"כ ס"ל דלא אסרו כ"א משום גזירה שמא יטמין וא"כ ה"ה להטמנה מבע"י דאסירא ג"כ מהאי טעמא וא"כ לרבה ורב יוסף דשרו במזיד בשהיה משום דלא עביד מעשה תקשי להו הטמנה אלא ע"כ הטמנה הוי מעשה כיון דבשעת הטמנה עובר על דברי חכמים ה"נ כיון דבשעת הנחת הקדירה מתכוין לאיסור ומניחה ע"ד כך: ונ"ל עוד לישב כל הג' קושיות דאנטיכי הוי הטמנה ממש לדברי הכל דהא מטמין המים באנטיכי ולא דמי לכיר' דלעיל שהחמין והתבשיל הוא בקדירה והקדירה מונחת ע"ג כירה והקדירה אינה מוספת הבל כ"א הכירה ובכירה אין המים טמונין כדקאמר לקמן דף מ"ב ודלמא שאני התם דמפסיק כלי משא"כ הכא שאנטיכי עצמה מוספת הבל והמים טמונים בתוכה מה לי שהתבשיל טמון בגפת או באנטיכי ואדרבה גרע טפי שהמים בלא שום הפסק טמונין בו וחתוי מפסיק הקדר' ומאן לימא לן דאנטיכי ומוליא' אינם מכוסים גם מלעיל והוה הטמנה ממש וכן מצאתי בהדיא בערוך ערך מלייר שיש לה ב' גגין כו' משמע שהוא מכוסה וגם הביא מדרש ילמדנו כמולייר הזה כשהוא מבקש הוא נועל וכשמבקש הוא פותח הרי שיש לו פתח וא"כ ה"ה לאנטיכי וא"כ נסתלק דין שהיה לגמרי מהכא כ"א דין הטמנ' ואף אם היה כאן דין שהיה מ"מ גרע טפי הכא כיון שהמים עצמן הם בדבר המוסיף הבל שלא בקדירה החמירו טפי וא"כ לא דמי לבעיא דר' חייא ב"א: ועוד י"ל כיון דפירשתי דקאי אמעשה טבריא דקאמר כחמין שהוחמו בשבת והתם הוחמו ממש בשבת שהסילון בא גם בשבת כמ"ש א"כ גם מוליאר קאי ע"ז דהמי' שהוחמו בשבת

ממש לא מבע"י במוליאר שותין ולא באנטיכי וזהו חזרה וגרע מחזרה ולא שהיה וא"כ א"ש הכל.

ולעד"נ דהדברים נוכחים למבין דקאי אדלעיל טפי וא"ש טפי דיש שייכות למשנה זו עם משנה שלפניה ודו"ק: ע"ב ד"ה מיחם שפינה עד קשה דהכא משמע דבצירוף אסר ר"י דבר שאין מתכוין ובפרק אמר להן הממונה גריס רש"י ה"מ דאורייתא אבל צירוף דרבנן הוא ול"ג אין שבות במקדש ומפרש דדוקא במידי דאורייתא אית ליה לר"י דבר שאינו מתכוין אבל בצירוף דרבנן לא.

ומיהו בלאו הכי ק' לפירושו דהא ר"י אסר אפי' במידי דרבנן דהא גרירה דרבנן הוא כדאיתא סוף פרקין שהוא חופר כלאחר ידואפ"ה אסר ר"י כדתנן פרק י"ט ואינם נגררין אלא ע"ג כלים ועוד דשמעתין דהתם קשה דפריך לאביי דאמר אפי' תימא כשהגיע לצירוף דבר שאין מתכוין מותר ומי אמר אביי הכי והתני' ימול בשר ערלתו אפי' במקום בהרת יקוץ דברי ר' יאשי' והוינן קרא ל"ל דבר שאין מתכוין הוא.

אמר אביי לא נצרכה אלא לר"י דאמר דבר שאין מתכוין אסור והשתא אמאי לא מייתי ההיא דביצה דהיא משנה שלימה דאסר ר"י דבר שאין מתכוון ומייתי מילתיה דאביי עכ"ל התו': הנה קושיא ראשונה דצירוף. תרצו ביומא לחלק בין צירוף דהתם שהוא צירוף עששיות של ברזל שאינו כלי דצירוף זה הוא מדרבנן.

משא"כ הכא שהוא צירוף כלי וגמר כלי הוא דאורייתא. וקושיא הג' דלא פריך ממתני' הייתי ג"כ יכול לתרץ דאף דוודאי שינויא דאביי ביומא לא היתה מטעם דאין שבות במקדש אלא משום דבר שאין מתכוין ואפי' במדינה דמשום הכי מחק רש"י ז"ל הגרסא שם דאין שבות במקדש דאביי לא תלי טעמא בהא כ"א בדבר שאין מתכוין כדאיתא שם בדבריו בהדיא: מ"מ המקשן לא רצה להקשות ממתניתין דביצה דלמא יתרץ לו דדבר שאין מתכוין הוא דרבנן לר"י ואין שבות במקדש ולכן הקשה מאביי דמבואר שם דהוא דאורייתא מדאצטריך קרא דבשר ומשני לעולם כשינויא קמא דדבר שאין מתכוין מותר אף במדינה וכי אמר ר"י בדאורייתא אבל הכא דרבנן הוא ולעולם אין הטעם משום דאין שבות במקדש מדתלי בדבר שאין מתכוין דאפי' במתכוין הוי שרי במקדש כיון דאין שם שבות אלא דהמקשן דהוי ס"ד דצירוף דאוריית' ירא שמא יתרץ לו מטעם דאין שבות ויחזור מדבר שאין מתכוין וכיוצא בזה מצינו בכמה דוכתי: אך נראה יותר לתרץ בסוגיא שלמה שאביא בע"ה אשר בה יתורצו כל הג' קושיות ת"ל בלא ספק דהא מסקינן לעיל פרק במה מדליקין דף כ"ט דאמר עולא מחלוקת דר"י ור"ש בדבר שאין מתכוין אלא בקטנים דאפש' אבל בגדולים דלא אפשר אפילו ר"י מודה דמותר והכי ס"ל לאביי בהדיא פרק כל שעה דף כ"ה דלא אפשר ולא מיכוין כ"ע לא פליגי דשרי.

וא"כ בהא נתישב הכל. דהתם קאמר ר"י דעששיות היו מחמין מערב י"ה דס"ל לר"י דחמין אי אפשר או משום דהוא טורח גדול דצריך חמין הרבה לחמם מעיין שלם וכבר כתב ר"י ז"ל פרק כל שעה דף הנ"ל ד"ה לא אפשר דדבר דלא אפשר כדרכו אלא בטורח גדול מקרי לא אפשר.

או ס"ל לר"י דחמין אין מועילין במעיין שהוא נובע צונן כל שעה ואהא משני דסבר ר"י דבר שאין מתכוין מותר דבהא מודה ר"י כדאמר אביי פרק כל שעה ובאמת בלאו פירושי יש לתמוה קצת דוודאי כל התלמוד אלא דר"י ס"ל דבר שאין מתכוין אסור ולא הוה צריך למפרך ע"ז לא מדברי אביי ולא ממתני' דביצה ובכל דוכתא אמרינן אליבא דר"י דאמר דבר שאין מתכוין אסור כו' ולא הביא שום משנה אלמא פשוט הוא בפי כל דר"י ס"ל הכי אבל לפירושינו א"ש דאביי קאמר דהתם אפילו ר"י מודה כמ"ש כיון דהוא לא אפשר.

וע"ז פריך שפיר ומי אמר אביי הכי והוא גבי מילה בצרעת דהוא לא אפשר למול בענין אחר ואפ"ה אמר אביי לא נצרכה אלא לר"י כו' וע"ז תירץ ה"מ בדאורייתא אבל צירוף דרבנן הוא ובהא מודה ר"י ותירוצי זה לע"ד הוא מוכרח גם לפי' התו' דהא ע"כ צ"ל כמו שכתבתי דבלא אפשר מחלק ר"י בין דאורייתא לדרבנן דאל"כ תקשי פרק כל שעה דאמר לאביי דר"י מודה בלא אפשר א"כ קשה ממילה בצרעת דוודאי לא אפשר ואפ"ה אמר אביי דאסור לר"י אלא ע"כ צריך לחלק כמ"ש והיא ראיה שאין עליה תשובה דוודאי א"א למול אם לא בקציצת הבהרת דאם היה אפשר ודאי דלא דחי דהא אמר ר"ל כל מקום שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שתיהם מוטב כדמייתי ע"ז לקמן פרק ר"א דמילה וא"כ מיושב הכל דוודאי ר"י אסר דבר שאין מתכוין אפילו בדרבנן היכא דאפשר כמו בגרירה דקאי אקטנים כמבואר במתני' די"ט דקתני אעגלה של קטן ובזה נוכל לישב גם קושיא הראשונה דצירוף דשמעתין נמי אפשר בלאו הכי למאי דאכתוב לקמן בע"ה דקושית והלא מצרף וכן צירוף דאביי מיירי אי ממלאו כלו המים מצטננים ומצר' דאין מצרפי' אלא צוננ' וכן פי' הרמב"ן ז"ל בס' המלחמו' והר"ן ז"ל וא"כ אין צריך להם כלל רק ששופך שלא לצורך והתנא קמ"ל דלא חיישינן שמא מצרף והא דקתני כדי להפשירן רבותא קמ"ל דאפילו להפשיר מותר, וכ"ש שלא להפשיר כלל.

וא"כ אפשר בלאו הכי דהא לא צריך להם גם אפילו נאמר דגם לצרף הם פושרין מ"מ לא מקרי לא אפשר דמשום האי פורתא מה שממלאהו על כל גדותיו כדפי' רש"י לא מקרי לא אפשר דאפשר בלאו הכי שישפוך בו שיעור להפשיר לבד דלא ימלאו כלו עד גמירא. משא"כ ביומא גבי כ"ג דהדבר מוכרח ולא אפשר בלאו הכי ועכ"פ שתי קושיות השניות נתישבו היטב ודוק: וקושיא הראשונה יישבוה התו' התם והדברי' ברורים כשמש ת"ל בלא ספק.

ואע"ג דהתם כתבו פ' כל שעה דללישנא קמא לא קאי מאי דקאמר לא אפשר ולא מיכוין כ"ע לא פליגי דשרי כ"א אאביי ורבא דהם מודו דשרי אבל ר' יודא ס"ל דאסור והיינו ע"כ אפילו בדרבנן דהא פלוגתייהו בגרירה דהוא דרבנן והתם משמע דקיימא אסתם פלוגתייהו דהוא דרבנן כמ"ש הא כבר איתות' לישנא קמא ואע"ג דלא איתותב כ"א לרבא מ"מ מאן דתני לישנא קמא תני בשבוש ולא אמרו אביי ורבא כן וא"כ קאי סוגיא דיומא ללישנא בתרא דהוא לישנא דהילכתא כוותיה וגם עולא סבר כן לעיל כמ"ש: וגדולה מזאת כתבו התו' פרק כל שעה דסוגיא דכתובות גבי מהו לבעול בתחלה בשבת קאי לר' ירמיה דפרק במה מדליקין דפליג אדעולא שהבאתי לעיל אע"ג דר"י איתותב.

לא איתותב בכולי מילתיה ע"ש. כ"ש דנוכל לומר דסוגיא דיומא קאי ללישנא בתרא דהלכתא הכי דפשיטא דאין הלכה כר' ירמיה דר"י אסר בלא אפשר כיון דאביי ורבא ס"ל כעולא בלישנא בתר' ולשיטתי הרווחנו דלא צריכין לאוקמא לסוגיא דכתובות כר' ירמיה דבעילת בתולה הוי איסור דאוריית' אי מתקן הוא אצל הפתח או אי חבורי מיחבר ומתקן בחבורה הוא ע"ש בסוגיא.

וא"כ בדאורייתא כ"ע מודו דלר"י אסור אפילו בלא אפשר. ועוד שלא הוכיחו התו' אלא דלרבא ללישנא קמא ס"ל דר"י אסר בלא אפשר ולא מכוין כמבואר שם.

אבל לאביי אפשר דגם לל"ק מודה ר"י דשרי בלא אפשר ולא מכוין: ואין להקשות כיון דלפי זה מאי דקאמר התם דלא אפשר ולא מכוין מודה ר"י מיירי בדרבנן. דהוא סתם פלוגתייהו דפליגי בגרירה כלומר אבל בדאורייתא ס"ל דאסר א"כ מאי מייתי התם אביי ורבא ראיות ממידי דאורייתא כגון מעילה וכלאים ופסול פרה וכמו שהקשו התו' שם.

י"ל דהיינו בלא אפשר ומיכוין כדאיתא הת' דבהא לא מחלק ר"י בין דאורייתא לדרבנן אבל בתרי מילי מעליתא לא אפשר ולא מיכוי' מחלק שפיר וע"כ צ"ל הכי כמו שהוכחתי לעיל: ד"ה לא שנו מתוך פ"ה משמע דמפרש הסוגיא כן כו' ודוחק. נ"ל דאין כוונתם דהוי דוחק דרב מפרש מתני' כרב אדא כיון דסתרה אביי להאי פירושא דהא גם לשיטתם ז"ל כתבו סוף הדבור דשמואל מוקים מתני' כר"א אלא הדוחק הוא מה שרוצה רש"י ז"ל לפרש דליכא צירוף בפינהו אא"כ מלאהו ולעיל פריך בפשיטות והלא מצרף ומנ"ל דמיירי בשיעור מצרף וממאי דקאמר ר"א מרובי' דוחק הוא למידק מיניה דמיירי בשיעור לצרף וכן אביי קאמר מפני שמצרף משמע דסתמא מצרף בכל שעה ולא שייך לפלוגי ביה כמ"ש ר"י ז"ל אח"כ בהדיא והייתי יכול לפרש דס"ל לרש"י דשיעור לצרף לרב אסור אפילו דאפשר דס"ל דבשיעור לצרף הוי פסיק רישיה ואם אינו ממלאו כולו אפשר דאינו מצרף בזה כיון שאינו מלא ועוד דעדיין המים פושרי' ואינם מצרפים כל כך אבל מלאא"א שלא תצרף בזה גם המים צוננים כבר וא"כ לעיל פריך שפיר והלא מצרף פי' שמא מצרף דאפילו אם אין בו שיעור אפשר שיצרף וכן פי' התוס' לעיל בהדיא וא"כ לפי' רש"י באין שיעור לצרף הוי ספק ולר"י אסור ולר"ש מותר אבל בשיעור אפילו ר"ש מודה דפסיק רישיה הוא כמ"ש ולא נזכר בדברי רש"י דרב כר' יודא ס"ל ושמואל פליג דלאו פסיק רישיה הוא ומותר לר"ש: ואין להקשות הא רב כרבי יודא ס"ל לאו קושיא דמ"מ מוקים למתני' כר"ש דלא ס"ל פירושא דאביי במתני' וכיוצא בזה כתבו התו' לעיל דאע"ג דאביי כר"ש ס"ל.

מ"מ מוקים למתני' כר"י ה"נ לרב איפכא וכן כתבו לשיטתם בלישנא קמא דרב אלא שמדברי רש"י לא משמע קצת הכי דבדברי שמואל כתב מותר שאין מתכוין לכך והל"ל דלא הוי פסיק רישיה דהא גם רב ס"ל דלא הוי מתכוין ומ"מ דמאי פריך למימרא דשמואל כר"ש ס"ל והאמר שמואל וכו' ומאן לימא לן דס"ל כר"ש דילמא אינו אלא מפרש מתני' כר"ש וס"ל דלר"ש אין חילוק דאפילו שיעור לצרף שרי ולעולם כר"י ס"ל כמו רב: ואע"ג דודאי ס"ל כר"ש בגרירה.

מ"מ מהכא ליכא למידק מידי לכך נראה דלעיל פריך מטעם דמוכח דמרובין פירושו אפילו מלאהו כולו דמדברי רב אדא ואביי משמע דמתני' אתי לאשמועינן דאע"ג דאסור

ליתן מים לחממן אבל להפשירן מותר דס"ד דאסור אפילו להפשירן דהפשירו זהו בישולו כדפליגי לקמן תנאי קמ"ל דהפשר מותר דליכא למימר דהם מפרשים דכדי להפשירן פירושו דווקא להפשירן ולא לצרף כי היכי דמפרש רב דה"ל לפרש דלא שרי כ"א בשיעור להפשיר כמו שמחלקין בין מעוטי' למרובים וכמו שהקשו התו' לקמן אדרבי אביי ותדע דהא בדברי אביי ע"כ פירושו כן לפי' רש"י דבפינהו ליכא שיעור לצרף.

א"כ גם לר' אדא כן דהא לא נחלקו בפי' כדי להפשירן וא"כ כיון דעיקר חדושיה דתנא דאי להפשיר שרי א"כ כ"ש דמים מרובין שלא פשרו שרי ולהכי פריך שפיר דהיכי שרי כל מרובין אכילו לא יפשרו והלא מצרף אבל לרב לא קמ"ל התנא דהפשר מותר אלא התנא איפכא קמ"ל דדוקא כדי להפשירן מותר אבל לא לצרף.

ומ"מ דברי אביי צריכין ישוב דקאמר דלא יתן לתוכו מים כל עיקר והלא' לפי זה שיעור לפשר הוה שרי כיון שאינו מצרף ונראה דרש"י ס"ל כיון דרב פליג אאביי בהאי סברא דלאביי כיון דמתני' פינהו קתני א"כ משמע דבפינהו ממנו מים לעולם אסור דאל"כ אדמחלק בפינהו דמועטים אסור ומרובין שרי לפלוג גם בפינהו ממנו מים דפעמים שרי.

אלא ע"כ לעולם אסור א"כ ע"כ סברא מתני' דלעולם הוא מצרף אבל רב מפרש כר"א וס"ל דיש חלוק והמקשן דפריך ארב אדא פריך כמ"ש ובזה ניחא ולמדתי תירוץ זה מדברי הרמב"ן ז"ל שפי' לשיטתו בס' המלחמות כיוצא בזה אבל לא כדבריו עי"ש ודוק: דף מ"ב ד"ה אפילו של עץ נמי וא"ת ומאי ס"ד דמקשה לדמות מלאכה שאינה צריכה לדבר שאינו מתכוין כו'.

וי"ל דהא בהא תליא עד אך הקשה וכו' הנה פ"ק דכתובות תרצתי קושיא הראשונה דהמקשן הוי ס"ל דהא דשרי אפי' שיעור לצרף הוי ע"כ מטע' שאינו צריך לגופו שאין הצירוף צריך אלא להציל המיחם שלא ישבר שהוא קרוב להשבר כדפי' רש"י ז"ל דאי מטעם אין מתכוין הוי סובר המקשן שהוא פסיק רישיה ואע"ג דרש"י פי' טעם דשמואל משום אין מתכוין.

אפשר דלפי המסקנא נקט דמשני דטעמיה דשמואל משום אין מתכוין ואפילו אי הוי פסיק רישיה שרי כיון דאיכא תרתי דבר שא"מ ומלאכה שאינה צ"ל. וכיוצא בזה כתבו התו' ז"ל פרק כלל גדול דף פ"ה ד"ה טפי ניחא ליה דבמלאכה שאינו צריכה לגופו אפי' בפסיק רישיה פטר ר"ש נוכל לומר דאפילו לכתחלה שרי כיון דנפק ליה מכלל פסיק רישיה הוי כשאר דבר שא"מ והתרצן קאי על דברי המקשן דהוי ס"ל דהטעם משום אינה צ"ל וע"ז קאמר בדבר שאינו מתכוין פי' מלאכה שאינו צ"ל שהוא בלא כוונה ס"ל כר"ש אף כי הוא פ"ר אבל שאינו צ"ל לחודא ס"ל כר"י ואפשר דקא משני דליכא כאן פ"ר וכה"ג תירצו התו' ס' פרק כל התדיר: מיהו קושית הרשב"א ז"ל במקומה עומדת דשם פ' כל התדיר א"א לפרש הכי דשם מבואר דטעם דשמואל משום דבר שא"מ הוא וגם מלאכה שאינו צ"ל לא שייך כ"א בשבת לכך נראה לישב דהא דסבר ר"ש דשאינו צ"ל פטור הוא מטעם מלאכת מחשבת כדאית' פרק קמא דחגיגה דף י' וכן כ' רש"י לקמן פ' המצניע דף צ"ג ד"ה ור"ש פוטר ובכמה דוכתי וא"כ המקשן הוה ס"ל דכ"ע אית ליה דדרשינן מלאכת מחשבת אך ר"י ור"ש פליגי דר"ש סבר דבר שאין מתכוין מותר בכל

התורה אע"ג דבכל התורה לא בעינן מלאכת מחשבת וכה"ג כתבו תוס' פרק כלל גדול דף הנ"ל ד"ה מתעסק: וא"כ מלאכת מחשבת דשבת לא צריך לדבר שאין מתכוין דמהיכא דנפקא כל התורה נפקא נמי שבת אלא למלאכה שאינו צ"ל אתי אבל ר"י סבר דבכל התורה דבר שאינו מתכוין אסור ואיצטרך מלאכת מחשבת לדבר שאין מתכוין דמותר בשבת מן התורה ואע"ג דאסור מדרבנן ולקמן אכתוב אי"ה עוד בזה וא"כ פריך המקשן כיון דשמואל התיר דבר שאינו מתכוון בכל התורה א"כ ע"כ ס"ל מלאכת מחשבת למלאכה שאינו צ"ל וקשה דשמואל.

ומשני דלאו הא בהא תליא וכתב מל"מ למאי אתא י"ל דלשמואל פשיטא דניחא דהוא מפיק מלאכת מחשבת למתעסק כדאיתא בהדי' ס"פ ספק אכל ובסנהדרין דף ס"ב דקאמר מתעסק בשבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה אבל מלאכה שאין צ"ל מלאכת מחשבת היא והכי איתא בהדי' בכריתות דמשני שמואל דר"י כוותי' ס"ל דמתעסק פטור ממלאכת מחשבת אלמא גם ר"י דרש מל"מ ואפ"ה מלאכה שאינו צ"ל ס"ל לר"י דחייב אלא צ"ל ע"כ כמ"ש או מפיק ליה למקלקל דהוא ג"כ פטור ממלאכת מחשבת כדאיתא בחגיגה דף י' גבי החופר גומא אפי' לר"י וכו' מקלקל הוא מאי כהררים כו' מל"מ אסרה תורה וכן הביאו תוספות לקמן פ' כלל גדול דף הנ"ל אף דבדברי התלמוד אין הדבר מבואר הטיב אפשר דגם המקשן ידע דאפשר דלא תלי' הא בהא ואיכא לשנויי' כמ"ש ולא פריך כ"א למימרא אי איכא לשנוי' באופן אחר כסדר התלמוד.

ודברי תורה עניים במקוה א' ועשירי' במקום אחר. וכל זה פירשתי על סוף פ' כל התדיר.

אבל הכא מלבד פי' התו' איכא למימר דהמקשן דהכא ס"ד דהכל ממלאכת מחשבת אתי ומאן דפטר דבר שאין מתכוון פטר ג"כ שאינו צ"ל דכולי' מחד קרא נפקא כמו שכתבו התוספות בכתובות דף ה' ד"ה את"ל אהא דקאמר ס"פ ספק אכל הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב דתרווייהו ממלאכת מחשבת אתי ע"ש וכן כתבו פרק כלל גדול דף ע"ה ומשני דלא היא ולאו הא בהא תלי' והוי מצי למימר ולטעמך דדבר שא"מ ממלאכת מחשבת אתי למה פטר ר"ש אפילו בכל התורה הא מלאכת מחשבת דווקא בשבת כתיב וכמ"ש תוספות פרק כלל גדול ד"ה מתעסק אלא דלא קאמר ולטעמך כמ"ש התוספות בכמה דוכתי': .

ואין להקשות לגירסת רש"י ביומא ה"מ דאוריית' אבל צירוף דרבנן הוא משמע דגם גבי שבת הוי שאין מתכוין דאורייתא דהא פריך מצרעת אשבת ולא משני לחלק ביניהם. ולעיל כתבתי דהמקשן הוי ס"ל דגם ר"י מודה דבשבת פטור מטעם מלאכת מחשבת זה אינו דאי נמי דרבנן' מ"מ פריך שפיר ביומא למה התירו לכתחילה לר"י אם איתא דצירוף דאורייתא ואין שבות במקדש לא נהירא ליה לתרץ התם דע"כ צ"ל הכי לרש"י דהא צירוף דרבנן הוא וא"כ למה ליה למימר התם דשרי מטעם אין מתכוין דמתיר ר"י במידי דרבנן כמ"ש רש"י שם תיפוק ליה אפילו אי ס"ל דאסור מ"מ התם שרי ואפי' אי מתכוין נמי מטעם דאין שבות במקדש.

אלא ע"כ לא נראה ליה ואפשר דלשיטת רש"י ס"ל לתלמודא דלא אמרינאין שבות במקדש אלא במידי דעבודה אבל טבילת כ"ג לאו עבודה היא. ועוד דלמסקנא לא תלי' הא בהא.

ואפשר דלמסקנא אסור מן התורה ומלאכת מחשבת פירשתי לעיל למאי אתי. ועוד דאפשר דהמקשן ס"ל דלר"י פטר דבר שא"מ ממלאכת מחשבת ולעולם אסור כמו בכל התורה.

אלא דקשיא לי מנלן לר"י לחלק כיון דס"ל דמל"מ ממעט מחיוב חטאת אימא לגמרי ממעט עכ"נ כמ"ש וללישנא מציעא דכתבינן דלמסקנא אסור לר"י מן התורה א"ש קושי' התוספות שהביאו ראיי' לעיל מפרק ספק אכל דלר"י דשא"מ חייב מ"ה ולא צריך לאוקמא שם בפסיק רישיה: שם ד"ה נותן אדם חמין לתוך צונן ולא משום דסברא הך ברייתא דתתאה גבר כדפי' בקונט'.

דא"כ תקשי למ"ד עילאה גבר ולמ"ד תתאה גבר כו': לא ידעתי מאי קושיא הא בלאו הכי מביא בכיצד צולין דף ע"ו תניא כוותיה דשמואל דתתאה גבר וא"כ תקשי לרב ומהאי בריית' לא בעי לאתויי התם דת"כ דשמואל דאע"ג דאתיא דלא כרב מ"מ גם כשמואל לא תניא בהדיא דלמא לא עילאה ולא תתאה גבר לאסור כולו אלא דתתאה מבשל כדי קליפה ולכן אסור אבל עילאה אינו מבשל כלל כמו שאכתוב בע"ה.

לכן הביא בריית' דהתם מבואר דתתאה אוסר הכל ועילאה עד כדי קליפה: ועי"ל דמהכא אין ראייה דלמ' מים שאני שהם מתבלבלים ואם נותנין מים לתוך מים נעשו עליונים למטה ותחתונים למעלה ועילאה גבר. ובהא מיושב גם קושיות התו' פ' כיצד צולין שהקשו דמייתי תני' אידך בשר רותח שנפל לתוך חלב רותח.

תימא הא תו למה לי להביא. והשת' א"ש דס"ד הבשר שנפל לתוך חלב נשקע הבשר בחלב וה"ל החלב עילאה קמ"ל.

וסברא זו מצאתי ברשב"א ז"ל הביאה הב"י בי"ד סוף סי' צ"א ולכן לא הביא שם מבריית' זו תניא כוותיה דליכא ראייה כמ"ש והביא ברייתא דתנא סתם צונן לתוך חם אסור דמשמע אפילו בדבר יבש וכמ"ש התו' ז"ל לשיטתן ואח"כ הביא ברייתא זו דכיון דמוכח מברייתא קמייתא דתתאה גבר גם ברייתא בתרייתא משום הכי הוא.

דאי לאו הכי סתרי אהדדי. וגם רש"י פי' לפי האמת.

ומה שהקשו דהתם משמע דאף אי תתאה גבר מ"מ עילאה מבשל כדי קליפה. אומר אני דרש"י ס"ל כשיטת הרשב"א ז"ל שהביא הטור י"ד סי' ס"ח דאיכא כמה מילי שאינם מבשלים ואפ"ה מבליעים ומפליטים כגון כלי שני וכיוצא בה וא"כ גם בהא לא אמרינן התם כ"א אדמוקיר ליה בלע שהוא מבליע ולעולם אינו מבשל ולענין שבת בבשול תליא מלתא והוא אינו מבשל ולא מחמם כלל אלא מבליע כדאשכחן במליחה שהוא מבליע ומ"מ אינו מחמם כ"כ שיפליט גם חבירו כמבו' גבי טמא טפל וטהור מליח: שם ד"ה ספל כאמבטי נראה דאמבטי כלי שני הוא הנה מדברי רש"י ז"ל שפי' גבי כוס ועוד דכלי שני הוא משמע דאמבטי כלי ראשון הוא ואפי' תדחי דס"ל גבי כוס איכא תרי טעמי חדא דלשתיה קבעי ליה ועו' דכ"ש הוא משא"כ אמבטי ליכא אלא חדא טעמא מ"מ מדכתב גבי ספל הרי הוא כאמבטי ואע"ג דכלי שני הוא ומאי קושיא הרי גם אמבטי כ"ש הוא ועוד למה לא פי' טעם גם גבי אמבטי כיון דכ"ש הוא למה אסר.

עכ"נ דס"ל לרש"י ז"ל דכלי ראשון הוא: וקושיא השני' נ"ל לישב מדכתב ד"ה ספל ואע"ג דכלי שני הוא כיון דלאו לשתיה הוא אלא לרחיצה דניחא ליה שיחמו הרבה וגזרינן נראה שהוא ז"ל ס"ל דב"ש וב"ה פליגי דב"ש סברי דצונן לתוך חמין אסור לעולם אפילו אין רצונו אלא להפשירן מ"מ כיון דתתאה גבר גזרינן שיתן בו מים מועטין שיחמו הרבה משא"כ חמין לתוך צונן לעולם אין מרתיחין אלא מפשירין כדכתב רש"י בהדיא ד"ה חמין.

וב"ה סברי דבכוס לא גזרינן חדא דלשתיה קבעי לה ולא ניחא ליה שיחמו וליכא למימר ועוד דכלי שני הוא וא"כ יחמו חמימות שלהם זהו הפשרן במים. ופי' זה מבואר בדברי רש"י למבין עולה מזה דלפי זה גם במיחם מותר להפשירן כיון דלשתיה קבעי להו לא ניחא ליה שיחמו וליכא למגזר שיתן לתוכן מים מועטין שיחמו אלא דנקט כוס דהתם שרי אפילו ליתן מים מועטין דלעולם הם מפשירין תדע דהא תנן במתני' אבל נותן לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן.

וע"כ ה"פ נותן לתוכו מים מרובים כדמפרש ר"א ואביי או לתוך הכוס אפילו מים מועטין דאי לתוך הכוס נמי מרובים דווקא מאי איריא דתנא רישא מיחם אפי' כוס נמי: ועוד דע"כ ב"ה דשרי בברייתא הכוס הוא אפילו שיחמו דאי להפשירן מאי הקשו התו' ליתני מיחם דאסור הרי גם מיחם שרי להפשיר ועדיפא ה"ל לאקשויי דא"כ מתני' דלא כמאן דהא ג"כ אסרי אפילו להפשיר וכ"ש ר"ש בן מנסיא בין דקאי אריש או אסיפא אלא ע"כ כוס שרי אפילו שיחמו והיכי קתני מתניתין להפשירן.

אלא ע"כ כמו שפי' וא"כ השוה התנא דמתניתין הפשר דב"ה לחמין דב"ש. וא"כ כיון דקתני בברייתא דכוס אפילו חמין שרי א"כ ה"ה מיחם להפשיר אלא באמבטי קמ"ל דאפילו להפשיר אסור כיון דניחא ליה שיחמו לרחיצה גזרינן שלא יחמם הרבה כמ"ש.

וא"כ ה"ק התנא בד"א דשרי לעולם בכוס דהתם שרי לעולם אבל באמבטי לעולם אסור משא"כ מיחם פעמים שרי להפשיר פעמים אסור להחם ומילתא פסיקתא נקט דבזה לעולם שרי ובזה לעולם אסור. ונראה דזה הוא החלוק בין רב יוסף לאביי דגם ר"י מודה דכ"ש אינו מחמם לעולם דמתני' היא כמ"ש אלא דהוי ס"ל דספל כיון דניחא ליה בחימום גזרינן אטו כ"ר דלדידי' ליכא למימר דגזר שיחמם בספל הרבה דע"כ גם ר"י היה צריך לפרש כמ"ש דבכוס לעולם שרי דא"כ מאי איריא כוס אפילו מיחם נמי וכדמוכח במתניתין אלא ע"כ כ"ש אינו מבשל א"כ אפילו ספל נמי אלא ע"כ דר"י גזר אטו כ"ר ואביי ס"ל דלא גזרינן אטו כ"ר אלא דבאמבטי גזרינן שמא יחמם בו עצמו כיון דלרחיצה בעי לה ובספל דכ"ש הוא ליכא למגזר הכי ושרי לעולם: ומה שהקשו וכו' ומה שהקשו מדספל הוא כ"ש גם אמבטי הוי כלי למה הוא כך שלא הבנתי וכי בכל דוכתי דאמרינן יהיו הדברים שוין וכיון דסתם אמבטי כלי הוא הוי כאומר ספל הרי הוא כך"ר ואם הקושיא אם אמבטי כלי ראשון לשמעינן רבותא דאפילו ספל אסור שהוא כ"ש ק"ו לאמבטי שהוא כ"ר אלא גם אמבטי כ"ש הוא.

י"ל דנקט כלי ראשון לאשמעינן דאפ"ה חמין לתוך צונן מותר דהא ב"ה קתני לה: ע"כ ד"ה ואם נתנוהו מבע"י מותר. הלשון דחוק דהל"ל אבל מבע"י נותנין נ"ל דמזה ראיי' קצת לדברי הרמב"ם והרשב"א ז"ל שהבי' בין הר"ן ז"ל בשמ' דתנאי מהני למוקצה

מחמת איסור דבזה מיושב קושיא זו דאי תני ומבע"י נותנין א"כ ע"כ ר"ל שנותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן דאי לאו הכי לא קמ"ל מידי וא"כ תו לא הוי מצי למתני ואין ניאותין ממנו דכיון דנתנו מבע"י לקבל בו הוי תנאי ואפשר דמועיל יותר דעשה מעשה.

אבל השתא דתני ואם נתנוהו מבע"י ר"ל ואם כלי מונח שם מבע"י אין צורך ליטלו ועיקר רבותיה דרשאי להניחם שם כדפי' רש"י אבל הנתינה ליכא רבותא דלאו אדעת' דהכי אותביה וע"ז תני ואין ניאותין ממנו כיון דלא אותביה אדעתא דהכי וע"כ נקטי בהאי לישנא דס"ל לתנא דזהו יותר חדוש מהא דמותר ליתן לכתחלה מבע"י: ד"ה הצלה שאינה מצויה פי' שאינו ניטל וגרסינן בהא ברייתא טבל וק' לריב"א דאי גרס טבל אמאי אותביה אביי לר"י מברייתא אחרת כו'.

וע"ק דבפ' כל כתבי כו' ולי הצעיר קשה איפכא לפי' ריב"א ז"ל למה לא אותביה אביילרבה מהך ברייתא דאלימא טפי דבהא ברייתא דמייתי אביי לא משמע כ"א דלדבר הניטל התירו כדפריך כל קושיותיו הכי ניצוצים ונר וקורה וכן כולם. ובאמת מאן נימא לן דבריית' אחרת היא דלמא היא היא ואביי אמרה בלשונו ולא לשון הברייתא אלא לשונו הרי חבית של טבל שנשברה שרי להניח כלי תחתיה דסמך אמאי שהביא כבר הברייתא וכיוצא בזה פי' התו' לעיל גבי ספל הרי הוא כאמבטי שהוא ברייתא ואביי הוא שקיצרה אע"פ דבברייתא דלקמן לא הוזכר אמבטי נקטה אביי בלישניה להדין היוצא ממנה ואפשר דאורחיה דאביי נגד רב יוסף שהיה ר"י סיני והברייתות שגורין בפיו ולא הזכיר אביי כ"א הדין דתני בהכי ור"י ידע הבריית' ה"נ דכוותה גם מפ' כל כתבי לא קשה מידי דהא ע"כ ברייתא דלקמן אף לדברי התו' היא ברייתא אחרת.

א"כ גם ברייתא זו היא אחרת. אע"ג דתני בה בראש גגו כמו פ' כל כתבי דכיון דנשברה מחמה קתני מאן פסקה דמירי דווקא שא"א לסמכה כיון דע"כ פירושה דלא נשברה לגמרי ולכן פריך שפיר אבל בראש גג פשיטא דשיבר לגמרי ושם מהני שמניח כלי תחתיה ועי"ל דמברייתא דלעיל לא ק' מידי די"ל דבהפסד מרובה מותר לבטל כלי מהיכנו כמ"ש התוספות לקמן דף מ"ב ע"ב ד"ה כבר תירגמא לענין אין כלי ניטל ומה לי איסור זה או איסור ביטול וא"כ ברייתא דלעיל דמירי בנשבר בראש גגו יעלה לסמוך החבית שלא תשבר לגמרי וילך לאיבוד.

ולכן התירו. ומשום הכי פריך מהאי ברייתא דלא תני בראש גגו וא"כ האי נשברה א"א לפרש נשבר לגמרי ונפלה לשני' דאין כלי מהני להניח תחתיה כיון דמירי אפילו באנחה ע"ג קרקע אלא ע"כ שנסדקת ומטפטפת וא"כ אפשר לסמכה שלא תשבר יותר או אין צריך סמיכה כלל אלא שמציל הטיפין: דף מג ד"ה טבל מוכן הוא עד ועוד הקשה היכא דאי' ליה פירי אחריני בשוגג אמאי יאכל נימא מיגו כו' נ"ל דלפי' רש"י ז"ל שכתב ס"פ במה מדליקין הא דקתני אין מעשרין את הוודאי בין השמשות אתיא כמ"ד דדבר שהוא משום שבות גזרו עליו ב"ה א"כ י"ל דמתני' אתי' כר' דאמר לא גזרו ולדידיה שרי לעשר וא"כ לא איתקצאי ב"ה כלל וכן מוכח בעירובין דף ל"ב דמוקי לסתם מתני' דנתנו באילן כר' וסתם מתני' ר"מ היא א"כ ס"ל לר"מ כר' ומתני' דהמעשר בשבת פריך מינה בהנזקין דף נ"ד לר"מ משום דאתי' כר"מ כדפי' רש"י התם ואפי' להרמב"ם שפסק כמתני' דס"ל

דלא קאמר רבי אלא במקום מצוה או שהוא טרוד וצריך לעשר פירותיו ב"ה כמו שכתב הטור בסי' שמ"ב.

מ"מ י"ל דמיירי מתני' דהמעשר בשבת ג"כ כה"ג דהא פי' הב"י ז"ל דאם הוא טרוד שרי אפילו שלא לצורך השבת ואפילו אי הטור מיירי לצורך שבת ומתני' דהכא ע"כ לא מיירי לצורך שבת דהא בפ"ב דביצה מוקי לה דאית ליה פירי אחריני מ"מ משכחת לה דמפריש לצורך כהן שהיה צריך להכי ואע"ג דמפריש משום כהן מ"מ כיון דלדידיה ליכא עונג שבת קנסוהו שהרי ההיא גזירה דאין מגביהין תרומות ומעשרות מוקמינן פ' משילין אפילו ליתנם לכהן בו ביום א"כ מתני' דהמעשר מיירי אפילו ליתנם לכהן וב"ה שרי אם הוא טרוד כיון שהוא צורך כהן ובאמת קשה דהא פ' בתרא דביצה קרי להגבהת תרומות ומעשרות אלו הן משום מצוה וא"כ למה פסק הרמב"ם דאין מעשרין ב"ה.

ואין לפרש דה"ק דאפי' אי הוה מצוה כמו שהוא לצורך השבת אפ"ה אין מגביהין. דזה אינו דא"כ גם מילי דמציעתא משכחת לה דהוי מצוה כדפריך התם אין דנין והא מצוה קעביד וכן אין חולצין ואין מקדשין בכולהו פריך ומפרש דמיירי דליכא מצוה.

וא"כ מאי פסקה כיון דגם בתרומות ומעשרות לא הוי לעולם מצוה אלא משכחת לה בלא מצוה אמאי קרי למציעי רשות ולהנך מצוה והא גם התם אי איכא מצוה הוי מצוה וה"נ אי ליכא מצוה הוי רשות אלא משמע דהתם לעולם הוה מצוה שמקיים מצות המקום כמו אין מקדישין דעביד מצוה שמקדש נכסיו ה"נ עביד מצוה שמקדש תרומה ליתנם לכהן: ואין לומר דס"ל לרמב"ם דלא הוי מצוה שהתירו ב"ה אלא במצוה שהיא לצורך שבת כגון עירוב והפרשה לצורך שבת דזה אינו דהא הותר לעלות באילן ב"ה משום לולב או שופר וצ"ע.

ועוד דאפי' לרבנן דגזרו ב"ה מ"מ מאן לימא לן דגזרו כולי האי דאפי' בדיעבד לא יאכל בשבת דאפשר כיון דב"ה ספקא הוא והאיסור דרבנן במזיד מתוקן אפי' אית ליה פירי אחריני שלא שנינו אלא אין מעשרין לכתחלה וא"כ מקרי מוכן בב"ה דאם עבר ותקנו כו' אלא שיש לדקדק דמ"מ נהי דב"ה הוי מוכן מ"מ כשנכנס שבת אידחי ליה ואח"כ כשחזר ועשרו בשוגג אחזי וה"ל מוקצה לחצי שבת וא"כ תקשי מהא מתניתין למ"ד יש מוקצה.

דאין נראה דזה מקרי גמרו בידי אדם דלכ"ע אין מוקצה כדאית' פ"ב דביצה וכמ"ש התוס' דבור שאחר זה דאין זה בידו כיון דאסור לעשר וכיוצא בזה מצאתי שהקשו בתו' פ"ק דחולין דף ט"ו שתרצו בגמרא כגון שהיה לו חולה ב"ה והבריא. והקשו למ"ד יש מוקצה לחצי שבת.

ותירוצם שם לא שייך הכא ע"ש: וגם אין נראה לומר דלמא מתניתין אתיא כר"ש דלית ליה מוקצה ואפי' מגו דאיתקצאי כמ"ש התו' דבור שאחר זה דמתניתין ר"מ היא כמ"ש לעיל ור"מ אית ליה מוקצה מחמת איסור כמו שהביאו התוס' ראי' לעיל פ"ק דף י"ט ד"ה כרכי דזוזי. ומהרש"א ז"ל דחק בחנם בקושיא זו ולא שם לבו לעיין בסוגיא דהנזיקין דהדברים ברורים כמ"ש.

וכ"ש שתתחזק הקושיא דהא רבה הוא דמשני הכא טבל מוכן הוא כו' ואיהו דאמר התם אין מוקצה לחצי שבת לחד לישנא לכך נראה לישב דגם קושית הרשב"א הראשונה תתישב דלא קאמר שאם עבר ותקנו יאכל אלא מתוקן שהטבל נתקן כראוי שאין צריך לחזור ולעשר והוא כשר לאוכלו לכל אדם ולא אסרו במזיד אלא למעשר משום קנס שעבר על תקנת חכמים.

כמ"ש רש"י פ"ק דחולין דהיכא דהוא משום קנס לדידיה קנסו ולא לאחריני וכן משמע קצת פ' הנזקין דטעם דמעשר הוי משום קנס ואע"ג דבמבשל פי' רש"י ותוספות בחולין ובכתובות ובכמה דוכתי דבמזיד לר"מ לא יאכל בו ביום אפי' לאחרים וכדמוכח פ"ק דחולין בהדיא. מבשל שאני דאיסור דאוריית' הוא ואיסור סקילה והכי משמע בביצה דכי פריך ממעשר משני דאית ליה פירי אחריני וכי פריך ממבשל משני אסורא דשבת שאני ופי' רש"י אסור סקילה כו' וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל דגבי מבשל פסק כו' כר"י דבמזיד לא יאכל עולמית ובמעשר פסק פכ"ג דיאכל למוצאי שבת ואע"ג דבתרומות קתני מבשל ומעשר בחדא בבא צ"ל דהא כדאי' והא כדאיתא: ועוד דבשלמא במבשל אסר ר"מ אפי' לאחרים שלא ליהנות ממלאכת שבת אבל מעשר מאי מלאכת שבת איכא אלא גזירה משום מקח וממכר כדאיתא פ' משילין.

וא"כ מוכן הוא ב"ה דאם הוא עבר ותקנו מותר לאכילה לכל וכן אצלו הוא מוכן דאם בא אחר ותקנו מותר לדידיה דאי קסבר תורם משלו על של חבירו אין צריך דעת בעלים פשיטא דמותר לדידיה ואפי' אי צריך דעת בעלים כדשקיל וטרי פ' האשה רבה מ"מ אם עבר ונתן לו רשות והאחר תורם אין שליח לדבר עברה או דשויה שליח מע"ש והוא עבר ותקנו בשבת א"כ מוכן הוא לדידיה ולא שייך לומר דאיתקצאי ב"ה דלא היה מוקצה מעולם כיון דאם עבר ותקנו מתוקן כמ"ש דע"כ צריך לומר כן דהא לא הקשה הרשב"א כ"א היכא דאיכא פירי אחריני אבל בלית ליה לא ק' מידי כיון דבלית ליה אף אם עבר במזיד ותקנו מתוקן לא איתקצאי כלל א"כ גם לפירושם א"ש דגם באית ליה הוא מתוקן כמ"ש: ועתה אוסיף להפליא על תירוץ התוס' על קושית הרשב"א הראשונה דנקט עבר כגון דלית ליה פירי דאפילו במזיד יאכל א"כ תפשוט הבעיא דאבעיא לן פ' י"ט דף י"זעבר ואפה מאי דהא התם בעי למפשט מההיא דהמעשר בשבת ודחי דמיירי דאית ליה פירי אבל לית ליה פירי עלתה בתיקו והכא משני רב יוסף ונקטיה לפשוט וא"כ תפשוט מדר"י ועוד דהא כתבו התו' לקמן דכ"ע אית להו איסור ביטול כלי מהיכנו וא"כ ע"כ כ"ע ס"ל האי שינוי' דאם עבר ותקנו דליכא לשנויא דצריך למקומו דביטול כלי לא התירו משום מקומו כמ"ש התו' ד"ה לשני וא"כ למה עלתה בתיקו וצע"ג ובנוסחאות שלנו כתוב ברש"י ד"ה מוכן הוא ואם בא אחר ותקנו כו' והיינו כמ"ש ואפשר דט"ס הוא וצ"ל אחד בדלי"ת.

ומ"מ נ"ל דלא על חנם נקט רש"י כך שאם בא אחד ולא הניח הדבר כפשטיה שאם עבר ותקנו ומה הלשון חסר וכן ספ"ד דביצה דף ל"ד ד"ה הא קמ"ל דטבל מוכן הוא אצ"ל שבת כו' האריך ג"כ וכתב אבל הכנה איתא שאם בא אדם אחר ותקנו כו' הרי שאיירי מן המזמין והניחו ואמר שאם בא אדם אחר ולא פי' על המזמין עצמו שעבר ותקנו וכן התו' התם כתבו כן וז"ל היכא דהזמינו לשבת אינו אסור אלא משום מעשר המעורב

ואם בא אדם ותקנו וכל זה בלתי ספק לא נפל במקרה אלמא הדין הוא דין אמת דלא קנסו לאחרים וא"ש וכל זה אי יש מוקצה לחצי שבת אבל אי אין מוקצה כדק"ל דהכי הלכתא כמו שפסק הרא"ש פ"ג דמס' יום טוב א"ש כמ"ש לעיל.

ורציתי לומר עוד דבדברי הרשב"א עצמו בקושיא הראשונה משמע כיון דאם שגג ותקנו מתוקן הוי מוכן מהאי טעמא שהרי הקשה מדלא קאמר שאם שגג ותקנו משמע דאי אמר הכי לא ק' כלום ואפילו נאמר דהוא ז"ל מוכיח דע"כ מדלא קאמר שאם שגג ש"מ דס"ל דמטעם שגג לא הוי מוכן מ"מ לא ידעתי מאי קשיא דלעולם טבל מוכן מטעם שוגג כמ"ש וא"כ לא איתקצאי ב"ה אפי' אי אית ליה פירי ולא קאמר ר"י שאם עבר אלא לרבותא דמשכחת לפעמים אפילו אם עבר הוי מתוקן כגון אי לית ליה פירי והכי משמע קצת לשון התוס' שכתבו ונראה דנקט עבר כגון דלית ליה פירי לא קאמרי דמיירי ר"י בדלית ליה כו' אלא משמע דנקט עבר משום האי דינא ולעולם מיירי ר"י אפילו אי אית ליה פירי ומטעם שוגג ובאמת לא ישר בעיני דברייתא דטבל מיירי בדלית ליה דווקא דזה לא נזכר בגמרא אלא דקשיא לי דא"כ מאי פריך בחולין דף ט"ו אימר דאמר ר"מ במבשל דראוי לכוס שוחט כו' ומאי קושיא והא גם שחט כיון דאם שגג ב"ה ושחט שרי לר"מ א"כ לא איתקצאי ב"ה אלא ש"מ אין זה מוכן אלא אם מותר בעבר במזיד והתם במזיד אסור בו ביום אפילו לר"מ בין לו בין לאחרים וא"כ ע"כ צ"ל דשינוי התו' הוא דמיירי ר"י בלית ליה פרי ואחרי כתבי מצאתי בפי' הר"ש ז"ל פ"ב דתרומות שכתב תרי שינויי א' דר"י מיירי בלית ליה והב' דעבר פירושו בשוגג ולפירושנו א"ש דמיירי אפילו באית ליה וכן סתם הרמב"ם הדברים אלא דמדבריו ז"ל למדתי תירוץ אחר שהוא כתב בפ"ג דהמעשר בשבת במזיד לא יאכל עד מ"ש בין כך ובין כך תיקן את הפירות ובפכ"ה כתב חבית של טבל שנשברה מביא כלי ומניח תחתיה הואיל ואם עבר ותקנו מתוקן הרי הוא כמתוקן משמע דס"ל דהכל תלוי בתיקון כיון שהם מתוקנים שא"צ לחזור ולעשר וגם מותרין בטלטול דלא קנסו כ"א באכילה וא"כ מוכן לענין טלטול כיון דבעבר שרי לטלטלו דהא ר"י אטלטול קאי ומה ענין אכילה בכאן כלל ומ"מ מתני' דהמעשה צ"ל כמ"ש.

ועוד נ"ל דלאו קושיא היא כלל כיון דמסקינן בחויי דלא שרי ר"מ בשוגג כ"א היכא דליכא מוקצה כגון מבשל דרה לכוס ומתני' דהשוחט מיירי כגון שיש לו חולה והברי' א"כ גם מתני' דהמעשר מיירי ג"כ אי לית ביה מוקצה כגון שהיה לו חולה ולא נחית תנא כ"א לדין דשרי לאכול אע"ג דאסרו חכמים לעשר ולא מיירי במוקצה דמאי אולמיה דהאי מתני' מהאי מתני' ואטו כי רוכלי ליתני וליזל ודברי תורה זה סוגר וזה פותחין ואין ספק בעיני כלל כי הדברים נדברים באמת ועיין במס' יום טוב דף ל"א ברש"י במתני' דבהמה שמתה שיישב קושיא זו ושם כתבתי לישב קושי' שהקשו התו' עליו: ומה שהקשה הרשב"א ז"ל מ"ש הכא שאם עבר ותקנו מתוקן ובביצה פ' אין צדין אמר ר"ש דאין רואין מומין בי"ט ואם עבר ובקרו אינו מבוקר עיין לקמן דף מ"ו שם יישבתי בע"ה.

(ד"ה והתנן): דף מו ד"ה והתנן קשיא לר"י כו' הנה תחילה אומר כי לפי' ר"י ז"ל ד"ה ר"ש אמר שפירש דדייק אביי דר"ש תרתי אית ליה אין רואין מומין וגם מוקצה וכן

כתב פ' אין צדין אלא שנראה מפירושו דמי יימר דמזדקק ליה חכם הוי פירושו דוודאי לא יזדקק לי' דאין רואין מומין בי"ט כמ"ש ד"ה מי יימר ודבור שאחריו וא"כ יש לדקדק מאי קשה ליה לר"י לפרש כן ולא פי' כפשטיה דר"ש תרתי אית ליה אין רואין בי"ט וגם אית ליה מוקצה כפשטא דשמעתא מטעם מי יימר דמזדקק ליה חכם כי היכי דפריך מהפרה ושאלה מטעם מי יימר כמו שהקשו התו' לקמן ולפי זה לא יקשה כלום.

וכבר ראיתי שנדחקו כל מפרשי התו' לתרץ מאי פריך משאלה לפי זה דהתם למה לא יזדקק חכם כיון דליכא אסורא עיי' בדבריהם. וצ"ל דקשי' ליה לר"י דאם איתא דטעמא דר"ש משום מוקצה א"כ תקשה לר' יודא נהי דס"ל דרואין מומין מ"מ יאסור משום מוקצה דהא בכל דוכתא מחמיר ר"י במוקצה טפי מר"ש וכמו שהקשו התו' קושי' זו פ' אין צדין אלא ודאי אין כאן מוקצה כ"א מחמת איסור ראיית מומין ולר"י לא ס"ל דאסור כלל וליכא מוקצה כמו שתרצו התו' ז"ל שם אבל מדברי רש"י נראה לקמן דמי יימר לא הוי מטעם איסור ראיית מומין שהרי פי' ד"ה הכא מי יימר והדיוטות לא מצו למשרייה לבכור אלא מום הידוע לכל דקשי' ליה דיתירו אותו ג' הדיוטות א"כ משמע דאם היה מום הידוע מצו למישריי' וזה אינו דהא אין רואין מומין אפי' אם נדחק ונפרש דכוונתו על קושי' התו' דלמה לא אמר מי יימר דמזדקק ליה ג' הדיוטות דהא גם ההדיוטות אין רואין בי"ט א"כ אדרבה קשיא ליה איפכא דגם ההדיוטות אין מתירין וע"ז תירץ דגם בחול אין מתירין אלא במום ידוע והכא מיירי משאר מומין דע"כ צריך לפרש דברי התו' כן כמו שכתב החכם מהרש"א ז"ל מ"מ לעיל ד"ה מי יימר פי' רש"י ז"ל בהדיא שמא לא ימצא חכם לראות אם מום קבוע או לא ומהו שמא לא ימצא חכם אפי' ימצא לא יראה וגם לא נזכר בדבריו שום רמז מאין רואין מומין וברור הוא דאין כוונתו כך: לכ"נ דרש"י ס"ל דטעם דר"ש משום מוקצה נמי בלא איסור ראי' מומין שהוא מוקצה מטעם מי יימר כמו שאלה והפרה וא"כ בשמעתין דפריך ר"ש אדר"ש מטעם מוקצה פי' הכל אמוקצה ולא הזכיר איסור ראיית מומין דבשמעתין לא נחית לזה אע"ג דהאמת דטעם ר"ש משום תרווייהו וכמ"ש בע"ה ומה שהקשה ר"י דבכל דוכתא מחמיר ר"י יותר מר"ש במוקצה ס"ל לרש"י דהיינו היכא דאיכא מוקצה אבל כאן ס"ל לר"י דליכא מוקצה כלל כיון שיש בו מום קבוע מעי"ט דבה דווקא שרי ר"י כמ"ש התו' ד"ה מי יימר דנפיל א"כ לא אסחיה מדעתיה והזמין לו חכם מעי"ט או ימצאהו בלתי ספק כיון שאין צריך עיון כלל שהמום ידוע ור"ש לית ליה האי סברא וכה"ג מצינו לקמן דף מ"ז גבי פמוט לדברי המתיר אסור לדברי האוסר מותר ופי' ר"ת ז"ל דהמתיר הוא ר"ש והאוסר ר"י א"כ ס"ד דר"ש מחמיר יותר אע"ג דלמסקנא לא קיימ' הכי מ"מ לאו מהאי טעמא אלא דאשכחן ברייתא דגם ר"י אוסר ועוד דגם למסקנא לא אסר ר"י מטעמא דר"ש כ"א מטעם מוקצה מחמת איסור ולא מחמת גדלות ור"ש אוסר משום גדלות הרי שיש מוקצה לר"ש מה שאין לר"י וכ"ת א"כ מנ"ל דר"ש ס"ל אין רואין דלמא טעמיה משום מוקצה לחודיה י"ל חדא דהא התם בברייתא דר"ש בן מנסיא מבואר דס"ל לר"ש דאין רואין דהא ר"ש ב"מ הביא דברי ר"ש כמבואר שם בפי'רש"י ועוד דדייק מדלא קתני סתם ר"ש אומר אין זה מן המוכן דמשמע שהוא מוקצה ולמה הזכיר כלל כל שאין מומו ניכר שפירושו דלא אתחזי לחכם מעי"ט אם מום קבוע או עובר כדמפרש התם בשמעתין למה ליה להזכיר ראיית אתמול כלל אלא דראייה מאתמול

בעינן ומדקתני אין זה מן המוכן ולא קתני אוסר סתם ש"מ דאית ליה מוקצה גם כן כמ"ש התו' וא"כ פריך כיון דלר"ש מחדא טעמא לא הוי אסור כ"א מתרי טעמי והא ר"ש לית ליה מוקצה ואזלא ליה חדא טעמ' וא"כ נתישבה קושית הרשב"א דהכא גבי טבל ליכא מוקצה כ"א מחמת איסורו והאסור אינו אלא מדרבנן ואם עבר ותקנו מתוקן הוי מוכן וכן משמע לישנא דרש"י לעיל.

ד"ה מוכן הוא שאין בו מוקצה אלא אסורו ואם בא א' כו' ובביצה ס"פ המביא מבואר בדבריו יותר ד"ה הא קמ"ל דטבל כו' עד קמ"ל כיון דהגבהת תרומה ומעשר אינו אלא מדרבנן אין זה מוקצה מחמת איסור וה"ה התם בבכור אי הוי המוקצה מחמת איסור ראיה לחוד הוי מוכן דאם עבר ובקרו הוי מבוקר אלא שאינו מבוקר ואסור לשוחטו משום מוקצה נמי דמי יימר שימצא חכם אף בלא איסור ואינו מבוקר אין ר"ל מחמת שעבר אין הביקור כלום אלא שאסור לשוחטו וכדפי' רש"י שם מבוקר ושוחטו לכתחילה ואפי' לפי' רש"י דביצה דמשמע מדבריו דר"ש לית ליה מוקצה כלל וכל טעמו אינו אלא אסור ראיה ואין זה מן המוכן ר"ל שאין מוכן להתירו כדפי' שם.

ואם נזכה ניישב שם דבריו בע"ה מאי דקשיא עליה מהא שמעתא כמו שהקשו התו' ע"ש מ"מ נ"ל לישב קושית הרשב"א דהתם כיון שאסרו לראות מומין בי"ט א"כ בכלל הגזירה היתה ג"כ דאסור לו לשחוט ולעשות מלאכה בי"ט דהוי שלא לצורך כיון שאסור לאוכלו א"כ נהי דעבר ובקרו מ"מ לא התירו לו לעשות המלאכה בי"ט כיון שזה ג"כ היתה בכלל גזירת' דהא בהא תליא דוגמ' לדבר גבי ביצה שנולדה בי"ט ראשון של ר"ה אם מותר לאכלו בי"ט שני דקאמר רב יוסף בביצה דף ה' כיון דביצה היתה בכלל גזרת עדות צריך מנין אחר להתירו ונהי דאביי קאמר כיון דביצה לא הוי במנין אלא דתלי בעדות אי אישתרי עדות אישתרא ביצה היינו משום דליכא שוב איסורא כלל דאישתרא עדות אין כאן י"ט כ"א יום א' ואין כאן איסור בביצה אבל זה שעבר על דברי חכמים לא התירו לו לעשות מלאכה בי"ט אשר לפי גזרתם הוא מלאכה שלא לצורך אבל כאן דאין כאן מלאכה אם עבר ותקנו מותר לאכול ועי"ל דאין לדמות הגזירות דהכא לא חשו חכמים שיעבור במזיד ואי איתרמי לא חיישינן לאוסרו במזיד שלא יעבור פעם אחרת דלא שכיח שיעבור אבל איסור ראיית מומין שאין האיסור פשוט כ"כ בעיני ההמון ולא עוד אלא שר"י מתיר לגמרי דליכא שום איסור כלל החמירו טפי ואסרו אפילו אם עבר דלא] ליתי למסרך וכה"ג איתא בכמה דוכתי: שם ע"ב ד"ה דכ"ע טלטול מן הצד וע"ק ר"י ואס' בטלטול דמת שיש לאסור יותר משאר טלטול מן הצד דשרי שבראש ובסוף במה טומנין אמר שמואל האי סכינא ופ"ה ומשום טלטול מן הצד כו' ונראה לר"י דלא משום טלטול מן הצד אסרי ליה כו' ונלע"ד דרש"י ס"ל דמשמואל פשיטא דלא קשיא ליה מידי דלא התיר שמואל כ"א במת כמו ככר או תינוק דלא שרי כ"א במת כדמסקינן ס"פ נוטל וא"כ הדברים ק"ו ומה ככר דשרי טפי דהא אי איכא ככר לא שרי טלטול מ"ה אי ל"ש טלטול כדמוכח בתחילת דבור זה שכתב ר"י ז"ל מדלא קאמר דכ"ע ל"ש טלטול וכאן דליכא ככר כו' משמע אי איכא אסור אע"ג דל"ש טלטול ואפ"ה לא התירו כ"א במת מכ"ש טלטול מ"ה דגרע טפי ותדע דהא מדברי רש"י משמע דהא דמשני לא דכ"ע שמיה טלטול והיינו טעמא דר"י ב"ל כו' אבל במוטל בחמה לא שרי ואי ריב"ל אטלטול

גמור קאי היכי ס"ד להתיר במוטל בחמה טלטול גמור הא ליכא למ"ד ואין לפרש דכוונתו דקשיא ליה דבמוטל בחמה ה"ל למישרא טלטול מ"ה לפחות.

דאין לשונו משמע כן דלא שרי משמע מה שהתיר בדליקה. לכ"נ דרש"י ס"ל דקאי אטלטול מ"ה פלוגתייהו כמו דסבר המקשן ולכן הקשה דגבי מוטל בחמה נמי וכן משמע מדברי הרי"ף ז"ל כמו שכתב הר"ן ז"ל ופלא בעיני מה שכתב הרמב"ן ז"ל בס' המלחמות דרש"י ס"ל בטלטול גמור כי לא מצאתי בנוסח שלנו שום ראיה דהכי ס"ל ואדרבה משמע איפכא כמ"ש ועוד דפשוט שלא היה מעלים מלכתוב דשינויא מיירי בטלטול גמור ומדלא פי' ודאי משמע דנשאר כמו בדברי המקשן ומה שפי' לעיל אי דליכא והאי מצילין דקאמר ר"י ב"ל דמטלטל ליה להדיא הוא היינו בקושיא קודם שמסיק אלא לאו בטלטול מ"ה פליגי דמשמע דלפני זה מיירי בטלטול גמור ועוד מדפריך להדיא מ"ט דריב"ל ואי מן הצד הא פליגי בה ואינו פשוט כ"כ אלא שאח"כ מצאתי שגם הרא"ש ז"ל כתב בשם רש"י כך ע"כ היה להם נוסחא אחרת ברש"י ומ"מ הרי"ף ז"ל ס"ל הכי וא"כ תקשי לשמואל דאתי דלא כמאן או כתנאי לפחות וכתב דשמואל משני איפכא דכ"ע ל"ש טלטול ובטלטול גמור פליגי וכמ"ש התו' ז"ל א"כ גם לרב יתרץ דפליגי בטלטול גמור דהא שמואל ורב לא פליגי בהא ולמה נרבה מחלוקת ביניהם דלשמואל יתיר ריב"ל אפילו בטלטול גמור ולרב דווקא מ"ה נימא דשניהם שוים אלא ש"מ ס"ל לרש"י דשמואל אע"ג דס"ל דל"ש טלטול מ"מ הוי טלטול קצת ולא טלטול גמור ואסור בכל מקום ולא התיר כ"א במת המוטל בבזיון משום כבודו וגדול כבוד הבריות כדאמרינן פ' המצניע דף צ"ד אבל בדליקה שאינו משום כבודו כ"א להציל ס"ל לת"ק דאסור וריב"ל ס"ל דאדרבה ל דליקה גרע טפי מטעם בהול ומעיקרא דפריך לימא כתנאי לא היתה הקושיא על שמואל דשמואל אתי ככ"ע כמ"ש יהיה איך שיהיה מ"מ נראה דלשמואל לא ק' מידי ודרב הונא לא אמרי בי רב לא קשיא לרש"י דאיהו ס"ל דאמרי בי רב הוא רב המנונא כמ"ש ספ"ק דסנהדרין ושם ניישב אי"ה מה שהקשו על רש"י ע"ז ואפילו אי הוי רב הונא נ"ל די"ל דלא שרי רב הונא טלטול מן הצד כיון דאפשר בדצה ושלפה כי היכי דהכא במת לא התיר אפי' שמואל כ"א היכא דליכא ככר או תינוק אבל היכא דאיכא דמכלתין הקש שע"ג המטה כי היכי דפריך לר"נ והשתא א"ש דהתם דלא אפשר בע"א ולשכב עליו מבע"י לא אטרחוהו רבנן דהיה עליו כר או סדין פירושו ושכב עליו כדפי' רש"י פ' במה טומנין דף נ' ד"ה או שהיה וכן משמע שם מדמייתי אר"א דאמר ישב אע"פ שלא קשר ואפי' אי פירושו שלא שכב עליו כדמשמע קצת מדברי שאר פוסקים שלא הזכירו שישכב עליו מ"מ לא אטרחוהו לעשות מעשה להביא דבר אחר לשם הזמנה דזמנין דטרוד כדאמרינן פ' במה טומנין ולא ידענא אי בית האבל כו' דווקא ב"ה כו' דטרידי או זימנין דשכח אבל דצה ושלפה דליכא מעשה מידי והסליקוסתא משומרת יפה אפילו אי דצה ושלפה ה"ל למעבד כן בשעת הנחה וכיוצא בזה כתבו התו' ריש פ' כל הכלים ד"ה האי פוגלא דטעמא דר"נ דלא ה"ל להניח באותו ענין שיצטרך טלטול מן הצד ורב הונא נהי דפליג עליה בהא דס"ל דגם בהא לא אטרחוהו רבנן להניח באופן אחר ממה שהניח דשמא: בהכי עדיף שראשו העב יהיה בעומק הקרקע וישתמר וניחא ליה בו יותר מראשו הדק אבל דצה ושלפה דלאו מידי הוא מודי ואצ"ל לדברי התוס' שפירשו דר"נ מיירי שהניחו מע"ש ע"מ ליטלו בשבת

דאי במניח ממש אפי' ניעור אסור ובשכח אפי' טלטול גמור מותר כמו שהקשו ריש פ' כל הכלים וא"כ לפי' רש"י ע"כ גם רב הונא מיירי בהכי וכיון שהניחו לצורך ליטלו בשבת הוה ליה למידץ ולמישלף בשעת הנחה אבל לקמן פ' במה טומנין מוכח מדברי רש"י דמניח ע"מ ליטלו בשבת מקרי מניח דף נ"א ד"ה אבל טמן וכמו שהקשו התו' לקמ' עליו: ואני יישבתי דבריו דס"ל לרש"י דהא דאמרינן פ' נוטל דמניח הוי בסיס קאי אסיפא דהתם דקאמר ואם היתה בין החביות מגביה ומטה על צדה וע"ז קאי דאסור מניח להגביה החביות כיון שנעשה בסיס אבל להטותה על צידה דרישא שריאפילו במניח דלא יהא אלא האיסור עצמו דשרי לטלטל מן הצד גם הטיה דחבית אינו אלא מ"ה וגרע מיניה כמ"ש לקמן כמו שהוכחתי לקמן דס"ל הכי וא"כ י"ל עוד דרב הונא דסליק סתא מיירי במניח וס"ל דאסור דס"ל דבמניח לא התירו טלטול מ"ה ופריך מהטומן דמשמע שהוא מניח ואפ"ה שרי טלטול מ"ה ואפשר דבעליו מגולין אפי' טלטול מ"ה לא הוי כ"א כמו ניעור כמו חררה ופגה המגולין דאפי' רבנן דר"א בן תדאי דס"ל טלטול מ"ה שמיה טלטול ואפ"ה אם מקצתו מגולה שרי כמ"ש פ' במה טומנין אי"ה ולקמן מלתא דרב נחמן בפוגל' מיירי הכל בשוכח וכן פגה וחררה דר"א בן תדאי מיירי בהכי ומה שהקשו התו' לקמן ריש פ' כל הכלים דאי דשכח אפילו טלטול גמור כדתנן אם היתה בין החביות מגביה ומטה וכן במעות שעל הכר לצורך מקומו מטלטלן ועודן עליו נ"ל דרש"י ס"ל דארב נחמן גופיה ודאי דלא קשיא דהא בלא הכי איתותב ר"נ ממתני' דתולין דהיא קודם משנה דנוטל ואם הקושיא היא אאמרי בי רב דמשמע דלא אותבו אר"נ כ"א אטלטול מ"ה אבל טלטול גמור מודו דאסור ואי בשוכח אפילו טלטול גמור שרי.

י"ל דגם מגביה החבית או מטלטל הכר עם המעות אינו אלא טלטול מ"ה לגבי המעות דאין דרך טלטול בהכי אלא דבצריך לגופו לא התירו אפילו טלטול מ"ה כ"א ניעור כיון דסגי ליה בהכי כמ"ש רש"י פ' הנוטל דניעור גרע מטלטול מ"ה כמו שכתבו התוס' עצמן ריש פ' כל הכלים והתימא דהכא הקשו בדבור זה מניעור אטלטול מ"ה כדאיתא לעיל ואם הקשו מסיפא דמגביה את החבית הא לדידהו הוי זה טלטול גמור וא"כ גם אשמואל תקשי דאפי' טלטול גמור במטה שרי אגב היתר אלא נחזור לענייננו דרש"י ס"ל דהוי טלטול מ"ה לגבי המעות דההיתר מטלטל להדיא כיון דלא נעשה בסיס וא"כ גם גבי פוגלא לא שרי לטלטל האיסור כ"א מ"ה.

ואם הקושיא היא דמ"מ שרי לטלטל ההיתר להדיא ועמו האיסור וגם גבי פוגל' נתיר הכי לא ידעתי גבי פוגלא מאי טלטול גמו' דהיתר שייך למימר התם התירו ואפי' אי הוה שייך מ"מ כיון דאפשר להשיב הצאן בטלטול זה לא התירו כמו באבן שע"פ החביות ומעות שעל הכר דאם אינו בין החביות ואינו לצורך מקומו כיון דסגי בניעור שרי ה"ה בפוגלא ולעולם לא התירו כ"א בטלטול מ"ה דאפילו טלטול גמור אגב היתר מקרי מ"ה כיון שאינו מטלטלו להדיא ועל קש שע"ג המטה פשיט' דלא קשה כלום דהתם מטלטל האיסור ופשיטא דאסור טלטול גמור שם דלא התירו התו' כ"א טלטול גמור אגב היתר אלא דאמרי בי רב מדמין טלטול איסור כלאחר יד כמו בגוף לטלטל אגב היתר שהוא מן הצד כמ"ש הרא"ש ז"ל ג"כ האי סברא כללא דמילתא דרש"י ס"ל דבשכח שרי טלטול מ"ה אי לא סגי בניעור כמו בין החביות או צריך למקומו ומקרי טלטול מ"ה לגבי האיסור ופוגלא נמי טלטול מ"ה הוא ואי לא הוי סגי ליה בהאי טלטול הוי שרי לטלטלו

להדיא עם העפר: ע"ב ד"ה ומה נר פ"ה דדייק מדקתני אבל לא ישן כו' וק' לר"י כו' הנה לקמן ד"ה אין גוררין יישבו קושיא זו מיהו נ"ל דמ"מ דבריו צריכין ישוב דהם ז"ל יישבו פירושו לפי' ר"ת ז"ל דפי' דר"ש מודה במלתא דקפיד עליה ומייחד ליה מקום והכל מודים קאי בריש כל הכלים אר"ש אבל רש"י פירש בהדיא דקאי אר' נחמיה: ע"כ נלע"ד דרש"י ס"ל דאין דיוק המקשן מדקתני אבל לא ישן ולא חילק הכל בחדש דאפילו בחדש אסור ביחדו דהא לא קשיא דמיירי הכל בלא יחדו אלא דקושיתו היא כיון דישן תו לא חזי למידי כמ"ש ר"י ז"ל א"כ אם הוא מדליק בו ע"כ הוא מיחדו לכך א"כ כיון דע"כ נר ישן הוא יחדו למה לי שהדליק בו כלל הא יחדו לחודיה סגי כיון דבכלל נר ישן הוא יחדו ודכוותה צ"ל בדבור שאחר זה שכתבו התו' דבמניח בשבת איירי דאי מבע"י והיו עליה בין השמשות אפי' אין עליה מעות אסור לטלטלם כו'.

ומאי קושיא דלמא אין עליה מעות מיירי שלא היו עליה ב"ה כדאיתא בגמרא בהדיא אלא ע"כ כיון דיש עליה מעות ע"כ היו עליה ב"ה כיון שהניחם מבע"י ובשבת מונחים עדיין עליה א"כ ב"ה כיון דמיירי דמונחי' ב"ה מאי איריא יש עליה אפילו אין עליה ה"ה בנדון דידן כיון דישן ע"כ יחדו מאי איריא ישן אפי' חדש נמי ומיד שהוא בא להדליק בו שאז דעתו ליחד מיד נאסר אפי' לא הדליק אבל מנר של מתכת לא קשיא מידי דמיירי בלא יחדו ולעולם אי יחדו והדליק בה בחול הוי כהדליק בשבת אלא דנקט הדליק בשבת לרבותא דאפי' לא יחדו כדמשמע לעיל ג"כ הא קמ"ל דאפי' חישב עליה ובלבד שלא יתכוין ובכמה דוכתי אלא כמ"ש וגם רש"י איתי ליה סברת ר"י מהדלקה ואילך ולא קודם זה אע"פ שהוא זמן מועט מ"מ חזי לתשמיש אחר ולא הוי כמו יחוד עד הדלקה אלא מאבל לא ישן דייק כמ"ש: ע"ב ד"ה מוכני עיין במנחות פ' הקומץ רבה דף ל"א בתו' ד"ה שידה שם תרצו קושיא זו: ד"ה ואין מצלת כו' וקשה מי יביא טומאה על הכלי' לעד"נ ליישב דכוונ' רש"י ז"ל מ"ש וגובה המוכני מגין עליה' אין פירושו מן הצד אלא שהמוכני בולט קצת ונמשך ע"ג דופני השידה כמו שהיקף המוכני מקיף כל השיד' עד שדופני השיד' נכנסין תחתיה והיא מתגלגלת סביב כל השידה או שכלים מדופני השידה בולטין ונכנסין תחת המוכני וא"כ צד העליון הוא מאהיל על הקברות ואין שם דבר חוצץ כי צד התחתון וגם העיגול האמצעי שהמוכני מתגלגל ע"י כמו אופן שלנו אינו חוצץ דהמוכני כלי הוא ומקבל טומאה ואינו חוצץ בפני הטומא' ונמצא צד העליון מביא טומא' על הכלי' כדין כל דבר המאהיל בראש אחד על הטומאה ובראש השני כלים שמביא עליהם כדאיתא באהלות ומביא לה בהעור והרוטב וכמ"ש הרמב"ם ז"ל הל' טומאת מת פ"ב ואין כוונת התנא כ"א לאשמעינן שאם יש ענין שמטמא הכלים והמוכני עשוי בענין שיצילם אינו מצילם: דף מ"ה ד"ה אלא שמן שבנר ותימא לר"י דאמאי נקט שמן שבנר טפי ה"ל למנקט גרוגרות וצמוקים כו': לענ"ד דיפה נתישבה קושי' זו בדברי רש"י ז"ל שפי' בדברי ר"י אין מוקצה לר"ש בדבר הראוי עכ"ל פי' לנו לתרץ קושיא זאת דחטין וזרען הם ראוין לאכילה כיון שלא השרישו וכן בצים מיירי שלא רקמו עדיין דאל"כ אפי' בחול אסורין מדרבנן כנודע וא"כ השיב ר"י דבדבר הראוי אין שום מוקצה לר"ש כ"א במוקצה מחמת מצוה אבל גרוגרות וצמוקין מיירי שאינן ראוין לאכילה היטב דהכי מסקינן פ' אין צדין דף כ' דברייתא דמייתי הכא מיירי דאחזו ולא אחזו דאיכא אינשי דאכלי ואיכא לא אכלי וא"כ גם גרוגרות וצמוקים דר"י אמר שמואל מיירי בהכי

דהא פריך ומידי אחריני לא והתניא כו' וכן פי' רש"י בהדיא ד"ה אלא גרוגרות כו' דאינו ראוי לאכילה וכן פי' לקמן אלא בגרוגרות כו' הלכך אין דעתו לקחתם עד שיתקנו היטב משמע דמיירי שלא נתקנו היטב וא"כ לא דמו לחטין וזרעין שהם ראוים: ונ"ל להרחיב עוד דהא תרי גווני מוקצה נינהו דפליגי בה מוקצה מחמת מיאוס הוא מחמת דלא חזי לתשמיש כדפי' רש"י במתני' נר חדש לא מאיס וחזי לאשתמושי משמע הא ישן לא חזי.

ומוקצה מחמת איסור הוא חזי אלא שד"א גורם לו והוא האיסור וא"כ ר"ל בעי מיניה דר"י לר"ש דלית ליה מוקצה מחמת איסור כיון שהוא ראוי אבל אם דחיה בידים מבעיא לי וע"ז השיב דכל דבר שהוא ראוי לא נדחה לר"ש כ"א מחמת מצוה ור"י אמר שמואל מיירי מדבר שאינו ראוי שהוא נמשך ממוקצה מחמת מיאוס לית ליה לר"ש כ"א גרוגרו' שנמאסות ונסרחות מאד ובהא מודה ר"ש דהוי מוקצה מחמת מיאוס: ע"ב ד"ה לדבריו דר"ש קאמר ותימא אמאי לא מוכח מההיא דלקמן דסבר כר"ש דאמר פעם א' הלך ר' למקום א' והורה במנורה כר"ש בנר כו'קושיא זו היא לגרסתם ז"ל לקמן אבל לגרסת רש"י ז"ל דגרס הורה במנורה להתיר' כר"ש בנר א"כ נוכל לומר דכר"ש בנר לא ס"ל כדאיתא גם בחולין וכמ"ש התי' לקמן ולפנינו איישב גרסת רש"י בע"ה ואע"ג דלא קאמר לקמן בהדיא וכר"ש בנר לא ס"ל כדקאמר בחולין היינו משום דמספקא לן דאפשר דר' ס"ל כר"ש אבל בחולין אי לא הורו בהדיא לא קאמר הכי אבל באמת נלע"ד לתרץ שפיר דהא ריש פ"ק דביצה אמרינן אליבא דרב נחמן דר' סתם לן בשבת כר"ש ובי"ט כר"י וא"כ אזלא לה הקושיא דלקמן בנר אשבת קאי ובהא ס"ל כר"ש אבל בי"ט מספקא לן אע"ג דסתם כר"י מ"מ כיון דבעי מיניה אליבא דר"ש אפשר דס"ל כוותיה כדפריך ור' מוקצה וכדפי' רש"י.

והמקשן עצמו מקשה קושיא זו דהיכי סבר ר' כר"ש והא סתם לן כר"י גבי מדבריות כדפריך הכי ג"כ בסוף מכילתין אר' יוחנן ופצעילי תמרה אי"ט קאי כדפי' רש"י בהדיא בביצה דף מ' והביאו שם בתו' נמי. ומשום דוחק קושיא זו אוקמ' רש"י בי"ט מדפריך התם מי"ט וריש פ"ק מחלק בין שבת לי"ט וכן הרב הגדול רב אלפס פסק בשבת כר"ש ובי"ט כר"י וא"כ א"ש בלא ספק והתו' עצמן לא הקשו דנפשוט דס"ל כר"ש מדסת' כוותיה ש"מ לאו כלום הוא והיותר נכון דלשיטת הרמב"ם פליג סתמא דתלמודא אאמוראי דהכא דאמרי דר"י ס"ל כר' יהודא אלא ר"י כר"ש ס"ל וכן צ"ל ע"כ לפירו' הרשב"א ז"ל ואע"ג דהתוספות הוכיחו דהתלמוד לא ס"ל כר"נ ושבת וי"ט שוין וכמ"ש הרא"ש ז"ל סוף מסכת ביצה.

מ"מ התלמוד אליבא דר' מספקא ליה שמא ס"ל כר"נ ועוד אפשר דהתלמוד בעי לשנויי דר' אדר' לכל האמוראי' דלמאן דלא מחלק בין שבת לי"ט ע"כ ס"ל דר' כר"ש וא"כ ס"ל הני תרי שינויים קמא ובתרא ומאן דמחלק בין שבת לי"ט וס"ל דר' סתם בי"ט כר"י ע"כ ס"ל כשנוייא מציעא. א"כ הצריך התלמוד כל האמוראי' דכ"א מצי אתי אליבא דר': וא"ן להקשות כיון דהתלמוד קאמר דאפשר דמחלק ר' בהכי א"כ מנלן לתלמוד לקמן ס"פ מי שהחשיך דקאמר וכן א"ר יוחנן הלכה כר"ש ומי א"ר יוחנן הכי והאר"י הלכה כסתם משנה ותנן אין משקין וכו' ומאי קושיא דילמא ר"י ג"כ מחלק בין שבת לי"ט וכמו שהקשה הרא"ש בשם ר"י ור"ת: י"ל דהתם שאני כיון דר"ש עצמו ס"ל דאין

חילוק בין שבת וי"ט ור"י קאי על ר"ש ואמר דהלכה כמותו ס"ל לתלמוד' דאי איתא דר"י מחלק בין שבת לי"ט הוי מפרש הלכ' כר"ש בשבת אבל ר' דלא קאי על דברי ר"ש אלא דבעו מיניה אליבא דר"ש בי"ט י"ל שפיר חלוק זה ומ"מ קשה קצת הא דמייתי התם דלוי סבר כר' יודא דכי הוי מייתי טריפתא לקמי בי"ט כו'.

והא לוי לא קאי אר"ש אלא עובדא דהוי אתו לקמיה בי"ט וא"כ מאי ראיה מיניה. וי"ל דלא מצינו שום אמורא שיחלק בין שבת לי"ט כ"א ר"נ הוא שגילה החילוק הזה ולכן לא רצה התלמוד לתרץ כן וכ"כ בהדי' הרמב"ן ז"ל בס' המלחמות פ"ק דביצה.

אבל הכא אליבא דר' קיימינן ור"נ ס"ל דר' סתם בשבת כר"ש ובי"ט כר"י ולכן מתרץ התלמוד דיש פנים לכאן ולכאן זה אמת ויציב בעיני בלי ספק. ועוד לכאורה פליאה בעיני על קושיא זו דאין לפשוט כלום מלקמן דלמא ר' מחלק ג"כ בין מוקצה לאכילה ומוקצה לטלטול וכרב הונא בפ' מפנין והתוס' עצמן מביאין חילוק זה כמה פעמים ודוק: ד"ה הורה במנורה ורש"י פירש הורה במנורה להתירא כר"ש בנר ואין נראה דאין לתלות מנורה בנר.

ועוד דאכתי איכא למבעיא או דילמא תרווייהו להתירא. ול"נ דרש"י ס"ל דכולה חדא מלתא היא מדקאמר ר"י לעיל אנו אין לנו אלא כר"ש בנר אבל מנורה כו' ומה ענין מנורה אצל נר דלא מיבעיא לפי' רש"י ז"ל שכתבתי לעיל בשמו דס"ל דאין לנו פירושו דס"ל כר"ש אלא בנר וא"כ אבל מנורה פירושו דלא ס"ל כוותיה אבל ר"ש מיהא שרי במנורה כמ"ש התוספו' לעיל וא"כ אי מנורה משו' בנין לחוד היכא אשכחן דשרי ר"ש במנורה דאטו משום דמקיל ר"ש במוקצה מקיל בבנין ומה ענין זה אצל זה אלא אפי' לפירוש רשב"א ז"ל שפי' דר"ש מוד' במנור' מ"מ תימ' לי מה ענין זה אצל זה ולמה לא יודה ר"ש במנורה טפי מר"י כיון דטע' אחר הוא.

ואין ענינו למוקצה כלל אלא ש"מ דגם זה אמוקצה קאי דאסור לטלטלו משום שאדם מקצהו מיראת איסור בנין והוי מוקצה מחמת איסור זה ומ"מ אין זה מוקצה מחמת איסור דכולה שמעתין וכמ"ש לקמן אי"ה אלא מוקצה לטלטול שמא יבוא לידי איסור משום גזירת בנין ומשום בנין לחוד לא הוי אסור (כאן נחתכו איזה תיבות) דסוגיא דהכא אתי כב"ה דהתם וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"ב מהלכו' שבת שפסק כר"ל.

ולכאור' צריך טעם וכתב הרב המגיד ז"ל דטעמו דפסק כמאן דשרי משום דס"ל כר"ש דלית ליה מוקצה משמע דמשום מוקצ' הוא: ולענ"ד דבחנם תפס עליו הב"י ז"ל בסי' רע"ט דאין הטעם משום מוקצה אלא דגזרינן אטו חליות ולמ"ש היינו מוקצה כי לשון ר"י משמע הכי אנו אין לנו אלא בנר כר"ש אבל לא במנורה משמע דגם במנורה שייכא מילתא דר"ש: ונ"ל לפרש שמעתתא אליבא דהרמב"ם ז"ל דרב יוסף ס"ל דר"י ה"ק דאין לנו מי שיתיר בהל' טלטול נרות כ"א ר"ש בנר ישן אבל במנורה מודה ר"ש דרב יוסף לטעמיה דהטעם משום קביעות ובהא מודה ר"ש כמ"ש התו' ז"ל ד"ה אין לנו אבל אביי ס"ל דה"ק כמו דס"ד התו' בתחלה דאין לנו שום היתר כ"א בנר ישן כר"ש אבל במנורה לא ס"ל כר"ש דר"ש מתיר לה דלית ליה מוקצה מחמת איסור כ"ש מנורה דלא הוי מ"א כ"כ כמ"ש וא"כ ר"י דלא ס"ל כר"ש במנורה כ"ש במוקצ' מ"א ולכן הקשה אביי ממנורה דמשם מוכח דר"י ס"ל כר' יודא בממ"א ודייק לה הרמב"ם מהא דאביי

מוקי לה בשל חוליות וא"כ מאי הקשה אביי לעיל לרב יוסף ואת לא תסברא והא איכא לחלק במנורה משום גזירה ולא נהירא להרמב"ם לומר דבתר דשמעה מרב יוסף סברא דאפילו נוכל לומר דהאי מימרא דר"א דהורה ר"ל בצידן שמעה מרב יוסף מ"מ סברא דגזירת חליות לא שמעה מיניה ואיך לא תירץ לעצמו לחלק ביניהם אלא ש"מ כדפרישית וגם אביי ידע הא מלתא דהורה ר"ל ולאו רב יוסף קאמר לה אלא דתלמודא מייתי לה אמאי דמשני ר"י מנורה שאני דמודה בה ר"ש וע"ז מייתי דלמ' מנורה שאני דאר"א כו' ומפרש ר"י ורבה משום קביעות ולכן קאמר ר"י דמנורה שאני ואביי ס"ל משום חליות ולכן הקשה ובהא הוי שקלא וטריא דאביי סבר דטעמא משום חליות ור"ש שרי גם במנור' משום דלית ליה מוקצה מ"א ולכן הקשה ורב יוסף ס"ל דמודה ר"ש כמ"ש ולכן תירץ דמנורה שאני והוי כמו ואזדא לטעמייהו כדאשכחן בדוכתי טובא כה"ג דמייתי טעמי אשקלי וטרי כה"ג ממחלקותם במקום אחר ואע"ג דמדברי רש"י משמע דרב יוסף גופיה מייתי לה הא לאו ראיה היא דרש"י פי' בהדיא דאנו אין לנו פירושו דס"ל כוותיה כמ"ש לעיל ונכתוב עוד בע"ה וא"כ כיון דלדברי אביי קאמר דלא ס"ל כר"ש בהא א"כ ע"כ טעמא דמנורה נמי משום מוקצה דאל"כ מאי קאמר דלא ס"ל כר"ש והיכן פליג ר"ש במנורה והלא מנורה טעמא אחרינא הוא ואין ענינינו למוקצה כלל אלא ע"כ כמ"ש וכמו שהקשו בתוספות לעיל אשר לסבת זה פי' ר"י ז"ל פי' אחר מפי' רש"י כמ"ש לעיל ובאמת צ"ע קצת לדברי התוס' שפירשו בתחלה ג"כ דלא ס"ל לר"י כר"ש במנורה למה הקשה רשב"א ז"ל למ"ד דטעמא משום קביעות מקום ולא הקשה לאביי גם כן דטעמא משום בנין היכי שרי ר"ש כיון דלדברי התו' לא תליא הא בהא כמ"ש בדבור זה ובהא כיון דלא אשכחן דפליג ר"ש למ' נאמר דר"ש מתיר בהא יותר, מר"י ושאר תנאי דאטו משום דהתיר ר"ש מוקצה יתיר גם בנין.

ואפשר לפרש דגם התו' ס"ל דחוליות הוי ג"כ משום מוקצה ומ"ש דאין לתלות מנורה בנר היינו דכל חדא מוקצה טעמא אחרינאזה מחמת מיאוס וזה מחמת איסור בנין אלא דלשונם לא משמע כן שכתב דנר משום מוקצה ומנורה משום בנין והלא זהו ג"כ מוקצה והל"ל זה מוקצה מ"מ וזה מ"א: ולעד"נ להביא ראיה לזה דבי"ט פ"ב דף כ"ב פליגי ב"ש וב"ה במנורה של חליות כמ"ש התו' לעיל אי שרי להחזירה וקאמר דר"ג עביד כב"ש ולא זקפה וא"כ קשה למה לא אסרה בטלטול ג"כ כמו הכא כיון דיש בנין בכלים ומשמע דלב"ש הוי בנין בכלים דאורייתא דדרבנן גם ב"ה מודו כמ"ש התם התו' דסוגיא דהכא אתיא כב"ה נמי דבשבת גזרו חכמים ולא בי"ט אבל אי משום מוקצה א"ש דרפ"ק דביצה מוקי ר"נ לב"ש במוקצה בשבת כר"י ובי"ט כר"ש וא"כ שרי לב"ש לטלטלה בי"ט אלמא משום מוקצה נגעו בה: ומה שהקשו דאכתי ה"ל למבעי' או דלמא דתרווייהו להתיר' נ"ל לישב דהכ' א"א לומר כן דהוי זו ואצ"ל זו דאם הור' במנורה כר"ש מכ"ש נר דקיל מיני' כדאמרינן וא"כ מאי קמשל"ן ריב"ל וראיתי בחולין דגם הת' לא גרס רש"י תרווייהו להתיר'.

עכ"נ דרש"י ס"ל דתרווייהו להתירא לא סלקא דעתך כלל דה"ל לערבינהו וליתנינהו דלא מבעיא הכא פשיט' דקשי' לשיטתינו וכתבנו דגם מנורה משום מוקצה נגעו בה ור"ש מתיר בתרוויהו א"כ הל"ל הורו במנורה ובנר כר"ש אלא אפי' בחולין הטרפח' וזפק לאו ר' תני לתרווייהו אלא זפק לחודי' מ"מ אי תרוויהו להתיר' ה"לל הורו בטרפחת

ובזפק להתירא או הוי להו למימר סתמא וממילא ידעינן דלהתירא דסתם הוראה היא להיתר כדאיתא פ"ק דכתובות דאע"ג דאיכא הוראה לאיסור מ"מ רוב הוראה להיתר הוא אבל אי חדא לאיסור וחדא להיתר א"ש וכן אי טרפחת לחוד או מנורה לחוד להתירא הנה זפק ונר אינו אלא פירושא היאך היתה הוראה וקאמר דהיתה להיתר וגם קמל"ן דבזפק ונר לא ס"ל כוותיה ונר ס"ל לרש"י בכולהו שמעתין דהוא נר ישן לא שהדליקו בו באותו שבת דבהא קאמרי בהדיא נר שהדליקו בו וסתם נר משמע מצד הנר עצמו ודייק לה מר"י לעיל דאמר אין לנו אלא בנר כר"ש ור"י הא פסק כר"י אלא הא מיירי בנר ישן וס"ל בהא כר"ש כדפי' רש"י בהדיא לעיל ד"ה אלא בנר ישן דבכולהו כר"י ס"ל בר ממוקצה מחמת [מיאוס כו': ומ"מ אף כי כתבתי לעיל דמנורה דחדקי דמיא למוקצה מחמת איסור צ"ל עכ"פ דגרע מיניה מדפסק הרמב"ם כר"ל מטעם דס"ל כר"ש במוקצה כמ"ש הרב המגיד ובמוקצה מחמת איסור הא ק"ל כר"י אלא ע"כ לאו מוקצה מחמת איסור ממש אלא דמיא לי' קצת ור"י לא ס"ל כר"ש כ"א במוקצה מחמת מיאוס ואנן ק"ל כר"ש בכל מילי לבר ממוקצה מחמת איסור ממש ולפי זה צ"ל דלא ס"ל כפי' ר"ת דנבילה מוקצה מחמת איסור הוא דהא ר"י פסק בנבילה כר"ש כמ"ש התוס' לעיל.

ואין לחלק בין דחיה בידים. דהא מנורה לא דחי' בידים וגם לאו מוקצה מחמת איסור ממש ואפ"ה אסר ר"י אלא צ"ל דהוי בכלל מוקצה מחמת מיאוס דכל דבר שלא חזי הוי בכלל מוקצה מ"מ כמ"ש לעיל: דף מ"ו ד"ה אין לנו אך לפי זה קשה דמשמע דנקט במנורה אין לנו כר"ש כו' ולמאי דמפרש כו' ונראה לפרש כו' ואין לנו לאו משום דסבר כוותיה כו': הנה רש"י ז"ל פי' בהדיא ד"ה אלא בנר ישן אבל השתא ידענא דכר"י ס"ל בכולהו בר ממוקצה מחמת מיאוס דנר ישן א"כ מבואר דאין לנו פירושו דס"ל כוותיה וא"כ צריך להצילו מקושית הרשב"א ז"ל ואף כי הוא מוצל מתפיסה זו ממילא דרש"י פי' בהדיא פ' כל הכלים דהכל מודים קאי אר' נחמי' ורשב"א הקשה לפי' ר"ת ז"ל דפי' הכל מודים ר"ש כמ"ש התו' לעיל דף מ"ד ד"ה הא אין: ומיהו בלאו הכי פליאה דעת ממני קושיא זו דהתם מיחד לה מקום מחמת חסרון כיס כדקאמר הואיל וקפיד עלייהו ופי' רש"י שלא יתעקמו ובהא אפי' ר"ש מודה כדאיתא בסוף מכילתין דמוקצה מחמת חסרון כיס אפי' ר"ש מודה וכמו שהביאו התו' לעיל כמה פעמים וכן כתב רש"י בהדיא במשנה דמסר הגדול שהוא מוקצה דחסרון כיס דאתי' כר"ש כדאיתא סוף מכילתין כתב דהנך קפיד עלייהו ומיחד להו מקום ובקביעות מקום דחסרון כיס מודה ר"ש אבל בשאר קביעות מקום אפי' קובע מקום לגמרי לית לי' לר"ש דאין לך קביעות מקום יותר מאוצר ואפ"ה מתיר ר"ש כדאיתא ריש פ' מפנין ומנורה אין בה חסרון כיס אלא דלא עביד לטלטולי קובעין לה מקום כדפי' רש"י והטעם מפני כובדה כדאיתא נמי פ' כל כתבי דף קכ"ב ובזה לא צדקו לע"ד דברי החכם מהרש"א סג"ל ז"ל שכתב לתרץ מה דקשיא על קושית הרשב"א מה הקשה מפ' כל הכלי' דלמא שאני התם דקבע לה מקום לגמרי כמ"ש התו' בדבור שאחר זה ותירץ דא"כ מנ"ל לר"י דלמא גם ר"ש מודה דהוי קביעות מקום במנורה ור"י הא קאמר דמנורה הוי קביעות מקום כיון דגם ר"ש מודה בקביעות מקום עכ"ל: בקצרה אני אומר דוודאי ר"ש בעי קביעות מקום גמור דהא אפי' באוצר שרי ר"ש ומנורה לא הוי קביעות מקום גמור ור"י דקאמר דהוי קביעות מקום היינו משום דס"ל כר"י דלא בעי קביעות מקום גמור אלא דאיפכא צריך לתרץ דמנ"ל לר"י דר'

יודא אסר במנורה דלמא גם ר"י בעי קביעות מקום גמור כמו באוצר ומ"מ לשיטתי א"ש דרב יוסף הוה ס"ל דזהו קביעו' מקום גמור ואפ"ה שרי ר"ש דלא אסר ר"ש כ"א בקביעות מקום דחסרו' כיס ולכן מקשה מכילת חתנים: ואין להקשות מאי מקשה מכילת חתנים הא שמואל קאמר לה ושמואל כר"ש ס"ל כדאיתא פ"ק בכרכי דזוזי ובכמה דוכתי י"ל דשמואל משום ר' חייא ור' חייא כר' יודא ס"ל כדאיתא פ' במה מדליקין גבי קשיית' דתמרי בר פחתי כנגדו בי"ט אסור דע"כ צ"ל הכי דהא הרשב"א לא סתר הפי' מחמת קושיא זו וק"ל.

וא"כ מקשי הלכתא אהלכתא דק"ל במנורה דאסור לפחות בניטלת בב' ידים כנ"ל וכילת חתנים משמע פרק תולין דהלכתא דשרי אלא ע"כ טעמא במנורה לאו משום קביעות מקום הוא דאפי' אי הוי קביעות מקום לגמרי שרי דק"ל כר"ש דלא אסר בקביעות מקום כ"א בחסרון כיס דהתם מקצי' מדעתי' לגמרי ולמאי דכתבתי דפריך מר' חייא דס"ל כר' יודא צ"ל ע"כ כפי' התו' דאביי מוכיח דאין זה קביעו' מקום לגמרי אבל רב יוסף הוה ס"ל דהוי קביעות מקום לגמרי ואפ"ה שרי ר"ש כמ"ש אבל ר' יודא אסר בקביעות מקום כמו באוצר ובלאו הכי איכא למימר על קושית הרשב"א דאביי פריך בלאו הכי שפיר ועדיפא מיניה דאם הקשה מפ' כל הכלים ה"א דסתר אביי דמנורה לא קבע לה מקום אבל מידי דקבע לה מקום כגון כילה אסור להכי פריך דשרי אא"כ קבע מקום לגמרי ורב יוסף מאן לימא לן דידע להא דר' חנינא בר שלמי' דפ' כל הכלים או דלא אסיק אדעתיה כמו שתרצו התוס' בכמה דוכתי דעדיפא מיניה פריך: דף מ"ז ד"ה בגלילא שנו פ"ה שחשובות להן שברי פתילה שאין בגדי פשתן מצוין להם ואין נראה לר"ת דהא אמרינן בשילהי ב"ק לוקחין מן הנשים כלי צמר ביהודה וכלי פשתן בגליל משמע שמצוי פשתן הרבה עכ"ל: ואני בעניותי לא יכולתי לירד לסוף קושיא זו היאך משמע או משום דלוקחין מהן משמע דמצוי' להם הרבה ואין הבעלים מקפידים א"כ תקשי סיפא דקתני אבל לא יינות ושמנים והלא לדברי ר"ת ז"ל מצוי להם יין ושמן הרבה יותר מפשתן שהרי פתילה לא בטלה לגבייהו ולמה אין לוקחין ואי משום דמשמע דנושאין ונותנין בהן שם א"כ היו להם הרבה מאי ראיי' היא זו אדרבה לפי שלא הוי מלוי להם היו מביאין ממקומות אחרות ומוכרין וזה היתה מחייתם ואדרבה מדברירש"י ז"ל משמע שם גבי שמן שלא היה מצוי להם ומשום הכי התיר רשב"ג ליקח זתים מועטים מן הנשים בגליל כיון שהוא ביוקר הוא מקפיד בדבר מועט וא"א לגנוב ממנו כמו שהתיר ת"ק ליקח מהן מרובה דאין יכולים לגנוב ולמכור בצנעה א"כ נוכל לומר אפכא דכלי צמר ביהודא היה ביוקר וכן כלי פשתן בגליל ולא היתה יכולה לגנוב אלא מוכרת מדעתו אלא שנחלק ת"ק עם רשב"ג בשמן דת"ק סבר אע"פ שהשמן שם ביוקר מ"מ אין לוקחין מהן דדרך בע"ה שמוכר השמן ואין עושה את אשתו שליח וחיישינן שמא גנבתו משא"כ כל"צ וכל"פ זו היא מלאכת הנשים והיא מוכרת מדעת בעלה כדפי' כל זה רש"י בהדי' שם אבל רשב"ג סבר כיון שהוא ביוקר לא תוכל לגנוב ומה שהיא מוכרת פעמים שאדם בוש למכור על פתח ביתו כו' א"כ מזה משמע אדרבה דאם הוא בזול חיישינן יותר לגניב' ואפשר לומר עוד דהיה להם כלי פשתן הרבה ואפ"ה הוי ביוקר וכל משאם ומתנם היה בו וכיוצא בזה פי' התו' פ' איזהו נשך דף ע"ג גבי פרוותא דזולשפט שהיה שם הרבה יין שהיו מביאין לשם ממקום הזול ובאין לשם ממקום היוקר

וקונין וא"כ הוא ביוקר יותר ממקום הזול יען כי הרבה קונין שם וכמו שאמרו פ' הקרבנות דא"ל משה רבינו ע"ה ליוחני וממרא למתא ירקא ירקא שקול אלא שלשון רש"י לא משמע כן שכתב שלא היה מצוי להם ב"פ: ומ"מ כתבתי זה דבהא מיושב מה שק' על רש"י שפי' שם דהשמן בגליל העליון הוא ביוקר ובסנהדרין משמע שהיו להם הרבה זתים כמ"ש ר"ת ז"ל ולפי זה א"ש ומה שהקשה ר"ת על רש"י מה שפי' פ' המוציא יין שהיו עניי' ואין עושין רפואה ביין דא"כ שתיית מים שכיחא טובא כיון שאין להם יין לשיפת הקילור: נרע"ד דרש"י נשמר מזה יפה לקמן שפי' שם מה שאמרו רפואתו שכיחא או לא שכיחא היינו אם אי אפשר לעשות רפואה זו כ"א בדבר זה דווקא לא בד"א מקרי רפואתו שכיחא ואם אפשר לרפאות בד"א מקרי לא שכיחא כמו בדבש דקאמר התם אכילתו שכיח רפואתו שכיח ובודאי דאכי' הדבש שכיח טובא יותר מרפואה מ"מ כיון שאם צריכין רפואה לכתית אפי' פעם א' בשנה א"א לרפאו' כ"א בדבש נמצא דבש זה עומד לרפואה כמו לאכילה ואע"ג דמשמשין אותו לאכילה יותר מלרפואה וה"נ כיון שאין מתרפאים שם לעולם כ"א במים אע"ג דשתיית מים שכיחא טובא מקרי שכיחא ושכיחא כיון שהמים אצלם עומדין לשתיה ולרפואה אי מתרמי הרפואה: ומה שהקשה מעי"ה בגליל שהיו מרבים בסעודה לא ידעתי מאי קשיא הא אמרינן לקמן פר' חבית מפני מה מועדי' שבבבל שמחים וקאמר חד טעמא מפני שהן עניי' ופי' רש"י וכל השנה אין להם שמחה במאכל ומשתה ואין להם מרגוע ממלאכה ובמועדים כל שמחתם משמע דשמחתם במועדים במאכל ומשתה וברור הוא דמה שמחה אחרת יש הא כל השמחות דאמרינן בערבי פסחים הוא או במאכל ומשתה או במלבושים שכולן צריכין ממון ואפ"ה היו שמחי' ה"ה בגליל בעי"ה ועוד מאן לימא לן דכולם עניי' היו אלא דרובן עניי' ולעולם לא היו ג"כ עשירים והתם קאי אמוכר בהמה קודם עי"כ בגליל צריך להודיעו אמה מכרתי כו' כדאית' פ' אותו ואת בנו דהעשירים שבהן היו מרבי' בסעודה וכל הקונה בהמה באותו הפרק היה קונה ע"ז היום ומי יימר דהכל היו קונים אלא מי שקונה דמי שידו משגת היה מרבה בסעודה דגם בבבל אמרינן דעניים הם ובעלמא אמרינן עתירי בבל יורדי גיהנם הם פ' ט' ולקמן אמרינן עשירי' שבבבל במה הם זוכים: פרק במה טומנין דף מ"ח ד"ה מ"ש ממיחם ע"ג מיחם תימה דה"ד אי יד סולדת בו כו'.

נלע"ד דלשיטת רש"י ז"ל שכתבתי לעיל דגם בלא הטמנה אסרו להשהות ע"ג כירה שאינה גרופה מטעם שמא ישהא ברמץ ויחתה בגחלים ולהכי שייכא מלתא דרבה ור"ז בהאי פירקא דמיירי כולי בהטמנה כמו שהקשה הר"ן ז"ל בשם רבינו יונה ז"ל א"ש דלא אסרו בכאן אלא משום דאלודי קא מוליד גזירה שמא יפשר ג"כ ברמץ ויחתה גם ברמץ אבל באש לא חיישינן שמא יחתה דבלאו הכי יתפשר כמ"ש גבי חררה ע"ג גחלי' גם ליכא למיחש שמא ישהא ברמץ כיון דמיירי ברייתא ברחוק קצת מן האש כדקתני כנגד המדורה לא ע"ג האש וא"כ ליכא למגזר שמא ישהא ע"ג הרמץ וכנגד הרמץ פשיט' דליכא למגזר דהתם אפי' אם יחתה לא יועיל כלום כיון שהגחלים מעורבין ברמץ אם לא יתפשר כנגדו לבדו גם החיתוי מעט לא יועיל לו אבל ע"ג מיחם ממש לא התירו כיון שהמיחם אולודי קא מוליד ויש בו מים חמין שהוא כמו אש גזרינן שמא ישהא ברמץ משא"כ מיחם שפינהו לא שייך למגזר אטו רמץ דהתם אינו ניכר כלל שהמיחם מוליד

ומוסיף הבל במים אדרבה נראה כמצנן המיחם בשפכו מים לתוכו ועוד שהוא מצטנן והולך כמו שכתבתי לעיל וכמו שכתבו התו' ז"ל סברא זו לעיל ד"ה בשם רב ז"ל: ע"ב ד"ה וכי מה בין זה למגופת חבית פ"ה דתניא לקמן רשב"ג כו' ואין נראה לר"י דרשב"ג שרי להתיז אפי' גוף החבית עם המגופה כדמוכח התם כו' ותחלה אומר כי רש"י ז"ל פי' שם דהבעיא היא אם לעין יפה קמכוון להרחיב מוצא היין מדלא נקיב ליה כדרך הנוקבין נקב עגול יפה עכ"ל ומוכרח הוא דהטעם משום הכי הוא דהא משנה שלימה שנינו ולא יקבנה מצדה דאי פירושו בגופא דחביתא כדפי' רב חסדא א"כ אסור לנקוב גוף החבית ואי כרב הונא דקאי אמגופה א"כ מכ"ש גוף החבית כדמשמע התם דאפי' ר"ח דס"ל דשרי לרבנן מצד המגופה בגוף החבית מודה דאסור להו אי שרי לינקוב בשפוד שלא כדרך הנוקבין וא"כ יש לישב דודאי רשב"ג דקאמר דמתיז ראשו בסייף מיירי בכל מילי הן המגופה לבדה הן להתיז גוף החבית עם המגופה וא"כ למאי דהוי ס"ל לרב כהנא דמגופה הוי כחבית דלא ידע לחלק דזה חבור וזה אינו חבור פריך היכי התיר רשב"ג להתיז המגופה לבדה הרי אם מתיז המגופה א"כ נשאר הנקב יפה כדרך הנקב להיות דוודאי אם מתיז גוף החבית ג"כ א"כ אין זה נקב יפה אלא שבירה ולעין יפה קא מכוין אבל התזת המגופה לבדה הוא דרך הנוקבין שהנקב נשאר יפה וגם דרך הנוקבין כן להסיר המגופה היכי שרי מ"ש מפותח בית הצואר כיון דלרב כהנא הוי מגופה כחבית ודוחק לתלמוד לפרש דברי רשב"ג דווקא להתיז גוף החבית שרי עם המגופה אבל המגופה לבדה לא ומשני זה חבור כו' וא"כ שרי רשב"ג כל מילי דלא מבעיא הסרת המגופה דשרי אע"פ שעשה כדרך הנוקבין מ"מ אינו חבור אלא אפי' גוף החבית שרי מטעם עין יפה וא"כ כאן לא היה יכול לשנות דלעין יפה דהתזת המגופה אם היה חבור היה אסור כיון שהוא כדרך הנוקבין: ועי"ל דרב כהנא מילתא פסיקתא נקט ומקשי ממגופה דמגופה ודאי שרי רשב"ג דגוף החבית איכא למדחי דלמא לא שרי אע"ג דלפי האמת שרי אפי' גוף החבית מ"מ לא רצה להקשות.

וגם התו' עצמן לא הקשו קושיא דרב כלום אלא ממאי דמשני ולמאי דמשני זה חבור גם גוף החבית איתרצא בזה דהא חבית דלקמן מיירי במוסתקי דהיינו חבית שנשברה ודבק שברי' בזפת כדמוקי לה פ' המביא כדי יין דף ל"ג וכמ"ש התו' עצמן לקמן פ' חבית ובוודאי רשב"ג דשרי להתיז עם גוף החבית מיירי ג"כ במוסתקי דמי עדיף התזת גוף החבית משבירה ממש דלא התירו כ"א במוסתקי ופשוט הוא ורב כהנא היה סובר בתחלה דמיירי אפי' בחבית שלימה כדפי' ג"כ פ' המביא וכשמשני זה אינו חבור א"כ גם חבית גופה נתיישב בהכי דלא שרי בחביתא כ"א באינו חבור וכמ"ש מיהו זה דוחק קצת דהמוסתקי לא שרי אלא משום דלא חייסעליה לעשות כלי כמ"ש רש"י בהמביא והתו' לקמן ואינו חבור הוא טעם אחר שעומד לינטל כדפי' רש"י והראשון עיקר מיהו הרווחנו בתירוץ זה לישב מ"ש הטור ז"ל סימן שי"ד דמותר להתיז ראש המגופה ודקדק הב"י ז"ל דהא אפי' ראש החבית מותר והגיה שם ונ"ל דא"ש דהטור קאי אפי' אחבית שלימה כדמשמע לשונו דבתחלת הסימן התחיל לחלק בין מוסתקי לחבית שלימה ואח"כ התחיל מותר להתיז ראש המגופה ולא הזכיר דקאי אשבורה דווקא אלא וודאי בסתם חבית מיירי והתם לא שרי כ"א הסרת המגופה מטעם דאינו חבור כדאיתא בשמעתין אבל גוף החבית אסור כדפירש שם בראש הסימן דאפי' שבירה אסור בחבית שלימה ואפי' אי

גרסי' בדברי הטור ראש החבית נ"ל שפירושו מגופה: ואין להקשות למה לא כתב הטור דבמוסתקי שרי אפי' גוף החבית.

די"ל דזה בכלל שבירה היא וכבר כתב דשרי. ולע"ד קושיות התו' על כלל כל הפוסקים יצאה דלפי' ר"ת דמקשי מנקיבת מגופה עצמה א"כ מאי דמשני דמגופה אינו חבור ע"כ פירושו דבמגופה כיון דאינו חבור הוי כחתיכת חרס בעלמא או כטיט ולא שייך בה נקב כמ"ש התו' דאפי' אם היה עשוי להכניס ולהוציא אינו חייב חטאת וע"כ הוא מהאי טעמא, א"כ ע"כ מאי דתנן פ' חבית ולא יקבנה מצדה פירושו בגוף החביות כדס"ל לרב חסדא דבצד המגופה שרי כיון דמגופה אינו חבור והוי כחרס בעלמא דאין לומר דלמעלה שרי דאין דרך פתח בכך אבל מן הצד דרך פתח בכך כמ"ש והוי דאורייתא מ"מ במגופ' לא גזרו כמ"ש רש"י לקמן א"כ גם מבי' צוואר לא קשה כלום דבית הצואר דרך פתח וא"כ אפי' אי בית הצואר הוי דאורייתא מ"מ במגופה לא גזרו כיון דאין דרך פתח בכך דהא ע"כ צריך לחלק כן אלא ע"כ אגוף החבית קאי.

ושמא י"ל דאי בית הצואר דאורייתא ה"ל למגזר אפי' במגופה למעלה אע"ג דאין דרך פתח בכך אבל אי הוי דרבנן לא גזרו למעלה כיון דתרתי לריעותא הוא דאין דרך פתח כן גם אינו עשוי להוציא כמ"ש התוס' ולא גזרו כ"א מן הצד דליכא אלא חדא לרעותא. ויותר נראה דהתם ס"ל כרב חסדא וכמ"ש וכן כתב הב"י ז"ל בהדיא סי' שי"ד.

וא"כ לדברי כל הפוסקים שפסקו כרב הונא לקמן והכא פסקו כרב בבית הצואר א"כ ע"כ כפי' רש"י ס"ל וצריך לישב ע"כ כמ"ש: ובאמת צריך ישוב קצת לפי' התו' דפירשו לקמן דמיירי במוסתקי א"כ גם מחלוקת דר"י ורבנן בנקיבת מגופה מיירי במוסתקי דבחבית שלימה תקשי לרב חסדא דמפרש ולא יקבנה מצידה בגוף החבית מאי אירי' נקב דמשמע נקב יפה שהוא תקון כדמשמע התם בכולה שמעתתא שהוא תקון כלי הא אפי' שבירה אסור אלא ע"כ במוסתקי איירי וא"כ מאי פריך בשמעתין הא התם אפי' עשוי להכניס ולהוציא אינו חייב חטאת דלאו מנא הוא א"כ כי אינו עשוי אלא להוציא שרי לכתחלה אבל נקיבת מגופה בחבית אין ה"נ דאימא לך דאסור מדרבנן וכיון דלרב חסדא קאי אמוסתקי דלמא גם לר"ה כן דבהא לא פליגי וצ"ל דקים ליה דאף דקאי למעלה אמוסתקי מ"מ רבנן דשרו שרו אפי' בחבית שלימה.

ולא נקט מוסתקי אלא להודיעך כחו דר"י גם משום סיפא דמצידה אסור אע"ג דמרישא שמעינן לה ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי התם מיירי בנקב גדול דומיא דשבירה והכא קמ"ל אפילו בנקב קטן וכמו שכתב הטור ג"כ אפי' נקב בעלמא כו' ולמאי דפרישית אליבא דרש"י א"ש דהסרת המגופה הוי נקב מעליא ועשוי להוציא ולהכניס ופשיטא דהיה לאסור מדרבנן אפילו במוסתקי אם בכלי שלם חייבין חטאת: שם ד"ה דבר תורה כו' תימא מ"ש ממוכני לעד"נ לחלק הכי דמוכני הוא כלי חשוב לעצמו כמ"ש רש"י ז"ל לעיל ולכן אינו חבור עם השידה להיות בטילה לגבה להיות ככלי א' דהוי כשני כלים כיון דמשתמשים בו בפני עצמו משא"כ איזמל שניהם עושין מלאכה א' ביחד והוו ככלי א' ובפני עצמן לאו כלי חשוב הוא לעשות מלאכה לעצמו אלא שראוין למעין מלאכה ראשונה כמ"ש התו' ז"ל לקמן דף נ"ח ד"ה מתיב רבא ועקרן לעשות מלאכה כשהן מחוברין ביחד והוי ככלי א' ולכן הוי חבור ותדע דהא לקמן שקלי וטרי אי בעינן מעין

מלאכה ראשונה ואיכא חד דס"ל דאפי' עדיין למלאכה אחרת אינן ראוין למלאכה ראשונה הוי שבר כלי דעיקר' למלאכה שעושין ביחד ואפי' מאן דלא בעי מעין מלאכה ראשונה מ"מ כיון דעיקרן לעשות מלאכה ביחד אלא שראוין ג"כ למלאכה אחרת משא"כ מוכני ליכא למ"ד דאינה מקבלת טומאה בפני עצמה דלאו שבר כלי הוא אלא כלי חשוב בפני עצמו כמו שידה דאין עיקר המוכני עשויה לצורך השידה: דף מט ד"ה אבא שלחא הוי פר"ח כו' דאי בחול מיירי כדפירש הקונטרס טפי ה"ל לאתויי דר"י אבוה דשרי לקמן בהדיא דרש"י ז"ל ס"ל כמאן לימא לן דר' חנינא בר חמא גמר לה להא ברייתא ומאי דשמיע ליה מר"י בריה דר"י קאמר אבל מר"י גופיה לא שמיע ליה מידי: ועוד י"ל דגם רבי יונתן בן אלעזר תנא הוה דהא ר' חנינא בר חמא שקיל וטרי בהדיה ור"ח נודע דתנא הוה וא"כ אי הוה קאמר ליה הכא אמר רבי יוסי דשרי אפשר דהוי פליג עליה ר' יונתן והוי אמר דלדידי לא מסתברא הכי ומאי אולמיה דר' יוסי מסברא דיליה ואפי' אי לא הוי ר' יונתן תנא ליכא ראייה מר' יוסי דהא ת"ק פליג עליה להכי מייתי עובדא דר' יוסי כיון דר' יונתן לא פליג כ"א מסברא דאומן קפיד עלייהו ור' יוסי שלחא הוה ואיתברר ליה דלא קפדי האומנין ע"ז ולמאי דמשמע מדברי הרי"ף ז"ל דגרס כך אמר ר' יוסי אבא שלחא הוה דאביו של ר"י שלחא הוה א"ש לגמרי דמייתי ראיה מר"י גופיה דאמר הכי בהדי' דשרי והביא ראיה מאביו שישב עליהן בחול: דף נא ד"ה או שטמן הקשה בקונדרס דיפנה סביבה ויאחזנה כו' עד ק"ק דאי השיב הכא במניח א"כ במגולה מקצתה אמאי ניטל מה בין זה לאבן שע"פ החבית כו' וע"ק לר"ת ז"ל דהתנן נוטל את הכסוי כו' אפי' אינן מגולות מקצתן עכ"ל תחלת כ"ד אומר דלענד"נ מדברי רש"י ז"ל פ' כל הכלים דף קכ"ה דקאמר תנן התם באבן שע"פ החבית כו' אמר רבה אר"א אר"י ל"ש אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לד"ה ופי' רש"י ל"ש דמותר לטלטל החבית והאבן עליה דקתני ואם היתה בין החביות שירא להטותה שם שלא תפול האבן על החבית שבצד' מגביה ומטה על צדה והיא נופלת עכ"ל נראה מדבריו מבואר דלהטות החביות לבד אפילו במניח שרי ולא אסור במניח כ"א להגביה דלכן פי' דהל"ש אסיפא קאי דלכאורה דבריו צ"ע דהא בגמרא לא קאי כ"א אריש והוא פי' אסיפא אלא כמ"ש והטעם נ"ל ברור כיון דבמניח הוי בסיס והוי כמו האיסור עצמו א"כ לא אסור כ"א להגביה דאז הוי לגבי החבית טלטול גמור דאע"ג דלגבי האבן הוי טלטול מ"ה כמ"ש לעיל פ' כירה טלטול מ"ה מ"מ לגבי חבית מקרי טלטול גמור דמטלטלו להדיא משא"כ האבן מטלטל אגב החבית אבל בהטיה דגם החבית אינו מטלטל כ"א מ"ה לא יהא אלא האסור ממש והטעם נכון לדעתי ואע"ג דלקמן פ' נוטל איתא נמי להאי מימרא אמתני' ופי' רש"י שם ל"ש מטה על צדה דחבית צ"ל ע"כ דכוונתו מטה ע"צ בהגבה' דהיינו סיפא דלא תקשי דידיה אדידיה.

או אפשר דס"ל דכל הטית חבית אפי' ברישא מיירי אפי' בהגבהה. ואע"ג דקתני הגבהה בסיפא היינו דבסיפא מגביה ומסלקה כולה מבין החביות כדפי' רש"י ולעולם גם ברישא מיירי בהכי ומה שפי' רש"י פ' כל הכלים מסיפא היינו שמביא ראיה מסיפא מנ"ל דהתירו בחבית בהגבהה דקא מוקי משום הכי מתני' בשוכח דלמא דווקא בצדוד שרי ושרי אפי' במניח ולכן מביא ראיה מסיפא דשרי אפילו בהגבהה ולעולם תלמודא גם ארישא קאי דגם רישא מיירי אפי' בהגבהה וקאי ל"ש אהגבהה אבל צדוד שרי אפי' במניח דוגמת

שפי' התוספות לעיל דמתני' מיירי בכל גיזי צמר בין דהפתק בין שאינן של הפתק ורבא קאמר ל"ש אאינן של הפתק או אפשר דגבי חבית ס"ל לתלמודא דא"א שיפול האבן בצדוד כ"א בהגבהה וא"כ מיושב ג"כ שפיר דכשהקדירה מגולה מקצתה דהיינו פי הקדירה יוכל לאחזה ולצדדה אילך ואילך ולשמטה בנחת מתחת הכסוי עד דשריק הכיסוי ונופל אבל אם דופני הקדירה מגולין מקצתן א"א שיפול בהצדדה כיון שאין לו במה לאחזה כ"א בהגבהה כמ"ש התו' לשון רש"י ויאחזנה בדופניה ויגביהנה וכמו שכתב החכם מהרש"א ז"ל ובהא ס"ל לרש"י דאסור במניח ולפי זה מיושב גם פגה שטמנה בתבן לקמן ריש פ' כל הכלים דשרי לטלטלה אם מגולה מקצתה אע"ג דהוי מניח וכבר נתעוררו התו' ז"ל לקמן ע"ז ולפי' רש"י שרי כיון שא"צ להגביה התבן כלל כמ"ש רש"י ז"ל בהדיא לקמן כ"א אוחזה ממקום המגולה והתבן נשמט ונופל והוי כמו צדוד דהכא: ועי"ל דאפי' אי ס"ל דגם בלא הגבהה אסור מ"מ כבר פירש"י במתני' דאין כיסוי קדירה נעשה בסיס להטמנה דאין נעשה כ"א לכסות הקדירה והטמנה משמש לקדרה לא הקדרה משמש להם וכמ"ש הר"ן ז"ל ולא דמי לאבן דאין האבן כסוי לחבית והחבית משמש לאבן דכן צריך לפרש ע"כ דברי רש"י במתני' וא"כ יש לישב שתי הקושיות.

דבמתני' מיירי שכיסה בדבר שהוא כלי וע"ג הניח דבר שאין ניטל להטמינו כמ"ש רש"י בהדי' ולכן שרי לנער שאין הכסוי נעשה בסיס כמ"ש. ועוד כיון שיש כסוי כלי עליו א"כ הכסוי בולט קצת יותר מהקדירה ואפשר לנערו מלמטה דע"כ צריך לומר כן גם לפי' ר"ת ז"ל דאל"כ כיון שמכוסה כולו איך אפשר לנערו ולא יגע בדבר שאינו ניטל אם לא למטה מן הכסוי שהוא בולט כמ"ש וכל זה לפי החכם מהרש"א ז"ל אבל יותר נראה כי ס"ל לר"ת שהנגיעה שרי בדבר שאינו ניטל ולא אסרו כ"א טלטול ולא נגיעה כמ"ש הפוסקים ז"ל וא"כ נוגע בדבר שאינו ניטל ודוחף את הכסוי ומנערו והכסוי מנערו דלא הוי בסיס כיון דלא הוי במניח לר"ת אבל כסוי כעין כלי חרס שהקדירה בלועה בתוכה א"א לנערה בדחיפה אלא בהגבהה קצת ובזה דברי ר"ת נרווחים לא דחוקים כמ"ש החכם הנ"ל.

וה"נ לרש"י לא הוי ס"ל בסיס כמ"ש. אבל בברייתא ס"ל לרש"י דמיירי שכיסהו בדבר שאינו ניטל לבד וא"כ הוי הדבר שניטל שהקדירה טמונה בו בסיס לדבר שאינו ניטל דדווקא הקדירה לא הוי בסיס דהטמנה משמש אליה כמ"ש משא"כ ההטמנה של הקדירה אין הכסוי משמש אליו וא"כ כיון שההטמנה נעשה בסיס א"א לפנותה אבל אם מגולה מקצתה כיון דאפשר לאחוז בקדירה אין הקדרה נעשית בסיס ושרי להטותה דאפשר להטות הקדירה.

ולפי זה אין צריך לפרש דס"ל לרש"י חלוק דבדופני הקדירה צריך להגביה אבל אם מגולה מקצתה אפשר בהטיה דלעולם אין חלוק בין הגבהה להטיה. ובנוסח רש"י שלנו אין כתוב כלל דיאחזנה בדופניה ויגביהנה וכמ"ש החכם הנ"ל אלא החילוק דא"א לפנות הדבר הניטל דהוא עצמו הוי בסיס אבל אם הקדירה מגולה אין הקדירה הוי בסיס אלא דאין לשון רש"י משמע כן.

לכך נראה כלשון ראשון וכן משמע מדברי רש"י שהביא מתני' דנוטל דהיתה בין החביות מגביה ומט' כו' משמע דקושיתו היא מן ההגבהה וע"ז כתב דאוקימנא התם בשוכח דווקא ומ"מ גם קושיא השניה מיושבת בהא דבמתני' כיון דאיכא כסוי בכלי ועליה דבר שאינו ניטל אפשר לנער מלמטה ויפול משא"כ אם כיסה בדבר שאינו ניטל בלבד לא ידעתי איך אפשר בעולם לנער בלא טלטול ואפי' אם נאמר דקושית ר"ת דאם מנער הכסוי מלמטה ג"כ א"א בצדוד כ"א בהגבהת הכסוי כיון דאין לו במה יאחזנה מ"מ כבר כתב רש"י דאין שייך שם דנעשה בסיס כמ"ש לעיל והלכך שרי להגביה הכסוי אבל בברייתא דליכא כסוי כלי א"א לנער בלא טלטול ממש דלא שייך שם ניעור כמ"ש.

והנראה עוד מדברי רש"י דגורס במתני' נוטל את הכסוי וא"כ ע"כ צ"ל דהכסוי מגולה קצת דאיך אפשר ליטלו והלא צריך ליטול בידיו גם הדבר שאינו ניטל וכן בגמרא ע"כ נראה דרש"י ס"ל דהכסוי לעולם מגולה למעלה דהוא בית אחיזה שלו כמו שלנו דלמא יכסה הבית אחיזה כשהוא מכוסה כולו וא"כ א"ש כפשוטה ובברייתא מיירי שלא כיסה כ"א בדבר שאינו ניטל וכ"כ הטור בהדיא סי' רנ"ט דנוער את הכסוי מיירי כגון שמקצתו מגולה: פרק במה בהמה ד"ה אדרבה תסתיים תימא לרשב"א כו' כבר האריך הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות לתרץ קושיא זו ועיין שם: ד"ה או יוצאין כרוכין פי' בקו' דמכוין לנוי וק' להרשב"א ולה"ר פורת דלעיל אמרינן דלכ"ע לנוי אסור לא ידעתי מאי ק' דהא פי' רש"י ז"ל דלנוי נמי אורחייהו הוא וא"כ לא שרי כ"א נוי דהיינו אורחיה אבל נוי דלעיל לאו היינו אורחיה וכן מצאתי בהר"ן ז"ל והביא ראי' ע"ז ע"ש: ד"ה בבאין מנוי אדם לנוי בהמה פירש"י ובעודן באדם נטמאו ובחנם פי' כן כו' ורש"י בעצמו פירש כן כו' הייתי רוצה לומר דרש"י ז"ל דחקו לישנא דקאמר ופרח לה טומאה מינייהו דמשמע שהיתה טומאה עליהן ואע"ג דנוכל לפרש תורת קבלת טומאה כמו עולין מטומאתן דמתני' כדפי' רש"י לקמן פרק במה אשה מ"מ לישנא דפרח משמע טפי שנטמא כדאיתא פ' שלשה שאכלו גבי מטה שחלקוה אחין פרח לה טומאה מינה ומיירי במטה טמאה כדפי' רש"י שם והביאו התו' לקמן פ' במה אשה דף נ"ט.

מיהו אתלמודא גופיה איכא למידק מאי דוחקה לפרש כן: ע"כ נ"ל דרש"י דייק מהא דמשני לקמן סבר לה כר"י דאמר מעשה לתקן לאו מעשה הוא וס"ל לרש"י דלא אמר ר' יודא כ"א לטהר מטומאה ראשונה בעינן מעשה לקלקל אבל לבטלו מתורת כלי שלא יקבל טומאה עוד אפילו מעשה לתקן הוי מעשה וכן פי' רש"י בהדיא בקדושין ריש פ' האומר דף נ"ט ד"ה יורדין לידי טומאה כגון גולמי כלים שעתיד לשוף ולשבץ כו' ואין עולין מטומאתן משקבלוהו אלא בשנוי מעשה שיעשה.

בה מעשה לקלקל שישברם או לנקבם וכן עד שלא קבלו טומאה אין עולין מתורת קבלת טומאה שירדו במחשבה זו אלא בשינוי מעשה עד שיתחיל לשוף ולשבץ הרי שלטהר מטומאה הצריך מעשה לקלקל אבל לעלות מתורת קבלת טומאה כתב מעשה לתקן שהוא לשוף ולשבץ שהוא גמר התקון ופשיטא דהא דכתב דבעינן מעשה לקלקל היינו כר"י וא"כ משמע דמודה ר"י בבטול מקבלת טומאה דגם מעשה לתקן הוי מעשה ובסמוך אכתוב עוד בזה ונ"ל ראיה מהא דתנן פ' כ"ו דמס' כלים ומייתי לה פ' העור והרוטב דף קכ"ג עור שהוא טמא מדרס וחישב עליו לרצועות וסנדלים כיון שנתן בו איזמל טהרו

דברי ר' יודא א"כ קשיא דר' יודא אדר' יודא דהא נתינת איזמל הוא לתקן ואפ"ה ס"ל דטהרו דהא גם גבי מדרס בעינן שינוי מעשה כמ"ש רבינו שמשון ז"ל פ"ק דכלים במתני' דסדין שהוא טמא מדרס ועשאו וילון שאביא לקמן בע"ה וכ"כ התו' פ' הקומץ רבה דף ס"ד ד"ה ועשאו ויליז וכן משמע קצת מפירוש רש"י ד"ה ואין עולין שכתב שעשאו שטיח וחושב לרצועות כו' שהיא מתני' שהבאתי דקאי אמדרס ואין נראה לומר דכיון דנתן איזמל ואין ראוי עוד למלאכתו הראשונה דהיינו שטיח ולמלאכה השניה שהוא סנדלים עדיין לא בא זהו קלקול דידיה ונטהר מטומאתו הראשונה וכן אינו מקבל טומאה עד שתגמר מלאכתו השניה ואז יקבל טומאה מכאן ולהבא ע"כ כל מעשה לתקן נמי הכי הוא דהכי נמי בשמעתין כיון שהתחיל לחתוך וחתך מקצת אין ראוי לא לאדם ולא לבהמה עד שיחתך סביב סביב דזהו תקונו לצורך הבהמה כדפי' רש"י ופשיטא כשמקצתו מחתך אינו נאה לא לאדם ולא לבהמה כדכתב רש"י ונתרחב הנקב סביב סביב ועוד דמוכח בהדיא בדברי רש"י דחישב לרצועות וסנדלים הוי מעשה לתקן שהרי רש"י פי' בדברי המקשן דס"ד דגם מעשה לתקן הוי מעשה הביא ענין זהדעור שחישב עליו לשטיח ואח"כ חישב עליו לרצועות וסנדלים ופשוט שלא היה מביא בדברי המקשן אלא מידי דדמיא לנדון דידיה ואיך מביא מקלקול אתקון והיה לו לפרש כגון שריתכן דהוא ענין דשמעתין או כדפי' בקדושין דשם ודאי תקון הוא דאי לשוף הוי נמי קלקול קודם שיוגמר למה ליה לפרש התם קלקול אחר ממה דפי' גבי נטמא כבר ה"ל לפרש בכולהו חדא קלקול: ולע"ד פשוט הוא ואין צורך לראי' דודאי בכל דוכתא מקלקל ע"מ לתקן הוי כמתקן וקלקול דר"י היינו שבירה או נקיבה כדפי' התם בהדי' וא"כ ע"כ צ"ל דהתם קאי ר"י לבטלו מתורת קבלת טומאה דמודה ר"י בהא דאפילו מעשה לתקן הוי מעשה וכיון דלא נגמר כלי השני עדיין בטלה ליה מחשבתו הראשונה שיהא נגמר ואפי' מעשה הראשון בטלה כדאית' שם בקדושין וכן הכא כיון שנעשה כלי לבהמה מודה ר"י ואע"ג דקתני התם עור שהוא טמא מדרס משמע שהיה טמא גם לשון טהרו משמע כן לאו קושיא היא דה"נ תנן פ"כ דכלים סדין שהוא טמא מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס והוכיח רבינו שמשון ז"ל שפי' שלא נטמא במדרס אלא שהוא ראוי לטמא מדרס וטהור מן המדרס הוי פירושו מתורת קבלת טומאה ממדרס וכן בסוף המשנה קתני מאימתי טהרתו ופי' הוא ז"ל שביטל תורת סדין ממנו וברור הוא דהא גם עולין מטומאתן דשמעתין הוי פירושו לכ"ע שלא נטמא עדיין אלא מתורת קבלת טומאה כמ"ש לעיל וא"כ מה לי טומאה ומה לי טהרה ואין ספק דרש"י ס"ל הכי כמ"ש מראי' שהבאתי מקדושין ולפי זה לא נצטרך לומר דכולהו משניות דכלים דמשמע דמעשה לתקן מעשה הוא כגון כיפה שהוא טמא מדר' ונתנה לספר פכ"ח דכלים והובא פ' נגמר הדין דף מ"ח וכן הרבה שם באותה משנה ובמשניות אחרות כולהו אתו דלא כר"י אלא גם ר"י מודה לענין בטול תורת קבלת טומאה דבהכי מיירי מתני' מדלא קתני אבל טמא מגע מדרס כדדייק ר"ש גבי מתני' דסדין ועשאו וילון שהבאתי לעיל דבאמת אם כל המשניות אתאן דלא כר"י צ"ע מאי דוחקיה דר"י נפחא לאוקמי' למתני' דהכא כר"י דקשיא סתמא אהרבה סתמו דכלים אלא דקשיא לי דפ' נגמר הדין מייתי מתני' דכיפה אבל טמא מגע מדרס משמע שנטמא כבר כדפי' רש"י שם ואם נאמר דברייתא אחריתי היא ק' למה לא הביא מתני' דכלים וכפי' ר"ש דהיא מתני' דנגמר הדין ובאמת אי לאו ר"ש הייתי אומר

דגרסא הנכונה במתני' ונתנתו על הספר כדאית' במשנה שלנו ולהכי לא פריך שם מהמשנה דעל הספר לא הוי הזמנה בעלמא אלא מעשה ולהכי פריך מברייתא דקתני לספר דמשמע יחוד בעלמ' כמ"ש כל זה הר"ש אלא שאיני כדאי לחלוק אבל צ"ע שהרי במתני' קתני דטמא טמא מת והתם קתני מגע מדרס ואפשר דהר"ש גורס מגע מדרס תדע דהא כתב דלא בעינן שינוי מעשה וגבי סדין פ"כ כתב דבעינן שינוי מעשה כמ"ש דבריו לעיל גם הר"ע מברטנורה דבריו סותרין זא"ז בשני משניות אלו אבל אי קאי הכא שנטמא כבר י"ל דלענין לטהר מטומאה שהיתה עליו לא בעינן שינוי מעשה לענין מדרס אבל לטמא מכאן ולהבא עדיין טומאתו עליו כמ"ש בהדי'.

ומ"מ צ"ע מנ"ל לחלק במדרס הכי כיון דבשאר טומאות בעינן לעולם שינוי מעשה: ומ"מ נ"ל דאין זה סתמא דבכמה דוכתי דקתני מגע קתני א"ר יוסי וכי באיזה מדרס נגע זה כדאיתא פכ"ו דכלים וכן הובא פ' בהמה המקשה דף ע"ב וא"כ אפשר דאין זה סתמא דר' יוסי היא ור' יוסי הוא בר פלוגתא דר' יודא בענין מעשה לתקן כמו שהביא ר"ש תוספת' פכ"ה דכלים אבל משניות דלא קתני בהו מגע מדרס אלא טמא מת וסתמא נינהו קשיא מאי דוחקיה דר"י נפחא לאוקמי לסתמא דשבת דלא כסתמא דכלים ולפירושו א"ש: ע"ב ד"ה והתניא מחט נראה לר"י דאליבא דאביי לא פריך כו' ותימא לר"י כיון דלא ידע המקשה דמיירי בגולמי א"כ בלאו הכי תקשי לרב כו' ולא ידעתי מנ"ל דהמקשה ידע כלל פלוגתא דאביי ורבא והוי ס"ל דלישנא דאינה נקובה משמע שלא היתה נקובה מעולם ואפשר דה"ה ניטל חורה ולא נקט אינה נקובה אלא דאפ"ה טהורה כמו במתני' דידן דמיירי בהכי דניטל חורה לאו תכשיט הוא והתרצן לא אצטרך ליה ג"כ לאוקמה בנקובה דהא איתרצא שפיר בגולמי גם לאביי ועוד דאוקמי' כטעמיה דמקשן ואפשר דהתו' מקשים דמדקאמר הא תרגמא אביי אליבא דרבא משמע שהמחלוקת היא ידוע דאל"כ מאי קאמר אליבא דרבא והיכן ידעינן דברי רבא: אבל נלע"ד לישב שפיר דהא ע"כ צ"ל דמאי דאמר רבא לקמן דטומאה ושבת כי הדדי נינהו היינו בדבר שהי' כלי מעיקרא ונשבר אבל בכלי מעיקרא לאו כי הדדי נינהו וכמ"ש כל זה הר"ן ז"ל ריש פ' כל הכלים והביא ראי' דהא מצינו כמה דברים דלענין טומאה לאו מנא נינהו ולענין שבת מנא טהורה ויוצאין בה בשבת וכן קצה של זתים וכיון דהכי הוא לא קשיא לרבא מידי דלמא לא מיירי בניטל חורה כ"א באינה נקובה לעולם שהיא אישפיגלא ובהא איכא חילוק בין שבת לטומאה כמ"ש לעיל והכי פריך ג"כ לקמן פ' במה אשה אמחט שאינה נקובה ותהוי טהורה ותשתרי ופי' התוספות דפריך גם אטומאה דלהוי טהורה ולשתרי אפילו לצאת בו לר"ה מטעם שאינה תכשיט כיון שהיא טהורה ואין להקשות היכי ס"ד דמקשן דטהורה מטעם שאינו תכשיט והא קתני במתני' יוצאין בה לר"ה: הנה בלא פירושו ג"כ קשה לפי' ר"י פ' במה אשה דתלי יציאת ר"ה בטהרה היכי ס"ד דמקשן על כרחך צ"ל דלא אסיק אדעתיה והוי מצי למימר ולטעמיך אבל לעולם הוי סבר המקשן דטהורה היא דלאו תכשיט היא ובשבת מותר לטלטלה דהוי תורת כלי עליה כמו כמה דברים וכל זה כמ"ש לעיל לפי' ר"י ז"ל דטהורה מטעם דלא הוי תכשיט אבל לפי' ר"ן א"ש דבכלי מעיקרא יש חלוק בין שבת לטומאה דלענין טומאה לאו מנא היא ולענין שבת אע"ג דלאו מנא היא שרי לטלטלה כיון דחזי לקוץ כמו קנה של זתים וא"כ לא ק' מידי לרבא אבל לקמן פ' כל הכלים פריך שפיר לרבא מהא דאמרינן הכא דלענין טומאה

דא ודא אחת היא א"כ ע"כ מיירי ברייתא בניטל חורה דבאישפיגלא דא ודא אחת היא וקשיא לרבא וא"כ שתי הסוגיות סמוכה אחת על חברתה דהכי פריך אי מיירי ברייתא באינה עומדת לינקב כי היכי דלא תקשי לרבא כלום א"כ תקשי לר"א והתם פריך אי מיירי ברייתא בנוטל חורה כי היכי דלא תקשי לר"א א"כ תקשי לרבא ומשני דלכ"ע א"ש וכהנה רבות בתלמוד: דף נג ע"ב ד"ה כאן ליבש פ"ה ליחלב שיקבלו בכיס את החלב וק' דהא ודאי משוי הוא ולכ"ע חייב דהוי מלאכה הצריכה לגופה עכ"ל נ"ל דקושי' זו היא לשיטתם פ' המצניע דף צ"ד שפירשו דמלאכה שאינה צ"ל הוי שאינו צריך לאותו דבר שמלאכה נעשית בשבילו כמו שהיו צריכין לה במשכן כמו שהאריכו שם וא"כ הכא שהכיס צריך לו וגם החלב הוי מלאכה שצ"ל ואע"ג דכתבו שם דזב בכיסו אע"ג דהכיס צריך לו כגון לנקיי' מ"מ כיון שההוצאה אינו צ"ל דסגי ליה אי יתיב בחד דוכתא הוי אינו צ"ל י"ל דהכא גם ההוצאה צריך לו דעזי' יוצאות לרעות או רצות מאליהן לחוץ וצריך להוציא הכיס כמו במשכן שהיו צריכין להוציא החפצים שהיו צריכין להם אבל פירש"י ז"ל שמפרש דדבר שברצונו לא בא לו ואינו עושה כ"א לסלק מעליו היזק א"כ הוי מלאכה שאינו צ"ל דברצונו לא היה נוטף ולא היה צריך לכיס ואינו עושה אלא לסלק היזק הנטיפה כמו כחס על הנר או על השמן ולקמן בע"ה איישב מה שהקשו התו' על רש"י אי"ה וא"כ ת"ק דשרי ס"ל כר"ש דאמר מלאכה שאינו צ"ל פטור עליה ואע"ג דפטור אבל אסור מדרבנן אפשר דגבי בהמה לא גזרו כיון דלא סגיא ליה בלאו הכי מלשלח את בעירה וכמשמע מדברי התו' שכתבו דהוי מלאכה שצ"ל משמע אם לא היתה צ"ל לא הוי קשה מידי ואפשר דלרווחא דמילתא נקטי לומר דאפי' חיוב איכא ולעולם אפי' אי איכא אסורא דרבנן נמי קושיא ומ"מ נ"ל דרש"י ס"ל כמ"ש ור"י לטעמיה דאמר מלאכה שאינה צ"ל חייב ומ"ה הוי החלב משוי וכדי לישב דברי רש"י מה שכתב במשנה טעם אחר לדברי ר"י ממה שכתב בגמרא כמ"ש החכם מהרש"א ז"ל נלע"ד לפרש שיהיו דבריו מיושבין ועם זה יתורץ קושית התו' ג"כ דיש לדקדק עוד דבמתני' פי' רש"י לחלב לשמור חלבו שלא יטפטף לארץ שזהו לכאורה פי' הר"י פורת ז"ל וכאן כתב לקבל החלב הנוטף לכך נראה דתרי גווני לחלב איכא או שצורר דדיהן שלא ינטף כלל עד שיחלוב לערב או לקבל החלב הנוטף ובשניהם קושרין כיס ובשניהם אסר ר"י ומיהו ת"ק דלא הזכיר כיס כלל אלא יוצאות צרורות משמע שהיה לנו לאסור מחמת הקשירה ואפ"ה שרי דלא חיישינן דלמא נפיל וגם אפשר דכשקושרין ליבש או לשמור החלב צוררין הדד וכורכין עם הרצועה סביב נקב יציאת החלב כמו כל צורר האסור בתלמוד שפירושו קושר וכורך אבל אם רוצה לקבל החלב אינו צורר הדד כלל דלא איכפת ליה אם יצא אלא תולה בדד וקושר למעלה וא"כ ת"ק דשרי שרי כה"ג שהדד קשורה דלנפילה לא חייש וגם אם יטוף בה חלב אינו מתכוין לכך ושרי וגם לא שכיח שינטף כיון שקשר הדד אבל אם כוונתו לקבל חלב גם ת"ק מודה דאסור וקאמר ר"י דליבש שרי לעולם אבל ליחלב אסור לעולם לא מבעיא אם אינן צרורות דדיה אלא אפי' צרורות נמי אסור ובזה פי' רש"י הטעם משום דלמא נפיל אבל בבריי' שלא הזכיר צרורות כלל אלא שהכיס תלוי בדדיהן בזה פי' רש"י שהוא תלוי לשני דברים או לקבל החלב שלא יסרטו דדיהן וזהו טעמו של רב יודא דלא אוקמא דמשמע ליה דברייתא מילתא אחריתי היא ממתני' ולא מיירי שדדיהן קשורות ולכן פי' דמהדק פי' במקום

קשירתן או לא מיהדק ועכ"פ צ"ל דרב יודא מפרש שהכיס הוא שלא יסרטו דדיהן דלקבל חלב פשיטא דאסור אפי' אי מהדק ורב יוסף קאמר ליה תנאי שקלת מעלמא פי' דמאי דוחקך לאוקמא מתניתא במלתא אחריתא שאינו במתני' דכיון דאשכחן תנאי במתני' דפליגי בכיס בדדיהן נימא דגם ברייתי' מיירי בהכי אע"ג דלא קתני צרורות: ונ"ל דלכן קאמר תנאי שקלת מעלמא דבשלמא אי לא אשכחן תנאי דפליגי בכיס למה לן למימר דמיירי ברייתא בצרורות אבל כיון דאשכחן תנאי דפליגי בכיס נימא דגם ברייתא מיירי בהכי וא"א אפי' לדבריך דמילתא אחריתא היא מ"מ נוכל לסמכה לברייתי' למתניתין ולא צריך למימר שינויי' מסברת עצמך דזהו כל כוונתו של רב יוסף דברייתא זו מיירי ליחלב לא בצרורות לשמור החלב אלא לקבל החלב שבזה אינן צרורות ואתיא כר"י ואע"ג דגם ת"ק מודה בהא מ"מ ר"י הוא דקאמר לה בהדיא וכה"ג אשכחן טובא ואע"ג דברייתא דעזי' יוצאות בכיס שבדדיהן מיירי בצרורות מ"מ נקוט מיהת פלגא בידך דברייתא דידן מיירי באינן צרורות ואפ"ה לא צריכינן לשנויי מסברין דנפשין אלא דאתיא כר"י דאסר ליחלב לעולם כמ"ש כנ"ל לישב שיטת רש"י דלא תקשי דידיה אדידיה ונתישבה גם קושית התוספות: דף נה ד"ה קצף אף וחמה קשה לרשב"א דבפ"ק דע"ז ל כו' נלע"ד לתרץ דאע"ג דדריש פ"ד דנדרים חמה אין לי שנהרג המשחית הנקרא חמה מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו שהקב"ה אומר שאין לו רוגז רק רחמים ורצון אצלו ועוד מאן לימא לן דר' חמא בר חנינא דרמי בע"ז קראי אהדדי ס"ל כי"א דפ"ד דנדרים דאמרי דמשה הרגו לחמה דלמא ס"ל כת"ק דבקש להורגו ולא הרגו ות"ק ע"כ מתרץ קרא דחמה אין לי כמ"ש ויסוד תירוצו בנוי על הקדמת מאי דאמרו חז"ל דהרשעים מהפכים מדת הרחמים למה"ד משא"כ ישראל ח"ו לעולם הקב"ה דן אותם במה"ד ומנקם ביסורין באופן שמה"ר נשאר ברחמיו ושמאל דוחה וימין מקרבת כטעם אני ה' לא שניתי וא"כ רמי כתיב חמה אין ר"ל שהקב"ה שהוא בעל הרחמים שאין לו רוגז מי יתנני וגו' שאלמלא גם אני בכעס לא היתה תקומה לשונאים של ישראל וכתיב נוקם ה' ובעל חמה א"כ כביכול הוא עצמו נהפך לאויב להם כי ה' הוא רחמים כמ"ש חז"ל בדור המבול ג"כ ויאמר ה' אמחה וגו' ומשני כאן לישראל כאן לכותיים וכמ"ש בזוהר פ' בשלח דלישראל דן הב"ה במה"ד שהוא שמאל ומקרב אותם ברחמיו שהוא ימין אבל לרשעים דן אותם במה"ר ועל דלת זו תסוב כל ציריה דאגדתא שם בע"ז למבין כי ע"כ לישראל נפרע מהם מעט מעט מנקה אותם ואין ממתין עד שתתמלא סאתם שלא ישאר להם שום צד זכות ותמלא ח"ו אלא מיד שחוטאין נפרע מהם במה"ד שהדין נותן ליסר לחוטא ונשאר הרחמים בתוקפה משא"כ לכותים ממתין עד שתתמלא סאתם שלא נשאר שום צד זכות ונהפך גם הרחמים לדין והוא מפתח גדול להרבה גופי תורה וכבר דרשתי ברבים לפרש הרבה פסוקים כמין חומר ע"ד זה א"כ אין ענין דע"ז שייך לכאן דהתם קאי שאין להקב"ה רוגז המוס' לישראל ועוד אפילו נאמר דכ"ע דחמה אין לי קאי אמשחית הנקרא חמה מ"מ ת"ק דנדרים מפרש שהמה"ר שהוא הקב"ה ית' אומר שאין לו המשחית זה ר"ל שהוא אינו נהפך למה"ד ליסר ע"י המשחית זה והכל הולך אל מקום א' כנודע כי כל אף וחמה האמורים אינן אלא לשבר האוזן כי אין דבר רע יורד מאתו ממש אלא בסלוק רחמיו ח"ו באים המשחיתים ומכלים כי נתוסף בהם כח שהם הרצועות מרדות וא"כ שהוא ית' אין לו חמה שהוא יכלה ע"י החמה אלא במה"ד הם

נידונים ע"י החמה א"כ א"ש: דף נו ד"ה גט כריתות כו' כבר יישבו התוס' קושיתם פ"ק דכתובות ומה שעלתה שם בקושי' יישבתיו בע"ה שם: שם ד"ה דא"ל ואדוני יואב כו' ואין נראה דאין זה מרד כו' ולא ידעתי מנ"ל דלא מרד אלא אם חפץ להמליך אחר או למלוך בעצמו דלע"ד אם אינו חולק כבוד למלכות כראוי גם זה מקרי מרד דהא מצינו בירבעם דכתיב וירם יד במלך ואמרו חז"ל בחלק שחלץ תפילין בפניו ופי' רש"י ז"ל לחד לישנא שהיה לו לפנות לצד אחר מפני אימת מלכות ובחד לישנא כתב שאין נכון לעמוד לפניו בגלוי ראש וכתיב ביה ויקם ירבעם בן נבט וימרוד על אדוניו ולא מצינו בו מרד אחר כי מה שהוכיחו היה לש"ש ואי משום שהוכיחו ברבים גם זה אינו מרד לדבריהם שלא היה בלבו למלוך משום זה דא"כ לא היה לש"ש אלא ש"מ אם אינו נוהג בו כמלך הוי מורד שהוא מיותר ש"מ למדרש אתא דאינך נענש עליו שהיה מורד במלכות ולא היה מחזקו ובפ"ק דכתובות כתבתי דנוכל לומר דר' דריש מקרא דחרב בני עמון אלא שמביאין ראי' מנ"ל שמורד במלכות והוינן דלמא שום עון אחר ולכן אמר דהא שלא היה נוהג בו כמלך ש"מ שלא היה מחזיקו למלך א"כ ודאי זהו העון שהוא חייב מיתה עליו ולא שזהו המרידה לכך דוגמת זה אמרו מפני מה נענש גחזי שקרא לרבו בשמו ומביא קרא דאמר זה בנה אשר החיה אלישע אע"ג דבקרא משמע שזהו היה אחר שנדחה גחזי א"כ מנ"ל שקרא לפני זה לעולם לרבו בשמו אשר ע"ז נענש אלא מדחזינן דקרא פעם א' כן מסתמא נהג כן כל ימיו ה"נ מדחזינן לאוריה שלא נהג בו כמלך מסתמא לא נהג בו כבוד כל ימיו ואין לך מרד גדול מזה: פרק במה אשה דף נ"ז ד"ה אי כבלא דעבד' כו' תימא אי כבלא דעבד' תנן אמאי נקט טפי גבי אשה עד ולקמן דפי' רש"י דכ"ע מודו דסיפא כיפה של צמר תנן קשה דהא למ"ד כבלא דעבדא משמע דשרי כיפה של צמר אפילו לר"ה עכ"ל: נלע"ד דלמ"ד כבלא דעבדא תנן ס"ל דלחנר לא קאי כ"אאפיאה נכרית ואע"ג דרש"י ז"ל פי' לקמן דקאי אתרווייהו רש"י פי' לפי האמת דמסקינן בשמעתין דכיפה של צמר תנן דכוונתו לתרץ קושית התו' דקאמר דבכבול זה כ"ע מודו דאי כבלא דעבדא אמאי התירו בחצר וע"ז תירץ דכ"ע מודו בסיפא דכיפה של צמר תנן מיהו כל חד כדאית ליה וכן הא דקאמר בגמרא חוץ מכבול ופיאה נכרית רבה הוא דקאמר לה וצ"ל דרש"י ס"ל דכבלא דעבדא אין הולכין בה כ"א בר"ה לסי' הונחה שהוא עבד דבחצר נגד מי יוכיח שהוא עבד וכן משמע קצת לשונו לקמן ד"ה מפסיד שכתב שלא יאמר שהוא בטלו להראו' בשוק שהוא בן חורין ולכן קתני לר"ה למ"ד כבלא דעבדא דאי לא תימא הכי תקשי דאי כבלא דעבדא דווקא בר"ה אסור ולא בחצר למה פי' לקמן דכ"ע דכבול דסיפא הוי כיפה כיון דגם בכבלא דעבדא איכא חילוק אלא ש"מ כמ"ש ודיוקו הוא מכח קושית התו' דכבלא דעבדא לא שייך להתיר בחצר טפי מר"ה אי הוי שייך בחצר אלא ע"כ לא שייך כלל בחצר שאין עושין כ"א בר"ה ואין להקשות לפי' רש"י אמאי קתני טפי גבי אשה כמו שהקשו התו' בראש הדבור דעתה לא שייך תירוצם משום סיפא כיון דחצר בסיפא לא קאי אכבול י"ל דתני גבי שפחה לרבותא דשפחה אית לה אימתא טפי ולא שקלא מצואר' אע"ג דעבדה לנפשה קמ"ל אי נמי קמ"ל דאע"ג דרבה אין מקפיד עליה כ"כ כמו בעבד וס"ד דלהוי משוי וחייבת חטאת אפ"ה אינה חייבת: ועי"ל על קושית ר"י ז"ל דרש"י ס"ל דמאי דקאמר ר' ינאי אבל כיפה של צמר ש"ד אין הפי' דס"ל לתנא דודאי ש"ד אלא דהתנא לא תני

כיפה של צמר משום דש"ד דמחלוקת תנאי' היא והתנא לא הכריע ובפלוגתא לא קמיירי תדע דאיך אפשר דס"ל לתנא לגמרי דש"ד והא לקמן תנן במתני' מחלוקת דרבי ורבנן בשן של זהב ולקמן אמר אביי דכיפה של צמר ושן של זהב חד דינא אית להו דקאמר ר' לרשב"א כולהו ס"ל כל מילתא דמיגניא ביה דדוחק לומר אמרו ד"א ולא ס"ל כהדדי כדאמרינן פ"ק דסוכה גבי קבע בעינן ואפ"ה לא השוו כלם לגמרי כמו שכתבו שם התו' דף ז' דהיכא דמוכח שאני והכא לא הזכירו התו' דלא ס"ל כהדדי וגם לא ידעתי חלוק ביניהם ואדרבה לפי האמת מסקינן דס"ל לתנא דכיפה של צמר לא מיגניא ביה כמו בשן של זהב דקא מסקינן דכיפה תנן ואסור לצאת בו ואלו גבי שן של זהב תני מחלוקת וא"כ איך ס"ד דלישנא דכבלא דעבדא יהיה כיפה מגונה טפי משן של זהב והא חלוק זה אינו בין הלשונות אלא אי ס"ל לתנא דמידי דמגניא בה שרי או לאו אבל שיהא חלוק בין כיפה לשן של זהב לא פליגי גם מנ"ל לר' ינאי דלמא אפי' אי כבלא תנן לא תני התנא כיפה משום דתני לה במחלוקת בשן של זהב ור' דפליג בשן פליג גם בכיפה כיון דע"כ אין סברת ר' ינאי דכיפה ודאי מיגניא טפי דא"כ ודאי כבלא דעבדא תנן דאי כיפה א"כ שן של זהב מיגניא טפי כיון דבכיפה סתם התנא דלא תצא ושן שנה במחלוקת ע"כ ס"ל לרש"י דר"י לאו ודאי קאמר אלא ר"ל דלא תני כיפה דמחלוק' היא ולא הכריע תנא דמתני' כיון דמספק' ליה ואפשר דהוא שרי ולא תני התנא דמתניתין כ"א מאי דאסור לכ"ע ולקמן תני לה גבי חצר דהוא שרי לכ"ע אבל בר"ה לא הכריע והכי אשכחן בכמה דוכתי או אפשר דשנה במחלוקת ושן של זהב וא"כ הוי כמו סתם ואח"כ מחלוקת דלעיל לא שנה כיפה ס"ל דשרי והדר תני שן במחלוקת וה"ה כיפה כמ"ש וא"כ במשנתינו הוי ס"ל בתחלה דשרי ואח"כ חזר בו ושנאה במחלוקת כמו כל סתם ואח"כ מחלוקת שפי' דחזר בו ממה שסתם כמ"ש התוספות ז"ל לקמן ס"פ המוציא ד"ה והאמר ר"י וכמ"ש לקמן ובאמת צריך טעם לדברי התו' ז"ל למה לא תני כיפה לקמן במתני' בבבא דבמה אשה יוצאה דאפי' מידי דשמעינן מדיוק' דמתני' קמייתא הדר לתני כמו כבול דקתני ולא בכבול לר"ה דמשמע הא לחצר שרי ואפ"ה חזר ושנאה וכיפה לא הזכיר כלל בהא ודאי דלאו פשיטא היא דשרי דהא פליגי בה תנאי גם התנא עצמו שנה מחלוקת בשן כמ"ש וצ"ע: שם ד"ה אין בו משום כלאים פירש"י משום שאינו מ וריב"א אומר דמשום זה אין להתיר דהתם הלבדים אסורין מפני שהן שועין כו' הר"ן ז"ל הוסיף בקושיא זו דא"ל דר"ל אין בה כלאים דאורייתא: ואני אומר דמצינו כיוצא בזה במשנה פ' בתרא דכלאים דתנן אינו אסור משום כלאים אלא טווי ואריג וע"כ פירושו משום כלאים דאורייתא דמדרבנן אפי' אריג לחוד אסור כמו שאסור שוע לחוד אלא ע"כ בלשון תנאים סתם כלאים הוא דאורייתא ואין כאן קושיא: דף נ"ח ד"ה מתיב רבא הזוג והענבל חבור פ"ה מדקרי לה חבור כו' וק' לר"י דהא מעיקרא נמי כו': נלע"ד דרש"י ז"ל ס"ל דהא לא ס"ד דמחמת דהדיוט יכול להחזירה יהיה טמא אם היו הזוג והענבל כלי א' דודאי כלי שלם שנשב' אע"ג דהדיוט יכול להחזיר' כל כמה דלא אהדריה שבר כלי הוא דאביי קאי ג"כ לקבל טומאה מכאן ולהבא וכמ"ש לקמן בע"ה וראיה קצת מפ' ר' עקיבא דבעי ע"ז ישנה לאיברי' או לא וקמבעיא ליה לחד לישנא בהדיוט יכול להחזירה ובשל חוליו' מיבעיא אבל בנשתברה פשיטא ליה דאין בה טומאה כמ"ש התו' ז"ל לקמן דף פ"ג ד"ה ע"ז משמע אפי' בהדיוט יכול להחזירה פשוט ליה דשרי בנשתברה דאל"כ להאי לישנא

אמאי מבעיא ליה בשל חליות ולא בנשתברה והדיוט יכול להחזירה וכתבו התו' שם דהא דפשיטא לאו דילפא לה מנידה אלא בלא נידה פשיטא ליה א"כ משמע דמסברא פשיטא דשבר כלי אפי' הדיוט יכול להחזירה לאו כלום הוא מיהו לאו ראיה גמורה היא דטומאת ע"ז שאני דהיא דרבנן ומקלינן בה כדאיתא התם ואע"ג דכל דתקון רבנן כו' מיהו לאו לכל מילי אמרינן ואין כאן מקומו אלא אביי הוי ס"ל דלאו כלי א' הוא שהזוג יקרא שבר כלי בנטילת הענבל אלא כ"א בפני עצמו הוא ואם נטמא זה לא נטמא זה דלא הוי חדא כלי אלא שעושין ביחד תשמיש אחד וקושית המקשן היתה כיון דלא חזי לכלום בנטיל' העינבל לאו מנא הוא והוי ככלי שלא נגמרה מלאכתו כמו אם לא היתה לו עינבל מעולם ולא מטעם שבר כלי ומשני אביי כיון שהדיוט יכול להחזירה לא דמי לכלי שלא נגמרה מלאכתו כיון דשם כלי היה עליו מעיקרא והשתא עדיין בקל יכול להחזיר' ופריך רבא דכלי א' הוא לענין אם זה נטמא זה וכן לענין הזאה וא"כ אם נפרדו הוי שבר כלי ובשבר כלי לא מהני הדיוט יכול להחזירה וזה נראה מבואר לע"ד בלשון רש"י ז"ל אפשר דר"י ז"ל לא נ"ל לחלק בהכי ומ"מ רש"י מחלק בהכי ומה שהקשה דלא עיין דההיא משנה הוא וזו תוספתא י"ל דרש"י ס"ל דהרבה ברייתות הובאו בתלמוד דלא נודע מקום' איו כי אינם שנויים בתוספתא שלנו וכה"ג כתבו התו' פ' ר' עקיבא דף פ"ג ד"ה הזב וכן איכא ברייתות בתוספתא שלנו נגד התלמוד שלנו כמ"ש ר"י לקמן ד"ה אלא אמר רבא ולכך אין לבנות יסוד על תוספתא שלנו דאיכא למימר דרבא ידע ברייתא דתנו גבי הדדי דאפילו התלמוד עצמו מצינו דפריך ריש פ' המפקיד מידי גבי הדדי תניא שאילתינהו לתנאי דבי ר' חייא ורבי אושעיא.

ואמרי גבי הדדי תניא ה"נ אע"ג דאנן לא ידעינן רבא ידע ואפי' תי' דהיא ברייתא בתוספתא כתבו לקמן דליתיה להיא ברייתא ככתבה וכלשונה שהובאה, בתלמוד אלא תניא בתוספתא אחר' עיין לקמן שם ד"ה אלא אמר רבא פ"ה דטומאה לא פרח הימנה וק' לר"י כו' ראיתי לתרץ תחלה קושיא השניה שהקשה ר"י ז"ל דלטומאה ישנה שהיתה שלא תפרח מהני שפיר טעמא דהדיוט יכול להחזירה בלא טעמא דראוי להקישו כדאשכחן במטה כו': ואני אומר דיש לישב קושיא זו מהא דאמרינן פ"ק דסוכה דף ט"ז דמטה מטמאת אברים כו' רב חנן כגוואַרוכה ושתי כרעי' ופריך למאי חזי לאסמכינהו אגודא ולמית' עלייהו ומישדא אשלי.

הרי שגם מטה אינה טמאה אא"כ ראויה למלאכתה ראשונה. וא"כ לא קשיא מידי דהא דאמרינן דמטה טמאה אא"כ נגנבה או אבדה.

היינו בארוכה ושתי כרעים דחזיא למלאכתה ראשונה ואפ"ה אם נגנבה או אבדה טהורה ואפשר דבעינן תרתי מעין מלאכה ראשונה וגם הדיוט יכול להחזירה אבל אם אין הדיוט יכול להחזירה אע"ג דעביד מעין מלאכה ראשונה כיון דלא עביד מלאכה ראשונה ממש טהורה וכן כתבו התו' עצמן שם דף ט"ו ד"ה בארוכה דהא דאמרינן דארוכה ושתי כרעים טמאה היינו בשל אדם א' דסופו לחזור ולחברה אבל של אחין ושותפין אי נגנבה או אבדה אפי' ארוכה ושתי כרעי' טהורה וכרע אחד אפי' באדם אחד טהורה כמבואר שם בתו' ואע"ג דהדיוט יכול להחזירה וכ"כ התו' פ' ג' שאכלו בההיא דסוכה דקאמר בארוכה כו' מיירי בהדיוט יכול להחזירה הרי מבואר דאפי' באדם אחד והדיוט יכול

להחזירה אינה מטמאה אלא ארוכה וש"כ דחזיא למלאכתה ראשונה דלא כדברי ר"י דכאן וכן כתב הרשב"א ז"ל בפי' המשניות פ"ח דכלים אמשנה דמטה שנגנבה חציה כו' דאפי' בארוכה ושתי כרעים טהורה ומשנה זו דמטה שנגנבה קאי אמטה טמאה ואח"כ נגנבה וטהורה דקאמ' היינו דפרח לה טומאה מינה כמ"ש רש"י בהדיא פ' ג' שאכלו וכן מוכח התם בשמעת' דמייתי לה אהא דפרח זימון שהיה להם בתחלה מינייהו ה"נ פרח לה טומאה מינה: ואין לומר דהתוספות ס"ל דמתניתא לא קאי אטומאה ישנה כ"א לקבל טומאה מכאן ולהבא ולכן אוקמוה בארוכה ושתי כרעים דאי לאו הכי אפילו באדם אחד לא הוי מקבל טומאה כיון דלא חזיא למלאכתה ראשונה דלענין טומאה להבא בעינן מעין מלאכה ראשונה כמ"ש בכאן וכן משמע התם קצת דקאי אלהבא ואהא קתני דמטמאה אברים דמשמע דמקבלת טומאה אברים ואהא פי' רב חנן בארוכה כו' דא"כ מנ"ל לר"י הכא דלענין טומאה ישנה לא בעינן מעין מלאכה ראשונה מהא מתני' דמטה שנגנבה כו' כיון דמתני' אלהבא קאי והתם בעינן מעין מלאכה ראשונה דאפילו נאמר דס"ל דקאי אתרווייהו מ"מ מנ"ל לר"י למידק מהתם דלמא כמו דלענין להבא קאי הדיוק דווקא אארוכה ושתי כרעי' הוא דטמא באדם א' דחזי למלאכה ראשונה הא לאו הכי לא כמ"ש לעיל ה"ה לענין טומאה ישנה וא"כ להכי תנן במתני' נגנבה או אבדה כו' דאז טהורה אפילו בארוכה הא אפשר להחזירה טמאה בארוכה דוקא כמו בלהבא ועלה בידינו ג"כ סייעתא לסברא שכתבנו דבעינן תרתי דגם לדברי התוספות צ"ל סברא זו בלהבא לפחות דהא חדא לא מהני כמ"ש ה"ה לדידן אפי' בעבר נמי ולפי מה שכתבנו הרווחנו אדרבא ראיה משם לדברי רש"י דס"ל דגם אם עושה מעין מלאכה ראשונה אינו מטמא להבא דהא התם עביד מעין מלאכה ראשונה ואפ"ה לא מטמא להבא אא"כ חזרו וחברו הא החזירה ולא חברה אע"ג דהדיוט יכול להחזירה וגם עביד מעין מלאכה ראשונה אינה מקבלת טומאה וכמו שמביא ר"י ראיה משם דלענין להבא לא מהני הדיוט יכול להחזירה ה"ה לפירושי יש להביא ראיה משם דאפילו מעין מלאכה ראשונה לא מהני.

ועי"ל דלשיטת רש"י ס"ל לתלמודא דמאי דקתני במתני' ננגבה או אבדה כו' היינו משום סיפא דמתני' דקתני החזירה מקבלת טומאה מכאן ולהבא ודוקא בנגנבה אינה מטמאה כ"א להבא ולא למפרע דפרח לה טומאה מינייהו כדאמרינן פ' ג' שאכלו משום דהוי כנשברה כיון שנגנבה ואין סופו להחזירה אבל באדם אחד ולא נגנבה אם החזירה חזרה לטומאתה הואיל והדיוט יכול להחזירה אבל כל זמן שלא החזירה טהורה אם אינה עושה מלאכתה הראשונה: וקושיא ראשונה שהקשה ר"י ז"ל דלמה לא יקבל טומאה מכאן ולהבא כיון דנפחת פחות מכשיעור.

גם מה שכתב דדחקו לרש"י לפרש כן משום דמ"ש מכשלא היה לו עינבל מעולם כו' לע"ד לא הבנתי דבר זה כלל דהא לשיטת רש"י ז"ל, ע"כ פירושו מוכרח דאל"כ איך מתרצא ברייתא דהזוג והעינבל חבור דמשמע דאם נפרדו הוי ליה שבר כלי ולא מקבל טומאה לא הזוג ולא העינבל ואי מהני טעמא דהקשה לקבל טומאה להבא א"כ לאו שבר כלי הוא אלא כלי שלם הוא לגמרי כמ"ש ר"י וזה דחקו לרש"י לפרש כן וא"כ כיון דלשיטתו צריך ע"כ לפרש כן א"כ יש לישב קושית ר"י דס"ל לתלמודא דאע"ג דלענין דפרח טומאה מהני טעמא דהקשה אבל לענין להבא לא מהני כיון דאינו ראוי למלאכה ראשונה ממש ולא דמי לפחות ממוציא רמון דהתם ראוי לגמרי למלאכה ראשונה דאע"ג

דבתחילה נשתמש בהן זתים והשתא אינו יכול להשתמש בהן זתים כ"א רמוני' מ"מ חדא תשמיש הוא וכל כלי בעל הבית חזי לשמש בו הכל דאם לא יהיה ראוי לזתים ישמש בו רמונים אבל הקשה דהתם לא דמי להקשה דעינבל אלא לענין טומאה ישנה מהני דלא הוי שבר כלי לגמרי לא שיהא ככלי ישנה שלם לקבל טומאה וכיון דדוקיא דרש"י מן סוגיא דתלמודא ע"כ צ"ל סברא זו אלא דר"י ס"ל ההיא יא דהזוג והעינבל כפי' הרב פורת לעיל ולדידיה לא קשיא מידי אבל רש"י קאי לשיטתו: ואין להקשות כיון דלרבא מיירי הזוג והעינבל חבור לענין להבא וניטלו עינבליהן כו' מיירי לענין לעבר א"כ מאי מקשה רבא לאביי דלמא גם אביי לימא הכי דסברא דידיה דהדיוט יכול להחזירה מהני לענין לעבר ולא להבא די"ל דס"ל לרבא דבסברא זו אין לחלק דכיון דמהני סברא דהדיוט יכול להחזירה לענין עבר אע"ג דאינו ראוי לכלום לסברת אביי אלמא הוי כאלו לא נשבר כלל וא"כ ה"ה לענין להבא אבל לרבא הוי שבר מ"מ לא הוי שבר גמור אלא בפחות ממוציא רמון ומהני שלא תפרח אבל לא הוי ככלי שלם לגמרי כמ"ש לעיל וגדולה מזאת כתב הרב פורת ז"ל בשם הרשב"ם ז"ל דלאביי אם נטמא א' מהם אפי' כשהן נפרדין נטמא גם השני דלאביי חשיב כמחובר לגמרי מטעם דכתבינא וכ"ש שי"ל לרש"י דאין לחלק לאביי בין לעבר ולהבא כיון דכשלם חשיב ליה ולא ס"ל כר"י דאמר דטעמא דהדיוט יכול להחזירה מהני לעבר ולא להבא אלא ס"ל לרש"י דאם מהני לעבר מהני ג"כ להבא כמ"ש: ד"ה ואין אומרים בטמא מת כו' וק' לר"י למה ליה לאתויי ברייתא דתרקב כיון דלא שייכא למילתי' דר"א ור"י: ולעד"נ דגם לרש"י הוי טעמא דר"א דאמר דדוק' במדרסות אמרינן עמוד ונעשה מלאכתינו ולא במת משום דאמרינן דבמדרס דגלי קרא גלי אבל לא במת דגם עמוד ונעשה מלאכתינו דסוף טומאה ילפינן מאשר ישב עליו הזב דכי היכי דבתחילת טומאה לא רבי קרא כ"א כלי המיוחד לישיבה דאם אינו מיוחד כ"א למלאכה נמצא כשיושב עליו אינו ראוי למלאכתו הראשונה אלא צריך לעמוד אבל כשיושב א"א לעשות מלאכתו הראשונה עם ישיבתו לא טמאה התורה כיון דבשעת קבלת טומאה אינו ראוי למלאכתו הראשונה ה"ה בסוף טומאה אם אינו עושה מלאכתו הראשונה כיון שאינו עושה מלאכה הראשונה טהורה וס"ל לר"א דהיינו טעמא דבעינן מיוחד לישיבה משום דאז הוי מלאכתו הראשונה משא"כ אם אינו מיוחד א"כ מישיבה מבטלת מלאכתו הראשונה ואנן בעינן שתהא עושה מעין מלאכה בשעת קבלת טומאה ונ' דדייק לה ר"א מדלא מפיק בברייתא בקצרה מדכתיב אשר ישב משמע שישב עליו תמיד והיינו מיוחד לישיבה ולמאי הלכתא תני התנא והזכיר כלל עמוד ונעשה מלאכתינו מה לי למלאכה הראשונה כלל ולהעמידו כלל אלא ש"מ דטעמא דתנא דטעמא דבעינן ראוי למלאכה ראשונה ובשעת ישיבה אינה ראוי' אא"כ עומד ואין הטעם משום דאינו מיוחד לישיבה אלא משום מלאכה ראשונה וא"כ ה"ה בסוף טומאה אם נשבר הרי נטהר מטומאתו מטעם מלאכה ראשונה אלא שיהא טמא מחמת מלאכה השנייה והוי כאלו מקבל טומאה השתא מחמת מלאכההשניה וכי אינו ראוי למלאכה הראשונה בעת קבלת הטומאה טהור וא"כ במת דלא מיעט רחמנא בתחילת טומאה ה"ה בסוף לא בעינן מלאכה ראשונה ור"י ס"ל דאע"ג דבתחלת טומאה לא בעינן במת בסוף טומאה בעינן דתחילת טומאה לא מחתינן לה לטומאה אא"כ ראויה למלאכה ראשונה

אבל בסוף טומאה לא מסקינן לה מטומאה אע"ג דאינה ראויה וכה"ג מחלקינן ריש פ"ק דנידה דף ג'.

ונראה עוד דר"א ור"י פליגי בהא דר"א סבר דהטעם דהמעיטה במדרס משום מלאכה ראשונה כמ"ש וא"כ מדרס דגלי גלי אבל במת דלא בעינן מלאכה ראשונה בתחילת טומאה ה"ה בסוף אבל ר"י סבר דטעמא דמעטיה תורה הוא כפשטה דברייתא דבעינן מיוחד לישיבה לא מטעם דאינה ראויה למלאכה ראשונה ודבר זה מיעטה התורה במדרס דוקא לא במת אבל מלאכה ראשונה בעינן בכל מקום אפילו במת כיון דהמיעוט דמדרס משום מלאכה ראשונה ליכא לחלק בין מדרס למת בהאי דינא דסברא הוא דבכל מקום בעינן ראוי למלאכה ראשונה.

וכ"ת תקשה לר"י כיון דבעי מלאכה ראשונה מסברא למה לי קרא דמיוחד לישיבה תיפוק לי' מטעם מלאכה ראשונה וכמ"ש. לא היא דגבי תרקב ראויה היא למלאכה ראשונה אם עומד משא"כ בסוף טומאה דאינו ראוי כלל אלא דר"א דס"ל הטעם משום מלאכה ראשונה מייתי לה מק"ו דמה תרקב שראויה אם עומד למלאכה ראשונה אפ"ה כיון דבשעת קבלת הטומאה אינה ראויה טהורה כ"ש סוף טומאה דאינה ראויה כלל.

ור"י ס"ל דאין הטעם אלא משום מיוחד לישיבה דמשום מלאכה ראשונה מקרי ראויה כמ"ש אבל סוף טומאה דאינו ראוי כלל טהור וא"כ כיון דר"א ור"י עיקר פלוגתייהו בדרשה דברייתא מייתי לה ואפי' ללשון ראשון מ"מ טעמא דר"א מדרשה דברייתא ולהכי מייתי לה דע"כ צ"ל גם לפי' ריב"א ז"ל למה מייתי הברייתא והלא בלא הברייתא הוי פירושא דמלתא דר"א ור"י כן אלא ע"כ כיון דברייתא שייכא למילת' דר"א' ור"א קאי אברייתא א"ש ה"ה לרש"י ז"ל דדרך התלמוד לפרש היטב כדי להבין דברי האמוראים אהייא קיימא כדאשכחן בכמה דוכתי ה"ה לרש"י ז"ל קאי ר"א אברייתא ושייכא מילתיה לברייתא וכן מוכח מקושית ר"י שהקשה דברייתא דתרקב לא שייכא למילתיה דר"א ור"י משמע אי שייכא ל"ק מידי: ובאמת פליאה בעיני לדברי ר"י דס"ל דברייתא דתרקב לרש"י לא שייכא למילתי' דר"א א"כ למה לא הקשה ר"י לרש"י דלמא מחלק ר"א בין מדרשות למת כיון דדינא דברייתא לא שייכא להאי דינא א"כ מנ"ל לר"א דבעינן מעין מלאכה ראשונה במדרס יותר מבמת.

ועי"ל על קושית ר"י דבלא ברייתא אין להקשות דר"י אדר"י דדלמא כי אר"י דבעינן מעין מלאכה ראשונה לענין טומאה להבא אבל לטהר מטומאתו הראשונה לא בעינן מעין מלאכה הראשונה דכה"ג מחלק רש"י כ"ש לעיל וכן ר"י עצמו בדבור אלא אמר רבא שכתב דלענין שלא תפרח טומאה מניה סגי בהדיוט יכול להחזירה בלא טעמא דהקשה ולא בעי רבא טעמא דהקשה כ"א לטמא להבא ולכן הביא הברייתא דתרקב.

וא"כ ר"א דקאמר אומר במדרסות כו' ע"כ גם אסוף טומאה קאמר דאי אתחילת טומאה ברייתא היא כיון דקתני בברייתא דבעינן מיוחד א"כ שלש' על שלש' שנחלקו ואינו ראוי למדרס פשיטא דטהור דמה תרקב דראוי למדרס אלא דאינו מיוחד לכך טהור וכ"ש זה שאינו ראוי למדרס והא פשיטא דאין סברא לומר דבשביל שהיה ראוי למדרס קודם שנחלק ס"ד דיהא טמא דהא מהי תיתי כיון שעתה אינו ראוי אלא ע"כ ר"א אטומאה ישנה קאי.

ואין לומר דר"א לא בעי לחדש שום דבר אלא קאי אברייתא לומר דדינא דברייתא הוי דוקא במדרס ולא במת דא"כ הל"ל ל"ש אלא במדרסות ומדקאמר במימרא בפני עצמה אומר במדרסות כו' משמע דה"ק דבמדרס אומרים בכל מקום עמוד ונעשה הן בתחלת טומאה הן בסוף טומאה משא"כ במת לא אמרינן בשום דוכתא וזהו כוונת רש"י שכתב בד"ה אומר במדרסות בין בתחלת טומאה נראה שכיון למה שאמרתי דמדקאמר ר"א בהאי לישנא משמע שבא, להשמיענו בכל מקום.

ומ"מ נראה לשון ראשון יותר. משום הקושיא שהקשיתי דלמה מחלק ר"א בסוף טומאה בין מדרס למת כיון דלא שייכא מילתיה דידיה לברייתא א"כ ליכא ילפותא למדרס יותר מלמת וילפינן מדרשה דברייתא א"כ איתרצה בקוצר דשייכא מילתיה דר"א לברייתא כמ"ש בלשון ראשון: שם ד"ה בשעה שבורח כו' ותימא א"כ יטמא מדרס דתני' בתוספתא כו'.

נלע"ד ליישב כמ"ש התוספות לקמן ס"פ דף ס"ו גבי סנדל של סיידין ד"ה והא לאו להילוכא עביד שתירץ ר"י ז"ל דסנדל של סיידין אע"פ שמהלך בו בשעת מלאכה מ"מ הואיל ואינו עשוי כלל לנעילה כ"א לשמור מנעליו שלא ישרפו בסיד לאו להילוכא עביד וא"כ גם סנדל של מתכת אינו עשוי לנעילה כ"א לשמור אותו מן הקוצים והברקני' שלא יזיקוהו במרוצתו ואפי' נאמר דלא דמי דהתם אינו עשוי כ"א לשמור מנעליו משא"כ הכא כיון ששומ' את רגלו הוי כמו מנעל שכל מנעל אינו עשוי כ"א להגן והוי נעילה: מ"מ נראה לתרץ לדמות להא דכתבו התוספו' דף הנ"ל ד"ה טמא מדרס שמה שלא הודו לו וס"ל דסנדל של סיידין טהור מן המדרס הוי טעמא הואיל ואין רגילין לעשות מנעל להילוך כמותן אינו טמא מדרס ואתיא ברייתא דתוספת' כר' יוסי דהתם או ר"י ב"נ.

ואין זה דוחק דהא כתב הרשב"ם וז"ל לפני זה ד"ה סנדל של בהמה דגרסינן ושל מתכת ופירש"י של סיידין וא"כ אתיא ברייתא כר"ע או כר"מ דלקמן דר"י פליג עליה כדאיתא לקמן. ואפשר דבהא אפי' ר"ע מודה דע"כ לא אמר אלא בסנדל של עץ או של קש דמקרי מנעל לדידיה דס"ל דעושין מנעלין כאלו אבל של מתכת אפי' ר"ע מודה דאין שמו מנעל ואין עושין כמוהם וזהו שלא כדברי הרשב"ם דלעיל: ועי"ל ע"פ מה שכתבו התוספות שם ע"ב ד"ה קישורי שתירץ ר"י דכיון שאינם עשוים אלא ללכת דרך העברה בטיט אינו טמא מדרס ה"נ כיון שאינו עשוי כ"א דרך העברה בקוצים טהור מן המדרס ולשיטת רש"י לעיל נראה ליישב עוד דגם ר' יוחנן מודה דבמדרס אעפ"י שעושה מעין מלאכה ראשונה מ"מ כיון שאינו מיוחד לכך כ"א לבהמה אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתינו ואע"ג דזהו ג"כ מלאכתו כ"ש ריב"א ז"ל ס"ל לרש"י דמ"מ כיון שאינו מיוחד לכך ועיקרו לבהמה שייך ביה עמוד ונעשה כו' ולכן טהור ממדרס ומ"מ מטמא בטמא מת וע"כ לא קאמר ר"י דגם במת אומרים עמוד כו' אלא לענין דבעי מעין מלאכה ראשונה דאם אינו עושה מעין מלאכה ראשונה טהור גם ממת ואם עושה מעין מ"ר טמא אפי' במדרס אעפ"י שאינו מיוחד לכך דאין שייך לומר עמוד ונעשה מלאכתינו העיקרית כיון שאינו ראוי למלאכתו הראשונה ועושה מעין מלאכתו טמא לשיטת ר"י ואליבא דרש"י אפילו להבא ולשיטת רש"י ס"ל דאינו מקבל טומאה אפילו במת כיון שנשבר

כמ"ש לעיל אבל טומאה ישנה עדיין עליו וזהו דווקא בכלי שנשבר אבל בדבר שראוי לשניהם כיון שראוי לעיקר מלאכתו אומרים בו עמוד כו' וטהור מן המדרס אבל טמא טומאת מת דגבי מת לא בעינן מיוחד לכך דהא דבעי ר"י מעין מלאכה ראשונה לא הוי טעמיה משום יחוד דנימא דאם אין עוש' מעין מ"ר לא הוי מיוחד דלרש"י אין זה טעמו של רב יוסף דבמת יחוד מנ"ל אלא טעמיה דאם אינו עושה מלאכה ראשונה מקרי שבר כלי כיון שאין ראוי למלאכתו הראשונה אבל מיוחד לכך לא בעינן הלכך טמא מת אע"ג דמיוחד למלאכה אחרת אבל במדרס דבעינן מיוחד טהור מה שאין כן לעיל בכלי שנשבר כיון דאין ראוי למלאכתו לא שייך לומר עמוד דהא אינו ראוי לכך וכיוונדעושה מעין מלאכתו ראשונה לא הוי שבר כלי ולא בטל שם כלי מעליו לר"י אפילו להבא ולרש"י לעבר אבל אין לחלק כפשוטו לשיטת רש"י דלעיל קאי אטומאה לעבר ולכן טמא מדרס אם עושה מלאכתו ראשונה אבל כאן דמיירי להבא אע"ג דעושה מעין מ"ר טהור ממדרס דבעינן מיוחד וטמא במת דלא בעינן מיוחד דא"א לומר כן דא"כ מאי מייתי בגמרא ראייה דר"י בעי מלאכתו ראשונה דלמא התו' להבא קאי אבל לעבר לא בעינן.

אלא ע"כ צ"ל דע"כ לא מחלק התלמוד בין להבא ולעבר לשיטת רש"י אלא בכלי שנשבר אבל בכלי שלם פשיטא דמטמא אפילו להבא כיון דלא בעינן מיוחד לכך וא"כ כיון דבזה אין לחלק בין להבא ולעבר ולהבא זה כעבר דהתם דמיא ליכא לשנויי הכי: שם ד"ה ולא בעיר של זהב אור"ת דלאו היינו נושקא כדפ"ה כו' נלע"ד דרש"י ז"ל סבירא ליה דע"כ עיר של זהב דהכא אינו עיר של זהב דסוטה מכמה טעמי'.

חדא מחמת קושית התו' ז"ל שהקשו דהכא משמע דאינו אסור כ"א בשבת והתם אסרו לעולם גם ר"ע איך עבד לדביתהו והא עובדא דר"ע ע"כ לאחר גזירה הוי דהא פי' רש"י התם, דגזירה דעטרות כלות הוי עכ"פ נ"ב שנה קודם החורבן וכל ימיו של ר' עקיבא לא היו כ"א ק"כ ארבעים שנה עסק בפרקמטיא ומ' שנה למד ומ' שנה לימד כדאמרינן בשבת ור"ע לא עבד לדביתהו כ"א אחר שבא מבי רב שהיה שם כ"ד שנה כדאיתא בכתובות ונדרי' ואם כן נשתיירו משנותיו נ"ו שנה א"כ לא חיה ר"ע אחר החורבן כ"א שתי שנים וזה נודע שאינו שהרי ר"ע חיה אחר ר"א ור"י הרבה והעמיד תלמידים תנאים אחרונים ר"מ ור' יודא ור' שמעון וברור הוא למי שבקי קצת בתלמוד ועוד דהכא פריך מאי עיר של זהב ופירש ר"י ירושלים כו' והתם פי' ר' יוחנן מאי עטרות כלות עיר של זהב והא עיר של זהב גופיה הוה צריך פי' לכך פי' דעיר של זהב דכאן הוא ענין אחר ונ"ל דזהו קושית המקשן דפריך מאי עיר של זהב דוודאי ידע מאי הוא אך קושיתו דא"א לפרש עיר של זהב הידוע דא"כ מאי איריא בשב' הא גם בחול אסור דהא מתני' שנאה ר' שהיה לאחר החורבן הרבה אלא ע"כ תכשיט אחר הוא ולכן פריך מאי הוא והשיב ר"י שהוא ירושלים דדהבא.

והקשה לנפשיה דמנ"ל דעל ירושלם לא גזרו ולכן הביא ראייה כדעבד ר' עקיבא כו', והשתא אתי שפיר דמייתי להא דר"ע פשטא דשמעתתא הוא מיותר גם אין מבואר בעובדא דר' עקיבא מהו ירושלים יותר מכאן: דף ס' ד"ה למאי חזיא פ"ה והא משוי הוא וק' לר"י דא"כ מאי משני ר"ל נהי דהיא צריכה לזה מכל מקום מאי תכשיט הוא וכו' כל הדברים הצריכים לה מותר לה לצאת כך הוא באשר"י ז"ל.

ול"נ דרש"י ז"ל ס"ל נהי דדברים (שאינם) צריכים לה אינה מותרת לצאת בהן היינו שאין צריכין לתיקון תכשיטי' אע"פ שלעצמה צריכין אבל דבר שצריכה לתקון תכשיטי' שאם יתקלקלו תכשיטיה תתקן בהם היינו נמי תכשיטים שהיא שבחה ונוי הוא לה שהיא נושאת תכשיטים וגם תקונים הצריכין להם כגון זו שחולקת בה שערה ונושאת אותה באם שיתקלקלו תתקן בה שערה: ועי"ל דאשה חולקת בה שערה הוי ענינו כמו שנויא קמא דאוגרת בה שערה שר"ל שכורכת שערה היוצא חוץ לקישוריה ואח"כ תוחבת המחט בשבכה מתחתיה ה"נ חולקת הוי מעשה החלוקה שהיא חולקת שערה בתחילה ולאחר החלוקה היא כורכת שערה היוצא חוץ לקישורים שאינם מקולעים סביב המחט לאחוריה להדק החלוקה שלא יתבלבל ותוחבתה בשבכה והוי אוגרת וחולק' פירוש שניהם ר"ל שבמחט אוספת ומכנסת השערות שלא יצאו שע"י הכריכה והתחיבה הם נשארו באסיפתן ואינם יוצאים וכן חולקת ר"ל שבה הם נשארו בחלוקתן ע"י שחולקת' תחילה ותוחבתן אלא שאין כוונת' לתחוב שלא יצאו דאז הוי כבירית אלא כוונתה להעמיד החלוקה ולא הוצרך התלמוד לזכור התחיבה דודאי ממתניתין ידעינן שהיא תחובה בשבכה אלא דהמקשן פריך למאי חזיא התחיבה.

ומשני תחילה שבה אוספת השערות ורב אדא משני שבתחיבה היא חולקת שחולקת בה השער וכורכתן ותוחבת המחט והכל שייך לחלוקת השער שע"י כל אלו הם נחלקים ונשארו בחלוקתן וכן באוגרת לא הזכיר התלמוד לא התחיבה ולא הכריכה כי במלת אוגרת לא נזכר כ"א מה שהמחט עושה דהיינו אסיפת השער ר"ל ההכנסה בפנים שלא יצאו וסמך התלמוד שנבין מדעתינו ע"י מה הם נאספי' ה"נ החלוקה לא פי' התלמוד איך חולקת רק שהזכיר שע"י המחט היא חולקת וממילא ידעינן מלאכת החלוקה ולפי' ר"י ז"ל על אוגרת פשיטא דגם גבי חולקת איכא למימר כה"ג שאחר החלוקה היא מהדקת ודוחקת את השבכה שלא תתבלבל החלוק': ומה שהקשה ר"י ז"ל אח"כ דהא מנ"ל דאסור לחלוק שער בשבת וכן כתוב באשרי וז"ל ותימא מנ"ל דאסור לחלוק שערה בשבת דאינה תולשת שער אפי' לחוף ולפספס מותר דק"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר עכ"ל: ואני בעניותי לא ידעתי מה הוא התימא הרי הערוך ז"ל דדבריו דברי קבלה פי' לקמן פרק המצניע אפוקסת שמחלקת שערה לכאן ולכאן.

א"כ מבואר במתניתי' דאסור לחלוק וכן פי' רש"י ז"ל עצמו במועד קטן דף ט': ונראה שזהו פי' הרמב"ם ז"ל ג"כ שכתב פכ"ב אין גודלין השער ולא פוקסין אותו ופוקס הוא לשון פתיחה כדאמרינן בפ' בתרא ופוקס את פיה והיינו שפותחת שערה וחולקת' וכיון דסתם הרמב"ם לשונו משמע דסמך דלישנא דפוקס הוא ככל פוקס שבתלמוד: ולעד"נ דגם לקמן בפ' המצניע דפי' רש"י פוקסת שמתקנת שערה במסרק או בידה ג"כ כוונתו על החלוקה שהיא חולקת שערה ומתקנת אותם שישכבו ולא יתפזרו ואין כוונתו שהיא סורקת ולא עלה על דעת רש"י ז"ל כאן לאסור החלוקה משום תלישה דודאי דבר שאין מתכוין הוא אלא כונתו משום בנין דפ' המצניע דלר"א חייב חטאת ולרבנן משום שבות והתימא בעיני דלכל הפירושים אפוקסת נראה מכל מקום דגם בחלוקה איכא שבות כיון דתקוני אשה אסרו משום בנין א"כ אין לך בנין גדול מזה והא דלא תנן התם חולקת אפשר דחכמים ור"א קצת מתקוניה קתני וה"ה לאחרים דהם ג"כ בכלל בנין ותדע דהא התם פריך וכי דרך בונה בכך אין דכתיב ויבן את הצלע מלמד שקילעה הב"ה לחוה כו'

א"כ לא הזכיר בחוה כ"א הקליעה שהיא גודלת וא"כ פוקסת מנ"ל דהא גם אפוקסת פריך אלא ש"מ דלא שנא דכיון דמצינו דגודלת הוי בנין משום דמקשטת ה"ה שאר קישוטים ופשיטא שאין ענין זה שייך כלל לחפיפה ופספוס דהתם לאו משום קישוט אלא להעביר ערביבותא דרישא פשיטא דשרי אבל אשה העושה לקשט עצמה אסרו משום בנין כדאית' בגמרא: ובזה מיושבים כל הקושיות שהקשו לקמן פ' המצניע דלמה לא תני סורקת.

ועוד דסריקה אינה כעין טויה כלל ובגמ' אמרינן בתחילה דאסור משום טוה: והשתא א"ש דאין פירושו סורקת דסורק בכל מקום הוא להעביר זוהמת הראש ולהסיר נימין המדולדלין כדאמר רבא בנזיר כל הסורק להשיר נימין המדולדלין הוא מכוין אבל פוקסת אין כוונתה כ"א להחליק השערות במסרק ולהשכיבה שלא יתפזרו והטעם משום בנין כמ"ש הרמב"ם ז"ל ג"כ פכ"ב דהל' שבת ודבר זה דומה ממש לטויה שאם היא מחלקת שערה ומשכיבן פעמים שהם נכרכי' ופושטתן בין שיני המסרק או בין אצבעותיה כמ"ש רש"י בהדיא לקמן ואפי' נאמר כפי' רש"י לקמן פ' המצניע הוא פי' אחר מההוא דמ"ק ואין כוונתו על החלוקה אלא על תקון שערה להחליקה כדי שישכבו מ"מ א"ש הכא כיון דלתקן שערה להשכיבם שלא יתפזרו אסור עכ"פ דהוא פוקסת דהמצניע א"כ פריך שפיר הכא והאבשבת אינה חולקת דמה לה לחלוקה כיון שאסור לה לתקנם ולהשכיבן א"כ ע"כ יתפזרו וחלוקה זו מה טיבה ולא הזכיר רש"י בלשונו שאסור לחלוק שערה אלא כך כת' והלא בשבת אינה חולקת שערה ויש לפרש כוונתו כמ"ש ונראה עוד דאפילו אם לא תגדל שערה אין בחלוקה כלום דכל עצמה של חלוקת שערה הוא כדי לגדלם בכאן ובכאן ואם לא תגדלם פשיטא שיתפזר הכל וגודלת אסור לכ"ע כמבואר במתני' דלקמן וא"כ פריך דבשבת לא ה"ל חזיא לחלוקה דודאי גדלה שערה קודם שבת דבשבת אסור לגדל וא"כ אחר הגידול אין בחלוקה כלום דכבר הם מחולקים קודם הגידול דלאחר הגידול אין כאן לחלוק כלום ואע"ג דלעי' כתבתי שעם המחט היא מעמדת החלוקה ע"י התחיבה היינו השערות היוצאין חוץ לקישורה כדפי' רש"י גבי אוגרת ור"ל שערות שאינם בכלל הקליעה דא"א לקלוע כל השערות וקצתן נשארו בלא קליעה אבל בלא קליעה פשיטא דא"א להעמידן: שם ד"ה ותהוי כבירית טהורה פ"ה כו' וק' לר"י כו' קושיא הראשונה תתישב לקמן אי"ה בהגיעי שם כי ר"י ז"ל הקשה כאן לפירושו ואני בע"ה איישב דברי רש"י ז"ל לקמן ובזה איישב גם קושיא זו ע"ש וקושיא הב' כבר ישבה הרשב"א ז"ל: דף ס"א ד"ה תלת קמיע לחד גברא מאי תימא תפשוט ליה מדתני לעיל כו' נלע"ד דלפי' רש"י ז"ל א"ש דפי' כולא שמעתתא דהלחש נעשה מומחה לא האגרת וא"כ להכי נקט ג' בני אדם דסתם ג' בני אדם הם ג' מיני חלאים וג' לחשים כדפי' רש"י ואי תני שריפא אדם א' בג' קמיעות ה"א דמיירי בחולי אחד בג' אגרות ונעשה הרופא מומחה שריפא בג' אגרות באותו לחש כדפי' ר"י ז"ל להכי נקט ג' בני אדם דדוקא בג' לחשים הוי האדם מומחה לא בג' אגרות בלחש א': שם באותו דבור ובקו' פי' ראשון מומחה גברא כו' וקשה לר"י כו' נלע"ד לדקדק מלשון רש"י ז"ל דפי' בפי' שני דאתמחי גברא לכל קמיעות בעולם ואתמחי קמיעא אפי' אם יכתבם רופא אחר ובלשון ראשון לא הזכיר זה אע"ג דגבי המחאת גברא ניחא דלא אתמחי גברא כ"א ללחש זה מ"מ גבי קמיעא למה לא כתב דאתמחי קמיעא אפילו אי

כתבם רופא אחר: ועוד דגם גבי גברא לפי' התו' ז"ל שתרצו דברי רש"י שריפא בג' אגרות א"כ הל"ל דאתמחי בלחש זה אפי' אם יכתבם בשאר אגרות ועוד קשה לענ"ד למאי נ"מ ולמה לי כלל המחאת גברא ללחש הזה כיון דהלחש אתמחי בכל אדם בעולם א"כ אדם אחר אם יכתבם באגרת אחר ואפ"ה אתמחי וסמכינן עליה כ"ש אם יכתבם הוא וא"כ מה הועילה המחאתו כלל ע"כ נראה לע"ד כוונת רש"י בפי' ראשון דר"ל דאתמחי גברא בשמעתי' אין פירושו בתחילת שמעתין דר"פ קמ"ל דסמכינן אאתמחי גברא דסוף שמעתי' והכי קאמר ר"פ לא תימא דאין המחאת גברא מועלת לקרותו מומחה לסמוך עליו אא"כ אתמחי גברא עם הקמיע שניהם ביחד שכשנעשה הוא מומחה נעשית גם הקמיע מומחה אז סמכינן אהמחאת שניהם כיון דאתמחו שניהם ודאי המחאה היא אבל איתמחי גברא לחוד שריפא בג' קמיעין לא סמכינן ע"ז אלא אמרינן אתרמויי אתרמי דבקי הוא בהני ג' דווקא וכמ"ש הרא"ש ז"ל לפי האמת אבל בשניהם ביחד לא אמרינן אתרמי אלא מסתמא המחאה היא לא היא אלא כיון דאתמחי גברא לחוד והיינו ע"כ בג' קמיעין דע"כ גם לפי' ראשון צ"ל כן סמכינן על המחאתו א"כ כיון דגילה ר"פ דזו המחאה היא א"כ כל אתמחי גברא דאמרינן בתר הכי לא הוי פירושו כדס"ד מעיקרא דבעינן שיומחה עם הקמיעי' וללחש זה דווקא אלא אתמחי גברא פירושו לשאר קמיעי' וא"כ מאי קשיא דלעולם לחד קמיע לתלתא גברא דמיא והא דאמרינן לקמן דלא אתמחי גברא היינו לשאר קמיעים וכדפי' רש"י בהדי' ונשמר מזה ע"ש וכדאמרינן לעיל דמומחה גברא היינו לאותו לחש: ולע"ד פליאה בעיני על קושיא זו כיון דפירשו התו' עצמן דלא אתמחי גברא כ"א ללחש זה ואתמחי גברא דקאמר ר"פ בתר הכי ע"כ פירושו לשאר קמיעים דכיון דלא אתמחי קמיעא א"כ ע"כ ריפא בג' קמיעי' וא"כ ליכא למימר ההמחאה כ"א אשאר קמיעי' כמ"ש רש"י וא"כ כל אתמחי גברא דשמעתין הוי הכי וא"כ מאי קושיא.

ואם קושיתם דאיך נרמז זה בדברי ר"פ דמומחה גברא דראש דבריו הוי לאותו לחש ואתמחי גברא דסוף דבריו הוי לשאר קמיעי' כיון דזהו עיקר החלוק ה"ל לפרש לא משמע כן בדברי התו' שהקשו זה דאל"כ הוי ליה להקשות במלתא דר"פ גופא לעי' דקאמר אלא כיון דאתמחי גברא כו' והיינו ע"כ לשאר קמיעי' כמ"ש וא"כ אנה נרמז זה בדברי ר"פ: ואני ישבתי לעי' דנלע"ד דמבואר היטיב בלשונו דמומחה גברא ומומחה קמיע משמע ליה לרש"י בפי' ראשון דשניהם ביחד נעשו מומחים: ועוד נ"ל דסבירא ליה לרש"י בפי' ראשון דלפי הס"ד דבעינן מומחה גברא ומומחה קמיע ע"כ א"א לפרש אלא כפי' זה דאי כפי' אחרון דמומחה גברא היינו שריפא ג' אנשים בג' קמיעים דנעשה גברא מומחה קשה מאי מומחה גברא איכא לענין מאי קורהו מומחה כיון דבעינן מומחה קמיע ג"כ א"כ לעולם אין סומכין על קמיעותיו וא"כ אתמחי הקמיע ג"כ ולא על קמיעותיו החדשות א"כ למאי הלכתא קורהו מומחה דהרי אין המחאתו מועלת כלום דהא למאי שהומחה שהוא בקי בקמיעים כיון שהועילו ג' קמיעותיו לדבר זה לא סמכינן עליו כ"א על אותה קמיע שרפאה ג"כ ולא על שאר קמיעותיו שהומחה עלייהו ומאי מומחה גברא איכא: ולפי' האחרון צ"ל דה"פ דודאי גברא מומחה וודאי יועילו כל קמיעותיו ומ"מ לענין שבת החמירו שאין יוצאין אא"כ כתבן מומחה גברא והלחש יהיה ג"כ מומחה: אבל הפי' הראשון ס"ל לרש"י דסתם מומחה גברא דכולי שמעתין היינו

לענין שבת לסמוך עליו לצאת בו וא"כ למה קורהו מומחה אלא על אותו הלחש לבד קאי דללחש זה הוי הוא והקמיע מומחין א"כ אין צריך ר"פ לפרט דבריו דלמאי דס"ד דבעינן תרווייהו לא משכחת מומחה גברא וקמיע אבל בכולי שמעתין דמהדרינן לאשכוחי גברא בלא קמיע וכל קמיע בלא גברא הוי אתמחי גברא כפשטיה דא"א לאשכוחי אתמחי גברא בלא קמיע אלא בג' קמיעין של ג' מיני חלאים: ועתה הנני חוזר על דברי התו' מה שהקשו על רש"י נלע"ד קושייתם תמוה מאוד כיון דפירשו דללחש זה קאמר רש"י א"כ מה הקשו דלקמן אמרינן דלא אתמחי גברא ממ"נ איך פירשו לא איתמחי גברא אי ר"ל להאי לחש מאי נפקא מינה בהמחאתו כיון דאתמחי לחש זה אפילו מכל אדם כדפי' רש"י בהדיא מכ"ש ממומחה ואי לא איתמחי גברא פירושו לשאר לחשים א"כ אין קשה כלום דלעיל ללחש זה מיירי וצריך ע"כ לפרש דבריהם כמו שכתבתי לעיל דהקושיא היא איך קאמר לעיל דמומחה גברא והכא קאמר דלא הומחה וה"ל לפרש דהומחה לאותו לחש ולא הומחה לאחרים ואע"פ שדחיתי פירוש זה לעי' מ"מ א"א לפרש לע"ד בענין אחר: ד"ה הא לאמחויי קמיעא כו' כבר יישב כל הקושיות הללו ובדבור שאחריו החכם מהרש"א ז"ל בספרו ולע"ד דבריו נכונים: דף סג ד"ה ואלו אצעדה טמא' היא פ"ה דכתיב במעשה מדין כו' ולא נהירא דע"כ תתחטאו לאו אכל השבי קאי כו': ולעד"נ דמוכרח הוא דאע"ג דלאו אכל שבי מ"מ אכלים ששבו קאי מדכתיב בתריה אך את הזהב ואת הכסף וגו' ופי' רש"י ז"ל שם דה"ק אע"פ שהזהיר משה אתכם על הלכות טומאה עוד יש להזהיר אתכם על הלכות גיעול ואך לשון מיעוט הוא כלומר ממועטין אתם להשתמשבכלים אפי' לאחר טהרתן מטומאת המת עד שיטהרו מבליעת איסור עכ"ל וא"כ יש לדקדק היכן הזהיר משה על הלכות טומאה כיון דלאו אכלים קאי.

דדוחק לומר אע"פ שהזהיר משה הלכות טומאה באדם ובכלי עור ובבגד דכתיב לפני זה יש עוד להזהיר בכלי סעודה הלכות גיעול דמה ענין זה אצל זה אלא ש"מ שהזהיר משה בכלי מתכות הלכות טומאה וע"כ הוא ממלת ושביכם וכיון דושביכם אכלים ששבו קאי א"כ גם אצעדה וצמיד בכלל דכלי סעודה אין מרומזים במלת ושביכם יותר מתכשיטין וא"כ קאמר שפיר אע"פ שבכלי מתכות וכלי סעודה הזהיר משה על הטומאה דהכל נכלל במילת ושביכם ג"כ יש להזהיר הלכות גיעולי גוים: שם ד"ה בירית פ"ה בשוק להחזיק בתי שוקיה וק' לפי' זה דא"כ כבלים אמאי אין יוצאין כו': לעד"נ דרש"י ז"ל פי' לפי האמת דמסקינן דאלו ואלו בשתים אבל למאי דס"ד דבירית בא' וכבלים בב' הוי ס"ל דהטעם דיוצאין כיון דאינו אלא בא' לא מחוי לה דגנאי הוא לה כמ"ש ר"י ז"ל משא"כ בשתים חיישינן דלמא מחויה ואינה חוששת לגילוי שוקיים כמו דפליגי רבנן לעיל גבי כיפה של צמר וס"ל דלא תצא לר"ה דלמא מחויה ואינה חוששת לגילוי שער ה"ה לגילוי שוקים או אפשר דס"ל דאפשר להחוות שלא תטלן מן השוקים כלל ומסקינן דאין הטעם משום גנאי דאלו ואלו בשתים אלא בירית וכבלים כל חדא מלת' באפי נפשיה היא חיישינן לאחוויי ובא' לא חיישינן: שם ד"ה ההוא במדין כתיב פ"ה ובמדין הוי טומאת מת כו' וק' דא"כ הל"ל ההוא בטומאת מת כתיב ועוד כו' קושיא הראשונה נראה ליישב עם מה שכתבתי לעיל כיון דבההוא עניינא אין מוכח שם כלל אלא ההוכחה היא מפרשה דלעיל כמ"ש א"כ אין לומר ההוא בטומאת מת כתיב דבאמת לא כתיב

בטומאה כמ"ש התוס' לשיטתייהו אלא דילפינן מהא דפרשת טומאה דלעיל קאי גם אהא כיון דתכשיטין אלו של זהב היו במדין א"כ קאי ושביכם גם עלייהו ולכן קאמר ההוא במדין כתיב דהא ילפינן משום שהיו במדין ובמדין ידוע דטומאת מת היתה ועוד דדרך המקשן לפרש קושיתו ואי הוי פריך בטומאת מת כתיב לא הוי ידעינן מנ"ל דמיירי במת דהא באותה הפרשה אינו מבואר כלום ולכן פריך דבמלחמת מדין כתיב וא"כ בטומאת מת אירי דתלי במלחמה שהיו טמאי מתים מחמת הרוגים כדכתיב בקרא כל הורג נפש וגו'.

וקושיא הב' דהל"ל בגד ועוד הנה התו' פ"ב דב"ק דף כ"ה ד"ה ש"מ מופנה מב' צדדין תרצו קושיות הר"א ממי"ץ על מה שהקשה לקמן ד"ה ש"מ לאפנויי כיון דאיתקש שרץ למת א"כ ג"ש דבגד ועור למה לי ותרצו שם דלאו לכל מילי ילפינן מהאי ג"ש כ"א לדרשה דשמעתין ולדרשת פ"ק דב"ק דהכי מוכח שם מקרא דג"ש זו לא נתנה להדרש לכל מילי וא"כ גם קושיא זו נתיישבה ונ"ל ליתן טעם דלא חיישינן להאי ג"ש אלא במלתא דשייך לבגד ועור כגון לטוי ואריג וכן לדבר הבא מזנב הסוס וכן למפץ אע"ג דלאו בגד הוא מ"מ משמש מעשה בגד אבל לתכשיטים אין עניינו לבגד ועור ולכן גמר כלי כלי: דף סד ד"ה ש"מ לאפנויי כבר הבאתי לעיל דברי התו' דב"ק שיישבו קושיא זו: ע"ב ד"ה ובמוך שהתקינה לנידתה פ"ה כו' ולא יטנפו בגדיה ול"נ דא"כ אצולי טנוף הוא כו': לעד"נ לחלק דהא דאמרינן פ"ק דאצולי טנוף משוי הוא היינו בזב דנושא הכיס להציל בגדיו מטינוף לא משום גנאי שיתגנה בטנוף הבגדים דאין שם גנאי דהא לא יטנפו בגדיו מבחוץ אלא מבפנים שהרי הכיס תלוי תחת בגדיו אלא כוונתו משום הבגדים שלא יתלכלכו ויתקלקלו או יצטרך לכבסם ולכן הוא משוי כיון דאין כוונתו בשביל עצמו שלא יתגנ' אלא בשביל בגדיו אין זה תכשיט וגם האיש אינו מקפיד כ"כ על טנוף בגדיו שיתגנה משום זה ואינו עושה כ"א בשביל הבגדים משא"כ נדה שהיא מתקנ' המוך שלא יתלכלכו בגדיה ותתגנה על בעלה אף כי הוא ג"כ מבפנים מ"מ חוששת שמא כשתפשיט בגדיה אפילו בביתה יראה אותה בעלה ותמאס בעיניו ומשום הכי נושאת המוך שלא תתגנה ואינה מקפדת על ליכלוך הבגדים כ"א בשביל עצמה שלא תתגנה ונמצא שהוא לה תכשיט כשאר תכשיטים דכל התכשיטים שהיא מתקשטת היא למצא חן בעיני בעלה וא"כ תכשיט ממש הוא לה ואינו משוי לפי' התו' ז"ל שפירשו דהטעם שלא תצטער אם יפול על בשרה או צער הגנאי דכל שהיא עושה בשביל עצמה שרי כ"ש לפי פירושי דתכשיט הוא לה: עי"ל לפי' רש"י ז"ל דמוך מיירי שלא ראתה עדיין אלא שהיא מתירא שמא תראה וזהו לשון שהתקינה לנידתה ובהא שרי דאין דרך הוצאה בכך דהא גבי, זב שקיל וטרי לעיל וקאמר דכיון דאין הכיס צריך לא לספירה ולא לבדיקה הוי אי' דרך הוצאה בכך ופריך והא מיבעי ליה לאצולי טנוף והוי דרך הוצאה בכך דכיון דצריך לו הוי דרך הוצאתו בכך וכמ"ש רש"י לעיל אבל היכא דעדיין אין צריך לו לא הוי דרך הוצאתו בכך דהוי כמוציא בפיו דפטור ואע"ג דהתם פטור אבל אסור מ"מ הכא דתכשיט הוא לה שמא תראה ותטנף בגדיה התירו דתכשיט לאו דווקא מבחוץ אלא כל מה שהיא מתקשטת בהם אפי' מבפנים כמו בירית שהוא תחת בגדיה אלא שהיא מתקשטת שלא יפלו בתי שוקיה ה"נ תכשיט הוא לה שלא תתלכלך: דף סה ד"ה סהדי רבה פרת פ"ה פרת מעיד כו' ול"נ הרי בבל במזרח א"י קאי וכל הנהרות יורדים ממזרח למערב כו'

עכ"ל: הנה בבכורות דף מ"ד העידו התו' ז"ל עצמן דפרת הולך מא"י לבבל ונלע"ד להביא ראייה מהא דאמרינן לקמן דף קמ"ה דכל הדגים חזרו מבבל לא"י חוץ מקוליס האיספנין דאמר רב הני מדרי דבבל מהדרי מיא לעין עיטם והאי כיון דלא שריר שדריה לא מצי סליק ואי ס"ד דמבבל לא"י הולך א"כ לא היו צריכין הדגים לחזור דרך סולמי דפרת דפי' רש"י ז"ל דחזרו דרך סולמות משום שנוחין להעלותן מדרך פרת עצמו אדרבה היה נוח לירד ממעלה למטה וגם קוליס האיספנין למה לא חזר אדרבה לילך לבבל היה יותר קשה כמה הילוך המים אבל לירד נוח לו שירד מעצמו ועוד מדקאמר מהדרי מיא לעין עיטם משמע שהמים באים מא"י לבבל ודרך הסולמות חוזרין לא"י כדפי' רש"י בהדיא והלשון מוכיח כן ובאמת לא ידעתי מאי קושית התו' שהרי כתבו התוספות ז"ל בבכורות דף נ"ה דבבל בצפונית מזרחית דא"י קאי וע"כ צ"ל כן כדאיתא פ"ק דגיטין והא בבל לצפונא דא"י קיימא וא"כ י"ל שנהר פרת יוצא מג"ע שהוא במזרחו של עולם כמו שהוכיחו התו' שם בבכורות ובא לא"י ומשם הולך מדרום לצפון עד בבל שכן דרך הנהרות ג"כ לסבב מדרום לצפון וא"ש הכל כי בזה מיושב גם קושית התו' דבכורות שכתבו דמזה משמע דג"ע במערב העולם קאי כיון שפרת הולך מא"י שהוא במערב לבבל שהוא במזרח והקשו דבב"ב מוכח דג"ע הוי במזרחו של עולם ולפי דרכינו א"ש שפרת בא מג"ע מן המזרח עד א"י ומשם הוא מסבב והולך מדרום לצפון ובא לבבל העומדת בצד צפון כי בבל הוא במקצוע מזרחית צפונית ונמצא שבבל סובבת ובאה לצפון א"י ג"כ ולשם בא נהר פרת מדרום לצפון: שם ד"ה הקיטע יוצא בקב פ"ה שנקטעה רגלו כו' דמנעול דידיה כו' והקשה ר"ת דבמסכת יומא משמע כו': לע"ד לא ידעתי מאי קושיא דרש"י פי' כאן לפום מאי דמשמע משמעתין דהכא דר"מ ור"י בהא פליגי אי מנעל הוא אי לאו דהכי משמע בשמעתין מדאמרינן מאן תנא קב הקיטע ר"מ היא משמע ולא ר"י מכלל דלר"י חליצתו פסולה דלאו מנעול הוא כמ"ש התו' ז"ל עצמן וכן רב הונא דאמר הודו לו ר' מאיר לא הודו לו ר' יהודא ש"מ דלר"י לאו מנעל הוא ובאמת תמיה לי מאוד בסנדל של סיידין דלע"ד לא ידעתי אם יש לפרש התם כפי' התו' דאינה חולצת כיון דחיישינן לענין שבת דלמא מפסיק ואינו ראוי להלך בו והלא בסנדל של סיידין לא שייך לפי דעתי דלמא מפסיק והתם פשיטא דאין הטעם רק משום שאינו מנעל כמו רב יוסף דמפרש דלא הודו לו הוא ר"י ב"נ ולדידיה פליגי אי מנעל הוא אי לאו כיון דאין דרך לעשות מנעל מקש כמו שכתבו התוספות לקמן א"כ ה"ה לרב הונא הוי טעמא דת"ק דמנעל הוא ולא הודו לו ס"ל דלאו מנעל הוא: לכך נראה דשמעתין דהכא ס"ל דר"מ ור"י פליגי אי מנעל הוא אם לאו וכדס"ד דרמי בר חמא דפריך התם מהא ברייתא ושווין שאסור לצאת בי"ה דאע"ג דלאו מנעל הוא לענין שבת אסור לצאת בי"ט אפי' בדבר דלאו מנעל הוא ולדידהו אסור לצאת בי"ה בשל טעם ורהיטני אע"ג דלאו מנעל נינהו ורבא דיומא וכן אינך אמוראי ס"ל דכ"ע ס"ל מנעל הוא ופליגי בדלמא מפסיק ולדידהו ס"ל כרב יוסף דשמעתין דאמר דלא הודו לו היינו ר"י ב"נ אבל ר"מ ור"י ס"ל תרווייהו דמנעל הוא ונלע"ד דהיינו טעמא דרב יוסף דלא אמר דלא הודו לו היינו ר' יוסי פשיטא ללשון ראשון דסנדל של סיידין של עץ קשיא דה"ל לאוקמי כר"י דקב הקיטע דומי' ממש לסנדל של סיידין משא"כ כוורת הקש אינו אלא דמיון בעלמא אלא אפי' ללישנא אחרינא דרש"י דסנדל של סיידין של קש הוא מ"מ תקשי כיון דלר"י

אפי' של עץ לאו מנעל הוא כ"ש של קש דגריע טפי דהא ביומא פירש"י בשינויא דרבא דר"מ ור"י תרווייהו ס"ל דשל עץ מנעל הוא ושל שעם וגמי לאו מנעל הוא ופשיטא דקש לא עדיף מינייהו ולדברי התו' דפי' הטעם דלמא מפסיק וא"כ אינו ראוי להלוך בו והוי כקטן שחלץ במנעל כו' אפשר דרב יוסף לא ניחא ליה בהאי טעמא ולכן פי' הטעם דפליגי משום דלאו מנעל הוא אבל לרש"י נ"ל דהיינו טעמא דרב יוסף דנאדי מטעמא קמא דס"ל כרבא דר"מ ור"י תרווייהו ס"ל דמנעל הוא ופליגי בדלמא מפסיק וא"כ א"ש וזכיתי שמצאתי דברים אלו בספר מלחמות ה' יה"כ וכתב כדברי גם ראיתי שהוא אינו גורס בשמעתין בשינויא בתרא דלא הודו הוא ר"י ב"נ כרב יוסף כ"א רבא והוא רבא דאמר ביומא דפליגי במפסיק וא"כ פשיטא דא"ש שאר הדברים שיש לדקדק בהאי שמעתתא ממסכת יבמות פ' מצות חליצה ומשאר דוכתי ומה שהאריך הרמב"ן ז"ל ביומא אכתוב במצות חליצה אם יזכני השם להגיע לשם: דף סו ד"ה עגלה של קטן פ"ה עגלה שהקטן יושב עליה ול"נ דא"כ מאי קמ"ל פשיטא דאין לך מיוחד למדרס גדול מזה לכ"נ כו': ואני אומר דלפי הכתוב בנוסח' רש"י ז"ל שלנו יש ליישב דהא כתב ד"ה עגלה של קטן לצחק בו ולטלטלו עליה וא"כ י"ל דאין כוונתו שהצחוק הוא שמטלטלין אותו עליה רק שני דברים הם שהתינוק מצחק בה ומושך העגלה בידו לצחוק או אחרים מוליכין אותו לפניו וגם לפעמים יושב עליה ומטלטלים אותו עליה וכמ"ש אח"כ בהדיא בדבור שאחריו טמא מדרס הואיל ופעמים שיושב עליה וא"כ ה"פ דשמעתין דאביי ס"ל גבי קב הקיטע אע"ג דלפעמים סמיך עליה מ"מ כיון דמיקרו לתכשיט אינו טמא מדרס דאומרים לו עמוד וכו' ורבא ס"ל כיון דלפעמים סמיך עליה לא אמרינן עמוד דהוי מיוחד להכי ולהכי מייתי ראייה מעגלה ש"ק דאע"ג דמיוחד לצחוק מ"מ כיון דלפעמים מטלטלים אותו טמא ה"נ ל"ש ואביי ס"ל התם סמיך עלויה ר"ל דעבידא לסמוך כמו לצחק ואין הצחוק עיקר בה משא"כ הכא דלא סמיך ר"ל דלא עבידא להכי והשתא א"ש דלא צ"ל דפליגי אביי ורבא בקב הקיטע אי סמיך עלויה או לאו כמשמעות פשטא דשמעתי' דאביי קאמר הכא לא סמיך עילויה ורבא קאמר לקמן הכא לסמוך עליה עבידא וסמיך עליה דא"כ פליגי במציאות דנחזי אי סמיך עליה אם לאו אבל לפי מה שכתבתי א"ש דכ"ע ס"ל דסמיך אך פליגי אי עבידא גם לסמוך או עיקרו לתכשיט כמ"ש: פרק כלל גדול ד"ה כל היודע עיקר שבת פ"ה אע"פ שלא נודע לו כו' וק' להר"א כו' ועוד הקשה ריב"ם כו': תחילה איישב קושית ריב"ם ז"ל דנלע"ד דרש"י ז"ל לא קאמר דמסברא בלא קרא כיון דבימים שבינתים א"א שלא שמע שאותו יום שבת הויא ידיעה דזה אינו דודאי אי לאו קרא ה"א ידיעת שבת פשיט' דלא הוי ידיעה דידיעת חטא בעינן כמ"ש התו' אלא כיון דגלי לן קרא דושמרו בני ישראל את השבת או שבתותי תשמרו דאיכא שמירה לכל שבת אלא דלא ידעינן קרא במאי קא מיירי אי בשוכח עיקר שבת או ביודע עיקר שבת כיון דאיכא תרי קראי כדאיתא בגמרא דחד קרא קאמר דשמירה אחת לשבתות הרבה א"כ לא ידעינן הי מינייהו נוקמא בהכי להכי מה ס שא זו לאוקמא קרא דשמירה לכל שבת ושבת ביודע עיקר שבת כיון דאיכא סברא דמסתמא ידע בינתים דשבת היה א"כ אמרינן דחלוקי שבתות הוי כחלוקי חטא דידיעה מחלקתן כיון דגלי קרא דאיכא שבתות שהן מחלקים מוקמינן קרא היכא דכל שבת שגגה בפני עצמה היא דהיינו היכא דאיכא למימר דהוי ליה ידיעה אבל בלא קרא מה בכך שיודע בינתים שהוא

שבת כיון דלא ידע החטא אבל כיון דגלי קרא דימים שבינתים מחלקים מוקמינן קרא היכא דסברא היא הי יחלקו כיון דאיכא תרי קראי ומסרן הכתוב לחכמים ולהכי כתב רש"י שא"א שלא שמע ולא כתב דגזירת הכתוב הוא סתם כפי' התו' משום דמקרא מוכח דלא סמכינן אימים שבינתים אלא היכא דהימים מודיעין כיון דאיכא תרי קראי כמ"ש: ולא נראה בעיני רש"י בלא סברא זו לחלק בין שכח עיקר שבת ליודע עיקר שבת דאי מגזירת הכתוב ימי היתר מחלקים א"כ נימא איפכא דגבי שוכח הימים מחלקים כיון דגזירת הכתוב הוא אין טעם לזה יותר מזה ונ"ל דהלשון מסייעו מאי דקאמר בכריתות דימים שבינתים הוי' ידיעה לחלק ולפי' התוס' מה לו להזכיר כלל ידיעה הל"ל ימים שבינתים מחלקים או הל"ל הוין כידיעה לחלק אלא משמע דהוין ידיעה ממש דסמכינן דידע ודאי אע"ג דלא ידעינן אם נודע לו אמרינן דודאי נודע לו וא"כ התורה גלתה לסמוך אסברא זו שידיעת שבת מחלקת לא שהיינו אומרים כן מסברא ודבר זה מבואר בדברי רש"י לקמן: ובאמת לע"ד תימא על ריב"ם ז"ל היכי ס"ד בלא קרא לחייב על כל שבת אע"ג דנודע לו בינתים מנא לן לחיובי' על חלוק שבתות כיון שהעלם א' הוא על החטא: ואין להקשות לפי' רש"י דמנא לן לחכמים ביודע עיקר שבת שהוא חייב על כל שבת דלמא קרא דשמירות הרבה מיירי בהיתה לו ידיעה בין שבת לשבת וקמ"ל דידיעת שבת הוי ידיעה.

י"ל דא"כ קרא דשמירה א' לשבתות הרבה למה לי דודאי היכא דליכא ידיעה מהי תיתי לחלק דצריך קרא למפטרי' אלא ודאי ע"כ קרא מיירי אפי' היכא דליכא ידיעה ודאית וס"ד דהימים מחלקים כפשטן להכי אתי קרא לומר דאין הימים מחלקים אלא משום דהוין ידיעה ודבר זה צ"ל אף לפי' תו' וק"ל.

ובמה שכתבנו א"ש לישנא דרש"י שכתב ע"פ שלא נודע לו שחטא דלכאורה לישנא יתירה הוא וכבר ישבה מורי מהר"ם ז"ל ולפירושו קמ"ל לתרץ קושית התו' דקמ"ל קרא דידיעת שבת הויא ידיעה ובא לתרץ דאיצטריך קרא להכי ולא אתיא מסברא כמ"ש ומיושב נמי מה דדבריו, סתרי קצת אהדדי שכתב אע"פ שלא נודע לו בינתים והעלם אחת היא מ"מ אמרינן דימים שבינתים הוין ידיעה שא"א שלא שמע כו' א"כ דבריו סותרין שכתב אע"פ שלא נודע וחזר וכתב מ"מ אמרינן דנודע לו הכי הל"ל אע"ג דלא ידעינן דנודע לו אמרינן מסתמא דנודע ולפי' א"ש דר"ל אע"פ שהחטא לא נודע וא"כ העלם א' היא דבעינן ידיעת חטא מ"מהכא אמרינן דימים הוין ידיעה כיון שא"א שלא שמע כו' דכיון דהכא שגגת שבת היא משום הכי מקרי ידיעת שבת ידיעה הרי שכתב דהעלם אחת היא כיון שלא ידע החטא א"כ ס"ל דבכל מקום בעינן ידיעת חטא חוץ מהכא וגדולה מזאת קאמר ר' יהושע דבעינן לידע במה חטא אפילו בשני איסורין שוין: ועוד דחקו לרש"י לפרש כן דס"ל דאם ימי היתר מחלקים א"כ במתניתין גבי שגגת מלאכות דלא חייב על כל אב מלאכה של כל שבת ושבת כדפי' בהדיא והיא דעת רבה בכריתות אמאי לא נימא הימים מחלקין אע"פ דאיכא לחלק מ"מ לא נראה לחלק בהכי כ"א בסברא דידיה דלא שייך לחלק כ"א בשגגת שבת דא"א שלא שמע משא"כ בשגגת מלאכות ליכא למיתלי בימים אא"כ עסק לפני חכמים ובמה שכתבנו נתישב' גם קושיא קמייתא כיון דמן הדין בכל מקום בעינן ידיעת חטא אלא גבי שגגת שבת גלי רחמנא דסגי בידיעת שבת א"כ אין לך בו אלא חדושו דווקא בשבתות הרבה הוין ידיעות

שבינתים ידיעה כדכתיב קרא דשמירות הרבה אבל בחד שבת אע"ג דנודע לו דשבת הוא לא הויא ידיעה: ואל תתמה דהא איכא ג"כ בכריתות דשבתות כגופין דמיין ואפילו בשגגת מלאכות הוי כל שבת כגוף מלאכה אחת ה"נ בשגגת שבת לא מהני ידיעה כ"א בשבתות הרבה לחלק ביניהם ולא בשבת א' דגם לרש"י הוי גזירת הכתוב דידיעת שבת מחלקת: ויש לחלק עוד דע"כ לא קאמרינן דידיעת שבת מחלקת אלא כשנעשה הכל בשגגת שבת דכיון דהוי ליה ידיעה בינתים וחזר ושגג בשבת ה"ל חגגה אחריתא וחייב על כל שבת אבל היכא דקמייתא הוא שגגת שבת ובתרייתא שגגת מלאכה אין ידיעת שבת מחלקת דלא מקרי שגגה אחריתא דשגגה זו נשארה בהעלם מחטא ראשון דהא החטא לא נודע לו כ"א השבת ובכל התורה הא דידיעה מחלקת הוי מטעם דאז שגגה השניה שגגה חדתי היא אבל כאן נשארה שגגה זו בהעלם ראשון וק"ל: וראיתי בדברי מורי שנתעורר בקצת דברי הנ"ל דלרש"י בעינן קרא דידיעת שבת הוי ידיעה ויישב דברי התו' דקשיא להו דכיון דגם לרש"י גזירת הכתוב היא למה ליה למימר דא"א שלא שמע תיפוק ליה הכל מגזירת הכתוב וכבר ישבתי ת"ל דבריו.

ומה שהקשה ר"י ז"ל מכריתות דגבי נדה מחלקים ג"כ הימים והתם לא שייך טעמו של רש"י נ"ל דרש"י ס"ל דהתם מיירי שידע הבעל שטבלה וממנה יליף ר"א שבת מנדה כי היכי דגבי נדה היכא דידע שטבלה אע"ג דלא ידע שטבלה לנדתה מ"מ אמרינן א"א שלא שמע וידע למפרע שנדה היתה ואע"ג דלא ידע החטא ידיעת הנידה מחלקת ה"נ הימים מחלקים כיון שא"א שלא ידע ששבת היתה והוי ממש כנדון דשבת ואע"ג דהוי מצי לשנויי התם דיליף מנדה היכא דנודע בוודאי שהיתה נדה ולא נודע לו החטא אפ"ה הידיעה מחלקת מ"מ בעי לאשכוחי מידי דדמי לימים שבינתים דאע"ג דלא ידעינן בודאי שנודע אמרינן מסתמא דנודע לו ה"ה גבי נדה מיירי בהכי ולכן מדמי לטבילה דאף ע"ג דהטבילה שעשתה אפשר שלא היה לנדתה כ"א לכמה דברים אחרים אפ"ה אמרינן מסתמא דידע: ואין להקשות לפירושי שכתבתי דמסברא לא היתה ידיעת שבת מחלקת כ"א מחמת תרי קראי א"כ גבי נדה דליכא קרא ואפ"ה ידיעת נדה דמיא לידיעת שבת כמ"ש מחלקת.

י"ל דע"כ בלאו הכי צ"ל דס"ל לר"א התם דנידה פשיטא ליה מסברא דימי היתר שבינתים מחלקים אפילו לדברי התוספות: וגדולה מזאת משמע התם בדף שלפני זה דלר"א אם בעל נידה וחזר ובעל אפילו בלא ימי היתר שבינתים חייב על כל אחד ואחד כמ"ש התו' שם דף ט"ז: ועי"ל דס"ל התם דגם גבי שבת הוי פשיטא מסברא דידיעת שבת מחלקת כמו גבי נידה והא דקמבעיא ליה לר"ע היינו משום דכתיב קרא דשמירה אחת לשבתות הרבה וא"כ קמבעיא ליה הא דק"ל דשבתות כגופין דמיין וחייב על כל שבת ושבת בזדון שבת ושגגת מלאכות ר"ל לרב חסדא דמפרש דברי ר"ע דשבתות כגופין דמיין פשיטא ליה וימים שבינתים אי מחלקים קמבעיא ליה היינו מקרא דשמירה לכל שבת ושבת דמהא פשיטא לן דשבתות כגופין דמיין וא"כ קרא דשמירה אחד לשבתות הרבה ע"כ ליודע עיקר שבת אתי דאין הימים מחלקים דלשוכח עיקר שבת לא איצטריך קרא דמהי תיתי לחייב על כל שבת כיון דליכא למימר ימים מחלקים או דלמא כיון דע"כ איצטריך קרא דשמירה לכל שבת דשבתות כגופין דמיין איצטריך גם קרא אחרינא לשוכח דלא תיסק אדעתין לרבות מהאי קרא גם שוכח דאפשר דשקולים הן

ולהכי איצטריך קרא אחרינא והשיבו ר"א דק"ו מנדה הוא וכיון דאיכא ק"ו מוקמינן קרא לשוכח וגבי נידה ליכא מעוטא ולעולם גם גבי שבת אי לאו קרא לא הוי צריכנן לק"ו אבל תלמודא דהכא לא ס"ל כרב חסדא ולא ילפינן ידיעת שבת ולא נידה מסברא ולא מהני בסברא כ"א לפרש השני מקראות כמ"ש וסוגיא דהכא כרבה דהתם אתיא דאמר דימים שבינתים הויין ידיעה פשיטא ליה לר"ע ואפשר דהוא מקרא דהכא ובאמת לא יכולתי לירד לסוף דעת רבינו ר"י ז"ל מה שהקשה דהתם יליף ר"א שבת מנידה וגבי שבת כתיב קרא וגבי נידה לא כתיב קרא עכ"ל: ולא ידעתי מאן לימא לן דסוגי' דהכא אליבא דרב חסדא קאי דלמא ר"נ א' רבה בר אבוה דיליף מקרא ס"ל כרב' דאמר דימים הוין ידיעה הוי פשיטא ליה ושבתות כגופין דמיין מבעיא ליה ובהא ליכא קרא לא בשבת ולא בנידה ופשיט ליה מנידה דפשיטא ליה התם טפי וכ"ת למה פשוט לו בנידה טפי קושיא זו גם לתירוץ ר"י קשיא דאפילו אי סוגיא דהכא קאי לראב"ש מ"מ התם דיליף שבת מנידה וס"ל דליכא בשבת קרא מ"מ למה פשוט לו בנידה טפי אלא ע"כ כמ"ש ויש לע"ד להביא ראייה לדברי רש"י דטעם דימים שבינתי' הוי משום ידיעה מהא דפשיט ר"א התם שבת מנידה והדר פשיט מבא על הבהמה ופריך נידה מאי ימים שבינתים איכא ומשני כשטבלה וא"כ קשה לי תינח נידה אבל בהמה מאי ימי היתר איכא וכ"ת דפשיט ליה מבהמה דחייב אפילו בלא ימי היתר ק"ו לשבת עם ימי היתר א"כ גם גבי נידה לא פריך כלום דלמא גם רב חסדא כרבה ס"ל בהא דאמר התם דף ט"ו דגבי נידה אפילו בלא ימים ובלא גופין מחולקים מחייב ר"א וכמ"ש התו' דף ט"ז ד"ה אמר רבא מסתברא כו' ולדברי רש"י יש ליישב דגם גבי בהמה איכא למשכח דהיתה לו ידיעה בשום דבר דביאת בהמה אסורה אלא שלא נודע לו חטא כגון שבא על הבהמה שלא ידע שהיא בהמה ולבסוף נודע לו שהיא בהמה גם א"א שלא ראה אותה בימים שבינתים וידע שהיא בהמה ואסורה לו והוי ממש כמו ידיעת שבת ונידה וראיה נכונה היא לע"ד: דף ס"ח ד"ה והא גבי מעשר כו' תימא למה ישנה כו' תחילה אעתיק לשון המשנה שם כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל ונשמר כו' חייב במעשרות ועוד כלל אחר אמרו כל שתחילתו וסופו אוכל אע"פ שהוא שומרו להוסיף אוכל חייב קטן וגדול וכל שאין תחילתו אוכל אינו חייב עד שיעשה אוכל: וא"כ י"ל דתו' ז"ל מקשים לפירושם בדיבור שלפני זה דכלל גדול הוי פירושו שהוא גדול מן השני בדיניו אבל לעד"נ דכל היכא דכלל הראשון כולל הרבה דברים יותר מן השני מקרי כלל גדול כגון הכא דכלל ראשון דקתני חייב במעשרות כל האוכלין ונשמרין בעולם שכלן חייבים במעשרות משא"כ כלל הב' נחלק לב' דברים דא' חייב קטן וגדול וזה אינו כולל לדין זה כל האוכלין דהא איכא אוכלין דסיפא דאין נכללין בדין דאין הדין בהן כן.

וכן בסיפא אינו כולל כלהאוכלין דהא איכא אוכלין דרישא דאין הדין בהן כן מש"כ בכלל דין דרישא נכללין כל האוכלין דכולן חייבין במעש' מיהת וא"כ ס"ל למקשן דכיון דהכלל הראשון גדול בכללו מן הב' ה"ל למתני כלל גדול: ועי"ל דהמקשן כל קושיתו סמך אבר קפרא דתני כלל גדול וא"כ ע"כ איכא כלל גדול במעשר ולכן פריך דלתני כלל גדול דאם יתרץ לו דליכא התם כלל גדול ופרך אבר קפרא כיון דכלל גדול לדעתו לא תני כ"א היכא דאיכא כלל קטן ממנו א"כ ע"כ כיון דתני לה כלל קטן איכא מלתא התם דאיכא גדול בכלל הא' משא"כ בכלל הב' ולכן פריך והוי מצי למפרך מיד על בר

קפרא מאי כלל גדול איכא במעשר אלא חשש דלמא ימצא התרצן שום חומרא בכלל הראשון מה שאינו בשני ולכן הקשה אמתני' דלתני ואם יתרץ דליכא חומרא יקשה מכלל קטן והתרצן השיבו לטעמי' דהוא לא ידע מבר קפרא כלום והוי מצי לשנויי דליכא חומרא התם אלא השיב לו לטעמיה דאפי' אם תאמר שום חומרא שם אין פירוש כלל גדול כדעתך והכי איתא בכמה דוכתי: ד"ה גדול עונשו של שבת כו' לפ"ה דמפרש בתלוש כו' משמע שר"ל כו' ומיירי באיסור פירות שביעית לאכילה וק' לר"י כו' תחילה אומר כי רש"י ז"ל דחקו לפרש כן ולא פירש על איסור מלאכה דהוא פשוט טפי משום דקשיא לי' דאיך אפשר לפרש דגדול עונשו של שבת משל שביעית באיסור עבודה והלא מתני' דשביעית לא מיירי כלל באיסור עבודה כ"א באיסור פירות שביעית כמבואר במתני' כל שהוא מאכל אדם כו' וכיון דע"כ מאי דקאמר תלמודא גדול עונשו של זה משל זה הוי פירושו דדבר שנאמר בו כלל והוא חמור מדבר אחר שנאמר בו כלל תני כלל גדול כדפי' רש"י ז"ל בהדיא ד"ה אלא לאו היינו טעמא א"כ צריך כלל דמתני' דשבת להיות חמור מכלל דמתני' דשביעית והתם לא מיירי באיסור עבודה ע"כ פי' דאיירי באיסור אכילה ומה שהקשה ר"י ז"ל דהל"ל גדול עונשו של שבת ושביעית משל מעשר מלבד דנוכל לומר דלא בעי למימר הכא דכלל גדול דשבת למה לי דאם שביעית חמור ממעשר שהוא קל משבת בתלוש ק"ו לשבת חמור ולכן בעי התלמוד למימר חדושא בכ"א לעצמו נראה עוד דודאי שבת לא דמי למעשר דהאי מיירי באיסור והאי מיירי בחיוב מעשר ואע"ג דגם גבי מעשר הוי איסור טבל מ"מ התנא לא תני אלא חיוב במעשרות כו' אבל גבי שביעית תני תרתי יש להן שביעית פי' איסור פירות שביעית בכל מידי דאסור בשביעית לסחורה ולמלוגמא ושאר איסור פירות שביעית ובכל הני דינים קתני במתני' הכל בלשון איסור ועוד קתני יש לו ביעור שהוא חיוב שחייב לבער הפירות ולהוציאם מן הבית ולחלקם לשכיניו ולמיודעיו ולהפקירן כדאיתא במס' שביעית פ"ט ובהרמב"ם ז"ל פ"ז מהל' שמיטה ובסמ"ג מבואר היטב מצו' עשה קמ"ד ואפילו הוא חוזר וזוכה בהן אלא שחייב להוציאן ולהפקירן ע"ש והוי דומיא דמעשר שחייב לתת ללוים וזה מחויב ליתנם לכל אדם ובכל דוכתי גבי ביעור תני בלשון חיוב חייב לבער וא"כ קאמר דאיסורא דשבת גדול עונשו מאיסורא דשביעית וחיובא דשביעית גדול מחיובא דמעשר: ועי"ל כיון דשביעית ושבת שוין בהרבה דינין וכשם שנאמר בשבת בראשית נאמר בשמיטה שייך למימר דגדול עונשו של שבת משביעית וכיון דבכל דוכתי קתני שביעית ומעשר להשוות ביניהם כדאיתא בפ' הניזקין הרי אלו בחזקתן למעשר ולשביעית וכן בפ"ב דע"ז ובכמה דוכתי קתני דשביעי' חמור ממעשר ואע"ג דר"ת ז"ל מדקדק פ' עד כמה דף ל' דבכל דוכתא דקתני מעשר ושביעית בהדדי דמיירי במעשר שני.

מ"מ הרי מעשר שני ומעשר ראשון שוין דכל שחייב בזה חייב בזה והפטור בזה פטור בזה כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"א מהל' מעשר שני: ועי"ל דלא קאמר תלמודא חומר בשבת ובשביעית דאיתא במאכל בהמה דלא מיישבא שפיר האי לישנא דאטו שבת במאכל איתא במידי אחרינא ליתא והא מלאכות שבת איתא בכל מילי בעולם ולכן קאמר בתלוש ובמחובר שכולל הכל דהכל בכלל תלוש ומחובר וכן צ"ל אפי' לפירוש התו' ע"פ מה דאיתא בירושלמי שהביאו התוס' שהשבת חלה על הכל הרי אם באנו להשוו' הירושלמי

לתלמוד דידן צ"ל כדכתבתי ואין להקשות א"כ היכי קאמר שהשביעית חמור ממעשר דאיתא במאכל בהמה דהרי שביעית איתא אפי' במין הצבועים כדאיתא התם דנקט רישא דמתני' דקתני כלל בשביעית כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצבועים משא"כ בשבת דלא הזכיר בה שום דבר כ"א כולל הכל ועוד דממין הצבועים הוא: ספיחי סטים וקוצה כדאיתא התם והם ג"כ ראוים למאכל קצת כמ"ש התו' לקמן: ע"ב ד"ה אבל לא שכחה מאי תימא לר"י כו' ומה שפ"ה דדייק מדלא כייל להו אין נראה לר"י דא"כ היכי פריך לעי' כו'.

ולעד"נ דרש"י ז"ל ס"ל דהמקשן לעיל לא צריך להאי פירכא ופריך בלאו הכי והכי קאמר אדתני היודע עיקר שבת דאיכא למטעי דבהכיר ולבסוף שכח אינו חייב. אלא אחת טפי ה"ל למתני הכיר ולבסוף שכח דהוי רבותא טפי ואע"ג דאיכא למיטעי דביודע עיקר שבת חייב על כל מלאכה מ"מ גם בכאן איכא למטעי אפכא דבהכי' ולבסוף שכח אינו חייב כ"א אחת וכיון דעיקר כוונת התנא לאשמעינן חיובא כדפי' ר"י ז"ל א"כ למה תני היודע עיקר שבת האיכא למטעי בעיק' כוונת התנא וחדושיה דבעי לאשמועינן חיובא ה"ל למתני הכיר ולבסוף שכח שהוא עיקר חדושיה ונטעיה בדיוקא כיון דע"כ ממ"נ יש כאן מקום לטעות עדיף טפי דלתני עיקר חדושיה וזהו לישנא דתלמודא דקאמר אדתני כו' ר"ל אחר שע"כ לא תני התנא כל הדינים וסמך על המבין ואע"ג דאיכא למטעי לתני הכיר ולסמוך בדין היוצא מן הדיוק על המבין ועיקר חדושה ליתני בהדיא ודאי אי הוי תני: תרווייהו וכייל להו כי היכי דלשמעינן בכל אחד חדושיה דבהכיר חייב על שבת והיודע אינו חייב על כל מלאכה פשיטא דהוי טפי עדיף אלא אחרי שאנו רואין שלא הספיק התנא לאשמועינן כל הצורך טפי ה"ל למתני עיקר חדושיה וא"כ לעי' פריך לטעמי' דתנא דלא תני כל הצורך וכשתירץ לו דאה"נ דתני הכיר כו' פריך דמ"מ לתני תרווייהו ולכלל להו.

דלשתמעי תרווייהו: ואין להקשות דמאי פריך לעיל דלמא הכיר ולבסוף ליכא למיטעי דאינו חייב אלא א' כיון דלרב ושמואל הוי כל השוכח פירושו שהיתה שכוחה ממנו מעולם משמע הא הכיר ולבסוף שכח חייב על שבת זה אינו דמסיפא איכא למידק איפכא דווקא היודע עיקר שבת הא הכיר ולבסוף שכח אינו חייב אלא א'.

ועו' דברישא איכא למיטעי ולפרש כל השוכח בהכיר ולבסוף שכח כמו שהבין המקשן וכן נשאר במסקנא ובאמת לא ידעתי במה נדחקו רבותינו ז"ל רש"י, ובעלי תוספו' לפרש קושיא זו והא לע"ד ע"כ אי הכיר ולבסוף שכח חייב על כל שבת בלא שכחה חייב על כל אב מלאכה כיון דלקמן אית לן ג' קראי חד שמירה א' לשבתות הרבה וחד לכל שבת וחד חילוק מלאכות א"כ אי בלא שכח חייב על שבת מנ"ל לחייב על כל שבת הכיר ולבסוף שכח כיון דאיצטריך קרא דשמירה לכל שבת ללא שכח מנ"ל לחייב בהכיר' ולבסוף שכח.

אלא ע"כ אי מוקמינן דשמירה לכל שבת בהכיר ולבסוף שכח ע"כ מוקמינן לקר' דחלוק מלאכות ללא שכח והוי מצי למיפרך דמנ"ל לאוקמא קרא ללא שכח דלמא ליודע שהוא שבת אתי אלא דעדיפ' פריך ממשנה ערוכה ועו' דאיכא לשנויי דהא לקמ' איכא כמה קראי לחלק מחלליה מות יומת ומלא תבערו או מאחת מהנה וא"כ דלמא רב ושמואל

ס"ל לתרתי דרשות ואדרבה השתא א"ש טפי דלא צריכנן לשנויי דשמואל לא ס"ל לא כר"י ולא כר' כדמשנילקמן אלא אדרבה שמואל ס"ל לדרשא דידיה דמחלליה מות יומת וגם לדרשא דר"י או דר' נתן ואתי חד קרא ליודע עיקר שבת וחד ליודע שהוא שבת דחד קרא הוי מוקמינן ליודע שהוא שבת וא"כ פריך שפיר ע"כ ס"ל דיודע עיקר שבת חייב על כל מלאכה דאי על כל שבת א"כ הכיר ולבסוף שכח מנ"ל ומ"מ דברי רש"י אתי שפיר כמ"ש: שם ד"ה כי הכיר ולבסוף שכח דמי פ"ה דלהכי לא תני במתניתי' תנוק שנשבה כו' וק' לר"י דמ"מ לתנייה כו' ואני אומר דלע"ד תקשי קושיא זו בכל התלמוד דאמרינן אדתני כן לתני הכי ומשני היא גופא קמ"ל או היא גופא איצטריכא ליה דא"כ ניפרך קושיא זו או דמ"מ ליתני' וליתני בבא אחריתא או לתני תרווייהו אלא ע"כ התנא תני מאי דאיצטריכא ליה טובא ובאינך סמך על המבין או היה בעיניו פשוט והא דפריך לעיל לתני הכיר ולבסוף שכח כבר יישבתי בע"ה אלא דצריך ליישב דהא גם לשיטת רש"י ז"ל פריך לעיל אבל לא שכחה מאי ופי' רש"י דה"ל למפרך ולמתני מי שיודע עיקר שבת וכן היודע עיקר שבת כו' א"כ ה"נ נפרוך הכי ונלע"ד דדווקא הכא מקשי הכי דאיכא למטעי טובא וקרוב הדבר לטעות דהסברא מכרעת כן כיון דלישנא קמא הוי ס"ל לרב ושמואל דתינוק שנשבה חייב א' והכיר ולבסוף שכח חייב על כל שבת אע"ג דליכא למימר ימים שבינתים מחלקי' כדפי' רש"י א"כ ע"כ צ"ל דהטעם הוא משום שיש לו תוספת ידיעה קצת שהזכיר קודם זה א"כ היכא דהכיר ולא שכח שיש לו תוספת ידיעה פשיטא דהסברא נותנת שחייב יותר כיון דהדבר תלוי בתוספות הידיעה בלא טעם ולכן פריך כיון דלא תני התנא בהדיא דס"ל הכי פשיטא ופשיטא דמכח סברא הוי הדין דחייב על כל מלאכה ולכן פריך דלתני בהדיא ואצ"ל למאי דכתבתי לעיל דמוכח מקראי דחייב על כל אב מלאכה דקשה דה"ל למיתני שלא נטעה בהא ולכן פריך הכא טפי מבכל דוכתי בתלמוד כמ"ש משא"כ למאי דמסיק דמתני' בהכיר ולא שכח ליכא להקשות דלתני תינוק ג"כ דהתנא תני מאי דאצטריכא ליה ונראה לו רבותא טפי כיון דליכא למטעי כולי האי בתינוק כמו לעי' דהדעת מכרעת ע"כ כן כמ"ש והוי ככל דוכתי דתלמוד דתני מאי דהוה ליה רבותא טפי ולע"ד מוכרח לומר כן בכמה דוכתי וכל התלמוד מלא מזה: שם ד"ה אבל תינוק שנשבה פטור פ"ה דקסברי אומר מותר אנוס הוא ואין נראה דטעמייהו כמונבז כו' ולעד"נ דלא על חנם פי' רש"י כן וחס לן לומר על מאור הגולה דהוא מפרש ההלכה ונעלמה ממנו ההלכה עצמה: ע"כ אני אומר דדחקו לפרש כן דאין נראה לומר דר"י ור"ל יסברו כמונבז וא"כ ע"כ יסברו דשגגת קרבן שמה שגגה וא"כ תקשי קושית ר"י ז"ל לקמן ד"ה אמר קרא אשר לא תעשנה דמנ"ל לר"ל דרבנן דרשי הכי כיון דאיהו סבר כמונבז א"כ ע"כ צ"ל דאין סברא לידרש כן כמ"ש ר"י ז"ל לקמן ועוד דדוחק ג"כ לומר הא דאמר אביי הכל מודים בשבועת ביטוי כו' וקאמרינן מאן הכל מודים ר' יוחנן ויהיה פירושו ר"י אליבא דרבנן דלישנא לא משמע הכי ועוד יש להקשות דהא בכריתות דף ט"ז אמרינן דמתניתין דכלל גדול ר"ע היא ופשטא דשמעתתא משמע דר"י ור"ל אמתניתי' דידן קיימא והא ר' עקיבא פליג אמונבז ומתניתי' ר"ע היא וכן משמע קצת בשבועות דף כ"ו דבעא רבא מר"נ איזהו שבועת ביטוי לשעבר וקאמר בשגג בקרבן ופריך כמאן כמונבז ומאי קושיא הא לפי זה הלכה כמונבז כיון דר"י ס"ל כוותיה דהא קיימא לן דרב ושמואל ור"י הלכה כר"י כדאיתא

בביצה פ"ק ע"כ פירש רש"י דר"י ור"ל טעמא אחרינא אית להו דס"ל דאומר מותר אנוס הוא ומצאתי בגירסא שלנו במכות דף ז' וט' דרבא ס"ל אומר מותר קרוב למזיד הוא ואביי ס"ל דאנוס הוא לא כמו שהביאו התוס' כאן ונ"ל דגרסא דידן היתה לו לרש"י וכ"כ רש"י התם בהדי' וכן גרסי התו' עצמן בסנהדרין דף ס"ב ד"ה אומר מותר וא"כ מה שהקשו התו' דבפרקין לקמן מחייבינן אומר מותר בע"ז ובחלב היינו לקמן דף ע"ב והתם אליבא דרבא קיימינן כדפריך בהדיא ע"כ לא בעי מיניה רבא מר"נ כו' ורבא ס"ל דאומר מותר קרוב למזיד הוא וגם רש"י ס"ל כדפי' התו' דלא ממעטינן אומר מותר אלא גבי גלות אבל בכל דוכתא אע"ג דקרוב למזיד הוא מ"מ כיון שהוא שוגג כ"כ חייב בקרבן דבכל דוכתא אין חלוק בין שוגג לשוגג ואפי' שוגג קרוב למזיד חייב אבל לאביי דאמר אנוס הוי הוי פטור בכל דוכתא דאונס פטריה רחמנא בכל מקום: ונלע"ד להביא קצת ראייה ע"ז דבמכות דף ט' קאמר רבא דגר תושב שהרג גר תושב ואמר מותר נהרג ופריך ליה אביי אומר מותר אנוס הוא ומשני שאני אומר קרוב למזיד הוא וא"כ אי בכל דוכתא ס"ל לאביי ג"כ דאומר מותר הוי שוגג וחייב קרבן כשאר שוגג חוץ מגלות כיון דכתיב בשגגה א"כ מאי פריך אביי דהא לא מיעט רחמנא בשגגה כ"א גבי ישראל דכולה פרשה בישראל כתיב כדאיתא התם דהא ע"כ צ"ל כן לרבא דאמר קרוב למזיד הוא דמ"מ אמאי נהרג הא מיעט רחמנא מבשגגה אלא ע"כ בשגגה בישראל כתיב וכיון דבישראל אינו גולה בגר תושב נהרג דאזהרתן זו היא מיתתן שאין צריכין התראה כדפירש רש"י התם א"כ גם לאביי נימא הכי דאע"ג דגבי ישראל עשאו הכתוב כאונס לגבי גר תושב דליכא מעוטא נשאר בשוגג כמו בכל דוכתא ונהרג אע"ג דהוי שוגג כדס"ד התם דמקשן דגר תושב נהרג אפי' שוגג מטע' אזהרתן כו' כדפי' רש"י ואפי' נאמר דאביי פריך שפיר דנהי דשוגג הוא מ"מ תקשי אהדדי כדפריך הת' דבריית' קמייתא קתני גר ותושב גולה ע"י גר ותושב בשוגג ובריית דלפיכך כו' קתני דנהרג ואי בשוגג הוא אמאי נהרג הא קתני בברייתא קמייתא דגולה בשלמא לרבא מיירי ברייתא קמייתא בשאר שוגג ובריית בתרייתא באומר מותר דקרו' למזיד הוא אבל לאביי דלא ס"ל קרוב למזיד הוא אפי' אי הוה שוגג כמו בכל דוכתא מ"מ אמאי נהרג מ"מ קשה למה לי' לאביי למימר דאנוס הוא בהא אפי' שוגג פטור כמ"ש ולמה קריה אנוס כיון דבכל דוכתא הוי שוגג חוץ מגלות דשוויה קרא אונס אלא ש"מ דלאביי דהוי אנוס הוי בכל דוכתא אנוס אבל לרבא אע"ג דקרוב למזיד הוי מ"מ בכל דוכת' אית ליה דקרוב למזיד הוא שוגג חוץ מגלות משא"כ אונס פטר רחמנא בכל מקום והשתא מיישבא שפיר דר"י ור"ל קיימי אמתני' וס"ל דמתני' פטרה תינוק שנשב' דאנוס הוא לא מטעם מונבז וגם ר"ע מודה בהא דאע"ג דפליג ר"ע עם מונבז היינו בשגגת קרבן אבל בתינוק שנשבה מודי ליה דפטור ולא מטעמיה דהא בהא לא תליא ויש לדקדק בדברי התוס' דמה הקשו מהא דמחייבינן לקמן אומר מותר הא אומר מותר דלקמן ע"כ לאו תינוק שנשבה דא"כ איך מדמה ליה לבעיא דרבא מר"נ הא לא דמיא כלל כמ"ש רש"י והתו' לקמן גבי בעיא דרבא מר"נ דאפי' לשוכח עיקר שבת לא דמי כ"ש לתינוק שנשבה אלא ע"כ אומר מותר דלקמ' מיירי שנתעלמה לפי שעה וכדפי' התו' בהדיא לקמן וא"כ מאי קשיא על רש"י דכאן דקאי אתינוק שנשבה דזהו אנוס גמור ואע"ג דרש"י פי' לקמן אומר מותר גר שנתגייר ולפנינו נבאר דבריו בע"ה מ"מ נקוט מיהת

פלגא דבריו בידך דלמה דחו פירושו דכאן משמעתין דלקמ' כיון דאפשר ליישב לפירושו דלא קשיא עליה מידי ואפשר דהתוס' ס"ל דכל אומר מותר דתלמוד הוי פירושו שנתעלמה ממנו לפי שעה כמ"ש לקמן ומדכת' רש"י לישנא דס"ל דאומר מותר אנוס הוא משמע דכונתו דס"ל כמ"ד דמכות וע"ז פלפלו דאומר מותר דמכות הוי כאומר מותר דלקמן וס"ל דחייב בכל מקום חוץ מגלות וא"כ אין לתלות טעם דר"י ור"ל באותו מ"ד דמכות דע"א הוא אבל דעת רש"י נ"ל דס"ל דבכל מקום אומר מותר פירושו אומר מותר לגמרי שאינו יודע שיש איסור בתורה כדפי' לקמן וגם בסנהדרין דף ס"ב פי' אומר מותר כסבור אין ע"ז בתורה וכן במכו' והכל כוונתו כמו בכאן שלא נודע לו מעולם שום איסור דאסנודע לו זהו לא מקרי אומר מותר דהא שגגת מלאכות דמתניתי' נמי אומר מותרין אלו המלאכות ולא מקרי אומר מותר אלא העל' דבר כדאמרינן בסנהדרין באומר מותר לגמרי העלם דבר ביטול מקצת וקיום מקצת וס"ל לרש"י דכל העלם שנתעלמה ממנו לפי שעה אפי' שכח עיקר שבת לא מקרי מטעם מלאכת מחשבת וא"כ אי אומר מותר לאו מלאכת מחשבת היא גם בעיא דרבא הוי פטורה אלא ודאי זה מקרי מלאכת מחשבת כיון דנתכוין לעשות מלאכה זו ונתקיימה מחשבתו אלא דלא ידע דהיא אסורה וכ"כ רש"י בהדיא בב"ק ולכן פריך שפיר ואע"ג דרש"י כתב ע"כ לא בעא מיני' רבא אומר מותר אלא העלם דבר מקרי ולכן פי' לקמן גר שנתגייר ונ"ל ראיה מהא דאמרינן ס"פ דכיצד הרגל אמר רבא הית' לו אבן מונחת בחיקו ולא הכיר בה מעולם לענין גלות פטור לענין שבת פטור מלאכת מחשבת בעינן הכיר בה ושכחה לענין גלות חייב בשגגה מכלל דהוי ליה ידיעה והא הוי ליה ידיעה כו' אלמא היכא דה"ל ידיעה מעיקרא לא אמעיט מבשגגה ומה לי שכח האבן או הדין וא"ת דאמעיט מטעם קרוב למזיד לע"ד נראה דיותר הוא קרוב למזיד באבן שיש לו בחיקו ושכחה מהיכא דשכח דין הכתוב בתורה ואפ"ה לא אמעיט מבשגגה אלמא לא אמעיט אלא היכא דלא היתה לו ידיעה מעולם ואפשר דס"ל לרבא דיותר קרוב למזיד הוא אם לא למד מעולם משלמד ושכח כדאמרינן התם בההיא סוגיא מכאן לבן נח שנהרג שהיה לו ללמוד ולא למד דאם למד שמא לא שכח אבל אם למד ושכח לא הוי קרוב למזיד כיון שתקפה עליו משנתו ולע"ד מוכרח לומר כן דפשיטא דשכחת האבן המונחת בחיקו הוי קרוב למזיד טפי משכחת הדין ותדע דהא לשיטת התו' הוי אומר מותר ששכח לפי שעה כמו שכתבו לקמן ד"ה עד כאן ואח"כ בד"ה באומר מותר הקשו ממסכת מכות והא דממעטינן בפ"ב דמכות בשגגה פרט לאומר מותר כו' א"כ ס"ל דאומר מותר דמכות הוה ג"כ כה"ג וא"כ לאביי דאמר אנוס הוא ופטור התם אפי' הכי באבן שהכיר בה ושכחה לא פליג בה ארבא ועוד דא"כ היכי משכחת בשגגה דגלות דמחייב בה אלמא דיותר אנוס שכחת הדין משכחת אבן וא"כ דוחק לומר דלרבא הוי איפכא אלא ודאי שניהם מודים דשכחה לאו מזיד ולאו אנוס הוא כ"א שוגג דהא בשמעתין זהו שוגג האמור בתורה דקאמר היינו עד שישגג בלאו וכרת שבה דזהו אומר מותר לפי שעה וא"כ לע"ד אין סברא דגבי גלות אע"ג דכתיבי בשגגה טובא נמעט השוגג של כל התורה ולא יתחייב אלא על שוגג חדש שאין כמותו בכל התורה דוודאי שוגג דכל התורה לא אמעיט מבשגגה אפי' אי כתיבי טובא אבל היכא דאין לו ידיעה מעולם בהא פליגי דלרבא קרוב למזיד הוא ולאביי אנוס הוא ואפשר דבאבן היכא דלא הית' לו ידיעה מעולם גם רבא מודה דאנוס הוא דלא ה"ל לידע

משא"כ אומר מותר ה"ל ללמוד ולכן לא הזכיר רבא שום טעם גבי אבן בלא הכיר בה אלא סתם לענין גלות פטור משמע בלא בשגגה אלא שרש"י והתו' לא פירשו כן אלא מבשגגה אלא צל"ע לרש"י דא"כ גבי אומר מותר למה לן למעוטי מטעם קרוב למזיד תיפוק לן ג"כ מבשגגה מכלל דהוי ליה ידיעה והא לא הוי ליה ידיעה כמו באבן דאין לפרש דגם גבי אבן הוי פירושו הכי חדא דלא משמע הכי ועוד דפשיטא דגבי אבן לא שייך לומר קרוב למזיד דמאי ה"ל למעב' שידע מן האבן ויש ליישב דלרש"י אה"נ דהתנא הוי יכול למעט אומר מותר מהטעם זה דלאו בשגגה היא כיון דלא ה"ל ידיעה אלא מלתא אגב אורחי' קמ"ל דאומר מותר קרוב למזיד הוא דנ"מ לכמה דברי' כדפליגי התם רבא ור"ח.

ובמה שדימהו התלמוד לבעיא דרבא מר"נ ורש"י כתב גבי בעיא זו דלא דמיא אפי' לשוכח עיקר שבת וכבר נתעורר מורי מהר"ם ז"ל בספרו והניח בקושיא ונ"ל דלשיטתי א"ש דלקמן פריך הכי אלא באומר מותר וא"כ לפי זה ע"כ אומר מותר לאו אנוס הוא דאי אנוס הוי גם גבי ע"ז פטור כמ"ש דאנוס רחמנא פטריה בכל מקום אלא ע"כ אומר מותר לאו אנוס הוא הלכך גבי ע"ז חייב וגבי שבת פטור דלאו מלאכת מחשבת היא וא"כ לפי טעם זה גם בעיא דרבא מר"נ נמי לאו מלאכת מחשבת היא כדאשכחן נמי גבי אבן דמדמינן לא הכיר בה מעולם להכיר ושכחה דשניהם לענין שבת פטורין מר"נ כו' דהיינו אומר מותר לאו דבעיא דרבא היא אומר מותר דזה אינו דכבר כתב רש"י דלא דמיא אלא כוונת רש"י דבשניהם הוי העלם זה וזה דגם אומר מותר הוי העלם זה'.

וזה ואי זה לא הוי מלאכת מחשבת גם זה לא הוי אבל למסקנא דזה הוי מלאכת מחשבת ודאי לא דמיא בעיא דרבא לאומר מותר כיון דזה שכח מעולם חדא שגגה היא ולרבא חייב אחת אפי' אומר מותר דהיינו תינוק שנשבה דרבא לטעמיה דלאו אנוס הוא ולא אמעיט כ"א גבי גלות אבל בשבת אפי' שוגג קרוב למזיד חייב אחת משא"כ בעיא דרבא מבעיא ליה דלמא אזלינן בתר מלאכות וחייב טובא ולא: דימהו התלמוד אלא לענין מלאכת מחשבת דאי זה לא הוי מ"מ גם זה לא הוי כמ"ש ולמאי דכתבי התו' בסנהדרי' דבמכו' גרסינן רבה אפשר דגם רבא מודה הכא דתינוק שנשבה פטור לגמרי כר"י ור"ל דאנוס הוא ומ"מ פריך לקמן שפיר דע"כ אי ברייתא מיירי באומר מותר א"כ לא ס"ל דאנוס הוא דא"כ גם ע"ז הוי פטור אלא מטעם מלאכת מחשבת וקשיא מבעיא דרבא כמ"ש והוי מצי למפרך הניחא: למ"ד לאו אנוס הוא כו' אלא דפריך ממכילתין ומלתא דדמי' לה: ד"ה וחייב על הדם א' אע"ג דמלתא דפשיטא היא כו' עד אך קשה לרשב"א כו': ולעד"נ דאין כוונת התנא לאשמועינן דאינו חייב אלא אחת דפשיטא הוא כמ"ש התו' אלא קמ"ל איפכא דחייב מיהת א' על כל איסור בפני עצמו דלא תימא דכל התורה הוי לגבי חדא שגגא דלא ידע דאיכא תורה בעולם ובאמת הדעת מכרעת כן דהא גבי שבת קי"ל חלוק מלאכות מן התורה והוי כל אב מלאכה איסור בפני עצמו כחלב ודם כדאיתא לקמן בהדיא גבי שבת ה"ד דעבד קצירה וטחינה דכוותיה בשאר מצות דאכל חלב ודם כו' ואפ"ה כיון דחדא שגגה היא דלא ידע דאיכא שבת בעולם אינו חייב אלא א' ה"נ כל התורה הוי חדא העלמה ולא מחייב אכל התורה כ"א חדא קמ"ל דאכל איסור מיחייב חדא וזהו דקתני וחייב על הדס אח' ולא קתני איפכא ואינו חייב על א' כמו שדקדק ר"י ז"ל לעיל כך תירץ א' מהתלמידים אלא שהוספתי בה טעם ולי נראה עוד

דקמ"ל דאע"ג דלא ידע אם אכל דם וחלב מעולם חייב קרבן על כל א' דא"א דלא אכל כיון שנשתקע בין הגוים ולא ידע איסורי תורה ולפי שני התירוצים אלה שכתבתי מעתה לע"ד ליכא לאקשוי למה תני דם וחלב דר"ל על כל איסור חייב בפני עצמו והוי כמו דתני וחייב על שבת א' ועל שאר האיסורין על כל איסור א' ועוד דבע"ז איכא חדוש טפי דאע"ג דקרא דמייתי מינה מונבז ראיה בע"ז כתיב וס"ד דמודו בה רבנן למונבז דפטור ולא פליגי כ"א בשאר מצות קמ"ל: ד"ה כ"ש שהוספת כדפ"ה דאף בזו מחייב עד ומיהו קשה דהא פטריה מהיקשא תינוק שנשבה מהאי טעמא שיפטור הכיר ולבסוף שכח: ואני בע"ד לא יכולתי לירד לסוף דעת קושיא זו כי כבר תרצוה בדבריהם ואני אפרש דבריהם כי שגגה האמורה בתורה אפשר לפרשה דלא הכיר מעולם הוי בכלל שגגה או דווקא הכיר ולבסוף שכח ואתא הקושיא לאורויי דאין לא הכי' בכלל שגגה כיון שלא היה לו ידיעה אבל הכיר ולבסוף שכח נשאר בכלל שגגה דאי נמעט גם אותו א"כ יעקור ההיקש קרא מפשטיה לגמרי ואמרינן בספ"ב דיבמות דבכל התורה כלה לא אתא ג"ש ומפקא לקרא מפשטי' לגמריה ומה לי ג"ש או היקשא אדרבה פ' השולח דף מ"א אמרינן דג"ש עדיפא מהיקשא דהוי כאלו נכתב בהדיא כדפי' רש"י שם וא"כ ע"כלא אימעיט הכיר ולבסוף שכח דא"כ נעקור פשטיה דקרא לגמרי ואיפכא ליכא למימר חדא דיותר סברא למעט לא הכיר מעולם ועו' דהכיר ולבסוף שכח אינו עוקר ההיקש ג"כ לגמרי דהוא ג"כ בכלל ההיקש דדמיא למזיד שהיתה לו ידיעה ועוד דבשגגה משמע טפי שהיתה לו ידיעה כדאמרינן ס"פ כיצד הרגל בשגגה מכלל שהיתה לו ידיעה: ואין להקשות דא"כ היקשא למה לי תיפוק לי' מבשגגה לחוד כמו בגלות כבר כתבו התו' ז"ל דדווקא בגלות אמרינן הכי דאיכא בשגגה טובא כמ"ש לעיל בשמם וא"כ אי מעטינן לא הכיר לא עקרינן פשטי' דקרא דשגגה דאיכא לפרשו בהכיר ולבסוף שכח לחודיה כמו גבי גלות ומה לי גבי גלות מבשגגה מה לי הכא למונבז מהיקשא משא"כ אי מעטינן הכיר ולבסוף שכח כמ"ש אבל לשיטת רש"י שכתבתי לעיל יש ליישב באופן אחר דלא הכיר מעולם אפשר דגם טעמיה דמונבז לא הוי מהיקשא כ"א מטעם אונס וזהו הטעם דנקט בדבריו הואיל ומזיד קרוי חוטא כו' ר"ל כיון דשוגג קרוי חוטא כמו מזיד א"כ צריך שיהא לו חטא קצת ואין לו ידיעה אנוס הוא ולא מקרי חוטא ובעינן דומיא דמזיד שהיה לו חטא ממש קצת ור"ע שאלו הואיל וילפת בבנין אב שיהא חוטא א"כ אוסיף על דבריך גם ההיקש לדמו' לגמרי למזיד א"ל הן וכו' וא"כ לא הכיר אמעט בלא היקשא אלא דלא הוי כלל בכלל שגגה ונראה דבלאו הכי צ"ל כן למאי דמסיק דאתי מהקישא דוקא אבל לא מבנין אב וא"כ מאי קאמר ר"ע למונבז הריני מוסיף כו' והלא דבר זה א"א לבא מבנין אב דאין לומר דתחילת למודו של מונבז דמדמי שוגג למזיד הוי נמי מהיקשא דלא משמע כן דהא בהדי' קאמר הואיל ומזיד קרוי חוטא כו' וזהו הבנין אב ואין ענינו להיקש אלא ע"כ צ"ל כמ"ש דר"ע רצה לעמוד על דעתו אי יליף גם ההיקש וה"ה לפירושי: ד"ה אמר קרא אשר לא תעשנה בשגגה קשה לר"י מנ"ל לר"ל כו' כבר יישבתי קושיא זו דלשיטת רש"י אתי שפיר ודי בזה: ד"ה דידע לה בתחומין תימא לר"י דאמאי לא קאמר דידע לה בעשה כו' תחלה אומר דלע"ד קשה עוד הרבה על קושית התלמוד האמורה זה שלש פעמים בפרק זה.

מאי מקשי דמאן לימא לן דשכח כל הל"ט מלאכות בפעם אחת דלמא אחת אחת כגון ששכח דרך משל ל"ח בפעם אחת ואז ידע לשבת בחדא מנייהו ואח"כ שכח גם אותה ולא נזכר במלאכות שעשה ובהעלמו עשה גם מלאכת הל"ט ולא קשיא מידי דהא גדולה מזאת אמרינן לקמן טחן וקצר בשגגת שבת ואח"כ נודע לו השבת ושכח המלאכות וחזר וקצר וטחן והוי העלם א' כיון שלא נזכר החטא ולא מחייב מאבות מלאכות השוין אלא חדא ואע"פ שהעלמה של שנייה חלוק משל הראשונה כדפי' רש"י ז"ל לקמן מכ"ש בנדון זה דכולה חדא העלמה היא מכ"ש דמחייב ומאי דוחקיה לאוקמיה בתחומין עוד הקשה מורי מהר"ם ז"ל לקמן בסוף השיטה דקאמר לאביי ניחא דידע לאיסורא דשב' וידע לאיסורא דמלאכו' וקטעי בשיעורין א"כ גם לרב' נימא דידע לשב' ולמלאכות וקטעי בשיעורין ר"ל דטעה דלא אסרה תורה כ"א בשיעור גדול כגון ח' אמות להוצאה וכביצה לשאר איסורי' ובאמת הוא כגרוגרות או ד' אמות וכיוצא בזה דבהא גם רבא מודה דחייב כיון דקמכוין לזריקה דאיסורא ע"כ נלע"ד דהכי פריך מאי קמ"ל כיון דתנן במשנה ראשונה דכלל גדול דאיכא חלוק מלאכות בשבת א"כ מה לי כולן או מקצתן דמה לי עשה ל"ח בהעלם א' או ל"ט בשלמא לר"י משכחת לה דידע לשבת בלאו וקמ"ל דלא בעינן שישגוג בלאו ג"כ כדעת ר"ל וכן אי סבירא לן דבהעלם זה וזה העלם מלאכות בידו וחייב על כל אחת קמ"ל ג"כ רבות' דלא תימא העלם שבת בידו כדעת ר"נ וכן לקמן לאביי קמ"ל לאפוקי מדעת רבא דאמר דכה"ג כיון דלא מכוין לזריקה דאיסורא פטור קמ"ל דמחייב אלא לר"ל ולר"נ ולרבא מאי קמיירי אי מיירי דידע לה לשבת בחד מהנך אנפי דכתיבנ' אין זה חידוש כלל דמרישא שמעת מינה דמה לי שחטא בכ' או בל' או בכולן ופשיטא אי ידע לשבת בחדא מינייהו וחטא באינך ואח"כ שכחה וחטא גם בזה פשיטא דחייב כיון דנפקא לן חילוק מלאכות מקרא מהי תיתי לא יתחייב וכן אם טעה בשיעורין דסבר דלא חייבה תורה כ"א בשיעור גדול הוי ג"כ שגגת מלאכות ומה לי שכח איסור מלאכות לגמרי או שכח שיעוריהם הרי כיון דשכח שיעוריהן שכח איסורן דסבר דזהו מותר ומהי תיתי למפטריה בשלמא לאביי איצטריך כיון דנתכוין לפחות מכשיעור ועלה בידו כשיעור ס"ד כיון דלא נתכוין לזריקה או לשאר מלאכה דאיסורא לפטריה וכדעתי' דרבא קמ"ל אבל אם מתכוין לכשיעור וסבר שהוא מותר זהו שגגת מלאכות לגמרי ופשוט הוא כמו ברישא אלא ע"כ קמ"ל אף על גב דשכח שבת לגמרי וא"כ אין זה זדון שבת וא"כ בזה נתיישבה גם קושית הר"י ז"ל דאי ידע לה לשבת בעשה אין זה חידוש דפשיטא כיון דשגג בלאו וכרת שבה שוגג גמור הוא דהא לר"ל לא גלי קרא אלא שישגוג בלאו שבה אבל בעשה פשיטא דהוי שוגג גמור וליכא למ"ד שלא יהא שוגג ומאי קמ"ל אלא ע"כ קמ"ל אע"ג דלא ידע לה בכלום וא"כ אין זה זדון שבת וה' יודע כי אחרי השגתי תירוץ זה מצאתי מקצת דברים אלו בספר המאור ו"ל לשכת' לקמן על קושיא זו גבי העל' זה וזה שפי' דברי המקשן שמקשה הקושיא שהקשיתי גם תירוצי מחמת פשיטא ומיהו לא הזכיר כלל קושית ר"י אבל נלע"ד שנתישבה ג"כ בזה: שם ד"ה עד שישגוג בלאו שבה ורש"י פי' דבשעת אכילה שכח וכו' ואין נראה כו' הייתי רוצה לומר דרש"י ז"ל לטעמיה דפי' לעיל דר"י סבר אומר מותר אנוס הוא וא"כ אם כפירוש התו' זהו אומר מותר דסבר דאין לאו בתורה בשבועה ואיך קאמר דמודה ר"י ואין לומר דאיהו לא ס"ל הכי אלא אליבא דרבנן מודה דהא כבר פי'

דאיהו כרבנן ס"ל אלא שאין פי' זה אמת לפי מה דהוכחתי לעיל דאומר מותר לרש"י הוי אומר מותר מעולם דווקא כגון תינוק שנשבה תדע דהא הכיר ולבסוף שכח עיקר שבת מודה ר"י דחייב וא"כ גם בשכח עיקר לאו דשבועה ובשעת שבועה ידע זהו ממש הכיר ולבסוף שכח ע"כ נראה דרש"י כוונתו לתרץ דגם נדון זה ר"ל ששכח שנשבע מקרי שגג בלאו שבה מדאשכחן בכל מס' שבועות דשגגת שבועה הוי בכה"ג כדאמרינן פ"ג דשבועות גבי העלם שבועה שנשבע שלא אוכל וסבור שאוכל קאמר או שאמר שלא אוכל פת חיטין וכסבור דשעורין קאמר דכל זה שכחת שבועה היא כדאיתא התם וכל זה אינו שכחת איסור שבועה וכן משמע שם בשיטת שבועה שלא אוכל זו אם אוכל זו ותדע דאם זה לא קרוי שגגת לאו ולא מחייב א"כ מאי פריך הכא פשיטא.

דלמא הא קמ"ל דס"ד דלא בעינן לאו אלא כיון ששכח השבועה כפי' רש"י סגי אבל שגגת לאו לא בעינן קמ"ל דבעינן שגגת לאו דווקא ואי ס"ל דגם בשכחת השבועה מחייב א"כ איך קאמר עד שישגוג בלאו והא בלאו שגגת לאו לא מחייב כיון דשכחת שבועה לא מקרי שגגת לאו לכן פי' רש"י דגם זה קרוי שגגת לאו וגם התו' ז"ל נ"ל דלא נחלקו עם רש"י בדין כ"א בפירוש הלשון דהלשון לא משמע כפי' ולעולם גם שכחת שבועה חייב כמו שהוכחתי לעיל ולפי' התו' דמאי דקאמר עד שישגוג ר"ל היכא דשגג בשכחת האיסור לא מחייב עד שישכח הלאו ולא מיירי אביי בשכחת שבועה דלעולם מחייב גם בהא אלא היכא דהשגגה הוי באיסור אז לא מחייב כ"א בשגגת הלאו: ע"ב ד"ה הא מני מונבז היא פי' בקו' אבל לרבנן דפליגי אמונבז לא אשכחן שגגת שבועת ביטוי לשעבר וסברי כר"י דאמר בשבועות אינו חייב אלא על העתיד לבא והקשה הר"א לרבינו שמואל דהא רבנן דמונבז כו' הנה ראיתי בספר אבן העזר קושיא זו שהקשה אותה הרמב"ן לרבינו שמואל ז"ל ונשבע ר"ש העבודה שאין תירוץ לקושיא זו ואני בע"ד ידעתי מיעוט שכלי כי הצעיר מקטני קטני תלמידי תלמידיו של רבינו רשב"ם ז"ל צפורן אצבע קטנהשלו עבה מכריסי ואעפ"כ נלע"ד לישב קושיא זו דה"פ דלאביי ס"ל דלא נחלקו ר"י ור"ע אלא במלקות אבל בקרבן אפי' ר"ע מודה דלא מחייב לשעבר דאע"ג דבשבועות פ"ק דף ג' קאמר לעולם ר"י וכי לא מחייב ר"י לשעבר קרבן אבל מלקות חיובי מחייב אלמא ר"י ור"ע בקרבן הוא דפליגי וכן פ"ג דף כ"א קאמר ור"י דאמר אינו חייב אלא על העתיד לבא אבל מלקי לקי מ"מ אביי לא ס"ל הכי וכן פירשו התו' שם ד"ה ומה ראית לחד לישנא דלמא כולה כר"י וחד למעוטי מקרבן וחד למעוטי ממלקות וא"כ פליג ר"י גם אמלקות וא"כ אביי ס"ל לפי האמת הכי דחד למעוטי ממלקות וחד למעוטי מקרבן ור"ע מודי ליה בקרבן ופליג עמו במלקות או כאידך לישנא דתו' דחד משני' למעוטי אוכל ולא אוכל ממלקות וחד למעוטי אכלתי ולא אכלתי מקרבן ואתיא כד"ה דגם ר"ע מודה בקרבן וסוגי' דשבועות דס"ל דר"ע מחייב בקרבן בלעבר קיימא כרבא ור"נ דס"ל דשגגת קרבן בשבועות ביטוי שמה שגגה כיון דחידוש הוא ופליגא אאביי וכדפי' גם התו' לשיטת' וא"כ אפשר לקיים פי' רש"י ז"ל אע"פ שלא פי' כן בלשונו מכל מקום איהו ז"ל לא אסיק אדעתיה קושיא זו דרבנן דמונבז ר"ע הוא ומ"מ פירושו לא נדחה דאפשר להעמידו כמו שאמר וגם אפשר לישב לשונו דכוונתו דרבנן דמונבז שהוא ר"ע מודה לר"י בקרבן דאינו חייב אלא להבא דודאי ר"י גם אקרבן קאי כיון דקרא לדידיה לא קאי אלהבא ור"ע פליג עמיה במלקות ומודה בקרבן ובהא

מיושב דלא מצי למפרך ממתני' דשבועות דדלמא אמלקות קאי ולכך פריך מברייתא והוי ס"ל למקשן מדקאמר איזהו שגגת ביטוי לשעבר ודאי ר"ע קתני לה דאיהו שמיע לה מיניה דמחייב לשעבר כלהבא וא"כ מוכח מברייתא דגם בקרבן ס"ל הכי וש"מ דבשבועות ביטוי דשגגת קרבן שמה שגגה ומשני דאפ"ה מונבז היא ומה שהשיבו התו' ז"ל על פרכת רש"י על לשון אחרון דלאו פירכא היא דאי משום הא איצטריך דלתני בהדיא האדם בשבועה פרט לאנוס נ"ל דכוונת רש"י דלמא הא קמ"ל דגם מחמת שכחת הלאו והאיסור לא מקרי האדם בשבועה ואי תנא סתמא ה"א דווקא היכא דשכח השבועה עצמה וסבור שבאמת נשבע וכמ"ש התו' עצמן בתר הכי זהו מקרי אנוס אבל אם שכח מה שכתוב בתורה לא מקרי אנוס ראיה לדבר דהא אמר רבא במכות אומר מותר קרוב למזיד הוא ולפי' התו' הוי אומר מותר ששכח לפי שעה כמ"ש לעיל וס"ד דגם גבי שבועה לא הוי אנוס קמ"ל ובאמת לע"ד צריך לישב כיון דס"ל לרבא דאומר מותר קרוב למזיד הוא למה לא מקרי האדם בשבועה דרצה לומר שהוא אנוס ולמה הוא אנוס ונהי שפי' התוס' דבכל דוכתא לא ממעטינן אומר מותר כ"א בגלות דכתיב בשגגה טובא אין כוונת' דבכל דוכתא לא הוי קרוב למזיד אלא ר"ל דבכל דוכתא הוי אומר מותר בכלל שגגה כדפי' התו' בשילהי פירקין דמחייב ופשוט הוא דאיך אפשר לומר סברא זו דגבי גלות יהיה קרוב למזיד ובכל דוכתא יהיה אנוס דמ"ש אלא דגזירת הכתוב למפטריה מגלות ולחייבו בכל דוכתא בקרבן לא שנאמר דהכא קרוב למזיד הוא והכא אנוס הוא וכן לפירש"י אע"ג דס"ל דאומר מותר דבכל דוכתא היינו אומר מותר מעולם מ"מ בהכיר ולבסוף שכח עיקר שבת מודי דלאו אנוס הוא דהא מחייב חדא מיהת וא"כ למה נמעיטנה בשבועה.

וצ"ל לא מקרי האדם בשבועה אע"ג דלאו אנוס הוא מ"מ האדם משמע שצריך שידע וזה אינו יודע דשכח ולאו אדם הוא אע"ג דהוה ליה לידע ומ"מ רבותא היא ולא פשיט' היא דנפרך לאביי וליקום בתיובתא וא"כ לעד"נ דשפיר פריך רש"י: דף ע ד"ה יכול עשאן כולן בהעלם א' תימא א"כ מנינא [למה לי עד ומיהו ק' לר"י כו' ופ"ה התם כו' הנה רש"י ז"ל שפי' כאן ד"ה עדיין אני אומר על חריש וקציר חייב שתים ואם עשאן בהעלם א' נראה מדבריו דהוא גרס גרסא שלנו דאם כדברי ר"י ז"ל דהתנא בעי למילף דחייב אף אם לא עשה כל הל"ט מלאכות בבת אחת הל"ל ועדיין על חריש וקציר חייב שתים אם עשאן לעצמן ועל כולן אינו חייב עד שיעשה אותן בב"א ומה ענין העלם א' לכאן כיון דהדרשה דלא תבערו לאו אהא קאי כ"א לחייב בפני עצמו אם עשאן לעצמו בלא העלם א' וע"כ ניתן להצילו: ונלע"ד לומר איפכא דמנינא לר' נתן אתא לאשמועינן דאיכא ל"ט חטאות ר"ל אם לא עשאן בהעלם א' חייב על כל א' דלא תימא דכולן חילול אחד הן ואינו חייב עד שיעשה כולן בבת אחת קמ"ל דכ"א חלול בפני עצמו הוא וחייב על כל אחד והשתא קאמר התנא לפי שנאמר דברים הדברים כו' א"כ צריך קרא לחייב על כל א' בפני עצמו אלמא בלא מנינא סד"א דלא ליחייב אא"כ עשאן כולן בב"א א"כ השתא נמי דנכתוב מנינא אכתי אמינא דאינו חייב על כולן בהעלם אחד כ"א א' דהא אי לאו קרא הייתי אומר דאינו חייב אא"כ עשאן כולן בב"א אלמא ס"ד דכולן אינם חשובין כ"א חלול א' ולא מיחייב אלא חדא על כולן אבל בלא מנינא אפשר דלא איצטריך קרא לחלק דלמה לא יחייב על כל א' כיון דכל מלאכה הוי חילול בפני עצמה וחייב על כל א'

מיתה או חטאת למה לא יתחייב על כ"א כמו חלב ודם אבל השתא דאיצטריך מנינ' דלא תימא כולן חלול א' הן א"כ נהי דאיתרבי כ"א בפני עצמו מ"מ אם עשאן בהעלם א' אימא לא מחייב אלא חדא וא"כ לקמן פ' הזורק פריך מר' דדריש מנינא מאי קמ"ל אי לחייב על כל א' בפני עצמו פשיטא הא קיימא לן דאפי' בהעלם א' חייב על כ"א ופשיטא דלא פליג ר' ע"ז דהא כ"ע מודו בהא ואדרבה הא ס"ד דאפילו אתולדה במקום אב מחייב ר' תרתי וא"כ ר' דדריש ממנינא לחוד ולא אשכחן ליה דדריש דרשא אחריתא כגון מלא תבערו או מאחת מהנה כ"א מנינא לחוד דדריש מאי קמ"ל בהאי דרש' בשלמא אי היה דורש גם לא תבערו כמו ר' נתן ניחא דמייתי האי דרשה לחייב על כ"א אם עשאו בפני עצמו דממילא אייתר לא תבערו לחלק אבל השתא שלא הזכיר ר' לא תבערו כ"א מנינא לחוד היכי ס"ד למימר דר' דריש מנינא לחייב על כ"א אם עשאו בפני עצמו והלא חייב על כל א' אפי' כולן בהעלם א' ואיך תופס ר' את הקטן ומניח את הגדול דדריש לחייב על כ"א אם עשאו לעצמו שהיא פשוטה יותר ולא רצה לסמוך עליו שנדע מעצמינו והדרשה שהוא חייב יותר סמך שנדע מעצמנו והלא כיון שחייב יותר אין חדוש בדרשא זו כלל ועוד אפשר דס"ל לתלמודא כיון דלא אשכחן לר' דרשא אחרינא לחלק ודאי לדידיה מנינא לחלק אתי דלחלק מודו כ"ע דכן צ"ל גם לפי' ר"י ז"ל דפריך בהזורק דר' לא מחייב אתולדה במקום אב ומאי מוכח דלמא ר' לא דריש לא תבערו ואתי מנינא למימר דלא חייב כ"א אל"ט בב"א כשיטת ר"י ז"ל אלא צ"ל דזהו פשוט הוא דר' לא יחלוק ע"ז דודאי חייבינן על כל א' לעצמו ואין צריך שיעבור כל הל"ט גם לא יחלוק ר' אחא שאם עשאן כולם בהעלם א' דחייב על כ"א דהא ס"ד דאפילו אתולדה במקום אב מיחייב תרתי וא"כ כ"ש אם עשאן כ"א בפני עצמו שחייב על כ"א וה"ה לשטתי' וכיון דר' ע"כ אית ליה לחלק ולא אשכחן ליה שום דרשה ע"ז ודאי ממנינא יליף ועוד דע"כ אי מנינא לר' אתי לחייב על כ"א בפני עצמו אם עשאו לעצמו א"כ לחלק לר' ע"כ מלא תבערו דווקא אתי דמאחת מהנה או ממחלליה מות יומת לא אתי דא"כ מנינא למה לי דהא בהנך תרתי דרשות מבואר בהדיא דקרא אעשאן כולן בהעלם א' קאי דאחת שהיא הנה וכו' ליכא לאוקמא כ"א אשגגת מלאכות ועשה הרבה מהם באותו העלם וכן מחלליה מות יומת דרבתה תורה מיתות הרבה על חילול א' וזה לא שייך אלא אם עשה בהעלם א' הרבה מלאכות שהחלול א' וחייב הרבה וא"כ מאי קמ"ל מנינא דאין צריך שיעבור כל הל"ט והא אפי' אם עשאן כולן בהעלם א' חייב על כל אחת מכ"ש אם עשה כ"א לעצמו דחייב עליו אלא ע"כ מלא תבערו אתי דהתם צריכא מנינא דבלא מנינא ה"א דלא תבערו אתי שאין צריך שיעבור כל הל"ט ולא לחלק בהעלם א' והשתאדכתיב מנינא להא דרשא אייתר לא תבערו וא"כ כיון דע"כ מלא תבערו אתי ה"ל לר' לאשמועינן דרשא דלא תבערו כיון דאיכ' לאוקמא לא תבערו ללאו ואז לית לן קרא לחלק א"כ מי היא הנביא שידע כוונת ר' דס"ל לחלק ואיך אשמועינן ר' דרשה שאין חידוש כלל והדרשה שיש בה חידוש גדול יותר סמך שנדע מעצמינו זו אינה תורה אלא ר' לחלק אתי לאשמועינן ממנינא אבל ר' נתן ס"ל דלא ילפינן לחלק ממנינא דמנינא אתי לחייב על כל מלאכה לבדה שאין צריך כל הל"ט ועוד נראה דע"כ צ"ל לפי מאי דקאמר בגמ' דמנינא דמתני' אתי לחלק וכן לרש"י ור"י ז"ל אליבא דר' א"כ מנ"ל דאתולדה במקום אב לא מחייבי דלמא מנינא לחלק לחוד אתי דאם עבר על כולן חייב ל"ט חטאות ר"ל

על האבות ולעולם אם עבר על התולדות נמי חייב אלא קמ"ל אבות איכ' ל"ט
ותולדותיהן כיוצא בהן ואצ"ל במתני' דקתני אבות בהדיא ומנ"ל למדרש דאתי
לאשמועינן דאם עבר על כל איסורי שבת ליכא כ"א ל"ט דלמא באבות לחוד קמיירי
אלא ע"כ צ"ל דקשיא מנינא למה לי דה"ל למתני' או לקרא למכתב בחד' לחייבו בפני
עצמו וממילא הוי כלן חייבין ומנינא למה לי לאורויי בכולהו אטו לא ידענא דכשחייב
על כלן חייב ל"ט אלא ע"כ אתי לאשמעינן דבין כל איסור ליכא אלא ל"ט כן צ"ל ע"כ
ותיתי מהי תיתי מ"מ ע"כ צ"ל דמנינא אתי לאשמעינן דאינו חייב על תולדה במקום אב
לרש"י ולר"י וא"כ לשיטתיה נמי אי מנינא דקרא קמ"ל לחייב ל"ט אם עשאן כולן כ"א
לעצמו כמ"ש א"כ צ"ל ג"כ דליכא אלא ל"ט ולא יותר ואתולדה לא מחייב כלל אפילו
אם עשאן בשתי העלמות מדכתיב מנינא דמה לי אי מנינ' אתי להעלם א' או לכמה
העלמות ואין זה חדוש דהא ס"ד התוספות דמנינ' אתי לאורויי דחייבים על כל האבות
דס"ד דאיכ' מקצת אבות שאין חייבין עליהן ולשיטת ר"י ס"ד דאתי מנינא שצריך
שיעבור כל הל"ט ועל ל"ח מהן לא מחייב על כל א' וא' דאין חדוש דמנינ' אתי שחייב
דווקא על האבות ולא על התולדות וא"כ פשיטא דפריך שפיר בהזורק וכי ס"ד דר' לא
מחייב אתולדה כלל אפי' בשתי העלמות הא לא ס"ד ועוד דמכ"ש פריך טפי איך ס"ד
דר' מחייב אתולדה ודאי אי מנינא לר' לעשאן בכמה העלמות אתי א"כ לא מחייב
אתולדה כלל לעולם ואיך ס"ד דמחייב אפי' במקום אב אלא לפי האמת ליכא למ"ד דלא
חייב אתולדה כלל דפשיט' דתולדות כיוצ' בהן כדאית' רפ"ק דב"ק אלא ודאי מנינא
להעלם א' אתי ולמפטר תולדה במקום אב והשתא א"ש הא דלקמן קאמר רבא הא מני
ר' היא דאמר אבות מלאכות מ' חסר אחת וקשה קצת למה שבק רבא לר' נתן דדריש
ג"כ הכי וקדם בהא דרשא דקשיש מיניה דהא אמר ר' בפ' יש נוחלין ילדות הוי בי
והעזתי פני בנתן הבבלי ואפשר כיון דר' סתמיה למשניות אוקמיה כר' ולשיטתיה א"ש
דר' דדריש מנינא לחלק ר"ל דקרא קמ"ל מנין החטאות שהוא מביא אם נעלמו כל הלכות
שבת בעולם לא יעבור המנין לעולם מל"ט וכדפי' רש"י וא"כ לית ליה כותי' דה"ל מ'
אבל לר"נ דלא אתי מנינא לחלק אע"ג דגם לדידיה ס"ל ל"ט דווקא לשיטתיה דמנינ'
קמ"ל דאיכ' ל"ט חטאות ר"ל שחייב על כ"א ואין כולן חשובין כמלאכה אחת דנימא
שאינו חייב עד שיעבור כולן אלא על כ"א חייב מ"מ מתני' דאבות מלאכות דאתי
לאשמועינן שאם עשאן כלן בהעלם א' חייב על כ"א דלהכי תנא מנינ' לא ניח' לן לאוקמ'
כר"נ כיון דלדידיה לחלק לאו ממנינ' אתי ולכן אוקמ' למתני' דתני מנינ' להעלם א' כר'
דאיהו יליף נמי ממנינ' לחלק ועוד דר' לא מני לה לכותש במנין הל"ט גבי האי דינא
דהעלם א' אבל לר' נתן לא אשכחן דלא מני כותש גבי האי דינא אע"ג דלפי האמת לא
ס"ל גבי כותש כמ"ש מ"מ בדינא דהעלם אחד דהוא עיקר כוונת התנ' דמשנה לא אשכחן
ליה דלא מני לה ולכן נקט ר' ובמה שפרשתי מיושב הא דקתני לפי שנאמר כו' דבהא
תלי' הדרשא כיון דאשכחן קרא דאיצטריך לחלק כל מלאכה לעצמה מכ"ש דצריך קרא
לחלק אם עשאן בהעלם א' ואפילו אם נאמר דאפשר דבלאו הכי נמי צריך קרא לחלק
מלאכות מ"מ התנא עדיף מיניה יליף לחזק דבריו דאיצטריך לא תבערו לחלק מכח ק"ו
כמ"ש דכיון דאיצטריך קרא לחלק כל מלאכה א"כ פשיט' שהייתי אומר דבהעלם א' לא
נחלק כיון דבלא מנינ' לא הייתי מחייב אפי' אם עשאה בפני עצמה א"כ די לנו במה

שחדשה תורה והבו דלא להוסיף להכי איצטריך לא תבערו: שם ד"ה ועל כולן אינו חייב פ"ה משום דהוי כלל בלא תעשה וק' דכללא נמי כתיב בעשה כו' נלע"ד ליישב אחת אחת דמה שהקשו דכללא נמי כתיב בעשה הנה ס"ל לרש"י ז"ל דל"ק מידי דהא אנן השת' שקלינן וטרינן לחייב חטאת על כ"א וזהו מכח הכלל דלא תעשה דעל עשה אינן חייבין חטאות בכל התורה כ"א על ל"ת וא"כ צריך ללמד על הכלל דל"ת שחייבין על כ"א לא על הכלל דעשה שאין מעלה ומוריד לענין זה כלל ונהי דליכ' לאקשויי איך נלמוד מבחריש וקציר שהוא עשה לחייב עליהן חטאת כיון דכתיבי בעשה דזה אינו כלום דמ"מ הם בכלל ל"ת והוציאן הכתוב בפרט להורות שכשם דבעשה הם נחלקים ה"ה בל"ת וחייבין עליהם מחמת הל"ת בפני עצמן וכן אם ילמדו על הכלל כולו צריך ג"כ שילמדו על הכלל דל"ת דחייבין על הכלל כולו על כל א' א"כ ע"ז הכלל צריך שילמדו דמכח שהיו חריש וקציר בכלל דעשה וזה לא מהני לחיוב חטאת ומה שהקשו דאין זה נאמר אלא בכלל ופרט וכו' י"ל דרש"י ס"ל דחדא ענינא הוא וראיה לדבר הא דאמרינן פ' נגמר הדין דף מ"ה רבנן דרשי כללי ופרטי והומת ותלית כלל כי קללת אלהים פרט אי הוי מקרבי להדדי הוי אמרינן אין בכלל אלא מה שבפרט השת' דמרחקי אהני לרבוי ע"ז דדמי לה דכל מילי משמע דמכל מקום כלל ופרט הוא ופי' התו' במנחות פ' כל המנחות באות מצה דף נ"ה ד"ה וכלל ופרט המרוחקים דרבנן דרשי מחמת דמגדף היה בכלל והומת ויצא מן הכלל א"כ משמע דחדא ענינא וחדא מדה וכן משמע קצת בשמעתין דכל המנחות דקאמר התם דלא תאפה חמץ הוי דבר שהיה בכלל ויצא כו' ופריך ואימ' לא תעשה חמץ כלל לא תאפה פרט כלל ופרט כו' ומשני משום דהוי כלל ופרט המרוחקים זה מזה ואין דנין אותו בכלל ופרט משמע קצת דאי הוי מקורבין הוי כלל ופרט והריחוק גורם שהוא דבר שהיה בכלל א"כ בעינן שיהא כללם ופרטן שוין דחדא מידה היא אם מקורבין הם נידון בכלל ופרט ואם מרוחקים נידון בדבר שהי' בכלל ואז הפרט מוסיף ללמד על הכלל כולו: והנה התו' עצמן ז"ל כתבו פ"ק דשבועות דף ז' ד"ה אחת לכלל דמידת כלל ופרט המרוחקים שוה למידת כלל ופרט וכלל וכבר הבאתי לעיל דכלל ופרט המרוחקים דנין בדבר שהיה בכלל וכן הר"ש מקינון ז"ל בספר כריתות שלו הביא דכלל ופרט המרוחקים דדנין בדבר שהיה בכלל שוה לכלל ופרט וכלל אלא שחלק בין אם הוא בא להוסיף על הכלל כגון הבערה דשמעתין או למעט כגון שלמים דשבועות הנ"ל ודיבמות פ"ק כללו של דבר נ"ל דמ"מ אפילו לרש"י דכתב דכלל ופרט המרוחקים הבא להוסיף אינו דומה לכלל ופרט וכלל מ"מ צריך שיהיו כלליהם ופרטיהם שוין ומה לי שדנין בכלל ופרט וכלל דנין בדבר שהיה בכלל כו' ומה שאין דנין שם אין דנין ג"כ וכ"ש לדברי התו' שהן שוין במידה והנה במ"ק אמרינן דכלל ופרט וכלל היכא שהכלל והפרט הם בל"ת אין דנין וא"כ ה"ה כלל ופרט המרוחקים דשוה אלא כמ"ש ומה שהקשו דהתם איכא למ"ד דנין אני אומר היינו דקאמר רש"י א"נ כו' ור"ל דלמ"ד אין דנין אתי' כפשטיה ולמ"ד דנין איכא טעמא אחרינ': ד"ה מ"ט דר"י פ"ה כו' ואין לשון מ"ט משמע כן נ"ל דלרש"י ז"ל הוי האי מאי טעמ' אין פירושו מהו טעמיה אלא האי מאי לשון בעי' הוא כדאמרינן בעלמ' כגון זה מאי שפירושו איך הוא ה"נ ה"ק איך הוא טעמו ר"ל הטעם שאמר ר"י היאך הוא נדרש דבלשון ר"י אין מתורץ כל היתורים וא"כ איך טעמו נדרש:ד"ה חזינן אי משום שבת קפריש כו' פ"ה שאמר לו שבת היום

ופירש וק' דשמא כי הוי אמרי ליה נמי מלאכה היא פורש אפי' לא יזכירוהו שבת עכ"ל ואני בע"ד לא ידעתי מאי קשי' ולא הבנתי קושית ר"י ז"ל כלל דלעד"נ דהבעי' היא זה שהעלם זה וזה בידו ואיכא למיתלי שמחמת שגגת שבת לבד הוא עושה ולא מחמת שגגת המלאכות שאפשר שאם היה יודע שהוא שבת לא היה עושה כי עיקר שגגתו היא שבת ולא טעה לעשות המלאכה מחמת שגגת המלאכות.

או נימא איפכא ששגגת המלאכה גרמה לו שהיא היתה בדעתו ומחמתה עשה יותר או דלמ' שמחמת כל אחד בפני עצמו עשה וא"כ מיבעי' לן בתר הי אזלינן כיון שמחמת כ"א עשה או אזלינן בתר חדא שגגה או בתר טובא שגגות והשת' קאמר ר"א חזינן אי מחמת שבת קפריש א"כ חזינן דמחמת שבת עשה דאי מחמת מלאכות למה פריש הרי נשארה שגגת מלאכות בידו דאין לומר דעשה מחמת שניהם דזה אין נ"ל לתלמוד דאם עושה מלאכה מחמת שגגה למה לא יעשה מחמת חדא שגגה ג"כ אלא הבעי' היא בהי נתלי יותר לומר מחמת שגגה זה הוא עושה אף אם היה זדון בחבירו או אף אם שקולים הם ומחמת כ"א הוא עושה בתר הי אזלינן כמ"ש וא"כ אי פריש מחמת שבת הרי חזינן שלא עשה מחמת שגגת מלאכות כ"א מחמת שבת לבד דאל"כ למה פריש וא"כ לא יכולתי להלום קושית ר"י ז"ל דמקשה דלמ' אי הוי אמרי ליה מלאכות נמי הוי פריש ואיך אפשר והלא הוא עדיין שוגג במלאכות ולמה פריש כיון שהוא עושה מחמת כ"א לבדה וכן איפכ'.

ואפשר דקושיתו ז"ל היא דלמ' הוא עושה מחמת שגגת שניהם וכיון דאמרי ליה חדא נשאר חדא בידו ומחמת חדא לא היה עושה ולכן אי הוי אמרי ליה מלאכה נמי הוי פריש כיון שנודע לו חדא שגגה אבל כבר כתבתי דזה לא נסתפק ליה לרבא דלמ' לא יעשה מחמת שגגת שבת לבד או מחמת שגגת מלאכות לבד כיון דהשגגה גורמת לו המלאכה א"כ אם שגג בשבת וסבר שהוא חול למה לא יעשה מלאכה בחול וכן איפכ' אלא דהספק הוא אי יש שום סבר' לומר שחדא מן השגגות היא שכוחה יותר מחברתה ומסתמ' כי עשה מלאכה היה שגגה זו בלבו ומחמתה עשה או אפי' שניהם שכוחות ומחמת כ"א עשה מ"מ בתר הי אזלינן ופשיט ר"א דיש להעמיד על הדבר כמ"ש אך קשה קצת דמשמע דאי לא פריש מחמת שבת א"כ מחמת מלאכות עשה וזה אינו דשמ' עשה מחמת כ"א ועדיין לא ידעינן בתר הי מינייהו ניזיל כמ"ש: ואין לפרש דלשיטת רש"י ס"ל לר"א גם לרב' דודאי אי הוי ידעינן דהוא עושה מחמת שגגת שבת אף אם הוא עושה גם מחמת שגגת מלאכות מ"מ כיון שגם מחמת שבת הוא עושה לא נחייבהו הרבה כיון שחדא שגגה ג"כ גורמת אין לחייבו על כל מלאכה דכולן חדא שגגה הן ג"כ היפך קצת משיטת רשב"א ז"ל אך הספק הוא אי איכ' שום סבר' בשגגת מלאכות למיתלי דנימ' שגגה זו גורמת לבדה ולא עשה כ"א מחמתה ולא משום שבת שזו היא שכוחה יותר ועשה מחמתה ובשע' מלאכה היתה מחשבת שגגתו עליה וא"כ קאמר אי מחמת שבת פריש אפי' היה פורש גם מחמת מלאכות מ"מ כיון דחזינן דעשה מחמת שבת ג"כ הוי חדא שגגה כמ"ש ואי מחמת מלאכות פריש הרי חזינן דלא עשה מחמת שבת כלום דאל"כ למה פי' הרי נשאר שגגת שבת דזהו כמ"ש מ"מ קשה היכי קאמר אי מחמת שבת פריש כו' משמע אי לא פריש משבת העלם מלאכות בידו ואמאי דלמ' עשה מחמת כל אחד וכי עשה מחמת כ"א הרי כבר כתבתי שאזלינן בתר שבת כיון ששבת גרמה ג"כ

והייתי יכול לתרץ דגם לשיטת ר"א לא פשיט ר"א כל הבעי' אלא כלומר לפעמים נוכל להבחין מחמת מה עשה ואה"נ אי לא פריש משבת לא אפשיט' בעי' בתר הי ניזול דלמ' מחמת כ"א עשה כמ"ש: אבל יותר נכון לתרץ דודאי אי לא ידעינן מחמת מה עשה אמרינן דלמ' שני השגגות גרמו ר"ל דהיה עושה מחמת שבת אף אם היה מזיד בשבת וכן היה עושה מחמת מלאכות אף אם היה מזיד על המלאכות כי מחמת כ"א היה עושה אבל השת' דחזינן דהודיעוהו שבת ולא פריש ועושה מ"מ מלאכ' מחמת שגגת מלאכות הוכיח סופו על תחילתו דגם תחלתו מחמת זה הי' עושה ולא תלינן בשבת כלל.

ואין להקשות דמשמע בדברי רש"י שמחק הגירס' ואי כי מודעת ליה משבת כו' הרי לפי' זה היתה הגירס' עולה על נכון לפי מה שכתבתי. י"ל דק' ליה לרש"י למה לא נקט איפכ' ג"כ ואי פריש ממלאכות העלם מלאכות בידו ואי כי מודעת ליה אמלאכות אכתי צריך לאודועיה אשבת העלם שבת בידו דחדא טעמ' לתרווייהו אלא משמע מדלא נקט איפכ' דהעלם מלאכות הוא העיקר וכפי' רשב"א ולא כפירושי דהוכיח סופו על תחילתו אלא היכ' דהעלם זה וזה בידו מלאכות עיקר וא"כ היכי קאמר כלום פריש ממלאכות כיון דבשניהם שוין חייב על כ"א וא' וכמו שהקשה רשב"א ז"ל ולפי פירושי אתי שפיר דפריך כלום פריש משבת אלא טעם זה נזכר במלאכות וא"כ דלמ' משום מלאכות עשה ופריש השת' כיון שנזכר במלאכות או מחמת כ"א וא' עשה ועכשיו שהזכירוהו שבת נזכר גם במלאכות שפי' וא"כ אכתי לא ידעינן מחמת מה היה עושה בראשונה וכן איפכא: ע"ב ד"ה מאן דאמר אשם ודאי לא בעי ידיעה פ"ה דאיכא פלוגתא דר"ע ור"ט וליתא דהא תנן כו' הנה הקושיא גדולה כ"כ עד שיש לתמו' מאוד שרש"י ז"ל ראה תחילת המשנה ולא ראה סוף המשנה וזה א"א להאמין על א' מהמתחילים כ"ש על עמוד העולם ז"ל ע"כ נראה דרש"י דחקו דלא מצינו לפי זה שום מ"ד דס"ל דלא בעי ידיעה בתחילה דהא ר"ע ור"ט מודו בהא ע"כ ס"ל פירושא דמתניתין דהתם דקאמר ר"ע מחייב על הספק מעילות אשם תלוי וחכמים פוטרים ומודה ר"ע שאינו מביא את מעילתו עד שיתודע לו ויביא עמה אשם ודאי ויש לדקדק מאי קאמר ומודה ר"ע כו' מעילתו מאן דכר שמה שיביא מהי תיתי שיביא מעילתו והלא אשם תלוי אינו אלא על ספק מעילה ומהי תיתי יוציאו ממנו ממון בספק ועוד אי טעמא דר"ע דעצה טובה קמ"ל במעילה מרובה שטוב לו להביא שני אשמות מלהביא מעילתו מיד מאי ומודה שייך בזה פשיטא וכי בשופטני עסקינן שיביא מעילה מאה מנה ולא יביא שני אשמות ששניהם בשתי סלעים ואע"ג דלדברי התו' א"ש דכתבו דר"ט ס"ל דלעולם אינו יוצא מידי מעילתו עד שיביא אשם ומעילתו ויתנה וא"כ קאמר דר"ע מודה לרבנן דאינו צריך לעשות זאת י"ל דס"ל לרש"י דגם זה לא משמע כן מדברי ר"ט דקאמר מה לזה מביא משמע דאינו מחויב להביא שני אשמות אבל אם ירצה הרשות בידו כמו שכתבו התו' עצמן בקושיתן ע"כ נראה לו דהכי פירושא דמתני' דר"ע מודה שצריך שיביא אשם ודאי אח"כ ואין האשם תלוי מכפר כפרה גמורה אלא צריך שיהא אשם ודאי לכשיתודע לו וא"כ א"ש דמודה לרבנן דרבנן סברי שאינו מביא אשם תלוי אלא מביא אשם ודאי לכשיתודע לו ור"ע אע"ג דס"ל אשם תלוי מ"מ אין כוונתו שיביא לכפרה גמורה אלא ס"ל בהא כרבנן דמביא אשם ודאי דאשם ודאי בעי ידיעה בתחילה וכן פי' רש"י בהדיא הכא דאהא קאי ומודה ר"ע זו היתה משנת ר"ע בתחילה וכששמע מר"ט דאמר מה לזה מביא שתי

אשמות דלא בעי ידיעה בתחילה אמר נראין דבריו במעילה מועטת כו' וקבל דבריו של ר"ט וחזר בו והיינו דמסיים במתני' מודה ר"ע לר"ט במעילה מעוטה ויש להקשות מאי קמ"ל הא בהדיא קאמר ר"ע נראין דבריו אלא ע"כ צ"ל דס"ד דר"ע לדבריו דר"ט קאמר דאפי' לדבריו אין בו טעם נכון כ"א במעילה מעוטה אבל לדידיה לא ס"ל כלל אפי' במעילה מעוטה קמ"ל ואי ר"ע בתחילה לא קאמר שאינו מחויב להביא מעילתו אלא אם ירצה יביא שני אשמות וכשיטת התו' ור"ט ס"ל שהוא מחויב להביא דווקא מעילתו וא"כ צ"ל דס"ד דר"ע לא ס"ל כר' טרפון אפי' במעילה מעוטה אלא לדבריו קאמר ולדידיה לא ס"ל קמ'דבמעילה מעוטה ס"ל כוותיה וע"כ א"א לומר דס"ל כוותיה דמחויב להביא מעילתו דווקא ואינו יוצא מידי עבירה בשתי אשמות כר"ט דזה אינו דא"כ במעילה מרובה אמאי יוצא דאטו משום דטוב לו להביא שני אשמות כדקאמר ר"ע משום הכי יצא מידי עבירה כיון דאין הדין לצאת מידי עבירה אלא בהבאת מעילתו אלא ע"כ ר"ל דאם ירצה יביא מעילתו דס"ד דר"ע לא ס"ל להביא מעילתו ויתנה דבעי ידיעה מתחילה קמ"ל וא"כ אי ר"ע בתחילה נמי לא קאמר שאינו יכול להביא מעילתו אלא אם ירצה יכול אלא שאינו צריך א"כ מה חידש לבסוף הרי בתחילה נמי הכי קאמר דאין נראה דחידש דמודה ר"ע דבמעילה מעוטה טוב לו לעשות כדרכו דאין זה הודאה אלא עצה טובה מיהו זה יש ליישב דס"ד דר"ע בתחילה לא קאמר הכי אלא דאינו יכול להביא מעילתו ולהתנות משום דבעי ידיעה בתחילה קמ"ל דכוונתו שאינו צריך ואם רוצה יכול להביא ומ"מ קשה דאיך קאמר מודה ר"ע לר"ט הרי אם מודה לדבריו דלר"ט מחויב להביא מעילתו דווקא ובשתי אשמות לא יצא מידי עבירה כלל דאם מביא אשם תלוי עדיין הוא בעבירה מפני המעילה ולר"ע אם ירצה יביא שני אשמות ויצא בע"כ צ"ל הכי כמ"ש דמה לי בזה דטוב לו בשני אשמות מ"מ לא יצא מידי עבירתו ומודה ר"ע לר"ט משמע בכל דבריו והאמת לא מודה ליה כ"א דרשאי להביא לא שהוא מחויב אבל לפרש"י א"ש דודאי ר"ע בתחילה קאמר דאינו יכול להביא כלל מעילתו ויתנה דבעי ידיעה בתחילה וקאמר ר"ט מה לזה מביא כו' אלא אם ירצה יביא ויתנה דלא בעי ידיעה וחזר ר"ע וקאמר דנראין דבריו כו' ומסיים התנא דלא תימא דר"ע לדבריו קאמר אלא דחזר בו לגמרי ומודה לר"ט דלא בעי בתחילה וא"כ אצ"ל דר"ט ס"ל דמחויב להביא מעילתו אלא ר"ט נמי אם ירצה קאמר אלא דקמ"ל דלא בעי ידיעה וקאמר לר"ע דאתה מכריחו להביא שני אשמות דווקא מה לזה אלא אם ירצה יפטר בא' ואפי' במעילה מרובה אם ניחא ליה להביא מעילתו הרשות בידו ונתישבה גם קושית התו' והתו' עצמן נראה מדבריהם דלא הקשו כ"א לפירושן ולא לפי' רש"י וא"כ הא דקאמר בשמעתין למ"ד כו' ר"ל לאפוקי ממשנה ראשונה דר"ע אבל אחר כן חזר בו והכי אשכחן בכמה דוכתי ולבאר עוד הדבר יותר נראה דהאי מתני' דמיא להא דאמרינן בע"ז דף נ"ג דנחלקו ר' וחכמים ולבסוף הכריע ר' נראין דברי כשמכרה לחבלה ודברי חבריי כשמכרה לעובדה ופי' רש"י דה"ק אני שמעתי בשתיהן והם שמעו בשתיהן ונר' שמועתי משמועתן בחדא ושמועתן משמועתי בחדא ואע"ג דלבסוף דחי לה מ"מ לא דחי דאין הפירוש לגמרי כן אלא דאיכא לפרש פירוש אחר ולעולם איכא לפרש כדעת המקשן ג"כ דדרך התלמוד כן ולפי' התוס' הת' נשאר גם במסקנא כדעת המקשן למ"ד בצורף ישראל מחלוקת והכי איתא בנדה דף נ"א אמר רשב"ג לדברי אין קץ כו' אבל נראין דברי ר' חנינא ב"א מדברי

ומדבריהם ולדבריו אנו מודים וצריך התם ג"כ לפרש כפי' רש"י הרי שמצינו בכמה דוכתי שהתנא אמר הכי ואח"כ חוזר בו והענין ששמע מרבו שמועתו ואח"כ כששמע מאחר בענין אחר הכריע ששמועת האחר יותר אמת וא"כ גם ענין מתני' דכריתות יש לפרש כן וא"כ משנת ר"ע הראשונה ששמע מרבו כן וא"כ ס"ל לרבו דבעי ידיעה בתחילה אלא שר"ע הכריע כר"ט מסברת עצמו דלא כרבו אבל רבו גמריה למשנה ראשונה וס"ל דבעי ידיעה וא"כ מצינו מ"ד דס"ל דבעי ידיעה ונתישב פי' רש"י ז"ל: דף עב ד"ה נתכוין להגביה את התלוש כו' פ"ה כגון סכין כו' וקשה לר"ת דבס"פ סוק אכל כו' הנה רש"י פי' בהדיא שם דאביי ורבא לא התירו מתעסק דשמואל דמיירי אפי' במתעסק באיסור ולא התירו כ"א מתעסק דהתירא כל חד כדאית ליה: ונלע"ד לשיטתו ליישב דס"ל לאביי ורבא כקושית רב יודא דהתם דרבי אלעזר ור"י לא פליגי אלא מן מינא למינא ר"ל דנתכוין ללקוט תאנים ולקט ענבים או שחורות ולבנות אבל בחד מינא ממחובר למחובר כגון מתאנים לתאני לד"ה חייב ודלא כשמואל.

ואע"ג דרבא התם יישב דבריו ופי' דר' יודא ור"ש ור"ש שזורי בלהקדים פליגי משמע אבל מתעסק ד"ה פטור כדפי' רש"י היינו שתירץ דברי שמואל כן אבל לדידיה לא ס"ל אלא מתעסק דאיסורא דחד מינא חייב אפילו לר"י ורבא כר"י ס"ל דשני מינין וכ"ש מין אחד דהתירא פטור אבל מין א' דאיסורא חייב אבל לר"א חייב על הכלל לבד מהתירא.

ואפשר דרבא התם לאו לתרוצי לדשמואל לחוד אתי אלא לפרש האמת אתי כדמייתי סייעתא ופליג אאוקמתא קמייתא דמוקי פלוגתא דר"י ור"ש ור"ש שזורי באבד מלקט מלבו ורבא תירץ בלהקדים פליגי ולדידיה מתעסק דמין א' ס"ל לר"א דחייב. והא דפליגי בלהקדים כיון דאפי' מתעסק לר"א חייב כ"ש קדימה להודיעך כחו דר"י דאפי' אם הקדים המאוחר פטור וכ"ש מתעסק אבל ב' מינין אפי' לר"א פטור ובריייתא דהתם דמייתי מינה ראייה.

גרסינן בגמרא דידן הרי שתי נרות דולקות ונתכוין להדליק או לכבות את זו והדליק או כיבה את חבירתה חייב להדליק ואח"כ לכבות ונשתנה הסדר פטור הרי מבואר דמתעסק במין אחד ומלאכה אחת חייב ואין כוונת רבא לתרץ כלל דמתעסק פטור אלא לפרש האמת וכן נ"ל דרש"י דהכא גרס הכי.

אלא שמדברי רש"י שם משמע דגרסי ברישא פטור: אבל אני מצאתי בתוספות דשבת פ' י"ב דגרסינן חייב וכן נראה דגרס הרמב"ם ז"ל ופסק פ"א דהל' שבת כמ"ש דבמין א' אם נתכוין להדליק זו או ללקט תאנה זו ולקט או הדליק אחרת חייב אבל ממין למין אפי' הכל תאנים אלא שאילו שחורות ואילו לבנות פסק דפטור.

ובמתעסק דהתירא פסק ג"כ דפטור ומשמע דפי' ג"כ כרש"י דמיירי שנתכוין לתלוש זה וחתך מחובר אחר מדסתם ולא כתב ונמצא שהוא מחובר דלישנא סתמא משמע כפי' רש"י וה"ל לאשמועינן חידושא יתירא. וכן נראה הגירסא יותר דבהא יתישבו כל הקושיות וברש"י התם אפשר דט"ס הוא דרוב פי' רש"י התם מוטעה הלשון מאוד.

ולקמן איישב גם לגרסתו דהתם ואין להקשות אי גרסינן חייב א"כ תקשה לשמואל מברייתא זו דשמואל אמר דמתעסק פטור לד"ה י"ל דשמואל מוקי לבריית' כר"ש דס"ל מקלקל בהבערה חייב כדאיתא ס"פ האורג כמ"ש רש"י והתו' וכיון דמקלקל חייב מתעסק נמי חייב כדמשני שמואל שם גבי תינוקות לענין חבורה אבל שאר מתעסק פטור לשמואל והא דמייתי התם ראיי' מברייתא אע"ג דברייתא מיירי בהבערה י"ל דלא (שורה נחתך כאן ע"י כריכה) חייב דהא מייתי התם ראייה מהאי אאוקמתא דרבא על ר"א ור"י משמע דהא ברייתא אתי' אפי' לר"י וקשה איך אפשר דהא ע"כ ברייתא דלא כר' יהושע דהא לעיל קאמר ר"נ דר"י ס"ל דמקלקל בחבורה חייב א"כ גם מקלקל בהבערה חייב דהא בהא תלי' כדאית' בהאורג וא"כ גם מתעסק חייב.

ויש לדחות בדוחק ולמאי דגריס רש"י התם פטור. י"ל ג"כ דאתי כר"י דפטור אפי' בהקדים כ"ש מתעסק ואע"ג דכבר אוקמא ר"נ דר"י ס"ל מקלקל בחבורה חייב וא"כ ה"ה הבערה מ"מ לרבא לא קשי' דלרבא לא תלי' הא בהא וכמ"ש לקמן פ' האורג ע"ש ומיהו לשינויי' קמא שכתבתי דגם ר"י מודה במין א' לא יתכן האי שינויי'.

ומ"מ ל"ק מידי דרבא אליבא דנפשיה ס"ל דר"ש ור"ש שזורי פליגי בהא עם רבי יהודה דלר"ש מתעסק במין א' פטור ור' יהושע ור' יהודה ס"ל חייב כדס"ד התם דמקשן: וא"כ ברייתא אתי' כר"ש ולרבא לא תלי' מתעסק במקלקל כמ"ש. ורבא עצמו ס"ל כר' יודא במתעסק במין אחד (כאן נחתך ג"כ שורה עי"כ).

דריש בה פרט למתעסק דלא כר"י ולא נפקא ליה ממל"מ א"כ רבא כר"ע וע"ש בתוספו' דף י"ט שפלפלו ג"כ הא דנפיק שמואל ממל"מ ולא מבה ולשיטתנו א"ש וס"ל לרש"י דלא מייתי התם דשמואל פ' ספק אכל אלא דשמואל קאמר בהדיא דמתעסק בשבת פטור כדפירש רש"י התם אבל באמת ר"א לא ס"ל דשמואלדמתעסק פטור אלא במתעסק דהיתרא או ב' מינין ודייק לה תלמודא דאי ר"א ס"ל כשמואל מ"ט יליף ר"א מבה הא ממלאכת מחשבת אתי אפי' מתעסק דאיסורא כדקאמר שמואל דאין לומר אי לאו בה הוי מוקמינן מל"מ למתעסק דהיתרא והשתא דכתיב בה למתעסק דהיתרא.

אתי מל"מ למתעסק דאיסורא. דז"א דשמואל לא הזכיר כלל בה כ"א מל"מ לחודיה משמע דמהא לחודיה אמעיט אפי' מתעסק דאיסורא וכן לר"א תקשי למה הזכיר מעוטי' דבה דאתי להיתרא ולא הזכיר חדושא טפי דאפילו דאיסורא פטור.

ולכן פי' התלמוד שם לאביי משכחת לה הכי ולרבא הכי משום דר"א לא ס"ל דשמואל אלא דאביי ורבא ומשמע ליה לתלמודא דמבה לא משמע למעוטי מתעסק כזה דמ"מ כיון שנתכוין לחתיכה דאיסורא ועלה בידו מה לי מחובר זה או אחר כיון שמין א' הוא זה לא מקרי מתעסק בדבר אחר ולא אמעיט מבה כ"א מתעסק דהיתרא וגם מלאכת מחשבת לא אמעיט דנתקיימה מחשבתו כיון דמין א' הוא ואצ"ל לרבא דאמרינן פרק נוטל דבמלאכה שאינה צריכה לגופה ס"ל כר"ש א"כ מפיק רבא מלאכת מחשבת למלאכה שאינה צ"ל כדיליף ר"ש מינה וכמ"ש לעיל פרק כירה אבל בהאי מתעסק ס"ל דמיקרי מלאכת מחשבת ואע"ג דתלמודא התם בעי לתרוצי מתניתין דפליגי ר"א ור"י אליבא דשמואל היינו לאוקמי לר"י כשמואל דר"י לא דריש בה למתעסק ואי שמואל לא אתי אפי' כר"י א"כ אתי דלא כמאן וכדאיתא התם בהדיא דפריך מר"י להכי מפרש דר"י מצי

סבר כשמואל אבל ר"א ודאי דלא כשמואל כמ"ש וכ"כ רש"י התם בהדיא דר"י כשמואל ולא ר"א אבל רבא כר"א דכן משמע התם דמייתי פלוגתא דאביי ורבא לשנויי לר"א ואל תתמה איך יסבור רבא כר"א ולא כר"י.

די"ל דרבא ס"ל כחזקי' פרק ידיעות הטומאה דא' דר"ע מחמיר טפי מר"א וס"ל דאפי' גבי טומאה לא בעינן עד דידע אי בשרץ כו': ואפשר לומר עוד דבב' מינין מודה רבא דפטור מטעם מלאכת מחשבת אך במין אחד ס"ל דלא אמעיט ממלאכת מחשבת וחייב ואפי' מתעסק דהיתרא ס"ל דלא אמעיט ממלאכת מחשבת אי לאו בה וא"כ לרש"י נמי א"ש דאיצטרך מלאכת מחשבת גם קרא דבה.

ולקמן דף ע"ה אכתוב עוד בזה בע"ה. אבל נתכוין לזרוק ד' וזרק ח' ס"ל לרבא דפטור דלא נתקיים מחשבתו כדאמרינן לקמן פ' הזורק היכא דבעי הא לא נח ואמרינן נמי אי להכי תבעי לה להכי לא קבעי לה כיון דרוצה שתנוח במקום הזה אינו רוצה שתנוח במקום אחר וכן אם רוצה בצד זה אינו רוצה בצד אחר.

משא"כ נתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר והכל מין אחד מה לי תאנה זו או אחרת כיון שאין קפידא ביניהם ושניהם שווין נתקיימה מחשבתו אבל התם אין המקומות שוין והוי כשתי מינים: והשתא א"ש הא דפרק הזורק מבעי' ליה לסתמא דתלמודא בתחילה בנתכוין לזרוק ד' וזרק ח' אי מחייב אי לא.

וכי ס"ד דלא ידע סתמא דתלמודא מלתא דשמואל דמתעסק בשבת פטור דבעינן מלאכת מחשבת והלא כל התלמוד מלא מזה. וזה אין סברא לענ"ד דמספקא ליה דילמא בזריקה מקרי מלאכת מחשבת ועדיף מנתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר אפי' במין א'.

דזה אין סברא ופשיטא שיש קפידא טפי בשני מקומות שאינן שוין ממתעסק דמין א' ששניהם שווין ואין חילוק ביניהם כלל ולכל הפחות שווין הן אבל לפי פירושינו א"ש דאדרבה במין אחר פשוט ליה לתלמודא דמיקרי מלאכת מחשבת כאביי ורבא ובזריקה מספקא ליה אי שני מקומות הוי כשני מינין או דילמא אין כוונתו כ"א להוציא מד' אמות ואפי' אזלא יותר אין בכך כלום דאין כוונתו אלא שלא תשאר בתוך ד"א.

וזהו דקאמר מי אמרינן הא אפיק ליה א"ד היכא דבעי הא לא נח ופשיט מר"א דקאמר דווקא אי אומר כל מקום שתרצה תנוח אלמא איכא קפידא במקומות וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' שבת דנתכוין לזרוק ד' וזרק ח' פטור ובנתכוין לחתוך מחובר זה או להדליק נר א' וחתך או דלק אחר חייב ובשני מינין ואפי' תאנים שחורות ולבנות פסק דפטור אלא ש"מ כמ"ש.

אך צ"ע בדבריו שפסק פי"ג) דנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' חייב וזה תלוי בגרסת התלמוד פ' הזורק ולפי הסברא שכתבתי היה לו לפטור גם בזה כיון דלא ניחא ליה שתנוח אלא דווקא במקום ח' ואי אזלינן בתר מחשבתו שהיה מחשב שתעבור האבן גם על מקום ד' דכיון שנתכוון למקום ח' א"כ תעבור האבן גם על מקום ד'.

ואע"ג דלא חשיב שתנוח שם במקום ד'. מ"מ כיון שהיה במחשבתו המקום ד' שתעבור עליו חייב.

וכן משמע לשונו א"כ בנתכוין לחתוך מחוב' זה וחתך מחובר אחר אע"ג דאין קפידא לפטו' כיון דמחובר זה לא היתה במחשבתו שיחתוך אותו כיון דלאו בקפידה תלי' מילת' אלא במה שהיתה במחשבתו שהמלאכה: יעשה בה בוודאי בזריקת אבן כמ"ש. ולשיטת רש"י הכל פטור אפי' נתכוין לזרוק ח' וזרק ד' כדכתב לקמן בהדיא.

ואפשר דס"ל להרמב"ם דבחדא מחייב או בדבר שאין קפידא וא"כ נעשי' מחשבתו שביקש תאנה וחתך תאנ' מה לי זו או אחר' כיון שאין חילוק ביניהם או אפי' יש קפידא מ"מ אם היתה במחשבתו שתעשה המלאכה גם בזו עכ"פ כגון דזרק ח' שידע שיעבור האבן גם על מקום ד' אע"ג דאיכא קפידא בהנחה חייב וזה נראה דעתו וקצת משמע לשונו כן ואין להאריך: ולע"ד קשיא על פי' רש"י דאביי ורבא פליגי בנתכוין לחתוך תלוש ונמצא שהוא מחובר.

אבל שמואל מיירי בנתכוין לחתוך מחוב' זה וחתך מחובר אחר דלא נעשית מחשבתו א"כ מאי פריך התם לשמואל מתינוקות והא גבי תינוקות לא נתכוין לתינוק של שבת ומל של ע"ש. אלא טעה וסבר שהתינוק של ע"ש הוא של שב' ואח"כ נמצא שהוא של ע"ש כמ"ש רש"י בהדיא בפסחים דף ע"ב ד"ה של ע"ש בשבת וכן משמע כל הסוגיא התם גבי פסח שטעה כסבור שהוא פסח ושחטו ומנ"לן להקשות ואדרבה הלא רבא הוא דמקשי התם לר"נ אליבא דשמואל וא"כ תקשי לנפשיה דהוא ס"ל דנתכוין לחתוך תלוש ונמצא שהוא מחובר פטור והתם מיירי בנתכוין לשל שבת ונמצא שהוא של ע"ש וטעמא דדבר מצוה פטור הא לאו דבר מצוה חייב בכיוצא בזה.

וזה יש ליישב דלא דמי (שורה נחתך עי"כ) באיסורא אבל מכוין למול תינוק של שבת מכיון לחתיכה דאיסורא אלא שמילה בזמנה דוחה האיסור וכיון דהחתיכה באמת היא איסור היכא דנמצאת שלא נידחת מיקרי נתקיימה מחשבתו דהא באמת נתכוין לחתיכה דאיסורא אלא דסבר דנדחה האיסור אע"פ שהוא אסור וכן צריך לחלק גם לרש"י דהא גם לרש"י פוטר רבא בנתכוין לחתוך תלוש ונמצא שהוא מחובר כדקמפלגי בקסבר ר"הי ונמצא ר"ה.

וא"כ צ"ל כמ"ש. עוד צריך לומר דקאי הדיוק לר' יהושע דדוקא טעה בדבר מצוה דהיינו שיש לפניו תינוק של שבת למול דנמצא שהוא טרוד מחמתו וטעה ומל של ע"ש דסבר שהוא ש"ש פטור אבל אי ליכא טרדא כגון דליכא ש"ש כלל כ"א של ע"ש וטעה שהוא ש"ש חייב כיון דמכוין לחתיכה דאיסורא דבלאו הכי אי אפשר לפרש דיוק אחר שיהא כיוצא בזה בדבר דלאו מצוה אלא בתלוש ונמצא שהוא מחובר וזה פוטר רבא.

נחזור לענייננו וא"כ לרבא לא קשיא כלום. אבל מ"מ קשיא דלא פריך לשמואל כלו' דלא פטר שמואל אלא ממחוב' למחוב' אבל תינוק הרי נתכוין לתינוק זה אלא שנמצא שהוא תינוק אסור אימא מודה כמו אביי וגם רבא מודה בזה כמ"ש אבל לרש"י ס"ל דשמואל פטר בכל דבר כמ"ש רש"י התם דס"ל לתלמודא דשמואל (נחתך שור' עי"כ) פטור משום דהכא נקרא לא נתקיימה מחשבתו וכן בתינוקות במתכוין לזה ונמצא שהוא זה לא נתקיימה מחשבתו ופטור אבל לדידיה דלא ס"ל מל"מ פטר למתעסק דלא משמע ליה האי דרשה כמ"ש רש"י שם ור"ל מהאי דרשא לא משמע מל"מ אלא מפיק ליה לדרש' אחרינ' ומתעסק ממעט מבה ס"ן דכל כה"ג חייב ולא מיפטר אלא מתעסק דהיתרא

או תרי מינים דף ע"ג ד"ה אלא לאו רישא בע"ז עד ומיהו עוד קשה דלוקמי' כולה בשאר מצוותכגון נרבע לזכר כו' הנה גם בסנהדרין הקשו קושיא זו ותרצו דע"ז שייך לקרותו שאר מצות דשקולה ככל המצות ולא רביעה ואח"כ חזרו והקשו קצת על פי' זה ועלתה בקושיא: ואני אומר תחילה מה שכתבו התוס' כאן נרבע לזכר ונרבע לבהמה גם בסנהדרין לא היה קושיתם כ"א דבר זה נראה פשוט דט"ס הוא ולא יצא מפיהם ז"ל דהא נרבע לזכר ונרבע לבהמה אמר ר' אבהו דלדברי ר"ע חייב שתים ואפי' אם נאמר דהקושיא דנוקמא כר"י דאמר דאינו חייב שתים א"כ תקשי הניחא לרבי אבהו אלא לאביי מאי איכא למימר ואצ"ל דבסנהדרין א"א להקשות קושיא זו דהא התם משמע דהשקלא וטריא לר' יוחנן קאי דאמר ליה לר' זכאי דתנא הא ברייתא פוק תני לברא דא"א לאוקמא כ"א בתרי טעמי ואיהו ס"ל דלא מוקמינן מתניתין בתרי טעמי כדאיתא התם ור' יוחנן אמרינן בהדיא ריש פ"ק דכריתות דס"ל כאביי דלא יהיה קדש בנכרי כתיב וא"כ אזהרת בהמה אתיא ע"כ מכל שוכב עם בהמה וא"כ איכא בזכר ובבהמה בכל חדא לאו בפני עצמו דהא בהא תליא כדאיתא בסנהדרין גם סוגיא דהכא לאביי קאי כמבואר בשמעתין ע"כ נראה בלתי ספק דט"ס הוא אבל הבא על הזכר והביא זכר עליו וכן בבהמה דגבי זכר פשיטא שם דבין לר"א ובין לאביי לר"ע אינו חייב אלא א' וא"כ דלמא ברייתא ר"ע היא וכן בהמה פשיטא דלאביי קשיא דאיהו אמר דבין לר"י ובין לר"ע אינו חייב אלא א' אלא אפי' לר"א הא אמר דלר"ע אינו חייב אלא א' וא"כ דלמא ברייתא ר"ע היא ומ"ש בתוספות לר"י הכל ט"ס הוא ונלע"ד ליישב דלא תקשי כלום דס"ל לתלמודא דלא שייך לומר בזה עשה שתים דאין זה אלא א' דגבי זכה לר"ע דנפקא תרווייהו שוכב ונשכב מלא תשכב אינו אלא חדא גופא דאסרה תורה שכיבת זכר לגמרי לא שתשכב עמו ולא שישכב עמך וחבור זכר עם זכר אסרה תורה ואי עבד תרווייהו הוי כמו חלב וחלב אע"ג דאיכא כמה מיני חלב חלב הדקי' וחלב הכליות ואיכא למ"ד בכריתות פ"ק דלוקה על כ"א בפני עצמו אם אכלן כא' וכן חלב שור וכשב מ"מ לענין חטאת אינו חייב אלא א' ה"נ אע"ג דמקטיל אם עשה א' מהן דמ"מ אינו אלא איסור א' שאסרה תורה שכיבת זכר לא דרך שוכב ולא דרך נשכב וכן בהמה אצ"ל לר"ע דנפקא תרווייהו משכבתך שפירושו שכיבתך א"כ אסרה תורה שכיבת בהמה מה לי אתה עליה או היא עליך דחבור בהמה עם אדם אסרה תורה ואפי' לר"י נפקא תרוויהו מכל שוכב עם בהמה ואפקא לנשכב בלשון שוכב דתרווייהו חדא היא ובכלל שכיבת בהמה היא ואינו אלא איסורא ולא שייך בהם לומר עשה שתים אלא הוי כמו חלב וחלב ולא דמי לקצירה וטחינה שכ"א מלאכה אחרת היא והוי שני גופין משא"כ בדברים אלו אינו אלא שכיבת זכר או שכיב' בהמה מה לי אתה עמו או עמה או הן עמך מ"מ שכב אצל זכר או בהמה עו' נראה דס"ל לתלמודא דלא שייך לומר משא"כ בשאר מצות כיון דלא משכחת לה אפי' בעריות גופא כ"א בחדא מלתא דהיינו זכר או בהמה ולא בשאר עריות דאיך יתכן שיאמר בשאר מצות דהיינו עריות ובעריות גופייהו אין דין זה נוהג כ"א בא' מענפיו ולא ברובו שהוא ככולו בשלמא בע"ז או בחלבים ועריות כדקאמר תלמודא הוי הדין בכל לא תעשה דע"ז ובכל איסוריה וכן בכל לא תעשה דחלבי' ובכל איסור' דעריות: ולבאר עוד יותר אומר דה"פ דבריית' דבריש' מיירי הכי שהשבת עשה שתים כו' משא"כ בשאר מצו' היכא דהוי כה"ג דשב' שהיא מצוה א' ויש בה כמה מלאכות ה"ה בשאר

מצות אי משכחת כה"ג וכגון ע"ז שיש בה ג"כ הרבה עבירות והכי אמרינן בסנהדרין דבעי לאוקמי ג"כ קרא דאחת והנה בע"ז שיש לדרוש התם נמי אחת שהיא הנה והנה שהיא אחת בזדון ע"ז ושגגת עבודות וכן באבות ותולדות דע"ז ענפי' ודיניה הם נעשו כמו בשבת וכן ריש פ"ק דכריתות מוקמינן שבת וע"ז בזדון מלאכות ועבודות שגגת שבת וע"ז וא"כ קאמר שפיר משא"כ בשאר מצות היכא דהוי כה"ג דבשבת בחדא מצוה גופה איכא לחלק בהרבה ענפים לא מחלקינן משא"כ חלב ודם הם שתי מצות חלוקות וכן בסיפא קאמר וחומר בשאר מצות מבשבת דבשאר מצות היכא דנהנה מן האיסור חייב משא"כ בשבת אפי' אם נהנה ממלאכה זו פטור וכן כתבו התו' בסנהדרין ד"ה דלשיטת רש"י מיירי פלוגת' דאביי ורבא אפי' אי נהנה וא"כ בין בסיפא ובין ברישא מיירי מכל המצות רישא מיירי דבכולן אם משכחת לה כה"ג דבשבת פטור אלא דליתא כה"ג כ"א בע"ז ובסיפא חייב בכל המצות אם נהנה משא"כ בשבת אבל אי נוקמא בזכר ובהמה לחוד' לא מתוקמ' שפי' משא"כ בשאר מצות כיון דגם שאר מצות כה"ג חייב ברישא לבד מזכר ובהמה גם לא הוי דומיא דשבת דשבת מחולקת בדיניה עצמן משא"כ בשאר מצות הוי שני עבירות חלוקות: דף ע"ד ד"ה מתקיף לה רב המנונא מידי קנון ותמחוי קתני פ"ה דה"נ הוי מצי למפרך מידי נפה וכברה קתני וק' לר"י מאי קמשני ר"ה כו' יש ליישב דלר"ה ה"ק בורר ואוכל משמע שאוכל מה שבורר וא"נ ע"כ בורר האוכל וגם לאביי הוי פירושו דבורר האוכל כמ"ש לקמן וא"כ ה"ק בורר ברירה כזו שיש לומר בה ואוכל ולא יברור ר"ל ברירה כזו שאין בה כ"א הברירה לבד שאין אצל הברירה האכילה שאינו בורר מה שיאכל שאינו בורר כ"א הפסולת וא"כ אין לומר בו בורר ואוכל כ"א הברירה לבד וכן לאביי הוי פירושו ולא יברור בלא אוכל ואביי מקשי מ"מ דלא קתני אוכל מתוך פסולת שהלשון מ"מ סתום מאד שאין פסולת ניכר בבריית' כלל ואע"ג דגם לאביי מיירי באוכל מתוך פסולת כמו שאכתוב לקמן אי"ה מ"מ לאביי לא נחתא בריית' לפלוגי בין אוכל מתוך פסולת לפסולת מתוך האוכל וא"כ איכא לאוקמא ברייתא באוכל מתוך פסולת דווקא כדמוקמינן בכולי תלמודא ומשניות ובריייתות דמיירי בשום גוונא כדאמרינן בכל דוכתי הב"ע בהכי ובהכי ולא פרכינן מידי הכי קתני אלא שזה דרך המשנה ובריית' למתנ' מלת' סתמא ואעפ"כ לא מיירי כ"א בחד גוונ' אבל לרב המנונ' דהבריית' נחתא לפלוגי בין אמ"פ ובין פמ"א לא הוי ליה לסתומי מלת' כולי האי כיון דזהו עיקר החלוק ובזה מיושב ג"כ מה שהקשו בקושיא השניה דלקמ' מוקי להא בנפה וכברה ולא פריך מידי נפה וכברה קתני דזה לאו קושיא היא דאל"ת הכי לתקשי מאד דא"כ לא מצינו ידינו ורגלינו בכולי תלמודא דאין לך כל דף ודף דלא משני כאן בהכי וכאן בהכי וא"כ לעולם נפרוך מידי הכי קתני אלא ש"מ זהו דרך התנאי' לסתום דבריהם והתלמוד מפרשם אלא היכא דנחת התנא גופא לפלוגי בין מלתא למלת' אז צריך למנקט החלוק כיון דאיכא חלוק בהא בריית' גופא לא ה"ל למסתם דאיך יתכן שהוא מחלק בין דין לדין ולא יזכיר החלוק וא"כ פריך דגם חלוק דר"ה הוא בדרך סתום דאנה מרומז במלת בורר ואוכל שהוא בורר ומיירי בברירה דאיכא לגבה אכילה דזהו פי' רחוק דאיכא לפרושי שהוא בורר פסולת ואוכל האוכל אבל לאוקמתי דאביי מבואר היטיב דבורר ואוכל מיד משמע דזהו לאלתר: והאלהים יודע כי אחרי השגתי התירוץ דלעיל מצאתי בספר מורי מהר"ם ז"ל שהקשה שמה להו לתו' למפרך

מחמת שפי' רש"י דהיא ברייתי' דלעיל ולמה לא הקשו סתמא ותירץ דאי לאו הא ברייתי' דלעיל היה אפשר לתרץ דדוקא אברייתי' דלעיל דנחית לפרושי חילוקי הדינים דביד מותר ובנפה וכברה חייב שייך למפרך מידי נפה וכברה קתני אבל ברייתי' דלא קתני כ"א חיוב דחטאת לחוד אין להקשות דסתם חיוב חטאת הוא בנפה וכבר' עכ"ל וזהו החלוק שכתבתי אלא שהארכתי בענין אבל יש לתמוה על מורי א"כ גם עתה לא הקשו התו' דהא ר"א לקמן דמשני הא בנפה וכבר' מסתמא ס"ל לאוקמתי דאביי דחלוק דברייתא הוא בין לאלתר ובו ביום וכמו דמשמע לקמן בתו' עצמן בד"ה והתניאשהקשו דברייתא לעיל אסרה בו ביום אבל לאלתר כו' מבואר דר"א אוקמתי דאביי ס"ל וכמו שכתב הוא עצמו ז"ל לקמן ופשוט הוא וא"כ לאוקמתא דאביי לא נחת' ברייתא לפלוגי בין יד לנפה וכברה וא"כ לא הקשו התוס' כלום דלאוקמתי דאביי לא שייך למפרך מידי נפה וכברה קתני וכמ"ש וצ"ע ודו"ק: שם ד"ה בורר עיין בביצה דף י"ד ד"ה הבורר קטנית שם תירצו קושיות אלו גם אני כוונתי מדעתי לתירוץ ראשון המבואר שם ולקמן אתרץ עוד בע"ה: ד"ה והתניא חייב כו' פ"ה דהיינו ברייתא דלעיל כו' וקשה לר"י כו' הנה לעד"נ דכולי אוקמתי דאביי דשרי לאלתר ואסר לבו ביום הכל מיירי באוכל מתוך פסולת דווקא וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל פ"ח מהל' שבת וכ"כ הרב המגיד ז"ל שם בשם רוב המפרשים וכן משמע מן התוס' עצמן וז"ל לקמן בדבור ולא ידענא כו' שכתבו דהא לכ"ע שרינן אוכל מתוך הפסולת לאלתר הרי מבואר דהיתרא דלאלתר אאוכל מתוך פסולת קאי וכן משמע כולי שמעתין דפריך לימא חזקי' אוכל מתוך פסולת אסור ולכאורה משמע דהתמיה אלאלתר קאי דהוא אסור סתם משמע אפי' לאלתר וכן פי' רש"י ז"ל דחזקי' קאי שהוא בורר ואוכלן מתוך הקליפה וא"כ נתיישב הכל דלעולם לאלתר שרי אפי' בנפה וכברה כיון דהוא אוכל מתוך פסולת והתם בביצ' אפסולת מתוך אוכל קאי כדאית' במתניתין בהדי' דב"ש ס"ל דבורר אוכל דווקא וב"ה אומרים בורר כדרכו פי' אפילו פסולת מתוך אוכל כדפי' רש"י לקמ' ס"פ נוטל דף קמ"ב ד"ה בורר כדרכו כו' וע"ז קאמר אבל לא בנפה וכברה דפסולת מתוך אוכל אפי' לאלתר בשבת חייב חטאת ובי"ט אסור מדרבנן אבל אוכל מתוך פסולת שרי לגמרי לאלתר אפשר אפי' לב"ש דלא קאמרי בורר ביד דוקא אלא אפי' בנפה וכברה שרי כיון שהוא מיד כדקאמר בורר אוכל ואוכל וכבר יישבתי לעיל בע"ה דלא תקשי לאביי מידי אוכל מתוך פסולת נאמר דדוק' לב"ה קשיא כמ"ש לעיל ובזה מיושב גם מה שהקשו בדבור שלפני זה דאוכל מתוך פסולת משמע פ' תולין דדרך ברירה בכך דלמסקנא דאביי אין ה"נ דאוכל מתוך פסולת הוי דרך ברירה ואסורה לבו ביום ולא שרי כ"א לאלתר ורב המנונא שהתיר נדחו דבריו וכולי שמעתין דמתמיהין לימא קסבר אוכל אסור הכל פירושו בלאלתר אלא שקשה קצת מילת' דרב ביבי דקאמר רב דימי ולא ידענא אי משום דקסבר אוכל מתוך פסולת אסור אי לעין יפה קמכוין משמע אבל אוכל מתוך פסולת מותר והת' לאו לאלתר אייריי כדכתבי התו' ואפ"ה מספקא ליה אי שרי אוכל מתוך פסולת אלמא אין דרך ברירה בכך ובאמת גם דברי התו' ז"ל צריכין ביאור שכתבו דלא מיירי לאלתר דלכ"ע שרי באוכל מתוך פסולת לאלתר משמע דאוקמתי דאביי אאוכל מתוך פסולת קאי כמ"ש לעיל וא"כ מה תרצו דר"ל לא ידענא מה שלא ביררנו תחילה קודם שהביאם משמע דזהו אינו לאלתר וא"כ תקשי איפכא מאי מספקא ליה הא אמרינן לעיל דלכ"ע

אסור לבו ביום אפילו אוכל מתוך פסולת כיון דאוקמתי דאביי אהא קאי כמ"ש ואפשר לומר דהתנא לא החליטו דאביי אאוכל מתוך פסולת דווקא קאי אלא כוונתו דאפי' אי נוקמיה לאביי באוכל מתוך פסולת מוכח לפחות דלאלת' שרי אמ"פ וכ"ש אי אביי מיירי בפמ"א מכ"ש קשרי דאפי' פמ"א שרי אמ"פ מיבעיא אבל אי מיירי בלא לאלתר י"ל דאביי אפמ"א קאי או רב ביבי עצמו מפרש הברייתי' הכי אע"ג דאביי קאי אאוכל מתוך פסולת אבל אמ"פ י"ל דס"ל לרב ביבי דשרי אפילו בלא לאלתר כך יש ליישב דברי התו' אבל לדידי קשיא דמ"מ משמע דאוכל מתוך פסולת אפשר דשרי לרב ביבי אפילו בלא לאלתר אלמ' אין דרך ברירה בכך וקשיא מפ' תולין ואע"פ שאין הקושיא גדולה כ"כ די"ל דמאן לימא לן דר' זירא בפ' תולין כרב ביבי ס"ל דלמא כאביי ומפרש הברייתא באמ"פ ואפ"ה אסור לבו ביום אלא דלא צריכנ' לה' מלתא וא"ש הכל על נכון בלא שום קשיא דהא לרב אשי מוקמינן ברייתי' בנפה וכברה ובהא אסור לבו ביום אפי' אמ"פ אבל ביד אין בו חיוב חטאת אפי' לבו ביום ואפשר דשרי לגמרי וא"כ ר' זירא פרק תולין קאי אסתם בורר שהוא בנפה וכברה והתם חייב חטאת אפי' באוכל מתוך פסולת לבו ביום אבל רב דימי בבורר ביד מיירי ובהא מספקא ליה אי אסור לבו ביום אמ"פ או לא אבל פסולת מתוך אוכל לעולם אסור אפי' ביד וכ"כ הרא"ש ז"י דלא שרי לאלתר כ"א באוכל מתוך פסולת ולא איפכא וכן.

יש ליישב קושיא השניה: ע"ב ד"ה חבית' ותנור' וחלת' פי' רש"י דמשום בונה לא מחייב כו' הנה כבר האריך הרמב"ן ז"ל בספר מלחמות פ' הבונה להוכיח דרב ס"ל יש בנין בכלים אבל שאר אמוראי לא ס"ל הכי וכתב דאפי' שמואל דפליג עם רב גבי עייל שופת' כו' פרק הבונה מ"מ מודה לרב דיש בנין בכלים ולא פליג.

עליה בשופת' וכתב דהיינו טעמא דרב ושמואל דאמרי תרוייהו סוף פ' כירה דהמחזיר מטה של טרסיי' בשבת חייב חטאת ע"כ תורף כוונתו ולא הארכתי להביא דבריו אלו כ"א לתרץ דברי רש"י ז"ל: דנלע"ד דגם רש"י ז"ל ס"ל כוותיה בחד' אבל פליג עליה. בהא דכתב דגם שמואל מודה לרב בהא ורש"י ז"ל לא ס"ל הכי דהא כתב בהדיא בכירה דמיטה של טרסיי' חייב מטעם מכה בפטיש ולא משום בונה דאין בנין בכלים ונ"ל דמשום שמואל כתב כן דרש"י ס"ל דשמואל דלקמ' פליג עם רב וס"ל דאין בנין בכלים ולכן כתב רש"י דהטעם גבי מטה של טרסיי' הוא משום מכה בפטיש אלא דקשיא לי לקמן פ' הבונה דעביד צריכות' בפלוגת' דרב ושמואל וקאמ' דאי אפליגו בעוש' נקב בלול של תרנגולין ה"א בהא קאמר רב משום בונה משום דדמי לבנין דעבדין לאוירא אבל שופת' בקופינא דאין דרך בנין בכך אימ' מודה ליה לשמואל צריכ' ואי פלוגת' דרב ושמואל משום בנין בכלים הל"ל דקמ"ל דיש בנין בכלים דזה עיקר פלוגתייהו ויותר נראה לומר דגבי מטה של טרסיי' שהוא של פרקי' בהא ס"ל לרש"י דלכ"ע אין בנין בכלים אבל בבנין גמור בהא ס"ל לרב ושמואל דיש בנין בכלים אלא דקמפלגי בשופת' דקופינ' דאין דרך בנין בכך אי חייב משום בונה וטעמא דשמואל משום דאין דרך בנין בכך ואע"פ שיש בנין גמור בכלי' כמ"ש מ"מ בהא לא מחייב משום בונה ולכן עביד צריכות' בהא מלת' כיון דעיקר פלוגתייהו בהכי אבל רבא ס"ל דאפי' בבנין גמור אין בנין בכלי' וטעמיה דרש"י נ"ל דס"ל דבשל פרקי' לא מצינו מחלוקת ע"ז בתלמוד דהא פ' י"ט דף כ"ג מוקמינן להא דאין זוקפין המנורה בי"ט במנורה של חוליות ופליגי ב"ש

וב"ה וסברי ב"ה דאין בנין בכלים א"כ ליכא למימר דס"ל לרב דיש בנין דלא כב"ה אבל בבנין גמור ס"ל דיש בנין אבל רב' ע"כ לא ס"ל הכי דסוגי' דתלמוד' משמע דאין בנין בכלים כלל חדא ממנפח בכלי, זכוכית דלקמן כמ"ש התו' דמייתי לה תלמוד' גבי הלכת' פסיקת' משמע דהלכת' הכי.

ועוד מפ"ג דעירובין דף ל"ה דרבה ור"י דאמרי תרווייהו הת' דאין בנין בכלים בסנדל של עץ והתם בנין גמור הוא ולא ס"ל לרש"י דמיירי במנעול וקטיר במתנא דאביי ורב' הוא דמוקמי בסוף שמעתתא בתר הכי משמע דלרבה ור' יוסף לא הוי הכי כמו שהרגישו בכל זה התו' דלקמן פ' הבונה ותרצו לשיטתם ורש"י לא ס"ל הכי דבאמת פשט' דשמעת' לא משמע הכי מדקאמר בשינוי' דאביי ורב' הכ' במנעול וקטיר במיתנ' עסקינן משמע דלרבה ור"י לא הוי הכי דאל"כ כי פריך ואלא מתני' במאי מוקי לה הל"ל הב"ע כגון דבעי סכינ' למפסקי' כיון דגם לרבה ור"י מיירי במנעול וקטיר כו' ומשמע התם דגם אביי ורב' מודו לרבה ור"י דאין בנין בכלים דלא פריך אביי ארבה כ"א אמאי דמוקי רבה דר"א סבר דסנדל של עץ אהל הוא אבל בהא דקאמר רבה דלמ"ד כלי הוא אין בנין בכלים לא פריך אביי מידי ואם אית' לא הוי שתיק אביי למפרך גם אה' לומר והא ק"לדיש בנין בכלים בבנין גמור ש"מ דגם אביי ורב' מודו בהא וא"כ אביי דשמעתין גבי חלת' ע"כ אין טעמו משום בונה על כן פי' רש"י דמשום בונה ליכא הכ': דף ע"ה ד"ה מתעסק הוא כו' האי מתעסק לאו דווק' כו' הנה מדברי רש"י ז"ל לא משמע כן דהוא פי' הטעם משום דלא הוי מלאכת מחשבת ואי ס"ל דמתעסק פי' דבר שאין מתכוין לא הוי הטעם לר"ש משום מלאכת מחשבת כמ"ש התו' וכן כתבתי פ' כירה ע"כ נראה דרש"י ז"ל ס"ל דהאי דאמרינן דמתעסק בחבורה חייב לר"ש היינו אליב' דשמואל דס"ל מתעסק דאיסור' בשבת פטור וקשי'.

אליבי' מתינוקות ומשום הכי צריך לחלק בין חבורה לשאר מלאכות אבל לרבא ס"ל דמתעסק במין א' חייב כמ"ש לעיל וא"כ מתינוקות לא קשיא ולא מידי דהת' הכל מין אחד ומלאכה א' ומזה ג"כ ראיה קצת למ"ש לעיל לדברי רש"י דאביי ורבא לא ס"ל דשמואל מדפריך רבא בכריתות לר"נ אדברי שמואל משמע דרב' עצמו לא ס"ל הכי וכ"ת מ"מ הלא דברי ר"נ דאמר דמתעסק בחבורה לר"ש חייב מוכרחין הן כיון דר"ש לא בעי גבי חבורה מלאכת מחשבת דהא חייב בה מקלקל א"כ גם מתעסק חייב וכמ"ש התו' ז"ל י"ל דמתעסק דפטור לא מטעם מלאכת מחשבת כ"א מקרא דבה פרט למתעסק כמ"ש לעיל דף ע"ג ואע"ג דקר' דבה למתעסק דהיתר' אתי כמו שכתבתי לעיל ה"נ מתעסק דהיתרא דלא נתכוין כ"א לפצוע שהוא היתרא לרבנן ועלתה בידו שהמיתה ואפילו לר"י דס"ל דפציעה בכלל דישה וא"כ נתכוין לאיסור כבר כתבתי לעיל דנתכוין למלאכה זו ועלה בידו מלאכה אחרת הוי כמתעסק דהיתר' כמ"ש רש"י בהדיא בכריתות ס"פ ספק אכל ד"ה ותמה אני ומבואר שם דרש"י ס"ל דכה"ג מתעסק הוא: ובאמת צריך ליתן טעם למה לא הוי דבר שאינו מתכוין כיון שאינו מתכוין למלאכה אחרת כלל וכן לעיל דנתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר דקרי ליה מתעסק ולמה לא הוי דבר שא"מ דהא לא נתכוין לחתיכה כלל וגם לדברי התו' שפי' כאן משום דשא"מ יש לדקדק מאי איכא בין מתעסק דהכא לנתכוין להגביה כו' דהא התם הוי ממש כמו הכא דלא נתכוין למלאכה כלל ה"נ התם לא נתכוין לחתיכה כלל וא"כ בכריתות דאמרינן

לאביי פטור בנתכוין להגביה כו' מאשר חטא בה תיפוק ליה משום דש"מ ודשא"מ כתבו התו' לעיל פ' כירה דאפי' לר"י גבי שבת שרי דשא"מ דלא הוי מלאכת מחשבת ולא אסר ר"י דשא"מ כ"א בשאר איסורין א"כ בה למה לי תיפוק לי' דלא הוי מלאכ' מחשבת כיון שהוא דשא"מ דאין לומר דס"ל לתו' דלא הוי דשא"מ אלא במלת' דלא איכפת ליה אי מיתרמי וכ"ש אם הוא מקפיד אי מתרמי דבדברי' אלו לא הוי מל"מ אבל אי ניחא ליה אי מתרמי ס"ד דחייב דזה הוי מל"מ כיון דניח' ליה קמ"ל אשר חטא בה דאפ"ה מקרי מתעסק ופטור דזה אינו דהא פי' התוס' לקמן ד"ה טפי ניח' דהא דמודה ר"ש בפסיק רישיה היינו במלת' דניח' ליה אי מתרמי משמע מדקאמר מודה ר"ש בפסיק רישיה מכלל דר"י בר פלוגתיה אפי' בלא פ"ר מחייב ואי ס"ד דמקר' דבה אמעיט אפי' כה"ג אמאי מחייב ר"י דהא דרשה דבה לר"י קרי כמ"ש לעיל ואע"ג דמאי דמחייב ר"י היינו בכל התורה ולא גבי שבת מ"מ קרא דבה נמי לאו אשבת לחוד קאי כ"א אכל התורה נמי כדאית' התם נידה בעל אחותו בעל כו' הרי הוא אומר אשר חטא בה כו' הרי דקאי אכל התורה ופשוט הוא: ויש ליישב דר"י בדבר שאינו מתכוין מיסר קאסר אבל לא מחייב כמ"ש בפ' כירה וא"כ אתי קרי דבה לפטורי דס"ד לחיוביה ג"כ כיון דניחא ליה ואע"ג דמודה ר"ש דפ"ר קאי אחיוב ג"כ כדאית' בשמעתין מ"מ י"ל דה"פ דר"י ס"ל דבר דלא פ"ר אסור ואינו חייב ובפ"ר מחייב ג"כ וקאמר דאע"ג דר"ש פליג עליה בדבר דלא פ"ר וס"ל דשרי אבל בפ"ר לא פליג ומחייב ג"כ וא"כ דברי התוס' יש לישב אבל רש"י דס"ל דגם בשמעתין הוי מתעסק אע"ג דמקפיד אי מתרמי ליכ' לשנויי הכי דקר' דבה לא איצטריך כלל להכי כיון דמקפיד אי מתרמי לא הוי מל"מ והוי דבר שאינו מתכוין וי"ל דלרש"י קרא דבה אתי אפי' אי הוה פסיק רישי' דכה"ג לא מקרי דבר שא"מ דפ"ר הוי כמתכוין דהא חייבין עליה לכ"ע וקמ"ל דאפ"ה פטור דהוי מתעסק לגבי המלאכה כיון דמקפיד אי מתרמי ובהכי מיירי לעיל הא דנתכוין להגביה כו' כגון דמקפיד אי מתרמי ליה מחובר והוי פ"ר וס"ד לחיובי' כיון דהוי פ"ר והוי כמתכוין קמ"ל דהוי מתעסק ופטור כיון דמקפיד עליה ולהכי קרי לה בשמעתין מתעסק ולא דבר שאינו מתכוין משום דהוי פ"ר וס"ל לרש"י דגם ר"י לא מחייב בפ"ר אלא בדבר דניחא ליה אי מתרמי או דלא איכפת ליה אבל אי איכפת ליה הוי מתעסק בעלמא ופטור מקר' דבה דקאי לר"י ואע"ג דמדברי התוס' לעי' ד"ה ולחייב נמי משמע דלר"י אפי' אכפת ליה חייב בפ"ר מדאיצטריכו התוס' לפרש דלמסקנא א"ש גם לר"י דהוי קלקול ומאי קשי' להו הא כפשטי' א"ש לר"י דגם ר"י לא מחייב בפ"ר כ"א בלא איכפת אבל באיכפת פטור אלא ע"כ ס"ל דר"י מחייב בכל מ"מ לשיטת רש"י לא הוי הכי אלא ס"ל לתלמוד' דבדבר דאכפת ליה מודה ר"י ג"כ דפטור וא"כ אתי שמעתין גם לר"י כפשטה ולפי זה צ"ל הא דאמרינן ס"פ ספק אכל גבי החותה גחלי' דמוקי לה רב אשי כגון שנתכוין לכבות והובערו התחתונות מאיליהן דפליגי בה ר"י ור"ש דלר"י חייב ולר"ש פטור והתם ע"כ פ"ר הוא מדמחייב ר"י דבלא פ"ר אינו חייב כ"א אסור גם לר"י כמ"ש לעיל ואפ"ה פטר וצ"ל דמיירי התם דלא אכפת אם הובערו התחתונות אע"ג דמתכוין לכבות מ"מ בתחתונות לא אכפת ליה דאי אכפת ליה לא הוי מחייב ר"י ואע"ג דפ' כירה לא משמע קצת מדברי התו' כן ע"ש כבר כתבתי דלשיטת רש"י לא הוי הכי: ועי"ל לשיטת רש"י דיש חלוק בין מתעסק לאינו מתכוין דמתעסק הוי היכ' דנתכוין לד"א או להגביה תלוש

או לחתוך ולא עשאה ועשה מלאכה אחרת דכן כתב רש"י בכמ' דוכתי ס"פ ספק אכל וא"כ דבר זה יש סברא לחייב יותר מדבר שא"מ דהתם אותו דבר שנתכוין עשה ונעשה מלאכה אחרת עמה ממילא ע"י אותה המלאכה שהוא מכוין בה ועיקר עשיתו היא המלאכה שנתכוין בה אבל מתעסק אינו עושה כ"א מלאכה אחרת וס"ד כיון שהו' עושה מלאכה זו לבדה הוי מלאכת מחשבת שהרי הוא מחשב לעשות מלאכה זו אלא שהוא טועה וסבור שהיא הראשונה וזהו לישנא דר"א בכריתות דאמר כגון דנתכוין לכבות והובערו התחתונות מאיליהן דהוי דבר שאינו מתכוין כיון שכיבה כמו שנתכוין אלא שהובערו התחתונות עמהן מאיליהן דזהו לישנ' דמאיליהן אבל מתעסק לא נעשית מאיליהן אלא עושה אותה ממש וא"כ בשמעתין דהוא אינו עושה כ"א מלאכה אחרת דהא נתכוין לפציעה בעלמא שתחיה ולא פצע כ"א המית הוי מתעסק כמו במתכוין להגביה כו' ונראה שהוא תירוץ נכון למעיין בכל דוכתי דאמרינן מלתא דמתעסק ואע"ג דרש"י כתב במתעסק דשמעתין פטור משום מל"מ ואני כתבתי דמטעם דבה מפטר י"ל דרש"י לא נקט כ"א לשון הפשוט גבי מתעסק דהוא לישנא דשמואל שמביא התלמוד בכמה דוכתי בסנהדרין ובכריתות ואינו כ"א כמו ראיה בעלמא דמתעסק פטור והביא ראיה הפשוטה ובאמת בכל מקום פטור מטעם מלאכת מחשבת אלא דבחבורה צריך קרא דבה והיינו טעמא נמי דמייתי בכריתות מלתא דשמואל אע"ג דר"א ואביי ורבא לא ס"ל דשמואל כמ"ש לעיל אלא משום דשמואל קאמר בהדי' דמתעסק פטור ואביי ורבא פטרי נמי ולא מטעמי' כמ"ש רש"י שם בהדי' והבאתי דבריו לעיל וה"נ י"ל הכי לרש"י ותדע דאל"כ דברי רש"י סותרין זא"ז דבס"פ ספק אכל כתב בהדי' ד"ה ותמה דמתעסק דהיתרא פטור מטעם בם והכא פי' משום מלאכת מחשבת והא ה"נ מתעסק דהיתרא הוא כמ"ש לעיל ואין לומר דהכא לר"שקאמר והתם לר"י.

דזה אינו דהא גם ר"ש מודה התם דבה לר"א פרט למתעסק דהיתרא אתי כיון דר"א לית ליה דשמואל א"כ מתעסק דאיסורא במין א' חייב וקרא למתעסק דהיתרא אתי וגם לעיל פי' רש"י בנתכוין להגביה דפטור מטעם בה אלא ע"כ כדכתבתי ודוק: שם ד"ה טפי ניחא ליה כו' ורש"י פי' דהא דמודה ר"ש היינו דלא איכפת ליה וליתא דהא מזרד זרדין כו' תחילה אומר דנלע"ד להביא ראיה לדברי רש"י ז"ל מהא דאמרינן לקמן ס"פ שמונה שרצים ופ"ק דכתובות בהא מסוכרא דנזייתא דאסור להדוקה ביומא טבא דבההיא אפי' ר"ש מודה דפסיק רישיה הוא והתם לא ניחא ליה דתסחוט כיון שהנסחט אזיל לאיבוד וכמ"ש ר"ת ז"ל בפ"ק דכתובות דף ו' ד"ה הני מסוכרא כו' ואפ"ה משני דמודה ר"ש בה ואע"ג דלדברי ר"י ז"ל פ"ק דכתובות יש לישב דאע"ג דר"ש לא מודה במלתא דלא ניחא ליה היינו דליכא חיוב חטאת אבל מ"מ איסורא דרבנן איכא וא"כ משני שפיר דמודה ר"ש דאיסורא איכא מ"מ רש"י לא ס"ל דמשמע לישנא דקמשני בההיא אפי' ר"ש מודה דאביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש כו' משמע דמודה בהא כמו בפסיק רישיה דמימרא דאביי ורבא דמיירי לענין חיוב חטאת כדמייתי בשמעתין א"כ משמע דגם בהא דמסוכרא איכא חיוב חטאת בשבת או משום סחיטה כפי' רש"י או משום מפרק ובפי' רש"י נראה לחלק בין לא איכפת ליה דהכא ולא איכפת דהבונה דכיון דפסיק רישיה לר"ש הוי טעמיה כיון דא"א בלאו הכי הוי כמכוין דמסתמא דעתיה עלויה זהו דווקא במלתא דידיה דהתם כיון דלא איכפת ליה הוי כמכוין כיון דלא סגי בלאו הכי

ויהיה עכ"פ ולא איכפת ליה מסתמא ודעתיה עלויה משא"כ בארעיה דחבריה לא אמרינן דהוי כמכוין כיון שאינו שלו לא אמרינן דמסתמא דעתיה עלויה ומיהו קשה לי ההוא סוגי' דכריתות דס"פ ספק אכל דפליגי תנאי בנתכוין לכבות עליונות והובערו תחתונות מאיליהן דמ"ד חייב כר"י ומ"ד פטור כר"ש והתם פסיק רישיה הוא כמ"ש לעיל וא"כ ק' ממ"נ במאי קא מיירי אי איכפת ליה שהובערו התחתונות הא כתבתי לעיל דגם ר"י מודה באיכפת ליה דפטור ואי לא איכפת ליה הא גם ר"ש מודה דחייב לשיטת רש"י בכאן ולתירוצו האחרון דלעיל א"ש דלא צריכנן למימר דמודה ר"י באכפת אלא לעולם לדידיה חייב אפילו באיכפת: ע"ב ד"ה לאפוקי עצי אשירה וקשה לרשב"א הא דקאמר הכא מ"ד דם נידה כ"ש ע"א מנ"ל דלמ' סבר כר"י כו' ואני בעניי לא ידעתי מאי קשי' דלמ"ד דם נידה אי ס"ד דווקא דם נידה ממעט א"כ עצי אשרה הוי בכלל כל הכשר להצניע א"כ קשי' איפכא מנ"ל לאוקמא לסתם מתני' כיחידא' ועוד דקשי' סתמא אסתמא דהכא סתם תנא כר"י ולקמן ס"פ ר"ע סתם דלא כר"י דמדמפליג ר"י מכלל דת"ק סבר לא א"כ גם זה סתם הוא אע"ג דמחלוקת ר"י בצדו כדאמרינן ריש פרק קמא דביצה וכבר הקשו התו' שם בפרק החולץ אמרינן דסתם דכה"ג סתם ואח"כ מחלוקת הוא ותירצו דמ"מ הוי כרבים נגד יחיד וא"כ קשי' דהכא סתם כר"י ולקמן שנאה בלשון רבים ולא נראה לי לחלק דהתם שנה במלת' דת"ק בהדי' דלא כר"י ואח"כ פליג ר"י זהו מקרי סתם אבל לקמן בפ' ר"ע דלא שנה במלת' דת"ק דמשמשי ע"ז פטור אלא דשמעינן לה מדפליג ר"י איכא למימר דאין זה סתמ' דאין נראה לחלק כלל דמ"מ מדפליג ר"י מכלל דרמיזא במלת' דת"ק דפטור דאל"כ אין מחלוקת שלו שייך לשם אלא ע"כ מדקאמר מקק סופרים כו' מצניעין אותן לגונזן שהוא דבר קדושה מכלל דדבר גניזה שאינו קדוש לא וא"כ ה"ל סתם כת"ק: ולפי דעתי פשוט הוא דת"ק הוא רבי' ולא ס"ל כר"י וא"כ מנ"ל לרב לאוקמ' לסתמ' דהכא דלא כרבי' דאפי' נאמר דר"פ ס"ל דהלכת' כר"י מסברת עצמו ולכן אוקמ' לסתמא אליבא דהלכת' מ"מ הא בלאו הכי לא אתי סתמא דלקמן כר"י כיון דתני לה לקמן לדר"י כיחיד במקום רבים פשיט' דס"ל למתני' דהלכת' כרבים וא"כ ע"כ מתני' שלא אליבא דהלכת' ומה לי חדא סתמ' או תרי סתמי דגם זה הוי כסתמא כיון דתני לה בריש' הכי ובזה מיושב ג"כ דאין להקשות דלמ' ר"פ ה"ק דמתני' ממעט דם נדה אבל עצי אשירה מחלוקת דר"י וחכמים היא ולא סתם לן תנא כחד מינייהו, ובהא ליכא להקשות מנ"ל לר"פ דאדרב' ר"פ ס"ל אי ממעט התנא עצי אשירה א"כ סתם לן כרבנן ולקמן תנא מחלוקת אע"ג דרבים נינהו מ"מ מחלוקת דרבים ויחיד אחר סתם נמי מחלוקת וא"כ סתם הוא כמ"ש רש"י ז"ל בנידה דף ל' ד"ה וכי תימא וכן התו' ז"ל ולכן אוקמה בדם נידה אבל עצי אשירה לא מיעט התנא כאן ותני לה במחלוקת לקמן ולעולם ר"פ לא ס"ל כר"י רק דמוקי התנא דלא תקשי דידיה אדידיה דאין לנו לומר שסתם ר' קודם ואח"כ חזר בו וכמ"ש התוספות לקמן דף פ"ה ד"ה והאמר ר"י ובמה שכתבתי א"ש דע"כ מתני' דלקמן ע"כ ס"ל דלא כר"י כיון דתני לה בלשון רבים ויחיד מסתמ' הלכה כרבים וע"כ לא מחלק בהחולץ בין סתמא כפשטה לסתמא כי האי אלא דלא תקשי לר' יוחנן דאמר הלכה כסתם משנה והתם לא פסיק כסתמא וקאמר דר"י ס"ל הלכה כסתם משנה לחודה אבל סתמא כי האי דאינו אלא כרבים ויחיד ס"ל לר"י דלפעמים הלכה כיחיד אבל התנא עצמו פשיט' דס"ל דהלכה כרבים כיחיד ורבים

אלא דהאמוראים פוסקים לפעמים כיחיד ומ"מ התנא דתני לה כרבים צ"ל כרבים דאלת"ה אם כן הדרא קשי' לדוכת' מה שהקשו התו' דריש פ"ק דביצה אמרינן דכה"ג נמי סתמא הוא ובהחולץ אמרינן דלאו סתמ' הוא ומה תרצו דהוי כרבים במקום יחיד מ"מ בהחולץ נמי נימא הכי אלא ע"כ כמ"ש דבביצה אמרינן על התנא עצמו דהתנא מדתני לה הכי הוי כרבים במקום יחיד וא"כ ס"ל לתנא דהלכה כרבים אבל בהחולץ אמרינן לר"י דאע"ג דהתנא ס"ל כרבים מ"מ ר"י לא פסק כהתנא אלא כסתמא לחודא לא במאי דתני התנא כרבים ויחיד ופשוט הוא וכן רש"י בנידה שהבאתי נמי מקשי כה"ג מאי דקאמר דאתי התנא למסתמא כר"י דרבים ויחיד קתני בהדי' בסיפא אלא דתני הרישא דלהוי סתמא ממש דיש חלוק ביניהם דבסתמא הלכת' כסתמא אבל ברבים ויחיד פעמים אין הלכה כהתנא וע"ז הקשה רש"י דז"א דלאו סתמא הוא אלא מחלוקת ואח"כ סתם ע"ש אבל לעולם התנא עצמו ס"ל כרבים מדתני לה הכי וכדאמרינן בכמה דוכתי מדקתני לה בלשון חכמים בביצה פ' אין צדין ובכמה דוכתי וא"כ לא עשה ר"פ כלום דמ"מ כיון דהתנא ס"ל דלא כר"י א"כ מאי דוחקיה לאוקמ' לרישא בדם נידה כיון דבזה לא אמרינן דחזר בו רבו דהא גם לקמן תני לה בלשון חכמים וס"ל דהלכת' כן א"כ גם ריש' נוקמ' כרבנן: ועוד נ"ל דאפילו נאמר דהיכא דאיכא מחלוקת דרבים ויחיד וסתם ר' כרבים תחלה ואח"כ שנה המחלוקת אפשר דר' גופיה לא ס"ל דהלכת' ודאי כרבים אלא הוי כשאר מחלוקת ואפשר דהלכה כיחיד מדשנה ר' המחלוקת אח"כ ולא שבקי' לסתמי' כפשטיה ש"מ דלא ס"ל לר' דהלכת' כרבים משא"כ הכא דלא חזינן אי רבים פליגי בהדי ר' יודא או יחיד אלא דחזינן דשנה ר' לקמן סתם אצל ר' יודא ודאי מדשנה ר' סתם במקום ר"י כדי שיהא כרבים במקום יחיד ודאי נתכוין ר' להלכת' וכמו שהוכחתי מריש פ"ק דביצה וא"כ מאי דוחקי' דר"פ לאוקמיה לר' דלא ככוונת ר' לקמן: דף עו ד"ה הואיל וראוין לטמא מושב פ"ה אם קיצע משני' כו' ואין נראה לר"י דמה צריך להביא ראייה שראוין להצטרף כו' דווק' נקט כו' ואני בעניותי לא יכולתי להבין בשום פנים קושי' זו דמה ראיה יש מדנקט התנא דווקא באותו סדר ש"מ מפני שראוין להצטרף דלמא נקט התנא האי סדר דבסדר זה ראוין למושב לטלות ע"ג החמור דגם ע"ג החמור אין דרך לטלות בגד ועור שהן שני מינין רחוקים אלא שני מינין קרובים כגון בגד ושק ועור וא"כב"ש ה"ק מה טעם מצטרפין הא אין דרך לחברן שיהיו ראוין למדרס ואם חברן א' בטלה דעתו אצל כל אדם וקאמר כיון דדרך העולם לחברן למושב ע"ג החמור מטמא מדרס נמי אם חברן מיהו זה יש ליישב דר"י מקשה דע"כ לפי' רש"י ראוין כלם להצטרף למושב דהא קתני התם המקציע מכלם פי' מכל המינין השנויין במשנה וכיון דלענין מושב טמאין כל המינין א"כ התנא ששנה הסדר ע"כ תנא משום דלענין מדרס לא חזי לאצטרופי כ"א כסדר זה וכיון דלענין מדרס חזו כסדר זה מה צריך להביא ראיה כו': ומ"מ נלע"ד ליישב ע"ד מה שכתבו התו' בסוכה דף י"ז ד"ה ותני עלה דנקט דווק' כסדר לפי ששיעורן קרובין זה לזה אבל בגד דשיעורין רחוקים אין מצטרפין א"כ נוכל לומר דאין ראוין להצטרף אפי' כסדר הזה ואין מצטרפין רק משום טעם דראוין למושב ואפ"ה דראוין כלם למושב משום הכי אין מצטרפין כ"א בשיעורין הקרובים ולא הרחוקים.

וראיתי בדברי החכם מהרש"ל ז"ל שהגיה אי לא חזי לאצטרופי מושב נמי לא יטמאו דדווק' נקט כו' ולא הבנתי כלל הג"ה זו דמה ענין מושב דר"ש למדרס דת"ק דמושב דקאמר ר"ש היינו לעלות ע"ג חמור כמפורש בסוכה דשם אין מקפידין בב' מינין וכוונת ר"ש כיון דאשכחן מושב שראוין להצטרף כגון טלאי של חמור מטמאין בכל מדרס אף אם יחדו למדרס כזה שאין דרך בני אדם לצרפן והמצרפן בטלה דעתו אפ"ה כיון דאשכחן מושב שדרך לצרפן טמא בכל מדרס.

וכן צריך לתרץ מאי דקשי' לי הא בסוף מעילה אמרינן המקציע מכולן כו' למשכב שלשה ולמושב טפח א"כ לפי' רש"י דמכולן ר"ל ביחד א"כ משמע דגם למשכב ראוין לצרפן וא"כ איזה מדרס נשאר בזב דלא מצרפינן כולן דהא משכב ומושב היינו מדרס הזב אלא ע"כ צ"ל דלמשכב דהתם היינו שעשאו טלאי לכר או לכסת כמ"ש רש"י שם דשם דרך הוא לצרפן ומתני' לא מיירי בטלאי אלא שהן עצמן מיוחדין לשום מדרס ושם אין דרך לצרפן וזולת זה לא ידעתי איך אפשר ליישב אפילו לפי' ריב"א ז"ל דמכולן ר"ל מאיזה מהן מ"מ איך קאמר התם דאם קיצע אפי' מעור או מפץ שיעורו כו' והאי עור שיעורו ה' ומפץ ו' אלא ע"כ כדפיר' דהתם ביחדו לטלאי וכמ"ש התוס' לקמן.

והשם יודע כי אחרי כותבי מצאתי שכתבו התו' כן בסוכה ד"ה כדתנן וא"כ לא ידעתי שום קושי' דלעולם אין ראוין לצרפן כ"א לטלאי ר"ל שאין דרך העולם לצרפן ואינן טמאים אלא משום צירוף דטלאי ואפ"ה אין מצטרפין כ"א השיעורין הקרובים: פרק המוציא דף עז ד"ה ועוד מים בכד כו' עד אבל קשה לר"י לפ"ה דאי כזית יבש לא חזי לישיבה כו' ואני אומר דיש לחלק דיין שנקרש יכול לחזור לקדמותו כשיפשר קרישתו ויחזור ויהיה רביעית כמ"ש רש"י בהדי' ד"ה על כזית שכזית היבש כשנימוח הוי רביעית א"כ יש בו רביעית עתה משא"כ גרוגרת שצמקה א"א להחזירה לקדמות' אא"כ תתפח ואז פנים חדשות באו לכאן ועתה בצימוק אין בה גרוגרת.

והשת' נוכל לישב גם קושית רבינו אפרים ז"ל שהקשה ריש פרקין ד"ה חלב כדי גמיעה ולקמן אמרינן כגרוגרת כיון דהגרוגרת דלקמן מיירי ביבש כמ"ש התו' א"כ נוכל לומר דאידי ואידי חד שיעורא הוא דבכדי גמיעה כשיקרוש יעמיד על גרוגרת ונלע"ד דמה שלא תירץ ר"י ז"ל לעיל כן אלא כתב דכדי גמיעה לא הוי פחות מגרוגרת ביבש הוא מחמת קושי' זו שהקשה בדבור זה דלמה יהיה חשוב מטעם שהיה בו בתחילה ולפירש"י ז"ל א"ש לע"ד וק"ל: דף עח ד"ה אטו מצניע לאו מוציא הוא פ"ה דהוי מ"ל כו' וקשה דמנ"ל דאתי כרשב"א אדרבה כרשב"ג אתי ונלע"ד לתרץ א' א' דמה שהקשו דלמא כרשב"ג אתי דא"א לומר כן דהא ע"כ מאי דקאמר בבריית' ומודים חכמים לר"ש היינו רשב"ג ורשב"א דאע"ג דגבי דם פליגי אדר"ש וס"ל דמוציא לח בעי רביעית גבי שופכין מודו דבעי רביעית דליכא למימר דחכמים היינו ת"ק דבריית' דפ"ק אפי' גבי דם ס"ל רביעית ואדרבה משמע דת"ק מיקל יותר מר"ש וס"ל דאפי' דמצניע בעי רביעית בדם דאל"כ ר"ש היינו ת"ק אלא ע"כ חכמים היינו רשב"ג ורשב"א דרשב"ג לחוד לא שייך לקרותו חכמים דאע"ג דמצינו בכמה דוכתי דקורא ליחידאה חכמים כדאמרינן מאן חכמים פלוני הכא דקתני בתחילה רשב"ג ואח"כ חכמים א"א לומר כן דגם בריש' ה"ל לקרותו בלשון חכמים וא"כ ע"כ האי דר"א קאי גם ארשב"א דאל"כ איך קאמר ומודים

מכלל דפליג רשב"א והיכן פליג דלמא גם הוא אמצניע קאי כר"ש ואע"ג דע"כ פליג דאל"כ ר"ש היינו רשב"א מ"מ לא שייך למתני כיון שדברי רשב"א סתומין ואין מפורשין אלא דילפינן מדיוקא דר"ש ועוד למה ליה לאביי לדחוקי כיון דאי קאי גם ארשב"א מיישבא בריית' שפיר טפי כמ"ש ואין כוונת אביי דקאי דוק' ארשב"א אלא אביי מפרש לתרץ קושית המקשן דבמוציא ר"ל בדבר שאין לך לילך בו אלא אחר הוצאתו ולרשב"א מיירי אפי' באחר ואי ס"ל לרשב"ג ג"כ כרשב"א בהא מיירי גם לדידיה אפי' באחר ואי לא ס"ל מיירי לדידיה במצניע גופיה דאין כוונת הבריית' מאי דקאמר במצניע אלא לומר דבדבר שיש לילך אחר מחשבת המצניע חייב בכל שהוא לכ"א כדאית ליה דלא נחית עתה התנא דבריית' למחלוקת זה ומה שהקשו עוד דאמאי דנקט בתלמוד כו' אפי' אתי מעלמא נמי: נלע"ד ליישב דקשי' ליה לאביי דלמה נקטיה תנא בהאי לישנ' דאיכ' למיטעי ביה כדטעה המקשן ולמה לא נקט מלת' בהדי' בד"א שלא הצניעו אבל הצניעו כו' ולכן משני דמיירי בתלמוד כו' וסד"א דכה"ג חייב אפי' שלא הצניעו כיון דחשיבא ליה הוצאה זו טובא למלאות רצון רבו לפנות המקום ועוד דבעי לסעוד' דכה"ג פריך לקמן ריש פ' המצניע ולתני המוציא לזרע כו'.

ופירש"י ז"ל לתני המוציא זרע כל שהוא חייב ואע"ג דלא אצנעי' מעיקר' להכי דהא דבעינן שיעור' היינו טעמ' כדאמרן שאין אדם טורח להוציא נימ' אחת לזריעה הלכך מוציא סתם פטור עד שיהא בו שיעור אבל זה שהוציא נימא אחת לזריעה בהדי' גלי דעתיה דטרח ואחשיב עכ"ל א"כ ה"ה בכאן כיון דחשיב' ליה לתלמוד הוצאה זו לקיים דברי רבו דאיכא אימתא דמריה עליה וצריך לפנות הכל אימ' ודאי טרח אפי' בכל שהוא ואפילו בלא הצנעה ליחייב קמ"ל ולכן נקט האי לישנ' במוציא ר"ל בדבר שאין לך לילך אלא אחר הוצאתו וכן במצניע בדבר שיש לך לילך אחר הצנע' לאשמועינן רבות' דלעולם בסתם הוצאה ר"ל שלא הוציאו בהדי' לשום דבר כגון הא דריש המצניע אלא הוציאו סתם דבהכי מיירי כולי פרקין כמ"ש לעיל בשם רש"י אי ליכא הצנע' בעינן דבר חשוב ואי איכא הצנעה אפי' בכ"ש ולכן קאמר במוציא ר"ל דליכא הצנעה לאשמועינן דלעולם בסתם הוצאה אזלינן בתר הוצאה ולא הוי כמצניע אפי' במידי דס"ד דהוי כמצניע מעיקר' כיון דחשיבא ליה קמ"ל דלא הוי כמצניע אלא כשאר מוצי' סתם ומיירי בתלמיד ואפ"ה קרי ליה מוצי' ומלת' אגב אורחיה קמ"ל ובהא מיושב מאי דקשה קצת כי למה נקט אביי לשנויי איפכ' מבריית' דבריית' קתני דמצניע כ"ש חייב משמע דקמ"ל דמצניע חמור וחייב בכ"ש ואביי נקט איפכ' דבר שאינו חשוב אי אצנעיה חייב ואי לא לא משמע דקמ"ל איפכ' דבכ"ש בעינן הצנעה דווק' ואי לאו פטור ולפי דרכינו א"ש דאביי מתרץ לישנ' דתנא דקמ"ל אגב אורחיה דאפי' בתלמיד איכא מוציא דמצניע ולא אמרינן דהתם לעולם מצניע כמ"ש: שם ע"ב ד"ה רבב פ"ה שמן או שומן וע"כ אינו שמן דשמן נתנו חכמים שיעור אחר במתני' עכ"ל וכדי שלא נשוייה לרש"י ז"ל טועה בדבר משנה נלע"ד לישבו ע"ד דתני' לקמן דף פ' גבי כחול אם לרפואה כדי לכחול עין א' ואם לקשט בב' עינים ופי' ר"י ז"ל לקמן אסלרפואה שאותו כחול ראוי לרפואה עין א' עוד פי' אם לרפואה שבאותו מקום עושין אותו לרפואה ואם לקשט שבאותו מקום אין רגילין לעשות ממנו רפואה כ"א קישוט כו' א"כ גם גבי שמן י"ל ב' הפירושים דיש שמן שהוא ראוי לסיכה ולאכילה והלכו בו להחמיר שהוא סיכה דשיעורו קטן ויש שמן

שאינו ראוי לסיכה מחמת חשיבתו וכיוצא אז הלכו בו אחר שיעור אכילה ואצ"ל לפי' האחרון דר"י א"ש דבמקום שמצוי שמן הרבה ואז הוי סיכ' ואכילה שכיח' ושכיח' הלכו בתר דשכיח' לחומר' ואם אין שמן כ"כ שכיח הלכו אחר האכילה ואע"ג דבמתני' לא נזכר שום חילוק מ"מ הא כתבו התו' עצמן לקמן גבי כחול דאי לאו רב הונא הוי מוקמינן מתני' לרפואה א"כ שמעינן דאפשר לאוקמ' מתני' בחד' גוונ' וכן לעיל אוקמי' אביי למתני' בגלילא דווקא גם מזה יש ראיה קצת לפי' זה דכיון דמתני' מיירי גבי מים בגלילא לאביי ולעי' כתבו ס"פ כירה מצוי אצלם שמן הרבה א"כ י"ל דגם גבי שמן מיירי בגלילא: ואין להקשות מי דחקו לרש"י לכל זה מה דאתמר בגמר' בהדי' אתמר אבל מה דלא איתמר בהדי' לא נדחוק בחנם י"ל דרש"י ס"ל דרבב בכל מקום הוא שם כולל כמה דברים כמו שכתב רש"י ספ"ק דמכלתין רבב שומן ושעוה וכל דבר הניתך וכן לקמן דף קי"ד רבב שומן וחלב א"כ רבב הוי שם כולל דבר הניתך לא שיקר' דבר א' לבדו רבב וא"כ הכא ע"כ אינו שומן לבד דא"כ הוי תני שומן או אליה דרבב פירושו עוד כמה דברי' הניתוכים ושעוה וחלב א"א לפרשו דאין סכין בהן תחת איספגנין זה מחמ' איסורו וזה אינו ראוי לכך א"כ ע"כ פירושו שומן או שמן וא"כ קאמר התנ' דדבר הנתך ר"ל וראוי לאכילה שיעורו כדי לסוך איספגנין וממילא ידעינן דמיירי בראוי לאכילה מדיהיב שיעוריה באכילה וק"ל: דף ע"ט ד"ה ת"ק סבר כותבין שובר ומיירי שכבר יש לו שובר ומתוך פ"ה שעדיין לא נכתב השובר וק' כו'.

נלע"ד אף דמשמע מדברי רש"י ז"ל שעדיין לא נתן השובר ללוה מ"מ לא מוכח מדבריו דלא נכתב עדיין דאדרבה לפום ריהטא משמע לישנא דיש למלוה שובר מוכן דהרי כתב וא"נ לא מהדר ליה לא איכפ' ליה ללוה דמלוה כתב ללוה שובר עילויה ולישנא דכתב משמע שכבר כתב מדלא אמר יכתוב ואפשר דקושית התו' ז"ל דמ"מ צריך הש"ח למלוה כדי שישאר השובר אצלו לצור ע"פ צלוחיתו אבל לפי' התו' מיירי דכבר נתן השובר ללוה ומ"מ ק"ק דגם לפי' התו' לכאורה נראה אף כי נתן לו השובר מ"מ אם מחזיר ללוה השטר מחויב הלוה להחזיר השובר וא"כ צריך לו הש"ח כדי שיוחזר לידו השובר ואפשר דמשום הכי לא טרח המלוה להצניע הש"ח כדי לחזור ולהשיג השובר ע"פ צלוחיתו ורש"י סובר לע"ד דהשובר אינו ראוי אפי' לצור ע"פ צלוחיתו קטנה של פלייטון דאינו כ"א דבר מועט שטר פלוני שזמנו יום פלוני פרוע הוא משא"כ בצריך לכתוב בו הרבה ייפוי שטר.

ואפשר עוד דלשיטת רש"י אף אם אין לו שובר מוכן מ"מ לענין שבת מידי דחשיב בעינן כדאית' ריש פרקין ושובר דבר מועט הוא והמלוה כותבו בעצמו ואפי' אם לא יוכל לכתבו וצריך ספר' מ"מ שכרו מעט ולא חשיב כלל שיצניע המלוה הש"ח משום זה וק"ל: שם ד"ה חזי דגברא דפרע אנא כרב אשי תני' בתוספתא דמכלתין ולשאר אמוראי ק' לע"ד לא ידעתי מאי קשיא דהא פי' רש"י ז"ל דלרב אשי קאי בריית' דהכ' כשהוציאו לוה וא"כ מיושב שפיר דודאי כולהו אמוראי מודו לר"א דבהוציאו לוה חייב מטעמא דרב אשי מיהו בבריית' דהכ' נאדו כולהו מפירוק' דר"א דלא בעי לאוקמ' לה בלוה מדקתני עד שלא פרעו חייב והא ע"כ אמלוה קאי דקודם שפרעו מאי בעי גבי לוה ועוד מאי צריך לו קודם שפרעו אדרבה טוב לו שיקרענו וא"כ גם משפרעו אמלוה קאי דלישנא דבריית' השפע דקאי הכל אחד גברא וד"א משני דאתרי גברי קאי דעד שלא

פרעו דאז השט' אצל מלוה חייב משפרעו דאז השטר אצל הלוה פטור ושאר אמוראי לא ניחא להו לפרש הכי אבל ברייתי' דתוספת' קאי לכ"ע אלוה כדקתני שהוא משמרו לבע"ח משמע שהמוצי' אינו בע"ח וזה אמת ויציב בעיני בלא ספק ודוק: שם ד"ה כדי לכתוב כו' ובחנם פ"ה דשיעור גט קטן מכולם כו'.

נלע"ד דרש"י ז"ל דחקו דאם שעור גט נפיש ה"ל לעולא למנקט כסדר השיעורין הקטן קטן קודם ואח"כ הגדול ממנו ואח"כ הגדול שבכולם ומיהו התו' לא נהירא להו האי פירוש' דעול' סדר העורות נקט דברישא הוא מצה ואח"כ חיפה ואח"כ דיפתר' ומ"מ נ"ל לקיים פי' רש"י משום דקשיא לי' דמאי משני התם בבישולא דלא חזי לעיבוד א"כ התינח מצה דלא הוי שיעוריה כחיפה משום דלא חזי לעיבוד אבל חיפה קשי' דלהוי שיעוריה כדיפתר' דאם שאינו מעובד כלל שיעוריה כמעובד חיפה שהו' מעובד קצת עאכ"ו שיהא שיעורו כמעובד לגמרי והתם לא שייך שינויי' דתלמוד' דהא קאמר חיפה שיעורו כדתנן עור כו' ומתני' במעובד איירי כדמשמע לעי' בהדיא ובישולא לא חזי אבל לפי' רש"י א"ש דגט הוא שיעור קטן לגמרי וא"כ י"ל כדמשני לעיל דאין אדם טורח כו' ה"נ אין אדם טורח לעבד עור לגמרי עבור שיעור קטן כזה אבל מקמיע פריך שפיר דהא משני לעיל דאדם טורח לעבד עור עבור קמיע כדפי' רש"י ד"ה שאין אדם טורח כו' גם מיושב למה לא שיערו גם בדיפתר' כדי לכתוב פרשה קטנה כמו בקלף דאע"ג דדיפתר' לא חזי לכך מ"מ להוי כעור שאינו מעובד דשיעורו כמעובד כמ"ש לעי' דלכאורה שיעורו דגט לפי' התו' גדול מפרשה קטנה אבל לפי' רש"י א"ש דלא אמרו הדבר לקול' כ"א לחומר' שאפי' בשאינו מעובד הוי שיעורו קטן כמו במעובד לא שנאמר שיהא שיעור גדול כמו הת' כיון דחזי לשיעור קטן שהוא שיעור גט לפי' רש"י כדאמרינן לעי' גבי מוציא פי פרה לגמל דהא חזי לפרה וכדכתבו התו' ריש פרקי' וכמ"ש בדבור שאחר זה בע"ה: שם ד"ה וקתני מיהת כדי לצור ואמר אביי ק' לר"י דלא ה"ל לאתויי מלת' דאביי הכ' לעד"נ לישב במה שכתבתי בדבור שלפני זה דבלא אביי ל"ק מידי דדלמ' שיעור דמשקל קטן מקמיע ומיירי עול' במוציאו לכך כמו שפי' התו' ריש פרקי' בחלב דמיירי במפרש בהדי' לשתייה ה"נ מיירי במפרש בהדי' שמוציאו לכך וחיפה ודיפתרא אפי' אי מפרש בהדיא שמוציאו לכך לא מחייב בהאי שיעור' דלא חזיין לכך ולכן הביא מלת' דאביי שהוא ריבע' דריבע' דפומבדית' ושיעור זה היה ידוע לבעלי תלמוד שהוא שיעור גדול מקמיע וא"כ ליכ' דמפרש לכך דמ"מ כיון דאמרת דשאינו מעובד הוי כמעובד בשיעור קטן א"כ אפי' מפרש שמוציאו לשיעור גדול הימנו מחייב בשיעור קטן כמ"ש לעי' כיון דחזי לשיעור קטן ואע"ג דאינו מעובד הוי כמעובד ומקרי חזי לכך ובהא מיושב ג"כ, מ"ש התו' לקמן ע"ב ד"ה והא מדקתני סיפ' הוי מצי למפרך ברייתי' גופ' ריש' אסיפ' ומשמע דאמתני' מהדר לפרוכי ובמאי שכתבנו א"ש גם הא דברייתי' איכ' לשנויי דסתם קלף למזוזה קאי דהיינו כיון שהוא חשוב אין מצניעין להשתמש כ"א בדבר חשוב דהיינו מזוזה שהיא שתי פרשיות והא דקתני שיעור תפילין בקלף במפרש בהדיא שמוציאו לכך ולכן פריך ממתניתין דמתני' לא מיירי במפרש דהא דומיא דאינך קתני כמו עור ואינך דסתמייהו להכי דהא לית להו שיעור' אחרינ' ועוד דבמפרש אפשר דמחייב אפי' בקשר מוכסין כיון דחזי לכך דהא דלא משערינן בקש' מוכסין דאיידי דדמיו יקרים לא עבדי מיניה ק"מ כמ"ש רש"י והתו' לעיל אבל אי מפרש בהדי' פשיט' דחייב

משא"כ ברייתי' אפשר דלא תני בה קשר מוכסין ולא מיירי ברייתי' מינה ותני מידי דאורחיה לפרושי להכי ולכן ברייתי' ל"ק מידי אהדדי אבל מכח מתני' קשי' כיון דתני קשר מוכסין גבי נייר אי ס"ד דאיירי במפרש בהדי' ה"ל למתני גם גבי קלף קשר מכסין במפרש:דף פ"א ד"ה חפי פותחת כו' פ"ה שינים של עצם כו' ומה שפי' דפשוטי כלי עצם טמא כדאמר בהכל שוחטין לא דק כו' ומה שפי' כי' נראה לישב אחת אחת דמה שהקשו מהא דתנן כלי עצם פשוטיהן טהורין י"ל דטהורין מדאוריית' קאמר דהא פ' המוכר את הבית דף ס"ו קאמר נמי שאני פשוטי כלי עץ דטומאה דרבנן וא"כ ע"כ טהורין דמתני' מדאוריית' קאמר ואע"ג דהתם דחו התוספות פי' זה מכח משנה זו הנה רש"י ז"ל לא ס"ל לקושי' משום דקשי' ליה איך ס"ד דתרצן התם וכי לא ידע משנה שלימה שהיתה שגורה בפיהם כדכתבי התו' בכמה דוכתי וגם המקשן לא הקשה ממשנה זו כלום ואדפריך קושי' אחרינ' מאמור' ה"ל למפרך ממשנה שלימה.

ומה שהקשו התו' שם דע"כ טהורין לאו מדאוריי' קאמר דהא קתני כלי זכוכי' וכל טומאת עצמן אינו אלא מדרבנן וא"כ ע"כ טהורין מדרבנן קאמר ס"ל לרש"י דמידי אירי' הא כדאית' והא כדאית' ועיקר כוונת התנ' לומר דעיקר טומאה הנאמרה בהם לא נאמרה בפשוטיהן כ"א במקבליהן דכלי עץ וכלי עצם שהן טמאים מדאוריית' לא נאמרה בתורה בפשוטיהן וכלי זכוכית שעיקרן מדרבנן לא תקנו רבנן בפשוטין דע"כ צריך לפרש לדברי התרצן הכי כמ"ש הן אמת כי גם רש"י ס"ל דפשוטי כלי עץ טהורים אפי' מדרבנן כדמוכח בעירובין דף נ"א והאריכו שם התו' בזה גם בסוף מסכת ערובין מוכח הכי ובכמה דוכתי ס"ל לרש"י כפי' רשב"ם ז"ל דבמסקנ' לא נשאר הכי בהמוכר את הבית מ"מ גבי כלי עצם ס"ל לרש"י כיון דהוי ככלי מתכות גזרו ביה טומאה מדרבנן ומאי דקאמרינן בחולין דכלי עצם ככלי מתכות דמי היינו לכל מילי הן לענין גולמין הן לענין פשוטין ואע"ג דעיקר פלוגת' דר"י ור"נ נאמר אגולמין מ"מ מימרא דר"נ דקאמר כלי עצם ככלי מתכות קאי אכל מילי: ולעד"נ דהשת' א"ש מאי דקאמר התם מכלל דכלי עצם מקבלין טומאה אין כו' ופי' התו' דר"ל מכלל דמקבלי טומאה מדאוריית' דמדרבנן משנה שלימה היא וקשי' לי מנ"ל למקשן דמטמאי מדאוריית' דקאמר מכלל ולפי דרכינו א"ש דאי מקבלי טומאה מדרבנן לא הוי גזרי בהו רבנן בפשוטיהן דהוי עבדי רבנן היכר' דלא למשרף עלייהו קדשים ותרומה כמו בכלי זכוכית דאע"ג דהוו ככלי מתכות לא גזרו בפשוטין כדאית' פ"ק דף ט"ז ומדגזרו בפשוטין ש"מ מדאוריית' נינהו ומה שהקשה ר"י ז"ל דגבי כלי מתכות תני לה בתוספת' כבר כתב ר"י ז"ל פ' במה אשה דהרבה ברייתות נשנו בתוסף' שלנו שלא הוזכרו בתלמוד שלנו ואין לבנות יסוד על תוספת' ועוד דלשיטת רש"י כיון דכלי עצם ככלי מתכות דמי תני להו גבי כלי מתכות ומה שהקשו דאי אין ראוים לכלום כשלא נקבעו פשיטא דטהורין י"ל דמשום סיפא תני לה וה"ק חפי פותחת טהורין הן דפשוטין ולא חזין למידי ואפ"ה קבען בפותחת טמאין ומה שהקשה דפותחת לא חשיב בית קיבול דאין המפתח עשוי לטלטל ע"י אותו בית קבול כמו קב הקיטע: לעד"נ לשיטת רש"י לא דמי לקב הקיטע דהת' א"א לטלטל השוק ע"י אותו בית קיבול כנודע משא"כ מפתח אפשר לטלטלו ע"י הפותחת וזולת זה לע"ד לא ידעתי לפרש בע"א דאם כוונת רש"י דבעינן דומיא דשק דתחילת עשיתו הוא לטלטל מה שבתוכו א"כ כל בית קבול לא מקרי בית קיבול אא"כ עשוי לטלטל מה שבתוכו תקשי לפ"ז דהא מצינו

כמה קיבולי' דמקרי קבול אף אם אין עשוי לטלטל פ"ק דסוכה דף י"ב סככה בחיצים נקיבות פסולה פשיט' מ"ד בית קבול העשוי למלאות לאו בית קבול קמ"ל והת' וכי עשוי החץ לטלטל על ידו הברזל והלא אין עשוי כ"א לקבל הברזל ואפי' נאמר כיון דע"י החץ יורין למרחוק הברזל מקרי עשוי לטלטל שעיקר טלטולו הוא היריה וע"י מטלטל הברזל מ"מ תקשי הא דאמרינן ס"פ ב' דביצ' הרחיים של פלפלי' התחתונ' טמא' משום כלי קיבול שמקבל אבק הפלפלין כשנופל דרך ניקבי הכברה והת' וכי עשוי הקיבול לטלטל על ידו האבק והלא אינו עשוי אלא לקבל האבק ואח"כ נוטלים ממנו האבק ואפי' אם היה קבוע שם לעולם פשיטא שהוא טמא אלא ע"כ כיון שמ"מ אפשר לטלטל על ידו האבק מקרי בית קבול ה"ל נקב הפותחת עשוי לקבל בו המפתח ואפשר לטלטל על ידו המפתח ואפי' נאמר דכוונתו דבעינן דלפעמים מטלטלי' על ידו מ"מ לא ידעתי למה מטלטלי' האבקים של בשמים יותר מכאן דאפשר דגם המפתח מטלטלי' לפעמים ע"י הפותחת ואע"פ שהפותחת מחובר בשידה תיבה ומגדל מ"מ בתר פותחת עצמו אזלינן ומה בכך שהוא מחובר ומאן לימ' לן שגם הרחיים לא מיירי אפי' הוא מחוב' הוא טמא ומה שהקשו ועוד דפי'.

דפותח' גורמת טומאה לחף כו' ואגב אורחי' אתרץ מה שהקשה מורי מהר"ם ז"ל מאי דכתב רש"י דפשוטי כלי עצם מטמ' ואח"כ כתב ואע"ג דמחובר לטהור פותחת יש לו בית קבול כו' וא"כ למה ליה לרש"י דפשוטי כלי עצם מטמאי תיפוק ליה כיון דהפותחת טמא גם המחובר לו טמא אלא ע"כ אה"נ דעיקר טעמיה הוא משום הפותח' ומ"ש דפשוטי כלי עצם היינו לתרץ הרישא דתני חפי פותחת טהורין משום דלא חזיין תיפוק ליה משום פשוטי כלי עצם אלא ש"מ פשוטי כלי עצם טמאין: ולעד"נ דרש"י כתב משום הכי פשוטי כ"ע משום דקשי' ליה בריית' דקתני חפי פותחת טהורין קבען בפותחת טמאין משמע שהחפין מצד עצמן טמאין ואי הוי הטעם משום פותחת א"כ החפין לא מעלין ולא מורידין דכשפותח' טמא גם הם טמאים אלא ש"מ דהחפין טמאין אפי' בלא הפותח' אלא שהפותחת עושה החפין ראוין ואי הוו ראוין בלאו הכי הוי ג"כ טמאין מצד עצמן לא שהפותחת גורמת הטומאה להם שתהיה הפותחת העיקר והם בטלין אצלם אפי' לא היו טמאין אלא שהם טמאין מצד עצמן כמ"ש ומ"מ מה שתמה מורי ז"ל על התו' מה שכתבו דמשמע דאתי מתני' כר"נ.

ונהפוך הוא דמבואר במתני' דאתי' כרבנן ע"ש היא תמיה קיימת וחזקה ואית' הכי ברבינו שמשון ז"ל וכיון דהכי הוא איכ' למימר איפכ' דמתני' אדרבה כרבנן אבל לר"נ הוי הפותחת עיקר והיא גורמת טומאה ובריית' כר"נ כדכתבי התו' עי"ל דע"כ הת' בחפין אחריני איירי דהא קתני סיפ' השן שבטס שבפותחת טמאה בפני עצמה והכ' קתני חפי פותחת טהורין וכבר נתעורר ע"ז רבינו שמשון ז"ל בפי' שם ותירץ ושמ' יש קבועין ויש שאינן קבועין ובהרמב"ם ז"ל שם יש תירוץ ע"ז שכתב שכאשר היא של מתכת הוא כלי בפני עצמו א"כ משמע דשל מתכת ראויה היא לתשמיש בפני עצמה ואפשר דאפילו לתשמיש זה עצמו ראויה כזה אלא דקובעין אותו בפותחת להיות נקל יותר לפתוח וכיוצא בזה כתב מורי גבי של גל דקובעין בה בלא פותחת וא"כ יש לחלק דהכ' בשל עצם דאינו ראוי לכלים אלא ע"י הפותחת של עץ הוי הפותחת עיקר אבל התם דאיירי במתכת דהוא כלי בפני עצמו אלא שהעץ משמשת לו לתשמיש זו הוי השן עיקר

כיון דראוי לתשמיש בפני עצמו מיהו קשה לי איך כתב רש"י דפותחת יש לו בית קיבול א"כ הת' בפותחת של עץ מאי אירי' דטמ' משום חפין והלא מצד עצמו טמא כיון דיש לו בית קבול ואפשר דפותחת דהתם מיירי בפותחת שאין לו בית קבול אלא שפותחין אותו דרך חור שבדלת כאשר יש עדיין במדינות אלו או מיירי שמפתח קבועה והוי בית קבול העשוי למלאות ולא שמיה ב"ק כדכתבו התו' פ"ק דסוכה דף י"ב: ועי"ל דמתני' דהתם מיירי לענין טומאת כלי מתכות וה"פ חפין של מתכת והפותחת של עצם טמא פי' בכלי מתכת לענין טומאה ישנה ואי חפין של עץ הוי ככלי עץ ואין בו דין מתכת וכלל כוונת התנא דהיכ' דהוי המתכת עיקר הוי כאלו הוא מתכת וכל מאי דהוי המתכת חמור מעץ הן לענין פשוטין וכפי' קמ' לענין טומאה ישנה אזלינן בתר המתכת ולעולם גם הפותחת טמא משום כלי עץ אי יש לו ביתקבול אלא דאין לו טומאה ישנה ומה שהביאו התו' מדקתני אע"פ שחברן לדלת דמשמע מה שקבען לדלת יש לו לגרום טומא' לא הבנתי כלל דגם לרש"י זה גורם הטומאה דמתחילה לא הוי חזי והשת' חזי ומה שפירש מורי הנ"ל על דברי התו' אין התו' משמע כן למעיין וגם לא ידעתי מאי קושיא דלמ' גם לשיטת רש"י נימ' הכי דלשידה קובעין אותו בפותחת ולגל בלא פותחת וא"כ עד שלא נתנן בפותחת טהור דאז אין ראוין לכלו' עדיין שיתנם בפותחת או בגל ומחוסר מעשה הוא ואפי' נימ' דליתנם בגל לאו מחוסר מעשה היא וא"כ ראוין הם ליתנ' בגל מ"מ טהור הוא ממ"נ דהשת' אינו ראוי לכלו' ולקבעו בגל יהיה ג"כ טהור אבל באמת לא קשי' כלום דאקבען בפותחת קאי דאע"פ שקבען אח"כ בדלת ורבות' דכשקבען בפותחת עדיין אינה ראוי' כ"כ דהפותחת בלא תיבה מקרי ג"כ אינו ראוי כ"כ ועוד דאפשר דגם רש"י אע"פ שפי' בריש' דטהורין מטעם דלא חזיין מ"מ בסיפ' הוי רבות' כפי' התו' דאע"ג דנגמרה מלאכתו לגמרי דכשקבען בפותח' לא נגמרה כ"כ דעדיין מחוס' לקבען בדלת ואפ"ה טמאין דמ"מ כלי הוא: ע"ב מהן להעלותם לגג פ"ה מי חיישינן לטירח' יתיר' וקש' לר"י א"כ הא דפרי' כו' נלע"ד לישב קושי' זו דכולי שמעתין לא קשי' מידי דלא מיירי במוכנין לכך מע"ש דלאו מוקצה היא אלא דפליגי דמר סבר אפי' הכינם אסור להכניס יותר משלש אבנים דאין לו בהן צורך דסגי בג' וה"ל טרח' שלא לצורך ומ"ס דמלא היד שרי דזימנין דצריך ליה לכולן וא"כ לא קשי' מידי דהת' ליכ' אסור' כלל אבל גבי לחצות בו שיניו איכ' אסור' דמוקצה אבל השת' דגדול כבוד הבריות דדחי אסור' דרבנן קשי' ועי"ל דאפי' לא הכינם לא קשי' די"ל דאפי' רבנן דפליגי עליה דר"א התם היינו משום דס"ל דלא ניתנו עצים אלא להסקה ולא לחצות שיניו ולהכי אסור אבל גבי אבנים רבנן מודו דמוכנין הן לצורך ב"ה ודעתיה עלייהו מאתמול אבל הכא פריך שפיר דמשום כבוד הבריות שרי כמ"ש: פרק רבי עקיבא דף פ"ב ד"ה אר"ע פ"ה משום דבעי למתני מניין שמרחיצין ואין נראה כו' נ"ל דר"ע דרשינהו להני קראי כסדר השנוי במשנה ותנ' דידן אע"פ שקבען כאן במסכת שבת משום מלת' דמרחיצין דשייכ' לשבת מ"מ נקשינהו כסדר דרשת ר"ע שלא היתה עיקר כוונתו משום שבת לחוד אלא לכולהו ועוד נ"ל דגם לרש"י מודה סברת התו' ז"ל מ"ש דקרא דתורם הוא סמוך לקראי דאייתי לעיל לא ימצא אלא דנאדי רש"י מפי' התו' דאי משום דתנ' לעיל קראי דאסמכת' נקט נמי הני קראי מאי אירי' דתנ' לה במסכת שבת והא בכמה דוכתי מצינו במשנה דתנ' קרא דאסמכת' ולא תני להו הת' לכן פי' רש"י כיון דקראי דהני אסמכת' שייך מינייהו גם

לשבח לכן תני להו הכא ומ"מ פתח בקר' דע"ז משום דסיים לעיל בקרא הסמוך ולכן תני לה נמי בהאי פרק' ולא פ' ר"א דמילה כיון דשייך לקר' דלעיל: שם ע"ב ד"ה באבן מסמ' פ"ה אבן מונחת כו' וקשה דבת"כ כו' אף כי לע"ד הייתי יכול לישב אלו הקושיות מ"מ כיון דרש"י ז"ל עצמו פי' פ' דם נידה ופ' בתר' דנדה כדפי' התו' נראה שחזר מפירושו דכאן גם כי התוספות פ" דם הנידה הקשו גם שם כל הקושיות שהקשו בכאן על רש"י משמע שהיה שם לפניהם נוסח' אחרת ברש"י הנה פ' בתרא פי' בהדי' כדפי' התוס' וכן בכל נוסחאותינו לא כתוב פ' דם הנידה פירושו דכאן כ"א פירושו התו' וק' לומר כי טעות נפל בכמה דוכתי עכ"נ שחזר בו ופי' התו' הוא אמת וכן פי' הרמב"ם ז"ל: ד"ה למשמשיה פ"ה שאין כלים המשמשין לע"ג מטמאין לא במש' וכו' ותימ' דלרבנן דהיקש' כו' ולע"ד לא ידעתי מאי קושי' דלמ' ר"ע ורבנן בהא פליגי ותרווייהו ס"ל דמשמשין נפק' מכי חרם הוא כדפי' התו' מיהו בהא פליגי דר"ע סבר כיון דגלי קרא כי חרם הוא דמשמשין מטמאי' בע"ג אי לאו דאיתקש לשרץ הייתי אומר שיטמאו גם במשא ובאבן מסמא כיון דמשמשין שוו לע"ג באיסור הנאה וטומאה להכי איתקש, לשרץ אבל רבנן סברי דלא צריך מעוט' כיון דאי לאו חרס הוא לא הוו מטמאי כלל א"כ די לאוקמ' קרא דכי חרם שיטמאו לחוד לא שיטמאו גם במשא וא"כ גם מיעוט' דשרץ לע"ג עצמ' את' ומ"מ בלא קרא דחרם הוא לא הייתי יכול לישב כן כיון דע"כ טומאה עצמה דמשמשין מע"ג אתי א"כ קשה שפיר קושית התו' דלרבנן מנ"ל דלא נילף הכל מע"ג לטמויי גם במשא אבל לפי מ"ש דאת' מחרם הוא ואי לאו קרא לא היו משמשין מטמאין כלל אתי שפיר כמו שכתבתי וק"ל: דף פ"ד ד"ה ולחנניה תימא לר"י אמאי נקט חנניה כו' נלע"ד דנקטיה לרבות' דלרבנן ס"ל לרב' דע"כ ס"ל דטלטול שוורים שמיה טלטול כיון דתנן במתני' דספינה טהורה מדרך אניה ואע"ג דסתם ספינה גדולה היא גם של עץ היא ותדע שהרי חנניה קאי אמלת' דתנ' דידן וקאמר נלמדנה משק כו' פי' דהיא טהורה ש"מ סתם ספינה גדולה היא ושל עץ היא וא"כ למה ליה לתנא דידן לאתויי ספינה גדולה של עץ מדרך אניה תיפוק ליה משק דאע"ג דנ"מ להאי למוד' לספינת הירדן ושל חרס מ"מ התנא דמיירי מספינה גדולה של עץ לא צריך האי קרא דהוא טהור ממילא ככל הכלי' הבאים במידה והל"ל בהדי' מניין לספינה של חרס או לספינ' הירדן שהיא טהורה אלא ש"מ קסבר תנא דידן טלטול שוורים שמיה טלטול וא"כ מהאי טעמא הוי טמאה להכי איצטריך דרך אניה ואע"ג דע"כ איכ' ספינות דלא מטלטלי' אפילו ע"י שוורים דאל"כ לחנניא ספינה טהורה לא משכחת לה וא"כ הני ספינות למה ליה לתנא למילף מדרך אניה י"ל דסתם ספינות מטלטלין ע"י שוורים אם לא שיש להם שולים וכמ"ש הרמב"ם ז"ל אבל לחנניא ס"ד דס"ל דלא שמיה טלטול ולהכי ס"ל דסתם ספינה אע"ג דמטלטלת מלאה ע"י שוורים טהורה דהא חנניא אסתם ספינה ואמתני' קאי, וכמ"ש ומתני' דכלים ע"כ חנניא היא קמ"ל דלאו הכי הוא דתנן כו' דהא סתם לן תנא במסכת כלים דספינת הירדן טמאה כחנניא ואי הא מתני' דלא כחנניא קשי' סתמ' אסתמ' וצ"ל לפי זה דסתם ספינה לא מטלטלת ע"י שוורים ותנא, דידן יליף גם סתם ספינה מדרך אניה אע"ג דלא צריך משום דבעי למילף כל ספינות מחד' ילפות' ונ"מ לספינה של חרס וספינת הירדן ועי"ל דנקט רבא דס"ד כיון דחנניא יליף לגמרי משק בעינן דומי' דשק דמטלטל מלא ע"י אדם אבל ע"י שוורים לא שמיה טלטול אבל רבנן אע"ג דמודו לחנניא

דכלי שאינו מטלטל מלא טהור מ"מ אפשר דלא למדו משק רק מהא דתני' בת"כ פרשת ויהי ביום השמיני והביאם הרמב"ם ור"ש ז"ל בפי' המשניות בכלי' פט"ו כלי עץ יכול אף השידה תיבה ומגדל כוורת הקש כו' שיש להם שולים שמחזיקים מ' סאה בלח שהם כוריים ביבש ת"ל מכלי עץ ולא כל כלי עץ יכול שאני מוצי' דרדור עגלה וקוסטות של מלכים כו' ת"ל כל כלי עץ ריבה מה ראית לרבו' אילו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב ומיעט ת"ל שק מה שק מיוחד שהוא מיטלטל במלואו אף אני ארבה דרדור העגלה כו' ומוציא אני את: התיבה כו' שאינן מטלטלי' במלואן הרי מבואר בבריית' דלאו לגמרי ילפינן משק אלא ילפינן מכלי עץ ולא כל כלי עץ אלא דשק אינו אלא גלוי מלת' הי לרבות והי למעט וכיון דלא ילפינן משק לגמרי לא בעינן דומיא דשק לגמרי אלא אפילו מיטלטל ע"י שוורים אחר שריבה הכתוב מרבינן כל מה שאפשר לרבות דהא אי לאו מעוט' הוי בכלל כלי עץ כל הכלים בעולם אלא דאת' מעוט' ואפקינהו לקצתן א"כ כל מהדאפשר שלא להוציא מכלל משמעות דכלי עץ לא מפקינן וכיוצא בזה כתבו התו' לקמ' פ' מפנין ד"ה האי אידגן וא"כ כיון דמטלטלין ע"י שוורים ודומה לשק במקצת מפקינן להו מן המשמעות דכלי עץ: ונ"ל עוד דדרדור עגלה השנוי שם הוא ג"כ מיטלטל ע"י שוורים כמו עגלה דשמעתין דאל"כ כיון שהיא על העגלה אפשר לטלטלה בידי אדם א"כ מנ"ל לרב' למידק ממתני' דג' עגלות דלמ' גם אלו העגלות מיטלטלים ע"י אדם דאין לתרץ דאין דרך העגלה להוליכה כ"א ע"י שוורים דמ"מ אין כאן דיוק דטלטול ע"י שוורים דקאמר רב' היינו שאין יכולים להיטלטל כ"א ע"י שוורים כדפי' רש"י ז"ל ואם היה אפשר לטלטל עגלה ע"י אדם אלא שדרך לטלטלה ע"י שוורי' אין כאן ראיה אלא ש"מ דעגלה אינה מטלטלת ע"י אדם כלל וכן משמע לשון רש"י ד"ה וא"ר יוחנן וכן מצאתי אח"כ בהדיא בדברי ר"ע מבטנורה ז"ל וא"כ מבואר הוא כמ"ש דשק כיון שאינו אלא גילוי מלתא מרבינן מריבוי' דכל כלי עץ מה דהוי דומה קצת לשק.

אבל חנניא דלא הזכיר כלל כ"א למוד דשק כדקאמר נלמדנה משק ס"ד דבעינן דומי' דשק לגמרי קמ"ל דאין חלוק כיון דמתני' דכלים ע"כ חנניא היא כמ"ש לעיל ש"מ דגם חנניא מודה בזה עוד אני אומר כי לא ירדתי לסוף קושי' זו דלא ידעתי מאי קשי' דאין כונת רבא דלרבנן דפליגי אחנניא ס"ל דלא שמיה טלטול אלא דרבא ה"ק דלחנני' דמטמא בספינת הירדן אפי' אם היתה הספינ' גדולה כ"כ שאין מטלטלים אותה כ"א ע"י שוורים טמאה וכ"פ רש"י בהדיא והכוונה כי שאין כל ספינות הירדן שוות אלא מקצתן גדולות ומקצתן קטנות אלא שכולן נטענות ביבשה וכ"כ הראב"ד ז"ל בהשגות פ"ז מהל' כלים והקטנות מטלטלין ע"י אדם והגדולות ע"י שוורי' וקאמר רבא דלא תימ' מאי דקאמרינן לעיל ספינות הירדן טמאות לחנני' לא תימ' קטנה דווקא כדפי' רש"י לעי' אלא אפילו גדולה הניטלית ע"י שוורים טמאה ג"כ ולכן קאמר ולחנני' דלרבנן ספינה לעולם טהורה אפילו קטנה וה"ה דהוי מצי רבא לומר דלרבנן נמי הוי טלטול ביבשה כגון עגלה אלא את' לאשמועינן דלא תטעה לפרש ספינות הירדן בקטנה דאין דרך בספינה גדולה לטענה ביבש' קמ"ל דספינ' הירדן לעולם נטענת ואפ"ה טמאה ועוד דהכ' מפורש בהדיא דהטעם הוא דספינה גדולה טהורה משום דלא מטלטל ובכל מקום ששנינו דכלים הבאים במידה טהורים לא שנו חכמים הטעם בהדיא אע"ג דודאי הטעם משום הכי הוא מ"מ אין הטעם מפורש בהדיא ועוד דגבי ספינה רבות' היא דס"ד כיון שאין

דרך ספינה גדולה לטענה ביבשה בשום מקום א"כ בטלה דעתן אצל כל אדם ולאו שמיה טלטול ומ"מ לא נ"ל לרב' לחלק לפי האמת בהכי אלא מ"מ רבות' היא ועוד נ"ל דלרבנן מאן לימ' לן דס"ל כלל להאי דרש' דשק דהכי משמע לעי' פ' במה מדליקין דף ל"ח דקאמר כמאן כי האי תנא כוורת הקש כו' משמע דלאו דברי הכל הוא ותדע דהא התלמוד מדמי דין טלטול שבת לטומאה וגבי שבת ס"ל לרב יוסף דאפי' בת תלת' כורי שרי וגם רבה שרי בת תרי אלא דבשעת מעשה חזר בו וסבר כי האי תנא מכלל דמקמי הכי לא הוי ס"ל ויש לדחות דמעקר' הוי סבר דלא מדמינן שבת לטומא' אלא דבשעת מעשה חזר בו ור"י לא הדר ביה וס"ל דלא דמו מ"מ הראיה ראשונה לא איפרק' מדקאמר כי האי תנא מכלל דאיכ' תנא דפליג ונראה שהוא ר' נחמיה שהביא רבינו שמשון בפי' המשניות דס"ל דקופות הגדולות וסאות הגדולות אפי' מחזיקות כוריים ביבש כו' טמאין משום דמטלטלי' במשתייר מהם וא"כ דלמא גם רבנן ס"ל הכי וכולהי משניות אתי כחנניא: שם ד"ה ג' תיבות הן ק' לר"י דאמאי מייתי לה כו' נלע"ד דבמאי דכתבנו א"ש כיון דאיכא תנאי דס"ל דלא ילפינן משק כמ"ש א"כ דלמ' תנא דעגלות לא ס"ל כחנני' דיליף משק דס"ל דאפי' הבאה במיד' נמי טמאה ולכך הביא ההי' דג' תיבות דקתני בהדיא הבאה במידה טהורה והוי מצי לאתויי ההיא דג' עריבות דקתני נמי הבאה במדה טהורה והיא בנתי' כמ"ש התו' מ"מ ניחא ליה לאתויי ההיא דתיבות דבכל דוכתי מדמי להו במשניות ובתלמוד דקתני שידה תיבה ומגדל ושידה היא עגלה מוקפת מחיצות עשויה למרכב אנשים ונשי' כמ"ש רש"י פ' כירה דף מ"ד ד"ה מוכני ואפשר שהוא עגלה העשוי בקתידר' דקתני במתני' ועוד דמייתי ההיא דתיבות דדמיא לגמרי להההיא דעגלות דכמו דגבי עגלות קתני ג' מיני עגלות עשוין בג' תמונות ה"נ גבי תיבות משא"כ עריבות כולן מיירי בתמונ' אחת אלא שהחילוק הוא אם היא שלימ' אי סדוק' או גדולה: ועי"ל דאי לא מייתי ההיא דתיבות אין ראיה מעגלות דדלמ' מיירי שאינה גדול' כוריים דלא נחית תנא להכי אלא למצוא ג' עגלות שיש להם ג' דינין ולא נחית למנות כל העגלות ובודאי איכ' עוד עגלות טהורות כגון עגלה טהורה ואיכ' עוד טמאות כגון עגלה של קטן דטמאה מדרס וכמ"ש מהר"ש ז"ל בפירושו להכי מייתי ההיא דתיבות דקתני הבאה במדה טהורה ואם אית' לתני נמי גבי עגלה האי חלוקה דקתני גבי תיבה כיון דדמיין להדדי כמ"ש ודוק: שם ד"ה אלא אמר ר"פ ה"ק ושל עץ כו' תימא לר"ת דלמה לו להגיה כו' כבר ישבה רש"י ז"ל אלא שלא נראה לר"ת ז"ל ישובו ובאמת לא ידעתי מה חסר בפירושו דרב פפא בלא קושיתו היה קשה בעיניו לאוקמ' בספינה של חרס כיון דלא שכיח' אלא שלא היה יכול לסתור בזה פירושו דרב זביד דלאו קושי' היא אלא שהפי' לא מסתבר וכיון שמצא סתירה אחרת על פירושו של ר"ז עד שהוצרך מחמת זה לפרש בדרך אחר ניח' ליה לאוקמי בפירוש מרווח ולמה יפרש פירוש דחוק ולעד"נ דאין בזה שום תימה ומצינו דוגמתו בתלמוד וק"ל: שם ד"ה מפץ במת מנין פ"ה דמיירי במפץ של עץ ואין נראה לר"ת דפשוטי כלי עץ יש להם טהרה במקוה כדאמרינן בסוכה דמטה טהורה איברים כו' ולעד"נ דמשמע מדברי ר"ת ז"ל דמטה לאו פשוטי כלי עץ היא מדמקשה מהא דמוקי לה הת' בארוכה ושתי כרעים משמע דמטה שלימה יש לה בית קבול וכן נראה דהא מקבלת כרים וכסתות ועושין לה מחיצות סביב שלא יפנו וא"כ י"ל דרש"י ז"ל מפרש ומטהרת איברים ר"ל אם נטמאה המטה כשהיא שלימה יש לה טהרה

אפילו אברים וכן משמע קצת מפירושו שם שפירש בריש' ומטהרת חבילה אם טמאה היא אין טבילה עולה לה אברים אלא מתקנ' ומטבילה עכ"ל א"כ רבנן אה' קיימי וכן פירשה הרמב"ם ז"ל וא"כ שאני הת' כיון דנטמאה כשהיתה שלמה דלאו פשוטי כלי עץ היא כמ"ש ואע"ג דהשתא היא איברים מ"מ כיון דסופה לחזור ולחברה דהא לא מיירי בנגנבה חציה או חלקוה אחי' דההיא כבר פרחה טומאה מינייהו כמו שהאריכו התו' וגם אנחנו כתבנו בפ' במה אשה א"כ הוי כמו שהיא עדיין שלמה ולא פשוטי כ"ע היא ואפשר לומר דזהו מחלוקתו של ר' אליעזר ורבנן דר"א סבר כשהיא נתפרקה איברים הוי דינה כפשוטי כ"ע ואין לה טהרה ולכן אינה מטהרת כ"א חבילה דצריך לתקנה ולהטבילה ורבנן סברי דלא הוי כפשוטי כ"ע כמ"ש ולכן מטהרת איברים ולפי זה הוי משם סייעת' דפשוטי כ"ע לית ליה טהרה במקוה ומדברי התו' בסוכה דף ט"ז ד"ה ומטהרת חבילה משמע קצת דמטה שלמה נמי פשוטי כ"ע היא דלא הוזכרו שם ארוכה ושתי כרעים אבל רש"י נ"ל דס"ל כמ"ש ועוד נראה דס"ל לרש"י דגם ארוכה ושתי כרעים נמי לאו פשוטי נינהו דכיון דחזיא למסמכינהו אגוד' ומשכ' אשלי כדאית' התם ה"ל כמטה שלמה והא שלי הם למטה קצת שמחיצו' המטה עולין למעלה מהם קצת וה"ל כלי קבול ומה שיש לדקדק עוד אכתוב לפנינו בע"ה: ע"ב ד"ה והא לית ליה טהרה במקוה תימ' דבסוף כיצדהרגל קאמר עלה דמחץ דהכ' בין לטומאת ערב כו' ומה שייך להזכיר טומאת ערב כיון דלית ליה טהרה וי"ל כו'.

הנה מוכרח אני לכתוב דעתי על דבור זה דפרוקא דתו' קאי לשיטת ר"ת ז"ל דלעיל דס"ל דפשוטי כ"ע יש להם טהרה במקוה כמבואר בדבריהם אבל לרש"י ז"ל הוי קושיא זו תיובת' ולכן באתי להצילו הנה התו' ז"ל בסוכה דף ט"ז ובסוף כיצד הרגל כתבו שם ז"ל דאפי' באנו לפרש דלדין טומאת ז' קאמר כלומר להיות אב הטומאה משום דאין לך דבר הטמא טומאת ז' אא"כ הוא אב הטומאה מ"מ אי ל"ל טהרה במקוה אין יכול ליעשות אב הטומאה כדמוכח בשילהי ערובין עכ"ל וכ"כ לעיל ד"ה מה פכין קטנים ובשלהי ערובין הכי אית' אמר שמואל המכניס שרץ למקדש פטור שנ' מזכר ועד נקבה תשלחו מי שיש לו טהרה במקוה יצא שרץ שאין לו טהרה לימא מסייע ליה מזכר ועד נקבה פרט לכלי חרס דברי ר"י הגלילי מ"ט לאו משום דל"ל טהרה לא מי שנעשה אב הטומאה יצא כ"ח שאינו נעשה אב הטומאה ופי' רש"י דכ"ח אינו נעשה אב דאין לך כלי נעשה אב הטומאה לטמא אדם או כלי אלא מדרס הזב או מגע המת דמת אבי אבות הטומאה כו' וכלי חרס לא חזי למדרס דמדרס כלי חרס טהור ובמגע המת אין נעשה אב הטומאה דכתיב לעי' מהאי קרא וחטאו דיש לו טהרה בטבילה קרינן ביה והנפש הנוגעת תטמא כו' א"כ פליאה בעיני מה ראיה מייתי התו' משם דכל שאין לו טהרה במקוה אין נעשה אב הטומאה ומאי אולמיה סוגיא דהתם מסוגי' דהכא דפריך דמפץ לית ליה טהרה במקוה ומשני דיש במינו וכיון דיש במינו מקרי יש לו טהרה במקוה א"כ גם סוגיא דהתם לא מיעטיה כ"א כ"ח וכל היכ' דקרינן במינו וחטאו הוי כמו איהו גופ' והתימ' גדולה עליהם ז"ל דהא אמרינן התם דלא ממעטינן מזכר ועד נקבה כ"א מי שאינו נעשה אב הטומאה והרי מפץ נעשה אב הטומאה במדר' כדאית' בשמעתי' ורש"י האריך שם דכלי חרס אינו נעשה אב הטומאה במדרס ושאר כלים נעשין אב הטומאה במדרס וכ"ת מנ"ל דמפץ נעשה אב הטומאה במת דלמ' וחטאו פירושו דיש לו טהרה ממש לא במינו בשלמא לענין

מדרס ילפינן מתרי קראי כדאמרינן בשמעתין אבל התם מנ"ל י"ל מלבד דנוכל לומר כיון דגלי קרא לענין מדרס ילפינן מיניה בכל מקום הנה נוכל לומר דזהו פירכת התלמוד דפריך התם וקמייתי לה בין לטומאת ערב בין לטומאת שבעה פי' דלהוי אב הטומאה כמ"ש התו' ואמאי נימא דיו ולא נילף מפכין קטנים כ"א למאי דהוי בפכין קטני' שאין נעשין אב הטומאה כמ"ש דאין כ"ח נעשה אב הטומאה ואע"ג דסוף דינא מייתי לה לאב הטומאה דומיא דמדרס דמפץ מ"מ כיון דא"א לאתויי בלא תחילת דינא דפכין קטנים נימא דיו כמו במתני' דקרן בר"ה דמייתי לה ר' טרפון דסוף דינא משן ורגל ואפ"ה קאמרי רבנן דיו כיון דע"כ צריך לאתויי מקרן בתחילת דינא ואפשר לומר עוד דאע"ג דמדרס הוי אב הטומאה מ"מ כיון דבמת לא משכחת שיהא אב הטומאה בטומאת ערב כ"א בטומאת ז' וא"כ נימא כיון דאי הוי ליה למפץ טהרה במקוה לא הוי מייתינן לה ע"כ כ"א לטומאת ערב כמו מדרס וע"כ לא הוי אב הטומאה דאין אב הטומאה במת בטומאת ערב ואע"ג דבמדרס הוי אב הטומאה מ"מ אמרינן דיו שלא יטמא כ"א טומאת ערב ואוקי באתרא דלא להוי אב הטומאה ה"נ אע"ג דלא שייך טומאת ערב כיון דלית ליה טהרה מ"מ לא עדיף מחמת זה דלהוי אב הטומאה אלא נימא דיו דלהוי תולדה כמו שאר טומאת ערב דמת ואהני ק"ו דאי לאו ק"ו הוי טהור לגמרי כשאר פשוטי כ"ע ואהני דיו דלא להוי רק חולדה ואע"ג דמדברי רש"י ז"ל משמע דלענין טומאת שבעה ממש קאי התם ס"ל כפי' התוס' ז"ל דהתם לא פי' מפץ במת מנין דפריך משום פשוטי כ"ע אלא משום דבפרשת מדין נאמר וכל בגד וכל עור וזה אינו לא בכלל בגד ולא בכלל עור וא"כ אפשר דס"ל דפשוטי כ"ע יש להם טהרה במקוה ואני כתבתי למאי דפי' הכא ועי"ל אקושית התו' בענין טומאת ערב וז' דלא מבעיא לדר"י ז"ל והרמב"ם ז"ל ושאר פוסקים דס"ל דמאי דאמרינן חרב הרי הוא כחלל לאו דוקא מתכת אלא כל הכלים א"כ נוכל לומר שפיר דקמייתי ליה לטומאת ערב ר"ל לטמא אחרי' טומאת ערב כגון אם נגע המפץ בטמא מת דנעשה אב הטומאה לדברי אלו הפוסקים דכל כלים הם טמאים כאותה טומאה שנגעו בהן הן במת או בטמא מת כנודע וא"כ מפץ שנגע בטמא מת הוי אב הטומאה ומטמא אדם או כלי שטף הנוגע בו ט"ע ואם נגע במת הוי אבי אבות הטומאה ומטמא הנוגע בו טומאת שבעה וא"כ פריך שפיר דנימא דיו' ולא יטמא הנוגע בו כ"א טומאת ערב דומיא דמפץ הטמא במדרס דנוגע בו אינו אלא ראשון דמדרס עצמו אינו אלא אב הטומאה א"כ גם אם נגע במת נימא הכי והא לא פריך דלא להוי אב הטומאה כלל וכמו שפירש בפירוש הראשון די"ל דמסוף דינא אתי' ממפץ דמדרס וכמ"ש לעיל וא"כ לדברי' אלו הפוסקי' אתי כפשטיה ואע"ג דהרמב"ם כתב כלי שטף הנה גם מפץ הוי כלי שטף כיון דיש במינו ועוד דאפשר שהוא בכלל בגדים שכתב הוא ז"ל שם אלא אפילו לדברי רש"י ור"ת ז"ל דס"ל דדוקא מתכת הוא כחלל וכמו שהבאתי דבריהם בפ"ק דף י"ז מ"מ י"ל דרבי אחא מדפתי דפריך בב"ק לרבינא וכן ר"נ בר זכרי' לאביי: כלהו ס"ל כמר זוטרא בריה דרב נחמן דאמר פ' אין מעמידין דף ל"ז דיקרב בדיקרב בחיבורין טמא טומאת שבעה דאע"ג דכתבתי בפ"ק דמר זוטרא ס"ל דווקא במגע הכי לא באהל הנה רש"י פי' כאן דגם מפץ במת מנין קאי אמגע ואם כן בחיבוריהן טמא טומאת ז' וכמ"ש הראב"ד ז"ל והבאתי דבריו פ"ק דכל כלים טמאין שבעה בחיבורין ואם כן פריך שפיר דקמייתי ליה בין ט"ע בלא חיבורין דהוי אב הטומאה והנוגע בו הוי

ראשון ואם בחיבורין הוי הנוגע ט"ש וא"כ א"ש ודוק: שם ד"ה מי לא עסקינן דיחדינהו לאשתו נדה פ"ה ואי מטמא מדרס כו' ואין נראה דודאי מטמא מדרס בהיסט כ"ח המוקף כו'.

נלע"ד לישב בדברי ר"ת ז"ל עצמו שכתב לעיל בין מוקף צמיד פתיל לקולית דמוקף צ"פ סתמו עומד ליפתח כו' וא"כ ס"ל דמוקף צמיד פתיל ויחדינהו לאשתו נדה לישב עליה כל ימיה אין סתמו עומד ליפתח ולכן הוא מוקף כדי שתוכל לישב עליו וסתמו עומד שיהא סתום כי צריכה תמיד לישב עליו ויש להוכיח קצת דאי סתמו עומדת ליפתח ע"כ היינו להשתמש בתוכו א"כ מאי איריא כ"ח כל הכלים כיוצא בזה אין מטמאין דהא אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתינו אלא ע"כ מיירי דסתמא עומד לישב עליו ולהיות סתום ואף שנפתח לפעמים כשאין יושבת עליו מ"מ כיון דסתמו עומד להיות סתום הוי כסתום לגמרי וכשפותחים: אותו הוי כחישב עליו לנוקבו ולפותחו ולא מטמא בהיסט ועוד אפשר לומר דכוונ' רש"י מ"ש ובהיסט נמי לא מטמ' ליה דקשיא ליה כשהיא יושבת א"א שלא תסיטנו וא"כ הכלי טמא ואיך חוצץ בפני הטומאה אבל אינה יושבת עליו אע"ש שאם היה מסיטו היה טמא מ"מ חוצץ כיון דעכשיו אינו טמא דלא כפי' ר"י ז"ל דלקמ' ור"י עצמו מסופק בכך וכיון דהכי הוא א"כ ודאי א"ש כיון שבשעה שיושבת עליו אינו עומד לפתחו ואפי' אם צריכין לו לתשמיש אין אומרים לה עמוד ונעשה מלאכתינו פמ"ש א"כ לא מטמיא ליה בהיסט כשיושבת עליו כיון דאז הוא סתום לגמרי ואע"ג דאם אינה יושבת עליו אפשר דאז עומד ליפתח ואם היתה מסיטו אז היה טמא מ"מ חוצץ דלא אמרינן כיון דיכול לקבל טומאה בהיסט לא יחוץ כיון דמ"מ השתא טהור הוא אלא דקושית רש"י דכשיושבת טמא הוא דמסיטו כמ"ש: ואין להקשות דמ"מ נימא מי לא עסקינן דהסיטתו אשתו נידה בלא ישיבה ואפ"ה טהור דלמה משמע במקרא דמיירי ביחדינהו לישב יותר ממסיטה בלא ישיבה וכן משמע מדברי ר"י לקמן דכתב דלא בעי למימר דקרא בכל ענין אפי'ישבה עליה אשתו נידה או מסיטו י"ל דרש"י מחלק דלישב עליה אורחיה הוא דהיה דרכם לישב על כלים כדאמרינן קופת שאור שיחדה לישב וכדאמרינן בגיטין גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה ועוד דמקרא מלא הוא והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב ודרשינן מה שמיוחד לישיבה כו' וא"כ קאמר מי לא עסקינן דמיירי קרא מכלי כזה דכתיב' בקרא בהדיא משא"כ כלי המוסט דלאו אורחיה הוא דלמה תסיטנו בחנם ועוד דנזהרת בזה בימי נידתה למה נוקי קרא בהכי: שם ד"ה מנין לערוגה כו' ומה שפ"ה דכלאי זרעים דרבנן אינו נראה לר"י כו'.

נראה לישב ע"ד שכתבו התוס' עצמן בחולין פ' אלו טריפות דף ס' ד"ה הרכיב שני דשאים שהקשו מאי קמבעיא ליה לר' חנינא ב"פ הא משנה שלמה היא דאין מביאין ירק בירק ותירצו בחד שינויא דקמבעיא ליה בשאר זרעי' שהם מדרבנן דהתור' לא אסרה כ"א קנבוס ולוף כדאיתא בהקומץ זוטא דף ט"ו וכ"כ הרשב"א ז"ל בפי' המשניות פ"ק דכלאים א"כ גם רש"י ז"ל י"ל דס"ל הכי ופי' רש"י בהקומץ דהטעם משום שאין זרען כלה ואע"פ דפי' עוד טעם אחר מפני שהן לענבים משמע דאכלאי כרם קאי וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' כלאים בכאן ס"ל כפי' הראשון ועוד יש לישב כתרוץ אחר בתו' שם בחולין דלר' יאשיה קמיבעיא ליה דס"ל עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד משמע מדבריהם דר"י לא אסר כלאי זרעי' לחודייהו אא"כ עירב חרצן עמהן

דהא ר' חנינא ב"פ לא קאי כ"א אכלאי זרעי' לחודייהו א"כ ס"ל דכלאי זרעי' מדאוריית' שרי וקמבעי' בהרכבה מאי ואע"ג דבקדושין דף ל"ט פירשו דכלאי זרעים לחודייהו אסירי בשני מינין והא דבעי ר"י חרצן היינו להתחייב גם משום כלאי הכרם וכן כתבו כאן והכי ס"ל להרמב"ם ז"ל הנה בחולין לא ס"ל הכי כמ"ש ונלע"ד להביא ראיה לזה מהא דאמרינן בקדושין ר"נ ורב ענן הוי שקלי ואזלי באורח' חזיוה להההוא גברא דקא זרע זרעי' בהדי הדדי א"ל ניתי מר נישמתי' א"ל לא חווריתו ותו חזיוה להההוא גברא דקזרע חיטי ושערי ביני גופני א"ל ניתי מר ונישמתיה א"ל לא צהריתו לא ק"ל כר' יאשיה דאמר עד שיזרע חיטה ושעורה וחרצן כו' ומשמע דהא דר"י הוי תשובה גם אמלתא קמייתא דהוי זרע זרעים בהדי הדדי דאי לאו הכי אמאי לא חוורי במלתא קמייתא: ולעד"נ שהוא דוחק לומר דמלתא קמייתא לא חוורי משום דרב יוסף דמייתי תלמודא בתר הכי דכלאי זרעי' בח"ל שרי דלמה סתם כולי האי ולא גילה טעמא דקמייתא כמו בתרייתא והא בהא מלתא שקלי וטרי רב יוסף ואביי אי כלאי זרעים אסירי בח"ל ורב יוסף גופיה הדר ביה ושרא ופשטא דשמעתת' לע"ד מבואר כמ"ש ומה שהביאו התו' שם ראיה דלר"י כלאי זרעי' אסורי' מדאורייתא מהא דאמרינן התם ואלא הא כתיב שדך ההיא למעוטי זרעים שבח"ל ואי ליתליה לר"י כלאי זרעים שדך למה לי עכ"ל הנה יש לתמוה על ראיה זו דהא פי' רש"י התם דכלאי זרעים דממעט משדך היינו זרעי' שבכלאי הכרם אלא משום דאפקיה בלשון זריעה כתיב שדך עכ"ל וכן הסכימו התו' שם בד"ה ההוא למעוטי כו' וא"כ מאי ראיה משם ונהי דבכאן י"ל דלא ס"ל להאי פירושא מ"מ התם שפי' בהדיא הכי איך הקשו תוך כדי דבור מהא וא"כ בחולין פריך לרבנן דר"י דס"ל דכלאי זרעים אסירי אבל משנת ר"ע דכאן י"ל דס"ל כר"י גם נוכל לומר דלעולם להרכבת אילן קרי כלאי זרעים ומ"ש התו' דאין נראה לומר כן כו' הנה לפי' רש"י בקדושין אשר הסכימו עמו התו' דלכלאי הכרם קרי שדך משום דאפקי' בלשון זריעה א"כ אינו רחוק לפרש כלאי זרעים על הרכבת אילן מהאי טעמא ויש כדמות ראיה לזה דהא שקיל וטרי התם דכלאי זרעים לתסרו ומסיק איתקוש לכלאי בהמה דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כו' מה בהמתך היוצא ממנו מותר אף שדך כו' והאי קרא מוקמינן בקדושין ובסנהדרין פ' ארבע מיתות בהרכבת האילן א"ב דהתם נמי אהא קאי: דף פ"ה סוף דברי התו' בפי' ר"ת ז"ל כתבו ומה שפי' רש"י והא איכא מקום קרנות ויכול להמשיך עד אלא טפח לא דק כו'.

לעד"נ דכוונת רש"י ז"ל להמשיך כ"א וא' טפח דה"ל אלכסון של ב' טפחים על ב"ט דה"ל ב"ט וד' חומשין דאינו חסר אלא חומש ובההוא פורת' לא דק ודבר זה מבואר בלשונו שהרי כתב ויכול להמשיך של זו לצפון ושל זו לדרום נמצא שממשיך בשתי הערוגות ואח"כ כתב ואין צריך להמשיכו אלא טפח קאי אהמשכה של כ"א וא' נ"ל וק"ל: דף פ"ח ד"ה מה פטיש הקשה ר"ש כו' ובקונטרס פי' מה הפטיש מתחלק הסלע ע"י ואינו מיושב כו'.

ולעד"נ שיש לו דמיון דפיו של הקב"ה המדבר הוא המחלק הדבור לע' לשונות מה שאין כל בריה יכול לעשות וכן הוא פי' הפסוק הלא כה דברי כאש ר"ל אחרי שהוא דברי שאני המדבר לכן הוא כאש ואחרי שהוא דברי ואני הוא. המחתך האותיות וכח הדיבור לכן הוא כפטיש המפוצץ הסלע כך אני מחתך הדבור לכמה חלקים יען כי הוא דברי

ואני הוא המוציא כלי הדבור למעשהו וזהו לישנא דר"י כל דבור שיצא מפי הקב"ה נחלק כו' ויש לדבר זה יסוד בחכמת האמת למבין.

וק"ל: דף פ"ט ד"ה לסוף מ' יום אני בא פ"ה דאותו יום שעלה אינו מן המנין ואינו נראה לריב"ם דבהדיא משמע ביומא דהוא מן המנין כו'. ונראה לע"ד דאין כוונת רש"י ז"ל דאינו מן המנין כלל אלא כוונתו דאינו נחשב ליום שלם כמו שאר ימים אלא קצת שעות חשבו ממנו היה צריך השלמה ומה שנחסר מיום ראשון הוצרך השלמה מיום אחרון שיהיה יום שלם ולכן נחית בי"ז בתמוז ולא בט"ז דהאי יומא בתרא השלים ליומא קמא וכן כתב בהדיא ביומא וז"ל וכמה שנכנס בתוך השביעי כשעלה נתעכב לירד בתוך י"ז בתמוז שהוא מ' שלמין עכ"ל הרי שהוא כמ"ש אלא שכוונתו שאינו מן המנין להחשב ליום שלם כדק"ל בכל התורה מקצת היום ככולו אלא אינו מן המנין להיות יום שלם אלא מקצת שעות נחשבו ממנו ובהצטרפם לקצת שעות מן האחרון נעשו יום ביחד וא"כ מאי דקאמר ביומא מלי מ' יום ע"כ לאו דווקא הוא דהא לא נחית עד י"ז בתמוז והיה צריך השלמה אלא הכוונה שגם יום ראשון הוא שייך למנין ובלעדו לא ימלא החשבון:.

והקושיא שנייה לא הבנתי כלל דהא תמוז דהאי שתא מלויא מליה כדאיתא בתענית פ' בתרא ונמצא שירד בכ"ח באב ובכ"ט עלה וירד בי"ה וא"כ אפי' אי דברי רש"י ז"ל כפשטן דיום עליה אינו מן המנין כ"א יום הירידה א"ש ואצ"ל לפירושי דיום עליה הוי ג"כ קצת מן המנין כמ"ש ומה שנחסר מיום י"ח נשלם בכ"ח ומה שנחסר בכ"ט נשלם בי"ה וגם לדברי התוס' צ"ל כן דאף דיום העליה מן המנין מ"מ הרי כל פעם לא ירד כ"א ביום שלאחר השלמה כמו בעליה ראשונה שעלה בז' בסיון ונשלמו מ' יום בי"ו בתמוז ואפ"ה לא ירד כ"א בי"ז בתמוז ונמצא אי תמוז לא היה מלא היכי משכחת בי"ה שהרי בי"ח עלה ונשלמו בכ"ח והוא לא ירד כ"א ביום שלאחריו שהוא כ"ט ונמצא שעלה בפעם ג' ביום ל' ונשלמו בי"ה וא"כ לא ירד כ"א אחר י"ה אלא ע"כ כמ"ש וכ"ת דלדברי התו' חזר ועלה ביום כ"ט עצמו א"כ גם לדברי רש"י נאמר כן ואפשר לחלק דלדברי רש"י דהוי יום הירידה מן המנין לפי מה דהתו' מפרשי' דבריו ליכא למימר דעלה באותו יום דא"כ ליכא מ' יום לעליה ראשונה דיום זה שייך למנין עליה ראשונה אבל לדברי התו' לא הוי האי יומא כ"א להשלים קצת שעות מיום העליה שייך למימר דעלה באותו יום ומ"מ דברי רש"י נתקנו במאי דכתבתי וכבר כתב זה החכם הרא"ם ז"ל פ' כי תשא וע"כ פירושו דברי רש"י פשיטא דא"ש כללו של דבר נ"ל דגם רש"י ז"ל נתכוין לדעת התוס' ומ"ש דאינו מן המנין ר"ל במנין ימים להיותיום שלם ממנין מ' כמו שאר הימים אלא היה צריך השלמה ומה שהקשה ר' יודא ז"ל על מה שפירש"י בי"ט בתמוז ענה הנה לפי פירושי איכא למימר דרש"י ס"ל דבכ"ט באב שירד בו ביום עצמו חזר ועלה כיון שאינו אצא להשלמה כמ"ש ותמוז דהאי שתא מליא הוי.

שם ד"ה מדבר ציז עד ומיהו ק' לר"י דהא מדבר קדמות היה במזרחה של א"י דכתיב ואשלח מלאכים ממדבר קדמות אל סיחון שהיתה במזרחה של א"י כדכתיב בעבר הירדן מזרח שמש כו'. תחילה אפרש דברי ר"י שהם תמוהין לכאורה דהיכי מוכח בהאי קרא דמדבר קדמות היה במזרחה נהי דארץ סיחון היתה במזרח דלמא מדב' קדמות היתה בדרום ושלח משם למזרח ונלע"ד שהוא ט"ס וצ"ל כדכתיב ויבא ממזרח שמש לארץ

מואב ופסוק הוא בשופטים בפ' יפתח וכתב התם שבאו ישראל למזרח של ארץ מואב ומצאו שם ארץ סיחון ועוג ג"כ שהיא במזרח כמ"ש רש"י ז"ל בפ' מסעי ומשם שלח מלאכים כדכתיב התם אח"כ וישלח ישראל מלאכים אל סיחון כו' הרי ששלח ממזרח והיא ראיה ברורה.

ומ"מ לא ידעתי מאי קשיא דלמא המדבר היה גדול והיה בדרומה של א"י בצד דרום של ארץ אדום ומואב ועקם דרכו קצת למזרח בצד מזרח של מואב ומשם שלח. גם לבי אומר לי שלא יצתה קושיא זו מפי רבינו ר"י ז"ל כ"א א' מן התלמידים כתבו על שמו שהרי פי' רש"י באלה הדברים ממדבר קדמות אע"פ שלא צוני המקום לקרוא לשלום למדתי ממדבר סיני מן התורה שקדמה לעולם כשבא הקב"ה ליתן תורה לישראל חזר אותה על עשו וישמעאל עכ"ל א"כ אין הפי' ששלח מלאכים ממדבר קדמות אלא ר"ל ששלח מלאכים ולמד הדבר ממדבר קדמות שהוא מדבר סיני ומדרש ילמדנו הוא והכי איתא התם אמר משה ואשלח מלאכים ממדבר קדמות וכי יש מדבר קדמות אלא ממך למדתי כו' ד"א מדבר קדמות מן התורה שקדמה לעולם למדתי הרי מבואר כמ"ש ואיך אאמין אשר רבינו הגדול ר"י ז"ל אשר כל עולם הולכים לאורו נעלם ממנו מדרש זה ע"כ נראה שאחד מן התלמידים כתבו וק"ל: שם ד"ה אע"פ שאין ראיה לדבר עד ק' לרשב"א כו' קושיא זו תרצוה ביומא עיין שם דף ע"ו: ע"ב ד"ה תבלין ב' וג' שמות פ"ה כמו פלפל לבן עד אבל תימה וכי בשביל שיש להם שם א' יש להם להצטרף יותר כו' לכאורה קושיתו היא מדברי ר"ש דאמר או שני מינין משם א' אין מצטרפים משמע דס"ד דמצטרפים כיון שיש להם שם א' ומה מועיל שם א'.

אבל ראיתי בפי' הר"ש ז"ל במסכת ערלה שכתב וז"ל ומ"מ מ"ט דמ"ד מצטרפים וכי השם גורם מה מועיל כיון דהם ב' מינין ומיהו ג"ז אינו קשה דכיון דטעמא משום דראוין למתק אפי' ג' מינין וג' שמות מצטרפין עכ"ל הרי שהקושיא היא על ת"ק דהתם ס"ד דמאי דקאמר או מין שלש פירושו והן שם א' דהשם גורם וק' לי קצת על פי' זה דא"כ למה כתבו התו' דלפי זה צ"ל הא דאמר ר"ש ב' שמות ומין א' משכחת לה כגון תרי גווני אהלא ולמה קשה להם מר"ש טפי מת"ק כיון דת"ק מיירי נמי בג' מינין ושם א' קשה טפי מת"ק וצ"ל דבדברי ת"ק יש לפרש הכי ולכן לא הקשו מת"ק כלום דדלמא מיירי בג' מינין וג' שמות והתימא הקשו באת"ל דמיירי ת"ק בשם א' מה מועיל השם ואי מיירי בג' שמות פשיטא דק' טפי ובע"ז דף ס"ו פירש"י ז"ל בהדיא דמיירי בג' מינין וג' שמות וכבר תירצה רבינו שמשון כמ"ש לעיל ולע"ד לא יכולתי להבין קושיא זו אפי' התו' מקשים מר"ש מאי קושיא והא בע"ז פליגי אביי ורבא דאביי אזיל בתר טעמא ורבא אזיל בתר שמא דשם א' הוי מין א' אפי' אם נשתנה טעמם ושם הביא אביי ראייה מהאי מתני' וא"כ מאי קשיא דודאי השם גורם שהן מין א' אפי' אם טעמם משונה ושמא ס"ל לתו' ז"ל דלא דמי דהתם הוי כמו מין א' דמ"מ תרוויהו הם אלא או חמירא שהם שני מיני חימוץ אלא שאין חימוצם שוה מועיל השם אבל מה שהוא חלוק לגמרי שהוא מין אחר כגון תרי גווני אהלא שאפשר שהוא ירק אחר לגמרי מהי תיתי שיהא מין אחד מחמת השם ומ"מ נלע"ד דרש"י אין מחזיק זאת לקושיא דמ"מ רבותא היא ור"ש קמ"ל הא דס"ד כיון דמצינו בכל מקום דשם עושה מין א' ס"ד ה"נ קמ"ל ואפי' לאביי דלא

אזיל בתר שמא מ"מ רבותא מיהא הוי דס"ד כדרבא קמ"ל: דף צ' ד"ה לא יפחות ממעה כסף תימא לר"י דלא יפחות מפרוטה הל"ל כי היכי דתנן בפ' בתרא דמנחות כו'.

תחילה אציע לשון התלמוד דהתם דפריך אדינר זהב ואימא נסכא א"ר אליעזר דאמר מטבע: ואימא פריטי פריטי דדהבא לא עבדי וכן פריך נמי אכסף ומשני הכי אלא דגבי פריטי משני באתרא דלא סגיא פריטי דכספא וא"כ י"ל דגבי נחושת לא מיירי התנא דאמר מטבע א"כ כוונתו אנסכא של נחושת ולא רצה התנא לשנות דאמר מטבע דומיא דאינך דאין כאן חדוש דלא יפחות מפרוטה וכי ס"ד שיתן פחות משוה פרוטה דפחות מש"פ לאו כלום ועוד: כיון דאמר מטבע היכי ס"ד ליתן פחות מש"פ דאין מטבע בעולם פחות מש"פ ואין לומר דלשמעינן דלא צריך ליתן יותר מפרוטה דחדא דאדרבה כוונת התנא שם לאשמועינן בכולי מתני' דלא יפחות מזה לא שאין צריך להוסיף ובמטבע אין כאן חדוש כמ"ש ועוד דהוא מטבע קאמר ולא מטבעות ופשיטא דא"צ להוסיף יותר וא"כ כיון דגבי נחושת ליכא חדוש באומר מטבע שנה התנא משנתו באומר נחושת סתם דהוי נסכא במע' כסף אבל גבי זהב וכסף הוי רבותא דס"ד דכוונתו אמטבע פחותה מדינר כגון פריטי ופונדיון ואיסרין קמ"ל כיון דלא עבדי הכי או דלא סגין אין כוונתו ע"ז וא"כ מטבע הוי רבות' ולכן שנה דינו במטבע ונסכ' לא שנה דאפשר דהתם סגי בזהב וכסף בעד פרוטה כדפריך ואימא פריטי ואע"ג דאפשר דמטבע של פרוטה של כסף חשיבא מכסף בעד פרוטה מ"מ אפשר דמ"מ ס"ל לתנא דסגי ביה וא"כ אין כאן חדוש כמ"ש דפחות מש"פ ודאי לא נדב ואי לאו דמסתפינא אמינא דאפי' אם אמר מטבע של נחושת אין כוונתו אפרוטה דאין דרך המתנדבים לנדב פרוטות אלא כוונתו אנחושת בעד מטבע ושיערו חכמים בעד מע' כסף ואע"ג דהתם פריך ואימא פריטי כו' פריטי דדהבא וכספא שאני דדרך לנדב משא"כ פריטי נחשת ועוד דכבר פי' התוס' במנחות ובגט פשוט דמאי דפריך ואימא פריטי לאו דוקא פריטי אלא ר"ל מטבע הפחות' מדינר כגון פונדיון ואיסרין: פרק המצניע שם ע"ב ד"ה וכל אדם אינו חייב כו' תימא לר"י דאמאי איצטריך ליה למתני הא תנא ליה פרק כלל גדול כו' ואני אומר דאיצטריך למתני דסד"א לפרש מתני' דכלל גדול מאי דתנן אינו חייב אלא המצניעו אין הכוונה דמי שהצניעו חייב דווקא אלא ר"ל מי שרגיל להצניעו כגון עני חייב אע"פ שלא הצניעו וה"פ דמתני' כל הכשר להצניע ומצניעי' כמוהו דרוב בני אדם מצניעים כן חייב כל אדם עליו וכל שאין מצניעין רוב בני אדם כשיעור זה אינו חייב אלא המצניעו ר"ל מי שרגיל להצניע כשיעור הזה דהיינו עני ואע"פ שלא מצניע וכן פלפלו התו' פ' כלל גדול אמאי דקאמר ר"ש ולא נאמרו כו' אלא למצניעיהן אי פירושו דווקא בהצניעו או פי' למי שרגיל להצניע שיעור זה אע"פ שלא הצניעו ובאמת היא סברא חזקה דמה לי דדבר שרוב בני אדם מצניעי' כמוהו דחייב עליהן אפי' לא הצניעו ה"ה דבר זה הוי בעני כמו דבר שמצניעין לרוב בני אדם ולכן חזר ותני הכא וכל אדם אין חייב אלא כשיעורו לאתויי אפי' עני דאין לפרש המצניע דרישא שראוי לגביה להצניע וא"כ הוי וכל אדם רוב בניאדם שאין ראוי להם להצניע כן חדא דהוי משנה יתירא וכדדייק אביי בגמר' וממשנה יתירה דכל העושה כו' כמו שאכתוב: לקמן בע"ה ועוד מדקתני סיפא חזר והכניסו כו' ואי מיירי ברגיל להצניע אמאי אינו חייב אלא כשיעורן כיון דלגביה חשיב האי שעורא אלא ע"כ מיירי כשהצניעו וא"כ וכל אדם משמע הלשון אפי' בעני לא בסתם בני אדם דווקא וא"כ משמע דגם עני

בעי הצנעה דווקא ואצ"ל לפי' התוס' לעי' פ' כלל גדול דמתני' דהכא אתיא כר"ש נמי וא"כ הוי וכל אדם פי' חוץ מעשיר שאינו חייב כשיעור דפ' כ"ג לר"ש וכמ"ש התו' שם וא"כ א"א לפרש דגם עני לא הוי בכלל ופשיטא דלא משמע כן לישנא דכל אדם: ואין להקשות א"כ קשיא איפכא דלתני מתני' דהכא ולא ליתני התם י"ל מלבד דלאו קושיא היא כ"כ דהכא לא תני כ"א דין דזרעוני' משא"כ התם קתני כללא דבכל מילי אין חייבים פחות מכשיעור י"ל עוד דאי לא תני התם לא הוי ידעינן דמיירי מתני' דהכא כשהצניעו ושכח למה הצניעו כדמפרש לה אביי רק הוי מוקמינן מתני' במצניע וזוכר למה הצניעו ומטלטלו מבית לבית וקמ"ל דחייב משום דאחשביה בהצנעתו אבל העושה על דעת הראשונה עושה לא הוי שמעינן מינה להכי תני לעי' דכל שאין מצניעין כו' אינו חייב אלא המצניעו דמשמע הא מצניע חייב וא"כ הוי רישא דמתני' דהכ' משנה יתירא כדפי' רש"י ז"ל בגמ' ש"מ דאת' לאשמועינן כשינויא דאביי ואשכחן טובא בגמרא דתני משנה יתירא משום דיוקא כמ"ש: דף צ"א ד"ה מתקיף לה כו' פ"ה דפריך אאביי וק' דאמאי נטר ליה עד הכא נלע"ד דגם רש"י ס"ל דאאביי לחודיה לא הוי קשיא מידי דודאי איכא לשנויי דלא דמי דכל ביתו אין רגילות להוציא בבת אחת משא"כ כזית רגילות להוציא ולא פריך אלא מכח רב יודא אמר שמואל דפי' מתני' דקתני כל שהוא כל שהוא ממש אפילו חטה א' דאין רגילות להוציא ואפ"ה חייב א"כ ה"ה כל ביתו וכמ"ש התוס' ומה שלא פי' רש"י כפירוש הרב פורח ז"ל משום דקשיא ליה דאי פריך ארב יודא קשה מאי פריך והלא רב יודא לא הזכיר כ"א מוציא חטה א' לזריעה ולא הזכיר שום מחשבה וטעם גדול יש לחלק ביניהם כמ"ש רש"י לעי' ד"ה ליתני המוציא דטעמא מאי אמרו רבנן דנימ' א" פטור משום דאין אדם טורח והכא חזינן דטרח ואחשביה בהוצאתו משא"כ מחשבה בעלמא היכן אשכחן דמחשבתו שחישב בעלמא דאזלינן בתר' ואע"ג דפריך ארב יודא פשיטא כל שהוא תנן ומתני' לא איירי במוציא כ"א במצניע דהוי ג"כ מחשבה בעלמא מצניע שאני ג"כ דעביד מעשה וטרח להצניעו ואחשביה בהצנעתו משא"כ מחשבה בעלמא לא מצינו וע"כ פי' רש"י דפריך אאוקמת' דאביי דפי' משנתינו כל העושה כו' והתם כיון דשכח למה הצניעו אלא דאמרינן דעדיין במחשבתי' קמייתא קאי ואע"ג דבמחשבה דהשתא ליכא שום טרחא ומעשה לא בהצנעה ולא בהוצאה ובשעת הוצאה שכח הצנעה קמייתא אלא דאמרינן מסתמא חשובה היא עדיין בעיניו היום וז"א כ"א מחשבה בעלמא דבשלמא שאר מצניע כיון דבשעת הוצאה יודע מן הצנעה ומוציאו אפי' לטלטול בעלמא מהני מעשה דהצנעה ומייתי דאמרינן עדיין בעי בהצנעתו אלא דמוציאו לטלטלו מבית לבית אבל היכא דשכח ס"ל לתלמודא דאינו רק כמחשבה בעלמא שחישב עליו כיון דהשתא לא יודע למה הצניעו ואפשר דלא בעי בהצנעתו אלא כיון שחשבו פעם א' אמרינן שהיום עדיין הוא חשוב בעיניו אע"ג דלא בעי בהצנעתו ולרב יודא מיירי מתני' אפי' בחטה א' וכאוקמתא דאביי ה"ה כל ביתו ומשני כשיטת הרב פורת ז"ל: דף צ"ב ד"ה במרפקו פ"ה איש"ליש כו' תחילה אבאר מחלוקתם דלדברי רש"י ז"ל הוא בית השחי ולדברי ר"ת ז"ל הוא הפרק שבין הזרוע לקנה שקורין בל"א איל בוגן והנה התו' במנחות דף ל"ז האריכו יות' והביאו כמה ראיות לדברי רש"י ודחו אותם ע"ש וכן בעל הערוך ז"ל פי' כדברי רש"י וכן הרד"ק ביחזקאל סי' י"ג גם הר"ש ז"ל מקוצי באהלות פ"ב כתב כי מתני' דהכא משמע כדברי רש"י כי

באמת תחת בית השחי אפשר להוציא והוא דרך הוצאה קצת אבל בקודא קשה להוציא בה אלא שר"ת פי' שם שכופף ידו על כתיפו ומוציא ע"ש.

ונראה לישב דברי רש"י אחת אחת כי מה שהקשו מאהלות הנה מצינו שם שמונה התנא כיוצא בה הצלעו' ואח"כ כל פרקי היד עד הכתף ואח"כ י"ח חוליות שבשדרה ואח"כ הראש ואח"כ הלב ואח"כ נקביו הרי שלא שמר התנא הסדר ממטה למעלה שהרי כשמונה השדרה היה לו למנות הצואר ואח"כ הראש ע"כ נראה לע"ד כיון שהראש והצואר הוי כמו אבר אחד ושייכים זה לזה התחיל למנות מראש ואחר כך מצואר וכיון שהגיע התנא לצואר אחר חוליות השדרה התחיל למנות מן הראש כיון שהכל כמו אבר א' מנה ראש אותו האבר ואח"כ סופו כך בזרוע כיון שהמפרק שייך לזרוע והוא המחבר הזרוע לגוף ונקרא ג"כ זרוע כמ"ש לקמן בע"ה התחיל מראש הזרוע כיון שהגיע לזרוע ואח"כ סופו ומה שהקשו דאציל הוא הקודא מראיות שהביאו ואציל קרי התם מרפק בערכין נ"ל דלדברי רש"י נקרא אציל כל מקום חבור הזרוע לצלעות מתחת בית השחי עד פרק אקודא כי אציל נ"ל שנגזר מלשון אצל שהוא שוכב תמיד על הצלעות כמו שכתב רש"י בזבחי' דף י"ט ונראה לע"ד להביא ראיה מקרא דיחזקאל דקאמר למתפרות כסתות על כל אצילי ידי וגו' ואח"כ אמר הנני אל כסתוריכנה וגומר וקרעתי אותם מעל זרועותיכם ולדברי ר"ת מה ענין זרועות אצל הקודא שהוא פרק הקודא שאינו שייך לזרוע יותר מלקנה וע"פ דרכינו א"ש שכל הזרוע מצד הצלעות נקרא אציל ולעד"נ דזהו לשון על כל אצילי ידי שהיו תופרו' על כל האציל מתחלתו ועד סופו וע"כ קאמר בזבחים דאין חוגרין למעלה מאצילים ר"ל מתחילת האציל דאם חוגרים למעלה מהקודא נקרא גם כן למעלה מהאציל שזה נקרא ג"כ אציל הוי עד האציל פי' ועד בכלל וממילא הוא עד המרפק אלא שהוא דוחק קצת לומר עד בכלל על מקום ארוך כזה גם משמע בערכין ברש"י כי אציל הוא מרפק עצמו ע"כ נראה דוודאי אציל הוי מתחילת נגד הקודא עד תחת בית השחי מיהו הכל לפי ענינו דגבי חגורת הכהנים דמיירי בגוף דקאמר דלא יחגרו למטה ממתניהם ולא למעלה מאצילים שפירושו בגוף למעלה מאצילי ידיהם הוי אציל פירושו כל האציל כמ"ש דגם שם נקרא אציל כיון דמיירי בגוף נגד שיעור הידים נקרא שם ג"כ אציל מטעם שכתבתי דהם שוכבות תמיד על הגוף אבל בערכין דמיירי מן היד בלא הגוף דהא בעי לשעורי בכמה ומשקל היד לבד ומכניס היד במים הוי אציל בית השחי שהוא סוף היד דשייך נמי ליד וכן בקרא דכתיב אצילי ידי הוי פירושו בית השחי דגבי היד בלא הגוף לא קרי לעולם אציל כ"א בית השחי השייך ליד לבד שהוא האציל ממש אבל במקום דמיירי ל הגוף נגד שיעור היד מקרי אציל מן בית השחי עד פרק של הקודא דהכל הוי אציל גם נוכל לומר דעיקר האציל הוא בית השחי ועל שמו נקרא הכל אציל כיון שעל ידו נתקרב הזרוע אצל הגוף והוא מאצל הכל ובכל מקום הוי סתם האציל המרפק שהוא בית השחי מלבד היכא דמוכח דמיירי בכל הזרוע ואפשר דעד האציל בה"א הידיעה דר"ל האציל ממש ובקרא הוי כל האציל מרפק אלא דבלשון חכמים מקרי לפעמים אציל כל הזרוע היכא דמוכח והכי אשכחן בכמה דוכתי גם הראיה שהביא ר"ת דמקום תפילין הוא למעלה מן האציל מגמרא דערכין ולפי זה לא אפשר לפרש אציל דערכין בית השחי לא הבנתי ראיה זו דאי מדקאמר דאוריית' קיבורית כולה משמע דללשון בני אדם דיד הוא עד האציל לא הוי קיבורת כולה משמע

שהוא למטה מקיבורית נוכל לומר דמשום קושיא דהתם דפריך דקידוש ידים ורגלים אינו כ"א עדהפרק של יד לבד ואהא משני דאורייתא קיבורת כולה ואין כוונתו לאפוקי לשון בני אדם דאדרבה ללשון ב"א הוי יותר אלא כוונתו לאפוקי קידוש ידים דמקדש דהוי ג"כ דאורייתא ואפ"ה אינו כ"א עד הפרק ואע"ג דמיד אחר זה קמפרש לשון ב"א הנה התלמוד נקט שינויא קמא דמשני ברישא תפילין אערכין כדנקט לעיל בהדיא אלא שהוסיף מלת כולה משום קושיא השניה וע"ש ודוק: דף צ"ג ד"ה ה"ג ור"ש יחיד שעשה בהוראת ב"ד לא צריך קרא ול"ג ר"ש לטעמיה דאמר יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור כדפי' בקו' דהא תנן בהדיא בפ"ק הלך ועשה ע"פ כו' ר"ש פוטר ומפרש טעמא תולה בב"ד אנוס הוא עכ"ל הנני אוסיף להפליא על דברי התו' ז"ל אשר נהירא להו שבילי דתלמודא כשבילי דמתייהו ולע"ד תלמוד ערוך הוא שם דר"ש ס"ל דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב ותחלה אציע לשון התלמוד דהוריות דף ב' אר"י אמר שמואל זו דברי ר' יודא ר"ל דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור אבל חכמים אומרים יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב ומאי ר' יודא דתניא ואם נפש אחת תחטא הרי אלו מיעוטין העושה מפי עצמו חייב בהוראת ב"ד פטור מאי רבנן דתניא ועדיין אני אומר מיעוט קהל שחטאו חייבין שאין ב"ד מביאין על ידיהם פר ת"ל מע"ה אפי' רובן ודייק התם בגמרא דס"ל דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב ואין ב"ד מביאין על ידו אלא בעצמו ובתר הכי פריך בגמרא ממאי דקמייתא ר' יודא ובתרייתא רבנן אימא איפכא עד ואיבעית אימא עדיין אני אומר לא מצית לאוקמי לה כר' יודא דקתני רוב הקהל שחטא ב"ד מביאין על ידיהן פר ואי ר' יודא האמר צבור הוא דמייתי ולא ב"ד דתנן ר"י אומר כו' וא"כ תימא כיון דהאי ברייתא ע"כ לא אתיא כר"י מהאי דיוקא א"כ כמאן אתיא אי כר"מ ס"ל דברוב קהל ב"ד מייתי כדאיתא התם דף ד' במתני' מ"מ הא ס"ל דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור כדאמרי' הכא בשמעתין אלא ע"כ ר"ש היא דס"ל דרוב קהל שחטאו מביאין הצבור גם הב"ד כדאיתא התם דף ה' דז' שבטים שחטאו מביאין ח' פרים פר לכל שבט ושבט ופר לב"ד ודייק התם דס"ל לר"ש דאפי' שבט א' שחטא כיון דס"ל לר"ש דשבט א' אקרי קהל מביאין ב' פרים פר לשבט ופר לב"ד וא"כ ע"כ ה"פ דברייתא דמיעוט קהל שחטאו בשגג' מעשה חייבין שאין ב"ד מביאין ע"י פר בהוראה אבל רוב הקהל כיון דבהוראה מביאין גם הב"ד עליהם א"כ בשגגת מעשה דלא שייך לב"ד בזה כלל פטורים כיון דכפרתן תלויה גם בב"ד: ולעד"נ דגם לרב פפא דאמר התם דלמא ברייתא ה"פ דאין ב"ד מביאין על ידי היחיד פר בהוראה וגם היחיד פטור צריך לפרש הברייתא כמ"ש כיון דהיחיד פטור בהוראה גם הב"ד אין מביאין א"כ קאמרה הברית' דיחיד בשגגת מעשה יהא חייב מטעם זה אדרב' טעם זה הוא קולא לגבי היחיד דהוא פטור אדרבא בהוראה לגמרי אלא ע"כ פירושא דברייתא הכי הוא כמ"ש ולאו מטעם קולא וחומרא אלא מטעם דרוב צבור כיון דכפרה תלויה גם בב"ד א"כ בשגגת מעשה דלא שייך לב"ד פטורין אבל יחיד כיון דאין כפרתו תלוי' בב"ד מביא בשגגת מעשה כיון דכפרתו תלויה בו בעצמו ולכן פריך התם אי טעמא דברייתא לאו משום חומרא דיחיד הוא איך פשוט לו לתנא דחייב היחיד בשגגת מעשה אלא ע"כ ס"ל לתנא דיחיד חייב בהוראת ב"ד וכיון דיחיד חמיר דחייב בהוראה משום הכי פשיט לתנא דחייב גם בשגגת מעשה וא"כ אי אתיא כר"ש א"ש לגמרי כיון דיחיד חייב בהוראה א"כ כפרתו תלויה בו משום הכי חייב

גם בשגגת מעשה דמאי שנא משא"כ צבור דכפרתן תלויה בב"ד ובלא ב"ד אין כפרתן כלום ואם כן למה יביאו קרבן אם לא יתכפרו דאי לא מפרשינן לבריית' הכי אתיא ברייתא דלא כמאן דהא ליכא פלוגתא התם בהאי דינא כ"א ר"מ ור"י ור"ש דר"מ סבר ב"ד מייתו ולא צבור ור"י סבר צבור ולא ב"ד ור"ש סבר צבור וב"ד ולא הוזכר שום תנא דס"ל דעת אחרת והתם נמי שקלינין וטרינן דס"ל לר"מ דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור ולא מותבינן מהאי ברייתא דאתיא כר"מ ע"כ מדקתני דב"ד: מביאין וקתני ביחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב אלא ע"כ איכא: לאוקמי ברייתא כר"ש וא"כ כיון דהכא בשמעתין אמרינן בהדיא דר"מ פוטר א"כ ע"כ ברייתא ר"ש היא והראיה שהביאו הם ז"ל מהוריות דס"ל לר"ש פטור נלע"ד דלאו ראיה היא והתם: אהא קאי דרוב קהל שעשו ע"פ הב"ד וחזרו הב"ד בהן ואחר: החזרה הלך היחיד ועשה על פיהן בהא ר"ש פוטר ר"ל שיביא קרבן בפני עצמו כשאר יחיד שעשה בהוראת ב"ד דס"ל לר"ש שהוא חייב אלא נפטר בקרבן צבור והב"ד שגם הוא מצטרף עמהן ונפטר בקרבן שלהן כיון שכבר נתחייבו הצבור והב"ד והוא לא נודע לו שחזרו בהן נמצא שהיא שייך עדיין להוראה ראשונה והוי כמי שעשה עם הצבור קודם החזרה דמצטרף עם הצבור ואינו מביא חטאת יחיד בפני עצמו והטעם שאמר שם רב בגמרא לר"ש הואיל וברשות ב"ד הוא עושה ר"ל כיון שעושה ברשותם והם נתחייבו כבר בקרבן אחר שחטאו רוב הצבור נפטר בקרבנם ואצ"ל ללישנא אחרינא דאמר רב התם דטעמא דר"ש משום כל הוראה שיצאה ברוב צבור יחיד העושה פטור וזה מבואר במ"ש דאין מחייבין היחיד בפני עצמו כיון שהוראה פשטה ברוב הצבור לא מקרי שום יחיד העושה בהוראת ב"ד אלא כל יחיד מצטרף עם צבור אע"פ שחזרו הב"ד כיון שהיחיד לא נודע לו ועושה מכח ההוראה שפשטה ברוב צבור לפי שלא ניתנה הוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד וא"כ הוא עושה ע"פ הוראה וההוראה היתה ברוב צבור וא"כ לא מקרי יחיד בפני עצמו אלא שייך לצבור והייתי יכול לפרש דאפי' אי ללישנא קמא דרב הוו כפי' התו' כפשטה מ"מ לא קשיא מידי כיון דללישנא בתרא מבואר כמ"ש אין צריך למחוק הגירסא בכאן דאפשר דהתלמוד דהכא אליבא דאמרי לה דהכא דאמרי משמיה אביי למימרא דזה יכול וזה יכול כו' ולא משמיה דרב או דסתמא דתלמודא ס"ל כלישנא בתרא דרב דהתם וללישנא קמא דהתם מתרץ ר"ש להני קראי בשינויא דגרסת התו' דלא צריך קרא אבל אין צורך כי גם ללישנא קמא א"ש כמ"ש ואל אלקים יודע כי אחרי שלמדתי תירוץ זה מצאתי שפסק גם הרמב"ם ז"ל כן פי"ד מהל' שגגות דיחיד שעשה אחר שטעו רוב צבור וחטאו וחזרו בהן אם היה היחיד במדינה מביא אשם תלוי ואם הלך למדינת הים ועשה שם פטור מפני שתלה בהם ע"ש וכתב עליו הראב"ד ז"ל א"א דווקא שעשה אחר שחטאו רוב הקהל על פיהם שכבר נתחייבו ב"ד אבל אם עשה עד שלא חטאו רוב הקהל מביא חטאת יחיד שהרי פסק למעלה יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכ"ש כשעשה אחר שחזרו בהן עכ"ל הרי מבואר דגם הרמב"ם דס"ל דחייב מ"מ פסק בדין זה דפטור אם הלך למ"ה וזהו כר"ע דפליג במתני' דהוריות עם ר"ש אבל ר"ש פוטר לעולם דס"ל דלעולם יחיד שוגג הוא שלא ידע שחזרו בהן א"כ מבואר כמ"ש וזכיתי לדעת הראב"ד והרמב"ם ז"ל אלא שלמדתי פי' הסוגיא דהוריות מדבריהם ע"ש.

ודוק: שם דיה ור"ש מטהר פ"ה דר"ש לטעמיה כו' ואין נראה לרשב"א דשאני התם דגלי רחמנא כו' וכבר נשמר רש"י ז"ל בלשונו שכתב דזה אינו יכול וזה א"י לר"ש אינו אלא כמסייע ור"ל כיון דפטר הכתוב זה א"י וזה א"י מקרא דבעשותה שפירושו דווקא יחיד שעשאה כולה ולא שנים שעשאוה דאין זה בעשותה ר"ל כולה כ"א מקצתה א"כ ממילא מוכח' דכ"א אינו אלא מסייע לחבירו כיון שאין גם א' שעשאה כולה נמצא דאינו אלא מסייע לחבירו ומסייע אמרינן ברור בשמעתין דגם גבי טהרה אין בו ממש דבשלמא אי הוי מעוט' דר"ש מנפש או אחת הוי מצינן למימר דלעולם כ"א עושה כל המלאכה ואפ"ה גזירת הכתוב ה"א דפטור דבעינן דווקא שיחיד יעשה כל מלאכה ולא שנים אע"ג דכל אחד עושה כל המלאכה ואז הוי שייך לאקשויי שאני התם דגלי רחמנא אבל השתא דאמעטמבעשותה דקאי אמלאכה כדאיתא ברישא דברייתא והכי אית' ריש פ"ק וכתבו שם התו' דתלמודא דריש לה אמלאכה ר"ל בעשות אותה א"כ כיון דגלי רחמנא דזה א"י וזה א"י הוי מקצת מלאכה א"כ ממילא אין כ"א מסייע ואין בו ממש בכ"מ: ע"כ ד"ה ששגג על האוכלין וחייב על האוכלין הוא סקילה עד ואין נראה לר"י לא פי' רש"י כו' נלע"ד לישב דה"פ כגון ששגג ר"ל דמיירי שלא הוציאן כ"א מחמת שוגג דבמזיד לא היה עובר על האוכלין כגון שלא היו צריכין לו כ"כ או שהוא דבר מועט שיעורו כגרוגרות לחוד דבדבר זה לא היה מתיר עצמו למיתה אלו היה מזיד ולא הוציאן אלא מחמת שהיה שוגג אבל הכלי מיירי שהיה צריך לו מאוד ומחמת זה עבר עליה אפי' במזיד וא"כ שב מידיעתו הוא ופירושא דברייתא לדעת רש"י ז"ל נ"ל דה"ק המוציא אוכלין כו' חייב על האוכלין בין סקילה במזיד בין חטאת בשוגג ועל הכלי לא משכחת שום חיוב לא במזיד ולא בשוגג ואם היה צריך לו אז משכחת לה חיוב בכלי ג"כ כגון במזיד ומה שהקשה לרבינו שמואל ז"ל לאוקמי בחיוב חטאת אני אומר הרי מצינו דוגמתו פ"ק גבי איסי דקתני אבות מלאכות מ' כו' ואינו חייב על א' מהן ופירושו סקילה כמ"ש רש"י ור"י ז"ל והוכיחו בראיות בדורותן ומה לי אינו חייב או חייב אי בכל דוכתא איירי בחטאת דוקא: דף צ"ד ובפלוגתא דר"י ור"ל ופ"ה א"נ לר"י דנהי כו' נלע"ד לישב דס"ל לתלמודא דהתנא לא נחית לאשמועינן הא מלת' לחוד דאם היה כלי צריך לו דאין הכלי בטל לגבי אוכלין דא"כ ליתני בברייתא כמו במתני' בפחות מכשיעור דהוי ברישא רבותא טפי דהכלי טפל אפי' לפחות מכשיעור ולתני ואם היה כלי צריך לו חייב על הכלי דבסיפא לא הוי רבותא בכשיעור יותר מפחות מכשיעור דפשיטא אם כלי צריך לו חייב בכשיעור חייב נמי בפחות כיון דה"ל כהוצאה בפני עצמו אלא ע"כ תנא אגב אורחי' קמ"ל עוד חדושא דידיעות מחלקות דכפרות מחלקות לא הוי חדוש דפשיטא היא לכ"ע ואין להקשות דגם לאוקמת' דרש"י תקשי מאי קמ"ל י"ל דקמ"ל דחייב חטאת וסקילה על הוצאה א' ולא אמרינן דקים ליה בדרב' מיניה אע"ג דשניהם נעשו בפעם א' ועוד קמ"ל דמקרי שב מידיעתו וכמו שכתבתי לעי' ולא אמרינן דמאן לימא לן שלא היה מוציאן גם במזיד כיון שהוציא הכלי במזיד קמ"ל כל כמה דלא ידעינן בבירור שהיה מוציאן אמרינן מסתמא כיון שאין צריך לו כ"כ מסתמא לא היה מוציאן ומקרי שב מידיעתו ודוק: שם ד"ה ר"ש פוטר נראה לר"י כו' עד ורש"י דפי' דברצונו לא היה באה לו כו' וק' מסותר ע"מ לבנות כו' לעד"נ לפי מה שראיתי לקמן פ' ח' שרצים דף ק"ו שפי' רש"י ז"ל גבי מפיש מורסא דלהוציא ממנה לחה היינו טעמא דפטור דמלאכה

שאינה צריכה לגופה היא שהפתח היא המלאכה וזה אין צריך להיות פתח מעכשיו עכ"ל וכ"כ סוף האורג ואם להוציא לחה של עכשיו ואינו חושש אם תחזור ותסתום מיד ע"כ נראה מדבריו דס"ל דכל דבר שהוא עושה כדי לסלק הדבר המזיקו ומיד שנסתלק המזיק לא איכפת ליה אם יחזור לקדמותו מקרי אין צ"ל אבל אם נסתלק המזיק והמלאכה ניחא ליה עדיין אע"ג דברצונו לא באה לו מתחילה מ"מ כיון דעתה אין כאן דבר המזיקו ואפ"ה ניחא ליה מלאכה זו מקרי צ"ל הלכך מפיס מורסא אע"ג דברצונו לא היה מורסא מעולם מ"מ לעשות לה פה חייב כיון שנסתלקה הלח' ואין כאן עתה דבר המכאיבו ואפ"ה ניחא ליה בפתח כדי שלא יתאסף אחר כך או כדי לרפאות שיכנס בה אויר מקרי צ"ל כיון שאינו עושה לסלק שום דבר המזיקו עתה שהרי אין כאן מזיק עתה אלא שהוא עושה מדאגה מדבר שלא יבא אח"כ הוי כעושה מלאכה מתחילה לצרכו אע"פ שתחלתו באונס אבל קורע בחמתו למרמי אימת' שאינו עושה אלא בשביל דבר המזיקו שאין שומעין לקולו אע"פ שכוונתו שישמעו לקולו אח"כ ולא ישובו וימרדו בו מכל מקום כיון שמיד שקרע הוי ניחא ליה אפי' אם נסתם שלא היה עושה אלא משום אימה וכבר נפלה עליהם אימתה הוי אין צ"ל וגבי כיבוי אע"ג דניחא ליה שיהא כבוי מכאן ולהלאה התם שאני דאם לא יהיה כבוי מעתה יחזיר המזיק לקדמותו וכן גבי הוצאת המת אע"ג דניחא ליה שיהא החוצה מ"מ הוי הכל לסלק המזיק שאם יחזור לבית הרי המזיק כבראשונה ומה הועיל אבל מפיס מורסא אף אם יחזור ויסתום לא יזיקנו אלא דניחא ליה שלא יתחדש מזיק אח"כ הוי צ"ל וכן קורע ע"מ לתפור ג"כ לא הוי לסלק המזיק שלא יזיקנו אלא הוא מתקן הבגד שאפי' תאמר דנקב הדרנא הוי כמזיק מ"מ המזיק הוי מסתלק בתפירת הנקב לחוד אלא שלא היה הבגד יפה דהוי עביד כי כיסתא וא"כ הוא מתקן יותר ממה שצריך להציל עצמו וחייב.

קצרו של דבר כל שהוא עושה כדי להציל עצמו פטור דבצד זה הוא מוכרח ועושה ע"כ ולא הוי מלאכת מחשבת אבל אם הוא ניצול מן ההיזק ועושה כדי לתקן מה שנתקלקל אע"ג דתחלתו באונס היה מ"מ השתא דאיתא דניחא ליה מלאכה ותופר בגד קרוע: נלע"ד דרש"י אה"נ אם היה לבוש בגד ונקרע עד שנכנס בו קור ומזיקו והוא תופר כדי להציל עצמו אין לך מלאכה שאינה צ"ל יותר מזה ואפשר אפילו אם הוא לוקח בגד קרוע ותפרו כדי להלביש עצמו להציל מן הקור המזיקו ואפילו תופר בגד חדש הוי ג"כ אינו צ"ל אם לא שתופר להלביש עצמו לא להציל אז חייב ומיהו י"ל דמסתמא אפילו אם הוא עושה להציל מן הקיר מ"מ ניחא ליה שיהא לו בגד מאז ולהלאה וה"ל כמפיס מורסא כמ"ש וכן נראה ומה שהקשו מסותר ע"מ לבנות אני בעניותי לא ראיתי שום דיוק מפרק במה מדליקין דס"ל לר"ש דפטור דהא דאמרינן התם קסבר ר"י סותר ע"מ לבלות במקומו הוי סותר כו' משמע דלר"ש פטור אפילו ע"מ לבנות במקומו התם מיירי בסותר דומיא דמכבה דהא אהא קאי דלא מצינו בכל המסכת' דפטר ר"ש בסותר כ"א במכבה דמכבה דומיא דסותר היא וא"כ לא פטר ר"ש אלא סוחר דומיא דמכבה דהתם שהוא מכבה שלא תשרף הפתילה שהוא צריך לה אח"כ כך סותר מיירי שהבנין יתקלקל עתה והוא חס על הבנין וסתרו כדי לבנותו אח"כ והוי ממש דומיא דכחס על הפתילה אבל אם סותר כדי להנו' אח"כ מחייב ר"ש דהוי דומיא דמכבה לעשות פחם אע"ג דלא דמי לגמרי כבר הקשו שם התוס' ותרצוה גם רש"י ז"ל מודה בזה: ע"ב ד"ה אבל בכלי

ד"ה חייב כו' עד אבל רש"י פי' דפטרי משום דלא שייכא גזיזה אלא בצמר כו' ואין נראה לר"י כו'.

לעד"נ דאין כוונת רש"י ז"ל בצמר דווקא אלא ר"ל כל מידי שגוזזין אותן לצורך כגון צמר ללבוש וגם כנפי העוף תולשין אותן לצורך כדפי' רש"י לעיל משא"כ צפרנים לא מקרי גזיזה כיון שאין צורך בהם ולא הוי דומיא דגזיזת צמר שהיה במשכן שהיו גוזזין לצורך ורש"י נקט האב וה"ה לכל תולדה דדמי לה: ד"ה פוקסת מה שפ"ה פוקסת סורקת ביד או בכלי אין נראה דבגמרא משמע דהוי כעין טויה כו' לא ידעתי מה חסר בפי' רש"י ז"ל שפירש בגמרא שמתקנת שערה בין אצבעותיה ופושטתו כשהוא נכרך וכוונתו נ"ל שהסריקה דמתני' היא להפריד השערות זו מזו שלא תהא אחת נסבכת בחברתה ועושה כן להתקשט והוי כעין טויה שמפריד החוט מן הצמר וכורכו בין אצבעותיו ועושה אותו חוט כך כאן בתחלה היו הכל מבולבלים זה בזה והיו כאחת והפרידן ועשאן כ"א חוט בפני עצמו גם מה שהקשו דלתני סורק' יש לישב כמ"ש דסתם סריקה היא להשיר נימין המדולדלין כדאיתא בנזיר והביאו התו' ז"ל לעיל בפרק במה טומנין דף נ' וזהו באיש שאין כוונתו להתקשט אבל פוקסת דמתני' מיירי באשה המתקשטת ואין כוונתה להשי' נימין המדולדלין שאפי' אין כאן נימין המדולדלי' היא עושה כן כדי להפריד השערות שלא יהיה מעורבין ויהיה כל שער בפני עצמו וזהו מקרי פוקסת לשון פוקס את פיהדמ' בתרא שפירושו פתיחה ה"נ היא פותחת ומפרדת השערות זו מזו וכבר כתבתי בזה פ"ק דכתובות ופרק במה אשה ועי"ל דסורקת פירושו דווקא במסרק ואי תני סורק ה"א דאין אסור כ"א במסרק דדרך סריקה בכך אבל ביד שרי להכי תני פוקסת דפוקסת הוי בין ביד בין במסרק: דף צו ד"ה הא ברברבי פ"ה רברבי ברובו וק' לר"י דאין זו שיעור כו'.

נלע"ד לישב דרבא דאמר עד שיפחת רובו קאי אחמש מדות בכלי חרס דהיכא דשייכא כל הה' מדות התם בצמיד פתיל הוי שיעוריה ברובו וא"כ מאי דקאמר רבא ניקב כמוציא רמון טהור מכלום פי' משום כלי אבל אם הצניעו לגיסטרא טמא משום גיסטרא דהא קאי רבא אכלי שראוי לה' מדות כמ"ש וכן מאי דקאמר רבא ואם הוקף צ"פ ברובו קאי נמי אכלי כי האי שראוי לגיסטרא עדיין דאם נפחת אינו כלי להציל דהטומאה נכנסת דרך נקב ומ"מ כלי הוא לגיסטרא אבל כלי קטן אשר אם יפחת רובו אינו ראוי לגיסטרא שלא ישאר בו שיעור גיסטרא ששנינו במשנה דפ"כ דמסכת כלים והביאו התו' לעיל זהו זוטרי ולא קאי רבא אהא.

עוד י"ל שהיו יודעים מה הן כלים קטנים או גדולים כי אין להם שיעור במדה אלא כאותה ששנינו פ"ב דכלים אר"ע אני איני נותן בהן מידה אלא הדקין שבכלי חרס כו' ועד קדירות הדקות מקדירות הדקות כו' עד חצבים הגדולים הרי שהיתה ידועה להם מהו הדקות ומהו הגדולים כך נוכל לפרש דברי רבא שהיו יודעים איזה הם כלים קטנים ואיזה גדולים כיון שאין להם שיעור במדה אלא כל כלי שתשמישו במועט כגון סכינים קטנים וכיוצא מקרי כלי קטן וכל כלי שדרך לשמש בו הרבה ניח' כגון חבי' וכיוצא הוי גדול וכ"פ הרמב"ם ז"ל כפי' רש"י פכ"ב מהל' טומאת מת: שם ד"ה פליגי בה תרי אמוראי פ"ה דלענין הכשר זרעים פליגי ואומר ר"ת דבמסכ' עוקצין תנן דהכשר זרעים כשרש קטן.

נלע"ד ליישב ע"פ מה שכתב הרמב"ם ז"ל והר"ש מקוצי ז"ל שם דמתניתין קאי הן לענין זרעים הנזרעים בתוכו דאין מקבלין הכשר הן לענין מים שבתוכו שאין מכשיר דאין מים מכשירין אלא א"כ הם תלושין וכשהם בעציץ נקוב כשרש קטן הם כמחוברים ואין מכשירים וע"ש מה שהאריכו בזה וא"כ נוכל לישב דמ"ד כמוציא רמון ס"ל דמתני' דעוקצין לא קיימא כ"א אמים שבתוכו אבל להכשיר בו זרעים שיעורו כמוציא רמון והטעם אפשר דכיון דנפקא לן דהמים יהיו תלושין מוכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא דמיירי בהכשר כדאיתא פ"ק דפסחים ומהא נפקא לן דבעינן מים תלושין דומיא דמים שבכלי א"כ אם ניקב אפי' כשרש קטן לא הוי תלוש דומיא דכלי דהוי תלוש לגמרי אבל לענין זרעים שבתוכו לא הוי מחובר אלא כמ"ר דאז הוי מחובר גמור וכן משמע לישנא דמתני' דעוקצין דקתני עציץ נקוב מכשיר את הזרעים כו' משמע דקאי שהוא מכשיר זרעים דלענין זרעים שבתוכו הל"ל מכשירין בו זרעים כדאמר רבא הכא להכשיר בו זרעי' דאין העציץ מכשי' כלום אלא המים מכשירין וכן משמע מסיפא דהתם דקתני מלאוהו עפר עד שפתו הרי היא כטבלא שאין לה לזביז משמע דתלי בכלי ומלאוהו עפר הוי כמי שאינו בכלי אלא ע"ג קרקע כיון שבטל מתורת כלי ולענין מים שבו בעינן דווקא בכלי אבל לענין זרעים שבתוכו לא מצינו שיהיו דווקא בכלי אלא בתלוש ומחובר תליא מלתא וכן כתב הר"ש שם אלא שאח"כ דחה פי' זה וה"מ מדתלי לה בכלי משמע דקאי אמים דלשון זה מצינו במים כמו שהביאו שם הרמב"ם והר"ש מת"כ דבעינן שימלאנו בכלי אבל לענין זרעים לא מצינו לשון זה דתלוי בכלי אע"ג דלענין דינא חדא מלתא היא והמעיין שם בפי' הרמב"ם משמע נמי דמתני' מיירי לענין מים אע"ג שמביא לענין זרעים ג"כ מ"מ מתני' משמע דמפרש לענין מים ע"ש וכן בספרי פ"ב דהל' טומאת אוכלים כתב אהאי דינא דהזרעים שבו אינן מקבלים טומאה והמים שבו אינם מכשירין הרי שלענין זרעים נקט קבול טומאה ולענין מים הכשר א"כ מתניתין דתנן הכשר משמע דאמים קאי ודו"ק: פרק הזורק דף צ"ח ד"ה אטבי פירש רש"י דס"ד שהעגלה מקורה היא ותימא למה היה סבור לומר כן ועוד כו'.

נלע"ד ליישב שתי קושיות ראשונות כא' דהמקשן ס"ד דאין שם עגלה קרוי עליה אם אין ראויה לקבלה כנ"ל ולהניח בה דבר דאין זה תמונת עגלה כלל זכר לדבר הא דאמרינן שלש עגלות הן כו' ולא הזכיר של יתידות ואיכא למימר דפשיטא דטהורה מכלום ומ"מ המקשן ס"ד דלא מקרי עגלה אא"כ יושבין בה או מניחין בה כלום וכן משמע לישנא דקרא דקרי להו עגלות צב עגלות העשויות למושב כדכתיב והביאו את אחיכם בצבים וגו' ורש"י ז"ל בפירוש החומש כתב דאין צב אלא מחופה ובאמת צ"ע א"כ אם מחופות מלמעלה היו א"כ אין כאן ר"ה אפי' למאי דמסיק שמואל שלא היו מקורות מלמטה וצ"ל דקרי להו צב שאחרי הנחת הקרשים עליהם היו מחופות בתמונת צבים וכמ"ש לקמן אי"ה: ובזה יש לישב גם קושיא הב' דפריך אטבי היכא מנח לה אגבה דעגלה פירוש בשלמא למאי דלא מוקמינן עד השתא שפיר דאיכא למימר דמקרי עגלה אחר הנחת הקרשי' עליהם שאז היתה לה תמונת עגלה שהיתה מקורה בקרשים מלמטה רצוני לומר למאי דס"ד עד השתא שהיו בה ד' סדרים א"כ נהי דסדר קמא ובתרא א"א להניח כ"א ע"ג דופן העגלה שהיה למעלה מן האופנים כי בתוך העגלה א"א להניח מחמ' האופנים מ"מ ב' שורות האמצעיות נוכל לומר שהיה מניח בתוך העגלה

שלא היו לה דפנות סביב רק נגד האופני' לפניה ולאחריה היו לה דפנות להניח הקרשים על הדפנות למעלה ובאמצע לא היו דפנות כ"א העצים ארוכים הנתונים לאורך העגלה לא היתה מקורה ומ"מ נקראת עגלה כי אחרי נתינת הקרשים עליהם היתה תמונת עגלה שהיתה כמו מקורה וראוי' לישב בה או להניח בה דבר וכמ"ש לעיל וא"כ י"ל דתחתיהן הוי בין הסדרים אבל השתא דמוקי לה באטבי לפירוש רש"י ורבותיו ז"ל שלא היה מניח כ"א בב' ראשי העגלה א"כ לא היה מניח כ"א אגבה דעגלה למעלה מהאופנים ולא בתוך העגלה כלל א"כ אין שם עגלה עליה אא"כ היתה מקורה מלמעלה ובלא זה אין ראוי לקרות עליה שם עגלה כמ"ש ושמואל משני שלא היו מקורות אלא יתידות היו בהן וראוי להניח בהן קרשיו ולעשותן מקורות תמונת עגלה ולכן נקראות עגלות ומה שהקשו דגם לגרסת רש"י דגרס בדראתה אין הלשון משמע בין השורות נ"ל דה"פ בדראתה במקום שעושה אותן שורות כי הריוח עושה אותן שורות דבלא ריוח הוי הכל שורה אחת ואין השורות ניכרו' כ"א מחמת הריוח ואם כן מיירי במקום שהן נעשין שורות כמ"ש וק"ל: דף צ"ט ד"ה כי היכי דלא לידחקו פירש רש"י אם בא כו' וק' דהא מסיק לעיל כו' ונלע"ד דגם רש"י ז"ל נשמר מזה ממה שכתב אם בא כו' דוודאי רוב פעמים משכיבן על חורן מ"מ אם יקרה לפעמים שלא יוכל להשכיבן על עובין לשום סבה וכן צ"ל לקמן דפריך באמתא ופלגא סגי ופירש רש"י שאם יצטרך להושיב בה מן הקרשים כו' והיכי משכחת לה והלא אמרינן שהיה משכיבן על רוחב העגלה אלא ע"כ אם יצטרך קאמר וכאן הייתי יכול לפרש שכוונתו שהנשיאים שהתנדבו העגלות לא ידעו איך ישיבו הקרשים אם לרוחבן או לעובין ועשו אורכן ה"א שאם בא להשכיבן לרחבן דלא לידחקו אלא דלקמן א"א לפרש כן שכתב שאם יצטרך כו' ואפשר דגבי ארכן מסתמא ידעו שלא ישכיבו בתוך העגלה דאיך ישכבו ששה קרשים זה על זה הלא יפלו ועוד מדעשו ארכו ה' אמות א"כ ידעו שישכיב הקרשים לרוחב העגלה אלא ש"מ שעשו שאם יצטרף להושיב בה כו' אבל כאן נוכל לומר שלא ידעו אם ישכיבום על רוחבן או על חודן ודוק:שם ד"ה למה לי בד' ופלגא סגי לשיטת רש"י ששתי עגלות כו' נלע"ד דלשיטת רש"י ז"ל הא דאמר רבא צידי עגלה כמלא רוחב עגלה הכל היה לצורך הקרשים שלא יפלו כי גם צידי העגלה היו מסייעין לדבר ע"פ פי' רש"י גבי אטבי שהיו מונחים בשני ראשי העגלה וא"כ היו מכוונים למעלה מהאופנים וא"כ י"ל שגם צידי העגלה סמכו הקרשים שהרי עובי הדפנות מכאן ומכאן פשיטא דשייכים לעגלה שהרי עליהן שכבו הקרשים ואפשר שהיו עוביין מכאן ומכאן אמה א"כ הן ג' אמות ומחצה ושאר צידי העגלה נוכל לומר שהיה עץ יוצא מן העץ העגול אשר האופן סובב עליה היה יוצא בראש אותו העץ עץ א' למעלה כמין יתד והיה תומך הקרשים מזה ומזה ונמצא שיש סמך לקרשי' י' אמות ולא נשאר כ"א ב' אמות ומחצה מכאן וכן מכאן ואע"ג דלא נזכר זה בתלמוד י"ל דאין צורך להזכירו ועיקר כוונת רבא היא שצידי העגלה היה כמלא רוחב עגלה שגם הם היו עושין כמו העגלה וממילא נודע איך היו מסייעין או באופן שכתבנו או באופן אחר ואפשר שהיה תמונתם ידוע וכל העגלות שלהם היו כן: והשתא א"ש דשקיל וטרי כמה רוחב עגלה כו' דלכאורה מה ענין שקלא וטריא דא לצידי העגלה ולפי דרכינו שייך שפיר זה לזה לכן פריך באמת' ופלגא סגי כיון שגם צידי העגלה היו מסייעים שהרי ה' אמות ואמתא ופלגא רוחב העגלה ס"ד דלא לידדו ומשני

דאפ"ה מדדו כשיטת התו' ומה שהקשו איך היו יכולים ב' עגלות להלוך זו בצד זו בט"ו אמות א"כ היו הקרשים נוקשים זה בזה מאן לימא לן דלא היה קצת ריוח ביניהם כמו רביע אמה וכיון דלא הוי אמה לא קחשיב ליה המקשן ולא פריך המקשן כ"א אי"ו אמות מנא לן הא אמתא יתירא ועוד דאפשר שהיו הקרשים נוטין וקצת לצד א' יותר מהשני ולא היו מכוונים ב' אמות ומחצה וב"א ומחצה לכאן אלא שהיו נוטין לצד שחוץ לדרך כמו חמישית אמה יותר וכמ"ש רש"י ד"ה חמסרי הוין וכן בעגלה שבצידה ונמצא שהיה ריוח ומחמת הך פורתא לא היו הקרשים מדדין וא"כ כיון שיכולין להלך בט"ו אמות י"ו מנלן ומה שהקשו שצ"ל שהיו הקרשים נוטין על אהלי' או חצירות כו' לא הבנתי קושיא זו כלל דמה ענין אהלים וחצרו' לכאן והלא אהל מועד היה בתוך המחנות בין שני דגלי' לשני דגלים ולא היה בצידיהם שום מחנה כ"א מדבר שהרי היו רחוקים אלפי' כמ"ש רש"י פ' במדבר ומה שהקשו מנלן שב' עגלות היו הולכין זו בצד זו אני אומר כי כבר תרצה רש"י במתני' שהיו מעמידין ב' זו אצל זו סמוך למשכן וב' לפניהם דהכי עשו ע"כ דאל"כ היה קשה מאד להושיב הקרשים משך ד' עגלות עד עגלה הראשונה ומסתמא כל מה דהוי אפשר להקל היו עושין כמו שכל מעשה העגלות האמורין בשמעתין סמכו חז"ל מסברא דמסתמא היו עושין כך כדי שיהא יותר נקל עליהם ה"ה בנדון דידן וכן אם היו ד' זו אצל זו היה קשה להושיט לצדדין עד העגלה הד' אבל השתא היו ב' עגלות סמוך למשכן וכל אחת הושיבה לחברתה ודוק: שם ע"ב ד"ה והא קא ממעט כו' פ"ה דמשמע ליה כו' וק' לר"י דבענין זה אין נראה שיהא חייב כו' ועוד דאמאי משמע ליה טפי כו' נלע"ד דוודאי בכל התלמוד לא קשיא לי' מידי דפשיטא דזורק ד' אמות בעינן וכי נח מקצתו בתוך ד' הרי לא זרק ד' דד' שלמות בעינן לזורק וההנחה תהא חוץ לד' ומה בכך שמקצתו חוץ לד' מ"מ כל החפץ בעינן חוץ לד' אבל הכא בכותל ס"ל כיון שהכותל חוץ לד' אמות ונח בפני הכותל ופני הכותל הוי כארעא סמיכתא והוי כאלו הכותל מונחת וחשבינן הכל כשטח ר"ה וכמ"ש ר"ת ז"ל פ"ק דף ז' ד"ה וטח בפניה דהא לא בעינן מקום ד' על ד' גבי דבילה שמינה כיון דנדבקה בפני הכותל שהוא ד' על ד' הוי כמונח עליו עכ"ל והיינו דחשבינן פני הכותל כאלו הוי משטח ר"ה כאלו הכותל מונחת והוי רוחב ר"ה ומ"ה פריך שפיר נהי דהוי כמונח חוץ לד' מ"מ סלוק מחיצה היא דהא אי זרק השתא דבילה אחרת וטח בפני הדבילה הראשונה פשיטא דהוא פטור כיון דלא הוי ד"א ולא אמרינן כיוץ דהוי כאלו הכותל מתחת א"כ הוי כזרק חוץ לד"א בשטח ר"ה ואח"כ זרק דבר אחר ונח ע"ג הראשון דפשיטא דחייב הכא נמי לחייב כיון דהוי כשטח ר"ה אפ"ה לא אמרינן כן וא"כ נתבטלו הד"א בזריקת דבילה הראשונה וא"כ סלוק מחיצה והנחה בהדי הדדי קאתיין ולמה חייב אלא ע"כ משום דמתחלה היה הכותל חוץ לד' כמ"ש אזלינן בתר מעיקרא: ועוד יש לחלק בענין אחר בין דבילה שמינה להה"א דחצי קופה ורומח שהביא ר"י ז"ל דגבי קופה ורומח בין שהחצי מונח בתוך ד' או בר"הי מאי חזית דניזל בתר המונח חוץ לד' למיגרר הכל בתרה נימא איפכא אבל בדבילה כיון שפני הדבילה הנדבקת בכותל הוא חוץ לד' אמות אם כן כל הדבילה נגררת אחר פני הדביל' הנדבקת דהא אין לה הנחה אחרת כ"א דבוקה של פני דבילה בכותל ואלמלא ניטל הדבק היה הכל נופל א"כ הוי כאלו כל הדבילה מונחת שם דבתר הדבוק גרירא וכן לא דמיא להא דאמרינן פ"ק דף ח' גבי זרק כוורת דכיון דקרומיות של קנה עולין

למעלה מי' פטור אע"ג דהנחה היא בר"ה התם נמי לאו בתר מקום הנחה אזלינן דאפי' אם ניטל מקום ההנחה תנוח שאר כוורת במקומה משא"כ בדבילה אם תטול מקום הדבק תפול כולה ונמצא מקום הדבק היא הנחתה של כל הדבילה והוי כאלו כולה מונחת שם ומ"מ סלוק מחיצה היא דהא אלו זרק השתא בפני הדביל' כמ"ש לעי' פטור ולא אמרינן שכל הדבילה הוי כאלו מונחת בפני הכותל אם כן גם האחרת שנדבקה בה הוי כאלו נדבק' בפני הכותל וליחייב אלא ע"כ צ"ל דהיינו טעמא דלא אמרינן הכי דדבילה הראשונה אזלינן בתר מעיקרא שהיתה הכותל חוץ לד' משא"כ השתא ונתיישב הכל שפיר לע"ד ודוק: דף ק ע"ב ד"ה עושה מקום ארבע וממלא פ"ה במחיצות קטנות ואין נראה לר"ת ולר"י כו'.

נלע"ד דרש"י ז"ל דחקו מדלא הזכיר רב חסדא ורבה בר רב הונא שעורא דמחיצות במלתי' אלא אמר מקום ארבע סתם משמע דלא קפיד כ"א שיהא חלל ד' מוקף במחיצות כל שהוא דודאי לא עדיפי ממתני' דכיצד משתתפין דקתני בה מחיצה י' והוא סתם ולא פי' ואי סמך אמתני' דהתם א"כ לא הל"ל כלל שום תיקון אלא הל"ל דינה כגזוזטרא או כיוצא בזה ודוחק לומר דקמ"ל דאין המחיצות מועילות כ"א למקום ד' דדבר ידוע הוא וכל מסכת שבת ועירובין מלאין מזה ועוד דה"ל לאשמועינן הא מלתא אמתני' דהתם אלא לא בעינן מחיצה י' ומה שהקשו מכיצד משתתפין כבר ישבה בעל המאור ז"ל והביאה בעל נימוקי יוסף ז"ל והרב המגיד פט"ו מהל' שבת והב"י סימן שנ"ה ע"ש וק"ל: דף ק"א ד"ה הני ביציתא כו' לפירש"י דמפרש שהן קצרות מלמטה ק' דכי היכי דבטל מדין ר"הי ליבטל מדין כרמלית כו'.

נלע"ד לישב שרש"י ז"ל עצמו נשמר בלשונו שכתב שאין ברחבו ד' מלמטה לפיכך אין מחיצותיהן מחיצות לכאורה למה לי האי טעמא תיפוק ליה כיון דאין רחבו ד' לא הוי ר"הי וממילא כרמלית הוי אלא גם רש"י ס"ל כי אין רחבו ד' הוי מקום פטור דלא נעלם ממנו דרב דימי שכולה מכלתין מלאה מזה ולפיכך פי' שאין מחיצותיהן מחיצו' וכיון שעומדת במינו כדמוכח בשמעתין דהא שקיל וטרי דלשתרי במחיצה תלויה ה"ל כרמלית כמו המים דמצא מין את מינו וניעור כדס"ל לרבא פ"ק דעירובין דף ט' דס"ל דבין לחיים מותר דהוי מקום פטור כיון דלית ליה ד' על ד' אבל אי פתיח ליה לכרמלית דמצא מין את מינו וכו' וכיון דאין כאן מחיצות הוי כמים דהוי כרמלית וגדולה מזאת אמרו בפרק מי שהוציאוהו דאפילו בספינה גדולה אין המחיצה מחיצה משום דלהבריח מים עשויות ונהי דרב הונא לא ס"ל הכי דהא ברחב ד' מודה מ"מ באין רוחב לא הוי מחיצה והכי ס"ל לרבנן בפרק כיצד משתתפין דף פ"ז גבי אמת המיסדאגפיה הרחבי' ג' לא הוי מקום פטור כיון דקאי גבי כרמלית לא בטילי לגבה והוי כרמלית וגבי ספינה אפילו באין רוחב ד' ס"ל לר"ה דהוי כרמלית כיון דאין כאן מחיצה הוי כמו שנכנסו בה המים כיון שעומד ע"ג המים משא"כ התם לא שייך למימר כולי האי דלהוי כמים שאין עומד ע"ג מים אלא קאי גביה ובזה נתיישבה גם קושיא השניה מה מועיל מחיצות החיצונות כו' דהשתא א"ש כיון שיש מבחוץ עד בתוך המים מחיצות א"כ המחיצונות מפסיקים בינה לבין המים והוי כספינה גדולה וא"כ בתוכה מטלטלין ממה נפשך דאי לא מחלקי' פשיטא דהוי ר"הי ואי לא הוי ר"הי הוי מקום פטור כיון דאין בו ד' על ד' ולא פתוח לכרמלית דהמחיצות מפסיקות: ועוד יש לישב קושיא הראשונה דמאן לימא לן דר"ה דהכא ס"ל

דאין כרמלית פחותה מד' הא אמרינן בכיצד משתתפי' דף הנ"ל דזעירי ס"ל דרב דימי תנאי היא וס"ל לד"ה כהאי תנא דאמר דכרמלית הוי פחותה מד' וקושיא הב' יש לישב ג"כ באופן אחר דלא דמיא למחצלת דלעי' דכיון שהמחיצות לא נעשו לחלוקה מתחילה כ"א לשם מחיצה ואין מחיצה לפחות מד' א"כ אין החלוקה כלום דהוי כמו שאין כאן מחיצה לגמרי דאיך יתכן לומר דלא הוי מחיצה ויחלוק משא"כ מחצלת דלא עשאה לשם מחיצה כ"א לבטל המחיצה ומ"מ בפירוש הראשון נתיישב היטיב ומה שהקשו דלמה לי מלינהו כו' והביאו ראיה מפרק חלון לע"ד לא הבנתי ראיה וקושיא זו מי דמי דהתם גבי עמוד גבוה י' ורחב ד' ומלאהו כולו ביתידות ואמרינן דאי בעי מנח עליה מידי ומשתמש ולכן הוי ע"ג היתידות ר"הי וכן גבי בור וחולייתו הוי גגה דחוליא ר"הי דאי בעי מנח כו' אבל הכא היכי נימא דאי בעי ממלא קני' כו' ולכן יהא למטה בשולי הספינה ר"הי והלא אם ימלאנו קני יסתום מקום הקצר לגמרי וא"כ איך נתיר לו לטלטל בקצר דאי בעי ממלאינהו דהא אין כאן טלטול כ"א בקצר דברחב א"א לטלטל כ"א באויר ובאויר פשיטא דשרי לטלטל דאין כאן עקירה ולא הנחה ואפשר שקושית' ז"ל היא לטלטל במקום הרחב בלא מילוי קנים אפילו היכא דאיכא עקירה והנחה כגון שנסר יוצא ממקום הרחב מכאן ומכאן והם רחבי' ד' דמותר לעקור מנסר זה ולהניח בנסר זה דאע"ג דא"א להשתמש השתא במקום הרחב כיון דאין לו שולים מ"מ כיון דאי בעי ממלא בקנים הוי מקום הרחב רשות היחיד: ומ"מ נלע"ד דס"ל לרש"י דלא דמי להתם דפשיטא דמעמוד לא קשה מידי דהתם היה העמוד בתחילה רה"י גמור ומלאוהו, אח"כ ביתידות אין היתידות יכולין לבטל הרה"י הראשון כיון דאפשר להשתמש ביתידות גם עתה אי מנח עליה מידי א"כ לא נעקר שם ר"הי הראשון מן העמוד משא"כ הכא אין כאן ר"הי ומטעם דאי בעי ממלא נעשה אותה ר"הי הא לא אמרינן אלא אפילו מבור וחוליתו נמי נראה לחלק דכיון דכרמלית מתחתה כמ"ש אסרו חכמים לטלטל אפילו במקום הרחב באויר דמחזי כאויר כרמלית דתוספת עד עשרה כדאיתא פ"ק ואע"ג דאי בעי ממלא מ"מ השתא מיהא דלא מלינהו הוי כאויר כרמלית ולא דמי להתם כל זה כתבתי לישב לקושיתם שלא חלקו בין זריקה לטלטול אבל לעד"נ דלא קשיא כלל דהתם אזריקה קאי דהוי לחומרא דהא קאי אעמוד ואבור וחוליתו דמיירי הכל ליטול מהן וליתן על גבן אבל כאן דמיירי לטלטל לא שרו רבנן משום דיכול למלאו' והרבה מצינו בהלכות שבת שחלקו בין לזרוק ולטלטל וכמ"ש התוס' בדבור שאחר זה והכי איתא לקמן ע"ב: שם ויש בקצר שלו פ"ה גבוה ג' מן הארץ וק' דאם הוא דק הרבה כו' נלע"ד דרש"י ז"ל ס"ל דאי כפירוש התוס' קשיא ליה למה ליה לתנא לכפול ולהאריך אין בעיקרו ד' ויש בקצר שלו ג' הל"ל בקוצר ואין בעיקרו כ"א ג' או ויש בעיקרו קצר ג' אבל לשיטת רש"י א"ש דגם רש"י ס"ל דמיירי שהקצר אינו דק מראשו כ"א מעט ולכן נקט ואין בעיקרו ר"ל אאין חלוק בין עקרו לראשו אלא שזהו ד'.

וזה אין בו ד' שהוא קצר קצת ממנו וא"כ קמ"ל האי מלת' בבבא זו ובלא בבא יתירה נמי משמע לישנא הכי קצת דאל"כ ליתני רבותא טפי ועיקרו טפח או פחות אבל אין בעיקרו ד' משמע דד' לא הוי אלא פחות קצת שאין בו חסרון אלא דלא הוי עב כמו בראשו ולעולם הוא עב ואפשר נמי דזהו לא הוי מקרי עמוד, למטה ומדקתני עמוד בר"ה משמע שהוא הכי עמוד שהוא עב אלא שאינו ד' וכ"כ רש"י בהדיא דשפועו אינו אלא

מעט ואין כונתו לע"ד על הגובה דהא נודע דג' טפחים הוא בקיעת גדיי' בכל מקום ואין זה מעט לגבי גדיי' אלא כוונתו על רוחב השיפוע שאינו משופע כ"א מעט ברוחב: שם ע"ב ד"ה לקשרה כו' פ"ה כגון שראשו א' באהל כו' וק' חדא כו' גם כי אפרש קצת פי' חדש אשר אינו מבואר בדברי רש"י ז"ל מ"מ כדי שלא ישאר בקושיא אכתוב הנלע"ד לישב הראשונה דשייכא שפיר להא דשמואל דהוי ס"ד לפרש הברייתא דקתני מביא לה טומאה לענין להביא טומאה מבית לספינה כגון שיש חלון מבית לספינה בפותח טפח בפונדיון כ"א לפי מה שיעורו כמו שהדינים מבוארים באהלות ובדברי הרמב"ם ז"ל פי"ד מהל' טומאת מת וכן בסוף מכלתין גבי עובדא דר' צדוק וקאמר שמואל דאם קשרה בשלשלת של ברזל אז היא קבועה עם הבית והוי כמו ב' בתים זה אצל זה מביא בקשירה זו לה טומאה לענין אם היה חלון ביניהם כמ"ש ואם לאו הוי כמופרדת כיון שאין לה קביעות ואין מביא לה טומאה ולפי זה יש לו שייכות שפיר עם משנתינו דאיירי ג"כ לחבר הספינות להיות כשני בתים והרבה מצינו שם לשון הבאת טומאה בדין הנ"ל עיין ברמב"ם פ' הנ"ל וא"כ קמ"ל שמואל שלא תפרש הברייתא כמ"ש ובעינן שלשלת דווקא לחברן קמ"ל הכא דלענין חבור סגי אפי' בחוט הסרבל וא"כ התם לאו לענין חבור קאי אלא לענין שתביא השלשלת טומאה לכלים משום חרב הרי כחלל ונתישבה קושיא הראשונה ומה שהקשו אמאי קתני קשרה אפי' משלשלת מונחת על הספינה.

י"ל דנקטיה משום דבדבר שאין רגילין להעמידה כגון מידי דלאו מתכת אע"ג דקשרה אינו מביא לה טומאה דס"ד כיון דקשרה ה"ל כמו שהספינה ג"כ באהל ותטמאה שתהיה אב הטומאה קמ"ל. ומה שהקשו דלשמעינן בהדיא דחרב הרי הוא כחלל נתיישב ג"כ במה שכתבתי דממ"נ למאן תיקשי אי לשמואל אטו כוונת שמואל לאשמועינן חרב הרי הוא כחלל דכל התלמוד מלא מזה אלא כוונת שמואל לפרש דלא תימא דמתניתין מיירי לענין חבור כמ"ש לעיל וא"כ הוי סגי אפי' בחוט הסרבל קמ"ל דמתניתין לענין חרב כחלל מיירי וא"כ עיקר כוונת שמואל לפרש הברייתא ולא לאשמועינן חרב כחלל דהא משתמע ממילא כיון דמיירי בשלשלת דווקא ואי כוונת התו' להקשות דה"ל לשמואל לפרש כוונתו אין זה קושיא לפי פירושי דכיון דקאמר שמואל הכא דלענין חבור סגי בחוט הסרבל א"כ ע"כ צריך לפרש התם משום חרב כו' ואין דרך בעלי התלמוד לפרש כולי האי כ"א ע"י דרכים כאלו כנודע בסוגית התלמוד ואי קושיתם על הברייתא דלשמועינן חרב כו' י"ל דגם המשנה לא באה לאשמועינן האי מלתא כ"א מלתא דסיפא כמ"ש ודוק: דף קב ד"ה אלא אמר רבא במעביר וההיא דחבורה כו' ואין ר"י יודע למה הוצרך להשמיענו ההיא דחבורה כו'.

לע"ד לא הבנתי קושיא זו דהא אמה דתני מעביר לא קשיא מידי אע"ג דתני חבורה כבר דקמ"ל במעביר דאם תחלתן וסופן שגגה אע"ג דאמצעיתן מזיד חייב ולא אמרינן דידיעה מחלקתן כר"ג דאמר אין ידיעה לחצי שיעור ואע"ג דגמר שיעוריה במזיד לאפוקי מדרבה דשמעתין וא"כ מעביר טובא קמ"ל וא"כ מאי קשיא מחבורה דתני לה ראשונה לאשמעינן דתחילתו שגגה וסופו זדון פטור והדר תני זה הכלל אמעביר לאשמעינן דתחלתו וסופו שגגהחייב דזה אינו חדוש בחבורה דלא שייך התם האי מלתא דגמר שיעורא במזיד שהרי לא עשה החבורה כלל עד לבסוף דוודאי אי תני חבורה בתר זה הכלל הוי קשיא אבל השתא דתני קודם זה הכלל דרך התנא לאשמועינן פרט ואח"כ תני

כלל אם הכלל עצמו חדוש הוא פשיטא דא"ש והכא דאין הכלל דפטור הוא חדוש הוא מעביר יותר מבחבורה מ"מ החיוב חדוש הוא דהוא תחלתן וסופן שגגה דחייב ולרבא דאמר תרתי קתני פשיטא דא"ש דלא זו אף זו קתני וגם לרבא ההוא דחבורה מיירי בלכתא ומיתנא וא"כ ה"ק לא מיבעיא בחבורה דכשנזכר ה"ל מזיד גמור דהיה בידו להחזיר ופשיטא דפטור אלא אפי' זורק כשנזכר עדיין קרוב לשוגג דאין בידו אפ"ה פטור וגם תחלתן וסופן שגגה ה"ל רבותא דחייב אפי' לרבנן דס"ל יש ידיעה לחצי שיעור אפ"ה כיון דאין בידו להחזיר חייב כדאיתא בגמרא ואפי' אם נאמר דמתני' לא מיירי בשתי אמות בשוגג ושתים במזיד ושתים בשוגג אלא שמיירי שנזכר בתוך הד' אמות וחזר ושכח בתוך הד' אמות דלא גמר שיעוריה במזיד מ"מ נראה דלאו דווקא גמר שיעורי' אלא כיון שלא היה כל השיעור בשוגג אלא היה מזיד בינתים נמצא לא נגמר כל השיעור בשוגג ופשוט הוא ופליאה בעיני על רבינו הגדול ר"י ז"ל אשר הניח דבר זה בתימה כי לע"ד א"ש.

ודוק: פרק הבונה דף ק"ב ד"ה הבונה איישב בדבור שאחר זה אי"ה: ד"ה מכה בפשיט פ"ה שמפוצץ בו הסלע ואין נראה לר"י דבמשכן לא היה בנין אבנים כו' הנה לע"ד אוסיף להפליא על רש"י ז"ל שדבריו סותרין זה את זה דהא לעיל גבי אבות מלאכות פי' מכה בפטיש הוא גמר מלאכה שכן אומן מכה בקורנס על הסדן להחליקו בגמר מלאכה כו' הרי שפי' בע"א דאכלים קאי קרוב לפי' התוס' לכן נראה למ"ד דאין כוונת רש"י לפרש מכה בפטיש דתנא לעיל גבי מנינא דאבות מלאכות אמפוצץ אבן דודאי לעיל אגמר מלאכה דכלים קאי דהוי במשכן אלא אמכה בפטיש דמשנתינו לא נראה לרש"י דקאי אגמר מלאכה דכלים משום דקשיא ליה היאך עריב ליה התנא ותני לה בהדי בונה מה ענינו לכאן כיון שהוא אב מלאכה בפני עצמו ואי משום דשיעוריה שוה עם בונה הרי חורש ושאר דברים דתנן לקמן נמי שיעורייהו בכל שהוא ולא ערבינהו בהדי בונה לכך פי' רש"י דאחציבת אבנים קאי הכא וא"כ תנא ליה הכא דתנא סדורא דבנין נקט כדאמרינן כה"ג פ' כלל גדול תנא סדורא דפת נקט ואע"ג דלא נקטינהו כסדר כי התם מ"מ כיון דכל הני מילי שייכי לבנין תנא כלהו מילי דהוי בבנין דשיעורייהו שוין כגון מסתת ומפוצץ אבן וקודח וכן פי' רש"י גבי מעצד דהוא שייך לבנין של ברזל הרי שכוונתו לפרש הכל דשייך לבנין ומ"מ אע"ג דקאי אאבנים דלא הוי במשכן מ"מ הוי אב מלאכה דהיינו מכה בפטיש ממש כמו זורע דהוה במשכן ונוטע הוי ג"כ אב מלאכה דהיינו זורע ממש אלא שזה בזריעה וזה באילנות כמ"ש רש"י לעיל פ' כלל גדול וכן אופה לא הוי במשכן אלא מבשל והוי אופה אב מלאכה דהוי בישול הפת וכן דש בתבואה לא הוי במשכן אלא ניפוץ דפשתן והוי תרוויהו אב מלאכה דהם ענין א' ממש אלא שזהו בתבואה וזה בפשתן כמו שכתבו התו' פ' כלל גדול דף ע"ד ד"ה אע"ג ה"נ היינו מכה בפטיש ממש אלא שזה בכלים וזה באבנים: ונ"ל שזהו לישנא דרש"י שכתב המכה בפטיש גם הוא באבות מלאכות ר"ל לפירושי דגם מכה בפטיש דהכא הוי מאבות מלאכות אע"ג דלא הוי בכלים דאי כוונת רש"י גם הוא כמו בינה קשיא לישנא דתלי תניא בדתניא דמכה בפטיש נישנית התם כמו בונה עו' כתב רש"י באותו דבור וזהו גמר מלאכה של חוצבי אבן נראה ג"כ דדייק לישניה להורות מה שכתבנו וק"ל ובזה נתישב ג"כ ומה שהקשו התו' לקמן ד"ה העושה נקב ק' לרב דאמר משום בונה אמאי הפסיק

מכה בפטיש בין מסתת לקודח דהוי תרוויהו משום בונה והשתא א"ש דנקט התנא כולהו מילי דשייכי באבנים ותנא מסתת אחר בונה לאשמועינן דמסתת הוי משום בונה לשיטת רב והדר תני מכה בפטיש דשייך ג"כ לאבנים עד שלא שקען בבנין והדר תני קודח דהוי בבנין ממש והשתא א"ש לע"ד מה שהקשו התו' בריש פרקין הבונה צריך ליתן טעם אמאי תני בונה אחר זריקה והוצאה: ונלע"ד לישב אחת לאחת דתנא מפרש ההוא דסליק מיניה ברישא כדאמרינן ריש פ"ק דבנדרי' וריש פ"ק דנזיר דתנא זימנין ההוא דסליק מיניה מפרש ברישא וזימנין ההוא דפתח ביה ואע"ג דהתם אחדא מתניתין קאי מ"מ אין נ"ל לחלק והא דפריך ריש פ"ק דשבועות פתח בשבועות ומפרש ידיעות היינו משום דעיקר המסכתא היא שבועות לכן ראוי לעשות שבועות עיקר והדר לפרש ידיעות אבל הכא דכלהו מילי דשבתא נינהו אין קפידא ואחרי כתבי מצאתי שהקשו התו' שם ותרצו בע"א ע"ש וא"כ כיון דסליק באבות מלאכות בהוצאה מפרש מילי דהוצאה ומפרש כולם למפרע ותני המוציא יין ואר"ע והמצני' דכלהו מילי דהוצאה ואע"ג דס"פ המצניע תני הנוטל צפרניו והתולש מעציץ דהוי מילי אחריני נ"ל דמחלוקת דהנוטל צפרניו שייכא בתר מחלוקת דמתניתין שלפניה דפליגי ר"ש ורבנן במוציא המת במטה במלאכה שאינה צריכה לגופה ור"א דמחייב בנוטל צפרניו ע"כ ס"ל כר"י דמלאכה שאינה צ"ל חייב ואפי' רבנן מודו ליה בנוטל בכלי וכמ"ש התו' שם בהדיא ד"ה אבל בכלי ואיידי דאיירי במחלוקת ר"ש ורבנן גבי מלאכה שאינה צ"ל תני נמי תולש מעציץ דהוי ג"כ מחלוקת ר"ש ורבנן אלא דהפסיק בנוטל צפרניו דשייכא ממש למלאכה שאינה צ"ל וכמ"ש ואע"ג דאשכחן מחלוקת דר"ש ורבנן טובא בהא מסכת' מ"מ נ"ל דתנא להא מחלוקת הכא משום דבשתיהן הוי ר' יהודא בר פלוגתיה במלאכה שאינה צ"ל כנודע וכדאיתא ס"פ ספק אכל וגם בעציץ נקוב אית' בגיטין פ"ק דף ז' דס"ל לר"י דהוי כתלוש ובתר הוצאה תני זריקה דתולדה דהוצאה היא כדאיתא ריש פרק הזורק ואח"כ תנא הבונה כיון דהתנא מפרש למפרע דמאי דסליק מיניה א"כ מפרש הבונה דהוא קודם למילי אחריני למפרע דאע"ג דמכה בפטיש הוי קודם מ"מ רצה לשנות מכה בפטיש אצל' דסדורא דמלאכת אבנים היא כמ"ש ותנא מסתת אצל הבונה לאשמעינן דמסתת הוי משום בונה לשיטת רב ולשיטת שמואל איכא למימר כיון דלדידיה לא תנא התנא כלל האב דמכה בפטיש עצמו כ"א תולדה דידה דהיינו מסתת וקודח דהא לדידיה תני המסתת המכה בפטיש כדמשני לקמן מפרש הבונה ברישא דהוא אב ושיעורו בכל שהוא והדר מפרש תולדה דאב גם כיון דשייכי לבנין מיהת כמ"ש מפרש להו בתר הבונה והדר תני החורש דהוי ג"כ בכל שהוא ואח"כ תני הכותב דהוי קודם הבונה והו' קודם אחריני למפרע כמ"ש ואח"כ מפרש האורג אע"ג דהצד צבי הוי קודם למפרע ולא מפרש ליה עד סוף האורג נ"ל דהיינו כיון דסוף הבונה קתני כתב אות אחת סמוך לכתב ומוקמינן לה בגמרא דלא כר"א דאמר האורג ג' חוטין בתחלה ואחת על האריג חייב ולכן הביא אח"כ המחלוקת דר"א ורבנן לאורויי כמאן אתיא מתניתין וגם סתם ואח"כ מחלוקת היא ואיידי דקאי באורג מפרש כלהו מלתא דיריעה כגון עושה ב' בתי נירין ותופר וקורע כדפי' רש"י באבות מלאכות דתופר וקורע הוי ביריעה ואע"ג דמיסך הוי ג"כ ביריעה כדפי' רש"י באבות מלאכות דמן המיסך עד הקושר והמתיר כלהו שייכי ביריעות ואפ"ה תני לה לבסוף כיון דתנא המלבן והמנפץ ואינך דשייכי לצמר ואית לכלהו חדא שיעורא

תני מיסך בהדייהו דהוי נמי האי שיעורא ועוד כיון דהוכרח למתני האורג מטעם שכתבתי א"כ מפרש כלם למפרע כאשר התחיל לעיל ולכן תני האורג והדר העושה ב'בתי נירין והדר המלבן והמנפץ כו' ואע"ג דה"ל למתני המיסך והדר והטוה ואינך כיון דתנא למפרע לאו קושי' היא דכיון דתנא כלהו בחד בבא ושיעור א' לכלם תני להו כסדרן דאבות מלאכות לעיל והא דתנא התופר והקורע בינייהו י"ל הא דמפרש בהאורג בגמרא דתני התופר משום קורע וקורע תני משום דבעי למתני הקורע בחמתו וא"כ לכך תני להו כיון דבאבות מלאכות תני האורג ב' חוטין והפוצע ב' חוטין דהוי מקלקל ע"מ לתקן דשיעורו כמתקן וא"כ כיון דתני האורג מטעם שכתבתי וגבי האורג הוי מקלקל ע"מ לתקן כמתקן משום הכי תני תופר וקורע וקורע בחמתו והמקלקל ע"מ לתקן כו' ואח"כ חוזר התנא לסדרו ומפרש הצד צבי ואע"ג דה"ל לפרש הקושר והמתיר דשייכי ביריעה ברישא כדפי' רש"י דקושר ומתיר הוי ביריעה.

י"ל כיון דמסקינן בגמרא דקושר ומתיר הוי במשכן שכן ציידי חלזון קושרים ומתירין וזהו הצידה דמשכן ולכן מפרש צידה דהוא קודם הקושר למפרע והדר קושר דשייכי לצידה ונשנה קודם צידה: ועי"ל דתנא סדורא דמשכן נקט ומפרש הוצאה דהוי תחלה מלאכת המשכן דהוא הבאת הנדבה דהא הוצאה מן ויצו משה ויעבירו קול במחנה נפקא כדאיתא ריש פ' הזורק והדר תני הזורק תולדה דהוצאה ואח"כ נקט הבונה דהוא תחלה לסדר בנין המשכן כדכתיב ויתן את קרשיו וגו' ויפרוש האוהל וגו' וכן הוא הסדר דהיה צריך ליתן הקרשים תחלה ואח"כ לפרוש עליהם יריעות ותנא החורש דהוי נמי בכל שהוא כמ"ש לעיל ואח"כ תני הכותב דשייכא ג"כ לבנין הקרשים שכך היו כותבים על קרשי המשכן כמ"ש רש"י לעיל בכלל גדול ואח"כ התחיל התנא ביריעות ותנא האורג תחילה שהיא מלאכת היריעה מאח' דפרישת היריעות היו אחר הקרשי' ותנא המלבן והמנפץ דשייכי ג"כ ליריעות ואע"ג דהתם תחלת המלאכה תנא להו לבסוף משום דהאורג שייך אחר הבונה כמ"ש לעיל ואח"כ תני צידה וחובל דשייכי לתחשי' דמשכן כדפי' רש"י שזהו מכסה האהל אחר פרישת היריעות התחתונות והעליונות כדאיתא במקרא והדר תני הקושר והמתיר דשייכי ג"כ לצידה אלא דלא היו צריכין לה כ"כ כמו צידה עצמה שהקשירה וההתרה היתה צריכים לפרקים לקצר או להרחיב כדפי' רש"י פ' ואלו קשרי' גם יש לישב דתני תנא כל מילי ההוה יותר ברישא כדפי' התו' ריש פ"ק דשבת ע"ש: שם ד"ה ולטעמך ול"ג ר' יוסי כו' נראה מדברי רש"י ז"ל דגרס ר"י וא"כ צריך ישוב ונ"ל לישב דלרש"י דאורח' דתלמודא למפרך בכה"ג לימא כתנאי אע"ג דרבי' פליגי בהדי יחיד כדאשכחן בכמה דוכתי וחדא מינייהו פ' בתרא גבי נדרין דפריך ארבה לימא כתנאי מת"ק ורשב"א וכן פ' חבית דף קמ"ם וכה"ג בהרבה מקומות בתלמוד וא"כ פריך תלמודא לדידן דמותבת מת"ק כאלו פשוט בעיניך דבעי טינא דווקא אימא סיפא ר"י אומר כו' דאפי' בהנחה בעלמא סגי וא"כ איך אתה מותיב בפשיטות והא ע"כ תנאי היא ואיכא תנא דס"ל להחמיר יותר משמואל ומדלא פרכת לשמואל גם מר"י דשמואל דלא כמאן א"כ אתה מחזיק לפשוט דבעי טינא וכה"ג לאו פשוט הוא אלא תנאי היא כך היא שיטת רש"י לע"ד וק"ל: שם ד"ה העושה נקב ק' לרב דאמר משום בונה אמאי הפסיק כו' כבר ישבתי קושיא זו לשיטת רש"י ז"ל ונראה לישב אפי' לשיטת התו' ז"ל דלפי האמת דמוקי שמואל לקודח דמתניתין דבזעיה ברמצא דפרזלא ושבקיה בגויה

י"ל דגם לרב הוי פי' דמתניתין הכי דבלאו הכי גם לרב לא א"ש כ"כ כיון דקודח הוי כדי למלאות למה יתחייב משום בונה הלא אין מלאכתו מתקיימת כך וכמ"ש התו' ורש"י אלא דאמרינן דמ"מ הוי בנין כל דהו דדרך לעשות בבנין לאוירא וזה תירוץ שאינו מרווח כ"כ דמ"מ כיון שכוונתו כדי למלאות ואינו צריך לחור זה לבד כלל למה יתחייב כיון שאין כאן גמר בנין דהא אינו צריך לחור אלא דהמקשן קאמר בשלמא לרב איכא לאדחויי דמחזי כמאן דחר חור כו' כיון דחור הוי בנין במקום אחר ה"נ הוי בנין אבל למאי דמסקינן אליבא דשמואל א"ש גם) לרב וקודח חייב משום מכה בפטיש וכן משמע לישנא דקאמר הב"ע כו' ולא קאמר אמר לך שמואל הב"ע משמע קצת דלכ"ע הוי פירושא הכי וא"כ מיושב מה שהקשו התו' למה הפסיד דקודח גם לרב הוי משום מ"ב ואין להקשות דמ"מ המקשן שהקשה לשמואל למה לא הקשה גם לרב קושית התו' לפי מאי דס"ד דלא מיירי בבזעיה ברמצא דפרזלא י"ל דאה"נ דהוי מצי למימר וליטעמיך וכה"ג כתבו התוס' וכל.

הפוסקים בהרבה והרבה מקומות בתלמוד ומה שהקשו דגם לשמואל קשה דלתני תרווייהו בהדי הדדי נ"ל לישב דע"כ צ"ל מה ראה התנא לשיטת שמואל לפרש המסתת שהוא מכה בפטיש יותר מכל התולדות שבמסכתא שלא פי' בשום תולדה מאיזה אב וגבי מסתת ראה לפרש אלא ע"כ משום דראה התנא דיש מקום לטעות לומר דמסתת הוי משום בונה לכך פי' משא"כ קודח דהוי פירושו דבזעיה ברמצא דפרזלא שם אין מקום לטעות להכניסו תחת אב אחד כ"א תחת מכה בפטיש ולכן תני מכה בפטיש גבי מסתת וק"ל: דף ק"ה ד"ה ורבנן סברי פ"ה דנקט אות א' שחרית כו' ואין נראה חדא דהוי ליה לפרש שיעור שהות ועוד כו' תחלה אפרש דעתי בכוונת התו' בקושיא הראשונה כי ראיתי החכם בעל תוספת י"ט נר"ו שפי' דברי התוס' וז"ל כי אחת שחרית וא' בין הערבים אינו שיעור מפורש עכ"ל משמע מדבריו דקושית התוס' שהיה לו לתנא להשמיענו כמה הוא שיעור שהות ולא ידעתי למה יפרש השיעור והתנא מלתא פסיקתא נקט דא' שחרית וא' בין הערבים ודאי איכא שיעור שהות ויותר ומאי נפקא לן בהכי שיפרש השיעור ולי נראה דקושית התו' דה"ל למנקט.

שיעור שהות שהיא רבותא יותר דאפ"ה הוי ידיעה דאח' שחרית היא יותר ויותר משיעור שהות ולפיכך כתבו התו' דבריהם על מלתא דרבנן ולא כתבו במתני' דעיקר הקושיא דה"ל למנקט שיעור שהות שהיא רבותא לרבנן דאפי' בזמן קצר הוי ידיעה ואצ"ל בזמן גדול שהוא כל היום ואע"ג דאיכא למימר דלרבותא דר"ג נקטיה כדכתבי התו' לשיטתם מ"מ טפי ה"ל לאשמועינן רבותא דרבנן כדי שנדע דשיעור שהות הוי ידיעה והוי נפקות' גם לר"ג לענין שיעור שלם דשיעור שהות הוי בשתי העלמות ואפשר שזהו כוונת החכם הנ"ל, ג"כ דה"ל לפרש שיעור שהות משום שיעור שלם כמ"ש יהיה איך שיהיה מכל מקום נלע"ד לישב דאין כוונת רש"י ז"ל מ"ש.

כדי לידע שאפשר שידע אלא כוונתו דוודאי ידע דשיערו חכמים דבכל היום כלו א"א שלא שמע כדאמרינן פ' כלל גדול דימים שבינתים הוין ידיעה דא"א שלא שמע ה"ה שיערו חז"ל ג"כ הכא ומה שהקשה החכם הנ"ל ממ"נ אי מיירי בשגגת מלאכות הא

אמרינן דימים שבינתים לא מחלקים ואי בשגגת שבת הא אמרינן דדוקא ימים שבינתים מחלקי' לא כל היום דשבת עצמו י"ל דלעולם מיירי בשגגת מלאכות ולא דמי להתם.

דהתם מיירי דלא ידע מעולם דמלאכות אלו אסורות ובהא אמרינן דאפי' ימים שבינתים לא מחלקים וכ"ש יום ההוא עצמו כמ"ש רש"י דמשום הפסק ימים אין לו לדעת אא"כ ישב ועסק לפני חכמים דמנא ליה לידע כיון שלא ידע מעולם אבל הכא דידע בתחלה איסור כתיבה בתורה אלא ששכח בשעת מעשה א"א בכל היום א"א שלא חזר ונזכר שחטא כיון שהוא יודע האיסור אלא ששכח ואע"ג דלעיל אמרינן דהכיר ולבסוף שכח הוי כלא ידע מעולם היינו בשוכח עיקר שבת כיון שהוא שכח שיש שבת בתורה אפשר שלא נזכר בימים שבינתים אבל הכא שיודע שיש שבת בתורה ויודע כל אבות.

מלאכות אלא ששכח אחת מהן פשיטא כיון שהוא שומר שבת כהלכתו ודאי נזכר בינתים שחטא ושגם מלאכה זו אסורה כיון שידע מתחילה. ועי"ל דהכא מיירי דלא שגג לא בשבת ולא במלאכה רק שנתכוין לכתוב בדבר שאינו מתקיים כגון במשקין דשרי מדאורייתא וכתב בדיו דלא מיבעיא לאביי דאמר נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר דחייב אלא אפי' לרבא דאמר פטור מ"מ לשיטת רש"י בנתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר מודה רבא דחייב וכבר ישבתי דבריו בע"ה וא"כ ה"נ מיירי בנתכוין לכתוב אות זה וכתב אות אחר וא"כ כיון דידע איסור שבת ואיסור מלאכה רק בשגג באות א"א שלא נזכר בכל היום מה שעשה וא"כ נתישבה גם קושיא שניה דכתב אות א' בטברי' אע"ג דהוי שיעור שהות מ"מ אפשר דלא ידע אבל בכל היום קים להו לרבנן דודאי ידע ודוק: פרק האורג שם ד"ה הא ר"י פ"ה דבהאי שינויא נמי משני דלא ק' מתו אמתו וק' לר"י דע"כ במת דידיה איירי כו' נלע"ד דרש"י ז"ל ס"ל דמצות קריעה היא דרבנן כמ"ש הרמב"ן ז"ל והביאו הב"י ז"ל בסימן ש"מ ונ"ל שזהו כוונת הרמב"ם שלא מנה בהלכות אבל כ"א עשה אחת להתאבל על קרוב ולא מנה לקרוע עליו שהוא עשה באה מכלל לאו וא"כ כיון דמדאורייתא לאו מצוה קעביד חייב חטאת דאיך יפטרוהו רבנן מחטאת כיון דמדאורייתא חייב ונמצא חוטא נשכר ועי"ל דלא דמי לקמן גבי מילה מצותה ביום השמיני וכן הבערה מצותה ביום שנגמר דינה כדאמרינן בסנהדרין דף ל"ה נגמריה בשבתא ונקטליה בחד בשבתא נמצא אתה מענה את הדין ולכן הוי צריכה לגופה אבל קריעה אי מיירי במתו מוטל לפניו כגון שמת בשבת הרי יכול לקרוע למחר דאע"ג דכל קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע כדאמרינן באלו מגלחין מ"מ נראה דבשעת חימום אין פירושו דווקא מיד שמת אלא עד הקבורה מקרי הכל שעת חימום כיון שהוא מוטל לפניו ועליו לקוברו מידכר והוי שעת חימום כדאמרינן גבי ת"ח כיון דמדכרי שמעתייהו כל שעתא כשעת חימום דמי וכן כתב מהרמא"י ז"ל דלכתחלה צריך לקרוע קודם שיסתום פני המת וכן נהגינן בכל ישראל ואי מיירי שמת ונקבר אתמול פשיטא דאינו חייב לקרוע היום דווקא כיון דלאו שעת חימום ואפי' מיירי בשעת שמועה כגון ששמע שמועה קרובה בשבת מ"מ נראה דבהא מודו כ"ע דאינו אלא מדרבנן דקרא דמייתינן מינה לא קאי כ"א אמתו מוטל לפניהם לא איום שמועה גם כיון דק"ל דיום ראשון מדאורייתא א"כ יום שני פשיטא דהוי דרבנן אפי' למי שלא שמע עד עכשיו וה"ה לענין קריעה הוי דרבנן דבקרא לא שמעינן כ"א יום ראשון וכי היכי דבאבלות ק"ל דלא הוי דאורייתא כ"א יום ראשון משום דקרא דאהרן ואכלתי חטאת היום לא קאי כ"א

איום ראשון א"כ מ"ש קרא דקריעה הא קרא דקריעה נמי לא קאי כ"א איום ראשון:
דף ק"ו ד"ה חוץ מחובל פירש רבינו שמואל דר"א סבר כר"ש כו' וק' דא"כ אמאי ס"ל
פוק תני לברא דאטו משום דס"ל כר"י מאן דתנא כר"ש משתיק ליה כו' וכן הקשו לקמן
על רש"י ז"ל ולכן נכנסתי להצילו לעד"נ דרש"י מחלק בין פוק תני לברא למשתיק ליה
דחולין דמשתיק ליה משמע כמאן דא"ל סמי ברייתא זו לגמרי ולא תתניה עוד כלל ולכן
פריך שפיר משום דסבר כר"י מאן דתנא כר"ש כו' אבל פוק תני לברא משמע דלא תתני
ברייתי' זו בפני דלדידי אינה משנה דסבירא לי כר"י ויש להביא ראיה לפי' זה מהא
דאמרינן פרק ד' מיתות דף ס"ב תני ר' זכאי קמיה דר' יוחנן זיבח וקיטר כו' א"ל פוק
תני לברא אמר ר"א הא דרבי זכאי מחלוקת דר"י ור"נ כו' וא"כ תקשי משום דס"ל
לר"י כר"נ מאן דתנא כר"י אשתוקי משתק ליה ואפשר דהוי מצי למימר התם וליטעמך
ובלאו הכי פריך התם רב יוסף שפיר: ולע"ד קשה לי על פירוש ר"י דפליגי אליבא
דר"ש ולר"י לא מחייב כ"א בצריך לכלבו א"כ פוטר ר' יודא אפילו בצריך לכלבו כמ"ש
התו' בהדיא וא"כ הא דמבעיא לתלמודא פ"ק דכתובות דף ה' מהו למבעל בתחנה בשבת
וללישנא בתרא בעי הכי לדם הוא צריך ואסור דדם חבורי מחבר או להנאת עצמו צריך
ודם ממילא קאתי את"ל להע"ז הוא צריך הלכה כר"י או הלכה כר"ש את"ל הלכה כר"י
מקלקל בחבורה הוא או מתקן בחבורה הוא את"ל מקלקל הוא במקלקל הלכה כר"י או
הלכה כר"ש א"כ משמע דגם אי לדם הוא צריך אסור לכל הדעות אפילו אי מקלקל הוא
והלכה כר"י במקלקל אפ"ה אסור דדוקא באי להע"ז הוא צריך מבעיא ליה דליכא לפרש
לדם הוא צריך ואסור דשמא כר"ש ס"ל או שמא מתקן הוא א"כ איך פסק דאי להע"ז
צריך שרי והלא אי מתקן הוא או אפי' מקלקל והלכה כר"ש אסור אלא ע"כ כמ"ש
ולדברי ר"י ז"ל אי מקלקל הוא אפי' אי צריך לדם שרי כמו הכא דצריך לכלבו אפ"ה
לר"י שרי ואפשר דהתם מודה ר"י דטעמיה דר"י דפטר בצריך לכלבו משום דאין דרך
לחובל ליתן לכלבו כמ"ש התו' והתם דרך הוא לבעול משום דם עי"ל דמקלקל בחבורה
לר"י פטור אבל אסור אלא דהתם קמבעיא ליה אי שרי משום דהוי תרתי מקלקל ודבר
שאינו מתכוין כמ"ש התוס' התם אבל אי לדם הוא צריך דמתכוין לחבול ליכא אלא חדא
ואסור מדרבנן מיהת ועוד ראיתי ריש פ' הנחנקים שהקשו התוס' על רש"י דפירש לר"י
הוי צריך לכלבו ולאפרו א"כ תיקון גמור הוא ואמאי נקט חובל ומבעיר ולי נראה לישב
גם את זה דלר"י ה"פ דברייתא כל המקלקלי' לגמרי פטורים חוץ מחובל כשהוא מתקן
והוי פירושא כמאן דתני בהדיא חובל ע"מ לתקן או שמגיה הברייתא וא"כ י"ל דתני
חובל לרבותא דאפילו חובל לא מחייב כ"א ע"מ לתקן לאפוקי מר"ש דיליף ממילא והוי
כמאן דתני חוץ ממקלקל ע"מ לתקן אלא דנקט חובל ומבעיר לרבות' דגם הם בכלל
מקלקלי' כמ"ש: ולע"ד קשיא לי לפי' ר"י שפי' דצריך לכלבו ולאפרו הוי תיקון קצת
לא תיקון גמור א"כ לר' אבהו תקשי סתמא אסתמא דהכא סתם לן תנא כל המקלקלים
פטורים אפי' חובל ומבעיר כר"י ואלו בב"ק פ' המניח סתם שהמדליק את הגדיש בשבת
פטור מפני שנידון בנפשו וכן פ' החובל תנן החובל בחבירו בשבת פטור מפני שנידון
בנפשו והכי תנן פ' שבועת העדות משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני שחבל בי
בני ושהדליק את גדישי בשבת פטור והני כלהו ע"כ אתו כר"ש דלר"י פטורין אפי' אי
בעי לכלבו ולאפרו אפי' לר"א כיון דלאו תיקון גמור הוא לפי' ר"י וע"כ לא מהני בעי

לכלבו אלא לר"ש דס"ל מקלקל בחבורה חייב אלא דס"ל לר' יוחנן דר"ש בעי תיקון קצת אבל לר' יודא דפטר במקלקל לא מהני בעי לכלבו כיון דלאו תיקון גמור הוא.

ודוחק לומר דלר"י הוי בעי לכלבו תיקון גמור אפי' לר"י דמחלוקת זה לא נזכר בתלמוד דפליגי בה ר"מ ור"י וברור הוא דכי היכי דלר"י לא הוי כ"א תיקון קצת ה"ה לר"א דבהא לא פליגי וכן משמע קצת בדברי התוס' פ' הנחנקין שכתבו ע"כ נראה דר"י ור"א אליבא דר"ש פליגי דר"י בעי אליבא דר"ש תיקון קצת ומיהו לא חשיב תיקון שיתחייב בכך לר' יודא דאין דרך לחבול ליתן לכלבו כו' ואח"כ כתבו וכ"ת לר' אבהו כיון דליכא תיקון א"כ צריכה לגופה היכי משכחת לה כו' משמע דגם לר"א לא הוי תקון ויש לדחות ומ"מ נראה כמ"ש דלא פליגי ר"א ור"י בהא וצ"ע עוד הקשו התו' בהנחנקי' על רש"י וז"ל ועוד דר"ש אפי' בחובל ומבעיר בעי שתהא צריכה לגופה כדמסיק בשמעתין גבי חובל ובשילהי ספק אכל גבי הבערה עכ"ל כוונתם להקשות לרש"י דס"ל דצריך לכלבו הוי לר"ש מלאכה שאינה צריכה לגופה א"כ היכי משכחת לה לדידיה במקלקל צ"ל והלא כל מקלקל אינו צ"ל דאי הוי צ"ל הוי תיקון דלרש"י הא בהא תליא דכתב דלא הוי מתקן הואיל ואינו צ"ל משמע הא אי צ"ל הוי מתקן וכן נראה דצ"ל לר"ש הוי לפחות כאינה צ"ל לר"י דהוי תיקון: ואני אומר דכוונת רש"י דודאי צריך לכלבו הוי אינה צ"לכיון דהקילקול הוא המלאכה והקלקול אינו צריך לו אבל אם הקלקול עצמו צריך לו כגון בחמתו לנקום נקמתו דעביד נחת רוח ליצרו ולא עביד למירמא אימתא דמקלקל הוי דהוא כעובד ע"ז כדאמרינן לעיל ומ"מ צריך למעבד לו נחת רוח ליצרו בהא מחייב לר"ש דצ"ל היא דאע"ג דלעיל אמרינן דלמרמא אימתא לא הוי צ"ל היינו כמו שישבתי לעיל לפי' רש"י גבי מלאכה שאינה צ"ל דר"ל אם אינו חפץ בה מעכשיו ומרצונו שלא יהיה בעולם מיד כגון מפיס מורסא להוציא לחה של עכשיו ואחר שהוציאו אינו חושש אם תסתום מיד זה הוא שאינה צ"ל דהמלאכה היא הפתח ומרצונו שתסתום וכן גבי קורע למרמא אימתא מרצונו יהיה תפור מיד כיון שאין כוונתו אלא להראות חמה שיגורו ממנו מיד כשקרע וראוהו כועס יגורו ממנו אינו חושש בקרע הזה עוד ואינו צריך לו כלל אבל אם הוא עושה לנקום נקם רוצה ורוצה הוא שיהיה הקרע בעולם להזיק לחבירו פשיטא דאין לך צ"ל יותר מזה דאין לומר דאינו צ"ל דברצונו לא היה חבירו חוטא לו ולא הוצרך לכעוס דז"א דא"כ מפיס מורסא נפטור דברצונו לא היתה המורסא וכמו שהקשו התו' לעיל אלא ע"כ אחר שהמורסא ישנה בעול' מקרי צ"ל מאחר שצריך לרפואה וכמ"ש לעיל ה"ה הכא אחר שחבירו חטא לו ניחא ליה בהא אלא דלא הוי מתקן מטעם העבירה גדולה ועי"ל דגם לשיטת רש"י במקלקלים לא מקרי תיקון אלא עד דהוי לגופו ולגופה כגון מכבה לעשות פחמין והפחמין צריך לו למלאכתו ובכלל צריך לגופה הוא כמ"ש התוס' לשיטתם וא"כ נוכל לומר דודאי צריך לכלבו מקרי צ"ל לר"א ואפ"ה לא הוי תיקון כיון דלגבי עצים הוי קלקול אין כאן כ"א לגופה ולא לגופו והוי שאינה צריך לגופה דהכל בכלל לגופה הוא כמ"ש ולכן לא צריך רש"י למנקט רק לגופה כיון דבעי תרוייהו בכלל לגופה הוא פמ"ש התוס' ומ"מ צריך לגופה הוי לחייב על הקלקול לר"ש אלא דצורך קלקול זה לא מקרי תיקון לר"ש אלא קלקול גבי דידיה וצריך לגופה לצורך אחרים וס"ל לתלמודא לסברא כיון דבעי ר"ש במלאכת תיקון בעלמא צריך לגופה סברא הוא דגבי קלקול אי, לא ס"ל לר"ש מקלקל חייב אלא מתקן

א"כ ראוי היה דבעינן לגופו ולגופה כיון דהוא מקלקל לגבי גופו וא"כ הוי מלאכה שאינה צ"ל אלא ודאי מקלקל חייב וסגי בלגופה לחוד כמו מתקן כיון דמקלקל לדידיה הוי כמתקן וא"כ גם לשיטת רש"י מיושב בתירוצא דא לר"א דמקלקל מיירי בחובל באיסורי הנאה וכו' דהוי צ"ל כמ"ש כיון דמקלקל וראיתי בדברי החכם מהרש"א סג"ל ז"ל שכתב דלא הקשו קושיא דהנחנקים גם בכאן ותירץ שם שלא יכולתי להבין דעתו כלל שכתב דצריך לכלבו פוטר ר"ש דאינו צ"ל אבל במקלקל גמור בהבערה דאיסורי הנאה מחייב ומשכחת לה צ"ל שהיה סבור לבשל בו קדירה והוא תימה גדולה דרש"י כתב אפי' מבעיר ממש בלא איסורא השוה לבשל קדירה הוי מקלקל גבי עצים דאינו צ"ל וכ"ש מבעיר באיסורי הנאה שהיה סבור כו' ועוד דהרי לרש"י הא בהא תליא דלא הוי מתקן כיון שאינו צ"ל הא אי הוי צ"ל הוי מתקן וא"כ אי מבעיר באיסורי הנאה הוי צ"ל א"כ אין כאן מקלקל וזה יש לישב דמ"מ מקלקל הוא כיון דלבסוף אינו נהנה ממנו כלום דע"כ צ"ל כן לפי' התוס' וכמ"ש החכם ז"ל עצמו ודוק: שם ד"ה מה לי לבשל פתילה אין לפרש כמו שבישול סממנין כו' הנה רש"י ז"ל פירש בהדיא דהטעם הוא דהפתילה מתתקנת בבישול זה ולכן ניתן להצילו ונ"ל מלבד דהקושיא מיושבת בתירוצא קמא דהתו' דבור שלפני זה וכמ"ש לקמן בע"ה יש לתרץ עוד דגבי שאר חייבי מיתות מודו כ"ע דאסור דהתם ליכא קלקול כ"א הנטילת נשמה ונטילת נשמה תיקון גברא שמתכפר על ידי זה כדאמרינן פרק נגמר הדין מכשיר ומכפר כו' ופירש רש"י כדאמרינן במתני' היום הזה אתה עכור והשם יודע כי אחרי עיוני ת"ל מצאתי שכתבו התוס' להאי פירוקא פרק אחד דיני ממונות דף ל"ה ד"ה אין רציחה כו' וא"כ הדר ה"ל כמילה מ"ל לתקן גברא מ"ל לתקן כלי ואפשר דגם ר"ש מודה בהא דמתקן גמור ולא דמי למילה דאין התיקון נראה היום אלא שמתקנו כשיהיה גדול ועתה כשהוא קטן אין תיקון זה עולה לו כלום אלא שמקיים המצוה וצורך מצוה לר"ש לאו תקון הוא אבל נטילת נשמה שמתקנו ממש מודה ר"ש ובזה מיושב גם מה שהקשו בדבור שלפני זה דלא מייתי הכל מבת כהן דמנטילת נשמה אין ראיה כמ"ש אבל מהבערה מייתי שפיר ראיה דהא חזינן דהקפידה תורה על ההבערה דהא כתיב לא תבערו בכל מושבותיכם ולא הזכירה הנטילת נשמה כלל משמע דההבערה עצמה היא האיסור וכן צ"ל ע"כ לתירוצא קמא דתוס' שתרצו דלא מייתי הכל מהבערה דאיכא נטיל' נשמה ותרצו דמנטילת נשמה אין ראיה דבשעת הקלקול בא התיקון משא"כ בהבערה מייתי שפיר דהתיקון בא אח"כ וא"כ נאמר דלמא גם ההבערה שאסרה תורה להמית אסור משום נטילת נשמה אלא ע"כ כמ"ש ובהא מיושב גם קושיא שניה ובאמת לע"ד התימא גדולה מאוד אחרי שהתוס' בדבור שלפני זה כתבו דמנטילת נשמה דבת כהן אין ראיה למקלקל בחבורה דהתם בא התיקון בשעת הקלקול וא"כ מאי מקשי משא' מיתות ב"ד דליכא קלקול כ"א הנטילת נשמה ונטילת נשמה תיקון הוא ואפי' לר"ש קיימינן בדבור שלפני זה וצ"ל דהתו' מקשין אליבא דתירוצא בתרא ומ"מ לרש"י לא קשיא כלום כמ"ש גם מיושב בתירוצא קמא דתוספות: ע"ב ד"ה ואין נותני' כו' ורש"י דפי' כיון דאין צדין מוקצין נינהו כו' אין נראה כלל דהא תנן פ"ב נותנין מים כו' יש לדקדק אמאי לא הקשו התו' מרישא דמתני' אין אובסין את הגמל אבל מלעיטין וכן מהלקטין לתרנגולים אע"ג דמוקצי' ואפשר דניחא להו לתו' להקשות הכל מנותנין דדלמא הנתינה לפניהם טירחא אבל הלעטה מיירי שהמזון מונח

לפניהם אלא שנותן לתוך פיהם למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לקמן ונ"ל לישב ע"פ שראיתי בדברי רש"י ז"ל ריש פ' אין צדין שכתב ונותנין לפניהם מזונות כגון בימי החורף שצריכין מזונות וכן בימי הקיץ מקום דריסת בני אדם שאין עשבים עולין בו עכ"ל משמע מדברי רש"י שהביברין הם עשוין בשדה עשבים או ביער ומקיפין אותו גדר גבוה ויכולין לזון בימי הקיץ את עצמן כאשר עושין גם עתה וקורין אותו טיר גארטי"ן בנ"א וכן כתב הערוך שהוא פרדס מוקף וכיון דהכי הוא יש לישב דגם בימות החורף יכולין לזון ע"י הדחק שלא ימותו ברעב כדרך החיות הברות שניזונות ביער או בשדה אף בימות הגשמים אלא שנותנים להם מזונותיהם בריוח וכיון דמוקצים הם הוי כאינם שלך ואין מזונותיהם עליך לענין לזונם בהרוחה כיון שיכולים לזון עצמן ע"י הדחק אבל לקמן מיירי דגדלין בבית ואם אין נותנים להם מזונות ימותו ברעב ולכן שרי ואין להקשות דיזון אותם בצמצום דחדא טרחא היא דוגמא גביל לתורא כו' ולע"ד ע"כ צ"ל כן אפי' לפי' התוס' כיון דאפילו לפי פירושם אינו כ"א דרבנן דהוי כאין מזונתם עליך וא"כ תקשי לרב דס"ל לקמן פרק מפנין דצער בעלי חיים דאורייתא ליתי דאורייתא ולידחי דרבנן ואם באנו לומר דמתני' אתיא כר"ג דס"ל פרק מי שהחשיך דצער ב"ח דרבנן א"כ מאי מקשין התו' מזונות אמזונות דלמא מתני' סברא צער ב"ח דאורייתא ובריית סברא דרבנן ועוד דוחק לע"ד דההיא סוגיא לא אזלא אליבא דכ"ע דלא שתיק תלמודא לפרש זאת ע"כ נראה כמ"ש דליכא צער ב"ח וא"כ לקמן אי לא יתנו להם מים ודאי ימותו שרי משום צער ב"ח ואפי' למ"ד צער ב"ח מדרבנן כיון דליכא איסורא כלל אלא שלא התירו חכמים בסתם טרחא היכא דאין מזונתם עלך ומשום צער ב"ח פשיטא דהא המקשן לקמן פ' מי שהחשיך וכן סתמא דתלמודא דדחי דברי רב אשי ס"ל דאפי'אין מזונתן עליך שרי למשדא קמייהו דליכא טרחא א"כ אין כאן איסור גמור אלא דאין נכון שיטרח בחנם ומשום צער ב"ח שהוא שבות גמור דחו הטרחא וק"ל: פרק שמנה שרצים דף ק"ז ד"ה שלא לצורך פ"ה דאין במינו ניצוד ואין נראה דהא מאן דפטר אין במינו נצוד פוטר אפי' לצורך עד ור"ת מחקו מספרו.

הנה קשה מאוד בעיני להשיב ע"ז אחרי שרבינו הגדול ר"ת ז"ל מחקו מן הפי' א"כ דבר ברור הוא שהוא טעות ומ"מ אמרתי לגלות דעתי להעיר אוזן התלמידים כי לענ"ד כי רש"י ז"ל נשמר מזה לעי' שכתב פ' האורג ד"ה שאין במינו נצוד צירעי' ויתושי' שאינם לצורך נראה מדבריו שהוא מפרש במינו ניצוד מה שהוא לצורך ושאינו לצורך אין במינו ניצוד ונראה שר"ל מה שהוא סתמייהו לצורך הוי במינו ניצוד ומה שסתמייהו אינן לצורך הוי אין במינן ניצוד ואינו חייב עד שיתכוין לשום צורך דסתמייהו לאו לצורך וכדפי' התוס' בדבור שלפני זה וא"כ מה שכתב רש"י דאין במינו נצוד הוי כאלו כתב דסתמייהו שלא לצורך והשתא א"ש מ"ש דאין במינו ניצוד והוי מלאכה שאינה צ"ל ולכאורה מה ענין זה אצל זה ולפירושי ניחא דאין במינו ניצוד פירושו שהוא סתמייהו שלא לצורך אלא שצדן להנצל מהם וכיוצא בהם והוי מלאכה שאינה צ"ל ודו"ק: ע"ב ד"ה אמר אביי אין עור כו' ותימא הוא כיון דלא קיימא שינויא דאביי כו' ולע"ד לא ידעתי מאן לימא דהמקשן ידע המסקנא דרבא ודרב אדא דלמא לא שמיע ליה כ"א שינויא דאביי והתרצן מביא קושיא דרבא לאביי וכל המסקנא ובה אפרקא ממילא קושית המקשן: דף ק"ט הא ר"מ תימא היכא מדמי הא פלוגתא כו' לענ"ד יש לישב דר'

יוחנן ס"ל דר"י דקאמר לם הגדול כמקוה ולא שאר ימים טעמיה משום דס"ל דסברא הוא לאוקמי קרא בים הגדול משום דהוא דומה למקוה לגמרי שאינו נובע גם אפשר מימיו קוין וקיימים דמה שהולכי' מכאן לכאן לאו זוחלין הן אלא הוי כמו מכונסין בגומא גדולה ואפי' אי ליתא להאי סברא מ"מ ס"ל כיון דאינו נובע אע"ג דזוחלין הוי כמקוה משא"כ שאר ימים דומין לשאר נהרות ואפשר דס"ל שהם נובעין ג"כ כדס"ל לשמואל פ' במה אשה נהרא מכיפיה מיברך דאע"ג דרש"י ז"ל פי' דטעמיה משום דקרא בים הגדול כתיב במעשה בראשית מ"מ אי לאו סברא ב הוי ילפינן שאר ימים מים הגדול דמ"ש כיון שהם שוין ומ"מ אי קרא לאו בים הגדול אע"ג דסברא היא מ"מ כיון דקרא כתיב ימים הייתי אומר דגזירת הכתוב הוא אבל ר"מ ס"ל דאין חלוק ביניהם דקרא אכל ימים קאי א"כ קאמר ר"י דלר' יודא כיון דים הגדול הוי כמקוה ממש כמ"ש אין רוחצין בו דס"ל לר"י דגם במי מערה אין רוחצין לכתחילה משום דסרוחין הן ואין דרך לרחוץ בו כ"א לטבילה או לרפואה כדמשמע פ"ק דף י"ד בתחלה היו רוחצין במי מערה מכונסין וסרוחין כו' דכן דרך מי גשמים המכונסין וכן משמע קצת לקמן סוף פרק חבית דתנן הרוחץ במי מערה ובמי טבריה כו' וקאמר בגמרא קתני מי מערה דומיא דמי טבריה מה מ"ט חמין אף מי מערה חמין משמע אי לאו דהוי דומיא דמי טבריא לא אמרינן דמיירי בחמין ואע"ג דקתני הרוחץ דמשמע דיעבד וע"כ לאו משום מי טבריא נקט לה דשם מות' לכתחילה וכמ"ש התו' אלא ש"מ דס"ד דאפי' במי מערה צוננין אסור לכתחילה והיינו מטעם שכתבתי וא"כ י"ל דגם ר"י ס"ל הכי וא"כ כיון דים הגדול לר"י כמקוה ממש אסור לרחוץ דהכל יודעין דלטבול בו או לרפואה רוחץ בו אבל לר"מ דס"ל דקרא בכולן משתעי ואע"ג דשאר ימים לא דמו למקוה מ"מ גזירת הכתוב הוא א"כ י"ל דגם ים הגדול לאו מקוה ממש הוא אלא דגזירת הכתוב הוא ור"נ ב"י פריך מ"מ דאין ענין טומאה לשבת דאפילו אי ס"ל לר"י דמקוה ממש אין לאסור בים הגדול לרחוץ אפילו אם במקוה ממש אין רוחצין לכתחילה משום דסרוחין הן מ"מ ים הגדול ביפין שבו למה לא ירחצו דלר"י אסור בכל מקום: דף ק"י ד"ה רב יוסף ר"ת מחק כל זה מספרו הנה לפי מסקנת התוס' צריך למחוק ורש"י ז"ל פי' בהדיא דגרסי' ליה וגם פי' דאמי דקרים קאי ובאמת לע"ד קשה לי מה ראה ר"ת ז"ל למחוק דמאן לימא לן דפי' בתרא ארפואה קאי דלמא לצמאו קאי שאינו חולה וכדתנן בהדיא במתני' אבל שותה הוא מי דקרים שהוא זיתום המצרי לצמאו לפי' רב יוסף וקמ"ל דאע"ג דעיקרו לרפואה ואינו מאכל בריאים ואין שותין אותו אם לא הצמא מחמת דוחקו וס"ד דלטעי אנשי לומר שבודאי הוא חולה אלא שאין חליו נראה קמ"ל דשרי דע"כ צ"ל הכי במתני' ואע"ג דפרק כיצד מברכין דף ל"ח מייתי ההיא ברייתא אמלתא דרב דאמר שתית' רכה לרפואה עבדי לה ופריך רב יוסף ושוין שבוחשין את השתית ושותין זיתום המצרי ואי ס"ד לרפואה עבדי לה רפואה בשבת מי שרי וקאמר אביי ואת לא תסברא והתנן כל האוכלין אוכל אדם לרפואה משמע דאשתיה לרפואה קאי וי"ל דהתם אשתית קאי וכ"ת מ"מ אי זיתום המצרי מיירי בלצמאו דלמא גם שתית כן.

וי"ל דהתם פריך כיון דס"ל לרב דמברכין שהכל ברכה דלרפואה עבדי לה א"כ ס"ל דלאו רגילות הוא דעבדי לה לאכילה דאי עבדי לה לאכיל' ג"כ א"כ במלתא קיימי כדמעיקרא ומברכינן בפ"ה דזה הכלל בברכות דכל מלתא דרגילי דעבדי להאי פירא

להכי הוי פרי עדיין ומברכינן בפ"ה או פרי העץ כדפירש רש"י שם ד"ה לאכילה כו' ובמלתא קיימא וכן משמע שם מדברי התו' ד"ה ושוין ומדמברכינן ברכה שהכל א"כ לא עבדי אינשי להכי אע"ג דרגילים לפעמים לאכלו שלא לרפואה מ"מ כיון דלא מתקני להכי לכתחלה כ"א לרפואה לאו פרי הוא דלא נטעי אדעתא דהכי כדאמרינן התם גבי צלף ושלקות וא"כ גבי שתית דתנן ושוין שבוחשין אותו דהיינו שעושין אותו לכתחלה וע"כ היינו לרפואה דלאכילה לא עבדי לה לכתחילה וא"כ פריך היכי שרי למעבד לרפואה בשבת לכתחלה כיון דמוכח' מלתא דלרפואה עביד ואביי פריך כיון דתנן כל האוכלים כו' ולא מפיק כ"א זיתום המצרי א"כ משמע דכל מידי דראוי למאכל בריאים אע"ג דמוכחא מלתא דלרפואה אכיל ליה דבלאו הכי לא הוי החולה אכיל לה דקשים הם לכמה דברים מ"מ כיון דאכלי לה בריאים שרי לאוכלן לרפואה דגברא מ"מ לאכילה קמכוין אע"ג דבלאו רפואה לא הוי אכיל השתא מיהת דלשם אכילה אכיל ואע"ג דאיכא רפואה בהדה שרי ה"ה גבי שתית שרי למעבד לכתחלה דאע"ג דלא עבדי לה לאכילה אם לא היתה שם רפואה וא"כ מוכחא מלתא דלרפואה עביד לה מ"מ שרי למעבד לה לאכילה אע"ג דאיכא רפואה בהדה ולעולם לאכילה לחודה לא עבדי אינשי לעולם אא"כ איכא רפואה אז עבדי לה ושרי למעבד בשבת לשם אכילה אע"ג דאיכא רפואה בהדה כמ"ש: והשתא א"ש מאי דקשה לפום ריהטא מאי דקאמר אביי התם אלא מאי אית לך למימר גברא לאכילה קמכוין ה"נ גברא כו' ומאי ה"נ דקאמר והלא שתית בכלל כל האוכלין וא"כ תנן בהדיא דשתית שרי לאוכלה ואזלא קושית רב יוסף גם למה ליה לאביי כלל האי אלא מאי אית לך למימר הל"ל בקיצו' ותסברא והתנן כל האוכלין שרי לרפואה דהאי מאי אית ל"ל אינו ענינו לקושי' ר"י כלל דבלא זאת צריך לפרש מתני' מהאי טעמא אבל לפי דרכינו א"ש דבמתני' לא קתני אלא כל האוכלין אוכל אדם דמשמע שהם מתוקני' כבר ושרי לאוכלן ולא קתני התנא דשרי לעבדן לכתחילה אלא דאביי מייתי ראיה כי היכי דגבי אכילה שרי לאכול אע"ג דמוכח' מלתא ה"ה לענין למעבד לכתחלה ולכן נקט הטעם כיון דחד טעמא הוא הוי האכילה והעשיה לכתחלה שוין וזהוה"נ כלומר גם לגבי עשיה הוי הכי וכ"כ הטור א"ח סי' שכ"ח ז"ל כל אוכלין ומשקין שהן מאכל בריאים מותר לאוכלן ולשתותן לרפואה אע"פ שהן קשין לקצת דברים ומוכחא מלתא דלרפואה עביד אפ"ה שרי כיון שדרך בריאים לאוכלן ולשתותן עכ"ל הרי שכתב בהדיא דאע"ג דמוכחא מלתא דלרפואה עביד שרי ולכאורה דבריו סותרים זא"ז דקאמר דמוכחא מלתא דלרפואה עביד אלמא בלאו הכי לא הוי אכיל לה והדר קאמר כיון שדרך בריאים לאוכלן אלמא דאכלי ליה בלאו הכי וא"כ היכי מוכחא מלתא דלרפואה עביד: ודוחק לומר דר"ל דס"ד דמוכחא מלתא קמ"ל דלא מוכח מלתא דאין לשונו משמע כן אבל מדברי למעלה נתבארו גם דבריו דר"ל דהחולה ברור דלא הוי אכיל לה לשם אכילה אע"ג דבריאים אכלי לה מ"מ החולה אשר כל אוכל תתעב נפשו ברור דלא אכיל בלא רפואה מידי דקשה לכמה דברי' מ"מ כיון דבריאים אכלי לה לא גזרו חכמים היכא דאכיל לה החולה ומכוין לשם אכילה אלא דרפואה ממילא קא הוי דכולי האי לא מחלפא בשחיקת סמנין וכל זה בשתית דקתני בוחשין את השתית דעבדי לה לכתחילה וזהו ע"כ לרפואה דלא עבדי לה כ"א לרפואה אבל זיתום שלא קתני בה עושין זיתום אלא שותין דמשמע כשהוא מתוקן כבר שרי למשתי ולכן שינה התנא את

לשונו וכה"ג איתא פ' תולין לשתות לא קמבעיא לי כי קא מיבעיא לי לשרות נוכל לפרש דקאי אבריא ושותה לצמאו ולשיטה זו צ"ל שהאי ושותין זיתום לא קאי אושין דקתני התם דכיון דמיירי דהזיתום מתוקן כבר אם כן אין ענינו למחלוקתם כלל דפליגי אי גובלין את הקלי אי הוי לישה אי לא וזיתום המצרי אין ענינו ללישה כיון שהוא מתוקן כבר אלא צ"ל דדינא אחרינא הוא והשוין לא קאי כ"א אשתית שבוחשין אותו ואין בו משום לישה וקאמר אח"כ דכי היכי דשרי לבחוש שתית אע"ג דמוכח' מלת' דעביד לרפואה ולא גזרו רבנן משום שחיקת סמנין ה"ה שרי הבריא למשתי זיתום ולא גזרו כמ"ש ועי"ל דזיתים שרי לכתחלה נמי ושייך שפיר לושין דלא הוי בזה משום לישה דזיתום ראוי לשתיה מחמת צמאו ומתקני לה להכי אבל שתית ע"כ סבר רב דלא מתקני לה להכי כלל כמ"ש לעיל אא"כ איכא רפואה בהדה ואפשר דהוי טרחא יתירא ולא טרחי בה לאכילה לחוד אפי' אם הוא רעב אבל זיתום ליכא טרחא ומתקני לה לצמאו ומ"מ כיון דלא אכלי לה בריאי' כ"א מחמת רעבון וצמאון לא שרי לחולה לאכלן אי איכא רפואה בהדה אבל שתית אע"ג דלא טרחי בה לתקנה לכתחילה לשם אכילה לחוד מ"מ מותר לתקן אי איכא רפואה בהדה כיון דאכלי לה בריאי' כשהיא מתוקנת אפי' בלא רעבון וצמאון ולפי זה מייתי אביי שפיר ראיה ממתני' כפשטה כיון דמתני' שריא כל האוכלין בעולם אפי' לתקן לכתחלה ואע"ג דברור הוא דכמה אוכלין איכא שאין מתקני' אותם כ"א לרפואה וא"כ ה"ה גבי שתית ומ"מ לעד"נ הראשון עיקר ודו"ק: דף קיא ד"ה להביא נותק אחר כורת פ"ה דכורת היינו שכורת הבצים ממקום חבורן כו' ק' לר"י דבפ' כל אלו מומין כו' הנה שם פי' רש"י ז"ל בהדיא כפי' ר"י ז"ל גם בפ"ק דקדושין דף כ"ה ע"ב וא"כ דבריו סותרין זא"ז והיותר יש לתמוה על רש"י דבכורות דף ל"ג דאית' התם להאי מימרא דר"י להביא נותק אחר כורת כו' פי' שם כמו בכאן ואח"כ בדף ל"ט חזר ופי' כפי' ר"י וא"כ באותה מסכת' עצמה סתר פירושו ולא עוד שבדף נ"ט הזכיר האי מימרא דר"י הנזכרת בדף ל"ג וא"כ איך שכח פירוש' וכבר תמהו התו' שם בדף ל"ג והנלע"ד דרש"י ס"ל אף כי בדף ל"ט מוכח דנתוק וכרות הוי כפי' ר"י מ"מ מימרא דר"י צריך לפרש כפירושו דהכא משום דקשיא ליה כיון דפ"ק דקדושין ובבכורות דף ל"ט ס"ל לראב"י ולר' יוסי דנתוק וכרות הוי דווק' בגיד ולא בבצים ומסתמ' הלכת' כוותייהו דהא משנת ראב"י קב ונקי ור"י נימוקו עמו וכ"ש בהצטרף שניהם נגד ר' יודא ור' יוחנן משמע דמיירי גם בסירוס ביצים מדסתם דבריו ואמר מסרס וגם בבצים הוא נסתרס משמע דקאי אכולהו דאמורא צריך לפרש דבריו ועוד דסתם סירוס משמע שהוא בצים כדאמרינן פ"ק דקדושין שם, סירוס דמאי אילימא סירוס דגיד היינו ראש הגויה אלא סירוס דבצים אלמא סירוס סתם דבצים הוא דהא ר' סתם קאמר אף הסירוס ולכן מפרש רש"י דמיירי שנותק ומשליכן לארץ והוי דומיא דגיד דגבי גיד פשיטא דא"א לפרש נותק אלא ככ"ג דכורת היינו שכרת הגיד ועדיין מעורה קצת ונותק שנתקו לגמרי והשליכו לארץ ה"ה גבי ביצה כה"ג הוי מומין לכ"ע והא דפליגי לקמן ואמרי דלא שייך בבצים צ"ל דה"פ בגיד פי' דלא הוי מום אלא בנותק וכורת דשייך בגיד כורת שכורת.

ומעורה קצת נותק שנותק לגמרי אבל נותק וכורת דלא שייך אלא בבצים דהיינו שנשארים בכיס לא הוי מום וכן כורת צ"ל דמשכחת לה דהוי בבצים כמו בגיד כגון שכרת בסכין הכיס עם הבצים ותלוין עדיין הכיס בגוף והבצים בכיס דהוי מום גלוי

ממש לכ"ע ואע"ג דרש"י פי' בבכורות דף נ"ט דכרות הוי בסכין וא"כ היינו עם הכיס דאיך אפשר לכרות הבצים בפנים בסכין ואפ"ה לא הוי מום גלוי ולרי"ו ע"כ צ"ל התם שכרת בסכין וחזר הכיס ונתרפא והבצים תלוין או אפשר שכרת הכיס מן הגוף קצת ועשה כמו נקב ודרך הנקב כרת הבצים אבל היכא דכרת לגמרי הכיס עם הבצים ותלוין עדיין פשיטא דמום גלוי הוא לד"ה כמו בגיד ובזה נתיישבו גם דברי הרמב"ם ז"ל שמנה בכלל המומין פ"ז מהל' ביאת מקדש נתוק וכרות בבצים והיא תימא איך פסק כר"י נגד ראב"י ור' יוסי ואע"ג דס"ל כר' יודא התם הנה ת"ק דר' לא ס"ל הכי ואין הלכה כר' מחביריו כדפסקינן בכל דוכתא דפליג ר' בהדי סתם ת"ק פסקינן כת"ק: ועוד דבן עזאי פליג נמי עליה וה"ל ת"ק ובן עזאי וראב"י ור' יוסי רבי' נגד ר' יודא ור' ובמה שכתבנו א"ש גם ראיתי בדברי הרמב"ם פכ"ו מהל' איסורי ביאה דפסק דמסרס אחר מסרס אף בבצים חייב וזהו כמ"ש ואע"ג דאיכא למידחי דענין מימרא דר' יוחנן לא שייכא לפלוגתא דראב"י ור' יודא דהתם לענין מום פליגי אי הוי מום גלוי או טמון אבל לענין סרוס כ"ע מודו דחייב אפי' בבצים דמ"מ הרי נסתרס ומה לי גלוי או טמון דגבי מום בעינן דווקא גלוי דומיא דשן ועין כדאיתא בקדושין ותדע דהא בשמעתין פריך אסירוס דכוס של עיקרין ואי סרוס דבצים לא מתחייב כ"א שתית כוס עיקרין דאין לך טמון מזה אלא ע"כ בסרוס לא בעינן גלוי אלא אמרינן זיל בתר טעמא דמ"ט אסרה תורה נתוק וכרות משום דמסתרס ה"ה בבצים נסתרס ר"ל דלאו דיחוי הוא דכבר כתב הרמב"ם פ' כ"ו מהל' איסורי ביאה דשתיית כוס עיקרין אסור ואין לוקין עליהם אלמא ס"ל דלא תעשו אמאי דכתיב בקרא בהדיא קאי וא"כ אי נתוק וכרות לא הוי בבצים גבי מום ה"ה גבי סרוס לא הוי חייב ובאמת מנ"ל לדמות מלתא למלת' דלמא גזירת הכתוב הוא דהא ע"כ לא הוי הטעם משום סרוס דאפי' מסרס אחר מסרס חייב וע"כ גזירת הכתוב הוא א"כ ה"ה לענין נתוק וכרות נימא דדווקא בגיד הוא דמחייב ולא בבצים דגזירת הכתוב הוא אלא ע"כ כדפירשתי ולדברי הרמב"ם צ"ל דהכי פריך בשמעתין ומי שרי והתניא מנין לסירוס כו' וכיון דבנתוק וכרות חייב א"כ סירוס דעיקרין אסור מיהת מדרבנן ולפי זה נותק וכורת דבצים כפי' ר"י לא מחייב עליהם אלא מדרבנן אסירי מיהת כמו עיקרין: שם ד"ה למימרא דרב בקולי שבת כר"ש ס"ל ול"נ דהוי ליה לאקשויי מדכרכי דזוזי דאסר רב ולא הבנתי מאי אולמיה דכרכי דזוזי מהא דשמעתין דפריך מינה ואדרבה לענ"ד דההיא דכרכי דזוזי איכא לדחויי דלמא אי"ט קאי כמו עז לחלבה ורחל לגיזתה דחשיב לה התם פ"ק וקיימי אי"ט ה"ה כרכי דזוזי ובקולי י"ט לא ס"ל כר"ש כדאיתא ריש פ"ק דביצה דתנא סתם לן בי"ט כר"י ובשבתכר"ש וכמ"ש לעיל פ' כירה ואע"ג דבסוף מכלתין מייתי מהא דכרכי דזוזי דרב ס"ל כר"י והתם אשבת קאי י"ל דלקמן ע"כ לא נחית לפלוגי בין שבת לי"ט דהא מייתי התם מהרבה אמוראים דיש מהם ס"ל כר"ש ויש מהם כר"י ומייתי מי"ט אשבת ע"ש א"כ לקמן ס"ל לתלמודא דלא מפלגינן אבל לאקשויי מינה איכא למדחי דלמא איכא חלוק כמו שיטת תלמודא דביצה ועוד דלקמן מייתי מכרכי דזוזי דסמיך תלמודא דרב גם בשבת ס"ל כר"י מהא דמוכח תלמודא בכירה דף מ"ה ה"נ דרב כר"י ס"ל דאמר רב מניחין נר ע"ג דקל בשבת כו' ומיהו תלמוד' דהכא לא בעי למפרך דלמא היה צריך להאריך כדמאריך תלמודא בכירה דפריך ורב כר"י ס"ל והא בעי מיניה כו' וחשש המקשן דלמא גם הכא ידחוהו כך ויהיה צריך להאריך

ולהביא הא דאמרי רב כהנא ור"א לרב כדאיתא בכירה לכן פריך בקוצר ממימרא פשוטה ומה שהקשו דכמה אמוראי מחלקי באיסורי שבת כו' אני אומר דוודאי אין כוונת המקשן דמאן דס"ל בחדא קולא כר"ש סבור בכולי שבת דזה אינו דהא מצינו שמואל ס"ל במלאכה שאינה צ"ל כר"י ובדבר שאינו מתכוין כר"ש וכן הרבה כיוצא בזה אבל קושית המקשן היא דווקא אמימרא דהכא דפסק רב כר"ש אע"ג דבכל התורה כולה לא ק"ל דכל ישראל בני מלכים הם דהא פ' מפנין אוקמה בשיטה וק"ל דכל כה"ג לית הלכתא כחד מינייהו אלא ע"כ ס"ל לרב דאע"ג דבעלמא לא ק"ל דכ"י בני מלכים הם לגבי שבת שאני דבקולי שבת ס"ל כר"ש ולכן פריך שפיר ואי קושית התו' היא דרב גופיה מחלק באיסורי שבת פ' מפנין וס"ל כר"י במוקצה לאכילה א"כ זו היא הקושיא הראשונה שהקשו דה"ל לאקשויי מדכרכי דזוזי או מפ' מפנין וכמ"ש לעיל נתיישב גם סוגיא זו דהיה צריך להאריך ולהקשות דרב הונא אדרב ומה שיש לדקדק לקמן דמשמע דרב הונא ס"ל כר"ש דכ"י בני מלכים הם לשיטת התו' שם אדקדק לקמן אי"ה: פרק ואלו קשרים דף קיב ע"ב ד"ה ר' שנית לנו סנדל תמיה להר' אלחנן אמאי לא מייתי האי סייעת' דמטה כו' לעד"נ לישב דגבי מטה פשיטא ליה דפנים חדשות באו לכאן כיון שנשברו שתי ארוכות שהם עיקר המטה והוי כמו מטה חדשה אבל סנדל ס"ד דלהוי האזן בטל גבי סנדל ולא הוי כמו סנדל חדש דלא הלכה לה כל תורת מנעל שהיתה עליו בשעת קבלת טומא' כיון דעיקר מנעל היה קיים קמ"ל וכן גבי ניקב כמוציא זית כיון דכל הכלי הוא שלם ואין בו אלא נקב קטן ונסתם ס"ד דלא מקרי פנים חדשות ואצ"ל אם באנו לומר דסוגיא זו קאי אליבא דלישנא קמא דלעיל דמוקי ר"י להא בסנדל שיש לו ד' אזנים א"כ כשניטל הראשון הרי כל הסנדל קיים דהא אזן יתירה הלכה לה וכשתקנה לא להוי פנים חדשות דלא התחיל המנעל להתקלקל כלל דלא שייך פנים חדשות אלא בדבר שהוא מקלקל הכלי והתחיל לבטלו מטומאתו ואח"כ תקנה דהוי פני' חדשות דהראשון התחיל קצת לבטלו וכמ"ש רש"י ז"ל אבל דבר שאין מבטלו כלל דהוי כבתחילה שאזן זה לא היה בו אלא יתרון ס"ד דלא מקרי פ"ח וכן נוקב כמוציא זית כיון דשיעורו כרימוני' הוי כמי שאין בו נקב כלל דהוי הכלי כבתחלה כיון שאין דרך בעלי בתים לשמש בו אלא רימונים הוי ככלי שלם משא"כ מטה שניטלה ארוכה שלה אע"ג דחזיין לתשמישתה מ"מ לא חזי ג"כ כמו בראשונה דצריכה תקון קצת למסמכה אגודא כדאמרינן בסוכה בארוכה ושתי כרעי' אע"ג דכאן לא נטלה אלא ארוכה אחת ולא צריכה תיקון כי התם מ"מ קצת תיקון צריכ' דפשיט' דלא חזיא כבתחלה: דף קיג ד"ה שלא יהא דבורך של שבת פ"ה מקח וממכר ואין נראה לר"ת דהא כבר נפקא ממצוא חפציך ולעד"נ דאיצטריך דממצוא חפציך ה"א דאינו אסור אלא בעושה מעשה כגון הולך לטייל בשדהו לידע מה היא צריכה כמ"ש רש"י ז"ל אבל מקח שנגמר בדיבור אימא דבורא לאו כלום הוא וראיה לדברי רש"י נלע"ד מהא דאמרינן פ' שואל דף ק"נ דהלכה כר"י בן קרחה דאומר אדם לחבירו הנראה שתעמוד עמי לערב ואמרינן מ"ט דריב"ק דכתיב ממצוא חפציך ודבר דבר דיבור אסור הירהור מותר אלמא שכירות פועלים דהא אשכירות פועלים קאי התם ונפקא ליה מדבר דבר ובתר הכי נמי קאמר ודבור מי אסור והא חשבונות ופיקוח נפש ופיקוח רבים שרי משמע דכל הני מדבור אתו ואע"ג דמייתי התם הולכין לבתי כנסיות ולבתי קרסיסאות דהני נפקא לן מחפציך כמו הולך לטייל י"ל

דהמקשן פריך גם אחפציך אלא מתחיל להקשות מדבר דבר והדר מייתי גם אחפציך מ"מ מוכח מדפריך ודיבור מי אסור וקמייתי מחשבונות ש"מ דבר דבר אחשבונות קאי והתרצן משני חפציך אסורים חפצי שמים מותרין וה"ה דיבור דהקושיא אתרווייהו קאי כמ"ש וק"ל: דף קיד ד"ה ואפילו במסכת כלה פי' בקו' דלא רגילי בה אינשי ובקדושין פי' איפכא לעד"נ לתרץ בענין אחר כי שם בקדושין גרסי' דבר אחד מתלמודו משמע כל מה שהוא לומד ואומר דבר הלכה אבל כאן ל"ג מתלמודו משמע שצריך להיות בקי ולכן פי' הכא בכל מקום בכל התלמוד והתם פי' בכל מקום בא' מן המקומות משום דאין לפרש התם בכל התלמוד דא"כ מאי מתלמודו דקאמר וכן ראיתי הגרסא ברב אלפס דהכא ל"ג מתלמודו והתוס' גרס מתלמודו עוד ראיתי בנסחאות שלנו דגרסינן דבר א' מתלמודו א"כ י"ל דגם רש"י ז"ל היתה לו גרסא זו ונתישבה קושיא זו גם כפי' התו': פרק כל כתבי דף קטו ד"ה לא ניתנו לקרות בהן פירש"י דהיינו רשב"ג כו' ופי' הרב פורת כו' וק' כו' ואני בעניותי אע"פ שאיני כדאי מ"מ נלע"ד לפרש טעם רש"י ז"ל מהא דאמרינן בהניזקין דף ס' האי ספרא דאפטרתא אסור למקרי בשבתא דהא לא ניתנה ליכתב אלמא משמע דמאי דלא ניתן ליכתב אסור לקרות בו ואפשר דחכמים אסרוה ואין לחלק דדווקא בשבת דלא ידעתי מאי שנא שבת מחול והאי דנקט בשבתא משום דבחול אין מפטירין כ"א בשבת א"נ נקט לה משום פלוגתא דמר בר רב אשי דס"ל אפי' לטלטולי אסור כיון דלא חזי למקרי וזה לא שייך כ"א בשבת כנ"ל: ע"ב ד"ה היו כתובין משמע דפשיטא ליה דאין קורין בהן כו' עד ולפי מה שאפרש כו' ולעולם אין קורין בהן הנה זה הפי' הוא דלא כפי' רש"י ז"ל דפי' בהדיא דדייק מברייתא דספרים נכתבין בסם ובסקרא וא"כ קורין בהן דהא בהא תליא כמ"ש רש"י ז"ל לעיל ע"כ נלע"ד דס"ל לרש"י דר"ג כולה מיבעי' ליה אי נתנו לקרות בהן וא"כ מצילין או לא ניתנו לקרות ואין מצילין אפי' למ"ד מצילין התם וקאמר דהא דמבעי' לי אי מצילין קאי אפי' למ"ד התם אין מצילין דהתם שאני דכתובים תרגו' ולא ניתנו לקרות בהן אבל היכ' דכתיבי בלשון הקודש איכא למימר דניתנו לקרות ומצילין או דלמא גם הכא לא ניתנו לקרות ואין מצילין הכא אפי' למ"ד מצילין התם היכ' דלא ניתנו לקרות דהתם שאני דכתיבי בדיו ואיכא ביזיון כתבי הקדש אבל הכא כיון דלא ניתנו לקרות ולא מיקיים לא הוי ביזיון וכיון דהכי הוא א"כ לא קשה מידי דאע"ג דר"ג ידע ברייתי' דלקמן דניתנו לקרות מ"מ אורחא דתלמוד בכל שיטת התלמוד דמיבעיא ליה מידי וכי פשט ליה חד גיסא פריך ליה והא תניא הכי דסבר דלמא יתרץ ליה הברייתי' ודבר זה פשוט בכל התלמוד ובמה שכתבנו יתישבו גם קושית התוס' בד"ה ומגילה שהקשה ר"י ז"ל ואכתי ק' לר"י דתנן כו' עד וה"ה לרבנן דע"כ לא פליגי רבנן כו' ולפישיטה זו א"ש דר"ג מיבעיא ליה אי ניתנו לקרות בהן אי הא בהא תליא דלמ"ד התם לא ניתנו לקרות גם הכא לא ניתנו לקרות דלא ניתנו לכתב בהן כמו שלא ניתנו ליכתב בכל לשון ואין להקשות דהא ע"כ לאו הא בהא תליא דהא למ"ד נכתבין בכל לשון גם ס"ת נכתבת בכל לשון דהא מתני' קאי אס"ת נמי מדפליג רשב"ג אף ספרים לא התירו אלא יונית וזה קאי אס"ת משום מעשה דתלמי המלך כדאית' התם בגמר' ואפ"ה בעי ספר ודיו כמו שהוכיחו התו' לעיל.

נלע"ד דלאו קושי' היא דבכל מה שהביאו התו' דס"ת פסולה אנייר ובלא דיו היינו אם כתבה לשם קדוש' ס"ת דלא ס"ת היא משום דבעי' ספר אבל ספרים דהתם אע"ג דמיירי

בתור' נמי מ"מ לא מיירי לשם קדושת ס"ת אלא להתלמד כמו אינך ספרים וכן מעשה דתלמי המלך וכן תפלין ומזוזות כותבין פרשת תפילין לבדן שלא כקדושת ס"ת ובהא שקלו וטרו אמוראי ובלתי ספק אפילו למ"ד נכתבים בכל לשון אין בהן קדושת ס"ת וא"כ קמבעיא ליה דלמ"ד נכתבים בכל לשון א"כ ספרים לא הוי כקדושת ס"ת וא"כ ה"ה בסם ובסקרא א"ד כיון דכתיבי בלשון קדש הוי כקדושת ס"ת ואין נכתבים בסם וא"כ כיון דתני רב המנונ' דהא בהא תלי' דלמ"ד בכל לשון ה"ה בסם א"כ פליגי רבנן אר' יודא גם בספר ודיו דהא בהא תלי': ומ"ש דרב אשי שביק שינויא קמא אע"ג דמסייע לה ברייתא דהכא כו': נלע"ד די"ל דנאדא רב אשי מאוקמתא משום דקשיא ליה הא דקתני שם דתרגום שכתבו מקרא פסול ג"כ ואי שאר ספרים כשרים בכל לשון מ"ש מגילה בשלמא מקרא שכתבו תרגום כתיב ככתבם וכלשונם שהוא לשון הקדש שהו' לשון יהודי' אבל תרגום שכתבו מקרא עלוי מעליא ליה דמקר' הוא כתבם ולשונם ושינויא קמא ס"ל כיון דהקפיד קרא שלא לשנות מלשון הקודש ה"ה דאין משנין מן הלשון הכתוב במגילה אפי' התרגום שבו וזה לא נראה לו לרב אשי ועוד נלע"ד דיש לתמוה על קושיא זו שכתבו דבריית' דכאן מסייע ליה לשינויא קמא ולא ידעתי איך אפשר אליבא דבריית' דהכא לאוקמי לשנויא קמא דהתם דהא בריית' דהכא קתני דשאר ספרים כשרין בכל לשון ומגיל' פסולה עד שתהא נכתב אשורית וא"כ קשיא ממ"נ כמאן אזלא בריית' דהכא אי כרבנן הא רבנן שרו כל לשון אפילו במגילה מדלא תנן התם במתני' אלא לחלק בין ספרים לתפלין ומזוזות וא"כ ליתני מגילה גבי תפלין ומזוזות אלא ע"כ מגילה בכלל שאר ספרים היא וכמו שהקשו התו' התם דף ח' ד"ה כאן במגילה ואי כרשב"ג אתיא הא לרשב"ג אסור בכל הספרים כל לשון כ"א יונית וכיון דע"כ צ"ל דבריית' דהכא דלא כרבנן דהתם דמתני' ולא כרשב"ג א"כ רב אשי לא אוקמי כאוקמתי קמא דלא נראה בעיניו להרבות מחלוקת כיון דהוכחתו דת"ק לא ס"ל דמגילה נכתבת אשורית ועל הספר ובדיו דווקא מדלא קתני למגילה גבי תפלין ומזוזות כמ"ש ולאוקמתי קמא ע"כ בריית' כרשב"ג אתי דכרבנן לא אתי כמ"ש וכמ"ש התוס' שם וא"כ מוכרחין אנו לומר דרשב"ג פליג פלוגת' אחרת בהדי רבנן וס"ל דמגילה נכתבת אשורית דווקא וזה לא ניחא ליה לר"א ומבריית' דהכא לית ליה סייעת' דע"כ תנא דהכא דלא כרבנן ודלא כרשב"ג אתי כמ"ש וע"כ תנא אחרינא הוא והתם כיון דפריך בריית' אמתני' בעי דלוקמא בריית' כא' מתנאי דמתני' או כרשב"ג או כרבנן ולכן אוקמא כרשב"ג אליבא דר"י ועוד נלע"ד דנאדא ר"א משינויא קמא דקשיא ליה כיון דרבנן ע"כ ס"ל דמגילה נכתבת בכל לשון כמ"ש א"כ מאי דקאמר ת"ק דמתני' ספרים גם מגילה בכלל וא"כ גם ספרים דרשב"ג קאי גם אמגילה וקאמר דהתירו יונית אפי' במגילה וכדקאמר רב ושמואל פ"ב דמגילה דלעז יוני כשר אף דמגילה ובריית' קתני דווקא אשורית ולשינויא קמא צ"ל דרשב"ג לא קאי אמגילה כ"א אשאר ספרים ולא הוי ספרים דידיה כספרים דת"ק וזה לא נ"ל לרב אשי ודוק: שם ד"ה מיתיבי השתא משמע דמלשון ללקט קפריך ותימא א"כ מאי קבעי כו' לע"ד לא הבנתי תמיה זו וכי ס"ד דתלמודא קאי אדרב הונא בר חלוב דבעא מר"נ וכי ס"ד דרב הונא יפרש דברי ר"נ הא לא ס"ד וע"כ היתה הוראה זו בידם קבלה דפ"ה אותיות יש בה קדושת ס"ת הואיל ופרשת ויהי בנסוע אין בה יותר מפ"ה אותיות ואהא קמבעיא ליה הא דק"ל דבעי פ"ה אותיות, מכונסות או מפוזרות

ולאו אדרב הונא בר חלוב קאי וא"כ: דר"ה בר חלוב ס"ל כרב חסדא ולכן קאמר ללקט או ס"ל כר"ה וקאי אתיבות כמסקנא דלקמן ואיבעיא להו דתלמודא לא קאי ארב הונא ב"ח כ"א אמאי דק"ל בעלמא ופשוט הוא לע"ד דידוע דרב היה קשיש מר"נ טובא שהיה תלמידו של רב ושמואל בעא מיניה כמה בעיות פ"ק דגיטין ופ"ק דחולין ור"נ היה תלמידו של שמואל בקטנותו כדאשכחן פ"ק דב"מ ואיך: יפרש ר"ה דעתו של ר"נ אלא ע"כ קבלה היתה בידם דין דפ"ה אותיות דע"כ גם באבעיא דר"ה בר חלוב צ"ל הכי דקאמר ס"ת שאין בו ללקט פ"ה אותיות כו' ומאן דכר שמיה דפ"ה אותיות אלא ע"כ פשוט הוא בעיני: דף קיו ד"ה פורענות ראשונה כו' פ"ה שמא התחילו לאכול בשר ואור"י דאין צ"ל כן כו' נלע"ד דקשיא ליה לרש"י ז"ל דאי כפירוש ר"י ז"ל אין צורך להא דרבי חמא ב"ח שהרי החטא מבואר בכתוב שנסעו דרך ג' ימים מהר ה' ולמה ר' חמא ב"ח מפרש שסרו מאחרי ה' דמשמע שהוא מפרש דמהר ה' הוא כמו מאחרי ה' והלא מפשוטא דקרא נמי ילפינן החטא ע"כ פירש דהחטא אחר הוא ואפשר דתלמוד' דילן ס"ל דבזה לא חטאו.

דהא כתיב ע"פ ה' יסעו והנסיעה לא היתה ברשותם וכמ"ש רש"י בפירוש החומש שהיה הב"ה חפץ להכניס' לא"י מיד והמדרש ס"ל דמכל מקום היו הם שמחים בנסיעה זו שנתרחקו מהר ה' כ"כ ונפקא ליה מדכתיב ויסעו מהר ה' שהוא מיותר שהרי כבר נאמר ויסעו ממדבר סיני ועוד למה קורא למעלה ממדבר סיני והכא מהר ה' אלא להזכיר חטאם בא שברחו מהר ה' שלמדו בו תורה הרבה אבל תלמודינו לא ס"ל כן אלא כר"ש מהר ה' מאחרי ה' כמ"ש וק"ל: דף קיז ד"ה התם נעשה בסיס לדבר האסור פ"ה שהבשר אסור לטלטל ואינו נראה דא"כ היכי קאמר לא נטלטל עור אגב בשר כיון דבשר אסור לטלטל כו' באמת צע"ג כולה סוגיא אליבא דפי' ז"ל דאפילו אם היינו דוחין קושית התו' דרב אשי היה סובר דבשר שרי בטלטול והמקשן הקשה דלריב"ק כיון דלית ליה כבוד שמים בנאכל להדיוט גם הבשר אסור מ"מ קשה הרי בכל הסוגיא שאחר קושיא זו נמי אמרינן לא נטלטל עור אגב בשר ומאי אולמיה דבשר מעור כיון שהו' עצמו אסור והיכי מדמי ליה לתיק הספר אפילו אם היה מותר להביא תיק עם מעות להציל בו ס"ת מ"מ לא דמי דהתם עושה משום כבוד שמים להציל ספר תורה והכא אין כאן כבוד שמים לריב"ק כ"כ ועוד קשי' לי למאי דמסיק מר בר ר"א דקאי אהפשט וכי היכי דמצילין מעות אגב הספר ה"נ אגב צרכי גבוה, יפשוט והלא לר"י אין כאן צרכי גבוה ואחר כך ראיתי בדברי מהרש"א סג"ל ז"ל שהרגיש בכל קושיות אלו ועל קושיא האחרונה תירץ דרבנן אהדרו ליה לר"י אמאי לא מוקי ליה בהכי עכ"ל ותימא גדולה פירוש כיון דר"י לא ס"ל דהוי צרכי גבוה כלל איך יוקים קרא בהכי כיון דאין כאן למענהו תדע דא"כ למה הדר משינויא דרב אשי לפירוש רש"י דפירש ד"ה הכא האי עור כו' ורבי יוחנן לית ליה כבוד שמים כו' ומאי קושיא דלמא רבנן מקשו אמאי לית לך לאוקמא קרא דלמעניהו בהכי אלא ע"כ לא ס"ל צרכי גבוה בנאכל להדיוט: ע"כ נלע"ד דלשיטת רש"י ס"ל לתלמודא דגם ר"י בנו של ריב"ב מודה דיש כאן כבוד שמים כיון דפסח נשחטלצורך גבוה ונקרבו האמורין ממנו אין כבודו ית' שיהיה הבשר מוטל בביזיון אלא בהא פליג וס"ל כיון דצרכי הדיוט נעשים אגב צרכי גבוה אסור כיון דיש הנאה להדיוט מזה והקשו לו חביריו מתיק הספר דמצילין עם הספר צרכי הדיוט אגב צרכי גבוה ה"ה

טלטול העור אגב הבשר כיון דמודית דיש כאן כבוד שמים א"כ אגב כבוד שמים יהנה גם ההדיוט כמו התם וע"ז פריך דלא דמי דהתם הוי בסיס לדבר האסור היתר דהספר שרי בטלטול אפי' בלא דליקה אבל הבשר אסור בטלטול פירוש אי לא הוי כבוד שמים דודאי השתא דאיכא כבוד שמים מטלטלין הבשר אע"ג דלצורך הדיוט הוא מ"מ כיון דאיכ' גם כבוד שמים שרי כמו תיק הספר זהו לענין בשר עצמו אבל לענין עור אין ראיה מתיק הספר כיון דהבשר מצד עצמו אלמלא אין כאן כבוד שמים היה הבשר עצמו אסור בטלטול אלא דהבשר עצמו ניתר אגב כבוד שמים וא"כ מנ"ל להתיר כולי האי גם העור שהוא בסיס לבשר האסור מצד עצמו אלא דניתר אגב והוי העור אגב דאגב ומנ"ל הא דמשם אין ראיה וזהו כוונת רש"י שכתב ד"ה מי דמי דספר מותר לטלטלו אפי' בלא דליקה ומה לו לרש"י בכך והלא הקושיא היא כפשטה דספר הוא דבר המותר בדליקה ובשר אסור גם עתה אלא ע"כ ס"ל לרש"י דגם בשר השתא דאיכא כבוד שמים מותר אגב אלא דמצד עצמו הוא אסור אלמלא לא הוי כבוד שמים ומ"ש רש"י דר"י לית ליה כבוד שמים בנאכל להדיוט כוונתו דלית ליה כבוד שמים מחמת האכילה שאוכל משלחן גבוה ואין זה כבודו להיות פרס אוכלי שלחנו מגואל כדס"ל לרבנן כמ"ש רש"י לעיל ד"ה שלא יסריח ור"י לא ס"ל כן דמ"מ כיון שהדיוט אוכל אותו ליכא כבוד שמים אבל מ"מ ס"ל כבוד שמים שלא יסריח דמ"מ כיון שנשחט לשם קדשים והאימורין נקרבין במזבח אין זה כבודו שיהו מוטלין בביזיון או שיסריחו וע"כ כתב רש"י דאלמלא כבוד שמים שכתבתי היה הבשר אסור בטלטול אע"ג דאוכל משלחן גבוה אין האכילה מכבוד שמים כיון שהוא הדיוט וא"כ בלא כבוד שמים בנוגע בכבודו לא הוי שרי לטלטל הבשר לצורך האכילה אלא מצד שאין זה כבודו שיסריח מה שהיה לו ריח ניחוח ממנו שרי אע"ג שההדיוט יהנה ממנו ובזה אתיא כולא סוגיא שפיר.

ודוק: שם ד"ה אדהכי והכי לישדינהו משמע דאי לא כו' דבריהם אלו הם סתירה לפי' רש"י ז"ל שפי' לעיל בהדיא ד"ה בתרתי פליגי דאסר ר"י לטלטל הפסח אחר שהוציא אימורין כו' משמע דמירי שלא הופשט כל העור אלא עד החזה ואח"כ ג"כ ד"ה לא נטלטל עד עור המחובר בו משמע שהוא מחובר בו עדיין וע"כ ניתן להצילו ונלע"ד דרש"י ס"ל אפי' אי לא מצי שדי למעות אסור להביא מעלמא דלא דמי למצילין תיק הספר ואע"פ שיש בתוכו מעות דהתם נעשה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר משא"כ הכא הוא בסיס לדבר האסור לבד וכמו שהקשו התו' בדבור שלפני זה והא דלא קאמר תלמודא חלוק זה היינו כמו שתרצו התו' דכיון שהיה סובר התרצן דאפשר לנער המעות מן התיק ואפ"ה אין צריך לנער א"כ ה"ה דשרי להביא תיק שיש בו מעות גרידא ולכן הוצרך המקשן לומר דלא אפשר לנער דאדהכי והכי נפלה דליקה וכיון דא"א לנער א"כ אין ראיה מתיק הספר דהוא בסיס גם לדבר המותר וה"ה דהוי מצי למפרך דאפילו אי אפשר גם התם למשדינהו מ"מ אין ראיה מכאן כמ"ש מ"מ ניחא ליה למפרך בקוצר דהתם לעולם אפשר למישדינהו דכיון דמוכרח המקשן להזכיר סבר' זו דהכא א"א כמ"ש א"כ אידחי ממילא דהתם לעולם אפשר דבתוך דרך ביאתו ינער אבל לעולם אפילו אם לא היה אפשר לנער אין לדמות לתיק הספר ולע"ד כמ"ש היא קושיא על פי' התוספות דס"ל דא"א למשדי המעות שרי להביא תיק עם המעות והיא גופה מנ"ל לתלמודא דמהיכא דאית בה לא שדינן התם נעשה בסיס לדבר המותר ג"כ כמ"ש כיון דמסיק דגבי

תיק הספר א"א לנער א"כ אין לתרץ כתירוץ התו': שם ד"ה דשקיל ליה בברזא פ"ה דאיכא שבות בכה"ג וק' דהוי ליה למיתני בפסחים פ' אלו דברים בהדי הני שבות דקתני התם כו' כבר נתעורר החכם מהרש"א ז"ל סג"ל דקושית התו' זו היא מתורצת במה שכתב ר"י ז"ל בדבור שאחר זה דבפלוגת' לא מיירי ועוד נלע"ד לתרץ דבפ' אלו דברים מייתי הני שבות דפליגי בה ר"א ור' יהושע ור"ע אי דוחין את השבת או לאו ובשבו' דהכא איכא למימר דמודה ר"א דאין דוחין כר' ישמעאל בנו של ר"י ב"ב דכיון דאין כאן צרכי גבוה בנאכל להדיוט לר"י איכא למימר דגם ר"א מודה ליה ולא דמי להני שבות דהתם דכולהו צורך גבוה נינהו דהיינו הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו והזאה דא"א לשחוט הפסח בלא חד מינייהו והם צורך גבוה אבל הפשט שכבר נשחט הפסח והוציאו האימורין איתעביד ליה צורך גבוה או איפכא דאפי' ר"י ור"ע דס"ל התם דאינו דוחה הכא מודו דלא מיבעיא הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו דאפשר לעשותו מע"ש כדאיתא התם כלל אר"ע כו' פשיטא דלא דמי להפשט דא"א לעשותה מע"ש אלא אפי' הזאה דא"א לעשותה מע"ש נמי לא דמיא דאיכא משום כבוד שמים דכתיב כל פעל ה' למענהו כיון דנשחט כבר התירו משא"כ הזאה העמידו דבריהם במקום כרת בשב ואל תעשה שלא לשחוט פסח אבל הכא אי לא שרי להפשיט איכא ביזיון קדשים וא"ת לא ישחטו א"כ יבטל מצות פסח בשבת לגמרי ועוד דהזאה דטמא מת שאני דאפשר בפסח שני אבל הכא אי לא ישחטו יבטל מצות פסח לגמרי: דף קיח ע"ב ד"ה אלו היו אומרי' עלה לא ידע ר"י מה איסור יש בזה העולה לדוכן כו'.

ופליאה גדולה בעיני על הדברים אלו אשר נאמרו בשם רבינו הגדול ר"י ז"ל אשר נהירין ליה שבילי תלמודא כשבילי דמתא והלא תלמוד ערוך הוא פ"ב דכתובות דף כ"ד דנשיאות כפים לזר איסור עשה הוא ופירש"י ז"ל משום דכתיב כה תברכו אתם ולא זרים ולאו הבא מכלל עשה עשה ודוק: דף קכא ד"ה ה"ג ר"י אומר מן המנחה ולמעלה אין צריך לטבול עד והא דפי' בקו' דר' יוסי כרב דאמר תפילת נעילה בלילה לא דק דבשילהי יומא כו' ולענ"ד דדק שפיר וס"ל לרש"י ז"ל דלמאי דמסיק התם דההיא ר' יוסי ב"ר יודא היא וכדמסיק הכא תו לא צריכנן להאי שינויא דמיירי בדצלי דשינויא דחיקא הוא דהא מן המנחה ולמעלה פירושו אם ראה קרי אחר מנחה וא"כ תקשי ממ"נ אימת צלי נעילה או אחר מנחה א"כ אמאי קאמר ר' יוסי דמן המנחה אין צריך לטבול הל"ל מן הנעיל' ואילך דהא אחר מנח' ע"כ צריך לטבול משום נעילה אי לא צלי ונעילה היא אחרונה וכיון דנעילה היא הגורמת דא"צ לטבול עוד איך תלה הדבר במנחה ואי מיירי דצלי קודם מנחה גם זה דוחק דאיך התפלל נעילה קודם מנחה ועוד מה לו לר"י להפך הסדר ה"ל למתני שמעתתיה כסדר שאם התפלל מנחה ואח"כ נעילה אזי מנעילה ואילך לא צריך וא"כ שינויא דחיקא הוא אלא שבתחילה הוה מוכרח לתרץ כך כי היכי דלא תקשי דר' יוסי אדר' יוסי אבל למאי דמסיק דהאי בריית' דקאמר ר' יוסי מן המנחה ולמעלה א"צ לטבול ע"כ ר' יוסי בר' יודא היא לא צריכנן לההיא שינויא דחיקא אלא מיירי הכל בדלא צלי: ועוד דלהאי שינוי' קמא צ"ל דפליגי בתרתי דכיון דבריית' קמייתא מיירי בדלא צלי א"כ ע"כ ס"ל לת"ק דבריית' קמייתא דתפילת נעילה פוטרת של ערבית מדאינו טובל כ"א עד המנחה ור' יוסי ע"כ ס"ל דאינה פוטרת כיון דהברייתא בתרייתא מוכח דס"ל לר' יוסי להאי אוקמתי דטבילה בזמנה לאו מצוה דהא היכא דצלי אינו טובל

כ"א עד המנחה א"כ טבילה בזמנה לאו מצוה א"כ מאי דס"ל בברייתא קמייתא דטובל כל היום היינו מטעם נעילה וא"כ ס"ל דאינה פוטרת א"כ פליג ר' יוסי בתרתי ברייתות בכל חדא פלוגתא אחרית' כדאיתא הכל שם בתלמוד וכדפי' רש"י אבל למאי דמוקיבתרייתא כר' יוסי ב"י מיירי הכל בדלא צלי ודכ"ע כרב דאמר פוטרת ופליגי הכל בטבילה בזמנה דת"ק דברייתא קמייתא ס"ל דטביל' בזמנה לאו מצוה ונעילה פוטרת כו' לפיכך אינו טובל כ"א עד המנחה והוא ר' יוסי ב"י דברית' בתרייתא ור' יוסי בן חלפתא דברייתא קמייתא ס"ל ג"כ כרב דפוטרת מ"מ טובל כל היום משום טבילה בזמנה כדמוכח מברייתא דגמר דס"ל דטבילה בזמנה מצוה והוא ת"ק דברייתא בתריית' וכמו שהקשו התו' הכא בדבור שאחר זה ומה שהקשו א"כ מ"ל דת"ק דברייתא ס"ל כרב דלמא מיירי בדצלי ובטבילה בזמנה פליגי כבר ישבתי דהוא שינויא דחיקא אלא דבתחלה היה מוכרח לומר כך אבל עתה דמוכח דברית' בתריית' ר"י ב"י היא לא צרכינן תו להאי שינויא והא דלא קאמר התם אלא היינו משום דלא הדר ביה מכולי שינויא דגם להאי שינויא דר' יוסי ב"י היא מ"מ נשאר האמת מאי דאמר בשינויא קמא דפליגי בטבילה בזמנה ועיקר הפירכא דהתם היתה הטבילה בזמנה ואי הוי קאמר אלא הוי משמע דהדר ביה מהא וזה אינו דגם למסקנ' פליגי בהכי כמ"ש וא"כ ס"ל לרש"י כיון דלמסקנא דהתם לא מיירי בדצלי וכשמעתין דהכא לא נזכר ברייתא קמיית' דהתם דמחמת זה אוקמא התם בדצלי מקמי דידע דר' יוסי ב"י היא לכן פי' רש"י כפי האמת.

ודוק: שם ע"ב ד"ה ברצין אחריו וד"ה פ"ה דריב"ל ברצין אחריו כו' וק' דא"כ תקשי ברייתא לרבה בר"ה כו'. ואני אומר דלעד"נ דגם רש"י ז"ל ס"ל דאפשר לתרוצי ברייתא כפי' ר"י ז"ל אלא דנאדא רש"י מפירושו מטעם שאכתוב בע"ה וא"כ לרבה בר"ה ברייתא לא קשיא דברייתא אתיא כר"י וברצין אחריו דמודה ר"י בהנך ה' דמותר אבל באינך אפי' רצין אסור לר"י אבל לר"ש אפי' באין רצין מותר הכל וכ"ת מ"ל לרבה בר"ה דברית' דתני תנא אתיא כר"ש דלמא ברייתא דתנא אתיא כר"י זה אינו דלר"י הוי חייב ממש באין רצין ואפי' מיירי ברית' ברצין מ"מ לר"י הוי אסור וברייתא לא קתני רק דאין רוח חסידים נוחה הימנו ולא עוד אלא דאפשר דבאינך אפי' רצין חייב לר"י וכל זה צ"ל אף לפי' ר"י והא דלא פי' רש"י כפי' ר"י משום דקשיא ליה היכי קאמר רב יוסף ברצין וד"ה והלא דווקא כר"י אתיא דלר"ש אפי' אינך נמי שרי ואפי' באין רצין דהא ריב"ל מיירי לפי זה באין רצין ושרי לר"ש וגם ריב"ל מיירי ברצין מ"מ שרי לר"ש ברצין הכל ובריייתא קתני ה' לבד והא ע"כ ר"י היא ואע"ג דר"י נשמר בלישניה דר"ל וד"ה דאפי' ר' יודא בהנך ה' מיהא מודה לא נ"ל לרש"י לפרש כן דלישנא דד"ה משמע דברית' אתיא כד"ה וז"א דלא אתיא אלא כר"י ותדע דהא רב יוסף בלשון קושיא קאמר מני אי לימא ר"י הוא ולא קאמר ד"ה דמאי דשרי ר"י כ"ש ר"ש וכ"ת ומאי דוחקיה דרב יוסף דלא תירץ כפי' ר"י י"ל דס"ל לרב יוסף דברצין הוי פקוח נפש לד"ה ולא פליג ר"י לאסור באינך אלא ע"כ ריב"ל מיירי ברצין ובהא מיושב ג"כ מה שהקשו מניותי דתפשוט מהכא דלא שרי ר"ש באין רצין כ"א ה' די"ל דלמא ברייתא ר"י היא אבל לר"ש הכל מותר אפי' באין רצין וכרבה בר"ה ומה שהקשה ר"י דאנא מתרצנא לה משמע לברייתא עצמה נ"ל דאנא מתרצנא לה אין פירושו שאתרץ עלה אלא אעשה אותה מתרצתא דלא תהוי משבשתא כדברי ר' ירמיה: פרק כל הכלים ד"ה כל הכלים

הניטלין גרסינ' ולא גרסינ' ניטלין כו' הנה רש"י ז"ל נראה מדבריו בהדיא דגרס ניטלין והנה רש"י תירץ כפי המובן מפשטי' דלישניה שכתב כל הכלים שיש להם דלתות ניטלין בשבת א"כ בזה א"ש דאין לך כלי שיש בו דלתות דאינו ניטל ואפילו אם תאמר דגם חלתא יש לו דלת מ"מ מחלתא לעד"נ דלא ק' כלום דהא גבי חלתא פי' רש"י הטעם משום דאין תורת כלי עליה וא"כ אינה בכלל כל הכלים אלא דאין נוח לי פי' זה דהיכן נרמז בלשון התנא דכל הכלים מיירי מהנך שיש להם דלתות אע"ג דבתר הכי ודלתותיהן כו' מ"מ ברישא דקתני כל הכלים משמע כל הכלים, בעולם ניטלין וסיפא ה"פ דאותן שיש להם דלתות ניטלין גם הדלתות.

לכך נלע"ד לישב פי' רש"י בע"א דרישא אסיפא קאי וה"פ כל הכלים ניטלין עם דלתותיהן דאין לך כלי בעולם שהוא חלוק עם דלתותיו שיהא הוא ניטל ולא דלתותיו אלא כולם ניטלין עם הדלתות וא"כ אין כוונת התנא שכל הכלים ניטלין דודאי יש הרבה כלים שאין ניטלין אלא כוונתו שכל הכלים אין חלוקים מדלתותיהן ואסיפא קאי ניטלין ודלתותיהן ומיירי בהנך שיש' להן דלתות דע"כ גם לפי' התו' צ"ל כן דגרסי כל הכלים הניטלין דלתותיהן עמהן וכי כל הכלים הניטלי' יש להם דלתות אלא ר"ל הנך שיש להם דלתות ה"נ לשיטתינו וכיון דעיקר כוונתו דאין לך כלי חלוק מדלתותיו ע"כ איש להן דלתות קאי וא"כ מה שכתב רש"י כל הכלים שיש להם דלתות הוא לישניה דידי' לישב איך קאמר כל הכלים ניטלין עם הדלתות וכי כולם יש להם דלתות ולכך פי' דאהנך קאי וכמ"ש דמוכח ממילא לא שכוונתו לישב קושית התוס' כדמשמע מפשטי' דלישניה דממילא נתישב כיון דרישא אסיפא קאי ודוק: שם ד"ה לעולם קסבר יש בנין בכלים וכשניטלו מטלטלין קאמר ולא כפ"ה דמפרש כו' דלא יתכן לפרש כן נוטלין דסיפא ולע"ד קשה עוד לפי' אביי למאי הלכתא קתני שניטלו כלל פשיטא אי לא ניטלו אין צורך להחזיר ע"כ נלע"ד לפרש לשיטת אביי אליבא דמתני' דתנינן פ' בתרא דעירובין דף ק"ב דתנן מחזירין ציר התחתון במקדש אבל לא במדינה והעליון כאן וכאן אסור רי"א התחתון במדינה והעליון במקדש ואשידה תיבה ומגדל קאי כדאיתא התם בבריית' בהדי' וא"כ קאמר שניטלו לגמרי או העליון הוי נמי ניטלו לגמרי כמו שפי' רש"י ז"ל התם דכולו נופל אין מחזירין אבל אם לא ניטלו לגמרי ואע"פ שניטל קצת כגון ציר התחתון מחזירין וכר' יודא אתיא אע"ג דלא מפרש אביי דהא מני ר"י היא מה צורך לפרש דלא נחית כאן לפלוגתא דתנאי כ"א לפרש הברייתא דהכי ס"ל לברייתא ובכמה דוכתי פירש"י והתוס' ז"ל דאתי כתנא פלוני אע"פ שלא הוזכר בתלמוד ושל לול לא נוטלין פי' אפי' לא ניטלו לגמרי כיון דמחובר בארעא אסור כדאיתא התם ושל בור ודות לא יחזיר וע"כ אתחתון דאי אעליון גם בשידה תיבה ומגדל חייב חטאת לשיטת רש"י שם: דף קכ"ה ד"ה בשברי דהאי תנור קמפלגי לפי תירוץ זה תימא הא דנקט תנור יש דבהיסק ראשון פליגי ופליאה בעיני על קושיא זו דהא היסק ראשון ושני פירושן שהוסקו היסק ראשון בענין זה שנתנו ע"פ הבור ונתנו על פי הבו' והסיק שני פירושו שהוסקו היסק ראשון כשאר תנורי' רק היסק שני הוסק בענין זה וא"כ אם הוסק היסק ראשון בענין זה אפי' הסיקו אח"כ אלף פעמים בשאר תנורים אין מועיל כלום כיון שלא נגמר ונעשה כלי א"כ הא דקתני תנור ישן לרבותא נקט דאע"ג דכבר הוסק כמה פעמים וחרסיו קשין וחזי למלאכה כדפי' רש"י ז"ל וכן צ"ל ע"כ לכל האוקמתות אפ"ה לא הוי

כלי כיון שהיסק ראשון לא נעשה כראוי ולא נגמר ונעשה כלי ולפי דעתי לא הקשו התוס' קושיא זו מעולם אלא אחד מן התלמידים נתלה באילן גדול: ע"ב ד"ה הכל מודים פ"ה דלא אסור אהל כ"א למעלה בגג אבל בדפנות לא וק' דע"כ שייך איסור אהל אפי' בדפנות כדאי' בעירובין כו' ונלע"ד דמהתם לא ק' מידי דודאי גם רש"י ז"ל מודה היכא דאיכא אהל למעלה אלא שאין שם אהל עליו לדבר שעשאוהו עד דאיכא מחיצה דמשוי לה אהל ובלאו הכי לא הוי אהל פשיטא דגם בדפנות איכא אהל כדפי' רש"י שם בהדיא ד"ה בדופן ג' דבשתי דפנות לא הוי אהל וכי משוי לה דופן ג' משוי לה אהל עכ"ל וכוונתו נ"ל כיון דסוכה לאו סוכה היא בב' דפנות אע"ג דאיכא סכדלמעלה עד דאיכא ג' נמצא שהדופן גורם שהסכך שלמעלה אהל הוא ולא כתב רש"י הכא אלא היכא דפורסה לצניעות כמבואר בלשונו ואינו גורם כלום אבל היכא דהמחיצה גורמת להיות אהל כמו בסוכה ודאי אהל הוא וכן פקק חלון דהכא אינו גרם שהבית נגמר על ידו ולכן ס"ל דלא הוי אהל וכן נ"ל דס"ל לרש"י דבכל מקום שאינו נגמר כראוי לדבר שהוא צריך לו אלא ע"י המחיצה הוי אהל כגון אי צריך לעשות צל ואי הוי פורס מחצלת על ד' קונדיסי' לא היה צל אא"כ עשה מחיצות סביב הוי אהל עראי ואסור לעשותו כמו בסוכה שהסוכה צריכה לדפנות והוי אהל ה"נ ל"ש אבל באין סכך למעלה אפי' עשה ד' דפנות עראי לאו כלום הוא דאין אהל לעולם בלא סכך למעלה ומה שנראה מדברי התו' ז"ל שהיה כתוב בנוסחת רש"י שלהן דחלון דמתני' מיירי בגג ולא מן הצד כמו שכתוב גם בקצת נוסחות שלנו והקשו דחלון בכל מקום פירושו מן הצד באמת גם בעיני יפלא שדברי רש"י סותרין זה את זה דבסוף מכלתין פי' רש"י גבי מעשה דאביו של ר' צדוק ואבא שאול בן בטנית שפקקו את המאור בטפיח שהיה חור בין שני בתים כמלא אגרוף וסתמוהו בטפיח ומדבריהם למדנו שפוקקים דלא כר"א א"כ מבואר דר"א אסר גם מן הצד: ובקצת נוסחאות שלנו כתוב ברש"י דפקק החלון דמתני' משום דבנין קבוע הוא ומחזי כמוסיף על הבנין וכן נראה שהוא נכון דלא התיר רש"י אלא לעשות מחיצה של עראי וכ"ש להוסיף על המחיצה עראי וכמ"ש רש"י גבי ווילון מותר לנטותו ומותר לפורקו לקמן פרק תולין ופרק בתרא דעירובין אבל אם מוסיף על הבנין שהוא קבוע אף על פי שההוסף עצמה היא נראה כמו פקק שעשוי לפתוח בכל פעם מ"מ מחזי כבנין ואם כן חלון דמתניתין הוא מן הצד ואפ"ה אסור אבל גבי אהל שלמעלה לעולם אסור דהוי כבנין ואהל עראי מלמעלה הוי כמוסיף על בנין קבוע מן הצד ולכן דימה אותן ר' יוחנן להדדי ואמר לשמעתתי' אמתני' אע"ג דמתניתין אמוסיף בנין קבוע קאי משום דדמיין להדדי דגבי מעלה כיון שהוא אהל מחזי כבנין לעולם ומה שיש לדקדק בזה עוד אכתוב שם אי"ה: דף קכו שיטת נגר הנגרר פירש"י ז"ל כל הסוגיא משום בנין ור"ת ז"ל פי' משום טלטול.

ונלע"ד לישב אחת אחת כל מה שיש להקשות על שיטת רש"י ותחלה אישב הקושיא שהקשו בד"ה ר"י אומר ובעירובין מסקינן כו' עד מיהו אור"י דאפי' אי הוה מפרש ההיא דקנה שהתקינו דשייך ביה בנין כו' לא הוי א"ש דהא מדקאמר תלמודא וכ"ת ה"נ דאיכא תורת כלי והתני' חריות של דקל והיכי מוכח כו' אבל באיסור בנין הוי בעי שיתקנוהו כו' שיהא תורת כלי עליו ע"כ ואני שמעתי ולא אבין לע"ד כי דברי נכונים וסוגית התלמוד אזלא כפשטה דמי נתן תורת כלי לענין איסור בנין דמה מועיל תורת כלי

להפקיע איסור בנין וכמו שאוכיח בע"ה ולא הוזכר תורת כלי כ"א לאיסור טלטול והכי פירושא דסוגיא דודאי נגר הנגרר וכן קנה הכל הוא משום בנין וכן פקק כדמוכח משמעתיה דר' יוחנן דפליגי בתוספת אהל וקאמר ר"י בר שילת אר"א אר"י דהלכה כרשב"ג ופרכינן ומי אר"י הכי והתנן כו' פי' ונהי דלא חייש ר"י לאיסור בנין כרשב"ג מיחש מיהו בעי לאיסור טלטול כדחייש גבי כסוי כלים דבעי תורת כלי עליהן דהתם מבואר דאאיסור טלטול קאי כדתנן בהדיא מטלטלין אותן כו' וכ"ת ה"נ דאיכא ת"כ עליה דבזה פקע איסור טלטול ואין ענין תורת כלי לבנין כלל דהא לא קאמר ר"י דבעינן ת"כ כ"א לאיסור טלטול אלא דלאיסור בנין לא חייש ר"י ורשב"ג כיון שהתקינו אלא דבעי ת"כ להתיר הטלטול כמו כיסוי הכלים הא ליתא דהא רשב"ג לא בעי ת"כ לטלטול וא"כ גם קנה דהכא התיר רשב"ג הטלטול בלא ת"כ ועלה קאי ר"י דהלכת' כוותיה א"כ גם ר"י לא בעי ת"כ לטלטול כך מיפרשא הסוגיא כפשטה, ואין בה ספק לע"ד דמהי תיתי להרכיב ענין ת"כ לענין בנין דלא הוזכר בשום מקום כ"א לטלטול וכן לעיל נגר שיש בראשו גלוסטרא קאי אטלטול כדמייתי לה לעיל אדבר שמלאכתו לאיסור אי שרי לצורך גופו ולענין בנין אפשר דאינו מעלה ולא מוריד: והתימא לע"ד על דברי התו' ז"ל שכתבו לעיל בדבור והמונח כאן וכאן אסור ופירשו דר"א ורבנן בפקק פליגי בתרתי פליגי בתוספת אהל ופליגי בטלטול דר"א אסר לטלטל בשאין ת"כ גמור עליו ואפי' יש ת"כ עליו אסור משום תוספת ורבנן דשרו אפילו אין עליו ת"כ דלית להו לא משום טלטול ולא משום אהל ע"כ וא"כ קשה לקמן דקאמר ומדבריהם למדנו שפוקקים משמע דקמ"ל דלא כר"א אלא כרבנן וכדפריך לקמן מהא סתמא דסתם לן כרבנן ואיך למדנו מדבריהם והלא הם פקקו בטפיח שהוא כלי גמור ואין כאן לא איסור טלטול ולא איסור בנין משא"כ רבנן התירו אפילו בלא ת"כ ודוחק לומר דלא אתי אלא לאפוקי מר"א ולעולם גם כרבנן לא אתיא דזהו דעת שלישית לא הוזכרה בכל התלמוד ולא משמע משמעתין כלל אלא דלקמן סתם כרבנן ובנגר הנגרר כר"א אבל שיהא דעת שלישית לא שמענו אלא ש"מ אין ענין תורת כלי לענין בנין כלל ולא פליגי ר"א ורבנן בפקק כ"א באיסור בנין ובטלטול לא קא מיירי או משום דס"ל תרווייהו כרשב"ג דבהזמנה בעלמא פקע איסור טלטול או גם פקק מיירי בתורת כלי וכן מוכח לקמן גבי כסוי כלים דבעי ר' יוחנן תורת כלי ואפ"ה אין ניטלים אא"כ יש להם בית אחיזה וכמ"ש רש"י לקמן משום דמחזי כבונה דמיירי בכיסוי קרקע וכמ"ש לקמן בע"ה אלמ' ת"כ לבנין לא מהני ומה שהקשו לעיל בדבור בין קשור כו' דהא דבעי קשירה בשמעתין היינו משום טלטול דאי משום בנין הא גבי פקק לא שייך בנין כ"א תוספת ותוספת שרו רבנן בלא שום קשיר' כדמוכח במי שהוציאוהו ע"כ ולעד"נ מלבד שלא ידעתי איך מוכח שם דמיירי בלא קשירה אלא אפי' אי מוכח הכי אין ראיה דהא גם הכא מסיק ר"א בר כהנא דלא בעינן קשור לרבנן וא"כ גם סוגיא דהתם הכי ס"ל וכ"ת מ"מ למאי דס"ל לרבה א"ר יוחנן דבעינן איך יתרץ שם הברייתא דשרי להוסיף בלא קשירה י"ל דלמא מפרש דגם התם בקשירה מיירי דבדופן ג' אפילו קשרה למטה מאתמול ויחדו מאתמול לכך אפ"ה אסור אבל בדופן ד' מהני קשירה אבל בלא קשירה הכל אסור או אפשר לתרץ בענין אחר אליבא דר"י דמיירי בלא קשירה ולא קשיא כלים אכלים דהאי ברייתא דקתני דמותר לזקוף מטה אתיא כרשב"ג דלא בעי קשירה כ"א הזמנה בעלמ' וברייתא דקתני לא יזקוף

המטה אתיא כרבנן דבעי קשירה ותרווייהו בדופן ד' מיירי דלא הוי אלא תוספת ואע"ג דקתני נפל דופנה כדדייק התם ר' יוחנן לא חשיב ליה לדיוק והתוס' עצמן פלפלו לקמן ד"ה ר"י אומר אי בעינן קשירה לאפוקי מאיסור בנין ולא הזכירו הא דיוקא ש"מ לאו דיוק גמור הוא ואחרי כתבי כל הנ"ל מצאתי ברש"י פ' בתרא דעירובין דף ק"ב שכתב בנגר שיש בראשו גלוסטרא דפליגי בה ר"א ור' יוסי אי הוי בנין כיון שיש עליו תורת כלי דר"י סבר דלא הוי בנין מהאי טעמא א"כ זהו דלא כדברי הנ"ל מיהו כד מעיינת שפיר נראה לי ראיה משם דאמרינן התם בניטל באגדו כ"ע לא פליגי פירש"י כשהוא קשור ותלוי בחבל של קיימא וראוי לטלטלו ע"י אותו חבל לכ"ע שרי דכיון דקשור ותלוי יפה לא מחזי כבונה דמוכחא מלת' דלנעול קאי כי פליגי בשאין ניטל באגדו שהחבל דק דר"א סבר כיון דאין ניטל באגדו הוי כאינו קשור והוי כנגר המונח ואסור וגלוסטרא לא מהני ליה ור"י סבר גלוסטרא מהני ליה כיון דכלי הוא לא מחזי כבונה ולקמן גבי נגר אמרינן אהא דשרי ר"י נגר הקשור וראשו מגיע לארץ אמר רבא והוא שקשור בדלת פי' ולא במזוזה כ"א בדלת עצמה ופריך והא ר' טבלא אקלע למחוזא וחזי להוא דתלי בעיברא דדשא ולא אמר ולא מידי ההוא בניטל באגדו הוי אלמא דרבא אשאין ניטל באגדו קאי וא"כ ר' יודא מייריבשאין ניטל באגדו דהא רבא אדר"י קאי וש"מ דשאין ניטל באגדו מקרי קשירה דהא ר' יהוד' קשירה בעי אלמא דלא מהני לר' יוסי תורת כלי דהיינו גלוסטר' אלא עם קשירה דווקא דרבי יוסי לא ס"ל כר' יודא דמהני קשירה אלא כרבנן דר' יודא דבעי קשירה ותליה וכ"כ התו' שם ד"ה כי פליגי אלא דתורת כלי מהני עם קשירה דלהוי במקום תליה אבל תורת כלי לחוד לא דאי לאו הכי למה ליה לתלמודא לאוקמא כר' יוסי דלא כהלכת' דהא פסקינן התם כר' יודא לימא דר' יוסי כר' יודא ס"ל דמהני קשירה וגבי גלוסטרא מיירי בלא קשירה ואפ"ה תורת כלי מהני כקושית התו' דהכא דרשב"ג הכי ס"ל אלא פשוט הוא לתלמוד' דתורת כלי לא מעלה ולא מוריד ולא מהני לעולם אלא ליפות הקשירה למאן דבעי קשירה ותליה הוי במקום תליה וכן לאידך פירושא דתו' שם דס"ל לר' יוסי כר' יודא ומיירי בקשור בעיברא דדשא דלא מהני לרבי יודא ותורת כלי מהני והיינו ג"כ ליפות הקשירה כיון דקשור בדלת ואיכ' ת"כ עליו ואע"ג דאינו ניטל באגדו הוי כניטל באגדו דמהני אפילו בעיברא דדשא אבל ת"כ לחוד לא מהני לעולם כמו שהוכחתי: ולי הצעיר תמיה על פי' ר"ת ז"ל דס"ל דגבי נגר ליכא איסור בנין כלל כ"א איסור טלטול א"כ בנגר שיש בראשו גלוסטרא דפליגי ר"א ור"י פליגי נמי באיסור טלטול וק' הרי לעיל אמרינן דגלוסטרא קודם התרת כלים נשנית דדבר שמלאכתו להיתר הוא ואפ"ה אסרינן ליה אפילו לצורך גופו ודחי שם דמיירי בחצר שאינה מעורבת וא"כ תקשי התינח פלוגתא דר' יהושע ור' טרפון דמייתי לעיל אבל פלוגת' דר"א ורבי יוסי מאי איכא למימר דלמה ליה לר' יוסי קשירה כלל כיון דדבר שמלאכתו להיתר הוא שרי לצורך גופו לכ"ע דהא קאמר רבי יוסי בהדיא לעיל דכל הכלים ניטלין חוץ מן המסר וגם לר"א תקשי למה אסר אפילו בלא קשירה דהא לעיל מייתי דמקלות קודם התרת כלים נשנו ודחי דאפשר כר' אלעזר דלעולם שרי דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו א"כ גם ר' אלעזר שרי לצורך גופו ופשוט הוא דאפילו לר' נחמיה שרי דהא זהו תשמישו המיוחד לו תדע דהא לא דחי לעי' בגלוסטרא דס"ל כרבי נחמי' כדדחי גבי מדוכה אלא זהו תשמישו ופשוט וא"כ לרבי

אלעזר יחמיר יותר מר' נחמי' דאפילו סכין יהא אסור לטלטלו בשבת אפילו לצורך תשמישו וזה לא מצינו בכל התלמוד והכא ליכא למדחי דבחצר שאינה מעורבת מיירי חדא דהא באותה דלת עצמה מיירי וזה לא דמי למתני' דר' יושע ור"ש דפליגי אי מטלטלין מפתח לחבירו משום דמני דבתי' קא מטלטל בחצר אבל באותה דלת לא שייך האי פלוגת' ובמקום ששבת שם מטלטלו ופשוט הוא ועוד דא"כ למה ליה לתלמוד' דפליגי בשאין ניטל באגדו גם למה אמר בניטל באגדו כ"ע ל"פ כיון דבחצר שאינה מעורבת מיירי וטעמא דרבי אלעזר דאוסר משום דמני דבתים בחצר קא מטלטל א"כ אין הדבר תלוי בניטל באגדו או לא מ"מ מטלטל מני דבתים בחצר ואפשר דמיירי בנקמז דאמרי' התם בהדיא דמחזי כבונה והביאוה התו' לקמן וגבי גלוסטרא שרי ר"י אפילו בנקמז ור"א אסר ודברי התוספות בעירובין שהבאתי לעיל סותרים זה הפירוש דא"כ שפיר מצי סבר רבי יוסי כרבי יודא דקשירה מהני מיהו בנקמז לא מהני אפילו לר' יודא כדאית' התם והביאו התוספות לקמן ולמה כתבו דסבר כרבנן דר' יודא וצ"ע לע"ד ודוק:
ע"ב ד"ה וכ"ת ה"נ דאיכא ת"כ פירש הקו' שיהא ראוי לעשות שום תשמיש אחר ואין נראה לר"ת כו' ראיתי בדברי הרא"ש ז"ל שכתב לישב קושיא זו דרש"י ז"ל לטעמיה דפירש כולי סוגיא משום בנין לכך צריך כלי גמור לאפוקי מאיסור בנין עכ"ל ולפי מה שכתבתי לעיל לישב קושית ז"ל דלשיטת רש"י קאי קושיא זו אטלטול לא אבנין דת"כ אין ענינו' לבנין א"כ א"א לומר ישוב זה והתימא לי על דברי הרא"ש איך אפשר לפרש דברי רש"י דבעי ת"כ משום בנין א"כ מאי מייתי מחריות של דקל דמיירי בטלטול וכקושית ר"י ועוד קשה לי דהא מבואר בדברי רש"י דגם כיסוי כלים דעלמא דלא מחברי בארעא בעינן ת"כ דהא הקשה מדלת שידה תיבה ומגדל וכ"פ לקמן ד"ה ודכ"ע דאלו כלים בעלמא אע"ג דלית להו לכיסוין בית אחיזה מטלטלים כיון דבאיכא ת"כ קיימי מה לי בית אחיזה מה לי ליכא משמע דת"כ מיהא בעי אלא בית אחיזה לא בעי וא"כ איך אפשר לפרש טעמיה משום בנין הא אין בנין בכלים ואי משום גזירה שמא יתקע בזה לא מהני ת"כ דהא דלת של שידה תיבה ומגדל איכא עלייהו ת"כ כדפירש"י ואפ"ה אין מחזירין אלא ודאי לא שייך שמא יתקע: ועוד דהא מיירי בכל כיסוין כגון כיסוי צלוחית וכוסות דלא שייך שם שמא יתקע גם לא ראיתי כאן בכל דברי רש"י דמיירי לענין לכסות הכלי ולא הזכיר רש"י בכל דבריו כ"א אי מטלטלין או לא משמע טלטול בעלמא לא לכסות וא"כ אין כאן בנין כלל וכן משמע לישנא דניטלין בשבת משמע טלטול בעלמא כמו ניטלין דכולי פרקי' ומ"ש רש"י לקמן במתני' דכל כיסוי כגון כיסוי בור ודות דהוי כבונה כו' נלע"ד לפרש דאין כוונתו דמטלטלי לכסות התנור דלעיל לא פי' כן וכמ"ש אלא כוונתו דע"כ כוונת התנא דתני כיסוי הכלי' ניטלין ר"ל אפילו שלא לצורך כמו הכלים עצמן דאי לצורך גופו ומקומו למה לן בית אחיזה כלל כיון דאיכא ת"כ עליו אפי' הוי מלאכתו לאיסור שרי וכמו שאכתוב בע"ה אלא ע"כ קמ"ל דהוי ככלים עצמן וניטלים לצורך ושלא לצורך וקשיא לי' מ"מ למה לי בית אחיזה הרי מלאכתו להיתר הוא אי שרי לכסות בו ופשיטא דניטלין אפילו בלא בית אחיזה לכך פי' דבלא בית אחיזה מלאכתו לאיסור הוא דאסור לכסות דמחזי כבונה וע"י בית אחיזה הוי מלאכתו להיתר והוי ככלים עצמן לטלטלו שלא לצורך כך נראה לי אמת בדברי רש"י ולעולם מיירי לענין כסות דא"כ לא הקשה מחריות של דקל כלום וכמ"ש ומ"מ לעד"נ

דלא קשה לדברי רש"י כלום אפילו אי מיירי בטלטול דהא כיוצא בזה אמרינן לעיל פ' כירה דף מ"ו דרבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו דשרגא דנפט שרי לטלטלינהו הואיל וחזיא לכסויא ביה מנא ופריך אלא מעתה כל צרורות שבחצר מטלטלין הואיל וחזיא לכסוי כו' ומשני הני איכא ת"כ עלייהו הני ליכא ת"כ עלייהו אלמא אע"ג דחזי לכסוי מ"מ בעינן ת"כ ואע"ג דהתם אלכסות בשבת קאי שלא יחדו מאתמול לכך והכא משמע לישנא דכיסוי כלים שהם מיוחדים מאתמול לכך הן אמת שראיתי בדברי הרב מהר"ז בעל המאור ז"ל שפי' גם דברי ר' יוחנן דבעי ת"כ קאי אלעשותו כיסוי בשבת וא"כ אי רש"י מפרש הכי יש לו ראיה ברורה כמ"ש מ"מ אין דברי רש"י משמע כן דא"כ לא הקשה כלום מדלתות שידה כו' דהתם מיירי שהדלת היה מחובר מאתמול אלא שנתפרקו בשבת ומ"מ היו מיוחדין לכסוי ואפשר דפריך מנתפרקו בחול דבטל יחוד שלהן והוי כמו שרוצה לעשותו כיסוי בשבת וא"כ קאמר ר"י כיון דמתני' משמע דמיירי דכל הראוי לכסות בו כלי אע"ג דלא יחדו מאתמול לכך מכסין בו וזה אינו דא"כ כל צרורות שבחצר יהיו ראוין לטלטל מטעם זה לכך פי' דאיכא ת"כ עליו כמו פ' כירה ודאמרינן לעיל חרס קטנה מותר לטלטלה הואיל וחזיא לכסוי ביה כבר תירץ מהר"ז הנ"ל כיון דמכלי אתו זהו ת"כ שלהם ואפילו נפרש דברי רש"י דמיירי במיוחדין מאתמול לכך מ"מ ס"ל לרש"י דרב אסי לטעמיה דבעי מעשה כל דהו וכיסוי כלים דמתני' משמע אפי' הזמינן לכך במחשבה בעלמא ומשום הכי בעי ת"כ ולעולם אי עביד מעשה כל דהו מהני בלא ת"כ כמו אבן דלעיל אלא ר"י מיירי בלא מעשה ומהני ת"כ: ובזה מיושב ג"כ מה שהקשו התו' לעיל דף קכ"ה דרב אסי אדרב אסי דהשתא א"ש דלרב אסי חדא מהני או ת"כ או מעשה כל דהו והרמב"ן ז"ל בספר המלחמות הסכים לפירש"י והביא ראיה לדבריו מן הירושלמי והאריך לישב קושית ר"ת וכל הסוגיות ע"ש ומה שהקשה ר"ח דאי איכא ת"כ עליה מאי קמ"ל דכלי ניטל לצורך גופו כבר כתבתידלדברי רש"י קמ"ל התנא דכיסוי הכלים הוי ככלים וניטלים כמו כלים אפי' שלא לצורך ולפי מה שהבין ר"ת דמיירי לצורך גופו דהיינו לכסות בו לא הבנתי כלל קושיתו דאדרבה התנא קמ"ל דאע"ג דיש לו ת"כ אין מטלטלין בלא בית אחיזה דהא מיירי בכלים דחברינהו בארעא דגזר ת"ק משום כיסוי קרקע דמחזי כבונה ותורת כלי לא מהני להתיר עד דאיכא בית אחיזה והתימה לי למה לא הקשו התו' אי מיירי לצורך גופו למה לי בית אחיזה כיון דאיכא ת"כ ממש עליהן ניטלין בלא בית אחיזה ואי ס"ל דבלא בית אחיזה מחזי כבונה ובית אחיזה מתירן א"כ הא קמ"ל התנא ומאי פשיטא היא והא בעירובין מבעיא ליה אי עשה לו בית אחיזה אי מותר כמו שהביאו התוס' אח"כ אלמא לא פשוט הוא כ"כ וגם התו' לא הקשו מבית אחיזה כלום אלא דפשיטא דכלי ניטל לצורך גופו וזו אינה קושיא כמ"ש: פרק מפנין דף קכ"ח ע"ב בשר תפוח כו' תימא לימא מפני שהוא מאכל לכלבי' וי"ל דכר"י אתיא ואינו מסריח כפ"ה כו' ונמצא דלפי' רש"י ז"ל האי תימא במקומו עומד וראיתי בנימוקי יוסף ז"ל שכתב בדברי רב חסדא דאית ליה מוקצה והאי כיון דאפי' לכלבים לא חזי אלא לחיה מקצה ליה מדעתיה עכ"ל הרי שכתב דלכלבים לא חזי ולחיה חזי א"כ משום הכי קאמר מאכל לחיה דלכלבים לא, חזי דאיהו גרס גם בפלוגתא דרב הונא ורב חסדא בשר תפוח כמ"ש רש"י נמי וכן גריס הרי"ף והרא"ש ז"ל מיהו קשה בעיני לומר דרש"י ס"ל הכי דהא רש"י ס"ל דתפוח ותפל חדא מלתא היא ובשר תפל

ודאי חזי לכלבים ומ"ש רש"י אין כוונתו שנסרח כבר אלא שהוא מסריח והולך ולכן כתב מסריח ולא סרוח כמ"ש הנימוקי יוסף וא"כ ברור הוא דחזי לכלבים: לכנלע"ד לפרש דרש"י תירץ קושיא זו בלשונו שכתב גבי דג תפל דאינו ראוי לכלום ולכלבים לאו דעתיה למשדיה פי' דר"ש אע"ג דלית ליה מוקצה ה"מ במלתא דחזי קצת כגון נבילה דקיימא לכלבים אע"ג דאתמול היה מוכן לאדם כיון דהשתא מוכן לכלבים לית ליה מוקצה אבל מלתא דלא קיימא השתא לכלבים ודאי מוקצה היא אפי' לר"ש דאינו ראוי לכלום לגמרי וא"כ בשר תפל נמי איכא האי טעמא דלדידיה לא חזי לכלבים אין דעתו למשדיה ולכן קאמר מפני שהוא מאכל לחיה דלחיה דעתיה למשדיה והיינו טעמא דרב הונא נמי משום חיה וכמ"ש הרי"ף ז"ל דהאי ברייתא מסייעא לרב הונא וזה שלא כדברי התו' שכתבו דהאי ברייתא כר"י אתיא דהא רב הונא כר"ש ס"ל ואין לפרש דר"ל דמסייע ליה ולא מטעמיה דר"ה ס"ל כר"ש וברייתא התירה אפי' לר"י משום כל ישראל בני מלכים הם דכיון דאין הלכה כאותה ברייתא דהא ק"ל דכ"י בני מלכים הם שיטה היא ולית הלכתא כחד מינייהו כמ"ש הוא א"כ מסייע אין בו ממש אלא ודאי ס"ל דהאי טעמא לא שייך לכל ישראל בני מלכים דאפי' הדיוטין מגדלים חיות שאינן חשובין כ"כ וע"כ לא קאמרינן אלא לרשב"ג דאית ליה מפני שראוין לעורבין או לנעמיות דדברים חשובים הם ואין דרך לגדלם כ"א שרים ועשירים ותדע דהא קאמר ת"ק דרשב"ג מטלטלין חצב מפני שהוא מאכל לצביי' שהיא חיה אע"ג דלא ס"ל כ"י ב"מ הם דא"כ שברי זכוכית נמי חזי לנעמיות ומאי פליג עם רשב"ג ועוד למה לא קאמר אביי דגם ת"ק דרשב"ג ס"ל הכי וזה יש לדחות כיון דסתם תנא הוא אין לחשבו דלמא חד מהני תנאי הוא כגון ר"ש או ר"י ור"ע ומ"מ מוכח דלא ס"ל לת"ק הכי כמ"ש מחמת קושיות הראשונה ואח"כ מצאתי שפלפלו הפוסקים בזה כמ"ש הב"י בסי' ש"ח והרמב"ם ז"ל כתב כל שהוא ראוי למאכל חיה ועוף המצויי' מטלטלין אותן את החצב מפני שהוא מאכל לצביי' כו' הרי שכוונתי ת"ל לדבריו א"כ טעמיה דרב הונא נמי משום הכי הוא ורב חסדא אליבא דר"י ס"ל אע"ג דעתה הוא מאכל לחיה מ"מ כיון דמאתמול לא היה תפוח עדיין ולא התחיל להסריח כלל והוי חזי לאדם ולא הוי דעתיה למשדיה אפי' לחיה ולכן מוקצה ור"ש לית ליה מוקצה ודו"ק: פרק רבי אליעזר דמילה דף ק"ל ע"ב ד"ה שלא ברצון ר"א קשה לרשב"א והא אמרינן לקמן בפרקי' כל מקום שאתה מוצא עשה ול"ת כו' לע"ד קשה על הרשב"א ז"ל דלפי זה תקשי לר"א אפילו אם אי אפשר להביאו דרך גגות כו' מ"מ לעולם אפשר לקיים שניהם שיכול להביאו פחות מד' ד' אמות כדאמרינן בכמה דוכתי או בזה עוקר וזה מניח וע"כ צ"ל כפי' התו' לעיל דלא דמי להא דלקמן דהכא דהא דמייתי דרך ר"ה ממהר המצוה וזריזין מקדימין למצות וכיון שהתירה התורה דרך ר"ה מותר להביא אפילו אם יש גגות כדי למהר המצוה משא"כ לקמן גבי צרעת אין כאן מצוה באביו יותר מבאחר ועוד נ"ל דלעולם כדכתבי התו' דגבי מילה דגלי רחמנא דדחי שב' לא אמרינן דכיון שהתירה התורה בהדיא א"כ הותרה שבת אצל מילה ולא טרחינן כלל וראיה לדבר נ"ל מהא דאמרינן פ"ק דיומא דף ז' גבי טומאה אם הותרה היא בצבור אי איכא טמאין בההוא בית אב וטהורים בבית אב אחרינא לא מחייבינ' להדורי לאתויי טהורין מבית אב אחרינא אפי' ללישנא קמא דהתם אלמא דלא טרחינן עבור לקיים שתיהן אפילו לאתויי מבית אב אחרינא דאין כאן טרחא גדולה

שהרי ז' בתי אבות היו בפנינו כל שבוע כ"ש לאתויי דרך גגות לעלות הרים ולירד בקעות אבל לקמן פריך אי איכא אחר בפנינו דליכא טרחא כלל ליעביד אחר ומשני דליכא אחר פי' בפנינו דברור הוא דא"א לומר דאין אחר כלל אפילו רחוק מאתנו דזה א"א אלא ר"ל שאינו מצוי בפנינו ועוד י"ל כיון דהותרה שבת אצל מילה אפי' אי ליכא טרחא בגגות יותר מר"ה עבדינן בר"ה דהיתר גמור הוא וכאידך לישנא דהתם דאפי' אי איכא טהורין בההוא בית אב עבדי טמאין דטומאה בצבור רחמנא שריה ה"נ מילה בשבת רחמנא שריה ולא דמי למילה בצרעת דהתם ע"כ לא אמרה תורה שימול ויכוין דווקא לקוץ הבהרת לטהרו דלא סגי בלאו הכי דדיה לצרה שהוא קוצץ הבהרת בלא כוונה אלא בכוונה נמי אתמהא אלא ע"כ לא אמרה תורה אלא שאם אפילו א"א למול בלא כוונה כגון שמל האב ואמר שאני מכוין אפ"ה ימול ושרי ולכן פריך איך משכחת לה דא"א למול בלא כוונה ליעבד אחר כיון דלא צוותה התורה למול בכוונה דווקא אלא דשרי למול בכוונה אם א"א בלא כוונה ואיך משכחת לה דלהוי א"א וא"כ גבי צרעת לכ"ע דחוי' היא דבקושי הותרה ולאו היתר גמור הוא אבל מילה בשבת דצוותה תורה דווקא למול בשבת ולא לדחות למחר משום מילה בזמנה א"כ ס"ל דהיתר גמור הוא כרב נחמן דהתם דס"ל הכי גבי טומאה דגבי טומאה נמי צוותה תורה איש נדחה ואין צבור רשאין לידחות כדי לעשות פסח בזמנו וא"כ היתר גמור הוא וסוגיא דהכא ס"ל כר"נ דהתם ולע"ד חלוק ברור הוא וק"ל: דף קל"א ד"ה לא לכל אר"א עד ותימא הוא היכי שייך למילף ציצית ומזוזה ממילה דמילה דין הוא דמכשיריה דוחין דהיא עצמה דוחה כו'.

לעד"נ דהתו' עצמן תרצו קושיא זו לקמן בדבור ושוין שכתבו דאיכא למילף ציצית מסוכה וא"כ בהא מיושב גם קושיא זו דסוכה ג"כ אין במצותה דחית שבת שהרי מצותה היא ישיבתה ואכילה ושינה ואין בהם דחית שבת דעשית סוכה היא מכשיריה כמבואר בשמעתין ולעד"נ דתירוצם דלקמן שייך גם אדלעיל מיהו קשה לי על תרוץ זה כיון דהכי הוא א"כ היכי קאמר דלא לכל אר"א ומביא ראיה משתי הלחם דלא למדן ר' אליעזר אלא מג"ש ומאי ראיה מהתם דלמא התם איצטריך ג"ש דליכאלמילף שתי הלחם מסוכה ולא משום דבר דבכולהו איכא פירכא כדלקמן כמו שהקשו התוספות אציצית ומזוזה משא"כ ציצית ומזוזה איכא למילף מסוכה דאין לתרץ דגם ציצית ומזוזה יש להם פירכא דלקמן שכן בידו להפקירן א"כ הדרא קושית התו' לדוכתא היכי שייך למילף מסוכה או ממילה הא אית להו האי פירכא וא"כ בלא שתי הלחם ליכא למילף אלא ע"כ האי לאו פירכא היא דאינו לא חומרא ולא קולא אלא טעם בעלמא למה ממעטינן הנך יותר מאינך וקאמר דמסתברא למעטינהו ואי לאו ג"ש דשתי הלחם לא הוי ממעטינן הנך מטעם סברא זו אלא הוי גמרינן להו מסוכה: ולעד"נ לתרץ כל הסוגיא דס"ד דאיכא למילף הנך או מסוכה לחודה כמ"ש או מבינייהו מעומר ומסוכה או ממילה וסוכה וכיוצא בזה דאפשר דגם מסוכה לחודה ליכא למילף דלמא ס"ל כר"ש בציצית דלא נהיגי בלילות כבימים או אפשר דגם בהנך הוי אם עבר זמנם לא בטלה וא"כ צריך למילף גם ממילה יהיה איך שיהיה מ"מ דייק ר' יוחנן דאי ס"ד דיליף ר"א מסוכה לחודה או מבינייהו א"כ ג"ש דשתי הלחם למה לי לילף מבינייהו ממילה ועומר דמאי פרכת אלא ע"כ מדאיצטריך ג"ש ש"מ דמעטה התורה דלא למילף כדאמרינן גבי שתי כתובים

הבאין כא' אין מלמדים מהאי טעמא דאי ס"ד דילפינן מיניה לכתוב חד קרא אלא ש"מ
לא בעי רחמנא דנילף מינה והא דלא דייק ר' יוחנן מכולהו דא"כ קרא בלולב או במצה
למה לי לילף מבינייהו י"ל דדייק משתי הלחם דלמדן ר"א בהדיא מג"ש משא"כ אינך
אין ה"נ דלמא ילפינהו ר"א מבינייהו מעומר וממילה אבל משתי הלחם דייק שפיר
והשתא א"ש גם קושית התוס' דלקמן שהקשו בדיבור אי מעומר דלכתוב רחמנא תרתי
ונילף מבינייהו די"ל דאי הכי הוי ילפינן גם ציצית ומזוזה מינייהו להכי איצטרך קרא
אחרינא וכ"ת מ"מ כולהו ל"ל דנכתוב תלתא מינייהו והוי דייקינן אי ס"ד דילפינן
מבינייהו לכתוב תרתי אלא ע"כ קרא תליתאי אתי למעוטי דלא נילף דזה אינו כלום דאי
הכי לא הוי ילפינן גם אינך מינייהו כגון אי כתב רחמנא מילה וסוכה ועומר לא הוי
ילפינן גם לולב ומצה ושופר ושתי הלחם וכן כיוצא בזה דאין למעט כ"א מלתא דלא
מסתברא כגון ציצית ומזוזה וכמ"ש דכיון דב' כתובים הבאים כא' הן לא ילפינן שום
דבר מינייהו כמו בכל דוכתא דב' כתובים דלא אמרינן דנילף מ"מ מיניה ולא מעטה
התורה כ"א מאי דלא מסתברא למילף מינה אלא ממעטינן הכל ה"נ לא שנא ואדרבא
כיון דקרא שלישי דאימעוט מיניה הוא גופיה מסתברא כגון אי כתבה תורה עומר ומילה
ושתי הלחם והוי שתי הלחם למעט אע"ג דשתי הלחם חובת היום הן ואין בידו להפקירן
וא"כ מסתברא למילפינהו ממילה ועומר ואפ"ה מיעטה התורה א"כ לא בעי קרא דנילף
מינייהו אפי' מלחא דמסתברא דאיך ימעט מלתא דלא מסתברא דהא המיעוט גופיה
מלתא דמסתברא הוא וכן כולהו משום הכי איצטריך למכתבינהו לכולהו והא דפריך
וליכתוב רחמנא בחדא ונילף הנך מיניה ולא משני דאי הכי הוי ילפינן גם ציצית ומזוזה
מיניה י"ל דהאמת משני דאיך יתרץ דהוי ילפינן גם הנך ובאמת ליכא למילף מיניה
ועי"ל דהא דפריך דנכתוב רחמנא בחדא ר"ל למילף נכתוב רחמנא חדא ולעולם צריך
עוד א' למעט דלא ליליף גם הנך מיניה ולמה לי דכתב רחמנא לכולהו וילפינן מקצתייהו
למעט ליכתוב חדא למילף מיניה וחדא למעט והוי מצי לשנויי דא"כ הוי ב' כתובים והוי
ממעטינן כולהו כמ"ש אלא דלא מצי לתרץ הכי דבאמת לאו ב' כתובים הם כיון דידע
התרצן האמת דליכא למילף חדא מחברתה וכה"ג איכא בתלמודא מקומות אין מספר
ולע"ד בהא א"ש כולה סוגיא בלא שום ספק: דף קל"ה ע"ב ד"ה יש יליד בית כו' תימא
היכי משמע לי' מתוך הך בריית' כו' לעד"נ דה"פ דתלמודא קאמר דרב אסי ע"כ אתי
כתנאי ר"ל דהוא אומר דתנאי פליגי בהא מלתא דיוצא דופן דת"ק דר' חמא ע"כ ס"ל
דאפי' אין אמו טמאה לידה נימול לח' דלא כרב אסי א"כ אי ר"ח לא ס"ל הכי הוי
תיובתיה אלא ע"כ ר"א אמר לדידי תנאי היא כיון דס"ל לר"א דמקרא מוכח דבעינן
טמאה לידה הנה הוא מתרץ די"ל דר"ח אתי כוותיה כי היכי דלא תקשי לדידיה מת"ק
דאע"ג דאיכא למידחי דר"ח נמי לא סבר כוותיה אומר די"ל דסבר כוותי' ולא תקשי לי
מאחר דס"ל ברור דבעינן טמאה לידה ולפי דעתי בכל דוכתא דאמרינן למר ודאי תנאי
היא ולמר מי לימ' תנאי היא ומשני אנא דאמרי אפי' כפלוני כו' וא"כ תקשי לאידך מנ"ל
דסבר שום תנא כוותיה הא איכא למידחי כדדחי אידך אלא ע"כ הוא אומר די"ל דס"ל
כוותי כיון דסבירא ליה מסברת עצמו דדינא הכי הוא אי בעית למפרך סברתי מחדא
תנא דוודאי לא סבר כוותי אני אומר דאידך תנא סבר כוותי ולא תקשי עלי דודאי אי
שום אמורא אינו אומר כן מסברת עצמו רק תולה דבריו בדברי שום תנא איכא למידחי

דלמא אין כוונת התנא כן אבל אי ס"ל לפשוט הכי מסברת עצמו ומותבינן עליה מחד תנא יכול לשנויי דאידך תנא סבר כוותי ואז ליכא למדחי דלמא לא ס"ל די"ל דס"ל ולא תקשי לי ועי"ל דדייק דע"כ לר' חמא משום טומאת לידה הוא דאל"כ תקשי כיון דעיקר טעמיה משום דבעינן דומיא דלכם ובשלא הטביל' לאו גיורית היא ולאו דומיא דלכם הוא א"כ מנ"ל למתלי בה כלל הא בקרא ימול לכם כל זכר כתיב דבעי שיהא זכר דומיא דלכם וא"כ ה"ל למתלי בילד עצמו לא באמו דאם הטבילה דאז אין הילד צריך טבילה נימול לח' ואם לא הטבילה דאז הילד צריך טבילה נימול לא' כדכתב רש"י ז"ל בע"ז דף נ"ז דאפי' נולד בבית ישראל בעי מילה וטבילה כשלא טבלה אמו תחלה ומדברי ר' חמא משמע דתלי בה שהרי לא הזכיר הילד כלל כ"א אותה ועוד מדקאמר ילדה ואח"כ הטבילה כו' וטבילה זו מה מעלה או מורדת לולד בשלמא אי בדידה תלי' מלתא קמ"ל דאע"ג דהטבילה ונכנסה לכלל יהודית מ"מ כיון שילדה קודם נימול לא אלא אי בדידיה תליא מלתא מה בכך שטבלה היא הרי הוא צריך טבילה עדיין ועוד איכא נפקותא גדולה דאי בדידיה תליא א"כ אפי' ילדה ולא טבלה אם הטבילו הילד תוך שמונה צריך למולו לח' דאע"ג דק"ל דצריך למולו קודם טבילה וכמ"ש התוס' ז"ל גבי גר פ' החולץ דף מ"ז ד"ה מטבילין אם טבלוהו קודם מילה מהני כמ"ש הרב המגיד ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל פי"ד מהל' איסורי ביאה ואפשר דגבי עבד אפי' לכתחילה רשאין לטבול אותו קודם המילה דגבי גר הוי הטעם דהמילה קשה עליו ואולי יפרוש דקשי' גרים לישראל וכמ"ש הרמב"ן שם משא"כ גבי עבד לא שייך האי טעמא גם נ"ל דעבד בטבילה לחוד הוי עבד למצות דגבי גר אמרינן דאינו גר שהוא ישראל מעליא עד שימול ויטבול אבל טבילת עבדות לחייב במצות ואינו ישראל כ"א עבד בטבילה לחוד סגי דחלין עליו כל חיובי מצות ומילה בכלל שחייב למול וכן מצאתי שהביא הב"י ז"ל בשם הרשב"ץ ז"ל בי"ד סי' קכ"ד דאם טבלה אמו וילדתו אח"כ אפי' לא מל אותו אין עושה יין נסך דעבד כנעני הוא: ונלע"ד דה"ה טבל הוא עצמו דמ"ש דאין לחלק כיון דאיהי סגי לה בטבילה לחודה ה"ה איהו דמידי איריא דמ"מ כיון דעבד בעי מילה וטבילה וכי בשביל שהוא נמכר עמה עדיף וא"כ היכי קאמר ר' חמא בטבלה ואח"כ ילדה דנימול לא' דמשמע אפי' אם הטבילוהו לאו כלום הוא ולא מיבעיא לדברי רש"י ז"ל ביבמות פ' החולץ דף מ"ז דכל טבילת עבד בעל כרחו דפשיטא דמטבילין אותו מיד אלא אפי' לדעת רב אלפס ז"ל דצריך דעת העבד מ"מ הא אמרינן פ"ק דכתובות דגר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד וכן עבד קטן כמ"ש הטור י"ד בסי' רס"ז ואצ"ל בקטן כזה שנמכר עם אמו דהא אמרינן התם דגר שנתגיירו בניו עמו מטבילין אותם בקטנותם דניחא להו במאי דעב' אבוהון א"כ יטבלוהו וימולואותו לח' או אם הטבילוהו דיעבד למה לא יהא נימול לשמונה אלא ע"כ טעמיה לאו משום לכם הוא אלא משום טומאת לידה ולכן תלי בה: שם ד"ה כגון שלקח זה שפחה פ"ה דהוי מצי למימר כגון שלקח כו' וק' דא"כ ת"ק דלעי' הוי ליה למנקט נמי הך רבותא כו' ולעד"נ דא"ש דוודאי לת"ק דלא תלי מלתא בטבילה פשיטא דשפחה וולדה עמה הוי רבותא טפי מזה שפחה וזה עוברה דאע"ג דהשפחה והולד שלו וס"ד דהוי דומיא דלכם וימול לח' קמ"ל וכ"ש כשאין לו חלק באם כלל ואע"ג דהתם נולד בבית ישראל לא ס"ל לת"ק להא מלתא לרבותא כ"כ כיון שאין לו חלק באם ואידך הוו בעיניו רבותא טפי אבל לר' חמא דתלי בטבילה וא"כ לדידיה לא הוי רבותא כלל

בילדה קודם טבילה דאפי' נתעברה וילדה הכל בבית ישראל כיון דלא טבלה לאו כלום היא הוי זה שפחה וזה עוברה רבותא טפי דאע"ג דהטבילה קודם דלרב חמא הוי הטבילה העיקר רבותא: דף קל"ו ע"ב ד"ה הזכר עד מיהו ק' לרבי מהא דתניא בבכורות פ' אלו מומין עד ובדוחק אמר ר"י כו' ומיהו לא דמיא כו' ועוד אומר דהאי קרא בעולת נדבה כתיב כו' הנה לפי זה נשאר' קושיא זו בלא פירוקא ולע"ד פליאה בעיני מאי קשיא ליה כלל דהתינח הרי עלי עולה הוי חומרא דצריך להביא קרבן אחר אבל אם אמר הרי זו עולה הוי קולא גדולה דאם לא חלה קדושה עליהם א"כ הם חולין גמורי' והוא פטור מקרבן אחר כיון דאמר זו עולה ואל אלקים יודע כי אחרי שלמדתי תירוץ זה מצאתי שכתבו התו' עצמן פ' המפלת דף כ"ח ד"ה הא מזכי לחודי' כו': דף קל"ז ד"ה הזכר תימא לרבי כו' הנה בנדה ופ' אלו מומין תרצו קושיא זו: ע"ב ד"ה מל ולא פרע תימא אמאי איצטריך למתני כו' ולא ידעתי מאי קושיא וכי מה ענין פריעה לבשר החופה כו' דבשר החופה הוא נשאר מן המילה גופה והוי כאלו לא מל אבל העור דק שתחת הבשר אימא דלא הוי ערל אע"ג דודאי פריעה מעכבת מדקא מחללינן עליה כדתנן לעיל מ"מ אימא ערל לא מקרי דכל ערל שבקרא היינו אבשר מילה לא אפריעה שהרי לא ניתנה פריעת מילה לאברהם כדאי' פרק הערל דף ע"א וא"כ כלהו קראי דכתיב ערל התם ע"כ אבשר המילה קאי וגדולה מזאת כתבו התוס' פ' הערל ד"ה לא ניתנה פריעת מילה דפריעה הלכה למשה מסיני ויהושע אסמכיה אקרא וא"כ כל ערלה דכתיב בתורה אינו אלא אבשר מילה וא"כ צריך לאשמועינן דהוי ערל גם בפריעה ואינו אוכל בתרומה והתוס' עצמן פ' הערל ד"ה מ"ט לא מהול הוצרכו להביא ראיה דמל ולא פרע אי אוכל בקדשי' משמעתי' דהתם ולא הביאו ראיה ממתני' דהכא דתנן דבשר החופה מעכב מלאכול בתרומה כ"ש קדשים וא"כ ה"ה פריעה אלא ש"מ דס"ל דפריעה שאני ולפי ע"ד נראה דראיה שהביאו שם דמל ולא פרע הוי ערל מדקאמר ר' אלעזר דערל מקבל הזא' מאבותינו שהיו ערלים וקבלו הזאה איכא למידחי דמאן לימא לן דתלמודא דילן ס"ל כפרקי ר"א דאבותינו מלו ולא פרעו דלמא לא מלו כלל וכמ"ש התוס' עצמן בדבור שלפני זה והא דכתב רבינו ניסים ז"ל במגילת סתרים דאבותינו לא היו פורעי' אפשר דקאי אהנך דמלו דהיינו יוצאי מצרים כדכתיב בקרא אפ"ה לא היו פורעי' אבל הנולדים בדרך לא מלו כלל משום חולשא דאורחא אבל לפי שיטתינו דקמ"ל דמל ולא פרע הוי ערל איכא ראיה גמורה דאינו אוכל בתרומה כ"ש קדשים וק"ל: פרק תולין ד"ה דר"א עדיפא מדר"י תימא ולר"א תקשי ליה הנהו קראי דדריש פ"ק דמגילה כו' עד מיהו ק' מנ"ל דעדיפא דלמא בהא מודה ר"י דלר"א לא קשיא הני קראי כלל דאיהו ס"ל דלכם הוי לכל צרכיכם אפילו מכשירין דאפשר וקרא דהוא לא דריש הוא ולא מכשירין אלא דריש למכשירי מילה שלא בזמנה כדדריש לעי' לבדו ולא מילה שלא בזמנה דריש ר"א הוא למכשירי מילה שלא בזמנה דמחד קרא לא הוי ממעטינן כ"א מכשירין השתא דאיכא תרי קראי אימעוט מילה גופה כמו דמצריך ר"א תרי קראי לעיל למילה בזמנה ולמכשירין דמחד קרא לא הוי ילפינן מכשירים דדחו כדכתבי התוספות לעיל דף קל"ב ד"ה תניא כוותי' דלר"א אות ודורות אתי למכשירים וביום למילה גופה ה"נ איפכא אבל לר' יודא לא בעי תלמודא לאוקמי הכי דהא ק"ל הלכתא כר"י כדקאמר רב חסדא התם יהא רעוא דכל הני מילי מעליתא לימרו משמאי ואינך אמוראי ס"ל דהלכה ואין מורין

כן ואי ס"ל לר"י כר"א לא הוי הלכתא כוותיה חדא דק"ל דאין הלכה כר"א דהרי הדבר היה קשה לחכמים ועוד בר מן דין לא אשכחן שום תנא דפליג בהדי חכמים במכשירי מילה כ"א ר"א ואע"ג דר"י קאמר לעיל נוהגין היינו בשעת הסכנה כו' היינו דקאמר משמיה דר"א וליה לא סבירא ליה: דף קלט ד"ה תלא דבשרא לא כפ"ה דפי' בשר מליח כו' דמה שייך הכא נראה לישב אחת אחת דמ"ש מה שייך הכא תקשי גם אכישא דירקא דשייך לפ' מפנין דמיירי באיסור טלטול ודומה לו ממש דקתני גם התם חבילי קש כו' התקינן למאכל בהמה מטלטלים אותן וכן גבי חבילי פואה ואי משום רב חסדא דאמר חד דינא באיסור טלטול גבי כתניתא מייתי אידך דר"ח נמי הנה גם שם אמר רב חסדא דאסור לטלטל בשר תפל ה"ל לאתויי התם וגם לפי' הערוך דפי' משום מוקצה מחמת מיאוס תיקשי דהא מקומו פ' כירה אלא אורחיה דתלמודא הוא להביא לפעמי' דין אחד שלא במקומו קצת אע"ג דשייך למקום אחר יותר כיון שיש לו שייכות גם הכא ולפי מה שאכתוב בסמוך אי"ה אין לו שייכות התם כלל ומ"ש למה הזכיר תלא גם הקושיא הב' דלעיל מוכח דגם דג מליח חזי לאומצא וכן קושיא הג' דרב במוקצה לטלטל סבר כר"ש: נלע"ד לישב הכל דתליא שהוא לפי' רש"י ז"ל מלא החבל שתולין ליבשו מיירי שתלאוהו ליבשו וכשהוא מתחיל ליבש אז הוא אינו ראוי לאכילה כ"כ כמו בשר מליח דעלמא שראוי לאכילה יותר משא"כ כשמתחיל להתיבש אז אינו לא בשר מליח ולא בשר יבש ואפ"ה שרי לטלטולי משום דחזי לכלבים וכר"ש דשרי במוקצה לטלטל משא"כ דכוורי דכשמתחיל להתיבש אינו ראוי אפילו לכלבים אפילו ר"ש מודה דלא מטלטלין כמו דג תפל דמפנין דפי' התוס' דאינו ראוי לכלבי' ולטעמיה דרש"י התם משום דלאו דעתיה למשדיה לכלבים י"ל דתלא דבשרא ראוי קצת למאכל אדם ע"י הדחק משא"כ דכוורי אינו ראוי כלל ואפילו ר"ש מודה והשתא א"ש כל הקושיות גם קושיא ראשונה דלא שייך לפ' מפנין דהתם פליגי רב הונא ור"ח בדר' יודא ור"ש ומהא מיירי עיקר' דשמעתת' דהתם והכא מיירי בדברים דאפי' ר"ש מודה בהו ומ"מ לעד"נ דפי' הערוך עיקר ודוק: פרק נוטל דף מ"ג ד"ה עצמות וקליפין לא כפ"ה דפי' אפילו קשין כו' באמת דברי רש"י ז"ל צ"ע כי מוכח מדבריו דס"ל דבעינן לר"ש שיהא ראוי למאכל בהמה לפחות כמ"ש בשמעתין דלעיל הא לא חזי לאומצא לא ואע"ג דחזי לשונרא כו' ולמטה כתב ושדי מעיה לשונרא אלמא מטלטל להו משום שונרא כו' הרי שהזכיר בכל מקום דלר"ש בעינן שיהא ראוי לשונרא לפחות וכמ"ש, לעיל גבי תלא דבשרא וכן מוכח פ' מפנין דשמואל מוקי למתני' כר"ש ואפ"הקתני סיפא חבילי קש כו' אם התקינן למאכל בהמה כו' ע"כ נלע"ד דרש"י מחקו דאי ס"ד דמיירי מתני' בעצמות הראוין לכלבים א"כ מאי טעמיה דב"ה דאע"ג דס"ל כר"י מ"מ בהא מודה כיון דמתני' מיירי בשבת א"כ ע"כ הבהמה נשחטה מאתמול ובשלו הבשר מאתמול וא"כ העצמות היו מוכנים מאתמול לכלבים ואפילו ר"י מודה כדאמרינן לעיל גבי בר אווזא כיון דמסרח דעתיה עלוויה מאתמול וכמו שהקשו התוס' פ' במה מדליקי' דף כ"ט גבי גרעינין וכן לעיל ד"ה התם כיון דמסרח ורש"י ס"ל דלא דמי גרעינין לבני מעיה של אווז דהתם כיון דמסרח ודאי שדי לשונרא וא"כ מוכן לבהמה משא"כ גרעינין ושער אפונין וכי ודאי יאכל אותם בשבת או בי"ט ואולי לא יאכלם וכל זמן שהם במאכל הוי כאוכל כמ"ש התוס' לשיטתם ולא קיימי לא להיסק ולא לבהמה וכשאכלן הוי נולד אבל עצמות

בשבת כיון דע"כ בשלם אתמול לצורך שבת א"כ אין לך הכנה גדולה מזו דוודאי יאכלם והעצמות ישארו לכלבים והוי ממש כבר אווזא דלעיל ע"כ פי' רש"י דמיירי בעצמות שאינן ראוין לכלב ואפ"ה שרי לטלטלן דמדין גרף של רעי נגעו בה שהם מאוסין על השלחן וגדולה מזו אמרו פ' כל הכלים דאפי' קערות לאחר אכילה שרי לטלטלינהו מדין גרף של רעי כ"ש הא ולכן תני מעלה השלחן ולא תני לטלטל עצמות כפשטן כדתניא בברייתא פ' מפנין מטלטלין העצמות כו' אלא לא שרו ב"ש כ"א מעל השלחן משום גרף ש"ר ואע"ג דבגרף ש"ר מודה גם ר"י דשרי כדמוכח ס"פ כירה דף מ"ז גבי מחתה באפרה דפריך ומי אמר ר' יוחנן הכי והתנן נוטל אדם כו' הא לית ביה פירי לא ופירש"י ור' יוחנן שמעינן ליה דכר' יודא ס"ל ומשני אביי מידי דהוה אגרף של רעי ומה תירץ והא ר"י כר"י ס"ל אלא ש"מ דגם ר' יודא מודה בגרף וכן מוכח פ' בתרא דביצה דף ל"ו גבי עובדא דאביי דדלף בריחייא דיליה ואמר ליה רבה עיילה לפוריך להתם דהוי כגרף ש"ר ואע"ג דרבה כר"י ס"ל כמ"ש התוס' פ' פירה דף מ"ו ד"ה דנפטא מ"מ נראה דלר"י גרף ש"ר אגב מנא מטלטלין איהו גופיה לא והא דמסקינן פ' בתרא דביצה דאפילו איהו גופיה שרי מההוא עכברא דאישתכח באספרמקא דרב אשי התם כר"ש אבל לר"י אסור לטלטלו אם לא אגב מנא וא"כ בהא פליגי ב"ש וב"ה ב"ש כר"ש ומעבירין ביד העצמות עצמן וב"ה לא שרי אלא ע"י ניעור והא דלא פשיט פ' בתרא דגרף ש"ר מטלטלי' אפי' איהו גופיה ממתני' דהכא דמסקינן דב"ה כר"ש ושרי לטלטל העצמות גופייהו י"ל דלמא עצמות שאני דאע"ג דהוי כגרף ש"ר לא מאיסי כולי האי משא"כ רעי או עכברא דמאיסי טפי אימא לא שרי להכי פשיט מרב אשי והכי אמרינן לקמן דרב הונא בריה דר"י עביד כגרף של רעי אלמא דאפי' גרעינין המונחין לפניו על השלחן הוי כגרף של רעי כ"ש עצמות וקליפין שאינן ראוין לכלום אבל פירורין ושער אפונין אין מאוסין ולא הוי כגרף ש"ר וכן משמע פ"ב דביצה דף כ"א דפירורין לא מאיסי אלא שרה אותם ביין ואפי' לר"ש לא שרי אלא מטעם מאכל בהמה ואפשר לומר עוד דגם בפרורין ושער הוי כגרף ש"ר והא דנקט מפני שהוא מאכל בהמה דקמ"ל דאפילו בלא שלחן שרי לטלטלינהו ואין ה"נ דמעל השלחן שרי אפילו בלא מאכל בהמה מטעם גרף ש"ר אלא דנקט טעמא משום טלטול בעלמא בלא שלחן ונקט שלחן איידי דרישא או לאורחא דמלתא דבלאו הכי אין דרך לטלטלן: ד"ה פירורין שאין בהן כזית פ"ה מדקתני מעבירין וק' לר' דברישא נמי קתני מגביהין כו' הנה הוא ז"ל נראה דגרס ברישא מעבירין וא"כ י"ל דתנא איידי דסיפא כמו דבסיפא גופה לשיטת רש"י ז"ל צ"ל כן ע"כ דהא מעבירין קתני גם אשער אפונים ועדשים ואע"ג דמותר לזורקן אלא איידי דפירורי' קתני מעבירין גם אשער ה"ה ארישא ועי"ל דברישא ליכא למיטעי אבל בסיפא כיון דאיכא למיטעי דאסור ה"ל למתני זורקין וכה"ג כתבו התו' בכמה דוכתי ולשיטתי דלעיל הראשונה דהטעם משום גרף ש"ר א"ש כפשטיה דברישא קתני ממבירין דעיקר ההיתר הוא להעבירן מעל השלחן דמאיסי דהזריקה משמע אפילו אין בה צורך ואלו אינן אסורין בטלטול שלא לצורך כ"א ההעברה מעל פניו שלא ימאסו בעיניו ולכן נקט העברה דבלשון הזה נקט טעם ההיתר אבל בסיפא דהטעם הוא משום מאכל בהמה ושרי לזרוק כפשטיה אפי' שלא לצורך לא הוי ליה למנקט מעבירין ומה שהקשו מפ' אלו דברים קושיא גדולה היא ונלע"ד דרש"י לא גרס התם כ"א, מותר לאבדן ולא גרס ביד דהתם אין מאבדן ביד כ"א

מחמת מים אחרונים ניתזין ניצוצות על הפירורין ומאיסי אבל הכא אי זריק להו מאבד ביד וא"כ ר"י תרתי שמעתתא אמר דאסור לאבדן ביד ומותר לאבדן ע"י גרמא או חדא מכלל חבירתה איתמר כנ"ל: פרק חבית ד"ה שמשך מהן שמן פ"ה שמשך זב מאיליהן עד ועוד ק' לר"י כו' לעד"נ דגם רש"י ז"ל אין כוונתו דשמשך פירושו אשמן או אמים שזב מאיליהן אלא כוונתו דאין פירושו שמשך בידים שסחטן אלא כוונתו דמשך שזב מאיליו על ידו כגון שצברן במעטן ונתחממו ויצא מאליהן ולעולם משך אאדם קאי וזהו דנקט והכניסן שכנסן או לאוכלין או למשקין וע"י כן זב מאיליו כי כשהן מכונסין רגיל לצאת מהן משקה, וא"כ מיושב גם הקושיא הב' דרב ור"י מפרש דשאני התם דכיון שע"י גרמתו זב איכא למיחש טפי דלמא יהיב דעתיה אף כי, כנסן לאוכלין שמא יתחרט וירצה אותם למשקין וסחיט בידים ג"כ אבל אם זבו לגמרי מעצמן לעולם חולק ר"י ושרי ומ"ש דאין הלשון משמע כן לע"ד מצינו כן בהרבה דוכתי: דף קמד תאנים ורימונים תימא לי מאי קשה דלמא הא דתניא לעיל במשך כו' הנה לפי שיטתי דלעיל גם לפי' רש"י ז"ל תקשי זאת דהא גם לשיטתו יש חלוק בין משך ללא משך כמ"ש לעיל אבל תימא לי על תימא זו דמאי קושיא דהתלמוד פריך לרב נחמן ב"י אליבא דשמואל דאמר דאין חלוק בין משך ללא משך ולא קתני משך אלא לרבותא דהיתרא דתותים דאפי' משך מ"מ לאוכלין מותר אבל שיהא משך גורם האסור לפי האמת זה אינו דאל"כ מאי' מייתי ראיה דלמא גם בזתים וענבים גורם הא דמשך האסור' כמו בתותי' אלא ש"מ דאינו אלא רבותא בעלמא ולפי האמת אין משך גורם כלום ואפילו אם באנו לחלק בין תותים לזתים מ"מ זתים וענבים תקשי אהדדי ממ"נ דאפילו לאוכלין ס"ל לר"י דאסור אפי' בלא משך לשיטת שמואל כ"ש סתמא וכמ"ש רש"י אלא דפריך מתותי' דאלימא ליה לאקשויי וא"כ אף אם תדחה הקושיא מתותים תקשי מזתים וענבים: ד"ה לא לרצון בסתמא עד והשתא ק' לר"י חדא דבשמעתת' מסקי איפכא לרצון בסתמא כו'.

הנה במה שכתבתי בדבור שלפני זה דהקושיא דהכא קיימא אליבא דר"נ ב"י אליבא דשמואל תתישב גם קושיא זו דסוגיא דהתם ס"ל דשלא לרצון בסתמא ומברייתא דלעיל לא קשיא מידי דמשך שאני וכמו שהקשו התו' דבור שלפני זה וסוגיא דהכא אליבא דשמואל דלא מחלק בין משך ללא משך ותדע דהא התם אליבא דר"י קאי דאיהו אמר דחלב אשה לאו מעין הוא גבי אשה שנטף חלב מדדיה לתוך התנור ור' יוחנן מחלק הכא בין משך ללא משך כמ"ש התו' לעיל בדבור שמשך: ואין להקשות מ"מ שמואל דאמר דשלא לרצון היינו דגלי דעתי' דלא ניחא ליה א"כ לדידיה ע"כ חלב אשה מעין הוא כמו לרבא דהתם וא"כ לדידיה תקשי בריית' דט' משקין דקתני דחלב אשה מטמא ברביעית אלמא לאו מעין הוא כדמקשי לרבא התם י"ל דאה"נ דקשיא לשמואל דשמואל ורבא בחדא שינויא קיימי ובמאי דאיתותב רבא התם איתותב גם שמואל הכא ודברי תורה עשירים במקום אחר כדאשכחן בכמה דוכתישמביא בחד דוכתא דברי אמורא א' ושקיל וטרי בה ובדוכתא אחריתא איתותב תדע מדברי ר"י ז"ל עצמו שהרי פלפל וכתב דהתם ס"ל כאיכא דאמרי דהכא דאמר שאני סלי זתים כו' וקשה א"כ התינח סוגיא דהתם מ"מ הכא לא א"ש דמ"מ לישנא קמא תירץ דשלא לרצון הוא לא ניחא ליה וא"כ תקשי ליה ברייתא דט' משקים אלא ע"כ כמ"ש דאה"נ דסוגיא דהכא לא קאי התם אבל סוגיא דהתם משמע דקאי במסקנא דהא רבא איתותב התם מסיק התם לתרץ המשנה שהביא

רבא ראיה ממנה אלמא דהכי הוי מסקנא וא"כ תקשי אהתם ברייתא דתותי' וע"ז תרצו דס"ל כאיכא דאמרי דהכא מיהו יש לדחות דליכא למידק מדברי ר"י דאה"נ דהתלמוד הוי מצי למפרך אלישנא קמא דהכא מברייתא דט' משקים אלא דלא פריך כיון דאיכ' שינויא אחרינ' דאיכ' דאמרי אבל כיון דמסיק ר"י דגם לאיכא דאמרי לא א"ש תקשי שפיר אסוגיא דהכא בריית' דט' משקים: ומ"מ נלע"ד דיש לישב כמ"ש וכן לשון התו' משמע הכל דלא פריך כ"א אסוגיא דהתם אפי' אחר שדחה ר"י ז"ל דגם לאיכא דאמרי לא א"ש מ"מ לא הקשה אהכא כלום כ"א אהתם ש"מ דהכא א"ש כמ"ש.

ועוד נלע"ד דלעולם אפי' לפי סוגיא דהתם דשלא לרצון דחלב מיירי בסתמא דווקא מ"מ שלא לרצון דזתים מיירי בלא ניחא ליה דהא כדאיתא והא כדאיתא גבי חלב דסתמא לאו לצאת לתוך הקערה קאי אלא לינק התינוק קאי מקרי סתמא שלא לרצון ואפ"ה משום דדעתי' דתינוק כו' אבל זתים וענבים דבני סחיטה נינהו הוי סתמא לרצון עד דאמר לא ניחא לי ואפ"ה שייך למימר יוכיחו דס"ל לרבנן דאי ס"ד דחלב הבהמה מטמא כסתמא אע"ג דסתמא לאוכל קאי ולא למשקה כ"א לינק הולד או ליתנו לתוך מאכל אדם אפ"ה אמרינן כיון דנפיק מאיליו יהיב דעתיה למשקה א"כ זתים וענבים דסתמייהו למשקה יטמאו אפי' בלא ניחא ליה כמו לר' יודא דהכא דס"ל דלאוכלין בשאר פירות הוי בגילוי דעת דלא ניחא ליה ואפ"ה בזתים וענבים אמרינן יהיב דעתיה כי אתי לידי משקה ה"ה התם אע"ג דגלי דעתיה דלא ניחא לי' מיהו כי נפיק יהיב דעתיה וא"כ פרכי רבנן שפיר אי שלא לרצון דחלב היינו סתמא מטמא גם סלי זתים וענבים יטמאו בשלא לרצון דידהו דשלא לרצון דידהו הוי כשלא לרצון דחלב ולעד"נ שיש הרבה סוגיות בתלמוד כן ואע"ג דלר"י ליתי ליה האי סברא כבר כתבתי דר"י מחלק בין משך ללא משך ולא קשיא לדידיה כלום: פרה שואל דף קמח ד"ה איתקין רבא במחוזא כו' עד וזה לשון הקו' דביצה עד משמע מפירושו דאגרא הוא משוי ב' בני אדם וק' לר' כו' לעד"נ דיש לחלק בין סוגיא דהכא להתם דהכא דקאמר דדרו ברגלא מקמי דדרו באגרא הוי פירושו ע"כ דמה דדרו ברגלא שהוא משוי ב' בני אדם אותה משוי לדרו באגרא א"כ ע"כ המשוי הוא משוי ב' בני אדם וע"כ פירושו שישאוהו ב' בני אדם כדמוכח בב"מ דאדם א' נושא לפעמים משוי ב' בני אדם דרגלא ובאגרא א"א לישא כ"א קצת יותר ממשא אדם א' וכיון דמיירי הכא במשא ב' בני אדם ע"כ בב' בני אדם מיירי דמשא ב' בני אדם אין נושאין באגרא כ"א ב' בני אדם אבל התם דקאמר דדרו באגרא מקמי דדרו ברגלא לא הוי פירושו דהמשוי של רגלא לדרו באגרא אלא פירושו מה שרגילין לשאת באגרא ואאדם א' קאי דהא אמתני' דהמעביר חבית ממקום למקום קאי וקאמר דחבית כזו שאדם א' נושא באגרא כו' ומה שאדם א' נושא אין בו משוי ב' בני אדם דא"א לישא כ"א יותר ממשא אדם א' וזוטר ממשוי ב' ב"א כללו של דבר אגרא אין פירושו לעולם כ"א מוט מיהו אין המשוי שנושאין עליו שוה דאי קאי אמשוי ב' ב"א כמו הכא מיירי שנושאין אותה ב' ב"א ג"כ דא"א לאדם א' לישא משוי ב' ב"א במוט א"כ ע"כ מיירי בב' ב"א אבל היכא דקאי אאדם א' כמו בב"א מיירי במה שרגיל הוא לשאת דהיינו נפיש לחד וזוטר לתרי וכ"א לפי ענינו ודבר הלמד מענינו הוא ובזה מיושב נמי מה שק' דדברי רש"י סותרין זא"ז דכאן פי' באגרא נושאין ב' ב"א והתם פי' באגרא מוט כפוף באמצעיתו ונושא אדם א' וע"פ דרכינו א"ש וא"כ דדרו באגרא דקאמר אח"כ קאי ג"כ

אהא דהא לעולם רבא אמשוי שהוא יותר כבד קאי כדמתחיל דדרו בדוחקא משוי שאדם יחידי נושא בכתף לישני וישא ברגלא דדרו ברגלא משא שהוא יותר כבד שהוא משוי ב' בני אדם לידרו אותה משוי באגרא דדרו באגרא שהוא משוי יותר כבד שא"א לשאת ברגלא דאע"ג דרגלא משוי ב' ב"א היא מ"מ כשב' בני אדם נושאין באגרא נושאין יותר לידרו באכפא וכל זה תלוי הואיל ונאמר במימריה דרבא רגלא תחלה כמ"ש: ונלע"ד דגם דדרו באכפא הוי משא יותר כבד שא"א להגביה אותה על הכתפים ונושאין אותה סמוך לארץ ולא למקום רחוק ובזה מיושב מה שהקשו בסוף הדבור דהל"ל דדרו באכפא לידרו באגרא דא"א לידרו באגרא ולהגבי' המשוי ואפשר דהיינו טעמא נמי דדרו באגרא לידרו באכפא שמרויח בזה שאינו מגביה על כתיפיו והא דפירש רש"י ואפילו אינו להקל אין כוונתו אלא על הנשיאה משום דקשיא ליה נהי שמרויח ההגבהה מ"מ לא הוי דומיא דאינך שמרויח שמיקל בנשיאה וקאמר דמ"מ שינוי הוא גם בנשיאה ולא הזכיר רש"י ההגבהה דס"ל דשינוי בנשיאה לחוד נמי סגי כדמוכח מפריס' סודרא עליה ולפי זה אפילו אם ידרו באכפא לא הוי משא כבד מ"מ מיושב בזה קושית התוספות דלשיטת רש"י לא הוי דדרו באכפא טורח יותר מדרו באגרא ובדרו באגרא איכא הגבהה א"כ ישנה להחמיר קצת גם י"ל דגם בדרו באגרא בפריסת סודרא סגי אלא שטוב יותר לשנות באכפא משום הגבהה אע"פ שלפי האמת אין ההגבהה כלום ומטעם זה לא הזכירה רש"י גבי לדרו באכפא אבל מ"מ טוב יותר ולעולם בפריסת סודר נמי סגי וכ"כ הרמב"ם ז"ל לפי שיטתו שיוליך בידיו לפניו או יחרוס סודרא ומה שכתבו דבידים מרבה במשוי יותר מעל כתיפו י"ל דכיון דנושאין כ"א בב' ידיו קל המשוי כמו בכתף א' וגם הוא סמוך לארץ וכמ"ש: ע"ב ד"ה לא מספקין לא כפ"ה דמאי איריא בי"ט כו' לא ידעתי מאי קשיא דלא זו אף זו קתני דלא מבעיא משום אבל דאסור דזה אף בח"ה אסור אלא אפילו משום שמחה דבח"ה שרי מ"מ בי"ט אסור ותני תנא וכולל כל מילי האסורין בי"ט והתימא על קושיא זו דהא תנן התם לא מקדשין ולא חולצין ולא מיבמין ואע"ג דאלו גם בח"ה אסור כדתנן פ"ק דמ"ק דף ח' ולא מיבמין מפני ששמחה היא לו וה"נ אמר שמואל פרק ואלו מגלחין דף י"ח מותר לארס בח"ה ושקיל וטרי לאתויי סייעת' ממתני' ודחי לה ולא מייתי סייעת' מהא דקתני גבי י"ט לא מקדשין ש"מ דבח"ה שרי אלא ש"מ כיון דתני גבי י"ט שאר דינים דליתנהו בח"ה תני כולהו דיני די"ט אפי' דינים דנהיגי בח"ה נמי וכ"ש הכא דהוי לא זו אף זו פשיט' כמ"ש: דף קמט ד"ה אלא איכא בינייהו דכתיב אכותל ומתתאי ולא ידענא אמאי נקט מתתאי לעד"נ פליאה אם הקשו התוספות קושיא זו מעולם דה"ק דאפי' בכותל ומתתאי איכא בינייהו דלמ"ד שמא יקרא לא חייש לשמא ימחוק וכ"ש במידלי דאע"ג דכ"ע אית להו לרבה מ"מ אינו אלא משום לא פלוג בין מידלי ומיתתאי ועיקר הטעם לא שייך במידלי אלא אפילו במתתאי דאיתנה לעיקר גזירה אפ"ה לא חייש ואפילו בלא רבות' לא קשיא כלום דה"ק דכל כותל איכא בינייהו ולא צריכנא לשינוייא קמא דדווקא במידלי פליגי אלא בכולי פליגי אפילו במתתאי ופשוט דא' מהתלמידים כתבה ונתלה באילן גדול: שם ד"ה לעולם דכתב אכותל ומידלי כו' לפ"ה צ"ל כו' וק' לפירושו מה דהשתא לא הוי פלוגתייהו כדמעיקרא כו' ולעד"נ כיון דלא קאמר לעולם כדאמרינן מעיקרא לאו קושיא היא דה"ק אלא לעולם ר"ל דבשינוייא קמא נשאר בהא מלת' דפליגי דווקא במידלי ולא כשינוייא אחרינא

דפליגי אפילו במתתאי כמ"ש אלא דווקא במידלי פליגי וא"כ לא אתי אלא למעוטי מאי דאתמר בשינוייא אחריני דפליגי אפילו במיתתאי ונשאר הא מלתא לחוד משינוי' קמא דפליגי במידלי דווקא אבל מה דאתמר בשינויא קמא דשמא ימחוק לא חיישינן ולשמא יקרא חיישינן בהא לא נשאר שינויא קמא אלא שינויא אחרינא דהוי איפכא דאדרבה שמא ימחוק חיישינן משום דרבה ושמא יקרא לא חיישינן דגודא בשטרא לא מחליף דהטעם דאמר הכא בשינויא קמא משום דלא אסיק אדעתיה עדיין דגודא בשטרא לא מחלף אבל השתא דגלי בשינויא אחרינא האי טעמא לא הדר ביה התרצן מהאי סברא אלא מהא הדר ביה ממאי דפליגי דמשני בכולהו וקאמר דלא פליגי כ"א במדלי ושאר מילי דשינויא אחרינא נשאר ולהכי קאמר ודקא קשיא דרבה ולא הזכיר גם קושיא הראשונ' שהקשו ניחוש שמא יקרא דבאמת הקושי' הא' לאו כלום היא עתה כיון דגלי האי סברא דגודא בשטרא לא מיחליף ומשמע דכ"ע הכי ס"ל דפשיטא דלא הוי שתיק תלמודא לבאר דפליגי בהא כיון דעד הנה לא הוזכרה סברא זו דפליגי בהא אדרבה תלמודא הוי נקט לפשוט דגודא בשטרא לא מיחליף ולהכי קאמר דלא נשאר' כ"א קושי' דרבה דלא פליגי כ"א בדרבה ודוק: דף קנא ד"ה נכרי שהביא חלילין כו' לא כפ"ה שפי' עולמית מדפריך בגמר'.

כו' ונלע"ד דרש"י ז"ל ס"ל דקאי אסוגיא שלפני זה דקתני מחצה על מחצה ימתין בכדי שיחמו חמין ופריך דה"נ כיון דאפשר שנעשה בשביל ישראל ימתין בכדי שיעשו דלפי' התו' קשה לע"ד היכי פריך ומדמי ספיקא לודאי דקאמר ה"נ ימתין כמו ברישא ומי דמי התם ודאי הובאו בשביל ישראל כמ"ש רש"י במתני' דמוכח' מילתא ואע"ג דהמקשן ס"ל דאפי' בספקא צריך להמתין מ"מ אין לדמות הנושאים ולישנא דה"נ דמשמע מכח אידך קפריך דמ"ש זה מזה כי היכי דבהך צריך המתנה ה"נ לצרוך ולפי' התו' שנא ושנא הוא אבל לפי מה שפירשתי לשיטת רש"י א"ש כי היכי דבמרחץ גבי מחצה על מחצה אע"ג דספיקא היא כמ"ש ללישנ' קמא ואפי' ללישנ' בתר' דכתב דלא הוי ספיקא אלא וודאי אדעתא דתרווייהו הוחמה מ"מ פריך הכא שפיר דעשו לו ארון פירושו בשביל נכרי או למכור כמ"ש רש"י במתני' וכיון דלא קתני במתני' דמיירי בעיר שרובה כותיים משמע דמיירי אפי' במחצה על מחצה דגם זה מקרי עשו לו כגון דלא מוכח' מלתא ולכן פריך שפיר במחצה על מחצה מסתמא אדעתא דתרווייהו עביד מי שיקנה הקבר או כותי או ישראל וא"כ ימתין כמו התם: ואין לישב דלפי' התו' פריך דמתני' סתמא תנן כמ"ש ומשמע אפי' ברוב ישראל דמוכחא מלתא דאדעתא דישראל עביד.

דזה אינו דזה לא מקרי עשו לו דודאי אדעת' דרובא עביד וזה נכלל במלתא דסיפא ואם בשביל ישראל כדמוכח סוף פ' כל כתבי אבל מחצה על מחצה משמע דשרי דהא קתני בסיפא ואם בשביל ישראל כו' אבל מחצה על מחצה שרי דזה לא מקרי בשביל ישראל יותר מבשביל כותי ומה ראיה דעשו לו דווקא דלמא סיפא דווקא אלא ש"מ מדלא קתני איסור' ש"מ דשרי כיון דסתרי אהדדי אזלינן לקולא ככל ספיקא דרבנן וראיתי בדברי הר"ן ז"ל שהקשה אפירש"י דלמ' לא קתני עולמית כדקתני בסיפא ולעד"נ דלא קשי' מידי דגבי חלילין לא שייך למימר כלל להמתין בכדי שיביאו ע"כ שיטת רש"י דס"ל דבכל מקום דצריך להמתין הוי הטעם שלא יהנה ממלאכת שבת וגבי חלילין לא שייך הנאה דאין כאן כ"א מצות הספד דהא מסקינן בסנהדרין פ' נגמר הדין דיקרא דשכבא

הוא והטור י"ד סי' שד"ם כתב חלילין בכלל ההספד ומצות לאו ליהנות ניתנו כמ"ש כל הפוסקים גבי נכרי שהביא לולב מחוץ לתחום בי"ט דשרי לטלטלו דלא אסרו חכמים כ"א באכילה ובהנאה ומצות לאו ליהנות ניתנו כמ"ש הטור ז"ל בסי' תרצ"ה ואצ"ל כיון דלא תיבטל המצוה דגם הוא יכול להביא אלא שכיון שהביאם הכותי הם מוכנים מיד ומה הנאה הוא שהוא מספיד ולא עוד אלא דאמרינן בכתובות פ' נערה דאיכא דאורחייהו בחלילין ואיכא לא וא"כ אפי' לא יהיו חלילין כלל אין הרבה ביזיון כ"כ ועוד כיון דיקרא דשכבא מה הנאה מגיע לו מזה והמת הוא חפשי מן המצות א"כ לא שייך למיתני עולמית דמשמע אפי' המתין כדי שיביאו דאין המתנה מעלה או מורדת: ועוד כיון דתני לא יספוד בהן ישראל שפירושו ע"כ במוצאי שבת דבשבת בלאו הכי אסור להספיד א"כ ליכא:.

למיטעי דשרי בכדי שיביאו דאין המתנה מועלת כלום ולא צריך למיתני עולמית ואלמלא שאיני ראוי לחלוק הייתי אומר דגם לדעת ר"ת ז"ל שפי' בכל מקום טעם ההמתנה דחיישינן שמא יאמר לנכרי להביאם כדי שיהיו מוכנים לו מיד הכא לא שייך האי טעמא דמה משכיר בהקדמה ואין אדם עושה מצוה הבאה בעבירה כמ"ש הפוסקים גבי לולב אלא שהפוסקים לא כתבו כן וצריך טעם כי לפי ע"ד סברא חזקה היא ואין לחלק בין זה ללולב כי מצות הספד היא מצוה גדולה ודוחה ק"ש ושאר מצות ולאו ליהנות ניתנו גם לא יעשנה בעבירה כמ"ש, אבל קבורה שהוא פוטר המת מעליו שלא להשהות הטומאה בביתו כדאמרינן פ' המצניע דף צ"ג גם שלא יסריח וכמה הרפתקי כהנה שייך שפיר הנאה ואיכא כדי שיעשו ולכן תני עולמית: דף קנב ע"ב עד שיסתום הגולל עיין בכתובות דף ד' שם תרצו כל הקושיות לבד מקושי' האחרונה מדופק דופקי' שלא נזכרה שם ולענ"ד דדרך הוא לסמוך הדף שמן הצד שלא יפול לאחוריו דוגמת עמוד שעושין בכותל אבנים מבחוץ וכן פי' הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות ופ"ב מהל' טומאת מת: פרק מי שהחשיך דף קנג ע"ב ד"ה דחרש אתי לאיחלופי כו' תימא דא"כ לעיל נמי שוטה וקטן כו' לא ידעתי מאי קשי' דודאי שוטה דלית ליה דעת כלל אע"ג דאיכא למיחש דלמא אתי לאיחלופי מ"מ קטן אתי לכלל דעת עדיף וזה פשוט לתלמוד אבל חרש דאית ליה דעת' אלא דקלישת' היא בהא מבעיא לן אי מהני לאיצטרופי טעמא דאתי לאיחלופי דלהוי עדיף מקטן או לאו תדע דהא גם גבי כותים איכא למיחש לאיחלופי כדאמרינן פרק תולין דף קל"ט ואפ"ה חמור עדיף מטעם דאתה מצוה ע"ש ה"נ בקטן כיון דאתי לכלל דעת ויקיים המצוה בעצמו הוי עדיף אתה מצוה על שביתתו ועוד דהרי גם גבי קטן שייך לאיחלופי כדאמרינן בהני ופירש"י ז"ל ואתי לאיחלופי וכן פ' תולין אמרינן דקטן איכא למיחש דלמא אתי למסרך אלא ע"כ אין לדמות הנושאים דחרש אתי לאחלופי טפי מכולם ותדע עוד דא"כ תקשי כיון דגבי נכרי אתי לאחלופי כמ"ש ואפ"ה חמור דחי ליה וא"כ חש"ו למה דחי חמור משום הני אדם ואתי לאחלופי והלא גם כותי אתי לאחלופי אלא ע"כ אין לדמות חדא אתי לאחלופי לאידך ובודאי שוטה הוא הגרוע שבחלופי' דכל מקום שהסכל לבו הולך ואומר לכל סכל הוא משא"כ חרש נרא' כפיקח לכל דבר ורוב עולם לא ידעי שאינו פקח כדאמרי' בפסחים פ' אלו עוברים בצק החרש שאינו ניכר שהחמיץ כמו חרש שאינו ניכר שאינו פקח: שם ד"ה סוף כי מטא לביתיה כו' תימא כדשרינן להוליכו פחות פחות מד' אמות תקשי ליהנמי הכי ולעד"נ דאהא לא תקשי דידע התרצן שפיר דאיכא תקנתא להא זריקה כלאחר יד דכיון דאינו

אלא איסור דרבנן התירו גבי כיסו הואיל ואין אדם מעמיד עצמו על ממונו כי היכי דהתירו ליתן לנכרי אע"פ שהוא שלוחו וכן פחות פחות מד' אמות דאיכא ג"כ איסור דרבנן לבד מכיסו אבל גבי חבילה ס"ד דליכא טעמא דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו דמיירי בכל חבילות אפילו של קש דאי לא תימא הכי למה ליה לרב אדא האי תקנתא הא איכא שפיר תקנתא במתני' ואי קמ"ל דגם האי תקנתא ש"ד ה"ל לאשמועינן בכיסו דהא תקנתא מהני גם בכיסו כמ"ש הרב המגיד ז"ל פי"ג בשם הרמב"ן ז"ל אלא ש"מ דגבי חבילה לא שייך טעמא דאין אדם מעמיד ולא שריא כ"א האי תקנתא ולכן הוי ס"ל דאסור גם כלאחר יד דאיסורא דרבנן הוא מיהת דהא פ' המצניע דף צ"ב אמרינן דכלאחר ידו פטור וכל פטורי דשבת פטור אבל אסור והתרצן משני דלא היא דגם בחבילה איתא להאי טעמא והא דנקט האי תקנתא בחבילה אורחא דמלתא קתני דע"כ צ"ל כן להני פוסקים הנ"ל ואפי' לדברי הפוסקים דס"ל דדוקא בחבילה איתא להאי תקנתא ולא בכיסו וכמ"ש הר"ן ז"ל מ"מ פריך שפיר בלא האי דיוקא דס"ל למקשן דחבילה משמע אפי' הפסד כל דהו והתרצן משני דמיירי בחבילה דאין אדם מעמיד עצמו עליה או דלא פלוג רבנן והתירו אפי' בהפסד מועט דגם גבי כיסו לא נתנו שיעור כמה מעות בכיס דלא נתנו דבריהם לשיעורין ועי"ל דאדרבה להני פוסקים אתי שפיר טפי דהמקשן סבירא ליה כיון דלא התיר רב אדא בחבילה כ"א האי תקנתא ע"כ הוי הטעם דגבי כיסוי כיון דליתא להאי תקנתא דלא מינכרא מלתא כמ"ש הר"ן שרו רבנן איסורא דרבנן אבל גבי חבילה דאיתא להא תקנתא לא שרו כ"א הא תקנתא דליכא איסורא כלל וא"כ פריך דמ"מ כי מטא לביתיה היכי עביד בלא איסורא ומשני דעביד באיסור ומ"מ כל מה דאפשר למעבד בהיתרא עבדינן ועי"ל דאהולכה פחות מד' אמות לא קשיא מידי דמאן לימא שהתירו לו להכניס לבית אלא שמוליכו שלא יניחו בדרך ובעיר מניחו במקום המוצנע או יושב ומשמרו וכ"כ הרמב"ם ז"ל פי"ג דגבי גוי נותן לו כיסו ומניחו אצלו עד מ"ש ולוקחו ממנו וא"כ דלמא גם באינך עבדינן הכי אבל רב אדא דקאמר עד שמגיע לביתו פריך שפיר דאיך מכניסו לביתו: דף קנה ד"ה אמר ר"פ הכא בכלכלה דחוקה עסקינן כו' וק' לי הא איפכא שמעינן לה כו' בחנם נשארה בקשיא כי זהו אורחא דתלמודא בכמה דוכתי דדחי חד אמורא שום תיובתא אע"ג דלא ס"ל הכי כדי לתרץ חבירו וכ"כ התו' ז"ל עצמן בחגיגה שם: שם ד"ה והלכתא צדדין אסורין ותימא לר' אמאי לא חשיב הני בהדי יע"ל קג"ם כו' גם קושיא זו לא הבנתי מה היא דאביי ורבא לא פליגי כ"א בסוגיא בעלמא ולענין דינא אפשר דתרוויהו שוין דאביי לא קאי כ"א אהא דבעי לאתויי דתנאי פליגי בצדדין ודחי אביי דלעולם דכ"ע צדדין אסורין ופליגי בצידי צדדין ואביי גופא אליבא דהלכתא אפשר דס"ל דצדדין מותרין כרבא וכ"ש צ"צ ובריית מוקי דתנאי היא אלא דליכא לאתויי ראיה דתנאי דוקא היא דנוכל לומר כ"ע אוסרין ואיכא למימר איפכא דאביי ס"ל דצדדין גם צדי צדדין אסורין דס"ל כת"ק דברייתא ורבא פליג אאביי דעכ"פ תנאי היא דאין לחלק בין צדדין לצ"צ ופליגי תנאי בתרוויהו ולענין הלכה אפשר דס"ל דתרוויהו מותרין כרשב"א או כת"ק ותרוויהו אסורין וא"כ כיון דלענין דינא אפשר דאביי ורבא שוין א"כ אין שייך לפסוק הלכה דאע"ג דבהא ליתא לרבא דאמר דאין לחלק בין צדדין לצ"צ דהא פסקינן הלכתא דאיכא חלוק מ"מ נגד אביי אין לפסוק דלא כרבא דאפשר דאביי ורבא לענין דינא שוין ומה

שצדקו דברי אביי בסוגיא אין לפסוק הלכה כדפריך פ' ד' מיתות סוגיא דשמעתתא הלכתא קאמר: שם ד"ה רב יודא פ"ה דהיתר פקיעין הוי שוי אוכלא וא"כ צ"ל דרב הונא ור"י פליגי בהא ול"נ לר"ת לאפלוגינהו בהכי כו' נלע"ד לישב דלא פליגי רב הונא ור"י בהא אלא פליגי באוקמתי דמתני' ותרוייהו ס"ל דהתרת פקיעין הוא לפעמים שוי אוכלא כגון בעלי זוטרי ולבהמה גדולה הוא מיטרח באוכל' וא"כ רב הונא לשיטתו דס"ל דמטרח באוכלא שרי מוקי מתני' בהתרה דהוי מטרח באוכלא ור"י מוקי לה בהתרה שהוא שוי אוכלא דלכ"א הוי התרה דומיא דפספוס דלר"ה הוי פספוס דכיפין מיטרח מיירי גם התרה במטרח ולר"י הוי פספוס דכיפין שווי הוי גם התרה שווי דלכ"א מיירי כל התירא דמתני' בחדא ענינא ואיסורא בחדא ענינא: דף קנז ד"ה הילקטי קטנה מפרש בקונ' שביל קטן היתה כו' ולהאי פי' קשה לר"י דאפי' אין בסדק פותח טפח כיון שהמת נגדו כו' ועוד פי' כו' ולא הבין רבי כו' ואני בעניותי לא ראיתי בכל דברי רש"י ז"ל שהיה המת כולו תחת הסדק אדרבה נראה מדברי רש"י שמקצתו היה תחת הסדק ומקצתו שלא כנגד הסדק שהרי הביא רש"י מתניתין דאהלות טומאה שמקצתה כנגד ארובה ומקצתה בבית בין יש בארובה פותח טפח לאין בה פ"ט א"כ ע"כ בהכי מיירי גם הכא וכיון דהכי הוא יש לישב פירושו דהסדק היה למעלה נגד המאור ושנינו במס' אהלות דארובה שיש בה פותח טפח והמת מקצתו נגד ארובה ומקצתו בבית הבית טמא וכנגד הטומאה טמא אבל אין בה פותח טפח והמת מקצתו נגד ארובה ומקצתו בבית פליגי בה ר"מ ור' יודא ור' יוסי דר"מ סבר דגם באין פ"ט כנגד הטומאה טמא ור"י סבר דאפי' כנגד הטומאה טהור ור' יוסי מחלק אם ראויה הטומאה ליחלק טמא כנגד הטומאה ואם לאו טהור וא"כ י"ל דתנאי דהכא ס"ל כר' יודא דטהור והסדק היה למעלה מן המאור והמת היה מקצתו נגד הסדק וא"כ אם לא היה פ"ט היה נגד הסדק טהור הכל ולא היתה טומאה נכנסת כיון שכנגד הסדק טהור והסדק הוא למעלה מן החלון כמו שפשוט בכל מקום דאם אין אהל ע"ג הפתח או ע"ג החלון אין מביא את הטומאה לבית ואפילו אי מוקף זיזין ואכסדראות סביב לבית אם אין הזיז אוכל בפותח טפח אינו מביא את הטומאה כמ"ש הרי"ף והרא"ש ז"ל בהלכות קטנות ומבואר יותר ברמב"ם ז"ל הל' טומאת מת פי"ז ופשוט הוא דכיון שכנגד החלון טהור איך תבא הטומאה לבית אבל אם הוא פ"ט כיון דמקצת הטומאה היה תחת הסדק וכנגד הטומאה טמא לד"ה בפ"ט א"כ הוי לגבי אותו מקצת כאהל ע"ג ונכנסת הטומאה לבי' ואין להקשות כיון שהחלון היה פותח טפח דבציר מטפח אין טומאה נכנסת לבית כלל א"כ אם אין בסדק טפח א"כ ע"כ מקצת מן הגיגית מאהיל ע"ג החלון וכיון שתחת כל הגיגית טמא חוץ מן הסדק א"כ כיון שמקצתו מאהיל ותחתיו טמא מביא את הטומאה לבית י"ל דלא מבעיא אם החלון היה חלון העשוי לתשמיש פשיטא דלא ק' מידי דהא כבר כתב הרמב"ם פ' הנ"ל דזיז שע"ג החלון העשוי לתשמיש אפי' היה כרוחב אגודל מביא את הטומאה והוא שיהיה גבוה מעל החלון רום אצבע' או פחות אבל אם הוא גבוה יותר מאצבעיים אינו מביא טומאה אא"כ היה רחב טפח א"כ י"ל דהיתה הגיגית גבוה הרבה מן החלון אלא אפילו אם חלון היה עשוי למאור כדמשמע לישנא דמתני' פקקו את המאור וכדמוכח מדברי רש"י כמ"ש בע"ה וגבי חלון העשוי למאור ק"ל דאפילו הוא גבוה כל שהוא שיעורו בכל שהוא כמ"ש הרמב"ם מ"מ הרי כתב הרמב"ם פי"ד דחלון העשוי למאור שיעורו כפונדיון

והוא פחות מטפח וא"כ אפילו אם הסדק פחות מטפח יכול להיות שהוא רחב מן החלון וטהור נגד החלון הכל ומדברי רש"י נראה ג"כ דמיירי בחלון העשוי למאור מדכתב שיעורו כמלא אגרוף דחלון העשוי לתשמיש שיעורו בפ"ט ומ"מ דברי רש"י צ"ע שהרי מלא אגרוף שיעורו בחלון העשוי שלא בידי אדם אבל בידי אדם שיעורו כפונדיון כמ"ש כו' זה הרמב"ם פי"ד והוא במשנה במסכת אהלות פי"ג וכ"כ רש"י עצמו ריש פ' ב' דסוכה דף כ"א ד"ה כמלא אגרוף ומאן לימא לן דכאן לא היה עשוי בידי אדם ואפשר דרש"י נקט השיעור היותר גדול ר"ל שאפי' אם היה שלא בידי אדם וצריך שיעור גדול צ"ל דהיה ג"כ בכאן בשיעור זה ומ"מ לדברי רש"י קושיא זו במקומה עומדת שהרי מלא מקדח הוא כראש של כל אדם והוא יותר מטפח ואלמלא דברי רש"י הייתי אומר דמכח ההלכה מוכח שהיה חלון העשוי לתשמיש דהא שנינו שם באהלות והביאה הרמב"ם פי"ד דחלון שהוא גלוי לאויר הוי חלון העשוי לאורה ואם בנה בית חוצה לה הוי חלון העשוי לתשמיש וא"כ ה"נ כיון דהגיגית מונחת ע"ג אינו גלוי לאויר והוי עשוי לתשמיש ויש לתרץ דבנה בית שאני דהוי אהל קבוע אבל גיגית מיירי שלא בטלה ואהל לפי שעה אינו מבטל תורת מאור כמ"ש רבינו שמשון ז"ל פי"ד דאהלות מתני' ב' ודוק: מסכת כתובות דף ג' ע"ב ד"ה אי דאתי וחליף כו' הקשו על רש"י ז"ל דאין משני כלום דאכתי ליעכב חדש או חדשים עד שילך ע"כ אף דיכילנא לשנויי דכולי האי לא פריך לבטל פריה ורביה משום תקנתא דשקדו כ"א זמן קצר לדחות פעם א' מיהו שנויא דחיק' לא משנינן דא"כ נתת דבריך לשיעורין דמה לי פעם א' או ב' פעמים ואי אמרת ה"נ ב' פעמים נימא גם ג' פעמים וק"ל: ועוד מנ"ל למקשן דלמא לא רצו לבטל פריה ורביה כלל משום תקנתא זו לכך נראה דהמקשן פריך כיון דחזינן דבטלו פריה ורביה שבוע א' משום האי תקנתא דהא חזינן לעיל דקאמר הגיע זמן בא' בשבת דחינן לה ליום ד' וא"כ פשיטא אם הגיע זמן ביום ה' דחינן ליום ד' שאחריו דהאי א' בשבת לרבותא קתני לה דאע"ג דליכא למיחש ביה לאקרורי דעתא ואצ"ל בימים אחרי' דאיכא למיחש לאיסור ובלתי ספק דחינן ליום ד' לא ליום א' משום תקנתא דשקדו א"כ כיון דהאי תקנתא עושה שמתאחרת הפריה ורביה שבוע שלימה ה"נ נעביד הכא אע"ג דאיכא למדחי דהתם אין תקנתא דשקדו דוחה כ"א ג' ימים דמאי דדחינן לה מיום ה' עד יום א' הוא משום טענת בתולים משא"כ הכא דחינן הכל משום שקדו אין נראה ליה לחלק בכך דאי לאו דחששא אלימתא היא לא היו מאחרין כ"כ לבטל פריה ורביה שבוע שלימה אפילו להשלים וק"ל.

גם אין לדחות דמ"מ הכא דחינן יום א' טפי מיום ד' נגד יום ד' ביום א' וודאי אין קפידא ועוד דגם הכא נ"ל דאפשר לאנסובי בליל ד' דיום הרביעי לאו דווקא יום דה"ה הלילה הולכת אחר היום וכן משמע קצת לקמן פ' נערה דפריך אימא דמסר לה לחופה בלילה ויש לדחות דהתם אדאוריית' קאי דלא הוי האי תקנתא דיום ד ומ"מ אין נראה לחלק וא"כ פריך המקשן דווקא אזמן זה אבל יותר לא מצינו לדחות ולבטל פריה ורביה נ"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל בהדיא פ"י דהלכ' אישות דאם הגיע הזמן בע"ש דחינן לה ואינו מעלה לה מזונות מפני שאינו יכול לכנוס ופי' הרב המגיד עד יום ד' ופשוט הוא: דף ד' ד"ה אבל כו' דכל אותן הימים משמע אפילו בשבת נראה לי לישב דבמ"ק פריך נימא כתנאי אי אבילות נוהג בשבת או לאו וקאי אדברים שבצנעה כדמוכח התם בסוגיא וכ"פ התוספת ז"ל שם בהדיא וא"כ אף דדחי תלמודא התם דלא פליגי תנאי בהכי מ"מ י"ל

דרב ושמואל ס"ל דפליגי בהכי ומוקי ברייתא דהכא כת"ק דרשב"ג דס"ל דיש אבלות בשבת ומאי דקאמר מסייע לר"י היינו דלרב ושמואל אתי כתנאי ולר"י אתיא כפשטיה ונראין טפי דברי ר"י כיון דאיכא למדחי דלא פליגי תנאי בהכי דע"כ גם לדברי התוס' צ"ל הכי דהא ס"ל דרב ושמואל מפלגי בין חתן למועד א"כ מאי סייעתא לרבי יוחנן אלא על כרחך ס"ל דמ"מ נראין דברי רבי יוחנן טפי ה"נ כן.

ואם כן אף דלא קאמר תלמוד' לרב ושמואל ודאי תנאי היא כדקאמר בכל דוכת' לא קשה מידי. דהאי דקאמר תלמודא מסייע לרבי יוחנן הוי פירושו כן ולא נחית תלמודא להכי כיון דס"ל לרבי יוחנן דהכי הלכתא כדכתבי התוס' ובכמה דוכתי מצי תלמודא למימר כן ולא קאמר.

עי"ל דע"כ נוהג שבעת ימי אבלות דקתני הוא לבר משבת דהא גם אדברים שבפרהסיא קאי ובדברים שבפרהסיא כ"ע לא פליגי ואפי' את"ל דז' ימי אבלות אין שוי' אלא דבחול נוהג בפרהסי' ובשבת בצנעה ומקרי מ"מ ז' י"א כיון שנוהג עכ"פ בכולן אבלות והתו' מקשים גם מהא מ"מ קשה וכי פליגי רב ושמואל אכל המשניות ובריייתות דתנן, בהם שבעת י"א במ"ק אמרינן הקובר את מתו ז' ימים קודם, הרגל בטלה הימנו גזרת ז' וכמה ברייתות רבו מספר וא"כ היו יכולים להקשות מכמה דוכתי וכל התלמוד מלא מזה יתיב שבעה ושלשים אלא דקרי בכל דוכתי שבעת ימי אבלות דהשבת עולה ומשלים ביניהם א"כ י"ל אף דשבעת ימי המשתה היינו עם שבת יש לחלק דבז' ימי המשתה כיון דגם רב ושמואל מודו דנוהג בהם דברים שבצנעה, דמפלגי בין חתן למועד א"כ אפשר דס"ל דגם בשבת לא תישן אשתו עמו דכיון דבשאר ימים יפרישו ביניהם ובשבת תישן עמו.

יהיה היכר בדבר שמה שבשאר ימים אינה ישנה עמו שהוא משום אבילות ולא הוי דברים שבצנעה ולכך לא חלקו בין הימים דלא להוי היכר. והז' ימי אבילות כבר פירשתי דע"כ הם בלא שבת א"כ שפיר קתני וכל אותן הימים דהיינו בז' ימי המשתה שלמים וז' ימי אבילות הוא בלא שבת וק"ל עי"ל כיון דהוכחתי דז' ימי אבילות הוי בלא שבת א"כ מז' ימי המשתה לא ק' מידי דדלמא מאי דקתני וכל אותן הימים כו' דגם בז' ימי המשתה אסורה להתיחד לאו משום אבילות אלא משום דם בתולי' כדכתבי התוס' לעיל ד"ה בועל בעילת מצוה דאע"ג דאמר רב יוסף דבנידה אשתו ישנה עמו כשבעל לא מצינן לאותביה לר' ושמואל מר' יוסף דמימרא היא ומימרא לא ס"ל ואפי' אי סבירא להו דבבעל ישנה עמו היינו גבי אבילות דעלמא דחמירא אבל באבילות דהכא דאקילו רבנן וכן בנידה דקילא מאבילות כדס"ד דמקשן וכן משני רב אשי ס"ל דאפי' בבעל אסור גם ע"כ לומר דס"ל לרב ושמואל כר"י דבנידה דעלמא בעל שרי אלא בדם בתולים כיון דאקילו ביה רבנן לגמור ביאתו אסור להתיחד אפי' בעל כמ"ש רמ"ה ז"ל בשם הר"י בן מיגש ז"ל כמו שהביא הרא"ש ז"ל בשמ' ונהי דלית הלכתא הכי מ"מ ליכא לאותבינהו לרב ושמואל ומ"מ סייעת' מייתי לר' יוחנן שפיר מדקתני וכל הימי' משמע דכולהו הוי חד טעמא כדכתבי התו' לעיל אבל תיובתא לרב ושמואל ליכא ומ"ש הרא"ש ז"ל דע"כ ברייתא זו לא ס"ל כמשנה אחרונה דהחמירו בדם בתולים מדקתני וכן מי שפרסה אשתו נידה.

לע"ד לאו קושיא היא לרב ושמואל דאיכא למימר דרישא מיירי בשעת חופה דאז יצרו תוקפו אפי' בעל משא"כ באשתו ישנה ה"א דשרי כיון שרגיל בה קמ"ל דאסור ומפרשי רב ושמואל דפירסה נידה מיירי באשתו ישנה לא בשעת חופה וכ"כ התוס' עצמן האי חלוק גם לר"י ואצ"ל לפי' האחרון שכתבתי בשם הר"י בן מיגש ז"ל א"ש דרישא מיירי אפי' בבעל וסיפא מיירי בלא בעל.

ונוכל לומר עו' דאפי' אי רב ושמואל ס"ל דנידה אם בעל מותרת להתיחד דבאמתקשה לומר דפליגי רב ושמואל אמאי דאמרינן בעלמא דנידה שרי ליחודי בהדי גברא מ"מ נוכל לומר דהיינו דווקא באשתו ישנה אבל בשעת חופה אפי' בעל יצרו תקפו וא"כ וכן מי שפרסה אשתו נידה קאי אשעת חופה כמו רישא ואפי' בעל וקושית הרא"ש ג"כ מיושבת דסד"א דווקא דם בתולים דקילי אסרי רבנן להתיחד משא"כ נידה גמורה קמ"ל.

ובזה מיושבת קושיא ראשונה של התו' ג"כ ואין צריכין לחלק בין מועד לחתן וק"ל. ואח"כ מצאתי קצת מדברים אלו בדברי הרב מהר"ש אידלש יצ"ו אפס קצהו.

והכל מיושב בתוך דברינו דמה שהקשה לדברי הר"י בן מיג"ש ז"ל מאי ראיי' מייתי לדברי ר' יוחנן דלמא משום דם בתולים הוא דאקילו בה רבנן. לאו קושיא היא כלל דמסייע ליה דוכל הימים משמע דכולהו חד טעמא הוא כדכתבתי גם מה שהקשה מאי הקשו התוס' ארב ושמואל דלמא לא ס"ל דרב יוסף ובריית משום דם בתולים מלבד מה שנוכל לומר כמ"ש דהתוס' ז"ל ס"ל לקושיא דיוקא דכל הימים י"ל עו' דס"ל לתוס' דדוחק גדול לומר דרב ושמואל ס"ל דנידה אסורה להתיחד דלא כשיטת התלמוד בכל מקום וכמ"ש בשינויא בתרא.

וזהו לדעתי כוונת רש"י ז"ל דפי' פרסה נידה בשעת חופה אע"ג דאפשר דכ"כ משום רב יוסף דלקמן מ"מ נ"ל כמ"ש ובין דם בתולין לנידה גמורה לא ס"ל חלוק כמו שהסכימו כל המפרשים ואפי' תימא שעת חופה שאני מ"מ פירסה נידה למה לי כיון דע"כ מיירי בשעת חופה ואז אסור אפי' בעל כיון דאין חלוק בין דם בחולין לנידה והתוס' לעיל הוו מצו לדקדק כאשר כתבנו אלא דדייקי גם מברייתא דלעיל דלא קתני פרסה נידה וא"כ אין כאן תפיסה עליהם אבל נהי דתפיסה ליכא שנויא מיהא איכא וכמ"ש בשינויא בתרא והוא האמת לפי דעתי נ"ל: שם ד"ה פוקסת ואין נראה כו' ואני ראיתי בקצת פוסקי' דגרסי כי קתני אכיחול ואפרקוס ואפשר דזו היא, גרסת רש"י ז"ל ובספרי' שלא גרסי' פרקוס בק' וא"כ גם זה אינו פרכוס בק' ומה שהקשו מפ' המצניע גם במ"ק הקשו כן דף ט' ולי נראה לחלק בין שרק בשי"ן ובין סרק בס' דלקמן גבי שרק פי' רש"י ז"ל שהוא צבע המאדי' את הבשר משמע שהצבע בעצמו אינו אדום אלא שמאדים את הבשר וגבי סרק פ' המצניע פי' שהוא צבע אדום בעצמו גם פ' המצניע קראו בשם בלע"ז ולקמן פ"ב כתב סתם שהוא צבע משמע דלא ידיע ליה מה שמו וא"כ פ' המצניע ומ"ק פ"ק איתא סרק בס' הן אמת כי ברש"י ז"ל נרשם שרק בשי"ן ואפשר שט"ס הוא א"נ התם פירש"י ז"ל בהדיא דפוקסת הוא שמחלקת שערה ובזה מיושב ג"כ דתקשי לרש"י ז"ל כיון דאמר פ' המצניע דכוחל' ומעבר' שרק חייבת משום צובעת א"כ גם פוקסת תתחייב משום הכי ולמה אמר משום בונה ובזה מיושב שפיר דפוקסת אינו צבע אדום אלא שמאדים הבשר ואין זה צביעה דע"כ צ"ל התם להך לישנא דפי' רש"י

התם דפוקסת היינו טחה בצק על פניה להאדים הבשר משא"כ כחול גם סרק הוא צבע אדום ונצבעת בו וכן מצאתי בערוך ז"ל בערך סרק שהביא מפ' ט"ו דכלים סירקן וכירכמן שהוא צבע קורין בלשון ישמעאל זרקון והוא ששר דקרא ובערך שרק כתב מפ' המצניע לא תעביר שרק על פניה פירוש שרק בשי"ן צמר גפנים כו' הרי מבואר דהוא ענין אחר גם מדכתב פי' שרק בש' משמע דסרק בס' הוא ענין אחר ואתי הכל על נכון וק"ל: דף ה' ע"ב ד"ה זה גודל נ"ל לתרץ דבוהן היתה קבלה בידם שהוא גודל אלא דלא ידעינן איזהו מקומו של גודל די"ל דהאמה נקרא גודל ע"ש שהוא ארוך מכל האצבעות או גודל נקרא האחרון ע"ש עביו לכן אמ' זה גודל ואע"ג דאי אמר זה בוהן הוי נמי א"ש מ"מ התנא נקט איך שנקרא בלשונו דמצינו האמוראים מקפידים לשנות במשנה דווקא כלשון חכמים כמו שמצינו בחולין פ' ראשית הגז אתנייה רחילות אע"ג דבקרא רחילות כתיב לשון תורה לעצמה ולשון חכמים לעצמה וכן בע"ז פ' ר"י משא"כ זרת ואצבע גם בלשונו היה נקרא כן וכן התרגום תרגם על זרת זירתא ואפשר דנקרא כן ע"ש קטנותם כמו כתר לי זעיר וכן בגמר' ר' זירא הוא ר' זעירא כדאיתא בירושלמי ומה שהקשו ואפי' אי לא מחלק כו' לא הבנתי קושי' זו כיון דהתורה הקפידה שתהא כל מצוה דווקא באצבע מיוחד ואידך אצבעות לא יסייעו ולא יהיה להם חלק במצוה זו א"כ אם היה מחובר לא היתה מצות נתינת בוהן בגודל דווקא כיון שהוא מחובר לאצבע והוי הכל אחד עם אצבע וא"א לעשות דבר בגודל בלתי אצבע א"כ אצבע הוא המסייע ויש לו חלק והתורה הקפידה דווקא על בוהן ועוד נ"ל כיון דק"ל דביאה במקצת שמה ביאה אלא דמצורע שאני דהותרה לו להכניס ידיו לבהונות כדאי' פ"ק דיבמות ובזבחים א"כ כל מה דיכולין למעט הביאה שלא יכניס כולו טפי עדיף וא"כ להכי נחלק הבוהן שלא יכניס המצורע כ"א הגודל לבד וכן מצאתי בפי' רש"י ז"ל ביומא פ' הממונה דף ל"א שכתב ומכניס הבהונות משמע קצת שאינו מכניס כ"א הבוהן ואע"ג דבכל דוכתא אמרינן ומכניס ידו לבהונות משמע שמכניס כל ידו לצור' בהונו' אפשר דפשיטת היד קרי הכנסה דפשיטא שלא היו מצמצמין לעמוד בסוף עובי החומה כדי לפשוט הבוהן לבד נ"ל: שם ד"ה מהו לבעול כו' עד מיהו ע"כ נראה דלא ידע לה כו' ולענ"ד נראה מדברי רש"י ז"ל דגזירה שמא ישחוט בן עוף הוא קאי לצורך סעוד' נישואין לעי' ד"ה משום חשבונות פי' שאם יכנוס למוצאי שבת יעשה סעודה בלילה כו' א"כ ס"ל דמאי דקתני בברייתא בין כך ובין כך לא יבעול ר"ל לא יכנוס לא בע"ש דהבעילה היתה מיד בשעת נשואין דהא קאי אברייתא דבשני לא יכנוס ומחמת האונס שמת אביו של חתן כו' מותר לכנוס ולבעול מיד בין כך ובין כך אפי' מחמת אונס לא יכנוס ויבעול לא בע"ש כו' א"כ למאי דמסיק גזירה שמא ישחוט בן עוף הוא לצורך נשואין שישא במ"ש ובאמת מלבד דמשמע דקאי בברייתא אנשואין במ"ש לא מצינו ג"כ שבשעת בעילה היו עושין סעודה דלקמן פ"ב מייתי כמה סימנים שהיו עושין בשעת נשואין ואם היו עושין סעודה בשעת בעילת מצוה אין לך סימ' גדול מזה אלא ע"כ לצורך סעודו' נשואין ישחוט משא"כ הכא קאי הבעיא שנישא' ביום ד' והמתין לבעול עד מ"ש כדפי' התוס' עצמן לפני זה דבהא לא שייך טעם דשמא ישחוט בן עוף כמ"ש כ"א טעם החבורה וא"כ אין כוונת רש"י ז"ל על ברייתא דלא יבעול בע"ש ולא במ"ש דהוי טעמא משום בן עוף אלא בברייתא דמפרישין את החתן כו' דמפורש משום וכו' וכן משמע קצת בשמעתין לקמן דקאמר מאן חכמים

ר"ש כו' וקשה נהי דשמעינן לר"ש דס"ל דבר שאין מתכוין מותר לא ס"ל מ"מ גזירת בן עוף לא שמעינן ליה אלא ע"כ לא שייכא הכא האי גזירה וכן הרמב"ם ז"ל הביא אין נושאין נשים לא בע"ש ולא במ"ש משום חלול שבת ופ' ל' מהל' שבת הביא דמותר לבעול בתולה בתחילה בשבת הרי מבואר כדברי: שם ד"ה דם מיפקד פקיד כו' לא כפי' רש"י ז"ל כו' ואני אומר חס ליה לאותו צדיק ז"ל שיהא כוונתו על חובל שיצא ממנו דם שיהא משום צובע כ"א רש"י ז"ל פי' על חבורה דשמונה שרצים דקאי אנצרר דם ולא יצא כמבואר שם דזהו החילוק בין ח' שרצים דיש להן עור חייב אצרר הדם משא"כ שאר שרצים אינו חייב עד שיצא מהן וא"כ מתני' דח' שרצים דקתני החובל בהן חייב ושאר שקצים ורמשי' פטור ע"כ אנצרר קאי וכמ"ש דביצא אפי' בשאר שרצים חייב וע"ז פי' דהוי הטעם משום צביעה שנצבע העור ונתאדם וזה אינו בשאר שרצים אבל ביצא הוי הטעם משום נטילת נשמה לכל הפי' ולכן חייב אפי' בשאר שרצים, ובשוחט פליגי רב ושמואל פ' כלל גדול דס"ל לרב אע"ג דיצא מהן דם מ"מ חייב אף משום צובע דניחא ליה בצביעה כדאיתא התמשא"כ במילה.

וגבי בתולים דליכא צביעה פשיטא דהתם רב מודה דאינו חייב כ"א משום נטילת נשמה. ואין להקשות כיון דס"ל לרש"י ז"ל נטילת נשמה ל"ל לפרושי בלא יצא דם משום צובע תיפוק ליה ג"כ משום נ"נ.

הא לאו קושיא היא דרש"י ז"ל לא סבירא ליה האי סברא היכא דלא יצא דם דלהוי נטילת נשמה משום דסופו לצאת. וזה נ"ל פשוט בדעתו ז"ל מלבד דאיכא למימר עוד הכא גבי בתולים דהוי צובע דניח' ליה דיצא דם על המפה לראות שהיא בתולה כדכתבי התוספות ז"ל בתר הכי: דף ו' ע"ב ד"ה אלא מעתה שושבינין למה פי' הקונטרס שמא יטה והיא לא תסיק אדעת' עד ועיקר תירוץ חסר מן הספר ולי הצעיר קשה עוד לדעת רש"י ז"ל האי אלא מעתה דמשמע דבלאו הכי לא ק' מידי והא אפי' לא חיישינן להטיה ע"כ צ"ל דלא היו מעמידים שושבינין אלא שלא יראה ויאבד דשאר רמאות ליכא כלל וא"כ מאי פריך דלמא גם עתה היו מעמידין שושבינין משום הכי וי"ל דה"פ בשלמא אי לא חיישינן להטיה היו מעמידין שושבינין לתקן הרמאות שלא יראה ויאבד דליכא שום רמאות אחר אבל אם בקיאין בהטי' לא תקנו כל הרמאות דהא ע"כ רמאות דשמא יטה ונהי דרמאות דאבידה תקנו רמאות דהטיה לא תקנו ותירץ דבהטיה ליכא רמאות דתוכל לכפור ולכן הקשו התוס' שהתרצן לא תירץ כלום ועיקר התירוץ דגבי הטיה ליכא רמאות זהו חסר ואני אומר דברש"י שלנו אין כתוב שמא לא תסיק אדעתא שהטה.

לכך נ"ל דרש"י ז"ל הכי כוונתו דגם המקשן ידע שהיא תוכל לכפור בו ולומר עדיין בתולה אני אך היה סובר שהיו מעמידין שושבינין לברר כל טענותיהם דלא מבעיא דחיישינן שיעשה ערמה ויאבד המפה בידים והיא לא תדע שאבדה שתכפור בו כמ"ש לקמן אלא אפי' אם יהיו מחולקין והוא יאמר לא מצאתי והיא אומרת מצאת ונאבדה המפה וכמ"ש רש"י ז"ל לקמן דף ט' ד"ה האומר פ"פ לא נדע מי אומר אמת ושמא נוציא ממון שלא כדין ולכן פרסו מפה והעמידו שושבינין דבזה נתברר עם מי האמת ולא יוכל א' מהם לכפור כלל ולכן פריך דאי חיישינן להטיה א"כ לא תקנו כל טענותיהם דעדיין יהיו מחולקין זה יאמר לא הטיתי וזו תאמר הטית א"כ מה מועילין שושבינין כיון דחשו

חז"ל לברר טענותיהם לא הועילו כלום דגם עתה בשושבינין תטעון שהטה ולא נדע האמת ותירץ לא שתקנו שושבינין לברר טענותיהם דוודאי יש כמה טענות שתוכל היא והוא לטעון ולכפור זה את זה אלא שושבינין באו לתקן שלא יראה ויאבד ויהיה פשיטא האמת אתו כיון דליכא דם דיוכל לאבד והיא לא תדע אם אבדו ועל כרחה תודה גם היא אבל בדבר שתוכל לכפור אותה לא בקשו חז"ל תקנה כי לא שכיח שיטעון דבר שהיא יכולה להכחישו ומ"ש רש"י ז"ל דאילו בהטיה הוא לשונו ז"ל שתירץ דמה תקנו שמא גם בהטיה יעשה רמאות שלא תוכל לכפור לכן כתב דשם א"א שלא תוכל לכפור ולא תקנו אלא דבר דאיכא למיחש דלא תוכל לכפור כנ"ל: שם ד"ה ואם להוציא ממנה ותימה דהא שמואל כו' לענד"ן לפי מה שלמדתי מדברי רש"י ז"ל לא צריכינן כלל לסברת מלאכה שאינה צריכה לגופה רק הטעם דאסר שמואל אע"ג דלדם הוא צריך ודם מיפקד פקיד מ"מ אסרי חז"ל דהוי כחובל דכיון שהפתח סגור בפניו וע"י פתיחת הפתח יוצא הדם הוי כחובל וכמ"ש רש"י ז"ל לקמן לפי האמת וכן מוכח פר' ר"א דמילה דף קל"ג דקאמר רב פפא אומנא דלא מייץ סכנתא היא ומעברינן ליה ופריך פשיטא מדקא מחללינן עליה שבתא סכנתא היא ומשני מ"ד דם מיפקד פקיד כו' ויש לדקדק היכי ס"ד דלא נילף ממתניתין דסכנה היא א"כ מאי קמ"ל מתני' דעושין כל צרכי מילה ומוצצין פשיטא דבלאו מילה שרי ואפילו נאמר דהתנא קמ"ל דמיפקד פקיד מ"מ למה אשמעינן גבי מילה דמשמע דווקא במילה שרי הא בעלמא נמי שרי אלא ע"כ אסורא דרבנן מיהא איכא וכן פירש רש"י ז"ל שם בהדיא ד"ה מהו דתימא כו' עד ואין כאן איסור תורה משמע בהדיא דאיסורא דרבנן מיהא איכא וגם כאן לא קמבעיא ליה דשרי אלא משום מצוה וכדפירשו התוספות ז"ל לשיטתם ובזה מיושב ג"כ מה שהקשו התוספות לעיל ד"ה לעולם איך מתורץ שמואל אדשמואל.

ובזה א"ש דאמאן דאסר לא קשה מידי דחכמים אסרו אף אם לדם הוא צריך כמ"ש ובזה מיושב גם המקשן למה הקשה אדרב ולא אדשמואל דלדברי התוספות ז"ל לא תירצו כ"א על התרצן אבל המקשן דלא ידע אלו הסברות לא תרצו למה לא הקשה גם אשמואל ואע"ג דהבעיין הוה פשיטא ליה דאם לדם הוא צריך הוא מותר מ"מ שמואל לא ס"ל הכי דע"כ צ"ל הכי גם לשיטת התוספות ז"ל דהוי ס"ל לרבי אמי דשמואל אסר אף אם לדם הוא צריך יהיה הטעם מה שיהיה ולי הצעיר קשיא על פירוש התוס' דר"א מקשה אשמואל א"כ איך לא הוה קשה לר' אמי דשמואל אדשמואל דס"ל לשמואל דבר שאין מתכוין מותר ואפילו אם צריך למלאכה אלא שאין מכוון כדאשכחן גבי בהרת דאי לאו דהוי פסיק רישא הוי שרי אע"ג דצריך ליה וניחא ליה והכי מוכח בכמה מקומות וכמ"ש התוספות פרק כירה.

דף מ"א ד"ה מיחם ואצ"ל אם אינו צריך ולמה אסר כאן::. שמואל כיון שאין מתכוין ולא הוי פסיק רישיה ואע"ג דגם התוספות הקשו כעין זו מ"מ עדיפא ה"ל לאקשויי דשמואל אדשמואל ויש לדחוק דאפשר דר' אמי לא ידע דשמואל התיר.

דבר שאין מתכוין רק האי מימרא דאסור לבעול ידע. ולפי שיטתינו א"ש הכל וא"כ הקשה ר"א דמ"ש דהתירו להוציא.

לחה וכמ"ש התוספות לשיטתם דאע"ג דלא התירו כ"א משום צערא היינו משום דהוי פסיק רישיה לענין הפתח והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דאסור ואפילו לר"ש אי לאו משום צערא אבל הכא דאינו מכוין כלל ליכא איסורא משום פתח כלל כ"א משום הדם וכמ"ש והתם אפילו לר' יודא ליכא איסורא משום ליחה כלל כ"א משום הפתח דבהא לא פליגי ר"י ורבי שמעון דהא לא מוקמינן להאי ברייתא כר"ש ב"א משום מלאכה שאינה צ"ל דהיינו הפתח כדאיתא פרק שמונה שרצים ומשני דהכא גרע דדם לא עקיר לגמרי והוי כמו חבורה ואסרו חז"ל והכי משמע בפירוש רש"י ז"ל שכתב שהוא מחובר קצת ולא כשאר דם איברים ולא שהתרצן תירץ דדם חיבורי מחבר ולמאי דמשני השתא מיושב ג"כ דהבעין הוי פשיט' ליה אי מפקד פקיד דשרי דהיה סובר דפקיד לגמרי ושמואל דאסר ס"ל דלא פקיד לגמרי ומחזי כחובל והיינו טעמ' דמציצ' נמי שהבאתי לעיל מפרק ר"א דמילה וזה אמת ויציב בעיני בלי ספק עוד נ"ל שיטה אחרת דר' אמי מקשה אהאי סוגי' דרב' ואביי שפלפלו אי הוי פסיק רישיה ולא התיר רבה כ"א לבקי אבל אי ידעינן שאינו בקי כמו בבליי' אסר משום פסיק רישיה ולכן הקשה דגבי מפיס מורסא התיר ר"ש אע"ג דהוי פסיק רישיה כיון דהוי מלאכה שאינה צ"ל וגם אינו מתכוין.

וקרוב הדבר: בעיני דר"ש מתיר דבר זה אפילו היכא דליכא צערא כיון דהוי תרתי לטיבות' דוגמת שכתבו התוספות לעיל גבי מקלקל בחבורה דאפי' ר"י שרי כיון דאיכא תרתי וכן מצאתי בתו' בפרק כירה דף מ"א ד"ה מיחם שפינהו דכתבי דר"ש אפילו בפסיק רישיה היכא דהוי מלאכה שאינה צ"ל פטר אבל לא מוכח מדבריהם דשרי לכתחילה ומ"מ במקום צערא פשיט' דשרי דלא גרע ממלאכה שאינה צ"ל דמיירי אפי' במתכוין ואפ"ה שרי ר"ש ובהא מיושב שפיר מה שהקשו בה"ג והביאוהו התוס' בשבת דף נ' ד"ה הצד נחש דשמואל אדשמואל דהכא ס"ל כר"ש והא שמואל במלאכה שאינה צ"ל סבר כר"י ובהא א"ש דגבי נחש אינו מתכוין לצודו כלל אלא משתדל שלא ישכנו ואינו מתכוין כ"א להבריחו מעליו אלא שניצוד מאליו וכן משמע לישנ' דבריית' ס"פ האורג אם מתעסק בו שלא ישכנו כו' ולישנ' דמתעסק משמע שלא במתכוין כדאמרינן המתעסק בחלבי' ובעריות כו' בסנהדרין ובכריתות והכי אמרינן גבי שופר המתעסק לא יצא וא"כ הוי תרתי שאינו מתכוין ואינהצ"ל ואם יגזור השם בחיים אאריך בזה אי"ה ובפרט בסוגי' דכירה הנ"ל מה שדימה המקשן להשוות מלאכה שאינה צ"ל לדבר שאינו מתכוין וכמו שהקשו התוספות שם דנראה דהמקשן היה סובר דצירוף הוי פסיק רישיה כדמשמע לישנ' והלא מצרף עד שהוצרכו התוספות לתרץ והלא שמא מצרף וא"כ לא שרי שמואל כ"א מטעם שאינו צריך לצירוף ולכן הקשה והתרצן תירץ דבדבר שאינו מתכוין סבר כר"ש דהתיר אפילו פסיק רישיה אם אינה צ"ל כנ"ל והשם יודע כי אחרי כתבי זמן ארוך מצאתי שכתבו התוספות פ' כל התדיר דף צ"ב כיוצא בזה ולא כדברי וא"כ פריך רבי אמי דאפילו הוי פסיק רישיה שרי כיון דאיכ' תרי מילי מעליות' דומים דמפיס מורסא או משום מצוה פריך דהוי בצער' כדפירשו התוספות ומשני התם עיקר הלחה ואינו צריך לפתח כלל דמיד שנפתח קצת אינו חושש שיסתם מיד כדפירש רש"י ז"ל סוף האורג משא"כ הכא כיון דלא עקיר צריך לפתח קצת שיצא הדם הנבלע עוד נראה לפי' רש"י ז"ל שפי' אם לעשות לה פה שמתכוין ליפותה נראה דלא מקרי פתח

אא"כ פותחה ממש וקולפה סביב ובשבת פרק האורג פירש שם שעושה כדרך הרופאים וא"כ אתי האי שינויי' שפיר דהתם כיון דעת' אינו צריך להאי יפוי וקילוף כלל אלא בבקיעה מועטת יוצא הליחה א"כ אפילו עושה פתח כיון שאינו צריך לו ולא מתכוין לפתח ולא ניח' ליה ביה ולרצונו יחזור ויסתום שרי משא"כ הכא צריך הפתח להוציא הדם וניח' ליה ביה אסור בפסיק רישיה וכן פלפלו התוס' והערוך לעיל אם פסיק רישיה דלא ניחא ליה שרי וגבי מפיס מורסא משום צער' לד"ה שרי כדאית' בתוספ' ריש פרק הבונה דף ק"ג וזה הפי' נראה אמת ונכון וא"כ ר' אמי לא אשמואל פריך כ"א ארב' דאוקי ברייתי' כר"ש ואמר דאסור בפסיק רישיה וא"כ הקשה מר"ש ובלא פירושי מ"מ נתישבה קושי' א' דתוספות אפילו אם ר"א פריך אשמואל מה שהקשו דשמואל אסר במלאכה שאינה צ"ל כר"י דהכא דהוי תרתי שרי וק"ל וכמ"ש: דף ח ע"ב ד"ה כי תניא ההיא בב"ה ואין נראה לר"י ואני אומר כי מצינו דוגמתו בברכות פרק מי שמתו דאע"ג דקתני התם וחייב בכל מצות האמורות בתורה מ"מ קתני ומברך ומזמן ומזמנין עליו.

ואפשר לפרש דאיצטרך דס"ד כיון שאכל אינו חושש לאכול ודואג ומתאנח וכמ"ש רבינו ירוחם ז"ל בשם הרא"ש ז"ל הביאו הב"י ז"ל סי' שע"ח א"כ לא יברך על אכילה זו וגם אפשר דלא מקרי שפי' ובטובו חיינו קמ"ל ומה שהקשה מסוגיא דשמעת' נ"ל כי רש"י ז"ל ס"ל דאין כוונת המקשן כ"א לסתום דר"י לא מיירו בשורה אבל אה"נ דבריית' כבר היא מתורצת וכמ"ש לקמן וכ"ת מ"מ למה לא השיב התרצן דר' יוחנן מיירי בברכה שמוסיפין בברכת המזון י"ל דאין זה נקרא ברכת אבלים דברכת אבלים משמע ברכה שמברכין על האבילות ועל הנחמה כדאית' בנוסח הברכה דוגמת ברכת חתנים שהיא על הזיווג ועל שמחת חתן וברכה שמוסיפין אין בו שום זכר לאבילות כ"א צדוק הדין על המיתה ותפילה על השבתתה וא"כ למה תקר' ברכת אבלים ולא עלה על דעת המקשן ולא התרצן שברכת אבילים תהיה פירושה זו הברכה ואין להקשות א"כ בלא שינוי' דתרצן תקשי מאי ברכת אבילים דקאמר ר"י דאף דנוכל לומר דידע דהיא ברכת רחבה אלא דסותר דברי התרצן שפירש בשורה מ"מ בתר הכי דפריך רחבה כל ז' ימים מי איכ' תקשי ליה בלאו הכי בשלמ' לדברי ר"י ז"ל היה המקשן מפרש הכל על ברכה הנוספ' בב"ה י"ל דהמקשן ידע ברכת אבלים דלקמ' אלא דלא ידע שמברכין אותה ברחבה בהבראה דהיה סובר שמברכין אותה כל ז' לנחומיה וידע דר"י אהאי ברכה קאי אלא דהיה סובר דגם הברייתי' אהא קאי ולכן הקשה וכשתירץ דקאי הברייתי' אברכת המזון ור"י אשורה לא הקשה שוב מברייתי' כלום כיון דברייתי' אברכת המזון קאי כ"א על התרצן הקשה דר"י לא קאי אשורה דנראה לו דדברי ר"י בסגנון חדא מיירי מדכלל חתנים בכל המימרות משמע דכולהו חדא ענינא הוא אלא דמאן דמתני הא לא מתני הא וכל חד היה מתני דברי ר"י באופן אחר נוספ' אחברתה, וא"כ א"ש וע"כ צריך לפרש כן לדברי הגאונים ז"ל שהביא הטור ז"ל בי"ד סימן שע"ט דברכה הנוספ' היא אפילו ביחיד ולדברי התוספות ע"פ הוכחה שלהם ישארה במסקנא דבריית' מיירי בברכת אבילים שבברכת המזון וא"כ עכ"פ צריך ג' מדקתני אבלים מן המנין דאי אפילו ביחיד למאי מיבעי האי מנינא ע"כ צריך לפרש כמ"ש וע"ק לי קצת לדברי התוספות ז"ל דהמקשן הוי ס"ל דברכת אבילים היא האי ברכה א"כ למה לי' לאוקמי במגלה פרק הקורא עומד דברכת אבלים היא ברכת רחבה וא"כ יהיה בעשרה דקתני גבי ברכת

אבלים וברכת חתנים התם במתניתין אינו שוין שזה פירושו עם החתן וזה בלא אבל מוטב ה"ל לפרושיה דברכת אבלים הוי האי ברכה ושניהם שוין כמו שפי' פה הבריית' וי"ל מ"מ כיון דלא מצינו בהדי' שנקראת ברכה זו ברכת אבילים וברכת רחבה קראה ר"י ברכת אבלים ניח' ליה לפרושי מתניתין בברכת רחבה אף דהמקשן היה מפרש כך שלא היה לו פירוש אחר עוד י"ל אפי' אם נפרש דגם רש"י ז"ל ס"ל דברכת אבלים היה המקשן מפרש על הברכה הנוספ' מ"מ היה מקשה כיון דחייב בכל המצות ומצרפין אותו לזמון למה לא יצטרף לי' בברכה זו דבשלמא בשורה בעינן י' מנחמין דאין שורה פחותה מי' וכן ברכת רחבה כיון שמברכים על האבילות ומנחמין אותן א"כ צריכה הברכה י' מלבדו משא"כ ברכת אבלים זו שמתפללין על גדרת הפרצה אין טעם שלא יצטרף ולחלק בינו לברכת המזון כיון שמצרפים אותו לברכת המזון ובבית האבל הוי הברכה הנוספת מנוסח ברכת המזון למה לא יצטרף עוד נ"ל דס"ל למקשן דאיך יתכן שהאבל מצטרף לג' ובברכה הנוספת בעינן י' א"כ באמצע ברכת המזון יצטרך לקבץ י' בני אדם וזה לא יתכן וברור אי בעינן י' מחוייבים היו להיות מתחילת ברכת המזון א"כ אין צרוף האבל עולה לכלום ואצ"ל לדברי רב עמר' גאון ז"ל שהביא הטור בסימן שע"ט דמשמע דנוסח ברכה זו מתחלת מתחילת ב"ה שכתבו שהזימון הוא נברך מנחם אבלים כו' א"כ גם זה שייך לברכת אבלים ובעינן י' מתחלה לדברי המקשן וק"ל: דף ט' ד"ה קינוי וסתירה נ"ל דקושיא זו ופירוקה תלוי בסוגית יבמות ס"פ כיצד דקאמר ר' רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר הואיל ומכוער הדבר תצא דפי' רש"י ז"ל דבדבר כיעור תצא מבעלה ור"ת ז"ל פי' דתצא מרוכל והסכי' הר"ם ז"ל מרוט"נבורק וכן הרא"ש ז"ל כל חד לשטתו לפי' רש"י ז"ל ולדברי כולם אם יש עידי כיעור וגם קלא דלא פסיק זה הוי כמו עדי' וא"כ במעשה שהיה אין לך כיעור גדול מזה ששלח אחריה כדי לשכב עמה ומאז נתעברה וילדה וברור שהיה ג"כ קלא דלא פסיק וכמ"ש התו' דידוע לרבים היה ופשיטא דתצא מבעל והתו' ז"ל אזלי לשטתם אשר שם דלא תצא מבעל כ"א בעדים: דבור שאחר זה מה שהקשו לפי' הקונטרס ז"ל יישבו כל הקושיות אך הקשו לבסוף דאיך בא דוד עליה נ"ל דדוד היה כוונתו אם יחזור אורי' יצוה לעולל עליו להרגו אלא שעלה בידו בשר טלה שמרד אורי' במלכות ונהיג בהיתר וזהו שאמרו חז"ל במס' שבת שבקש לעשות ולא עשה ופי' רש"י ז"ל שבקש לשכב עם בת שבע קודם.

וזהו קשה בעיני מאד לתלות בו עון באותו צדיק אשר אין רמז מזה בכתוב כלל ודי לנו במה שכתוב אלא שבאנו להוסיף שרצה לחטוא קודם המלחמה ולפי פירושינו א"ש ואפשר עוד לומר דאורי' מורד במלכות היה קודם לכן אלא דהתלמוד מביא ראייה שהיה מורד מדאמר ואדני יואב בזה נראה שבלא האי מעשה היה דוד מצוה להרגו כנ"ל: ד"ה אבל בגליל אבל קשה נ"ל לישב דממתני' ליכא לאותביה דדלמא לעולם מיירי לאוסרה עליו דהא אוקמינ' לקמן הא מתניתין דאלמנה מן הנשואין שקדש ובעל לאלתר שלאהיתה ארוסה בינתים כלל וא"כ ע"כ מיירי שגם הראשון קדש ובעל לאלתר דאל"כ ליחוש שמא תחת הראשון זינתה ונבעלה לפסול לה ופסולה לכהונה כמ"ש התוספות ז"ל לקמן ד"ה כגון שקדש וא"כ מתני' הכי פירושה אלמנה מן הארוסין דהיינו שהיתה ארוסה קודם הנשואין יש לה טענת בתולין שמא זינתה תחתיו אבל מן הנשואין שלא היתה ארוסה כלל אין לה כו' ומ"מ קשה דגם מן הנשואין ליחוש שמא אחר הנישואין

זינתה אלא ע"כ מיירי שמת תכף אחר הנישואין א"כ גם מן הארוסין מיירי שמת מיד אחר הארוסין דמאי פסקא לכך נראה לתרץ דממתניתין ליכא לאוכתי מידי דלמא לעולם אין לו נאמנות כלל וכולי פרקין דטענת בתולין מיירי שיש עדים שזינתה וא"כ מתני' מיירי הכל כשקדש השני ובעל לאלתר ומן הארוסין דכתובתה מאתיי' יש לו טענת בתולין אם יש לו עדים שזינתה דע"כ קודם אירוסין דשני זינתה ונמצא כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה ואין לה אלא מנה לרבה ולרב אשי ולא כלום אבל מן הנשואין דכתובתה מנה אף אם יש עדים שזינתה אין לו טענת בתולין להפסידה מנה דלרבה כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה נמי יש לה מנה ולר"א הרי כנסה בחזקת בעולה כיון שנכנסה לחופה כדאיתא לקמן אבל מתניתי' דהאוכל כו' ע"כ ליכא לפרש שבאו עדים דא"כ אפי' ביהודה אם יש עדים שזינתה יכול להפסידה כתובתה ואפי' את"ל דט"ב פירושו שהוא בא וטוען שלא מצא בתולים בבעילה וא"כ משמע שטוען בלא עדים דאי בעדים למה הזכיר התנא טענתו כלל שלא מצאה בתולה תיפוק ליה משום עדים מ"מ לא קשה כלום דה"פ דמן האירוסין יכול לבוא לב"ד ולטעון ואולי מתוך טענתו יתברר ע"י עדים אבל מן הנשואין אינו בא לב"ד כלל דוודאי מן הראשון נבעלה וכן פי' רש"י ז"ל במשנה ראשונה דטענת בחולין הוא שהוא טוען ומתוך כך יוצא קול ויבאו עדים.

גם התוס' הקשו דא"כ מאי מוכיח לעיל מאי דתקנו לישא ביום ד' דלמא משום עדים. ותירצו דמשום הכי לא הוי מתקני שלא יצא הקול אם אינו בקי.

וזה התירוץ לא שייך הכא דדוק' לעיל דקאי אתקנת נשואין יום ד' דלא הוו מתקני משום הכי. אבל במתניתין דבתולה אלמנה לא בא כ"א לאורויי דיכול לטעון ואולי יבאו עדים.

ועוד דלעיל בא לאוכוחי דבקי הוא בפתח פתוח כמ"ש התו' ז"ל בריש פרקין ושם לא הוו מתקני כמ"ש. אבל הכא לא בעי לאתויי ראי' אבקיאות דס"ל לפשוט שהוא בקי כ"א אנאמנות וא"כ כיון שפשוט הוא שבקי ליכא לאתויי ראיי' ממתניתין דוודאי יצא הקול ויכול לטעון וכן מבואר בפי' רש"י ז"ל לקמן ד' י"ב ד"ה וניחוש דכתב דהעקר שיבא לב"ד ואם יבואו עדים שזינת' תפסיד כתובתה ובקונדרסי בסוגי' פתח פתוח הוכחתי דכולי שמעתתא תסוב על זה לפי' רש"י ז"ל והרמב"ם ז"ל דס"ל דמוכת עץ פתחה פתוח והמשכיל יבין מעצמו.

ועיקר חדושיה דתנא לאשמועינן דאע"ג דהיתה אלמנה לא תוכל לומר בחזקת בעולה נשאתני דכיון שהיתה מן האירוסין יש לו טענה אם לא מצאה בתולה ע"י בירור עדים. אבל מתניתין דהאוכל ע"כ קאי דהוא עצמו נאמן דאי אבירור עדים אפי' ביהודה נמי כמ"ש אלא ש"מ דאינו יכול פירושו שאינו נאמן ואין הכי נמי אם יבורר בעדים שזינתה מעיקר' אין לה כתובה ואין להקשות (בכאן חסר שורה א') לטעון לא יבא לב"ד דאין יכול לטעון פירושו ג"כ שאינו נאמן אבל ע"י בירור עדים יכול לטעון.

דזה אינו כיון דהטעם הוא שהרי כנסה ראשון א"כ באו עדים שזינתה מעיקר' יש לה מנה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ועוד דלקמן פריך לפי האמת דק"ל דנאמן א"כ אין לפרש כן: או אפשר דאיירי דהיא עצמה מודה שזינתה ואין ביניהם חילוק כלל אך כוונת התנא לאשמועינן דיש לו טענה ויוכל לתבעה אם אינה בתולה אע"פ שהיתה אלמנה ואם יבורר שהאמת אתו ע"י הודאתה או באופן אחר הפסידה כתובתה כמ"ש

משא"כ מתני' דיהודה ע"כ מיירי דיש הכחשה ביניהם דאם היא מודה גם ביהודה הפסידה כתובתה וכן משמע פשטא דמתניתין דאין כוונת התנא כ"א לאשמעינן דאם לא מצאה בתולה אין לה כתובה ולא מיירי בנאמנותו כלל: ואין להקשות א"כ מאי מייתי אביי ממשנה דריש פרקין דלמא התם נמי נפרש בהודאה.

דזה אינו דהתם א"א לפרש כן דאיך יתקנו לישא ברביעי משום דשמא תודה דלא שכיח שתודה דאטו בשופטני עסקינן להודות באיסור סקילה. ועוד דאפשר אפי' מודה אינו כלום דהא ק"ל סוף פ' בתרא דנדרים דהאומרת טמאה אני לך תביא ראיי' לדבריה וא"כ אם הוא אינו בקי בפ"פ ואסרינן לה ע"פ הודאתה א"כ היא נאסרת על פיה.

וז"א ע"כ פי' רש"י דהוא טוען מעצמו אלא שע"י זה יצא הקול ויתברר: דף י' ע"ב ד"ה ותנא ר"י אבל קשה מאי מייתי מאשור כו' תימ' לי מאוד מאי יעשה הרב ז"ל מדרשות שדרשו כה"ג והביאו רש"י ז"ל בפי' החומש פ' לך לך גבי ויכו את כל שדה העמלקי עדיין לא נולד עמלק אלא מגיד מראשי' אחרית.

דשם א"א לפרש פירושו דעמלק בימי משה הוה דאע"ג דאפשר דשדה זו עדיין לא היתה של עמלק מ"מ איך קאמר עדיין לא נולד עמלק וזה אינו. וכבר נתעורר הרמב"ן ז"ל בפי' התורה דכתב כי זה הדרך הוא מורגל בפי רבותינו ז"ל דס"ל דכל מאי דכתוב בתורה ס"ל דבשעת מעשה היה כן.

ונ"ל דמוכח כן למ"ד תורה חתומה ניתנה א"כ היתה כתובה במרום כבר. ואפי' למ"ד מגילה מגילה ניתנה נמי היתה כתובה כל פרשה במרום קודם נתינתה מגילה מגילה: דף י"ב ד"ה וניחוש שמא תחתיו זינתה אין לומר דפריך כו'.

זה בא במחתרת על פירוש רש"י ז"ל לפיכך ניתן להצילו כי רש"י מפרש בהדי' לענין איסור. ולענ"ד דרש"י ז"ל ס"ל דדוחק הוא דקאי אכתובה לחוד דוודאי אם אין לו ט"ב לא יבא לב"ד כלל ולהכי משני כגון שבעל לאלתר וכן מתניתין דלקמן האוכל ביהודה כו' הוי נמי פירושו כה"ג היכא דאין לו טענה לאסרה דאע"ג דליכא לפרש כגון שקידש ובעל לאלתר (כאן חסר שורה) שלא זינתה תחתיו וכמ"ש התוספות לקמן ד"ה כגון שקידש כו' וא"כ לאוסרה אין לו טענה כ"א לכתובה ולעיל ה"פ למאי אי לאוסרה פי' ומיירי דיוכל לאוסרה אפי' ביהודה נמי אלא לכתובה פי' דמתניתין מיירי היכא דאינו יכול לאוסרה כמ"ש אבל אי הוי מיירי היכא דיכול לאוסרה ס"ל לתלמודא דלא הוי תני אין יכול לטעון ט"ב דמשמע שלא יבא לב"ד כלל והא ליתא כמ"ש: שם ע"ב ד"ה כיון דחזו כו' נ"ל דה"פ שבתחילה לא תקנו כ"א בשביל חשיבות משפחות כהונה להחשיבם על משפחו' ישראל ולא רצו לתקן על אלמנה כלום כי אז לא היה נראה להם שיש תנאי וזלזול בגרושי כהונה יותר מישראל ולא כוונו כ"א להעלות משפחות כהונה ובאלמנה לא ראו להעלותם כיון דחזו ר"ל כיון שראו שהוא להם זילזול וגנאי שראוי שבגירושין עושין זילזול להם כיון שהם ממשפחות כהונה ונהי דאין ראוי' להעלותה מ"מ לא נכון לזלזלה ונוכל לומר עוד שבתחלה היו סבורין שאעפ"י שהכתובה מועטת מ"מ באלמנות כהנים אינו ממהר לגרשה כ"כ כיון שהיא ממשפחה חשובה וקשין בעיניו הגירושין ודי לה בכתובה מועטת ולהעלותה לא רצו לתקן וכמ"ש כיון דחזו שאין חלוק בינה לבין אלמנות ישראל ושתיהן קלות בעיניו אמרו ראוי לתקן שלא תהא קלה בעיניו עוד נוכל

לומר שזו התקנה היתה בתחלה מיד כשתקנו חכמים כתובה לאלמנה מיד תקנו ב"ד של כהנים ד' מאות לבתולות שלהם ואז היו סבורין שדי לאלמנה במנה שלא יחשב להם דבר מועט כיון דחזו שהוא דבר מועט ואינו נחשב בעיניהם לכלום כו' וק"ל: דף יג ד"ה ואין אוסרין על היחוד לענד"ן דשמעתין אתיא כפשטה דאמרינן לקמן ריש פ"בדגם רבי יהושע אית ליה מגו אלא דהכא לית ליה מגו דהוי שור שחוט לפניך וא"כ פריך כיון דאין אוסרין על יחוד א"כ לא (מחזקינן לה כנבעלת ואפי' ספקא ליכא דאי הוי ספיק' ס"ל דהיתה אסורה מספק וא"כ אמאי פסיל לה ר"י במתני' תהא נאמנת במגו כיון דאין ש"ש לפניך דלא דמי לראוה מעוברת דנבעלה וודאי ואם לא מצאו לה בתולים דזה הוי שור שחוט לפניך והבתולים השיאוה לתובעה והחזיקו הספק אבל הכא מהי תיתי לתובעה ולשאלה מה טיבו של איש זה אם הוא כשר או פסול כיון דלא מחזקינן לה דנבעלה לו אלא דמלקין אותה דלא תרגיל ליחד שמא תבא לידי איסור ואצ"ל לפי' ר"י ז"ל לקמן גבי שור שחוט ע"ש דפשיט' דליכ' למימר כאן כיון דלא מחזקינן לה כבעולה יכולה למימר לא נבעלתי מעולם דאע"ג דאין יכולה לומר לא נתיחדתי אין היחוד כלום וזהו לשון רש"י ז"ל שכתב ד"ה לימא דלא כר"י דמשום יחוד מחזיק לה ר"י כנבעלת.

דלכאורה דבריו מיותרין דהא הקושי' היא כפשטה דר"י אוסרה מחמת יחוד ושם אין אוסרין ואע"ג דיש לישב בע"א דק' ליה לפי שיטתו דקאי רב אאשת איש מאי מקשה דלמא לאסור על בעלה שאני משא"כ לאסור פנויה לכהונה ולכן פי' כיון דמחזיק לה בנבעלת מ"ש האי מהאי מ"מ נראה שכוונתו כמ"ש.

ולפי דרכו א"ש מה שהקשו בתו' ד"ה השבתנו על המעוברת דלפי ע"ד הוא כפשוטו ואין בו דוחק כלל דר"י מחזיקה בנבעלת לענין דמקרי שור שחוט כיון דאין אפטרופוס לעריות ה"ל לענין זה כאלו ראינוה שנבעלה וה"פ דר"י קאמר אי אתם מודים כו' כי היכי דהתם הוי חדא ספיק' אם נבעלה אם לאו ואסורה ה"נ בחדא ספיק' דהיינו היכא שהיא מודה שנבעלה תיתסר בחדא ואין כוונת ר"י לדמות לגמרי לשבויה דאפי' אמרה לא נבעלתי תיתסר.

דזה לא דמי. דהתם חדא ספיק' הכא תרתי אך על חדא ספיק' מדמי ותרצו דהתם יש עדים ומחזקינן לה בנבעלה הלכך כיון דרגלים לדבר אסורה מספקא משא"כ הכא לא מחזקינן לה בנבעלה כלל וליכ' שור שחוט ואפי' לדידיה נאמנת במגו דמהי תיתי לחזקה בבעולה וקאמר ר"י דלא כו' והשיבו מה תשיבנו על המדברת וקאמר דהיינו שבויה דהיחוד הוא כמו שבויה דהתם והוי שור שחוט וליכא מגו ולא נשאר כ"א ספק ואסורה כמו התם והיינו דקאמר מדברת היינו שבוייה וקאמר התם רוב גוים כו' והוי השביה חזקה לבעילה משא"כ הכא מהי תיתי לחזקה וקאמר ה"נ אין אפטרופוס כו' וכל האי משא ומתן הוא לדבריו דר"י דלדידהו אמרינן מגו אפי' אי הוי ש"ש לפניך ואפי' בלא מגו ואע"ג דפירוש זה הוי מעין פי' ר"י ז"ל מ"מ הוספנו קצת ובזה מיושב גם קושיא שהקשו ד"ה רב אסי כו' דר"א לא ס"ל דמעלה עשו ביוחסין ולא הוי חזקה לבעילה וליכ' ש"ש ובהא מודה ר"י דהוי מגו ובלאו הכי קושי' שהקשו התוס' ד"ה רב אסי צע"ג דכי לית ליה לר"י מגו היכא דאיכא חזקה דממונא דאמרינן אוקי ממונ' בח"מ אבל בלא חזקת ממון מודה ר"י דאמרינן מגו וכה"ג אמרינן בהדיא לקמן פ' המדיר דף ע"ה לענין

חזקת הגוף דכי לא אזיל ר"י בתר חזקת הגוף היכא דאיכ' ח"מ כו' א"כ ה"ה לענין מגו ע"ז נ"ל לתרץ דלעולם ס"ל לר"י דאפי' אמרה לא נבעלתי לא מהימנא מטעם שכתבו התוס' דהוי כוודאי נבעלה כיון דאין אפטרופוס לעריו' ומאי דאמרינן בפ"ב מגו היינו דלא נבעלתי הוי טענה מעולה ביותר דאינה מודה ברצון שנבעלה מאחר אע"גב דכשר הוא מ"מ עבדה איסור' ואפי' באונס אינה מודה ברצון כמ"ש התו' דף ט' ד"ה לא דקא טעין וא"כ אע"ג דלא מהימנא מ"מ מיגו איכ' מחמת טענה מעולה וכמ"ש התוס' לפני זה ד"ה ור"א וא"כ לקמן פ"ב אין כוונת התלמוד דר"י מיירי דוק' בנבעלת אלא מיירי בתרווייהו והתלמוד שקיל וטרי אמאי דקאמר ר"י לר"ג דבמיגו דהתם פליגנ' עליך מאי מגו איכא בפרק' קמא אי לימא הא מיגו דר"י ור"ג פליגי גם בנבעלת ור"י ס"ל אף אם טוענת נבעלתי לכשר לא מהימנ' אע"ג דאית לה מיגו דטענה מעולה ולעולם ר"י ס"ל דלא נבעלתי נמי לא מהימנ' דומיא ממש לפלוגתא דמשארסתני נאנסתי וכמ"ש התוס' והשת' א"ש כולה סוגיא דלקמן דמשמע מבואר דמדמי ר"י מדברת לשבויה כמו דהתם לא מהימנא לומר טהורה אני ולא נבעלתי ה"נ כן וכולה סוגיא.

והא דפריך לקמן ותיפוק ליה דהתם רוב פסולין אצלה והכא רוב כשירים אצלה ומאי קושי' והא משא ומתן שלהם קאי אי נבעלה כלל אי לאו. לאו קושיא היא.

דה"פ אפי' אי נבעלה מה בכך ניזל בתר רובא דר"י אית ליה תרתי דביחוד היא כחזקת בעולה ולפסול וק"ל: ד"ה ואין אוסרין על היחוד וכו' תימא לרשב"א דלזעירי נמי דאמר נסתרה מיירי שהיא מודה וכו' נראה מדבריהם דגם רב דאמר ואין אוסרין על היחוד מיירי דוקא שהיא אומרת טהורה אני או שותקת אבל אם אומרת טמאה אני אסורה דאע"ג דסוף נדרים אמרו דהאומרת טמאה אני אינה נאמנת דשמא עיניה נתנה באחר היינו בלא יחוד אבל עם יחוד אסורה דהוי כמו רגלים לדבר כיון שנתייחדה דאל"כ מאי מקשה הרשב"א ז"ל הלא אין אוסרין על היחוד אף אם היא מודה ושמא י"ל דהתוס' מקשין מנ"ל למקשן להקשות דלמא מיירי רב באינה מודה ומנ"ל להשוות הנושאים דלמא אף דאין אוסרין על היחוד לחודיה מ"מ היכא דגם היא מודה לזה אין למקשן ראיה מדברי רב וזו תשובה על הרב בת"ה ז"ל בכתביו סי' רכ"ב שכתב דהתו' בדבור שאחר דבור המתחיל מעלה עשו וכו' שמקשין מגמרת נדרים דמשמע התם דאי לאו טעמא דניח' ליה דלימות היתה אסורה מחמת יחוד ופי' הוא ז"ל דבריהם לחד שינוי' דס"ל לתוס' דבנדרים מיירי באומרת טמאה אני ואפ"ה מקשי התוס' שפיר דס"ל דגם רב מיירי דאין אוסרין אפי' אם היא מודה מדלא מפליג רב בין אוסרין לאוסרין רק בין מלקין לאוסרין עכ"ל ע"ש וזה סותר לגמרי דברי התוס' לפני זה שהקשו דהא ר' יהושע מיירי דהיא מודה ומאי קושי' דהא גם רב מיירי במודה ואפ"ה אין אוסרין והא ליכ' לתרוצי כדכתבתי דמנ"ל להקשות דהא הרב מוכיח מדברי רב מדלא מפליג בין אסורין דמיירי אפי' במודה ואף אם נאמר דדברי התוס' בד"ה אין אוסרין הם דברי רשב"א ז"ל משנ"ץ דלא ס"ל דגמרת נדרים מיירי בטמאה אני כדכתב הרב ז"ל בעל ת"ה עצמו ע"ש וס"ל דבאומרת טמאה אני אפי' ביחוד לחודה עם איש שאינו נואף אסורה ורב מיירי באונס מודה והתו' בדבור שאחר זה הם דברי ר"י וס"ל דגם במודה אינה אסורה ביחוד רק דוקא עם נואף מ"מ דוחק גדול בעיני דשני דיבורי' הסמוכי' זו לזו יהיו סותרים זה את זה ועוד דגם בדיבור שלפני זה משמע דלא הרשב"א ז"ל בלחודיה הוא רק שהוא הקשה ולכך נראה

הוא אחר לא הוא בעצמו ומשמע שהוא ר"י בעל התוס' לכך נראה דהתו' דכאן לא ס"ל דגמרת נדרים מיירי במודה דבמודה הוי אסורה אי לאו טעמא דניח' ליה דלימות אפי' אינו נואף או כדפירשתי דמקשה מנלן להקשות מדברי רב דמדברי רב אין שום הוכחה ע"ז.

וק"ל: אבל מ"מ יש לתמוה הרבה על דברי הרשב"א ז"ל שהקשה קושיא זו וס"ל דר"י מיירי במודה אבל באינה מודה ר"י דשריא וא"כ תימא דלקמן פריך ר"י לר"ג אי אתה מודה בשבוייה שנשבית ויש לה עדים שנשבי' והיא אומרת טהורה אני שאינה נאמנת ולקשי לנפשיה לסברתו שהוא מדמה מדבר' לשבויה א"כ למה ס"ל דבאומרת שלא נבעלה מותרת מ"ש משבויה דאף באומרת טהורה אני אינה נאמנ' דהא ר"י מדמה יחוד לשבויה דאין אפטרופס וכו' ואף אם נדחק ונאמר דגם ר"י מודה דאין סברת אפטרופס שקולה כסברת רוב גוים וכו' אלא דפריך לר"ג דאם סברת רוב גוים מהני לאוסרה אפי' באומרת טהורה אני ליהני לי' סברת אין אפטרופס לפחות כשהיא מודה אף שהלשון אינו סובל זה כלל דהא השיב ר"י דמדברת היינו שבויה משמע דהוא הוא עצמו מ"מ נסבול זה הדוחק:אבל יש לתמוה דהא מסיק לקמן ריש פ"ב דגם ר"י אית ליה מגו היכא דאין שור שחוט לפניך א"כ אף באומרת שנבעלה לכשר לה תהא נאמנת במגו דלא נבעלה לפי' ר"י ז"ל דפי' דגבי בתולים כיון דאין לה בתולים ואינה יכולה למימר בתולה אני כמו שור שחוט שאין יכול לומר חי אני ולהכי בין אומרת נאנסתי ובין אומרת מוכת עץ אני תחתיך לא מהימנא משא"כ הכא אם אומרת לא נבעלתי ס"ל לר"י דמהימנ' א"כ יש לה מגו דלא נבעלתי מעולם כמו לא היתה של אביך מעולם א"כ ע"כ צ"ל דגם הכא שור שחוט לפניך דאינה יכולה לומר לא נבעלתי דאין אפטרופס כו' א"כ מוכח להדיא דלא מהימנא ויש לומר בדוחק דס"ל כרש"י ז"ל דפי' שור שחוט ומטעם זה תובעו וגם הכא היחוד עושה שאנו שואלין אותה מה טיבו של אותו האיש דהוי כתביעה דהתם ואז אמרינן דלמא לא מסקי אדעת' טענה מעולה מזה או אערומי קא מיערמא וס"ל לרשב"א ז"ל כרש"י ז"ל בחדא בהא מלת' ופליג עליה במאי דמשמע מדבריו דאפי' בלא זה דלימא דלא כר"י מודה ר"י דלא מהימנ' וכן משמע מדבריו בכל הסוגי' ואל אלקים יודע כי אח"כ מצאתי כעין דברים אלו בתו' ד"ה השבתנו וכוונתי ת"ל לדבריהם ומ"מ תימא גדול' כי ראיתי ברשב"ם ז"ל בעצמו שנדחק לפרש כך ועליו הקשתי קושי' גדולה דלקמן פי' הוא ז"ל בהדי' דלא כרש"י ז"ל וא"כ נוכל לומר דלקמן לר"ג קאי אבל לר"י גם בלא נבעלתי אינה נאמנת כדאמרינן לפי האמת אבב' דנאנסתי: אבל מה שהביא הרשב"א ז"ל ראיה מפ"ב דקאמר מגו דאי בעי אמרה לא נבעלתי וכו' דמיירי שאומרת שנבעלה.

ולעד"נ דיש לתרץ היטב דודאי ר"י אוסר אפילו בלא ראיה כדמשמע לישנא הרי זו בחזקת בעולה דמשמע דאנן מחזקינן לה בבעולה ור"ג אפילו באומרת נבעלתי מכשיר כדפירש רש"י ז"ל בהדי' ד"ה ולזו אין עדים וא"כ לקמן קאמר אמאי דקאמר ליה ר"י לר"ג במגו דהתם פליגנ' עלך ומאי מגו יש לר"ג דקאמר דלזעירי אי מיגו דלא נבעלתי דהיא טענה מעולה ואר"ג קאי אבל לר"י ליכא מגו דהוי שור שחוט לפניך דס"ל דגם בלא נבעלתי לא מהימנ' וכן צ"ל ע"כ לשיטת ר"י בעל התוס' מאי דקאמר הניחא למ"ד מאי מדברת נסתרה דמגו וכו' ומאי ניחות' א"כ למה פליג ר"י אר"ג התם והכא מודה

אלא על כרחך התם ליכא מיגו לר"י דגם בלא נבעלתי לא מהימנ' כמו שמשני בתר הכי שור שחוט וכו' וכנ"ל אף שיש לתרץ דלכתחילה לא אסיק אדעתיה קושי' זו מ"מ נראה שזה נשאר לזעירי גם לפי האמת עוד נ"ל אף אם קאי גם אר' יושיע מ"מ לא קשה מידי דהתם קאמר המקשן הכי אם ומודה ר"י קאי אהאי בבא על כרחך צריכין אנו לפרש דר"י לא אמר כ"א במודה שנבעלה דאל"כ ליכ' מגו.

אבל לפי האמת ומודה ר"י אבב' דריש' קאי א"כ ר"י אפילו בלא מודה נמי אמר וגם הסוגי' דהכ' קאי לפי האמת דלא נצטרך לדחוק דר"י דוק' אמודה קאי דאין זה ניכר בדבריו כלל כנ"ל ברור: ומ"מ יש כאן תשובה אבעל ת"ה סימן הנ"ל דס"ל דגם לשיטת הרשב"א ז"ל דס"ל דגמרת נדרים אינה מיירי באומרת טמאה אני אינה נאמנת מטעם דנראים הדברים אמת רק מטעם דשויה אנפשיה חתיכה דאיסור' ע"ש בדבריו וגדולה מזאת משמע מדבריו דאפילו גבי נואף דאיכ' יותר רגלים לדבר וכן במעשה שבאה לפנים היה רגלים לדבר ואפ"ה התיר הכל מחמת הבנין שבנה על יסוד זה דלא אסרו התוספות באומרת טמאה ואיכ' רגלים לדבר כ"א מטעם דשויה נפשה וכו' לא מטעם דנראים הדברים אמת.

וא"כ הרשב"א ז"ל עצמו בדבור זה סותר הכל דהא הקשה ז"ל דלמ' שאני הכ' דהיא אומר' שנבעלה והכ' לא שייך כלל טעם דשויה נפשה וכו' דהא אומרת לכשר נבעלתי א"כ גם גבי אשת איש אי לאו טעם דשוויה נפשה היתה מותרת אף במודה שנבעלה וי"ל דודאי א"א מותרת אי לאו טעם דשווייה נפשה דשם אין נראין הדברים אמת דשמא עיניה נתנה באחר ולכן אינה אסור' כ"א מטעם דשויא נפשה כיון דאיכ' רגלים לדבר אף דלא נוכל לאסור מטעם דנראים הדברים אמת דאיכ' למימר עיניה נתנה וכו' מ"מ לא שייך למימר כדאמרינן גבי שאר נשים דלא אסרינן להו מטעם דשויה נפשה משום דרוב נשים משקרות בענין כזה כדכתבו התוספות פרק אעפ"י דכאן קרוב הדבר שאינה משקרת כיון דאיכא רגלים ויצתה מכלל רוב משא"כ הכא גבי פנויה דליכא טעמא דעיניה נתנה באחר א"כ כיון דאיכא יחוד והיא מודה ג"כ נראין הדברים שהוא אמת ואסורה בלא טעם דשויה נפשה ובזה מיושב גם כן קושיא הראשונה שהקשיתי על בעל ת"ה דמאי מקשה הרשב"א הלא גם אין אוסרים מיירי במודה די"ל דמקשי שפיר דאף דגבי א"א אין אוסרין במודה היינו דשמא עיניה נתנה וכו'.

משא"כ הכא וא"כ אף דלפי האמת ס"ל להרשב"א דגם א"א אסורה במודה מטעם דשויא נפשה וכו' וגמרת נדרים מיירי באינה מודה מ"מ כיון דקושי' הרשב"א ז"ל ופרוקא צריכינן גם לשיטת: ר"י וכדכתבתי נוכל שפיר לומר דדבור שאחר זה הוא לשיטת ר"י וכנ"ל ואינו סותר הדבור הראשון דגם הוא היה גם לשיטת ר"י וק"ל נ"ל ודוק: דף י"ד ד"ה אלמנת עיסה אף כי היה אפשר לישב דברי רש"י ז"ל בדוחק לא רציתי להכניס ראשי כי דברי ר"י וריב"א ז"ל מיוסדים על אדני פז וכן הביא בערוך בשם הגאון הגדול רבינו האי זצק"ל: ע"ב ד"ה ממזר צוח תימא דהל"ל כו' נ"ל לישב דר"י לא קאמר דממזר שותק איכא בינייהו דאדרבה נראה מדברי ר"ש בן אלעזר דפוסל אפי' ממזר שותק אלא דקאמר ליה לת"ק דר"מ דאי שמיע לך אבל לדידיה לא שמיע ליה מר"מ דשתוקי כשר כלל תדע מדקאמר ר"ש ב"א איזהו אלמנת עיסה שנטמע בה ספק חלל

כו' שפירושו דידעינן בוודאי שהוא ספק חלל וכדפי' רש"י ז"ל וקשה והלא איכא גם שתוק ממזר דהוי רבות' טפי ואפי' לפי' התוס' דמשמע בדבור שאחר זה שהם מפרשים ספק חלל כחלל צוח מ"מ שתוק ממזר הוי רבותא טפי ואפי' נאמר דלא זו אף זו קתני מ"מ איך אמר איזוהי אלמנת עיסה כו' כיון שגם ש"מ כשר אלא ע"כ רשב"א ה"ק לדידי לא שמיע לי כלל מר"מ דהוי אלמנת עיסה כ"א ספק חלל דמינה משמע דכל השתוקין וכן ממזר צוח הוי פסול אבל לדידך דשמיע לך שתוקי כשר ודאי אפכא שמעת דיותר סברא לפסול שתוק חלל משתוק ממזר דמכירין ישראל כו' וזהו לשון התלמוד אי שמיע לך דלכאורה הוא מיותר.

גם: אינו נכון דזה הלשון משמע דלא ברירא ליה לרשב"א דשמיע' ליה שתיקה כלל ולשיטת התוס' אינו כן אלא ע"כ כדפירשתי ובזה מיושב ג"כ קושית התוספות בדבור שאחר זה שהקשו ממזר צוח מנ"ל ולדידי ניחא כיון דרשב"א קאמר דלא שמיע ליה מר"מ דכשר כ"א בספק חלל אבל שאר הדברים כולם פסולין אלא שהוציא שתוק ממזר במה דאמר מכירין ישראל לומר דאם שמיע לך הכי שמיע לך אבל ממזר צוח דלא הוציא בדבריו ולא הודה כלל דשמיע ליה מר"מ שיהא כשר נשאר בכלל הראשון שהוא פסול וא"כ דרשב"א לא קאמר בהדיא שהוא כשר ואדרבה לפי קבלתו מר"מ היה פסול אלא דקאמר לת"ק אי שמיע לך הכי שמיע לך משום הכי לא קאמר ר"י דממזר שותק איכא בינייהו ואע"ג דאח"כ קאמר הא רשב"א אליבא דר"מ לאו דרשב"א הכי שמיע ליה מר"מ אלא ר"ל פירושו' דר"י ס"ל כשיטת רשב"א דאמר דאי שמיע הכי שמיע ליה אלמא שיש סברא טפי בש"מ מש"ח ועוד דאף אם מבריית' אחרית' מוכח הדבר מ"מ ר"י קמפרש ברייתי' קמייתא ומינה לא שמעינן דברירא ליה לרשב"א דשתוק ממזר כשר: דף ט"ו ד"ה פרט לזורק תימא כו' כבר תרצו קושיא זו בב"ק פ' ד' וה' ופ' הנשרפין וכיון שהניחו פה תימא ליתן לענ"ד גם לנו רשות לתרץ דלענד"ן דר"ש מוכח ממילא כיון דס"ל דאינו חייב עד שיאמר לפלוני אני מכוין כדאיתא פ' הנשרפים א"כ אם היה ישראל א' בין תשעה כותיסוזרק ביניהם ואמר לפלוגי הישראל אני מכוין פשיטא דחייב דקרא לא משמע שיעמוד דווקא בין ישראלים ואם קבוע אינו כמחצה על מחצה למה חייב והלא מעוט' כמאן דליתא ובוודאי על הרוב פגע וא"כ אפי' פגע בהישראל הוי כמכוין לזה והרג לזה כיון דבשעת זריקה היה פשוט שיפגע ברוב הוי כמכוין להם אלא שעלת' בידו כסומא בארובה ולא עוד אלא אפי' אם היו תשעה האחרים ג"כ ישראלים מ"מ כיון שזרק ביניהם ודאי יפגע ברוב והוי כאינו מכוין לו ולמה חייב ולפחות מידי ספיקא לא נפיק והוי התראת ספק אלא ודאי הוי כמחצה על מחצה וכיון שקרוב לפגוע בו כמו ברוב ואמר לו אני מכוין חייב כנ"ל: שם ע"ב ד"ה לא צריכא נ"ל לתרץ דאי תני מחצה על מחצה כותי לא הוי מוקמינן ליה לניזקין דהא ע"כ כיון דלפי האמת קמ"ל התנא דאינו משלם לו א"כ ע"כ לאו דבר פשוט הוא דס"ד כיון דספק ישראל הוא מוציאין מידי הישראל לא הוי מוקמינן לנזיקין כו' כדפי' רש"י ז"ל אבל לנזקין ה"א דמוציאין מיד הישראל וכ"ת הא מרישא שמעת מינה דכיון דקתני דרוב ישראל מחזירין אבידה מכלל דמחצה על מחצה לא.

לאו קושיא היא דאי לאו סיפא הא דריש' אנזיקין קאי דמוציאין מיד הישראל משום הכי קתני דמחצה על מחצה אין מוציאין מכלל דברוב ישראל מוציאין אבידה אבל לנזיקין

אה"נ דמוציאין ח"נ מיד הישראל כיון דלאו פשוט הוא כמ"ש משום הכי קתני מחצה על מחצה ישראל. דהשתא אין לפרש לענין אבידה דא"כ ליערבינהו וליתנינהו כדפי' רש"י ז"ל.

דאין לומר דלמא רישא מיירי לנזיקין וסיפא לאבידה ולא לנזיקין דזה אינו דאם מוציאים אבידה כ"ש נזיקין אלא ע"כ סיפא לנזיקין וא"כ ע"כ רישא לאבידה דאי לנזיקין לערבינהו והוא נכון עי"ל דס"ל לתנא פשוט דאין מוציאין מחמת ספק מיד ודאי ישראל וק"ל: האשה שנתארמלה פרק שני שם ד"ה ומודה ר"י.

לע"ד נראה לתרץ דבתובעו אינו חדוש כלל לר' יהושיע דמרישא שמעת מינה דהא ברישא גבי נאנסתי ס"ל לר"י כיון דשור שחוט לפניך והיא מוכרחת לטעון אינה נאמנת במגו דלמא איערומי קמערמת א"נ לא אסקא אדעתה כדפי' רש"י ז"ל ולא עוד אלא דנראה ברישא אפילו שתק הבעל ולא ערער כגון שמת טענינן אנן ליתמי ולית לה מיגו כיון שנודע שלא מצא לה בתולים והיא מוכרחת להשיב מכ"ש אם הוא תובעו דאיכא הכרח להשיב וכיון דבלא מיגו אינו נאמן כיון שאין בידו שטר מכירה לא אמרינן מיגו מטעם הנ"ל וסיפא רבותא קמ"ל דאם יש עדים אעפ"י דאינו תובעו ואינו יודע מהעדים כלל והוא מגלה עדיו ואומר של אביך היתה ואלו הן העדים אפ"ה לא מהימן דאין כאן מיגו דירא מהעדי' פן יודע לו בלאו הכי גם מה שהביאו מלישנ' דתלמוד' דקאמר שדה זו שלך היתה אפשר למידק גם איפכא אם מיירי דתובעו מאי שדה זו דנקט בשלמא אי מיירי במודה מעצמו א"ש דמודה על שדה זו אבל אם הלה תובעו על שדה זו איך שייך להשיב לו שדה זו שלך היתה כיון שתובעו בשד' זו אלא ה"ל להשיב שלך היתה ויש לישב דר"ל שדה זו שאתה תובעני שלך היתה ודברי רש"י ז"ל יש נמי ליישב דאדרבה זהו קושית המקשן דאע"ג דבשלך היתה הוי כמו שתבעו כיון שזה מסתמא יודע שהיתה שלו א"כ איכא למימר דהוא הקדים עצמו לפי שידע שחבירו רוצה לתובעו ולכן מקשה וליתני (כאן חסר איזה תיבות) אע"ג דזה כמשיב על תביעה כיון שזה יודע בעצמו כמ"ש ואיהו גופיה נמי הכי קאמר ליה יודע אני שבלבך עלי מחמת שדה זו.

ואפשר שדעתך לתובעני ואני אומר לך כי האמת אתך אבל לקחתיה ממך ואפ"ה נאמן כיון שלא תבעו עדיין: דף י"ו ד"ה ה"נ מסתברא עד אבל קשה כו'. נראה לי ליישב דרש"י ז"ל נשמר בלשונו שפי' אמיגו קאי אפלוגתא דאיכא למימר בה מיגו קאי דלפום ריהטא הלשון מיותר אלא ה"פ דהמקשן הקשה אי אמרת איירי ר"ג במודה הוי האי פרקא סיומא לפלוגתא דר"ג ור"י דפרקא קמא דפליגי ר"ג ור"י והאי פרקא מסיים פלוגתייהו מאי דמודה חד לחבריה דר"ג ור"י פליגי בתרתי פליגי, בחזקת הגוף דלר"ג חזקת הגוף עדיפא מחזקת ממון ולר"י איפכא ופליגי במגו וקאמר בהאי פרקא דר"ג קאמר לר"י אני מודה בפלוגת' דחזקה דגבי ברי וברי לא מהני.

וזהו לשון איירי ר"ג במודה ור"י מודה לר"ג בפלוגתא דמגו באין שור שחוט לפניך א"כ הוי האי פרקא סיום פלוגתייהו. אלא א"א דלא איירי ר"ג במודה אך התנא בא לסתום מתניתין דלא כר"ג מאי ומודה ר"י כיון דהרישא אינה סיום פלוגתייהו מאי שייך ומודה ר"י הכא גם לא נדע כלל אהיכא קאי כיון דרישא לא איירי ר"ג בעצמו אלא תנא דידן סתם דלא כר"ג ומשני מאי דאמרת מאי שייך הכא.

מי סברת מדקתני הכא קאי אהאי פרקא לא היא אע"ג דתנן הכא קאי אפרק' קמ'. ודקאמרת האיך נדע אהיכ' קאי אמיגו קאי אפלוגת' דאיכ' למימר בה מיגו קאי כלומר דאיהו דחיק ומוקי נפשיה דממיל' נדע אהיכ' קאי כיון דהאי ומודה מיירי במיגו ממילא נבין דאפלוגת' דשייך בה ג"כ מיגו קאי: דף י"ח ד"ה וראב"י כו' נ"ל דרש"י ז"ל ס"ל דאין הקושי' משום מגו דס"ל כדעת הר"י בן מיג"ש ז"ל שהביא הרא"ש ז"ל בשבועות פרק כל הנשבעין דלא אמרינן מגו לאפטורי משבועה גם לישנא דמשיב אבדה לא הבנתי דרבנן גופייהו לא אמרי דהוי משיב אבידה ממש אלא דהוי כמשיב אבד' אבל לדברי רש"י א"ש דע"כ לית ליה אפילו משיב אבדה ממש דאע"ג דגם התרצן לעיל קאמר אי רבנן משיב אבדה הוי.

היינו דהוי בכלל משיב אבדה ממש וזהו לשון הוי אבל לישנא דהמקשן משמע דפריך אמשיב אבדה ממש דפטור דאי ס"ל דחייב גם זה הוי כמשיב אבדה והראיי' מנזיקין לאו ראייה גמורה היא דמתניתין ליכ' למיפרך אראב"י דתנא הוא אך מהא פריך כיון דרבנן דפליגי אראב"י קאמרי אינו אלא כמשיב אבידה מכלל דמשיב אבידה דבר פשוט הוא לכ"ע דאל"כ תלא תניא בדלא תניא דגם במשיב אבידה לא ס"ל הכי ולכן קאמר המקשן לישנא דמשיב אבידה: וקושיא הב' שהקשו דמאי פריך וראב"י לית ליה אין ה"נ כבר תרצה רש"י ז"ל בגיטין דהוי כמו והוינן בה התם וראב"י ל"ל כו'.

אלא ע"כ בטענת ברי קאי וא"כ ר' יצחק ס"ל בטענת ברי כראב"י כדפי' רש"י התם ומה שיש לדקדק מדברי רבה אי אמרינן מגו לאפטורי משבועה אדקדק בדיני מגו אם יגזור השם בחיים: שם ד"ה אלא בדרבה קמפלגי. נ"ל לתרץ בטעם א' דשוה להנך תרתי קושיות דהמקשן שהקשה והאמר מר אין נשבעין על טענת חש"ו גם הוא ידע דוודאי דמתניתין דהתם אנתינת קטן קאי והכא מיירי בנתינת גדול אך קושיתו היתה דמ"ש דקס"ד דהתורה לא הקפידה כ"א אתביעת קטן מדנקט התנא אין נשבעין על טענת קטן א"כ בטענה תליא מילת' וגזירת הכתוב הוא דבעינן תביעת גדול וקאי מעוטא דאיש אטענה כי יתן מי שהוא עכשיו איש בשעת טענה כמו שפי' רש"י ז"ל בהדיא בב"ק דף ק"ז אהא דקאמר אין לי אלא שנתנו כשהוא קטן: ואין להקשות לפי דברי המקשן מנ"ל לתנא דאתביעה הקפידה תורה ולא אנתינה כיון דכי יתן איש כתיב י"ל דאה"נ דהוי קשי' ליה ומ"מ מאי הוי ליה למקשן למעבד כיון דלפי דבריו מוכח בדברי התנא מדלא הזכיר נתינת קטן כ"א התביעה דבטענה תליא מילת'.

היה המקשן סובר דיש לו לתנא הוכחה בפסוק דבטענה תליא. ואפשר דהמקשן היה סבור דלאו מכי יתן דרשינן כ"א מעד האלקים יבא דבר שניהם דמשמע שיהא התובע והנתבע ע"כ גדול הוא דקטנפגיעתו רעה גם מדחייבתו התורה שבועה ע"כ גדול הוא ולא ידע המקשן בריית' דהגוזל שהביאו התו' וא"כ גם המקשן.

: ידע דהכ' לא מיירי דומיא דהתם דכיון דהתם אתביעת קטן קאי א"כ ע"כ גם הנתינה היתה בקטנות דלא הוזכר שם שתובע מחמת אביו א"כ משמע שטוען מחמת עצמו. אבל הכא מבואר שטוען מכח אביו ולא היתה קושיתו אלא מ"ש וכמ"ש ולא היה צריך כ"א לתת טעם לחלק ביניהם ולכן השיב דלעולם בטומנו קטן ודקאמרת מ"ש.

שאני הכא דבדרבה קמפלגי ומאי דבעינן טענה לאו מגזירת הכתוב אלא מטעמא דרבה דאי ליכא טענה הוא מעיז וא"כ אין לדמות טענת קטן מנתינת אביו לנתינת קטן ממש דבנתינת אביו איכא טעמא דרבה כיון דאינו יכול להעיז אפי' כנגד בנו הקטן אחר שעשה אביו עמו טובה לשיטת רש"י ז"ל וכיון דאינו יכול להעיז הוי כאילו האב טוען ואיכ' טענה משא"כ נתינת קטן לאו בר דעת הוא וליכא שם טענה דנתינה דנימ' דעשה לו זה להטיב עמו וליכא שם טעמא דרבה.

ולכן מיעטתו התורה: ואין להקשות א"כ מיעוט' דאיש למה לי כיון דליכא התם טעמא דרבה. לאו קושיא היא דהתורה גלתה דבעינן טענה מהאי טעמא.

דמסברת עצמינו לא היינו בודין טעם לבנות עליו יסוד אלא השתא דכתיב איש מוקמינן קרא להיכ' דאיכ' טעמא ובזה מיושבת גם קושיא האחרת דליכא לדמות לנתינת קטן ותביעת גדול כיון דבהא איכ' טעמ' לא מוקמינן קרא לנתינת גדול ותביעת קטן כ"א לנתינת קטן ותביעת גדול. ולשון רש"י דמחלק בין נתינת אביו לנתינת עצמו הכל הוא ביאור על שינויי' דרבה דעל טענת נתינת אביו אינו מעיז והוי טענה כיון שבא מחמת מי שעשה לו טובה ולא יכול להעיז וכמ"ש ומ"ש רש"י וכ"ת מ"ט דרבנן אין כוונתו שהתלמוד שהביא דרבה הוא לתרץ קושיא זו וא"כ היה עיקר התירוץ על קושית מ"ש חסר אלא וודאי לא מייתי דרבה כ"א לתרץ כמ"ש אלא דרש"י מתרץ למה ליה לתלמודא לומר דבדרבה קמפלגי לימ' בקוצר דהיינו טעמא דראב"י משום דרבה ולכן פי' דקאתי לשנויי דלא תקשי מ"ט דרבנן ולכן קאמר דקמפלגי בדרבה וכן משמע קצת בשבועות שבתחילה תירץ רב אמתני' דשבועות לחלק בין טענת קטן לבא בטענת אביו ולבסוף מקשה אראב"י קטן והאמר מר אין נשבעים כו' ומאי קושיא הא כבר חילק רב בין טענת קטן לבא בטענת אביו אלא ע"כ (הקושיא היא מ"ש אע"ג דיש לדחות: שם ד"ה ובכולי בעי דלודי ליה בב"מ פ"ה ע"ש כי ישבתי דבריו בע"ה: דף יט ד"ה חזקה לע"ד נראה דאליבא דר"מ יש לישב דס"ל נהי דבמקום אחר אמרינן מגו במקום חזקה כאן בשטר כיון דאיכא חזקה לא מהמני דהא במסקנא אמרינן אפי' בלא חזקה לא מהמני דעדים החתומים על השטר כו' וא"כ המקשן הוה ס"ל נהי דבלאו הכי מהמני כיון דתקינו רבנן לקיומי שטרא איכ' מגו מ"מ היכ' דאיכ' חזקה לא מהימן במגו דרבנן.

ואליבא דרבנן נמי יש לישב דנהי דאפשר דגם רבנן אית להו חזקה זו דבסנהדרין פ' זה בורר פסיק הלכת' כר"ל והכ' הלכת' כרבנן ואע"ג דאפשר לחלק דרבנן אית להו דנהי דאין עדים חותמין אא"כ המוכר גדול אבל הלוקח לא דייק כולי האי אין נראה לחלק. מ"מ י"ל דנהי דעדים אלימי במגו לארועי חזקה איהו כל כמיניה וכמ"ש לקמן התוס' במסקנ' והכי אמרינן לקמן דף מ"ד גבי צריכותא דאי תנא עדים משום דלעלמא כו' גם נראה דקושית התו' ע"כ למסקנא קאי דמן המקשן לא ק' מידי למפשט בעיין דהתם כיון דלא קיימ' במסקנ' הכי אלא ע"כ קושית התוס' הוא מן המסקנ' דלגם המסקנא איכא בהאי מילתא חזקה ואפ"ה אמרי רבנן דמהמני.

ולמסקנא פשיט' דאיכ' למימר כמ"ש ואפי' לשיטת רש"י ז"ל דר"מ ורבנן פליגי גם בלוה דלר"מ אין צריך לקיימו ולרבנן צריך מטעם מגו כמ"ש לקמ' אי"ה גם התוס' ס"ל דר"נ ס"ל הכי וכדלקמן. מ"מ מאן לימא לן דפליגי רבנן גם במקום חזקה אי לוה עצמו מהימן

במגו דמזוייף נ"ל ודוק: שם ד"ה מודה בשטר עד אבל אין לפרש דלא מהימן במיגו כו' הנה רש"י ז"ל פי' זה הטעם ואעפ"כ נלע"ד שתירץ קושיא זו לקמן ד"ה כדר"ה דלא עביד אינש דכתב ומסר בלא הלואה עכ"ל א"כ א"ש וסברא אלימתא היא דמה לי בסוף הפרעון אינו מניח בידו בלא חיוב ומה לי קודם הלואה אינו מניח ג"כ בלא חיוב: שם ד"ה טעמיה דר"מ כדר"ה נ"ל לישב דפליגי בעדים להודיעך כחו דר"מ דאפי' עדים לא אלימי לאורועי שטרא דנהי דליכא הכא הפה שאסר כו' כיון שהלוה מודה בעצמו ואין צריך שוב לקיימו ונמצא שלא קיימוהו העדי' דבלאו הכי השטר כשר מ"מ הוי רבותא כי היכי דקמ"ל במתני' דאם יש עדים שהוא כתב ידם דאין נאמנין דלא תימא דאתי על פה ומרע לשטרא ולא הוי כיון שהגיד כו' קמ"ל כדס"ד דאמר וכ"ת והכי אמרינן לעיל ואע"ג דאיכא לאקשויי דלמה ליה לר"מ לאשמעינן דבר זה כיון דגם רבנן מודו לשיטתם היכא דלא צריך לקיומא להאי שטרא כמ"ש אין נאמני'.

מ"מ ענין ר"מ הוי רבותא טפי דאעג"ב דלא נתקיים השטר כ"א ע"פ הודאה הלוה א"כ ליתי ע"פ דעדים ולרעי ליה דהשטר עצמו אין עושה כלום כ"א הודאת הלוה. ולא עוד אלא שהוא עצמו טוען ג"כ שפסול הוא אפ"ה לא מרעי ליה גם לדברי התוס' ז"ל דכתבי למטה דר"נ ס"ל דר"מ פליג גם בלוה.

צ"ל ע"כ דנקט עדים לרבותא דר"מ. ואע"ג דלרש"י ז"ל לא הוי כ"כ רבותא כמו לפי' התוס' דלדידהו הוי הפה שאסר בעדים דלא מיירי דהלוה מודה.

מ"מ רבותא מיהא איכא וכמ"ש. ולקמן אי"ה ארחיב בזה: ומה שהקשו דבב"ב מוכח דלא פליגי בלוה כו' פי' קושית' דלר"י דקאמר התם דבלוה לא פליגו איך יתרץ ברייתי' דהכא כיון דהטעם לרבנן דמהני עדים משום דצרי' לקיימו ולר"י הרי אין צריך לקיימו כך צ"ל כוונת התוס' דהא גם הם כתבו לבסוף ד"ה אימא דר"נ ס"ל דפליגי גם בלוה.

ואני אומר דגם רש"י ז"ל ס"ל דאפשר לפרש כתירוץ ר"י ז"ל דר"מ אומר בעדים כי היכי דאומר רב הונא בלוה ואף אם הלוה מודה לא מהמני עדים מיהו סוגיא דהכא לא רצה לפרש כן דקשיא ליה קושית התוס' ד"ה אימא דמה הקשה ר"נ אר"ה גנבא גנובי למה לך דלמא עדים שאני ואפי' רבנן מודו בלוה אך עדים אלימי כדקאמר ר"י התם ותירוץ התוס' דר"נ לא נראה ליה לחלק.

לא נראה לו לרש"י דמ"מ מנ"ל לר"נ להקשות לר"ה ולומר גנבא גנובי כו' אלא ע"כ סוגיא דהכא ס"ל דאין טעם לר"מ דלא מהמני עדים כ"א מטעם הודאת הלוה וא"כ ע"כ רבנן לא ס"ל דאין צריך לקיימו. דאל"כ למה מהימני עדים כיון דליכא הפה שאסר ור"נ הקשה לר"ה ממסקנא דשמעתין דליכא שמעתא אחרינא לד"ה: ובאמת פליאה בעיני גדולה לתרוץ ר"י מה תירץ התרצן על קושית המקשן שהקשה מאי טעמיה דר"מ כיון דאיכא הפה שאסר וא"כ מה תירץ דגם הלוה לא מהימן והיא גופה תקשי דנימא הפה שאסר ואי כתירוץ התוס' דעדים החתומים כו' וכמ"ש בדבור אח"כ זהו עיקר חסר ועו' קשה לי מה הקשה ר"י מב"ב הא גם התם לפי המסקנא נוכל לומר דפליגי ר"מ ורבנן אי צריך לקיימו בהודאת הלוה או לאו ומסיק התם דסוגי' זו שהביאו התו' לא אמרה ר"י מעולם כדכתבו שם התוס' בהדיא וא"כ איך הקשו מסוגיא דלא קיימא ואצ"ל שהתימא שהקשו ד"ה אימא יש לתמוה על תימא זו דלפי המסקנא אפשר דלכ"ע אין

לחלק ובאמת אין כאן תפיסה על רש"י כלל דסוגיא דהתם לפי מאי דס"ד לא נחי' לפרושי טעמא דר"מ למידק מינה דרבנן ס"ל צריך לקיימו דלמה ליה לאקשוי' מדיוקא עדיפא מינה פריך דר"י התם אמר בהדי' דרבנן ס"ל צריך לקיימו ואין ה"נ דגם מדיוקא הוא מוכח דאל"כ במאי פליגי ר"מ ורבנן ולמסקנא א"ש הכל אבל הכא נחית לפרושי פלוגתייהו וליכא טעמא אחרינא לר"מ כ"א מטעם הודאת הלוה וא"כ ע"כ רבנן ס"ל דצריך לקיימו ובזה מיושב ג"כ קושיא הג' דאם אמר דפליגי בדרב הונא הייתי אומר דפליגי בלוה גם בעדים וכפי' התוס' גבי ר"נ ולכן קמ"ל דעיקר טעמי' הוא מחמת רב הונא דהיינו הודאה.

אבל בלא הודאה מהמני עדי' לד"ה עוד מצאתי לרשב"ם ז"ל שם דפי' כל הסוגיא מה שאמרו בגמרא דעדים אלימי כו' מירי אפי' בהודאת הלוה מ"מ כיון דמרעי עדים לחתימת עצמן הוי פסול גדול וצריך לקיימו אע"ג שמודה לוה אעג"ב דבעלמא אין צריך לקיימו א"כ בזה מיושב הכל. דגם רש"י לא ס"ל דרבנן סברי צריך לקיימו ולא נזכר דבר זה ברש"י.

וי"ל כפשטיה דגם רבנן ס"ל א"צ לקיימו מיהו עדים אלימי כדפי' רשב"ם ז"ל וצריך לקיימו: ונ"ל הטעם כיון דתקינו רבנן לקיים שטרות אלא שבשאר טענות לא תקינו כדפי' התוס' מ"מ אם העדים היו אומרים שאין זה כתב ידינו אע"פ שמודה לוה פשיט' דיש לו ללוה מגו דאין כאן עדים החתומים על השט' כו' כיון דעדים מרעי ליה וקרוב הדבר דאפי' מן התורה צריך לקיימו דמגו הוא דאורייתא כמ"ש התוס' לעיל וא"כ איכא הפה שאסר דאי בעי אמרי מזויף הוא ובזה מיושב הכל ורב נחמן לא נ"ל לחלק כן וס"ל דפליגי רבנן גם בלוה כמו לשיטת התוספות וק"ל: דף כ' ע"ב ד"ה טמאות פ"ה כו' לעד"נ מה שהבנתי מסוגיא זו בהא דפריך ומספיקא מי מחזקינן טומאה כו' וא"כ התרצן שמשני עיר הסמוכה לב"ה ע"כ משני דהא הוי ודאי טומאה דוודאי כיון דהעיר סמוכה לב"ה קוברים הנשים ומוכי שחין גם סביבות הב"ה משא"כ בשאר עיירות לא מחזקינן בהם טומאה אע"ג דאיכא נפלים ומוכי שחין אין קוברין שם אלא מוליכין למקום קברות כך צ"ל סוגיא דבלאו הכי לא ידעתי לחלק בין עיר הסמוכה לב"ה לשאר עיירות כיון דבספיקא לא מחזקינן וא"כ קשה לי על פי' ר"ח איך נחזיק מספק טומאה לומר שהיתה קרובה ונעשית רחוקה אבל לפי' רש"י ז"ל נ"ל דא"ש דס"ל לתלמודא דלעולם מחזקינן בודאי שקוברת שם כיון שב"ה שם קוברין גם בסביבות וא"כ קשה ליה לתרצן כיון דמוחזק לן שקוברין שם מה בכך דדברא אינש בהדה ואין אדם יודע הרי ע"כ נשכח הדבר דהרי אינו מוכרח שזוכר אדם עד ששים שנה דמאי דאמרינן עד ס' שנין מדכר היינו שיכול לזכור ולכן קאמר ולבית הקברות אזלא ר"ל ברחוקות חדשות כיון שאין אדם זוכר יצתה עיר זו משאר עיירות הסמוכות לב"ה דמחזקינן בהו בוודאי שקוברין סביבות הב"ה ואמרינן דלבית הקברות אזלא ונעשי' ספק בעלמא כשאר עיירות א"י דלא מחזקינן בהו טומאה וזהו לשון הלכך טומאה בא"י כו' ר"ל כיון דאמרינן בהו דאזלא לב"ה הוי כשאר א"י משא"כ ישנות דליכא ריעות' דנימא דאזלא לב"ה הוי וודאי טמא דברור שקוברין גם סביבות הב"ה וכל שינויא דתרצן אינו אלא בחדשות לחלק בין חדשות דקרובות ובין חדשות דרחוקות דבקרובות ליכא ראייה אבל ברחוקות איכא ראייה דאזלא לב"ה כיון דדברה אינש בהדה ואין יודע אמרינן דלב"ה אזלא: ולפי זה

אין אנו צריכין לדוחקים שדחק הרב מהר"ר שמואל אידלש נר"ו שפירש דגם לרש"י ז"ל צ"ל דס"ל כפירוש התוספות גבי ישנות דטמאות בקרובה שיש קרובה הימנה אע"ג דלא שבקה קרובה ואזלא לרחוקה אלא ע"כ הטעם שמא לא היה כאן הקרו' והרחוק היה אז הקרוב וכן גבי דרך ב"ה ע"ש דנ"ל דוחק לפ' בדברי רש"י סברא שלא הזכירה כלל דא"כ היה מפרש כולה סוגי' בדרך זה כמ"ש הוא בעצמו ולפי דרכינו א"ש דסבר התלמוד לשיטת רש"י דוודאי הנשים קוברות בכל תל שסביב הקברות אפילו ברחוק ומוליכות א' עמם אך בחדשות שאין אדם זוכר אתרע הודאי ונעשו כשאר א"י דבספיק' לא מחזקינן טומאה כיון שאין הולכת בלא אינש בהדה ואין זוכר לגבי דרך לפי דעתי אין צורך דהמקשן לא ירד לכך לדקדק ומ"מ נ"ל דהמקשן היה סובר ג"כ דוודאי הוא דמתרמי בין השמשות אך ברחוקות כיון דהוא רחוק אע"ג דקרוב לודאי הוא שקברו גם בהן מ"מ כיון דאתרעי הודאי כיון שאין זוכר נעשה כספק אבל בקרובות אע"ג דאין אדם זוכר כיון דהן קרובות ונקל לקבור בהן לא סמכו על זה כיון שהוא ודאי ואמרינן דלמא נשכח או מתו הקוברין וע"כ צ"ל גם לדבריו דחלוק זה הוא בין קרובות לרחוקות דברחוקות לא עקמו מן הדרך לקבור בהן ודוק: דף כ"ב ד"ה תרי ותרי נינהו.

ונ"ל כוונתי לדעת הרא"ש ז"ל לתרץ קושית התוספת הראשונה דמדרבנן לא מוקמינן גבר' אחזקתיה בתרי ותרי כדמוכח פ"ד אחין ובשאר מקומות וכ"כ התוספות עצמן לקמן דף כ"ג ד"ה מ"ש רישא וכמו שהביא הרא"ש ראיה זו ובזה מיושב גם קושיא הב' דודאי לרב חסדא כיון דמספקא לן הי מנייהו כשרה אפילו אם כת א' מעידה בא' הוא פסול מספק מדרבנן דמסתמא רב חסדא לא פליג אכל הנהו סוגיי שהביא הרא"ש ז"ל דבתרי ותרי לא מוקמינן גברא אחזקתיה וק"ו הדברים אם לרב הונא דס"ל בשני כתי עדים דמוקמינן להו אחזקתייהו אפ"ה אם שניהם מעידים בא' לא מוקמינ' אחזקתי' מדרבנן מכ"ש לר"ח דלא מוקים אחזקה אפילו בשני כתי עדים פשיטא דפסול דר"ח לא מחזיק להו בודאי פסולים אלא פסולים מספק ופשיטא דלר"ח אם העידה כת א' בא' שהוא חייב ותפס המלוה משלו פשיטא דלא מפקינן מספק ולא עוד אפילו את"ל דלר"ח וודאי פסולין חשיב להו מ"מ שמעתא דהכא אזלא לר"ה משמיה דרב ולדידיה ספק פסולין כשהן כא' ולכן פריך שפיר דפסולין מדרבנן עיי' לקמ' דף כ"ו מ"ש דוגמא לדבר שני שבילין דס"פ דבזה אחר זה ד"ה טהורין: עוד יש לומר דס"ל לרש"י דהכא הוי חזקת ממון ועדיף מחזקת הגוף דלא ס"ל לר"ג חזקת הגוף עדיף אלא בברי ושמא משא"כ בתרי ותרי ברי וברי הוא ולא מפקינן ממונא בדין דספקא הוא אבל בדרב הונא בשני כיתי עדים ס"ל דאם כת אחת לבדה באה אין כאן ספק כלל כיון דליכא דמסהיד עלה שהיא פסולה כ"א כשרה בפני עצמה וכן משמע מפי' רש"י פ' כל הנשב' וקושיא הג' לע"ד לא יכולתי להבין סוגיא דשמעתא אליבא דר"י ז"ל שפירש אליבא דרש"י ששניהם מעידין שהוא עבד א"כ היכי פריך עירעור דמאי אי דגזלנותא תרי ותרי נינהו: ואי דפגם משפחה כו' ואי מיירי ג"כ ששנים מעידין שהוא עבד ואלו שנים מעידין שאינו עבד א"כ הדרא קושיא לדוכתה תרי ותרי נינהו ואם כוונתו בפגם משפחה לא ק' מידי.

דהדיינין נאמנין משום גלוי מלתא ולכן פריך א"כ אפי' חתמו נמי לישנא דשמעתיה לא משמע הכי דה"ל א"כ אפי' חתמו נמי ולכך נ"ל דמשפחה מיירי כגון שהעידו שהוא ממשפחה שנתערב בה עבד וכל המשפחה פסולה ואין מעידין ע"ז שהוא עבד אלא על

כלל המשפחה ואיהו ממילא קפסיל וזהו לשון פגם משפחה והכי איתא בסנהדרין בהדיא ריש פ' זה בורר דקאמר אלא עירער דפגם משפחה.

ר"מ סבר הני אמשפחה קמסהדי ואיהו ממילא קפסיל כו' וא"כ כיון שאין מעידין עליו בפרט אלא שהוא ממשפחה בנתערב בה עבד וכל המחשבה פסולה מספק דוגמת שפירשו התוספות לעיל גבי אלמנת עיסה והשני דיינין מעידין שאנו יודעין שזהו אין בכלל הספק והוא כשר נמצא שאין מכחישין אותם כי גם העדים אין יודעים אם הוא פסול אלא שהוא ממשפחה זו שנתערב בה עבד אלא שמצאתי לרש"י ז"ל פ' זה בורר שלא פירש כן אלא פי' שמעידין שהוא ממשפחת עבד שלא נשתחרר ואפ"ה א"ש אעפ"י שבא וודאי ממשפחת עבד ואביו עבד מ"מ יכול להיות שזה כשר כגון שהדיינים מעידים שנשא אביו בת ישראל וגוי ועבד הבא על ב"י הוולד כשר דהכי ס"ל לרב ביבמות פרק החולץ כללא דמילתא שאין הפי' שמעידין שזה פסול אלא שמשפחתו עבדים ואיהו ממילא פסול והדיינים מעידין שהוא כשר אעפ"י שהוא ממשפחה זו ובלתי ספק בעיני דהכי א"ש לענ"ד.

גם צ"ע אם העדים מעידין שאביו הואעבד דהיינו שאין לו גט שיחרור והדיינין מעידין שיש לו ואח"כ הראה אביו הגט שיחרור לא ידעתי למה לא יועיל להכחיש העדים הראשונים כיון שהגט יוצא מתחת ידו: דף כ"ג ד"ה מ"ש רישא כו' וא"ת שנא ושנא הוא כו' הגם כי אין דרכי להשי' על קושיתם ז"ל מה שהשיבו הם.

מ"מ יען כי נראה לענ"ד אמת האהבה דחקני דאי לאו תירוצם היה נ"ל דהמקשן פריך הכי דע"כ מיירי הברייתא שאין אנו יודעין שזו היתה פנוייה או א"א ומיירי רישא אדרבה שהיתה בחזקת א"א שהיה לה בעל ואין אנו יודעין אם נעשה פנויה אלא שאילו מעידים שנעשה פנויה ומחולקים אם חזרה ונתקדשה וכן סיפא מיירי דאין יודעים שהיתה א"א אלא מפי אילו דאי ידעינן אפי' לכתחילה תנשא דמוקמינן לה בחזקתה וכמ"ש התוספות בדיבור שאחר זה וכן משמע לישנא דתלמודא דקאמר תרווייהו בפנויה קמסהדי או בא"א מסהדי.

משמע דמפיהם אנו יודעין ולא ידענו מתחילה ובהא מיושב ג"כ מה שהקשו דף כ"ב ד"ה הבא עליה כו' דאוקמה אחזקה די"ל דע"כ מיירי דליכא חזקה שלא ידעו שהיתה א"א דאל"כ אפי' בדיעבד תצא: שם ד"ה והאיכא עדים ומיהו קשה לרשב"א כו' נלענ"ד כי ע"פ שבויינהו ליכא לאסרן כיון שבאו לפנינו בנות חורין בלא שבאין א"כ אפילו אח"כ באו השבאין ואמרו שהן שבויות שלנו.

פליאה בעיני אם לא יוכלו להכחישן ולומר כי הם מעלילין ולא היו הדברים מעולם וכי כותי נאמן להעיד וא"כ עדיין יש להם מיגו. ודאי אם באו עם השבאין בתחילה ובאו לפנינו לפדותם כיון שהן בידם והביאו אותן אין יכולין להכחיש השבאים: ועוד נראה אפילו אם גם בזה היו יכולין להכחיש מ"מ אין זה מיגו טוב להעיז בפניהם וטוב להם להודות שנשבו והן טהורין אבל אם כבר הותרו בב"ד אע"פ שעתה אין להם מיגו טוב מ"מ כיון שהכותיים אינם עדים ויכולין להכחישן (חסר ב' תיבות) ההיתר היה להם מגו טוב אע"פ שעתה אין להם מגו טוב היה פשוט למקשן דלא תצא מהיתרה כיון שאין עדים ממש: שם ד"ה עידי טומאה איתמר מה שהקשה ר"ת ז"ל דגם בשבויה איכא איסור

סקילה י"ל דהא שמעתתא דר' חנינא והוא לא היה בזמן שב"ה קיים ומאן לימא לן דלאביי ורבא בזמן שב"ה קיים הקילו בשבוייה כיון דאיכא איסור סקילה והשתא מיהא ליכא כ"א איסור לאו ולכשיבנה ב"ה לא חיישינן דאז יבוא אליהו עמהן לקרב ולרחק ואע"ג דכיון דמכשרינן להו השתא ודאי יטמעו בכהנים כשרים ולא ירחקם אליהו לעתיד דמשפחה שנטמעה נטמעה ונמצא שאנו גורמין שיקרבו על גבי המזבח בשבת לא חשו חכמים לכך כיון דהשתא יש להקל יטמא בהכשר ולעתיד יקרבו כדין כיון שיהיו כשרין ועוד דמאן לימא לן דסבירא ליה לרש"י דמשפחה שנטמעה קאי אחללין דילמא אממזרין לחוד כדמשמע סוגיא דשמעתין וכבר פלפלו הפוסקים בזה: שם ע"ב ד"ה אבל הכא תימא לרשב"א כו' נ"ל דלשיטת רש"י ז"ל גבי טעמיה דר"מ מיושב שפיר דר"מ ורבנן פליגי גם בלוה שמודה שכתבו אי צריך לקיימו או לאו וא"כ קשה למה נקט התנא עדים בלוה גופיה ה"ל לאשמעינן דהוי רבותא טפי.

בשלמא ברייתא נקטה עדים לרבותא דר"מ. וכמ"ש לעיל גם לשיטת התו' ז"ל לר"נ דס"ל דפליגי גם בלוה א"ש ומשום הכי קאמר דעדים הוי רבותא טפי דליכא דררא דממונא ובהא מיושב ג"כ מה שהקשו התוס' על רש"י ז"ל לעיל דלפלגו בלוה גופיה די"ל דעדים הוי רבותא טפי אפי' לרבנן מטעם דררא דממונא מלבד מה שישבתי לעיל: דף כ"ד ד"ה אבל אינו נאמן וקשה דלהכי ליכ' למיחש ול"נ דכבר ישבו רש"י ז"ל דמעלה עשו ביוחסין פי' בכהונה כמ"ש רש"י לעיל דף י"ג ביוחסין בכהונה וא"כ הוא מיושב דוודאי לוויים וישראלים ישיאוהו בסתם אע"פ שאין מכירין דכל ישראל בחזקת כשרות הן אך כהנת מיוחסת לא התירו חכמים בסתם משום מעלה ואע"ג דבקידושין פ' י' יוחסין אמרינן דאיהו בדידיה לא הצריכו חז"ל לבדוק דלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין וכמו שהביאו התוס' ז"ל שאני התם דמחזקינן ליה בכהן ובא לישא אשה כמ"ש שם התוס' בהדי' דמיירי בהכי והכי מוכחא מתני' התם דקתני וכל שהוחזקו אבותיו כו' משיאין לכהונה משמע דמיירי בכהן המוחזק בכהונה שם לא הצריכו חז"ל לדידה לבדוק בדידיה כיון שהקילה התורה בהן שלא הוזהרו לינשא לפסולין וכדפי' רש"י ז"ל שם משא"כ הכא דמיירי שהוא בא להחזיקו לכהונה ואין אנו מכירין אותו בזה עשו חז"ל מעלה שלא להשיאו אשה כ"א בבדיקה ובדברי רש"י ז"ל מיושב מאי דאמרינן לעיל בפ"ק דלר"י ס"ל בראוה מדברת חיישינן לנתין ולממזר ואפי' לר"ג אי לאו דהיא טוענת ברי חיישינן כדאיתא לעיל ותימא מ"ט דמותרת לינשא סתם אפי' למי שאין מכירין אותו דמוקמינן לכל המשפחות בחזקת כשירות דאין לומר דזנות שחני דקנסינן לה כיון שזינתה דא"כ מאי פריך אביי בגמ' מאלמנת עיסה והיכא מדמי זנות לנשואין והא זנות שאני משום קנסא דאע"ג דאלמנה עיסה שאני דאפי' בנשואין לא שייך התם לאוקמי בחזקת כשרות כיון שהוחזקה משפחה זו בפסול שנתערב בה חלל מ"מ מאי פריך אביי כיון דליכא הכא ספיקא כלל דהא היא ניסת בלא בדיקה כלל רק בזנות קנסו א"כ לא.

קשיא מידי דלעולם ר"י קאי בספקא לקולא רק גבי זנות שאני דדוחק לומר דלר"י אסורה לינשא ג"כ בסתם דזה מחלוקת חדש הוא ומנ"ל לאביי ועוד דמאי מקשה דר"ג אדר"ג דלמא לר"ג אלמנה עיסה אסורה דהוחזק בה פסול. וליכא למימר בה אוקמה בחזקת כשרות.

משא"כ מדברת ס"ל לר"ג דלא קנסו בזנות: ועוד תימא דהתוספות עצמן פירשו שם ד"ה השבתנו על המעוברת דלר"ג אשה מזנה בודקת ומזנה ומאי בודקת והלא היא ניסת בסתם ואינה בודקת ועאכ"ו בזנות דתקיף יצרה ומתכוונת לעבירה ואצ"ל דאין קשה דר"ג אדר"ג כלום וכמ"ש וגם לישנא דאשה ניסת בודקת וניסת לא משמע דקאי דווקא אאלמנת עיסה אלא אכל הנשים וכן משמע קצת לישנא דרש"י שכתב בודקת וניסת וי"ל שבדקה ואי קאי אאלמנת עיסה לא מתישב לישנא די"ל כיון דאהא קאי מהו י"ל והלא ודאי בדקה אבל אי קאי אכל הנשים א"ש דסתם נשים בודקות ונ"ל שגם זו אעפ"י שספק גירושין הן והבדיקה קשה בה מ"מ לא ניסת עד שבדקה וצריך לומר דאע"ג דאין אשה מחויבת לבדוק דלא הצריכוה חז"ל דלא הוזהרו כשרות כו' מ"מ היא עצמה מסתמא בודקת ואינה נישאת כ"א לודאי כשר מ"מ קושיות הראשונות צ"ע ולפי שיטתינו א"ש הכל דגבי כהנת: לא התירו חכמים בלא בדיקה דמעלה עשו ביוחסין כמו לר' יהושיע ודברי הכל ואסורה לינשא למי שאין מכירין ולא הוחזק בכשרות כלל ולפי ע"ד נראה דהסוגיא פשוטה לדברי רש"י ז"ל ועיין בהרב המגיד בהל' איסורי ביאה פ"ק ודוק: דף כ"ה ד"ה או דלמא כו' תימה מה תולה באכילה כו' יש לתמוה על תמיהה זו והלא: לעיל מסקינן דר"י ורבנן במעלין מתרומה ליוחסין קמפלגי וקאמר רבי יהודה דאינו נאמן להאכילו בתרומה א"כ מבואר דאפי' אכילה גרידתא אסורה.

דאין לפרש דלהאכילו בתרומה לחלוק לו תרומה אינו נאמן אבל אכילה גרידתא שרי וכן משמע מדברי התוספות לעיל ד"ה ואיבעית אימא בדברי ר"י ז"ל שנקט בלישניה הכל דין חלוקה. דזה אינו דהרי מוכח בלישנ' קמא דטעמא דר"י משום גומלין הוא ע"כ אפילו אכילה גרידתא אסורה משום גומלין א"כ גם ללישנא בתרא מיירי באכילה דאין לומר דזהו החלוק הלשונות דמיירי באכילה ולישנא בתר' קאמר וא"א דלא מיירי באכילה כ"א בחלוק בגורן ופליגי במעלין כו' א"כ מה הקשה לעיל ר"ש מוואדון בתוספות מעיקרא היכי ס"ד דטעמא דר"י משום גומלין הא בלא גומלין סבר ר"י כו' ומאי קושיא דמעיקרא הוי ס"ד דמיירי באכילה משוםהכי אינו נאמן משום גומלין אבל בלא גומלין היה נאמן להאכילו דאין מעלין מאכילה ליוחסין ולבסוף מתרץ דמיירי בחלוק כמ"ש אלא ע"כ גם לל"ב מיירי באכילה וא"כ מבואר דבאכילה גם כן פליגי ובאמת כבר תרצו רש"י ז"ל בלשונו שכתב לעיל ד"ה במעלין מתרומה ליוחסין הרואה שמאכילן תרומה בחזקת כהן כו' הרי מיושב הכל שאין מעלין אא"כ יודעין שהוא אוכל בחזקת כהן כי הא דלעיל שהוא מעיד עליו שהוא כהן ואוכל תרומה על פיו והתימא עליהם ז"ל שכתבו דתליא הא פלוגתא דמעלין בפלוגתא דחולקין למ"ד חולקין אין מעלין דלמא עבד הוא ולקמן ס"פ אמרינן הא איפכא דתליא הך פלוגתא דחולקין בפלוגתא דמעלין למ"ד מעלין אין חולקין דהא מפרש טעמא דברייתא דאין חולקין במקומו של ר"י היו מעלין ופי' רש"י ז"ל ומשום הכי אין חולקין ואפי' נאמר דהתוס' ז"ל מפרשין אפכא דהגמרא מפרש דבהך פלוגתא דחולקין תליא גם פלוגתא דמעלין ולדברי ר"י דס"ל אין חולקין מעלין ולדברי ר"יו אפכא מ"מ ביבמות פ' נושאין על האנוסה דף ק' מפרש בהדיא דעבד אין חולקין לו תרומה בב"ה דילמא אתי לאסוקי מתרומה ליוחסין א"כ מפרש בהדיא דהטעם דאין חולקין משום העלאה וכן כתב ר"י ז"ל בהדיא לקמן דף כ"ח ד"ה ודילמא עבד כהן הוא ודלא כהרב מהר"ש אידלש נר"ו

שתמה על דברי ר"י מאי אולמיה ודו"ק: שייך לעיל ד"ה שאני התם דריע חזקייהו וק"ק כו' נ"ל דרש"י ז"ל נשמר מזה שכתב ד"ה בקשו כתבם דהוצרכו להתיחס לפי שהתחתנו בגולה בגויי הארצות א"כ אלו הכהנים בני הקוץ היו בתחלה בבבל בחזקת כהנים ונשאו כפיהם כי לא נתנו חכמי הדור אל לבם ליחס' כיון שלא היתה בהם ריעותא והיו סבורים שיש להם כתב יחס וכיון שהתחילו להתערב משם ואילך הוצרכו להתיחס ומשם ואילך כל ב"ד וב"ד ומקום שהיה ישיבה קבוע נתנו לב על הדבר לבדוק אחר כל נושא כפיו ואוכל תרומה לכל חד כדאית ליה ובאמת קשה לי קצת גם על דברי רבינו תם ז"ל אי ס"ד דבבבל לא היו נושאין כפיהם כ"א הבדוקים למ"ד מעלין א"כ למה הוצרכו להתיחס בעלותם לא"י כיון שכבר בדקו הב"ד בבבל אחר נושאי כפים אלא ע"כ צ"ל שקודם שנתערבו לא היו בודקים כלל והיה כ"א בחזקתו עד שהתחילו הפסולין ואז התחילו בתי דיני ישראל בכל מקום לבדוק משעלו הפסולין בימי עזרא וחששו שמא יתערבו: שם ד"ה וכי מסקינן ריב"ם ז"ל לא גרס ליה ומדברי רש"י ז"ל נראה דגרס ליה ואפשר דס"ל לרש"י דהאי שאני הכא לאו ר"נ ב"י קאמר ליה אלא סתמא דתלמודא שקיל וטרי דאין ראיה משם כדי שלא תקשי למ"ד מעלין ודייק דאי לא תימא כו' ואח"כ קאמר דהאי דיוקא לאו כלום הוא ולעולם דחיותא קמא כדקאי קאי ובאמת יש לי לעיין ומה לנו למחוק כל הגרסא טוב היה למחוק מלת וא"א ולכתוב במקומה לעולם אימא השתא נמי כו' ורבא דחי דיוקא דר"נ ב"י וק"ל ואפשר דס"ל לריב"ם דזה לא היה מיחלף דאיך טעו הסופרים לכתוב וא"א במקום לעולם משא"כ כל השינויא טעו מסוגיא די' יוחסין כה"ג אמרינן בגיטין פ' המגרש כשר בפסול לא מיחלף כו' ע"ש.

דף כ"ו ד"ה בתר דקנסנהו עזרא עד והר"ר אלחנן הקשה כו' לענ"ד אענ' חלקי כי ביבמות דף פ"ו קאמר התם בגמרא דקאמר ר"ע לר"א ב"ע אי בתורת קנסא אתית אית לך ואי בתורת חלוקה כו' ופשטה דשמעתא נ"ל דה"פ דאי לא ניחא לך למשקל בתורת קנס דאין רצונך בקנס שלהם אין לך כלום דאין לפרש דר"ע רק דינא קאמר ליה לר"א ב"ע דמתורת חלוקה לית לך כ"א מתורת קנס דא"כ למה אהדריה לפתחא לב"ה כיון דעכ"פ יש לו תיתי מהי תיתי אלא ע"כ כדפרישי' וא"כ י"ל אף דקנסינהו עזרא מ"מ הרבה כהנים לא קבלו עליהם ולא רצו לשקול קנס שלהם ובזה א"ש והיה הכהן בן אהרן עם הלוים דאם ירצה הכהן ליקח הרשות בידו וכן בשמעתין דהכא נראה דה"פ ודלמא אקרו ויהבו ליה דמהי תיתי למיהב ליה כיון דקנסינהו אלא כדפרישית שמא לא רצה הכהן ויהבו ללוי עוד נראה לי דמקרא דעזרא משמע שעלו לוים בימי כורש הראשון כמבואר בקרא אלא שעם עזרא שעלה בימי דריוש האחרון שהוא בן אסתר כדאיתא פ"ק דר"ה ומוכח מקראי אז לא עלו וא"כ אף אם קנסינהו מ"מ אותן הלוי' שעלו כבר מה חטאו וא"כ אותן הלוים היו לוקחין מעשר ובזה ג"כ מיושב קרא דוהיה הכהן עם הלוים ששניהם היו לוקחין ובגמרא דמתרץ בתר דקנסינהו עזרא אע"ג דעזרא לא קנס לאותן הלוים שעלו כבר מ"מ כיון דעתה לא ידיע מהי קאתו אם מאותן שנקנסו או לאו אין נותנין לשום לוי ובאמת צריך טעם אם לא היתה כדברי למה קנס הלוים שעלו ואעפ"י שרש"י ז"ל פי' ר"פ י' יוחסין שאותן שעלו היו מקוטעי בהונות ולא היו ראוין לשיר בכלי מ"מ לא מצינו שלא היו נותנין מעשר ללוי בעל מום שהרי הוא ראוי לשיר בפה ועיקר שירה בפה אע"ג דהקפיד משום דמצוה נמי בכלים כדכתבי התוס' פ' יש

מותרות דף פ"ו מ"מ מה חטאו הם הרי עלו ובידם עיקר המצוה גם ראוים לשוערים כדכתיב והמשוררים והשוערים.

ובאמת צ"ע מי דחקו לרש"י ז"ל שלא פי' כמ"ש שעלו כבר שהרי במתני' לא קתני שעלו עם עזרא שהרי קתני במתניתין חללי' וממזרים ואותן כולן עלו בימי כורש הראשון שהרי בגמר' שם מביא ראייה מקראי דכתיבי בעליה הראשונה שעלו עם זרובבל כמבואר בפסוק שבתחלת ציווי כורש הראשון עלו ועוד קשה לי שהרי שם בגמרא פ' י' יוחסין שהביא קרא שעלו הלוים הוא מקרא דכתיב בעליה הראשונה וישבו הכהנים והלוים והמשוררים וגו' ושם כתיב בהדיא שהיו שם לוים משוררים בכלים שהרי כתיב סימ' ג' ובשנה השנית לבואם אל בית האלקים וגו' עד ויעמידו הכהנים מלובשים בחצוצרות והלוים בני אסף במצלתים להלל את ה' ע"י דוד מלך ישראל: שם ע"ב אנן אחתינן ליה וק' לר"י כו' הנה כבר כתבת לעיל דף כ"ב כי גם רש"י ז"ל ס"ל דמדרבנן לא מוקמינן אחזקתיה וא"כ צריך לישב כי פה כתב בהדיא דמוקמינן אחזקה ובאמת משמעתי' דהכא נ"ל דנשמר רש"י ז"ל בדבריו שכתב דמסקינן ליה ע"פ עד הראשון נראה דס"ל כיון שעשינו מעשה ופסקינן שהוא כשר והחזקנו חזקה ראשונה אף כי אתו תרי סהדי בתר הכי מ"מ כיון שעד אחרון חוזר ומכשירו נשאר הפסק הראשון בתוקפו ובחזקתו וא"כ לא דמי לחזקה דעלמא ובהא מיושב ג"כ הקושי' שהקשה ר"י ז"ל על רש"י דס"ל דאין חזקת האם מועלת לבן ושמעתא דהכא דמועלת דזה אינו דהכ' אית ליה חזקה דנפשיה כיון דהכשרנו אותו כבר וכ"כ הר"ן ז"ל אדברי רש"י בהדיא וכמ"ש החכם מהרש"ל ז"ל ועי"ל דינאי לא היה לו חזקת כשרות מעולם דאמו נשבית קודם שנולד ואז יצא הקול שנשבית וא"כ איתרעא חזקת אמו אבל הכא מיירי שיצא הקול אחר שהיה מוחזק בכשרות ומה שהקשו התוס' ז"ל בסוף הדבור דרב אשי משמע דס"ל דאפי' אתו שניהם לבסוף מסקינן ליה: הנה רש"י לא פי' כן קושיא דרב אשי הכא שהוא ז"ל פי' אפי' תרי אתו בהדדי נמי בפעם שניה לר"א לא מסקינן.

ונ"ל כוונתם שהקושיא דוודאי גם לרב אשי בעינן שעד א' אתא בתחלה ומסקינן ליה אפומיה כי היכי שיהא לו חזקת עצמו אבל לבסוף למה קתני דע"א לא מהני הא אפי' אתו בפעם שניה שנים ביחד לא מהני משום זילותא וה"ל לר"א למנקט רבותא. ולמה קתני אין מעלין ע"פ ע"א פי' דאתא לבסוף ואם כוונת התוס' אמסקנא ושינויא דר"א כדמשמע ממהר"ש אני אומר מלבד דאין ראיה דר"א משני דאתו תרי לבסוף בזה אחר זה דאפשר דקאי ג"כ אשינויא קמא דקאי שבא עד א' בתחלה ואסקה על פיו אלא י"ל עוד דר"א לא מיירי בתרי ותרי אלא שנים לבד באו זה אחר זה ופליגי בלצרף עדו' והוא ממש פלוגת' דר"ג ורבנן אבל מ"מ קשה למאי דפי'לעיל דס"ל לרש"י דמדרבנן לא מוקמינן אחזקה א"כ ל"ל לרש"י ז"ל גבי ינאי המלך דחזקת האם כו' תיפוק ליה דמדרבנן אסור ואפשר כיון דינאי המלך החזיק בכהונה גדולה כמה שנים ועבד כל עבודת המקדש פשיטא דלא מחתינן ליה מספקא ומוקמינ' אחזקתיה אפי' מדרבנן ועדיף מאסוקי ע"פ ע"א דהכא והיותר נראה לי מדברי רש"י ז"ל דס"ל דאף דמדרבנן לא מוקמינן אחזקה היינו לסמוך על חזקה ולעשות מעשה ע"ז לכתחילה כגון התם פ"ד אחין אחת אומרת קרוב לו ואחת אומרת קרוב לה דהוי ספיקא דרבנן בגירושין לאוקמי הצרה אחזקת היתר לינשא לשוק לכתחילה והיתה ראויה מדרבנן לחלוץ אי לאו דחשו חז"ל שאם

אתה אומר חולצת מתיבמת ע"ש אבל להוציא דבר מחזקתו הראשונה שהוא בה בזה לא עשו חכמים כגון הכא שהוא כהן לפוסלו מכהונתו וכגון ינאי המלך גם התם אלו היתה הצרה נשואה לשוק לא היינו מוציאין אותה אפי' אם לא היינו חוששין שמא תתיבם וכן בהא דרב הונא לעיל חוששין מדרבנן להכשירו לקיים שטר להוציא ממון לכתחלה.

ובזה מיושב רוב דברי התוס' שהביאו כגון בעירובין גבי ערוב לא סמכינן אחזקה לכתחלה לילך ע"י עירוב זה ולעיל גבי שנים אומרים נתקדשה דפריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא אע"ג דרישא הוי בחזקת פנויה. ותרצו התוס' ז"ל לעיל דמדרבנן הוי ספיקא והוה לן למימר תצא מדרבנן משמע דאפי' בדיעבד מוציאין.

ובקונדרסי ישבתי בע"א בע"ה י"ל דס"ל לרש"י דברייתא משמע אפי' אם באו עדים קודם שניס' לא תצא ושם ודאי כיון שניסת באיסור תצא מדרבנן אפי' לרבנן דר' מנחם בר יוסי. ולא דמי למיתה וגרושין דהקלו משום עיגונא וכן מה שהביאו התוס' מהאשה רבה מיושב בהא ואם יגזור השם בחיים אאריך בזה בדין חזקה אי"ה: דף כ"ז כאן כו' הנה בפירוש רש"י ז"ל שלפנינו מבואר בהדיא כתירוץ התוס' ארש"י ז"ל שכתב ר"י ב"א אומר אף בבעילה פעמים שהיא מותרת הרי לא קאי ריב"א אניסוך כ"א אבעילה ומ"מ קושיא הראשונה לא תירצו התוס' דפריך נתלי לחומרא וגבי מחבואה תלינן לקולא ונ"ל דס"ל לרש"י דלהכי פריך אי אפשר דלא ערק חד מינייהו וכיון דא"א לא הוי ספק כלל שלא נכנס א' מהן ונבעלה אחת מהן פריך לקמ' מבעיא לן אם אין המחבואה מחזקת אלא אחת מהו וכאן פשוט הוא דתלינן כ"א לקולא ולא עוד דכאן סתמא קתני דאפי' אין בעיר רק כהנת אחת או שתים דאפשר דבעל כולן ואפ"ה מכשרינן ומהרש"ל יישב דלתו' צ"ל מיושבת גם קושיא קמייתא: שם ד"ה בבא לישאל רש"י ז"ל בפסחים ד"י פי' בהדיא דלא כדברי התוס' ז"ל לישאל עליו ועל חבירו פי' בבת אחת וחולק בין זה לבת א' ממש שבאו שניהם ע"ש וזהו דחקו בכאן לפרש אליבא דר"י דוודאי דאין לפרש דהכא כאלו באו כולם בבת אחת דמי כמ"ש התוס' בעצמן דלא דמי אלא לבא א' לישאל על שניהם.

ורש"י ז"ל ס"ל דבהא מטהר ר' יודא כיון דליכא אלא שואל א' ואין החכם מוכרח להשיב כ"א לו טהור אתה אע"ג דממילא כולן טהורות ונ"ל עוד דקשה ליה לרש"י דלמה הביא כלל אוקמתי דרבא ואי תימא ר"י והא מפשטא דמתני' ה"ל למיפשט דקתני אם נשאלו שניהן אפי' לר"י טמא והכא כנשאל א' על שניהן דמי דטמא מכ"ש לשיטת התוס' וק"ל: שם ע"ב ד"ה לא תתיחד נראה לישב דרש"י ז"ל אע"ג דאזיל לטעמי' מ"מ כוונתו לתרץ למאן דלא חייש התם לקדושין דהיינו ר' יוחנן דאיך יתרץ מתני' ובגיטין תירץ רש"י דאפ"ה אסורה להתיחד כיון שהיא פנויה ופנויה אסורה להתיחד וכאן נראה לו ז"ל דהטעם אינו מספיק דאטו עד האידנא לא שמעינן יחוד פנויה דאסור ומאי קמ"ל ואם כוונתו לאשמעינן דשרי להתיחד בפני עבד ושפחה זה יכול לאשמעינן בפנויה דעלמא ועוד למה תלי התנא האיסור בה הוי ליה למיתני לא יתיחד עמה כדקתני בקדושין לא יתיחד אדם כו' לכך פי' דהתנא קמ"ל דאסורה ליפטר בגט זה כיון שאין הגט מיד אלא לאחר מיתה חל למפרע מקרי נמי גט ישן דהוי כמו יחוד קודם הנתינה וגרע מינה דהתם הבן הנולד לה נולד בכשרות וב"ה אסרי משום גזירה שמא ישתכח הדבר ויאמרו

שגרשה קודם ביאה והכא אם יבא עליה ודאי גיטה קודם לבנה ואסרו חכמים שתתגרש בגט זה רק יבטלו שניהם הגט דס"ל לרש"י כדעת הפוסקים ועיי' בטור סימ' קמ"ג שקודם שנתקיים התנאי הרשות בידם לבטל התנאי ותתגרש בגט שני שמא בא עליה ויהא ודאי גיטה קודם לבנה וא"כ קאי מתניתין אגט דמהיום אם מתי שלא תתגרש אא"כ לא תתיחד עמו לא איחוד לבד דליכא שום חידוש כנ"ל לדע' רש"י ז"ל: דף כח ד"ה קיום שטרות דרבנן תימא כו' והנה עלת' לפי המסקנא בתימא לפי מאי דמשמע בריש גיטין ורש"י ז"ל תירץ קושיא זו בגיטין דלא חציף אינש לזיופא ונ"ל להטעים הדבר כי ק"ל בכמה דוכתי ביבמות דמילת' דעבידא לגלויי לא משקר אינש דירא וה"נ ירא לזייף שמא יבואו העדים עצמן ויכחישו שאין זה חתימתן ואפי' אם יודע שמתו שמא יש בני אדם שמכירין חתימתן ויענו בפניו ויכחישוהו ולשמא יזייף חתימתן של עדים שיהא דומה לכתבן ממש כגון ההיא דאנח ידיה אזרנוקא בגט פשוט לזה לא חיישינן מדאוריית' דלא שכיח הוא ולכן כשר מן התורה וק"ל: אלו נערות פרק שלישי ד"ה הבא על הנתינה כו' אף כי הדברים הראשונים שאכתוב מבוארין בהרב המגיד ז"ל פ' י"ב מהל' איסורי ביאה בשם הרמב"ן והרשב"א ז"ל מ"מ לא מנעתי מלכתבן כי זכיתי וכוונתי לדבריהם ואולי יבא בתוך דברי קצת חדוש הנה רש"י ז"ל ס"ל דמאי דאמרינן בגמרא פ' הערל דנתיני' דוד גזר עליהם קאי אמתניתין דהתם דקתני ממזרין ונתינין אסורין ואיסורן איסור עולם וע"ז קאי דדוד גזר עליהם דמן התורה אין אסורין מלא תתחתן כ"א הם עצמן שנתגיירו אבל בניהם הנולדין להם אין לנו מקרא שיהיו אסורין לעולם ולדברי ר"ח ז"ל ק"ק מה ענין מימרא דדוד גזר עליהם אהך מתני' דלא מיירי כלל בעבדות כ"א באסורן ואסורן מבואר בכמה משניות וא"כ מאי דקאמר רבא ביבמות דבגירותן אי' להו חתנות היינו נתינה ממש דהיינו נתינים הראשונים או כנענית עצמה שנתגיירה וכן תנא דקתני פצוע דכא מותר בנתינה ע"ז קאי דבני נתינים הם כשאר גרים אלא דרבנן גזרו עלייהו וכן בכל מקום דקתני נתינה שהביאו התוס' דמשמע דהוי מן התורה הוא כמ"ש.

אך לפי זה קשה למה כתב רש"י כאן דנתינה הוי מה שדוד גזר עלייהו ולא פי' כשאר נתינים דמתני' ומתניתא: לכך נראה יותר דס"ל לרש"י ז"ל שיטה אחרת דנתינים שקבל יהושיע לא היו גרים ממש כדאמרינן ביבמות פ' הערל שאמרו עוברים ושבים ומה גרים גרורים כך ישראל עאכ"ו וע"כ מאי דקאמרי ישראל עאכ"ו רוצין לומר גרים ממש עאכ"ו שהן ישראל גמורין דאין לומר דאומה ישראלית ממש דמה להן לק"ו זה והלא הם לא יהיו ישראל ממש כ"א גרים ושמעתא משמע דמחמת זה נתגיירו גם גרים גרורים משמע שלא היו גרי אמת כ"א מיראה כמו שאמרו ביבמות פ"ב לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה אלא שנעשו גרים גרורים לחד גרסא גם רש"י כתב פ' אלו נאמרין דף ל"ה דכנענים שבא"י אף אם היו עושין תשובה לא היו מקבלין אותן דמחמת יראה עושין גם כתב דלא היו רשאין להשלים עמם וצ"ל דהגבעונים הטעו את יהושיע ולא הכום מפני קדוש השם כדאית' בגיטין פ' השולח א"כ לא היו גרים גמורים וקרוב עוד כי לא היו גרים ממש כ"א קבלו עליהם שלא לעבוד ע"ז וז' מצות בני נח כמ"ש הרמב"ן ז"ל פ' שופטים דמ"ש בגמרא אם עשו תשובה מקבלין אותן היינו כמ"ש וכן אמרו בפי' הגבעונים באו עבדיך לשם ה' אלקיך ועל גרים כאלו אמרובגמר' דאמר קר' לא תתחתן בם אבל גרי' ממש אפי' כנעני ראוי לבא בקהל ותדע דהא אמרו בגמרא בקדושין פ' י'

יוחסין ד' ע"ו והאיכא אוריה החתי מאי לאו דאתי מחת ותימא דאיך אפשר א"כ איך נשא בת ישראל והא בגרות אית להו חתנות וחת הוא מזרע כנען.

ודוחק לומר דהוי מצי למימר ולטעמך היכא דלא מוכח' מלתא אלא ע"כ אם היו גרים ממש מקבלין אותן וצ"ל שהיה מכנענים שבח"ל דמקבלין אותן בתשובה כמ"ש רש"י והתוס' פ' אלו נאמרין דף הנ"ל ובזה מיושב מה שהקשו התוס' ז"ל פ' אלו נאמרין דף הנ"ל איך קבלו רחב הזונה דהיא היתה גיורת גמורה ומותרת בקהל דמה שאמרו דאין מקבלין אותן בתשובה היינו גר תושב שאינו עובד ע"ז ומקבל ז' מצות בני נח כדאיתא פ' בתרא דע"ז וכמו שהכתוב אומר למען אשר לא ילמדו אתכם ככל תועבותם אשר עשו לאלקיהם דהיינו ע"ז ומזה דייקו שאם עשו תשובה שלא יעבדו ע"ז מקבלין אותן וע"ז כתב רש"י בגמר' דבא"י אין מקבלין אותן ובפי' החומש משמע דאף בא"י מקבלין אותן וכן דעת הרמב"ן ז"ל א"כ רחב שנתגיירה ממש מותרת היתה דהא נסבה יהושיע ולכן אמרו הגבעונים שהם מארץ רחוקה דבארץ ישראל לא היו מקבלין אותן שלא רצו להיות גרים ממש ואפילו לפירושו הראשון שהיו גרים גמורים י"ל שרחב ידעו שבלב שלם נתגיירה כמ"ש הרמב"ם ז"ל דיש לעמוד על הדבר בבדיקה ולשיטתי הראשונה צ"ל הא דאוריה דכנענים בימי יהושיע נתגיירו מיראה ולא היו מקבלין אותן אבל אוריה החתי שהיה בימי דוד היו מקבלין גרים גמורים.

ואין להקשות דמ"מ הרי לא קבלו גרים בימי דוד כבר תרצו התוס' דמידי הוא טעמא. אלא לשלחן מלכים והם לא היו צריכין או אפשר כי אוריה החיתי נתגייר קודם מלוך דוד וא"כ נתינים דוד גזר עליהם שלא יבואו בקהל אפילו אם יתגיירו אחר כך ממש גם גזר אפי' אחר החורבן דאז הוי ודאי שלא מיראה כדאית' פ' הערל ויתגיירו ממש שיהיו גרי צדק לפי' השני דלעיל דאז מותרין וא"כ כל נתינים שאמרו חז"ל היינו גבעונים שהן אינן גרי אמת לכל השיטות וגזרת דוד אפילו יתגיירו אח"כ ממש כמ"ש התוס' ביבמות ס"פ ב' דלמ"ד כותי' גירי אמת אף דבקרא כתיב דמחמת אריות נתגיירו צ"ל דאח"כ נתגיירו ממש.

ומה שפי' רש"י כאן דנתיני' דוד גזר עליהם ולא פי' בנתינין דקרא כוונתו דבכל נתינים התנא מדבר דאי לאו הכי היינו כותים דלפי' הראשון דהם גרים גרורים פשיט' דהיינו כותים לשיטתו וק"ו אם משלם קנס לכנענים ק"ו לשאר אומות שאין איסורן כ"כ ואם הם גירי תושב ג"כ אפשר דכ"ש לגירי אריות לכן פי' דכותית הוי רבותא דהכא מיירי בנתינה גירי צדק והוי לא זו אף זו כנ"ל.

ובזה מיושב גם הקושיא שקשיא לפי זה אמה שפי' רש"י דכותים גרי אריות הם וכתבו התוס' בדבור שאחר זה דאזיל לשיטתיה דס"ל דבגיותן אית להו חתנות ורצו לומר דא"כ הוי ליה דלא כרבא כמו שהקשו בדבור זה ואני אומר כי רש"י ס"ל דגרי אריות שנתגיירו מחמ' יראה יש בהם חתנות וכמ"ש גבי גבעונים וראיה נ"ל מהאי שמעתתא גופא דהכא דפריך רב יוסף ויתחתן שלמה.

ומשני גיורי גיירה והא לא קבלו גרים בימי דוד ושלמה: מידי הוא טעמא כו' וקשה לי מ"מ הוי לה אשה שנתגיירה לשום איש ולא שייך בה חתנות דלא הוה גר כמו גרי אריות וגרי דוד ושלמה דהא מדמינן להו בס"פ ב' דיבמות דתניא א' איש כו' עד אחד גרי אריות

ואין לומר דס"ל לרבא כרב דהתם דפסיק הלכה כדברי האומר כולם גרים הם מ"מ תימא איך החליט רבא דלאו מילתא היא דבגיותן לית להו חתנות והא ר' נחמיה ס"ל דאית להו חתנות וכי יחלוק רבא על ר' נחמיא בפירושא דקרא אלא ע"כ אפילו לדברי האומר דלאו גרים הן מ"מ כיון שאין עובדין ע"ז ומקיימין מצות שייך בהו חתנות ואותן אסרה תורה ורש"י לא ס"ל כפי' התוס' ס"פ ב' דיבמות דגרי אריות דהתם לא דמו לכותים למ"ד גרי אריות הם דהם היו עובדין ע"ז אלא ס"ל דקאי גם אכותים כמו שפי' התם בהדיא וס"ל לרש"י דגם למ"ד גרי אריות להם פסקו אח"כ מיראה לעבוד ע"ז לגמרי כמו למ"ד גרי אמת כדפי' התוס' התם אלא דפליגי אע"ג דלא עבדו ע"ז אח"כ מ"מ לא הוו גרים כיון שעשו מיראה וכן משמע בחולין פ"ק דקאמר דמות יונה מצאו להם משמע שהיו מחזיקין אותן שלא עבדו ע"ג וכותים דקרא משמע שהיו עובדין ע"ז בפרהסיא גם משמע התם דלא עבדו ע"ז כ"א אותן שישבו בהר גריזים אבל שאר כותים לא עבדו וא"כ לרש"י דלא תתחתן קאי עלייהו דשייכי בהו חתנות אע"ג דלאו גרים גמורים הם א"ש מתני' וא"ת א"כ קשה איפכא כיון דמסקינ' פ"ב דיבמות דהלכה כולן גרים הם א"כ מתני' למה אסורין בלאו דלא תתחתן דהא השתא אמרי' דאם נתגיירו ממש מותרין בקהל והללו נמי גרים הן וכן משמע התם במתני' דתנן דהנטען על הנכרית ונתגיירה דאם כנסה אינו מוציא ופריך הא גיור' מיהא הוי כו' עד הלכה כולן גרים הן אלמא כיון דגרים הן מותר לקיימה ואי הוי בלאו דלא תתחתן היכי שרי לקיימה ואלמלא דברי רש"י היינו יכולין לתרץ דבכנענים אסר רחמנא לאו דלא תתחתן אפילו אם נתגיירו כמ"ש כל המפרשים דכנענים היו יותר אדוקין בע"ג ועשו תועבות הרבה ואפי' אם נתגיירו כיון דלא נתגיירו כ"א מיראה ודאי הן ככנענים גמורים וחיישינן דילמא מוליד ואזיל פלח לע"ג כדקאמר רבא בתחלה משא"כ שאר אומות אפילו נתגיירו מיראה גרים גמורים הן וכדאמרינן בע"ז פ' אין מעמידין וביבמות פ"ב ובקדושין פ' האומר דהאי קרא בז' גוים כתיב ואפילו לר"ש דס"ל כי יסיר לרבו' כל המסירין וכדאמרי' התם י"ל דהיינו סיפא דקרא בתו לא תקח לבנך דמיירי בגיות כמ"ש התוס' התם גם כאן ובדבר זה שוין כל האומות לכנענים אבל בגרות דרישא דקרא י"ל דכנענים הארורים לא האמינה תורה אפילו בגרות משא"כ שאר האומות וא"כ פ"ב דיבמות מיירי בשאר אומות וכן פי' התוס' בהדיא פ' אין מעמידין והיא שיטה נכונה אלא דרש"י כתב גם גבי כותים במתני' דישנן בלאו דלא תתחתן.

ואם נא' דרש"י מודה לבעלי התוס' דגרי אריות דכותים גרע טפי והוו כותים גמורין א"כ נפלה הראיה בבירא מנ"ל דשייכא בהו חתנות ועוד דרש"י פי' בהדיא פ"ב דיבמות דגרי אריות היינו כותים ועלה קאי דהלכה כולם גרים הן לכ"נ דרש"י ס"ל דאין מקרא יוצא מידי פשוטו דאע"ג דבגיות לא שייך חתנות מ"מ גם בגיות מיירי כדכתיב בתך לא תקח לבנו כו' וזה קאי גם אגיות כמו דלשיטת ר"ת קאי סיפא דקרא אגיות ה"נ לרש"י קרא מציעא מאי דאמר רבא דמיירי בגירות היינו לא תתחתן וכן משמע ס"פ האומר דמייתי דאין קדושין תופסין בנכרית מקרא דלא תתחתן ופי' רש"י לא יהא לך בהן תורת חתנות א"כ מבואר דקאי גם אנכרית בגיותה וכבר הקשו בתוס' שם קושיא זו ושם ישבתי בע"א בע"ה אבל השתא א"ש דוודאי האי קרא גם בגיות מיירי וכי היכי דבגירות לא תפסי קדושין מלא תתחתן ה"נ בגיות דהכל בקרא א' נאמרו ועי"ל דרש"י ס"ל כמו

שמשמע מדברי הרמב"ם ז"ל פי"ג דהלכות איסורי ביאה שפסק ג"כ דכולן גרים וכתב דבימי דוד שנתגיירו הרבה גרים היו ב"ד הדיוטות מגיירין אותן ואעפ"כ ב"ד הגדול לא היו דוחין אותן ולא מקרבין אותן וכתב עוד ולפי שגייר שלמה וכן שמשון נשיהן והדבר ידוע שלא נתגיירו אלא בשביל דבר ולא ע"פ ב"ד חשבן הכתוב כאלו הן נכריות ובאסורן עומדין ואח"כ כתב דגר שלא בדקו אחריו ר"ל אם לא נתגייר בשביל דבר כמו שכתב לעיל יצא מכלל הגוים והיינו כדברי האומר כולן גרי' הן כמ"ש הרב המגיד ז"ל וחוששין לו עד שיתבאר צדקתו ואפי' נשתמד קדושיו קדושין לפיכך קיימו שלמה ושמשון נשותיהן אע"פ שנגלה סורן עכ"ל הרי שהוא ז"ל ס"ל דאע"ג דכולן גרין הן היינו שיצאו מכלל עכו"ם ותפסו קדושיהן מה שאין בכותי גמור אבל מ"מ הן כעכו"ם שעומדין באסורן כדכתב בהדיא שחשבן הכתוב כאלו הן נכריות ובאסורן עומדין והיינוקרא דשלמה דכתיב מן הגוים אשר אמר לא יבואו בכם וגו' והיינו ע"כ קרא דלא תתחתן דמיירי בגרות כמ"ש דהא לדידיה גרים הן דאי היו עכו"ם לא היו קדושיהן קדושין דכותים לא תפסי ביה קדושין כנודע: ונ"ל דס"ל ז"ל דקרא דלא תתחתן דמיירי בגרות היינו לכתחלה אבל בדיעבד תפסי ביה קדושין כדמקשי התוספות ס"פ האומר אהאי קרא.

מנ"ל דלא תתחתן דלא תפסי קדושין דלמא לכתחלה כדפריך בגמרא לעיל ע"ש והכי צ"ל ע"כ גם לשיטת התוס' דס"ל דנתינה הוי בלאו דלא תתחתן ותפסי בה קדושין כדתנן בהדיא במתני' דהאומר כל מקום שיש קדושין ויש עבירה כגון נתינה וסיפא דקרא דבתו לא תקח לא תפסי בה קדושין כדנפקא ליה שם מאחר כן תבא אליה ובעלתה מכלל דמעיקרא כו' ואע"ג דהתם לא מוכח דמותר לקיימה כ"א דתפסי קדושין וצריכה גט ולעולם כופין אותו להוציא כדאיתא בהחולץ גבי מחזיר גרושתו מ"מ הרמב"ם ס"ל דאפילו לקיימן שרי וא"כ א"ש הכא דגם כותים גרים הן ולכתחילה אסורין ובדיעבד מותר לקיימן כמו שקיימן שלמה וא"כ פ"ב דיבמות מותר משום הכי לקיים הנטען וכ"ש דהתם ספק בעלמא: ואין להקשות א"כ מאי פריך פ"ב דיבמות.

א"ה אפילו לכתחלה. הא אמרינן לכתחלה אסור י"ל דהיינו אם וודאי נתגיירה לשום דבר.

אבל התם דמיירי בספק דאינו אלא נטען י"ל דהוי מותר מטעם ס"ס דלדברי הרמב"ם ז"ל אפילו נתגיירה ממש לשם דבר הוי ספק גר כמ"ש וחוששין לו עד שיתבאר צדקתו וא"כ כאן הוי ספק ספיקא דלא ידעינן אם אמת הדבר כלל מה שנטען עליה וא"כ שמא לא נתגיירה לשמו את"ל נתגיירה שמא אעפ"כ צדקת היא וק"ל.

ועי"ל דפריך לרבנן דר"ש דלא מיירי קרא כ"א בז' אומות אבל שאר אומות אינן כ"א דרבנן כדאיתא בע"ז פ' אין מעמידין וא"כ הוי ספיקא דרבנן. ומה שיש לדקדק בזה על דברי הרמב"ם פי"ב דהל' א"ב אכתוב אי"ה ליגזור בחיי' וא"כ א"ש גם לדברי רש"י ז"ל ועכ"פ צריך לומר מאי דאמרינן בקדושין פ"י יוחסים דף ע"ה דר' ישמעאל סבר כותי' גרי אריות הן וסבר כר"ע דכותי ועב' הבא על בת ישראל הולד ממזר צ"ל דגרי אריות הן ואינם גרים וס"ל כר' נחמי' דאל"כ למה הולד ממזר דהא אמרינן ביבמות פ' החולץ דמאן דס"ל הולד ממזר הוי משום דדמי לאשת אב דלא תפסי בה קדושין וא"כ

אם כדברי האומר גרים הם הא תפסי בה קדושין וכדכתבתי ואפשר לומר דעדיפא מינה פריך דר"י אדר"י דקושי' זו איכא למידחי כמ"ש ולפי המסקנא ס"ל אע"ג דגרי אריות הם הולד כשר וא"כ אפשר דתפסי בהו קדושין ומדברי רש"י ז"ל פר' הערל נמי משמע שלא היו הגבעונים גרים גמורים אלא כמו עבדים שמקיימין מקצת מצות שכתב גבי המקשן דפריך והא משה גזר עלייהו דכתיב מחוטב עציך ופי' רש"י ז"ל אלמא לאו בכלל ישראל נינהו ולאו בכלל גרים נינהו אלא בכלל עבדים ועבדים פסולין נינהו עכ"ל ומשמע שאם היו בכלל גרים היו כשרין אע"ג דלא תתחתן כתיב בגרות אלא ש"מ כדפי' דגרים ממש כשרין הן: ואין להקשות כיון דלאו גרים ממש הן א"כ למה גזר משה מטעם עבדות כמ"ש רש"י בהדיא תיפוק ליה מלא תתחתן גם זה אינו דמשה לא גזר לאסרן בבנות ישראל רק גזר עבדות עליהן אלא המקשן פריך כיון דגזר עליהן עבדות וקס"ד דלעולם גזר עלייהו א"כ אפילו אם יתגיירו אח"כ ממש או בזמן הזה כמ"ש לעיל.

מ"מ נשארו בפסולן דעבד אין לו תקנה בגירות כ"א בשחרור א"כ תקנת דוד שהיא אגרי' ממש לאסרן בקהל למה לי כיון דממילא אסירי. ומשני דלא גזר משה עבדות כ"א להההוא דרא וא"כ אם אח"כ מתגיירין היו כשירין ובא דוד ופסלן: והתימא לי על בעלי התוס' שפי' דברי רש"י שהנתיני' היו עבדים ממש ואסורין משום לא יהיה קדש א"כ היכי שייך למפרך משה או יהושיע גזר עלייהו דמשמע לשיטת רש"י דפריך אחתנות דהא פריך וכי דוד גזר והלא משה גזר ומה שייך גזירה אם עבדים הן אסורין מן התורה, מלא יהיה קדש אלא ע"כ שלא עבדים ממש היו אלא משה גזר דין עבדים עליהם ומה שהשיבו התוס' ז"ל דאם קסבר התנא דכותים גירי אריות הן היכי יהבינן להו קנס כבר כתבתי דכוונתו אע"ג דגרי אריות הן.

מ"מ גרים הם כדאיפסק' הלכתא ביבמות פ"ב וא"כ לא דמי לדלעיל דאזלא ואכלה בגיותא ממש אלא דגרי אריות הן ר"ל שנתגיירו מיראה ולכן אסור, לכתחלה להתחתן עמהן כמ"ש ובכל דוכתא דקאמר קסבר גרי אריות הן אין הכוונה לשיטת רש"י דהוא כותי ודאי מחמת זה דהא לדידיה איכא למ"ד דהן גרים וכמו שהוכחתי אלא אין הכוונה אלא ליתן טעם על כל דבר לפי ענינו כגון בב"ק דמחייב אותם ר"מ נזק שלם בתם אלמא ס"ל דעכו"ם הן וקאמר דמטעם דלא נתגיירו מאהבה כ"א מיראת אריות ס"ל לר"מ וכן לר' ישמעאל דעכו"ם הן דהן ג"כ ס"ל כר' נחמיה לא שהדבר מוחלט שמחמת זה יהיו עכו"ם לד"ה אלא הן מחזיקין אותן עכו"ם מהאי טעמא וכן פה כתב רש"י דמהאי טעמא אסורין בלא תתחתן ובהא מחשב בב"ק פ' ד' וה' ד' ל"ח דפריך דר"מ אדר"מ ולא פריך דרבנן אדרבנן דהא ע"כ לרבנן דס"ל דישראל דנגח דכותי פטור א"כ גרי אריות הן וגבי כתמים ע"כ ס"ל לישראל מדקאמרי לא נחשדו על כתמיהן אלמא כתמיהן ודאי טמאים דהכי פריך בהדיא בנידה ס"פ האשה גרי אריות מבעי ליה ולפי' זה א"ש דרבנן אף דס"ל גרי אריות הן מ"מ גרים הם כדברי האומר הלכה כולן גרים ומ"מ אין מחזיקין אותם לישראל גמור כמ"ש הרמב"ם לא דוחין אותו כו' דמחזקינ' אותן לספק גרים עד שידעו ולכן ישראל פטור דה"מ ע"ה וכדאמרינן לעיל ספ"ק אייתי ראיה דישראל את והוא חייב ח"נ ממ"נ אפילו אם ישראל הוא אבל ר"מ דמחייב אותם נ"ש א"כ מחזיק אותם לוודאי כותים והתם מטמא כתמיהן אלמא ודאי ישראלים הן דאם ספקא לא היו רבנן מחמירין בכתמיהן שהוא חומרא דרבנן מספק כנודע ויש סמך לדברי רש"י משם מאי

דמקשי ר' זירא ממתני' דהכא ואי ס"ד קנס שקנס ר"מ כו' משמע מפשטא דשמעתתא דר' זירא בעי לדחוי שינויא דמשני דקנס ר"מ וק' והלא מפשטא דברייתא איכא לאקשויי דא"כ טעמא דר"מ משום גרי אריות קשיא מתני' כמו שהקשו התוס' אלא משמע דאם גרי אריות לא ק' מידי וכמ"ש דלאו עכו"ם הן אלא גרים ואין להקשות דלמה ישלמו קנס כיון דהוי כספק גרים י"ל דהאי דכותית אין לה קנס אע"ג דאינה כ"א חייבי לאוין זהו מפני שהתורה לא קנסה עבור כותית ליתן לה קנס לאכול בגיותה כדאיתא לעיל ואלו כיון שמחזיקין בדת ישראל ואי הדר ביה הוי ישראל מומר הוי כשאר חייבי לאוין וקנסה התורה עבורו כיון שאינו אלא קנס משא"כ להוציא ממון כנזיקין כיון שאין צדקות' מבורר וקרוב הוא לחזור לא מפקינ' ומ"ש ארש"י מפ' ד' וה' נ"ל דרש"י ז"ל ס"ל כיון דע"כ ס"ל לתנא דגרי אריות הן כיון דנקט התנא חדא בבא על ממזרת נתינ' וכותי' ולבסוף נקט בבא אחריתי הבא על אחותו א"כ משמע דקמיית' דנקט בחדא בבא.

חדא טעמ' הוא דיש בהן איסור לאו כמ"ש התו' וא"כ ע"כ צ"ל דהתם פריך כיון דע"כ מתני' דקתני נערה דמשמע אבל לא קטנה היא כדאית' בגמרא א"כ ע"כ גם ר"מ אית ליה הדא מתני' אלא דתנא דידן סדרה לכותי' בהדי הנך משום דדמיא להו ובהא לית ליה כר"מ אבל מ"מ גם ר"מ אית ליה הדא מתני' ולא שנאה כסדר זה א"כ קשה אהדדי וק"ל נ"ל ד"ה ועל אשת אחיו וק' לריב"א כו' הנה אף כי לא נכנסתי בחבור זה להכניס ראשי במה שלא הניחו התו' בתימא מ"מ כיון שראיתי שהתו' בסנהדרין דף ע"ג ע"ב הניחו בתימא דלא מצי לאוקמי מתניתין דהכא כר"ע דברייתא ראיתי לכלול הדברים לכאן מה שנתקשתי בדברים אלו זה לי י"ח שנה וז"ל שם אבל יש להוכיח דע"כ מתני' לאמתוקמ' כר"ע דבריי' דהא ר"פ ס"ל דחדוש הוא שחדשה תורה בקנס כו' ותלמוד' קאמר התם דמאן דאית ליה חדוש כו' ע"כ סבר כר"ע דמתני' עכ"ל.

ותימ' גדולה לי על דבריהם אם יצא הדבר מפיהם והא ע"כ רב פפא דס"ל חדוש לא ס"ל כלל כמתני' דהכא דהא ע"כ מתני' לא ס"ל חדוש דא"כ תקשי בתו למה פטרה מטעם קים ליה בדרבה מינה הא חדוש חדשה תורה אע"ג דמקטל משלם קנס. דהכי פריך התלמוד להדי' לקמן דף ל"ה לרבה דאמר לר"מ חדוש מתני' כמאן מוקי אי כר"מ קשיא בתו'.

ומסיק דמוקי כרבנן וכר' יוחנן אבל כר"מ א"א לבא וכמ"ש התו' עצמן לעיל ד"ה הכותית וא"כ ר"פ דס"ל כר"מ דחדוש כו' ע"כ דלא כמתני' וא"כ כיון דמתני' דלא כר"פ מצי מתני' שפיר למסבר כר"ע דברייתא והתימא גדולה עליהם דע"כ כדברי מאן הוא דא"כ למה ליה לרב פפא התם בסנהדרין לאוקמה במפות' והא לא קשיא מידי לדידיה דס"ל חדוש א"כ שפי' יש קנס לאחותו אע"ג דניתן להצילה בנפשו דהא אפי' אי מיקטל חייב בתשלומין דחדוש חדשה תורה וכ"ש היכא דלא מיקטל ע"ש אלא ע"כ רב פפא בא לתרץ מתניתי' דלא ס"ל סבר' דידיה דפטר בתו ולכן אוקמה במפותה אבל לדידיה פשיט' דלא ק' מידי ואם כן ע"כ ר"פ דלא כמתני' ולא ק' מידי וצ"ע גדול: ד"ה חללין הוא עושה עד אבל קשה.

לא ידעתי מי הכריחן לבעלי התו' לפרש דר"י לא סביר' ליה דהא בהא תלי' הלא נוכל לומר דגם ר"י אית ליה האי סבר' אלא דבחייבי כריתות גלי קרא בהדי' דלא הוי ממזר

כדיליף ר"י בסוף החולץ מדלא כתיב לא יגלה ובסוף האומר יליף תלמוד' דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות ופי' התו' ז"ל שם דהסוגי' קאי לר"י א"כ גלי קרא בהדי' דאע"ג דלא הוי ממזר לא תפסי בהו קדושין ואע"ג דהתוספות מפרשי התם כן משום דאזלי לשיטתייהו דהכא דלר"י לא תלי' הא בהא מ"מ נוכל לומר בלא שיטתייהו דר"י לא פליג ודרש ג"כ הקיש' וא"כ מוכח מקר' דאין קדושין תופסין בח"כ.

ואע"ג דהא בהא תלי' החמירה תורה בחייבי כריתות דלא לתפסו בהו קידושין כדאי' התם היקש' א"כ הוקשו כל העריות זה לזה וכיון דמסבר' הא בהא תלי' לד"ה א"כ ח"כ דגלי קרא גלי דלא תפסי כו' אע"ג דלא הוי ממזר אבל בעלמ' לא ולכן לר"מ אע"ג דליכ' קרא דלא תפסי קידושין בח"ל קאמר תלמוד' מסבר' מדהוי ממזר כדיליף מקר' סוף פ' החולץ לא תפסי בהו נמי קידושין וכמ"ש התו' בסוף האומר.

ואפי' לרב' דאמר כל דאמר רחמנ' לא תעביד כו' מ"מ כיון דאפשר לפרש אלכתחילה כמו שמצינו ברוב מקומות בתורה דמייתי התם היכא דאיכ' גילוי מלת' א"כ ה"נ מפרשינן לכתחילה כיון דהא בהא תלי' וליכ' הוכחה גמורה לסתור הסבר' ונ"ל עוד דנפק' לן דהא בהא תלי' מדכתיב לא יקח איש את אשת אביו דמינ' נפק' לן בהאומר דלא תפסי בה קדושין אפי' דיעבד דלכתחילה מק"ו מאחות אשה נפק' וכי אתא קרא לדיעבד וק' והא גם לדיעבד לא צריך קרא למסקנ' דמייתי הקישא ואע"ג דלאביי לא קשי' מידי די"ל אי לאו לא יקח באשת אב ה"א דוהיתה לאיש אחר דמינה ילפינן ולא לקרובי' דלא תפסי ב"ק קאי אכן דווק' כדאית' התם וכן דווק' לא תפסי ביה קדושין אפי' בדיעבד אבל אחות אשה תפסי קידושין בדיעבד אלא לכתחילה אסור וכן שאר עריות להכי איצטרך לא יקח דא"א לדיעבד וממיל' אתי והיתה לאיש אחר לאחות אשה לדיעבד כדאית' הכל התם ושאר עריות אתו מהקיש' דיקח מ"מ דלרב' דליכ' לחלק בין לכתחילה לדיעבד דכל דאמר רחמנ' לא תעביד כו' א"כ באחות אשה לא ת"ק אפי' בדיעבד דהתם ליכ' למילף מלא יחלל דאלמנה דשאני אלמנה דאינה אלא ח"ל וע"כ גם רבא אית ליה הקיש' דאל"ה שאר ח"כ מנ"ל דלא ת"ק וא"כ לא יקח דא"א למה לי אלא ע"כ צ"ל דכתב קרא תפיסת קדושין באשת אב לאשמועינן דממזרות תלי בתפיסת קדושין ובהא א"ש מה שהקשו התו' בהחולץ למאן דנפק' ליה כותי מאשת אב מה לאשת אב שכן כרת ומיתה.

ובהא ניח' דמבואר בקר' דבתפיס' קדושין תלי' מילת' וא"כ גבי אלמנה כיון דגלי קרא דלא הוי ממזר א"כ תפסי בה קדושין כיון דאיכ' לפרושי לא יקח אלכתחילה וכמ"ש. ומיהו קשה לר"י למה לי לא יחלל כיון דנפק' ליה מלא יגלה דלא הוי ממזר א"כ תפסי בה קדושין כמו דנפק' ליה ח"כ דלא הוי מינייהו ממזר מהכא ומה לי לא יחלל או לא יגלה.

בשלמ' לר"ש התימני איצטרך דס"ד דנפק' מאשת אב כמו דילפינן מינה ח"כ וה"א דלא ת"ק באלמנה מלא יקח דכל היכ' דאמר רחמנ' לא תעביד כו' וא"כ הוי ממזר קמ"ל דלא ה"מ וממיל' דתפסי קדושין. אבל לר"י דס"ל דאשת אב דווק' מלא יגלה א"כ ידעינן דלא הוי ממזר וא"כ תפסי ב"ק: ודוחק לומר דלר"י לא מעטינן מאשת אב כ"א שאר אסורין לא איסור כהונה.

דלפי דעתי אם מעטה תורה ח"כ כ"ש באיסור כהונה דלר"ש התימני אפשר דאית' להא סבר'. דשאר לאווין מעטה לא לאוי כהונה אבל לר"י לא נהיר': ונלענ"ד דלר"י בלא לא יחלל נפק' לן דתפסי קדושין מלא יגלה וסוגי' דהתם לר"ש התימני קאי דהא מתניתין דהאומר דמייתי התם ר"ש היא כמ"ש התו' בהאומר ע"ש ולא יחלל מבעי ליה לר"י כדאביי דתמורה ועוד י"ל דוודאי דאי לאו דכתבה תורה לא יחלל הייתי אומר אף דלא הוי ממזר מ"מ כיון דלרבא אי עביד לא מהני לא הייתי מפיק קרא ממשמעותיה והוי כחייבי כריתות דלא הוי ממזר ואפ"ה לא ת"ק בהו להכי כתבה תורה התם לא יחלל לא לאשמעינן דלא הוי ממזר דזה נפק' מלא יגלה אלא לאשמעינן דתפסי בה קדושין כיון דהא בהא תלי' וכן מצאתי בתמורה בתו' שפי' דלר"י אתי מיתור' דלמ"ד השני' דיחלל באם אינו ענין ע"ש: ותימא לי ולמה לי הלמ"ד והלא הכל מיותר לר"י וכמ"ש ובהא א"ש הכל ומפרקא קושי' התו' דכאן.

ואין להקשות היכי ס"ד בלא לא יחלל דאלמנה לכ"ג לא ליתפסו בה קדושין אע"ג דלא הוי ממזר א"כ למאי הלכת' תלתה תורה ממזרות בתפיסת קדושין כמ"ש לעיל הא גבי ח"כ לא תלו זה בזה ואי לכנעני ועבד דהוי ממזר כיון דלא תפסי ב"ק אין סבר' דבחייבי כריתות ס"ל לר"י דלא הוי ממזר מדכתיב לא יקח אשת אביו וגבי כותי ועבד דאינו אלא חייבי לאוין יהיה ממזר בשלמ' לר"ש התימני אתי להנך חייבי כריתות דלא הוי ממזר כגון נידה כדאמר אביי בסוף החולץ הכל מודים בנדה דלא הוי ממזר דהא תפסי ב"ק וא"כ קמ"לן קרא דלא הוי ממזר בנידה כיון דתפסי ב"ק.

אבל לר"י דס"ל דבכל חייבי כריתות לא הוי ממזר קשה. אלא ש"מ לאלמנה לכ"ג אתי דס"ד דלא תפסי ב"ק מדרבא קמ"לן דתלוי זה בזה וכיון דלא הוי ממזר ממנה מלא יגלה ממיל' תפסי ב"ק וא"כ לא יחלל למה לי.

גם אין לומר דאיצטריך למחזיר גרושתו דאסרה תורה בה הקדושין כדאית' פ' י' יוחסין מדכתיב לא יוכל לשוב לקחתה ופי' רש"י שם דף ע"ה ד"ה מודה אביי דהיינו אזהרה שלא יקדשנה והייתי אומר דלא תפסי בה קדושין לרבא דאי עבד לא מהני להכי תלה רחמנ' תפיסת קדושין בממזרות דזה אינו דכיון דכתיב קרא דמחזיר גרושתו לא הוי ממזר דכתיב היא תועבה ואין בניה תועבין כדאית' בהחולץ ופ"ק דיבמות דהוא מיותר דמ"ש משאר חייבי לאוין דאי לאורויי דאין הולד פגום דלא לילף מאלמנה לכ"ג מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחלל' כדאית' בהחולץ ומוכח בפ"ק דף ט"ו דר"י העיד דפרכינן האי פרכא א"כ ע"כ קרא לאורויי אתי דתפסי בה קדושין אפי' אי לא גלתה התורה דהא בהא תלי' מ"מ נפק' לן באם א"ע וא"כ קרא למ"ג אבל אלמנה לכ"ג דאיסור כהונה הייתי מדמה לח"כ כמ"ש להכי איצטרך לא יחלל: עוד י"ל דליבמה אתי דפליגי אי תפסי בה קדושין כדאית' ביבמות פרק האשה ולר"י ס"ל דתפסי בה קדושי כיון דלא הוי ממזר ואי לא גלתה התורה דהא בהא תלי' ה"מ דלא תהי' אתי דלא תפסי קדושי כרב קמל"ן דהא בהא תליאגם אין להקשות למאי דפרישית דנפק' לן תפיסת קדושין דתלוי בממזרות מלא יקח את אשת אביו דמיותר הא סוף החולץ דריש ר"י מינ' דאין ממזר מחייבי כריתות ופי' רש"י מדכתיב לא יקח וגו' דה"ל למיכתב לא יגלה וכן לפי' ר"י הוי מ"מ ג"כ הפי' דלכתוב או לא יקח או לא יגלה י"ל דהתם דריש דאשת אב הוא מיותר

דמכנף אביו שהי' שומרת יבם אתי לכ"א כפירושו אבל אנן אמרינן דלא יקח שהו' ר"ל שלא יקדשנה הוא מיותר שהיה יכול לכתוב שלא יגלה אשת אביו כמו בשאר עריות והכי יליף בתחיל' ס"פ האומר דלא תפסי קדושי בח"כ מהכא וכמ"ש לעיל.

והשת' א"ש מאי דקשה לי למאי דבעי התוספת לאוקמ' דרבא אתי נמי כר"י א"כ בהאומר דמייתי דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות מהיקש' דר' יונה ונפק' מאחות אשה דכתיבי בה תרי קראי לא תקח ולאיש אחר דמשמע לאחרים ולא לקרו' כו' חד לכתחלה וחד לדיעבד ע"ש גם התם פריך ואימא אידי ואידי לבן חד לכתחילה וחד דיעבד ולמה לי קרא לדיעבד והאמר רבא דכל דאמר רחמנ' לא תעביד אי עביד לא מהני ולפי' התוספת לר"י לא תלי' הא בהא ואע"ג דלא הוי ממזר לא תב"ק אבל השת' ניח' כיון דגם לר"י תלוי ממזרות בתפיס' קדושין ומשום הכי בעי התם מנ"ל דלא תפסי קדושין כיון דלא הוי ממזר דסוגי' דהתם לר"י קאי כדפי' התו' שם בהדי' וא"כ אי לאו קרא לדיעבד ה"א כיון דלא הוי ממזר תפסי בה קדושין אע"ג דלכתחילה לא מהני כיון דכתבה תורה דהא בהא תלי' ואע"ג דלעיל כתבנו איפכ' דאדרבה מדכתב לא יקח דמשמע לרבא אפי' דיעבד אע"ג דלא הוי ממזר לא תפסי בה קדושין היינו לפי המסקנ' דגלתה תורה דבחייבי כריתות לא תפסי קדושין אע"ג דלא הוי ממזר א"כ הייתי אומר דה"ה באלמנה לכ"ג כי היכי דלא תיפוק ליה לקרא ממשמעותי' דמשמע אפי' דיעבד אבל אי לא אשמועינן בחייבי כריתות בהדי' דאפי' דיעבד לא מהני הייתי אומר דהאי לא יקח ע"כ לכתחילה הוא מדתלה הא בהא וכיון דלא הוי ממזר תפסי בה קדושי כיון דלא מצינו בשום מקום דהוי זה בלא זה דהא לרבא כמעט בכל דוכתי מהני בדיעבד אי איכ' שום ילפות' כדאית' בתמורה א"כ ה"ה הכא הייתי אומר דהאי דתלתה תורה תפיסת קדושין בממזרות הוא ילפות' לאורויי דלא תקח לכתחילה הוא כמו לא יחלל בתמורה להכי כתיב דיעבד בהדי': ואין להקשות דהיכי ס"ד הכי א"כ לא יחלל למה לי וכן גבי מחזיר גרושתו היא תועבה ל"ל.

וי"ל דה"א דאתי לכדאביי בתמורה דהיא עצמה אינה מתחללת והיא תועבה ואין צרתה תועבה כדאית' בהחולץ דע"כ להכי אתי כיון דליכ' למידרשיה כמ"ש. אבל השת' דכתיב דיעבד בחייבי כריתות לא דרשינן ליה להני דרשות דס"ל לר"י דהנך דרשות יותר פשוטות הן ועוד דע"כ כיון דתלתה תורה תפיסת קדושין בממזרות א"כ ע"כ חדא מינייהו תפסי קדושין וכמ"ש או מחזי' גרושתו או אלמנה לכ"ג דאל"כ למאי הלכת' תלי' זה בזה וא"כ הי מינייהו מפקת וכיון דמהאי טעמ' ע"כ תרווייהו תב"ק מפיק ר"י ללא יחלל והיא תועבה ג"כ להא דרשה דמנ"ל למידרש לאידך דרשות כיון דאיכא לאוקמי להך דרשא ואע"ג דהך דרשא הוי ילפינן ממילא בלא לא יחלל והיא תועבה באם א"ע מאן לימא לן דריבתה תורה באם א"ע וכמ"ש לעיל ודו"ק.

ובהא מיושב שפיר נמי מאי דקשי' אמאי דפרישית לעיל דכתיב יתורא באלמנה לכ"ג או במחזיר גרושתו לאו לממזרות כ"א לתפיסת קדושין א"כ תקשי איפכא ל"ל למיתלי לתפיסת קדושין בממזרות לר"י והא מלא יחלל ומהיא תועבה אתא דע"כ לתפיסת קדושין אתא באם אינו ענין לממזרות דזה אינו דהייתי מפיק להני דרשות וכמ"ש.

ומיהו בלאו הכי לאו קושי' היא דגם זה מיושב במ"ש לעיל דלא סמכה תורה אאם אינו ענין ולכן תלתה הא בהא כדי לגלות דרש' דלא יחלל והיא תועבה. וכי ס"ד להקשות בכל דוכתי דמפרש קרא באר היטב למאי הלכת' מפרש קרא ליסתם סתומי ונילף באא"ע וודאי לאו קושי' היא דניח' ליה לקרא לפרש.

וגדולה מזו מצינו דאפילו מלתא דלא צריך קרא כלל דאתי מק"ו אפ"ה טרח וכתב לה קרא. וכל זה לשיטתי אבל לשיטת התוספות דלר"י לא תלי הא בהא קשה מאוד דלרב' ל"ל קרא לדיעבד דהא סוגי' דהתם לר"י קאי וא"כ מהי תיתי הייתי מפיק קרא ממשמעותיה לאוקמי' לכתחילה כיון דלא מצינו לר"י דהא בהא תלי' וצ"ל דסוגי' דהתם אתי' כאביי ורבא לא דריש לה ואע"ג דמטו בה משמיה דר"י הגלילי.

רבא ס"ל כאידך דלא מטו לה. ובאמת יש להקשות קצת מאי קושית התו' ארבא דמאן לימ' דר"י ס"ל כרבא דלמ' כאביי.

דהא ע"כ רבא אתי כתנאי דהא מוקי לרבא כר' יונתן לא כר' יאשיה. וי"ל דהתו' ס"ל אי אית' דגם כר' יהושע לא אתי לא הוי שתיק תלמודא מיניה ומ"מ נ"ל דיישבתי ת"ל שבא הכל לענ"ד על נכון ודוק וכל זה לשיטת התו' ז"ל דהא בהא תלי' לדברי הכל אבל לי הצעיר קשה דא"כ לר"ש התימני ל"ל למילף מכי תהיינה דחייבי לאוין תפסי בהו קדושין כדאית' בהאומר תיפוק ליה מדלא הוי בהו ממזר דמאי דפריך בהאומר א"ה אפי' חייבי לאוין נמי פי' רש"י דנילף בבנין אב מיבמה והיכי נילף מיבמה דאע"ג דגם ביבמה לא הוי ממזר שאני יבמה דלא תפסי בה קידושין כלל והוי כמו גוי ועבד כמ"ש בהדי' התוס' ס"פ החולץ ד"ה הכל מודים ע"ש אבל שאר חייבי לאוין אם לא היו תפסי בהו קידושין הוי ממזר ג"כ כיון דלדידיה לא תפסי קדושין לאחריני תפסי כגון ממזר בממזרת וכן גר לחד מ"ד תפסי בה קדושין כדאית' פרק י' יוחסין וכבר גלתה תורה דלא הוי ממזר אלא בח"כ כמו אשת אב כדאית' ס"פ החולץ ומיהו זה יש ליישב דאה"נ דפריך דאימ' מחייבי לאוין הוי ממזר דמנ"ל למעוטי מאשת אב אדרב' כיון דדמי' לאשת אב דלא תפסי בה קדושי' כמו דילפינן לחד מ"ד כותי ועבד אע"ג דחייבי לאוין הן מדלא תפסי בהו קדושין הכי נילף שאר חייבי לאוין ואפי' מאן דלא יליף כותי ועבד.

היינו משום דלא תפסי קדושין כלל משא"כ שאר חייבי לאוין כמ"ש: ועוד אפשר דפריך כיון דנילף מיבמה דלא תפסי בהן קדושין א"כ דיו לבא מן הדין להיות כנדון ודוק אך מה שקשה לי דפריך בהאומר ור"ע האי כי תהיינה מאי עביד ליה מוקים ליה באלמנה לכ"ג כר' סימאי דנפק מלא יחלל דלא הוי ממזר וא"כ קשה ל"ל כי תהיינה כיון דנפקא לן דלא הוי ממזר מלא יחלל א"כ כי תהיינה ל"ל דהא בהא תליא כדקאמר הכא בשמעתין ובתמורה.

וצ"ל דכי תהיינה לאו יתורא הוא אלא התלמוד מוכיח מדע"כ אחת שנואה ואחת אהובה בנישואיהן מיירי ורחמנא אמר כי תהיינה מכלל דבת הויה הן. ולענד"נ דלר"ש התימני לא תליא הא בהא דאע"ג דסוגי' דהכא קאי לרש"ה הנה מדברי רש"י ז"ל יש לדקדק קצת דיכול להיות דלא תפסי קדושין ולא הוי ממזר דרש"י פירש כאן חללים הוא עושה מדין כהונה הוא מחללו ולא שם ממזרים עליהם דלכאורה תקשי מהו לישנא דלא שם ממזרים עליהם דקאמר והא בשמעתין מבואר דלא הוי ממזר כלל אלא רש"י ז"ל ס"ל

דוודאי ממזר לא הוי אלא מהנך דלא תפסי בהו קדושין אבל איפכא אפשר שיהיה דלא
תפסי בהו קדושין ואפ"ה לא הוי ממזר ולכן פי' דהכי קאמר חללין הוא עושה שאינו
קדוש לכהונה אבל לא שפסלה אותו תורה לכהונה שיהא שם ממזרו' עליו דממזר קרי
ממי שאין לו עליה קדושין כדאיתא בקדושין וא"כ ס"ד דזה פסלה אותו תורה ג"כ מטעם
שאין לו עליה קדושין ושם ממזר עליו ואי דוודאי דממזר גמור לא הוי מ"מ שם ממזר
עליו כיון שבא ממי שאין לו עליה קדושין וממזר שם משותף הוא לכל מי שבא מכיוצא
בדברים אלו דלא דמי לשאר ח"ל כיון שאינו שוה בכל וממזרות זה פסלה תורה לכהונ'
דמי שבא ממי שאין לו עליה קדושין אפילו לישראל הוי ממזר אפילו לישראל והנולד
מפסולי כהונה הוי ממזר לכהונה ולכן אמר דאין שם ממזר עליו ותפסי בה קדושין ונפקא
ליה מדכתיב לא יחלל דמשמע לשוחולין הוא שאינו קודש אבל פסול ג"כ לא הוי שיהא
עליו שם ממזר ועיקר הלימוד אתי דתפסי בה קדושין וא"כ אין ראיה דתלי' הא בהא
לר"ש התימני אבל לר"ע וודאי תלי' הא בהא ובהחולץ דאמר מה אשת אב דלא תפסי
בה קדושין נ"ל דבהא פליגי תנאי דר"ש התימני סבר דתלה הדבר בדמיון הלאוין וכל
דהוי ענוש כרת הוי ממזר אבל חייבי לאוין אפי' אי לא תפסי קידושין אין בכך כלום
כדקאמר ר"ש בהדיא אין ממזר אלא מי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת ואידך מ"ד
ס"ל דדמי לאשת אב בענינו דלא תפסי גמרינן מיניה וכ"ת א"כ אידך מ"ד דפליג וס"ל
דגוי ועבד הולד כשר ומפרש טעמ' דלא תפסי ביה קדושין כלל תיפוק ליה מטעם דלא
הוי חייבי כריתות דהא אידך מ"ד הוא ר"ש כדמשמע התם י"ל דבעי לשנויי דלמה ס"ל
דאפילו אם בא על אשת איש הולד כשר וכי עדיף מישראל ובשביל שאינו בר מצוה
יהיה כשר מ"מ בא מחייבי כריתות ולכן אמר כיון דלא תפסי ביה קדושין כלל לא דמי
כלל לא"א אפילו לר"ש התימני דר"ש התימני תרתי בעי כרת ותפיסת קדושין וכתבתי
כל זה לתרץ קושיות התוס' שהקשו בהאומר על מאי דפריך מנה"מ דלא תפסי קדושין
ומאי פריך והלא משמע בכל דוכתי כו' ופירשו דהקושיא אליבא דר"י וזהו לכאורה דלא
כפי' רש"י ז"ל שם שפי' בהדיא דהולד ממזר פשיטא ליה וזהו כר"ש התימני וגם פליאה
בעיני דמתני' אתיא כר"ש התימני ומנה"מ יהיה אענין אחר שלא הוזכר כלל אבל לפי
זה דגם לר"ש לא תלי הא בהא א"ש וא"כ פריך בשלמא לר"ע דבכל חייבי לאוין לא
תפסי קדושין לא צרכינן לראיה דס"ל דהא בהא תליא דכל שאין לו בה קדושין נמצא
נולד בעבירה והוי ממזר ושם ממזר ג"כ מוכיח עליו כדכתיב וישב ממזר באשדוד
ואמרינן פ"י יוחסין דמתרגם ר"י ויתבון עמא ב"י לרוחצן בארעהון דהוי דמיא בה
לנוכראין הוא לשון זרות שאין לו בה קורבה וכמו שאמר ר' ישבב על ר' עקיבא שאומר
כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר אבל לר"ש דס"ל דלאו בהכי תליא מלתא דהא
איכא הרבה דברים שאין קדושין תופסין ואפ"ה לא הוי ממזר כגון יבמה וכן כותי ועבד
דהא לא קתני אלא א' מכל העריות הוי ממזר דהיינו חייבי כריתות אע"ג דבגוי ועבד לא
תפסי בהו קדושין כלל מ"מ אם הא בהא תליא דהיינו שהטעם שנולד ממי שאין לו בה
קדושין היה ממזר גם מכותי כיון דסוף סוף אין כאן קדושין אלא ע"כ לדידיה גזירת
הכתוב דמהני הוי דווקא ממזר א"כ מנ"ל לתנא דאפכ' תליא זה בזה דכל דהוי ממזר לא
תפסי קדושין כיון דגזרת הכתוב הוא אימא דתפסי בהו קדושין ואפ"ה הוי ממזר ומשני
מהקשא וא"כ מוכח מקרא דאין ממזר אלא מי שאין לו קדושין אבל איפכא גזרת הכתוב

הוא אע"ג דאין לו קדושין יכול להיות שהולד כשר ולפי זה צ"ל דסוגי' זו לאביי קאי וכמ"ש לעיל לשיטת התוס' ואע"ג דכתבתי דלר"ש גם מיבמה לא הוי ממזר אין זה סותר למה שכתב רש"י בסוף החולץ דלרב דאמר אין קדושין תופסין הוי הולד ממזר די"ל דרש"י כתב אאביי דלא ס"ל כברייתא דקתני דהכל מודים ביבמה משמע דליכא מ"ד דהולד ממזר ביבמה וזה אינו דהא האי דס"ל דכותי ועבד הולד ממזר דלא מדמי לאשת אב מחמת כריתות כ"א מטעם תפיסת קדושין וא"כ ה"ה ובמ' אבל לר"ש התימני אה"נ דלא הוי ממזר כיון דלאו מחייבי כריתות הוא ודוק: דף לא ד"ה דאי בעי גחין ואכיל וקשה לר"י מה שייך הגבהה כו' ואני לא יכולתי לירד לסוף דעתו של ר"י ז"ל דהיכי מדמה גניבה לגט הא ע"כ לא דמיא דהא גבי גט אם נתן גט לידה מגורשת בלא הגבהה ולא משיכה כלל כמו שהביאו התוס' ואלו גבי מקח וממכר כתבו התוס' ריש פ' הספינה דמטלטלי לא קנו במסירה אם מסר אחד לחבירו המטלטלין עד דאיכא משיכה ואפי' מוסר לו מידו לידו כדמשמע התם בהדיא דאין נקנין אלא במשיכה ואע"ג דאיכא דעת אחרת מקנה אותו כ"ש גניבה דליכא דעת אחרת ואפילו נאמר דר"י לטעמיה דס"ל דגניבה גרע קנינו ממקח וממכר כדכתב לקמן ד"ה ובר"ה מ"מ קושיא על רש"י אין כאן דס"ל כריצב"א ועוד דמנ"ל לר"י דקנין חדש קונה בגניבה דלקמן לא קאמר ר"י אלא דלא בעינא משיכה כמו שבעינן במקח וממכר דהיינו בסימטא אבל שיקנה בלא משיכה ובלא הגבהה כלל מנ"ל ובאמת נ"ל שרש"י ז"ל פי' בעצמו הטעם בגיטין פי' הזורק דף ע"ח לענין קרוב לה שמגורשת ואמרינ' בגמרא אר"א אר"י לגיטין אמרו ולא לד"א ופי' רש"י דגבי גט הוי נתינ' דבע"כ קנויה לה א"כ אין לדמות גט לד"א דהתם ונתן לידה אמר רחמנא א"כ לא בעינ' קנינה כלל אלא מיד שהוא נותן היא מגורשת דהוא מקנה לה בע"כ ובדידיה תליא מלתא אבל גבי גניבה אם המצא בידו אמר רחמנא שמצאנו את הגניבה בידו ולעולם שכבר קנאה בקנין א'.

ובזה מיושב היטב לע"ד מה שהקשו התוס' בב"מ דף י' אמאי דמוכיח התם דחצר משום ידו אתרבאי דאי משום שליחות אין שליח לדבר עבירה ולמה לו להוכיח מכח זה אמאי לא מוכיח מדאיתרבאי חצר מקרא דידו כמו שמוכיח גבי גט בלא שום הוכח' ולפ"ז א"ש דגבי גט הוי ידה דקר' הקנין שבזה קנתה הגט וא"כ חצר דרבי התורה מהאי קרא נמי מטעם ידה הוא אבל ידו דגניבה לא מיירי בקנין כלל שקנה לו ידו הגניבה אלא שנמצא שהוא בידו מחמת שקנאו בדבר אחר א"כ ליכא למימר דחצר מטעם ידו אתרבאי דהאי ידו לא מיירי כלל בקנית ידו ורש"י תירץ התם בע"א ע"ש ומ"מ נראה דרש"י ס"ל דלא דמי לגט כמ"ש וכל יד דאמרינן גבי מציאה דקני משום יד נראה דהיינו משיכה או הגבהה דהא קתני בב"מ בהדיא דנפל על המציאה לא קנה משמע אפי' תפסה בידו אלא שלא הגביהה ובכל דוכתי' אמרינן המגביה מציאה כו' ומציאה וגניבה הוי חד דינא כדמשמע התם בשמעתין גבי חצר דגברא ואפי' אם כוונת ר"י ג"כ דבעינן הגבהה אלא דלא בעינן ג' טפחים כמ"ש התוס' בהדי' בהמניח דף כ"ט ד"ה אלא אר"א כשהפכה והביאו שמעתין דהכא מ"מ ע"כ לא דמי לגט דהתם לא בעינן הגבהה כלל לחד מ"ד דקשירה לחוד סגי ולקמן דאמרי' כשצירף ידו למטה מג' נ"ל דס"ל לרש"י ז"ל כיון שצירף ידו ובידו השנית גורר' ונפלה בידו השנית אחשבה לידו שעשא' מקום וחישב הגבהה זו וכמו דאמרינ' ס"פ הזורק כיון דקא מכוין מחשבתו משויא ליה מקום ואע"ג דריש פ"ק דשבת אמרינן

גבי ידו של אדם כו' דאע"ג דלא אחשביה לידו חשובה מקום היינו מטעם דלכל אדם חשובה לו ידו ומסתמא מחשבה כד' על ד' וזהו לישנא דחשובה לו וא"כ מביא ראייה כי היכי דגבי שבת בעינן מקום ד' ואפ"ה תליא במחשבתו של אדם ואם מחשב לידו הוי מקום אפי' לענין קרבן להביא.

חולין לעזרה מכ"ש לחייב עצמו באונסין וכן שאר חיובים אע"ג דלענין הגבהה בעינן גבוה ג' כיון דצירף ידו לקבל בו חישב להגבהה זו כמקום ג' וכפי' רש"י ז"ל בהדיא דאהכא קאי דמה לי שהיא חשובה כרחבה או כגבוה ג' וזהו דווקא בכה"ג שחישב לידו הב' אבל אם תופס בידו ומגביה קצת לא אחשבה לידו כמו הכא שעושה ידו מקום לקבל מידו הב' ומכוין שתהיה זו מקום של זו עוד י"ל דהכא מייתי ראייה דמגו דהוי ידו מקום לענין שבת שהוא חייב על הנחה זו בהוצאה זו הוי נמי מקום גבוה ג' לענין גניבה כדאמרי' בכמה דוכתי מגו דהוי שיעורא להאי הוי נמי שיעורא להאי בשבת ריש פ' המצניע מדמצטרף לענין טומאה מצטרף לענין שבת אע"ג דלענין שבת כגרוגר' בעינן וכן לעני' יוצא אבל בעלמא לא מהני הגבהה בפחות מג' ובהא מיושבים כל הקושיות שהקשו התוס' לקמן על רש"י לבר מקושיא הג' דאמאי לא מוקי באסקופה גבוה ג' י"ל דרב אשי בעי לתרוצי על קושי' הראשונה ג"כ דמגרר ויוצא איצטרכ' ליה ולא בעינן לאוקמא במיצעי אלא קמ"ל האי חדושא דקנאה בהגבהה פחות מג' מהטעמיםשכתבתי וא"כ הוי חדוש גדול במגרר ויוצא ועי"ל דאפשר דבאסקופא ג' אפי' במיצעי אורחיה בגרירה ולא הוי שום חדוש וק"ל: דף לב ד"ה אלמא קסבר עולא הנה רש"י ז"ל פי' כפי' ר"ת ולכן ניתן להצילו ונ"ל דע"כ עולא לא פטר ליה מטעמא דס"ל כר"ל דא"כ לישני לעולם דהתם באתרו ביה והכא כי לא אתרו היינו טעמא דמחייב דע"כ לא פטר ר"ל אלא בממון אחר אבל בממונא דבההוא מלת' גופיה חייב מקרא דהנערה דהכי מקשי התו' לקמן דף ל"ה ד"ה מתני' כמאן מוקים דאע"ג דאיכא למימר דאי הכי אפי' התרו בו נמי מ"מ מאן לימא לן לחייב כ"כ דתפשת מרובה לא תפשת כיון דבכל התורה כולה מלקא לקי ממונא לא משלם א"כ בהתרו יהיה כמו בכל מקום דלמה נימא דאתי קרא לעקור המלקות ולחייב בתשלומין ועוד דאין עקירת המלקות מבואר בקרא כ"א חיוב הממון משא"כ בלא אתרו דפטר מכולם נימא דאתי קרא הכא לחיובי אלא ע"כ עולא ס"ל בכל התורה ממונא משלם וא"כ ליכא לאוקמי מתני' דהתם בהתרו בו ועוד נ"ל דע"כ עולא לא ס"ל כר"ל דלקמן פריך ולר"ל דאמר בפי' רבתה תורה חייבי מלקות כחייבי מיתות מאן תנא דפליג אר' נחוני' בן הקנה ופרש"י כגון ההיא דשבועת העדות ושהדליק את הגדיש בי"ה ומתני' דהכא ומשני אי ר"מ אי ר"י וא"כ כיון דעולא בעי לשנויי מתניתין דהכא כרבנן דמשלם ואינו לוקה תקשי ליה בעלמא דאמרינן ג"כ דמשלם כגון ההיא דשבועות כמאן תוקמ' דכיון דס"ל כר"ל ע"כ סתמא דשבועות לא אתי כרבנן דלדידהו בהתרו בו לקי ולא משל' ובלא התרו בו ג"כ פטור כר"ל אלא ע"כ כר"מ אתי דלוקה ומשלם וא"כ קשיא סתמא אסתמא דאין לומר דעולא מוקי התם כר' יצחק דס"ל דאין מלקות בחייבי כריתות וכדלקמן דקאמר דפליג אדר"נ ב"ה אי ר"מ אי ר"י א"כ קשיא סתמי דמכות אהדדי דקתני אלו הן הלוקין בחייבי כריתות בשלמא לר"ל דכלהו סתמי כר"מ אתי ותנא הכא תשלומין ובמכות תני מלקות ושניהם עבדינ' וכן בשבועות ואע"ג דאמרינ' לקמן דלר"ל פליג אר' נחוני' אי ר' יצחק לאו דתנא דידן

דשבועות סתים כוותיה דא"כ קשיא סתמא דמכות גם סתמא דהכא לר"ל דמוקי כר"מ משמע דלוקה ג"כ בחייבי כריתות ועוד דמתני' דהכא ע"כ לא אתי כר"י דקשיא ממזרת אלא ר"ל סביר' ליה דר"י פליג אר' נחוני' אבל תנא דידן לא ס"ל כר"י אלא כר"מ אלא ע"כ עולא ס"ל בכל מקום דמשלם: עוד ישבתי בקונדרסי דס"ל לרש"י דוחק דעולא ס"ל כר"ל ופליג אר"י דמשמע דבהאי פלוגתא לא פליגי כ"א ר"י ור"ל ושאר אמוראי אי כר"י אי כר"ל דהא פריך לקמן ולרבה כמאן מוקי למתני' הניחא אי ס"ל כר"י כו' ומאי קושיא נימא דס"ל כר"י אלא ע"כ ס"ל דוחק ולכן משני ע"כ כר"י ס"ל דמשמע דאע"ג דהוא דוחק מיהו ע"כ הכי הוא ומזה מוכח שפיר דס"ל לתלמודא לדוחק אע"ג דלקמן משני דעולא ור"י פליגי דרשה דתחת מאי דפליגי אביי ורבא היינו דרשא בעלמא דאין נפקותא לענין דינא: שם ד"ה שכן יש בהן צד חמור לפי שפירושים אלו הם שלא כדברי רש"י ז"ל בסוטה ע"ש לכך נראה לי להצילו: שם ע"ב ד"ה שלא השם המביאו כו' ק' דכ"ש כו' גם במכות הקשו עוד קושיא דהרי מצינו גבי חסימה דאינו כ"א חד לאו ואפ"ה לוקה ומשלם לר"י כדאיתא פ' הפועלים ולענד"ן לפרש דברי רש"י ז"ל דכוונתו דגבי עדים זוממין אי לאו האי טעמא לא הוה לן לחייבו כ"א ממון דהא לא חייבה אותו תורה כ"א כאשר זמם ומפורש עונשו בהדיא ולכן קאמר שלא השם כו' ר"ל אם לא חייבה אותו תורה כ"א מטעם אשר זמם לעשות לאחיו ודאי אפי' היה לאו במקרא אחד שלא תזמם לעשות רע לאחיך וחזר וכתב במקרא אחר שאם זמם לעשות לאחיו ועשיתם לו כאשר זמם פשיטא שלא יהיה ר"מ מחייבו כ"א ממון אע"ג דבעלמא לוקה ומשלם כיון דהכא מפרש עונשיה משא"כ הכא איכא שני שמות ר"ל שני לאוין א' לאו דלא תענה שזהו מטעם שהעיד שקר וזה חייבה תורה אפי' לא זמם לעשות לאחיו רעה אלא העיד עליו שום דבר, טובה בכל עדות בעולם יען שחטא לשמים והעיד שקר ותשלומין חייב מכאשר זמם ולעולם אין הכוונה על שכתוב בתרי קראי או בחד קרא אלא הכוונה שעשה שתי רעות ועבר שני לאוין ועבירות חלוקות א' שהעיד שקר וחטא לשמים ואחד שזמם, לעשות לאחיו וכן בכל מקום בתלמוד שמות הן לאוין ועובר, בכל השמות הללו פר' המקבל ובכמה דוכתי דוגמת שפלפלו התוס' לעיל דאפילו לרבנן דפטרי מ"מ אם מיתה לשמים וממון לאדם מקרי ממון לזה ונפשות לזה וכן בסיפא דהך מתני', קתני מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב מלקות והוזמו סופג.

שמונים ג"כ מהאי טעמא אחד שהעיד שקר ועבר בלאו דלא תענה ואחד שחפץ שילקה חבירו ע"י וכ"א עונש בפני עצמו, ולכן קאמר שלא השם כו' שאין זה הלאו מביאו לידי תשלומין, שיצא ידי חובתו בהכי אלא לאו אחר הוא וזה נראה לע"ד ברור ודוק: דף ל"ג ועולא נפקא ליה וקשה לרשב"א כו' הנה ע"פ שנויא בתרא שכתבתי לעיל על קושית התוס' שהקשו מנ"ל דס"ל לעולא בכל התורה הכי יש לישב גם הכא דודאי עולא ס"ל בכל התורה כמו הכא כדמשמע מפי' רש"י ז"ל שכתב ד"ה מ"ט לא אמר כעולא לעונשו ממון ולא מלקות לכל חייבי ממון ומלקו' אלמא ס"ל לרש"י דבכל התורה הוי הכי דליכא לפרשו בע"א כמ"ש לעיל ואפשר דיליף מהכא דליכא פירכא אבל לרבא לא קשה מידי דאפילו ס"ל כעולא דמשלם ולא לקי אפי' אתרו ביה היינו הכא דווקא דגלי רחמנא תחת אשר עינה אבל בכל התורה לא ולא קשיא סתמא אסתמא וכמ"ש דמוקי למתני' דהכא ודמכות ודשבועות כר"מ כאוקימת' וקימת' דר"ל אבל לרבנן הכא משלם ולא לקי

ובעלמא לקי ולא משלם משא"כ לעולא ליכא למימר הכי וכמ"ש לעיל: שם ע"ב ד"ה אלמלא נגדוהו מדברי התו' עלתה בקושיא קושיא זו שהרי סתרו פי' ר"ת ז"ל מדקאמר פלחו וכן בפסחים פ' מקום שנהגו ולעד"נ לתרץ דרב מקרא הוא דורש דכתיב הן איתי אלהנא די אנחנא פלחין יכול לשזבותנ' מן אתון נורא יקידתא ומן ידך מלכא ישיזיב שהוא כפול דאע"ג דגם נבוכדנצר אמר ומאן הוא אלה די ישזבנכון מן ידי היינו שאמר שמשפטכם להתרמות בכבשן האש ומי יציל אתכם אבל הם כיון שאמרו שיציל אותם האלקים מן כבשן היינו מן ידו ותרתי ל"ל ועוד דמלת ישזיב הוא מיותר גם למה לא אמרו לבסוף יכול לשזיב אלא ע"כ זה ענין אחר הוא שאמרו שאלקים יכול להצילה מכבשן האש אם ירצה ית' ומידך באם תרצה לכוף אותנו בע"כ ע"ז בענוין ויסורין מזה יציל אותנו בוודאי וא"כ משמע שאם לא יציל אותם יעבדו ואע"ג שאמרו אח"כ והן לא ידיע להוי לך מלכא דמשמע אפי' לא יציל ע"כ זה אכבשן האש קאי דאל"כ דבריהם סותרין זא"ז שתלו בתחלה בהצלה דלא הוי קדוש השם כראוי ובזוהר הקשו קושיא זו ותרצו דכיון שידעו שלא דברו נכונה חזרו בהן ואמרו והן לא אפילו לא יציל אבל רב ס"ל דלא חזרו בהן רק אכבשן האש קאי דבכבשן האש אמרו שהאש יש יכולת בידו ית' להציל אם ירצה וזה השיבו על דברי הרשע שאמר ומאן הוא אלהא די יכול לשזבותכון וע"ז אמרו שיש אלהינו שיכולת בידו להציל ואפילו לא יציל אנחנו לא נעבוד לצלם אבל על היסורין שאמרו שיציל אותם בוודאי אין זה תשובה על דבריו א"כ משמע שאם לא יציל אותם יעבדו גם מדגבי כבשן האש אמרו בלשון ספק אם יציל ובמלקות בוודאי א"כ ה"ק גבי כבשן האש שיכולין אנחנו לסבול אפש' שלא יציל אבל ביסורין שהיינו מוכרחין ח"ו לעבוד יציל בוודאי כדי שלא נעבוד כי לא יאונה לצדיק כל א' כנ"ל וק"ל:דף ל"ה ע"ב ד"ה מתני' כמאן נ"ל לתרץ אפילו אי ס"ל לרש"י ז"ל כפי' התוס' ז"ל על תנא דבי חזקיה לעיל גם פירושו דאפי' לר' דס"ל דבאין מתכוין חייב ממון דההוא מילתא גופה דהיינו דמי האשה מ"מ מודה דבממון אחר פטור אפילו באין מתכוין זהו דווקא לענין אין מתכוין דממונא דאשה סברא יותר לחייב מממון אחר אלא דהתורה פטרה במתכוין מטעם דקי' ליה בדרבה מיניה אבל באין מתכוין כיון דליכא מיתה חייב ממון אבל שנ' דממון אחר לוקה ואין משלם משא"כ בההוא ממון אפילו בהתרו משלם ואין לוקה זה אין סברא לחלק כלל כיון שהמלקות פוטר ממון אחר ה"ה זה הממון דאטו משום דההוא ממונא הוא יפטור ממלקות ותדע דהא תנא דידן יליף לקמן דבתו פטור מלא יהיה אסון ומאי ראיה הא התם דמי ולדות ממון אחר הוא משא"כ קנס דבתו אלא ע"כ כיון שהמיתה פוטרת האי ממון פוטרת נמי האי ממון ה"נ הכי ואצ"ל אי מלקות חמור מממון א"כ בממון אחר נדון בחמור ובאותו ממון ידון בקלה ועו' דע"כ גבי חובל בחבירו וכן בכל התורה דילפינן מיניה בתחת תחת דמשלם ואינו לוקה מנ"ל דלמא עבדינן תרווייהו אלא ע"כ מכדי רשעתו נפקא וא"כ איך נחלק ביניהם דהא ע"כ אם נאמר דבממון אחר לוקה ואינו משלם הוא מכדי רשעתו וסמיך ליה ארבעים יכנו כדאמרינ' לעיל לר"י וא"כ כיון דגם ההוא ממון כגון חובל בחבירו מהאי קרא נפקא איך נחלק ביניהם ובזה נתחזק תירוצי שכתבתי לעיל אעולא דלמא קרא דהנערה אתי שלא התרו בו דבזה יש סברא לחייב בההוא ממון כמו לר' באין מתכוין אבל לחלק שבזה יהיה כך ובזה איפכא וליפטר ממלקו' זה אין סברא בעיני רש"י ז"ל כלל: עוד י"ל דס"ל

לרש"י כיון דלר"ל ע"כ אין חילוק בין אותו ממון לממון אחר דאל"כ תקשי למה לא תירץ מתני' כר"י דהא משנתינו מיירי באותו ממון וראיתי בדברי מהר"ש אידלש נר"ו שהקשה קושיא זו ונדחק בה מאד גם דבריו תמוהין מאד דאטו פלוגתא דר"י ור"ל באינו מתכוין קאי הלא הם פליגי גם במתכוין לזה אלא שלא התרו בו דהוי שוגג דומיא דמשנתינו וזהו בין שוגג למזיד דחזקיה רבי ורבנן איירי אפי' בהתרו בו כשנתכוין להרוג את זה שלא יעשה שמא ימית חבירו אפ"ה מחייב ר' אותו ממון אלא ע"כ כוונתו דאין לחלק בין אותו ממון לממון אחר אלא באין מתכוין אבל במתכוין אלא שהוא שוגג בזה אין חילוק בין אותו ממון לממון אחר וא"כ מייתי שפיר ואזדו לטעמייהו ולעולם מיירי פלוגתייהו במתכוין וזה שלא כדברי התוס' דתירצו לעיל דכ"ע אית להו לתנא דבי חזקיה בממון אחר אבל באותו ממון פליגי ואם במתכוין אין חלוק למה להו לחלק בין אותו ממון לממון אחר היה להם לומר דבמתכוין שלא התרו בו דהיינו פלוגתא דר"י ור"ל דכ"ע אית להו דחזקי' ואין חלוק בין אותו ממון לממון אחר אבל באין מתכוין פליגי רבי ורבנן דהא חזקיה מיירי נמי בהאי מנתא כדקתני בין שוגג למזיד שהוא מתכוין להרגו אלא שהיא שוגג שלא התרו בו דומיא דמשנתינו וכדפי' רש"י בהדיא שוגגין שלא התרו בהן אלא ע"כ אם יש לחלק הוי חלוק בכל מקום כי כל בלא דעת דין אחד להם ודבריו צ"ע ולא ידעתי מי הכניסו לזה דוודאי ר"ל דלא תירץ משנתינו כר"י ס"ל בכ"מ דאין חלוק ופלוגתייהו קאי אכל ממון בעולם ורבא הקשה דהיכי פליגי אפילו בממון אחר והא בממון אחר כ"ע אית להו לתנא דבי חזקיה ולעולם פליגי בכל דבר והתו' שהקשו היינו לעולא דלמא עולא אית ליה חלוק וכמ"ש הוא עצמו אח"כ נחזור לענייננו כיון דר"ל ור"י פליגי בכל מילי ס"ל לרש"י דדוחק הוא דעול' מחלק דא"כ הוה ליה סברא שלישי' וזה אינו דא"כ ה"ל לעול' לחלק ולהכריע ביניהם דהא ר"ל פליג בממון אחר ואפ"ה ס"ל דה"ה באותו ממון דס"ל דאין חלוק ביניהם וא"כ מאן לימא לן דהוא מחלק ביניהם ואמורא צריך לפרש דבריו ומה שהקשו ר"פ גופיה איך לא הקשה לעצמו נ"ל דלרש"י יש לתרץ דר"פ פשיטא דתירץ כר"י אבל רבה משמע דס"ל כשינויא דר"ל דעל שינויא דר"ל קאי רבה דקאמר לעיל רבה אומר בטובח ע"י עצמו ור"ל לוקה ומשלם אית ליה מת ומשלם לית ליה דפשטא דשמעתא משמע דבא לתרץ מה שהקשו לעיל אר"ל א"ה אפי' בתו נמי וכ"ת לוקה ומשלם אית ליה מת ומשלם לית ליה והתני' כו' ובא רבה לתרץ דלעולם איתא להאי סברא ואפ"ה ל"ק מידי וע"ז הקשה ר"פ:) ובהא מיושב מאי קושיא דהניחא אי ס"ל כו' ובמ"ש א"ש וגם מיושב לישנא דע"כ כר"י ס"ל דמשמע אע"פ שאין משמע כן ע"כ הכי הוא ולעיל יישבתי בענין אחר ועל שינויא דתוס' קשה לי דהיכי ס"ד דר"פ ס"ל כעולא והא ר"פ דרש לעיל נערה הנערה וא"כ ל"ל הנערה כיון דאיכא ג"ש דתחת תחת דיליף מחובל מחבירו דמשלם ולא לקי והיינו באתרו ביה וא"כ הנערה ל"ל בשלמא לעולא י"ל דלית ליה האי דרשא וכן כתב הרב הנ"ל משא"כ ר"פ וראיתי בדברי החכם מהרש"ל ז"ל שתירץ דגם עולא אית ליה האי דרשא וס"ל דאי לא כתיב אלא חד קרא הוי מוקמינ' להנך חייבי לאוין דראויה לקיימה כגון נידה ולכן צריכי תרי קראי וזהו לא נראה בעיני דא"כ מה הקשו התוספות לעיל אעולא מנ"ל דס"ל כן בעלמא דלמא הכא דווקא דגלי קרא דהנערה ומאי קושיא הא ע"כ ס"ל לעולא כן דאל"כ דלמא הנערה לראויה לקיימה אתי ואיצטרך אע"ג דבעלמא לקי ולא משלם הכא משלם ולא לקי אבל

בשאר חייבי לאוין לא משלם כיון דאינה ראויה לקיימה אלא ע"כ סבר עולא בעלמא נמי משלם וא"כ ראויה לקיימה לא צריך קרא וא"כ לאינה ראויה אתי ולמה להו לתוס' לתרוצי לחייבי עשה כיון דגם לפי המסקנא צריכין להאי תרוצא דכתיבנא הוה להם לתרוצי כדכתיבנא: הנ"ל ד"ה הממאנת נ"ל דלרש"י ז"ל דייק מלישנא דהממאנת ולא קתני מיאנה כדאמרינן ביבמות פ' ב"ש מיאנה בזה כו' דהוי משמע שמיאנה כבר כיון דמיירי בנערות והיא מיאנה כבר בקטנות אבל הממאנת משמע שהיא ממאנת עכשיו ומעתה משעת מיאון ואילך אין לה קנס ולא פיתוי וכן לקמן ס"פ אלמנה הממאנת אין לה כתובה ואינה צריכה להמתין ג' חדשים כולן פירושן שהיא ממאנת עכשיו ואין נותנין לה כתובה ואינה ממתנת משעת המיאון ה"נ הכי הוא עי"ל דדייק מדלא קתני יתומה שיצאה מתחת בעלה דהוי משמע נמי שיצאה בגט דהא היא אינה בכלל נתארסה ונתגרשה כיון שאין קדושיה מן התורה ומה לי מיאון או גט אלא ע"כ קתני מיאון לאשמעינן דבקטנות מיירי דיציא' גט יכול להיות בגדלות משא"כ מיאון ואין להקשות היכי ס"ד אי תנא יצאה בגט דמיירי בגדלות הא קטנה שלא מיאנה והגדילה פליגי רב ושמואל בהמדיר אי ביאתה הוי קדושין מן התורה וא"כ ה"ל נתארסה ונתגרשה היינו בבא עליה משגדלה כדפי' רש"י ז"ל לקמן משא"כ הכא מיירי בלא בא עליה להכי קתני מיאון דמיירי בקטנות דווקא וקמ"לן דקטנה בעלמא יש לה קנס ולמאי דס"ד דבממאנ' ס"ל כר"י ומיירי בנערות כר"י אין להקשות דלשמעינן יוצאה בגט די"ל דהיא גופה קמ"ל דממאנת בנערות כמו שהקשה ר"י לקמן ד"ה וליתני קטנה.

ולקמן איישב זה בע"ה: דף ל"ו ד"ה זו דברי ר"ה כבר הקדימני בזה הרב מהר"ש נר"ו דלשנוייא קמא דתוס' ז"ל פרק ד' מיתות על רש"י ז"ל לא קשה כלום כ"א לשנויי' בתרא ולקמן אי"ה אדקדק בדבריו דנלע"ד דאדרבה לשנוייא קמא קשיא טפי ועתה אכתוב תחילה לשנויא בתרא דנלענ"ד להוסיף קצת על האי שנוייא בתרא.

ובזה יתיישב קושיתם דהכא. גם מה שהקשו בד' מיתות ופ"ק דקדושין כי נ"ל מה שאמרו שם פ"ד מיתות דלר"מ הוי קטנה מאורסה בחנק והיכא רמיזא בה חנק אלא ע"כ ה"פ דהכל היה בכלל הנואף והנואפת ארוסות ונשואות כהנות וישראלות כדאיתא התם בהדיא ריש פרקיזדף כ"א והכי אמר ר"ש דף נ' שני כללות נאמרו אף בבת כהן וכל התנאים התם לא אמרו רק ארוסה או ארוסה ונשואה יצאה לשריפה שפירושו יצאה מכלל חנק שהיתה בתחילה וא"כ כיון דלר"מ נערה לא משמע קטנה א"כ נשארה קטנה מאורסה בכלל הראשון ולא יצאה לשריפה ונשארה בחנק דגם קטנות היו בכלל.

ולכן פריך התם נהי דנשארה בכלל מ"מ הרי כתיב גבי אשת איש גם שניהם שיהיו שניהם שווין ואע"ג דהאי קרא בנשואין כתיב מ"מ כיון דארוסה ונשואה היו בכלל הנואף והנואפת וא"כ אם פרט הכתוב בנשואה דהנואף והנואפת והיו שניהם שווין הא קטנה פטורים ה"ה בארוסה דהא כל דבר שהיה בכלל כו' לא ללמד על עצמו יצא דארוסו' נשארו בכלל הוי וכיון דקטנה ארוסה נמי נשואה קטנה.

וכ"ת אי ממעטינן גם קטנה ארוסה א"כ איזה נשארה בכלל ונסתר הכלל לגמרי. זה אינו דהא נשארה ארוסה בוגרת וארוסה בעולה אבל לרבנן כיון דס"ל דכל נער בלא ה' הוה אפי' קטנה והוא מוכרח מדכתיב נערה מלא במוציא ש"ר כדאית' לקמן א"כ מסתבר'

דגם שניהם לאו להכי אתא כיון דלא שמעינן להו בהדיא דדרשי הכי דלמה נסתור המדה בתורה ונא' דארוסה ונשואה חלוקין בדינם.

אלא וודאי לדרשה אחרינא אתי כדכתבי התוס' התם כגון למעשה חדודין וזהו דווקא לרבנן דלא שמעינן להו דדרשי שניהם שווין ס"ל לדווקא מדכתב נער' מלא במוציא ש"ר וכמ"ש וגבי נערה המאורסה מדכתיב חסר ע"כ אפילו קטנה אבל ר' יאשיה דס"ל האי דרשה דשניהם שווין ליתד תקועה דס"ל דמעשה חדודין לאו כלום הוא אין הכרח דס"ל כר"מ דלעולם ס"ל כרבנן דכיון דליכא דרשא אחרינא א"כ גלתה התורה בהדיא דארוסה ונשואה חלוקין וכל אחד ללמד על עצמו דגבי נשואה כתיב גם שניהם ואין שם דרש אחר כ"א שניהם שווין וגבי ארוסה כתיב נער בלא ה' שהוא מוכרח דאפי' קטנה במשמע כמ"ש לרבנן.

ולפי האמת דמייתי התם ברייתא דר' יאשיה גם רבנן ס"ל כוותיה שהרי קושית התוספות התם הוא על המקשן שהקשה לרב מומתו גם שניהם תקשי ליה גם לרבנן. וע"ז תירצו דמסתברא לרבנן דאתי לדרשא אחריתא כמ"ש דהמקשן לא ידע ברייתא דר"י שהוא יתד תקוע אבל למסקנא דמייתי ברייתא דר"י דליכא דרשא אחריתא אפילו דהם רבנן ס"ל הכי דליכא דרש' אחריתא ואתיא דר"י גם לרבנן: עוד י"ל איפכא דלר' יאשיה נערה סתמא ולא קטנה משמע אפי' בלא ה' בכל מקום וא"כ גם שניהם למה לי לכתוב גבי ארוסה נער לחוד וממילא ידעינן ולא קטנה וכל דבר שהיה כו' אלא דגלי רחמנא בנשואה מכלל דנער דארוס' אפי' קטנה ומינה יליף בכל התורה כמו דיליף ר"מ מנער דקנס מדכתיב ולו תהיה כמ"ש לעיל ויליף מינה בכל מקום ה"ה ר' יאשיה יליף איפכא מנערה המאורסה וכ"ת א"כ מנ"ל דלרבנן ארוסה ונשואה שוין דלמא גם רבנן כר"י ס"ל.

כבר הוא מיושב בדברינו כיון דלא אשכחן לרבנן דס"ל האי דרשא פשיטא דלא דרשי הכי דלמה נסתור הכלל המסור בידינו: ועוד נוכל לומר דמוכרח הוא דרבנן לא דרשי הכי דכיון דמוכרח הוא דרבנן ס"ל דנער בלא ה' אפי' קטנה במשמע דלא נוכל לומר לדידהו כמ"ש לר"י דנפק' להו מנערה המאורסה דא"כ למה גלו עיקר פלוגתייהו בנערה דקנס דאין שם ילפותא כלל ה"ל לאפלוגי בנערה המאורסה כיון דמיניה ילפינן בעלמ' אלא ע"כ טעמייהו דרבנן לא מנערה המאורסה אלא מנער בלא ה' וא"כ אי ס"ל האי דרשא תקשי רבויא דנער בלא ה' למה לי לכתוב נערה בה' ואפ"ה נדע דלא ממעט קטנה, כ"א בוגרת דאי ס"ד למעט קטנה נמי גם שניהם למה לי כיון דאמעיט מנערה שלימה אלא מדגלי רחמנא בנשואה מכלל דארוסה לא אלא ע"כ לא ס"ל האי דרשא אבל ר"י לא ס"ל האי דרשא דנער כמ"ש דגם ר"מ לא ס"ל ויליף מגם שניהם כרבנן כמ"ש וכל זה לשינויא בתרא דתוס' דהתם אבל לשינוי' קמ' עם מה שהוספנו יהיה הכל על נכון והמבין יבין מעצמו וכ"ת א"כ קושי' זו תקשי דנער בלא ה' למה י"ל דדרשי לה רבנן להא דסוף בן סורר דף הנ"ל נער זה זכור נערה זו כו' ובזה יתישבו קושיות התוס' שם וגם דלא תקשי הלכתא אהלכתא דק"ל כרבנן וק"ל כהא דרשא דהתם עוד י"ל לישב גם פי' ר"ת ז"ל דלעולם ר"י כרבנן ושאני הכא דגלי קרא דקטנה לא ולא ילפינן מינה דממונא מקטלא לא ילפינ' דדלמא בקטלא אקיל רחמנא ואע"ג דכתיב נער מבעי ליה להך דרשא דבן סורר אבל לרבנן כיון דלא גלי דעתייהו דנערה המאורסה הוי ולא קטנה

מסתמא דעתייהו דבכל התורה כל נערה חסר ה' אפי' קטנה במשמע ודרשי גם שניהם לדרשא אחריתי דהכי צ"ל ע"כ לפי' ר"ת וק"ל: ועי"ל לפי' ר"ת דר"י ס"ל כרבנן וגם שניהם אתי לרבויי קטנה כי היכי דאייתר נער בלא ה' לדרשא דבן סורר וה"ק שיהו שניהן שוין במיתה א' ולא קאמר דגבי קטנה יהיה בחנק דפשטיה דקרא בלא נער בנערה ממש משתעי דהיא בת עונשין כמ"ש התוס' בהדיא פ' בן סורר ואע"ג דמנער אתי כתביה רחמנא ליתורי לנער לדרשא דבן סורר והשתא א"ש פי' ר"ת דצ"ע לפום ריהטא בסנהדרין דקושיא שהקשו שם התוספת לרבנן והכתיב ומתו גם שניהם ותירץ ר"ת שיהיו שוין במיתה וא"כ ע"כ דרשא זו אינה לרבנן כדכתבי התוס' הכא וא"כ הדרא קושיא לדוכתה דלרבנן מאי עבדי בגם שניהם ואי לדרשא אחריתי דלמא גם ר"מ ס"ל הכי וצ"ל כיון דר"מ פטר קטנה מסקילה סברא הוא דדריש גם שניהם מחנק דוגמת שכתבו התוס' לרש"י בשינויא בתרא משא"כ לרבנן א"א לדרוש הכי אבל השתא א"ש דגם רבנן דרשי הכי ודוק: שם ד"ה וליתני קטנה עד ותי' לר"י אמאי לא משני דאגב אורחיה קמ"ל כו' ואני מתפלא אם יצאה קושיא זו מפי קדוש רבינו ר"י זלה"ה דאיך שייך דקמ"ל אגב אורחי' דעד מתי הבת ממאנת עד שתביא ב"ש והיכן קמ"ל הלא איכא למטעי בממאנת דפירושו ממאנת ממש שמיאנה ומירי בנערה הא נערה בעלמא אית לה וכדאמר המקשן לעיל אלא ע"כ צ"ל דסמך ר"מ אמאי דאשמעינן בכמה דוכתי דאין המיאון כ"א עד נערות בנידה במתני' ובברייתא דלעיל ע"כ כיון דסמך עלייהו לא שייך למימר דקמ"ל האי דינא כיון דע"כ צריכין אנו למודעי הני דוכתי דתנא ר"מ האי דינא בהדיא התם ומאי קמ"ל הכא ולא שייך לומר אגב אורחיה אלא אם אין לפרשו בע"א אבל הכא כיון דאיכא לפרשו בע"א היכן קמ"ל: שם ע"ב ד"ה כלהו רואות וקשה דהכא אליבא דר"מ קיימינן ואני אומר כי התוס' ז"ל לשיטתייהו דס"ל דחבטה דגמ' היינו שנעשה מ"ע ע"י החבטה כמ"ש לעיל דף ט' אבל בדברי רש"י ז"ל אין זכר שתהא טעם החבטה מטעם מ"ע כ"א מחמת הנפילה נושרות הבתולין דהכי קים להו והכי משמע קצת לישניה שכתב שנחבטה ובתוליה נושרין ואי הוי מחמת מ"ע לא הוי ליה לכתוב כ"א שנעשית מ"ע דהא בכל שמעתא דמ"ע לא פי' כלום שע"י בתוליה נושרין דאפי' תנוקות של בית רבן יודעים דאם נתקע בה עץ כלין בתוליה אלא נ"ל דרש"י מפרש שע"י חבטו' הרבה נושרין הבתולין וזהו דפריך כלהו נמי חבוטי מחבטי ר"ל פעמים שנופלין שאר בתולות נמי הרבה פעמים וזהו לישנא דנפל וא"כ י"ל דמוכת עץ אין בתוליה נושרין לגמרי מחמת העץ כ"א בתוליה כלין פי' מתקלקלין ולא נושרין לגמרי דהא ר"מ מדמי לה לבוגרת ובוגרת אמרינן לקמן פ' אלמנה ופ' הבא ע"י דמקצת בתוליה כלין דקאמר בתולה אפי' מקצת בתולין בתולה עד דאיכ' כולהו בתולין כו' וא"כ ר"מ דמדמי לה מ"ע ע"כ ג"כ הכי הוא דאל"כ לא דמי לבוגרת ועוד דלמה לא משני לעיל לרבנן דפריך נידמייה לבוגרת ולא משני דלא דמי כמ"ש אלא ע"כ נמי הוי הכי והא דקאמר לעיל דרבנן מדמי לה לבעולה היינו דהבעולה אפי' בנשירת מקצת בתולין כגון שהערה בה ושיבר בתוליה הוי בעולה וכמ"ש רש"ילעיל דף ט' ע"ב ד"ה מאי לאו דקטעין כו' וא"כ דווקא מ"ע ס"ל לר"מ דדמי' לבוגרת אבל הכא דע"י החבטות נושרין כל בתוליה גם ר"מ מודה דדמיא לבעולה אע"ג דלא איתעבד בה מעשה בידי אדם דלא הצריך ר"מ מעשה אלא אם עדיין היא מקצת בתולה משא"כ שאין לה לגמרי וכן נ"ל דמשמע לישנ'

דתלמודא דקאמר כולהו רואות כו' ובנתקע בה עץ אפי' לא ראה כלום מעולם יש לה דין מ"ע והל"ל כלן מגידות לאמן גם קשה לי דמאי תלי בראיה הא אפי' סומא מרגשת אם נתקע בה והוכתה מחמת זה ולמה לא תשאל לאמה אם יצאו בתוליה או דם והיא עצמה תוכל לידע זה אבל מחמת חבטה תלי בראיה עי"ל אפי' אם הטעם מחמת מ"ע דר"מ לדבריהם דרבנן קאמר דס"ל לא הכיר בה מנה א"כ אודו לו בשומא אע"ג דלא מפרש לה תלמודא הנה תרצו התו' כן בכמה דוכתי: דף כז ע"ב ד"ה יכול אף בידי אדם כן יש תימא כו' נ"ל דבעי למילף כיון דהאי יומת אע"ג דקאי אמיתה בידי שמים קאי גם אמיתה בידי אדם לכמיתת בעלים כו' גם מדכתיב יומת ולא כתיב ימות א"כ מדהאי קרא דמיתה ב"ש מיירי גם במיתה ב"א וכדכתבי התו' בדבור שלפני זה א"כ נימא דאם כופר קאי אתרווייהו עי"ל דר"י בנו של ר"י ב"ב ס"ל כר' נחוניה בן הקנה דריש פירקין דיליף אסון אסון וא"כ אין ג"ש למחצה וכי היכי דיליף מיתה ב"ש ממיתה ב"א אע"ג דמיתה ב"א חמורה ה"נ נילף להפך מיתה ב"א ממיתה ב"ש דבשניהם פטור מן התשלומין ואם משלם פטור מן המיתה בשניהם ואפי' לרבא דלא יליף אסון אסון וטעמיה דידיה לא שייך כ"א בכרת לא במיתה ב"ש כדאיתא לעיל היינו לר"נ ב"ה דס"ל לרבא מדנקט ר"נ היה עושה י"ה כשבת משמע דוקא כרת בי"ה אבל מ"מ מודה רבא דאיכא ג"ש דאסון אסון לר"י בנו של ר"י ב"ב ועוד דמשמע קצת בגמר' דהא בהא תליא דהא פריך מתנא דב"ח דלא מחלק בין דרך עליה לדרך ירידה לענין תשלומין ה"ה לפדותו כדפי' רש"י ז"ל ועוד י"ל דהתנא לא קפיד על החמורות דמיתות כמו שאינו מקפיד על חומרות דמיתות בידי אדם עצמן בין סקילה ושרפה והרג וחנק כדכתבי התו' לקמן ד"ה ה"מ דאין הדבר תלוי בחומרות דהא כמה מיתות קלות לא נתנו שגגתן לכפרה כגון העושה באביו חבורה וגונב נפש ומיתות חמורות כגון עבודה זרה ושבת מתכפרין ה"ה בזה נמי: שם ד"ה מיתות קלות נ"ל דרש"י ז"ל דחקו קושית המקשן דאמר כל חרם ל"ל משמע דקושיתו אמיתות קלות דנפק' להו מכל משא"כ מיתות חמורות נפקא להו מחרם ועוד דנראה לו דוחק דנתנה לכפרה דבריית' לא הוי כ"א ממון וקרבן וע"י גלות לא הוי כפרה ורמי בר חמא נקט נמי לכפרה והוי גלות וס"ל לרמי בר חמא דנתנה שגגתו לגלות דהא כפרה לא משמע כ"א ממון וקרבן א"כ משמע דבכלל כפרה הוי גם גלות גם לישנא דלא ממילא משמע דכל מילי ש"מ ממילא ולא איצטרך קרא יתירא דה"ל למימר מלא תקחו כופר ש"מ דלכל הפחות ש"מ החמורה שבהם אף אם לא היה מיירי ברוצח כ"א סתם הוה מוקמינן ליה אמיתות חמורות דמסתבר טפי כמו דמוקמינ' חרם לזה אבל לישנא דממילא משמע בלא יתורא נשמע ממילא כ"ד אפי' מיתות קלות לכך נראה דרש"י ס"ל דרוצח אפי' דרך עליה מ"מ קיל משאר מיתות שלא ניתנה שגגתן לכפרה דהתם אין בעבירתן כפרה כלל משא"כ רוצח כיון שיש בעבירה זו חלוק בין דרך ירידה לעליה א"כ קלה עבירה זו דבמזיד נפטר בממון אפי' בדרך עליה כיון דאקיל רחמנא בעבירה זו דמסברא מה לי עליה או ירידה ואפ"ה אקיל רחמנ' וא"כ אם לא כתיב אלא חרם הוה מוקמינן למיתות חמורות לגמרי שאין בהן צד קל כלל להכי כתיב לא תקחו כופר וכ"ת א"כ נכתוב לא תקחו כופר ואתו שאר מיתות חמורות בק"ו י"ל דקושית המקשן לא היתה מעולם דלכתוב לא תקחו כופר לחוד דזו לאו קושיא היא דלמא רוצח דגלי גלי אבל שאר מיתות ילפינן ממיתה בידי שמים כמ"ש הטעם לעיל וזהו הטעם דקאמר אין

לי אלא מיתות חמורות כו' כיון דאיכא למילף ממיתה בידי שמים דייך אי שדית החומר' אמיתות חמורות ואצ"ל רוצח דאיכא טעמא רבה דאין בידינו כח למחול דינו של הנהרג שאמרה תורה נפש תחת נפש אך קושית המקשן היתה כיון דגלי קרא גם בשאר מיתות דלא נשקול ממונא כל למה לי למיתות קלות שזהו נשמע ממילא מלא תקחו כופר שהיא מיתה קלה כיון שכבר השוותה תורה גם שאר מיתות לרוצח ורוצח היא מיתה קלה ממילא שמעינן ה"ה שאר מיתות קלות משא"כ אי לא גלי קרא כלל בשאר מיתות אימר דווקא רוצח דגלי קרא גלי ומטעם שכתבתי כנ"ל: דף לח ד"ה אבל סימא הנה התו' לשני התירוצים לא סלקא להו בבירור דתירוץ ראשון כתבו בלשון שמא ולדברי הרשב"א ז"ל הנה כתבו דהוי מצי למימר ס"ל כר"י וכבר יעדתי בחבור זה דכל מקום דכתבו התוספות ה"מ למימר הכי אישב בע"ה עד מקום שידי משגת ועוד נ"ל דגם רש"י דגרס כר"ח יישב קושיא זו ולכן אכתוב עניות דעתי דנ"ל דלעולם ר"י קאי אלפדותו וקרא דלא תקחו כופר קאי דלא נשקול דמי ונקטליה כדפריך המקשן לעיל ולא תקחו כופר ל"ל ופירש רש"י ז"ל לעיל ד"ה לא תקחו כופר נמי אם תהרגנו לא תענשנו וא"כ אי לאו כל חרם הוה מוקמי' לא תקחו כופר לפדיון למיתות קלות אבל תשלומין לא ממעטים קרא היכא דסימא עינו והרגו בד"א להכי איצטרך כל חרם לפדיון ואייתר לא תקחו כופר לתשלומי' או איפכא דהוי מוקמינן לא תקחו לתשלומין ולא הוי ידעינן פדיון להכי איצטרך כל חרם ונראה בעיני שזהו פשטא דשמעת' ויש לתמוה מי דחקו לרשב"א ז"ל שלא לפרש כן ואפילו אם נאמר דס"ל ז"ל דלישנ' דתלמוד' משמע דכל חרם אתי להך דרש' כדמשמע לישנ' דתוספות מ"מ יש לתמוה על התלמוד גופיה למה לא תירץ כן דהשת' קרא דכל חרם דמבואר בהדי' דאפדיון קאי כדכתיב לא יפדה ואפ"ה מוקמינ' לשיטת התוספות לתשלומין עאכ"ו לא תקחו כופר דנוכל לפרש לתשלומין כמו שעלה על דעת המקשן וע"כ מדעלה על דעתו כך זהו פשטיה דקרא א"כ יתרץ הכי אבל רש"י ז"ל נשמר מזה ולא פירש דכל חרם אתי להכי אלא כתב דחד מהני קראי איצטרך לאשמעינן דלא לעבד ביה תרתי והוא כמ"ש דאי לאו חד קרא יתיר הוה מוקמינן לחדא דרשא ואידך דרשא לא הוה דרשינן ונשמר רש"י לפרש דלא בריר לן הי קרא אתי להכי לתרץ קושיא זו דקשי' לתו' דנוכל לפרש דכל חרם אתי להכי ולא תקחו כופר לתשלומין וה"פ דבריית' דר' ישמעאל לשתי דרכים אין לי אלא חמורות קלות מנין דמלא תקחו כופר לא אתי דמבעי לי לתשלומין ת"ל כל חרם לפדיון וממילא נשאר לא תקחו כופר לתשלומין או איפכא ת"ל כל חרם דעיקר קושית ר' ישמעאל היא מיתות קלות מנין דלא תקחו כופר מבעי לאינך דרשא ת"ל כל חרם וא"כ יש לי שני פסוקים דרוש חדא לפדיון ואי לאו פי' רש"י הייתי אומר דכולי שמעתתא על קושיא הראשונה קאי שהקשה בתחלה לא תקחו כופר ל"ל ומפרש רש"י דמשמע נמי אם תהרגנו לא תענשנו ומשני דלא תפטריה בממונא והדר פריך ולארץ לא יכופר ל"ל פי' להאי שינוייא דנפקא מלא תקחו כופר פדיון א"כ ל"ל לא יכופר כו' אלא ע"כ לא תקחו כופר לתשלומין אתי וא"כ הדרא קשיא לדוכתא וכן כולהו והדר פריך לר"י בן ברוקא כל חרם למה לי כמ"ש עד אלא א"ר ב"ח איצטרך וקאי אקושיא קמיית' דלעולם לא תקחו כופר לתשלומין אתי אע"ג דנפקא מלא יהיה אסון איצטרך והמעיי' היטיב יראה לפרש גם דברי רש"י דמשמע הכי וגם מדברי רמי ב"ח נראה כן דקאמר איצטרך סד"א פי' דלא

עבדינן ביה תרתי ותימא והא עיקר חסר דקאמר ה"מ אמלתא דלא נזכר כלל ולא עסקינן השתא ה"א בפדיון וע"ז הקשה כל חרם ל"ל ולפירוש זה א"ש דקאי אדלעיל וכ"ז לרווחא דמלת' אבל סוגי' דשמעתת' לע"ד כמו שפירשתי לעיל אין בה גמגום ולא עוד אלא דנ"ל דאפילו למאי דמשני לעיל דלא תקחו כופר אתי לפדיון מ"מ גם דרשתתשלומין נשמע מינה וכמ"ש רש"י בהדי' דמשמע נמי כו' אלא שמשני דעיקר קרא לאו לאשמועינן פדיון ורמי ב"ח משני דלר' ישמעאל ס"ל דעיקר קרא לתשלומין אתי לאשמעינן ובהא א"ש מה שהקשו דגבי תשלומין אין חילוק בין דרך ירידה לדרך עליה ה"ה לפדותו ומנ"ל לרבא הא אלא כיון דבחד קרא איכללו תרווייהו א"כ כי היכי דלענין תשלומין אין חלוק ה"נ לפדותו וזה סיוע לדברי מ"ש לעיל לתרץ דברי ר"י דיליף מיתה בידי שמים ממיתה ב"א וק"ל: שם ע"ב ד"ה יש בגר בקבר הנה רש"י ז"ל כתב בהדיא דאין מורישין קנס לבנים לקמן ד"ה ופקע אב בכן צריך להצילו גם התוספות סתרו פ' מרובה דברי ר"י דכאן ובכאן סתרו דברי ר"י הלבן נמצא עלה הדבר בתימה לכך נ"ל כי למדתי תירוץ מדברי רש"י שכתב ריש פרק נערה ד"ה ולא הספיקה כיון דלא עמד בדין לאו ממון הוא להורישו לבניו ואמרינן לקמן דאין אדם מוריש זכות בתו לבנו דנראין דבריו כסותרין זה את זה דבתחלה כתב דלאו ממון הוא משמע דהטעם דאין אדם מוריש קנס וזה הטעם שייך בכל הקנסות ולבסוף כתב דאין אדם מוריש זכו' בתו כו' שזה הטעם לא שייך כ"א בקנס בתו וכמ"ש התו' במרובה לתרץ קושיא דהכא דשאני הכא מטעם זה ע"ש אלא נ"ל דס"ל ז"ל נהי דאין מוריש קנס לבניו מ"מ ירשו בניו זכות שיש לו בבתו ולתבעיהו אינהו בדין ולשקלו הקנס מכח עצמה לא מכח שירשו הקנס מאב אלא מכח עצמן דירשו זכות הבת ועמדו במקומה ולכן פירש דאין אדם מוריש זכות בתו וא"כ גבי תשלומי ד' וה' נמי היינו טעמא כיון דירשו הקרן מאביהם משלם להם הקנס עבור הקרן שלהם שטבח ומכר דהא אמרי' במרובה דף ס"ח דפריך והרי חזרה הקרן לבעליו ופי' רש"י דכפל לא מחויב אלא בשנמצאת ביד גנב שנ' אם המצא תמצא בידו אע"ג דהגניבה נעשה כבר לא משלם אא"כ נמצאת בידו א"כ חייבה תורה על שעת המציאה א"כ ה"ה בטביחה ומכירה דהא משמע התם בריש פרקא דאין חלוק בין כפל לד' וה' כ"א מאי דקתני התם ואפי' התוספות דמייתי התם מילי אחריני לא מייתו הא וא"כ כיון דלא עמד אביהם בדין ולא אתו עדים אלא לאחר מיתה דזהו העמדה בדין האמורה בגמר' כדפי' רש"י שם א"כ לא נמצאת אלא לאחר מיתה ומשלם להם מכחם לא שירשו מאביהם ואפי' נאמר דאין ראי' משם דחייבה תורה על שעת המציאה רק אם נמצ' בידו חייבה תורה על הגניבה או על הטביחה ומכירה וא"כ כיון דבשעת טביחה לא היה שלהם אינו חייב מצידם מ"מ י"ל כיון שחייבה תורה קנס על אשר חטא בקרן זה והם יורשים הקרן לשלם להם גם הקנס כיון שהקרן שלהם וכולי מלת' דרבה קאי על קנסות דהוי כיוצ' באלו רצוני לומר כיוצ' דאונס ומפתה שאין היורשין יורשים כלום אלא מכח אבוהון קאתו כגון שהזיק את אביו או ביישו דאף על גב דאיכא בה' מקצת דברים שהן ממון והיורשין יורשין אותן מ"מ הקנס לא בא מחמת הממון דהתורה לא קנסה אותו מחמת שחטא על ממון זה רק שהזיק את אביו או ביישו וזה אין יורשין וכיוצ' בזה אבל בדבר שהקנס בא על הקרן כגון זה וכגון המית שור את עבד אביו ומת הניזק כיון שהיורשי' יורשין את העבד יורשין גם הקנס הבא עליו אבל אם לא היו יורשין

העבד כגון שנגח השור העבד ולא מת מיד וקודם מיתה שחררו ואח"כ מת העבד והאדון כיון שאין יורשין הקרן אלא באו מכח אביהן דאביהן ודאי זכה בקנס כיון שנגחו קודם השחרור דע"כ לא מבעי' ליה פ' השולח אם מעוכב גט שחרור יש לו קנס אלא אם נגחו אחר השחרור אבל קודם שחרור אין ספק דהוי של הרב בהא לא ירתי מידי וקרוב הדבר לומר דאפי' לעולם לא ירתי שלשים של עבד וכן בשור תם לא ירתי הקנס כיון שמת השור והעבד ולא ירתי הקרן גם קנס אין להם ולא דמי לגניבה דירתי הקרן לעולם ירתי גם הקנס וגם התוס' במרובה כתבו קצת מסברא זו אלא שכתבו דרבה ור"נ פליגי ולפי מ"ש אין צריך לומר דפליגי אלא דרבה קאי אקנסות דומיא דבתו וכמ"ש וסוגיא דהכא דמשמע דהבן יורש מאמו הקנס י"ל ג"כ כיון דהאב קיים והקנס שלו בנערות וכי אתי בגרות פקע רחמנא כח האב ונתנו לבת זה הכח יורש ג"כ הבן ועומד במקום האם לתבוע מכח עצמו אבל אם לא היה האב קיים דאז היה הקנס שלה ומתה בזה לא יורש הבן אלא שכאן מן אביה באה ליד בנה שכן זכתה לה תורה שהרי היא היתה נערה כשאנסה ואין לה עליו כלום אלא שהיא זכתה כח האב בבגרות ליתן לה כחו וזה הזכות יורש הבן להפקיע כח האב ועומד במקום האם משא"כ באב לא אמרינן הכי שירש זכות בתו להפקיע כחו ויעמוד הוא במקומה דע"כ אי יש בגר בקבר א"כ הוי הבגרות.

בקבר בכלל המיעוט שמעטה התורה בגרות מלאבי הנערה כדכתב רש"י והתוס' וא"כ מעטה תורה בהדיא האב עוד ראיתי בדברי רש"י ז"ל לקמן ריש פ' נערה שכתב אהא דקאמר וכי קאמר רבה ממונא הוי ופי' הוא משעמד בדין להורישו לבניו ולא מפטר תו בהודאה עכ"ל שלפי דעתי אין לו שום הבנה מאי בעי הודאה התם והא לדברי רש"י פשיטא לכ"ע דלא מיפטר בהודאה משעמד בדין ואפי' באונס ומפת' וכדכתבי התוס' התם עליו ע"ש גם למה ליה זה לרש"י ז"ל אלא נ"ל דס"ל לרש"י דבכל הקנסות בעולם קם הבן תחת אביו לירש זכותו ולתבעו מצד עצמו שכל זכות האב זכתה תורה לבן כאלו האב קיים אבל לא שיירש הקנס עצמו מאביו ונ"מ דאם הוא הוא הבעל דבר א"כ אם מודה נגדו פטור.

כמו באביו משא"כ אם היה יורשו מאביו לא היתה הודאתו כלום שכבר נעשה ממון אצל אביו כיון שהיה האב קיים ולא הודה כבר נעשה ממון ומורישו. אבל השתא דאמרינן אין מוריש קנס לבניו לא נעשה ממון אלא שבנו תובעו מצד זכותו שהוא כמו האב שזכתה לו תורה זכות האב ויכול לתובעו כמו האב וא"כ אי מודה מפטר נפקא מינה אם עמד בדין אם יכול להורישו לבניו שוב לא מיפטר בהודאה כמ"ש רש"י אבל אם לא היה יכול להורישו אע"ג שעמד בדין אי מודה מיפט' כנגד הבנים דנהי דנגד האב אי מודה לא מיפטר לכ"ע וזה פשוט לאביי לשיטת רש"י היינו משום שעמד בדין עם האב והביא האב עדים ולכן אין ההודאה מועלת נגדו אבל הבנים כיון שאין האב מוריש ממון זה כיון שעיקרו בא מן הקנס אלא שירשו בניו זכותו ועמדו במקומו ותובעים מצד עצמן שהתורה זכתה לבן לעמוד במקום האב א"כ הם תובעים חדשים לא מצד תביעה ראשונה ולפיכך אי מודה נגדם נפטר וזהו שדקדק רש"י בשמעתתין בלשונו ד"ה ופקע אב וקנס לאו ממון להורישו לאביה בתורת ירושה עכ"ל שהוא יתור לשון מהו בתורת ירושה ולפי מה שכתבתי א"ש דבניה יורשין זכותה אבל אביה אין יכול לירש זכותה דהאב בבגרות אין לו שום זכות בבתו וכיון שיש בגר בקבר א"כ פקעה תורה זכותו גם בקבר

גם אינו יורש זכות בתו דא"כ למאי הלכתא פקעה תורה בקבר ס"ס הוא הבעל דבר גם בתורת ירושה ממנה כשאר ירושה אין יכולה להוריש דקנס הוא כמ"ש אבל בנה נהי דבתורת ירושה א"י לירש מ"מ יורש זכותה לתבעו מצד עצמו ככל הקנסות ובתוך דברים אלה נתישבו רוב הקושיות שהקשו התו' על רש"י לקמן ריש פ' נערה ד"ה או דלמא ולקמן אכתוב מזה עו' אי"ה דלאו הא בהא תליא ובזה מיושב מה שלע"ד יש לתמוה על פי' ר"י ז"ל דס"ל דאין אדם מוריש קנס אא"כ עמד בדין א"כ לקמן פ' נערה דמייתי קרא דוהתנחלת' אותם לבניכם ולא בנותיכם מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו ופרי' רבה ואימא בפתוי הבת קנסות וחבלות הכתוב מדבר ותימא דא"כ למה לי קרא בבתו והלא כל הקנסות בעולם אין אדם מוריש ואין לומר דמהכא ילפינ' בכל מקום דזה אינו דהא לרב דלא מוקי להאי קרא בפתוי הבת א"כ שאר קנסות מנ"ל אלא ע"כ איכא קרא אחרינא גם אין לומר דקרא אתי לבושת ופגם דממונא הוא כדפי' ר"י הכא דמ"מ חבלות קשיא דמוקמינ' התם שפצעה בפניה דאפחת' מכספא דהיינו נזק ששמין אותוכעבד ונזק הוא קנס כמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' חובל ואפי' נאמר דר"י ס"ל כשיטת הראב"ד ז"ל דה' דברים לאו קנסא נינהו מ"מ קשה דהא קאמר בהדיא דפתוי הבת וקנסות ובושת ופגם ממונא הוא ואע"ג דלקמן קאי אקנסות שבאו לאחר מיתת האב כגון שנתפתתה לאחר מיתה דקמ"ל דלא הוי דאחי' לומר שירשו זכות אבותם כמבואר שם מ"מ ק"ו הדברים דמה קנס שבא בחייו אינן יורשין ק"ו לאחר מיתה דהא לרב יורשין לאחר מיתה הוא שלה וא"כ קנס שאין יורשין מן האב ק"ו שהוא שלה לאחר מיתה ויש לדחוק דקנסו' אגב אינך נקטיה אע"ג דאתי מקרא אחרינא מ"מ אין מורישו לבניו כמו הנך ועיקר קושיתו מבושת ופגם אבל לשיטתנו מיושב הכל דמעטיה קרא שלא יירשו זכותו שיש לו כלל אע"ג דבשאר קנסות יורשין בניו זכותו: דף ל"ט ע"ב ד"ה אין לי אלא אביה כו' תימא לר"י עד והא דתניא כשלא יכנוס הנה רש"י ז"ל מפרש בהדיא דלא כהאי פירושא ולכן ניתן להצילו ובאמת לא יכולתי לירד לסוף, דעת ר"י ז"ל בקושי' זו דהא בקדושין דף מ"ו איתמר קטנה שנתקדשה שלא לדע' אביה א' רב בין היא בין אביה יכולים לעכב ופי' רש"י שאם חזרה בה קודם שנתרצה האב לא מהני ריצוי האב לקיים קדושין אלו והתוס' פירשו אפי' אם נתרצה לא מהני קדושין אלו ורב אשי ס"ל דאביה ולא היא ומקשי לרב אסי מברייתא זו אין לי אלא אביה כו' דס"ד דמיירי בפיתה לשום אישות אבל לרב לא ק' ולא מידי דמיירי לשם אישות והיא יכולה לעכב לענין דלא מהני ריצוי האב לקדושין אלא שתהא מקודשת בקדושין אלו אם היא אינה רוצה וכן אביה קמ"ל דלא אמרינן דניחוש שמא נתרצה בתחלה כמ"ש התוס' התם או באביה גם לרב אין כוונת קרא לאשמעינן שיכול לעכב אלא לגופיה אתי שאם מעכב משלם הקנס ולרב אסי דמוקי לה בפיתה שלא לשום אישות כבר הקשו שם עליו ותרצו כתירוץ התוספות לומר שמשלם קנס כמפותה ולפי' התוספ' שם הקשו קושיא זו בעצמה ע"ש ד"ה קרא בעי וגם י"ל לתרץ הקושיא דלעולם מיירי שאין אביה יכול לקדשה בע"כ וגזירת הכתוב הוא ע"ז שחטא לקנסו בכך שאפי' היא תעכב אלא שקשה, דא"כ לא פריך בקדושין מידי ארב אסי קרא בעי דלמא הא קמ"ל דמעכבת היא שלא לקדשה בע"כ וכמ"ש התוס' התם וא"כ כיון דקושית התוס' מגמרא דהתם יש לתמוה מה הקשו קושית התלמוד ותרצו תרוצם: ד"ה טעמא מאי עד ומיהו תימא כו' לעד"נ דכ"ע מודו

דמן התורה יצאה קנסה בכתובתה דהא כתיב ישקול כמוהר הבתולות שמזה סמכו לכתוב כתובה מן התורה כדאמרינן פ"ק וא"כ כיון דאמר רחמנא שישקול לזה כמוהר א"כ נתנה התורה הקנס במקום הכתובה שהרי דרשו חז"ל שיהא זה כמוהר פי' האמור במאנס וא"כ קרוי קנס דאונס כמוהר שהיא כתובה כדפי' רש"י אלא דקמפלגי אם תקינו לה רבנן כתובה כי היכי דתקינו שכל אשה מחויבת להיות לה כתובה שלא ישהא עמה בלא כתובה ואפי' אם תרצה למחול אינה רשאי כדאיתא לקמן ריש פ' אעפ"י ואפי' לר"י דאמר רצה כותב לבתולה מאתים והיא כותבת התקבלתי כו' מ"מ לא קאמר שתכתוב התקבלתי הכל רק החצי דאפשר דס"ל דגם בכך לא תהא קלה בעיניו להוציאה מ"מ הכל מודים שאסור להיות עמה בלא כתובה אלא דר"מ ס"ל דאפי' אית לה כתובה אסורה להיות בלא שטר כתובה כדפי' רש"י ז"ל לקמן ואע"ג דבהחובל דף פ"ט משמע דדווקא ר"מ ס"ל דאסור ולא שאר תנאים ע"ש ויש לישב דלר"י אף דאסור לשהות בלא כתובה כלל אבל חצי הכתובה רשאה למכור אבל לר"מ אסור לשהות כ"א בכתובה דאוריית' במלואה כדאיתא התם בהדיא וכן לקמן יהיה איך שיהיה מ"מ לר"מ אסור לשהות וא"כ תנאים דהכ' ס"ל ג"כ כר"מ ופליגי באנוסה ת"ק סבר דתקינו לה כתובה שלא תשהא עמו בלא כתובה כיון שקבלה כבר קנסא שהוא כתובה וא"כ הכי קאמר טעמא מאי תקינו רבנן כתובה פי' שכל אשה מחוייבת להיות לה כתובה שלא תהא קלה כו' ולעולם עיקר כתובה היא דאוריית' אלא דרבנן תקינו שמחויבת להיות לה כתובה אפי' אם פרע לה כתובתה מיד כמו הכא דנתן לה קנס במקום הכתובה או אם מחלה וכמ"ש והכי אית' בהדיא ריש פ' אע"פ דס"ל לר"מ דכתובה דאוריית' וקאמר כל הפוחת לבתולה ממאתים כו' ואמרינ' בגמר' שהיא אחת מגזרותיו שלא ישהא עמה בלא כתובה והשתא א"ש מה שהקשו קושי' האחרונה אמאי תני מת יצאה כסף קנסה כו' לתני מת אין לה עליו כלום כו' דלא קשה כלום דנהי דרבנן לא תקינו לה מ"מ כל בתולה יש לה כתובה מן התורה וא"כ כתובתה דאוריית' היכן היא ולכן קאמר דכסף קנסה היא כתובתה ורבנן לא תקינו לה מידי.

ובמאי שכתבתי מיושב היטיב מה שתמהו התוס' לעיל דף י' כיון דק"ל כר"נ בדיני מ"ט כתבינן כתובה דחזי ליכי מדאוריית' די"ל דגם ר"נ אפשר דס"ל כתובה דאוריית' אלא דחכמים תקנו שכל בתולה מחוייבת בכתובה ואין רשאי להתנות עמה שתמחול לו והכי אמרינן בהדיא לקמ' פ' נערה לא כתב לה כתובה חייב מפני שהוא תנאי ב"ד וקאמר מני ר"מ היא דאמר כל הפוחת כו' פי' דס"ל דהאי לא כתב לה פירושו שהתנה עמה וכמ"ש התו' וקאמר מפני שהוא תנאי ב"ד שאינו רשאי להתנות והתימ' גדולה על התוס' ז"ל שהביאו ראייה מהאי מתני' דכתוב' דרבנן והוא תימה על תימא הלא אוקמינן בגמ' לחד שינויא דמתניתין כר"מ ור"מ אית ליה ריש פ' אע"פ דכתובה דאוריית' אלא ע"ב מפני שהוא תנאי ב"ד פירושו כמ"ש שהוא תקנתם שלא תהא בלא כתובה וכן בכל מקום יש לפרש כן וקאי לכ"ע לכל חד כדאית ליה וא"כ ר"נ לעיל קאי לכ"ע דכ"ע מודו דאיכא בכתובה תקנת חכמים אלא דתנאי קמפלגי בהא תקנה דיש מינייהו ס"ל דעיקר תקנת כתובה הכל הוא מדרבנן כדקאמר הואיל ותקנ' חכמים היא כו' דס"ל דעיקר הכתובה הוא מדרבנן ורשב"ג פליג וס"ל כמ"ש וזהו דקאמר מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה ויש להקשות קצת מאי סמכו חכמים דקאמר והלא חכמים לא עשו כלום לימא

מכאן לכתובת אשה מ"ה אלא ש"מ שחכמים תקנו כחובה לכ"ע וקאמר שמכאן סמכו שיש לה כתובה ותקינו שמחויב כ"א לכתוב כתובה אפי" אם תמחול או יתנה עמה ואם לא היה להם סמך אפשר שלא היו מתקני' עיקר כתובה אבל השתא שמצאו סמך תקנו כתובה: ואין להקשות לפירושי איך יסבור ר"נ כתובה דאוריית' דא"כ למה נאמן לומר פ"פ מצאתי נהי דמדרבנן הוא שהוא מחויב לעשות כתובה מ"מ כיון דעיקר כתובה דאורייתא והוא חייב לה מן התורה אם לא מחלה לו אמאי נאמן י"ל דכולי בהא תליא דגם אם חייב מן התורה מ"מ אמאי לא יהא נאמן כיון שאינו חייב לה אלא בתנאי אם תהיה בתולה דווקא וכי לא אמרינ' לה אייתי ראייה דקיימת תנאך וחות לדינא וכמו שהקשה הרמב"ן ז"ל וסלקא בקשיא וכמו שהביא הר"ן ז"ל בשמו והשתא א"ש דוודאי גם אם הכתובה מן התורה היה נאמן אך אם היה מחויב לעשות כתובה מ"ה ר"ל שהיה אסור לישא אשה בלא כתובה מ"ה שלא תהא קלה לא היינו סומכין על החזקה כיון שהקפידה תורה שלא תהא קלה א"כ אם יהא נאמן תהא קלה בעיניו ולא היו חכמים סומכין על החזקה לעקור דבר מן התורה אבל השתא דלא הקפידה תורה ע"ז רק שיש לכל בתולה כתובה אבל אינו מחוייב דווקא ויכולה למחול רק שחכמים ז"ל תקנו והקפידו ע"ז סמכו חז"ל על חזקה לעקור תקנתם וכיוצא בזה תירץ הר"ן ז"ל רק דלדידי אתי כפשטא שאם היה החיוב מ"ה מטעם שלא תהא קלה ודאי לא היו סומכין על החזקה שמא מ"מ תהיה קלה בעיניו כיון דאיסור קלה בעיניו הוא דאוריית' משא"כ הוא י"ל לדרכו מוכרח לצרף סברא אחרת אם היה מן התורה שלא ע"ד כן נשתעבד ע"ש ולפי דעתי סברתי היא נכונה ונתישב המנהג היטב:דף מ' ד"ה יאמרו בעל שלימ' עד והכא הוה מצי למנקט כו' נ"ל לתרץ דר' זיר' בא לישב גם הפגם דבזה לא היה מיושב כ"א בושת כדפי' רש"י דבשתה של שלימה גדול מבשת' של פגומה אבל פגם שהעלו בגמרא כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בעולה לבתולה להשיאה לעבדו דבשלא כדרכה אין נפקותא דהאי אכתי בתולה היא אבל השתא מוכיח דא"כ יאמרו בעל שלא כדרכה דלא פגמה דאכתי היא בתולה וישלם בעדה הרבה לעבדו נ' וזה שבעל כדרכה והפסידה הרבה ישלם ג"כ נ' גם בשינויא קמא נ"ל דמיושב בזה כמ"ש לקמן דהא יש חילוק בין בתולה ממשפחה גדולה הנפגמת לבתולה בת הדיוטות ולפי דעתי ע"כ צ"ל כן דאל"כ איך מיושב לר' זירא תינח בושת פגם מא"ל דאין לומר דאין צריך דפשיטא מ"ש מחובל דעלמא א"כ גם בושת נימא הכי וכן משמע מדברי אביי ורבא דנקטו מכלל דאיכא בושת ופגם ואפשר דהוי מצי למפרך אלא דעדיף מינה פריך ולדידי א"ש גם בסנהדרין מה דנקט וחזר ובא כדרכה משום דמשמע ממתני' דהכא דנקט נערות פסולות לרבותא דאפי' בהן חייב כמו בכשרות מרבוי דה' דהנערה והבתולות וקרא דמרבה פסולות מיירי כדרכה דהא מרבה בפסולה כמו בכשרה ובכשרה ע"כ מיירי בכדרכה מדמחייב בה פגם כמ"ש א"כ גם מתניתין מיירי בהכי ועוד דמתני' דהכא דקתני נמצא בה דבר ערוה או שאינה ראויה כו' ובכלל זה משמע בין חייבי כריתות וחייבי לאוין ומשמע דאין ממעט אם אינה ראויה רק שאינה שותה אבל שאר דברים דקתני ברישא חייב א"כ מיירי כדרכה מדקתני פגם כמ"ש: נערה שנתפתתה פרק רביעי דף מ"ב ד"ה או דלמא אע"ג דעמד בדין כו' הנה כבר כתבתי על קושיות אלו שנתישבו לעיל דאין ענין להורישו תלוי בהודאה דאף אם נגד אביהם אם הודה חייב כיון דכבר עמד בדין עמו ונתחייב נגדו מ"מ שיירשו בניו

ממנו אין ענין לזה דכיון שזה הממון לא היה ממונא מעולם שלא בא לעולם לידו אין לו כח להורישם שלא נקרא עדיין שלו להורישו אלא שבניו יורשין זכותו והם בעלים חדשים ואם מודה נגדם פטור כמ"ש לעיל ומהאי טעמא קא מבעי ליה בקרבן שבועה נמי שלא חייבה תורה אלא על דבר שיש לו ממון ממש אצל חבירו שהלוהו או הפקידו וכיוצא אבל קנס כיון שלא תבעו ממונ' ממש אינו חייב קרבן שבועה וגם אינו מורישו שאינו ממונו ממש ותרי גווני ממון איכא בתלמוד יש ממון שפירושו שאינו קנס כגון דאמרינ' פלג' נזקא ממונא וכיוצא באלו הרבה ויש ממונא שפירושו אע"פ שאינו קנס מ"מ אינו ממון שיעשה בו מה שירצה לתנו במתנה או להקדישו כדאמרינן כל ממון שאינו יכול להוציאו בדיינין והקדישו אינו קדוש או אפי' יכול מ"מ במטלטלין אינו יכול להקדישו דאינו ממונו כל זמן שלא הגיע לידו וכיוצא בזה לכתוב הרשאה ה"נ הכא אע"פ שהוא נעשה ממון לענין הודאה ושוב אינו קנס מ"מ לא נקרא ממונו כיון דלא מטא לידיה אינו שלו עדיין להורישו וזהו לשון רש"י ז"ל במתני' ר"ש אומר אע"פ שעמדה בדין לא הוי ממון כו' עד דמטי לידיה וא"כ לא קמבעי ליה לענין הודאה כ"א לענין קרבן שבועה ולענין להורישו דהא בהא תליא כמ"ש אבל הודאה לא תליא בעיקר קנס כיון שתבעו בדין ולא הודה למה תועיל הודאתו אח"כ ועתה אשיב ידי על הקושיות אחת אחת מה שהקשו דמוחק כל הספרים מלבד שאינו קושי' כ"כ כיון שדחקתו הקושיא שכתבו התוס' דמשמע דפשיט' ליה לאביי דעמד בדין לא מיפטר בהודאה ועו' נ"ל דקשה ליה דפתח אביי בקרבן שבועה וסיי' בהודאה ה"ל לסיי' במאי דפתח או איפכא גם קשה ליה דא"כ למה לא בעי אביי בכל הקנסות בתורה אי עמד בדין אי מפטר בהודאה אלא אביי קבעי ליה דווקא לר"ש אי מקרי ממונא שיהא שלו לענין קרבן שבועה דנימא שחבירו כפר לו ממון שלו מ"ד לאו ממונא שלו הוא עדיין כיון דלא מטי לידיה אע"ג דאי מודי לא מפט' ולכן קבעי ליה הכא כיון דשמעינן לר"ש דלגבי אונס ומפתה לא הוי ממון להורישו לבניו א"כ לא מקרי שלו א"כ ה"ה קרבן שבועה לא ליחייב מהאי טעמא וכמ"ש התוספ' לשיטתם משא"כ הודאה אינו ענין לזה כיון שכבר עמד בדין מכל קושיות מחק הגרס' ואפשר שלא היה לו כלל גירסא אחרת מדלא אמ' ה"ג כאורחיה בכל מקום וכל זה לשיטתם שמחק הגרסא: ולע"ד נראה שלא מחק הגרסא ופירושו לפי גרסא זו דס"ל מדפתח בחיוב קרבן שבועה גם סיומא דפטור קאי אקרבן שבועה לא אפטור הקנס וה"פ א"ד אע"ג דעמד בדין אכתי קנס הוא דשם קנס עליו כיון דעקרו קנס ומודה בקנס פטור פי' מקרבן שבועה דעליה קאי דהודה ליפטר מקנס מאן דכר שמיה והמדקדק בלשון רש"י לע"ד יראה מבואר, כוונתו כמ"ש והקושי' הב' דלפרוך אביי לנפשיה כבר מיושבת בתוך דברינו והקושי' הג' דנימא דרבה איירי אפי' בשאר קנסות לענין הודאה לא הבנתי קושי' זו כיון דפשיט ליה לאביי דמודה חייב בעמד בדין היכי ס"ד דרבה השיב לו דלענין זה ממונא הוא מה שנא היה ספק לאביי כלל ולא בקש ממונו אי מקרי ממון ולא קנס רק אי מקרי ממונא שיהא שלו כאלו מטי לידיה וכמ"ש גם.

הקושי' הד' דלקשי אביי לנפשיה קושיא האחרונה לא הבנתי ג"כ שזהו דרך הנהוג בתלמוד דמבעי ליה לאחת ואח"כ כשפושטין מותיב ממתני' או מברייתי' גם לדברי התוס' תקשי מאי קמבעי ליה הא אח"כ קפריך מברייתא דר"ש אומר יכול כו' ומוכיח מיניה דפטר ר"ש אפי' עמד בדין ומאי קמבעי ליה אלא ע"כ צ"ל דקמבעיא ליה אם יש לברייתא

פי' אחר ואח"כ כשפשט מקשי ליה איך מפרש הברייתא כן צ"ל בכל התלמוד ועי"ל דאביי הוה ידע שפיר דלדבריהם קאמר להו והכי קאמר להו לדידי דס"ל דלא הוי ממון להורישו אע"ג דעמד בדין לא הוי ממון שלו כי היכי דלא הוי ממון להורישו לבניו דבהא פליג ר"ש עם רבנן במתני' דהכא אבל לדידהו כו' אבל לרבה דס"ל לר"ש דאפי' בשאר קנסות דיכול להורישו לבניו מ"מ פטור מקרבן שבועה מוכחש וכן גבי אונס ומפתה אפי' עמדה בדין ובגרה ומתה אפ"ה פטור מוכחש א"כ לא תליא הא בהא ומחלוקת זה לא נזכר במתני' כ"א בברייתא ואיך יאמר ר"ש לדבריהם דרבנן מה שלא הוזכר בשום משנה כלל דבמתני' לא גלה ר"ש דעמד בדין פטור כיון דלא תליא הא בהא א"כ מי ידע ויבין דר"ש פוטר בכל מקום אפי' אם יכול להורישו כגון שאר קנסות ועמדה בדין ובגרה כו': דף מ"ג ע"ב ד"ה ומיגבא מאימ' גביא תחלה אכתוב על קושי' השניה כבר קדמני החכם מהרש"ל ז"ל שכתב שרש"י ז"ל עצמו ישב קושי' זו בד"ה אחד זה שכתב: דאחל' היא גופה לשעבודא קמא וכתב עליו החכם מהרש"ל אידלש נר"ו דמדכתב רש"י או דלמא עד שעת כתיבה דהיא.

מלוה בשטר לא טרפה ממשעבדי משמע דבארוסה נמי ולא נישאת קא מבעיא עכ"ל ולקמ' אכתוב סוף דבריו וסיום דבריו ותו לא מידי ואני לא יכולתי לעמוד על דעת זה החכם על מה כתב ותו לא מידי כי אני אומר כי אין כאן מידי כי נראה מדבריו מדכתב דבארוסה נמי ולא נישאת נראה, שהבין שדעת מהרש"ל היא דווקא מחמת נישואין מחלה וע"כ הקשה דרש"י תלה הדבר בכתיבה לא בנשואי' וזה אינו חוץ מכבודו דכוונת הרב הוא מאי דכתב בנשאת ומחלה כו' מחמת שהכתיבה היא בשעת הנשואין שאז קונין מידו וכותבין כדכתב רש"י בהדיא ד"ה ותוספת שמעלמא היא באה לה לא נשתעבד עד זמן כתיבת הכתובה שקנו מידו וכתבי עד כאן לשונו הנה על נשואין דקאמר בגמרא פירוש הוא משעת כתיבה הרי מבואר כמ"ש והכי משמע בב"מ פרק קמא ובכל דוכתא שלא היו כותבין כתובה לארוסה דקאמר התם אלמנהמן הארוסין מנ"ל דאית לה כתובה אילימא מהא כו' דלמא בדכתב לה ואה"נ אי ארסה וכתב לה אח"כ כתובה גם בזה אמרינן דמחלה מדכתב לה זמן האחרון ולא זמן הארוסין והיא שתקה הרי נתרצית לזה ובזה מיושב מה שהקשה דהדעת נותן דאם לא נתרצית למחול שיעבוד' בשעת אירוסין למה תמחול עכשיו שעבוד שהיה לה כבר בשעת ארוסין שאין זה קושי' דהרי אנו רואין ע"כ שמחלה מדכתב זמן שני ונתרצית וכ"כ הרא"ש ז"ל בהדי' לשיטתו וז"ל משום דמסתמא כל אשה בשעת כתיבת כתובתה בשעת נשואין היא מוחלת לזכי' קמיית' ושעבודא דאירוסין מדכתב למנה ומאתיים בהדי תוספת ואינה מקפדת לכותבו משעת אירוסין עכ"ל הצריך לענינינו הרי מבואר כמ"ש.

וגם מבואר דבשעת נשואין כותבין כתובה כדכתב בשעת כתיבת כתובה בשעת נשואין וכן מבואר בתוס' שהקשו דלבעי' אי כל ארוסות טרפי ממשעבדי וע"כ מטעם דאין להם כתובה כ"א תנאי ב"ד ואם כוונת הרב מדתל' רש"י הדבר במלוה בשטר ולא במחילה משמע דהטעם משום שאז נעשה מלוה בשטר משום הכי טרפה מזמן שני משא"כ זמן הראשון לא הי' עדיין מלוה בשטר ולא במחילה תלי' מלתא.

זה אינו דא"כ דברי רש"י סותרין זה את זה אלא וודאי רש"י בכולי שמעתתא מחזיק הטעם משום מחילה אלא דלעיל פי' מאי דקמבעי' ליה מאימ' גביא' פי' משעת אירוסין או נשואין ופי' הוא ז"ל הטעם למה תגבה כלל אפי' בשעת נשואין כלל כיון דמחלה לזמן החיוב שהוא שעת אירוסין א"כ אין לה זמן כלל ומה קביעות זמן יש לשעת נשואין דהא מלוה שמחל לזמן שעבודו כלום זמן יש לו כלל ולכן נתן טעם לזמנים אילו דבשעת אירוסין איחייב בתנאי ב"ד ומשעת נשואין נעשה מלוה בשטר שאז כותב לה כתובה וא"כ אע"ג דמחלה לתנאי ב"ד מ"מ השתא נעשה מלוה בשטר וגביא בשטר שלה ומדחזינן דמחלה וודאי נתרצית ע"י הזמן שנעשה מלוה בשטר ומחלה השת' שלא לגבות מזמן שהיתה בלא שטר רק בשטר מהיום.

ומ"ש הוא דכוונת רש"י דמעיקר' בשעת אירוסין נתרצתה ומחלה לשיעבודא שלא לטרוף אלא מזמן הכתוב בשטר עכ"ל לדבריו בחנ' פי' רש"י זה ואין צורך בו ומה הוסיף לתרץ בזה הטעם בשלמ' לשיטתי תירץ דקשה ליה כיון שגם מתחילה הוא בשטר וכמו שאכתוב למה לא תטרוף מזמן הראשון. והשיב שהיא גופא מחלה.

אבל לדבריו אין צורך לדברים אלה כלל כיון דעיקר הטעם שאז נעשה מלוה בשטר וקודם לכן לא הי' לה שטר כלל ולא יכלה לטרוף א"כ למה תטרוף מעיקר' כיון דלפי דבריו עיקר הוכחתו מדתלה רש"י הטעם במלוה בשטר משמע דמן הדין לא תטרוף מזמן ראשון שלא היה עדיין מלוה בשטר א"כ ל"ל שהיא גופה נתרצתה ומחלה לשעבוד' אפי' לא מחלה הרי אין לה שטר ואין לה שעבוד' ובמה תטרוף ואם נאמר דגם תנאי ב"ד הוא שטר א"כ מה מועיל שנעשה מלוה בשטר הלא גם בתחלה היה בשטר אלא ע"כ מה שכתב רש"י מלוה בשטר לאו דמשום הכי תטרוף דוודאי פשוט בכולי תלמוד' דבתנאי ב"ד טורפין אלא כוונתו לפרש טעם הקביעות זמן שאז הוא זמן שנעשה שטר שבתחלה היה דינו כשטר ואח"כ נעשה שטר ממש והיא מחלה לתנאי ב"ד שלא לטרוף מזמן שהיתה בלא שטר רק מזמן שיש לה שטר ממש אבל לא קמבעי' ליה שמתחלה לא יהיה כשטר וא"כ נפלה הוכחתו בבירא ולמה נוציא דברי רש"י מפשוטן וגם לישנא דשעבוד' קמא משמע שלבסוף מחלה שהיה לפני זה וגם לישנא דמחלה לא שייך על בתחלה דהלא לא נשתעבד לה כ"א על זמן אחרון ומה מחלה דאע"ג דלקמן פ' אע"פ קאמר אבל בתחלה ד"ה מוחלת משמע דשייך מחילה בתחילה היינו שכל אשה יש לה כתובה וזו מחלה אבל הכא לדבריו לעולם לא טרפה שום אשה מזמן ראשון א"כ מה מחלה אלא אין בדבריו כאן השגה כלל ולפי דעתי הדברי' פשוטים ולא הארכתי אלא להוציא מדעת זה החכם והקושי' הב' עיי' בדברי הרא"ש ז"ל שישבה והוא מעין פי' ר"י ז"ל אלא שר"י פי' דהבעי' היא בקטנה ובגר' ולדברי ר' יוד' אבל לפי' הרא"ש (נחתכו איזה תיבות) דעלמ' אלא דמספק' ליה בטעמיה דר"י אי נפשוט מיניה בכל הנשים שבעולם ע"ש וכוונת רש"י ג"כ הכי ולדבריו נתישבה גם קושי' הב' כמ"ש ולא הארכתי רק לבאר שמבואר בדברי רש"י כן: דף מד ד"ה איכא בינייהו אורועי סהדי תימא גדולה על פירוש רש"י ז"ל ולעד"נ שאין לתמוה כ"כ דבשניהם במתנה למה לא יפסלו הרי המקבל מתנה והנותן שניהם מעידים שהעידו שקר ומקבל מתנה נאמן דאפילו לוה ברבית שהוא עצמו פסול אמרינן בסנהדרין לדידי אוזיף ברבית גבי בר בינתוס וקבליה רבא לסהדותיה דפלגינ' דבורי' והכא אפילו פילוג דבוריה אין כאן דהוא אין פוסל עצמו אלא שהיה מהדר אזיופ'

ועבר על לפני עור ודברי הרב ודברי התלמיד כו' ולא אשכחן שוכר עידי שקר שיהיה פסול שהרי הוא פטור מדיני אדם כדאית' בהכונס וגם הנותן משכחת לה דכשר שלא היו פירות בין זמן ראשון לזמן שני ולא אכלו פירות לא הנותן ולא המקבל דליכ' נפקות' לנותן כלל או כגון שאכל א' מהן והשני מחל לו דבנפקא מינה השני אמרינן לשלומי פירי אבל נ"מ הראשון מיירי שאין תובעין זה את זה כלל ע"ז ומוחלין זה לזה וכיון דלא בעי תלמוד' רק מאי בינייהו ובעי לאשכוחי חלוק א"כ קאמר דמשכחת לה דלרפרם פעמים שהן פסולין משא"כ לר"א וכן צ"ל לשיטת התו' גם במוכר לא ידעתי למה לא יעיד המוכר דמאי נפקא ליה מינה אם יטרוף מזמן ראשון או מזמן שני דממ"נ אם יש לו קרקע הרי יחזור עליו ואם אין לו מאי נפק' ליה מינה ואי משום שלא יהא לוה רשע ולא ישלם נגד הלוקח שקנה בין הזמנים האלו סוף סוף לגבי דהאי לוה נמי רשע ולא ישלם הוא שהרי מכר לו באחריות כדאית' בחזקת הבתים גם נוכל לומר כגון דידעינן דלא מכר בינתי' דליכא נפקות' או כגון ששני שותפין קנו הקרקע בשטר א' דהרי אלו שניהם הלוקחין מעידין שהעדים פסולין וכיוצ' בזה א"כ לרפרם משכחת לה בכמה דרכים שנפסלו העדים אם אין כאן נגיעה משא"כ לרב אחא וא"כ לע"ד אין כאן תימא גדולה:
דף מה ע"ב ד"ה אימור דשמע' לר"ש תימ' לרשב"א כו' נ"ל דרש"י ז"ל תרצו יפה בדבריו שכתב ד"ה אימר כו' משום דבעי ידיעה וחטאה בחד גופא הרי שאין הטעם משום דלא ידע הי קרבן לאתויי אלא שהטעם דכל היכא דשעת חטאה וידיעה נשתנו פטורין דבעינן שניהם בחד גופא וא"כ למה ידונו אותה אפילו בקלה כיון דליכ' תרווייהו בחד גופ' ומ"ש רש"י בדבור שאחר זה דאזיל אף בתר ידיעה כלומר שעת החט' מחייבתו כו' אין כוונתו דלא ידע הי קרבן לייתי דא"כ דבריו סותרין זה את זה אלא כוונתו דלא תימא דאזיל אף בתר ידיעה ר"ל דר"ש אזל בתר שעת חטא גם בתר שעת ידיעה א"כ היה מחייב שתיהן וזה אינו לכך פירש דר"ל איפכ' דאין כאן א' דר"ש אזל בתר ידיעה דגם שעת ידיעה מחייבתו קרבן אחר דאם לא אזל בתר שעת ידיעה לא היתה שעת ידיעה מחייבתו קרבן אחר כלל אלא נשאר בקרבנו הראשון שאינו מחשב לשעת ידיעה כלל אבל כיון דר"ש אזל אף בתר שעת ידיעה ומחשב לשעת ידיעה כמו שעת החט' א"כ גם שעת ידיעה מחייבתו קרבן אחר וכיון שכל אחת מהשעות מחייבתו קרבן אחר א"כ יש שינוי בין השעות ולכן פטור לגמרי דבעינן שלא ישתנה בחטא וידיעה ושניהם יהיו בחיוב אחד עוד י"ל על קושית הרשב"א דגבי קרבן תלי הדבר בידיעה כדאית' בשבועות פ"ק וידיעות הטומאה א"כ שייך לומר כיון ששעת החט' ושעת ידיעה חלוקין ולא ידע הי קרבן לייתי פטורין אבל במיתה אין שייך שם לומר ידיעה וא"כ מנ"ל שהשינוי עושה כלום לדונו במיתה חדשה והא דקאמר אימר דשמעינן לר"ש ולא קאמר האי פרכ' כפשוטה משום דאי אזיל ר"ש בתר ידיעה ולא בתר חטאה היתה ראיי' ברורה כיון דשעת חטא גורם הקרבן כמו השעת ידיעה למה מביא בשעת ידיעה אלא ודאי השינוי גורם אבל ר"ש אזילאף בתר ידיעה ואם כן אין ראיי' משם דידיעה שאני וק"ל: עוד שם ד"ה ר"י אומר ללקות לוקה מ"מ עד ואין נראה לר"ת כו' ולעד"נ דרש"י ז"ל ס"ל דאע"ג דלאזהרה אתי מ"מ מידי לאו לא נפיק כיון דס"ל דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו א"כ למה לא ילקה על לאו דלא תלך רכיל וכמו שהקשה ר"ת ז"ל בעצמו לקמן ואע"ג דלר"י לאו שאין בו מעשה לוקין עליו כו' א"כ גם ר"ת ס"ל דאלא תלך רכיל ראוי ללקות

לר"י אלא דממיל' גם אזהרה ש"מ דלא תלך רכיל כלל בין בעל בין לא בעל ולקמן דלא בעי לה כ"א לאזהרה היינו לרבנן דס"ל דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וא"כ לא מבעי' ללישנ' דס"ל בין בעל בין לא בעל פשיט' דלא אתי כ"א לאזהרה על המלקות הכתוב בהדי' אפילו ללישנ' בתר' דס"ל דדוק' בבעל מ"מ כיון שאין לוקין על לאו שאין בו מעשה א"כ אע"ג דבלא תלך רכיל נכלל גם לא בעל אין נפקות' בזה ולא מהני הלאו אלא בבעל דבלאו הכי לא הוי לקי מויסרו דלא ענש אא"כ הזהיר כמ"ש הרשב"א ז"ל אבל ללא בעל לא מהני מידי וליכ' כ"א אסור' בעלמ' והמקשן לא בעי ראי' ע"ז דפשיט' דאיכ' איסור' להוציא לעז של שקר בעי על המלקות איך נלקה אותו אי ליכא אזהרה א"נ ס"ל לרש"י דאזהרה למוציא ש"ר ר"ל לאו דקרי ג"כ אזהרה כדאמרינן בפסחים דף ס"ה דם התמצית באזהרה פירוש בלאו ובסוף שבועות אמרינן על כמה דברים ולילקי נמי משום הא ואזהרתיה מהכא ובכמה דוכתי וא"כ לכל חד כדאית' לרבנן לאזהרה על המלקות הכתוב ולר"י לאזהרת לאו וזהו שדקדק רש"י דמשום אזהרת לא תלך רכיל הוא לקי וק"ל ומה שהקשה דא"כ כל אדם שמחרף אשתו בזנות ילקה י"ל דלא נפק' לן שרכיל כ"א מוציא ש"ר המחזר על הדבר איך למצוא לה עלילה וכדכתיב ושם לה עלילות וכדאיתא לקמן ואבא אליה בעלילות וכדפירש רש"י בפירוש החומש שהוא מלשון רוכל המחזר בעיירות כך זה מרגל ומחזר איך למצוא לה עליל' אם ע"י בעילה או ע"י עדים שמא יתפש בשקרו וזה לא שייך כ"א במוציא ש"ר ותדע דמרכיל נפק' מדפריך ור"נ מ"ט לא נ"ל מהאי ומאי קושי' האי מבעי' לגופה אלא ע"כ דהקושי' היא על מילת רכיל מדלא כתיב לא תלשן רעך כמו שהביא רש"י בחומש או לא תכה רעך בסתר ולכן דריש אזהרה לדיין ואגב תמהני על קושית ר"י ז"ל שהקשה על רש"י אי ס"ל לר"י דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ויסרו ל"ל ותימא והא לר"י ממוציא ש"ר ועדים זוממין נפק' דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו כמו שהביאו התוספות סוף הדבור וא"כ אי לאו ויסרו אע"ג דלא תלך רכיל הוי לאו מ"מ לא לקי דהוי לאו שאין בו מעשה דמעדים זוממין לא נפק דמאי לעדים זוממין שכן אין צריכין התראה כדאית' התם וצ"ע ודוק: דף מו ע"ב ד"ה השתא אביה תימא למאי דס"ד וכו' נלע"ד לתרץ דהשת' הוי ס"ד דלהכי איצטרך להיכא דיהב' ליה איהי וקדשתי' דלא הוי קדושין כדאית' התם דאי לאו אין כסף לא הוה ילפינן מכי יקח דלא הוה קדושין אלא הוי מוקמינן להאי קרא לקדושי כסף דעיקר דבר זה נלמד מיתור' דכי יקח דלא איצטרך לכסף דנלמד מאין כסף אלא ש"מ למעוטי היכא דקדשתיה איהי אתי אלא שהתלמוד שם רוצה לתרץ היאך מרומז מעוט זה בקרא להכי אמר דמרומז מדכתיב כי יקח ולא כי תקח אבל מלישנ' דכי יקח לחודיה אי לא הוה מיותר לא הוי ילפינן מידי דאיצטרך לכדר"ש מפני מה אמרה תורה כי יקח כו' מפני שדרך איש כו' ואגב דאיצטרך כי יקח לקדושי כסף כתב אורחא דמילת' אבל השת' דקדושי כסף נלמד מאין כסף לא הוי כתב קרא יתיר' לכדר"ש לאורח' דארעא ועוד דא"כ דלהכי אתי מ"מ ג"ש למה לי לקדושי כסף אבל השת' ג"ש אתי להראות דגם בקדושי כסף בעינן נתן הוא ואמר הוא דלא תימא דקרא דקדושי ביאה כדכתבי התו' עצמן בקידושין דף ד' ולמאי דמפיק דאין כסף אתי לקדושיה לאביה ליכא לאקשויי למה ליה צריכות' אחרית' ולא קאמר כמאי דס"ד וכמ"ש דהאמת קאמר דהא עדיפ' דאפילו אי הוי משתמע מלישנ' דיקח לחודיה אצטרך לאביה דבתחלה היינו מוכרחים לומר כך

ולפי האמת לא צריכינן וראיתי בקדושין דף ג' ע"ב, שהקשו התו' קושי' זו ד"ה ואימא לדידה ותרצו ונ"ל דכוונתם כמ"ש והיינו דכתב התם דבמסקנ' אמרינן דהני תרי קראי צריכי ר"ל דלמסקנ' דאיכ' משמעות' שהן של אב מצריך התלמוד תרי קראי דהיינו כ"א מן המקראות אבל בלא משמעות הייתי מפרש שני הפסוקים לחדא צריכות' וכמ"ש והשת' לא צריכינן למה שנתחבטו מפרשים התו' שם וכן משמע שם דף ד' לשון רש"י ז"ל ע"ב ד"ה להא קידושין כו' להכי הדר תנא קרא זימנ' אחרינ' כו' משמע דמיתורא דקרא אתי לא ממשמעותא, לחוד וא"ת מנ"ל דלמסקנ' לר"ש אורח' דמלת' דלמא כי יקח להא אתי וכמ"ש לא לאורחא דמילת' וי"ל דדוקיא דר"ש מדלא, כתיב כי תלקח אשה לאיש דהוי ג"כ משתמע דבעינן נתן הוא מדלא כתיב כי תקח אשה איש רק תלי הנשואין בו שתנשא לו ולכן אמר ר"ש האי לישנ' ולא כתיב כי תלקח ולא קאמר ולא כתיב כי תקח אלא ש"מ דבעינן להאי דרשא וק"ל: דף מז כתבו בתו' ד"ה משום איבה וחילקו על רש"י ז"ל מאי דמשמע מדבריו דקטנה אין מציאתה לאביה אא"כ סמוכה על שלחנו והם ז"ל חלקו בין קטן לקטנה ונראה לי להביא ראיה לדבריהם ז"ל מהא דאמרינן בב"מ דף י"ב האי שפחה ה"ד אי דאתי' ב' שערות כו' עד אי דאיתיה לאב דאבוה הוי ומאי קושי' הא אינה סמוכה על שלחנו דהא מכרה וליכא איבה וא"כ אין מציאתה שלו ואפי' נאמר בדוחק שכיון שהיתה סמוכה כשמכרה מציאתה לאביה כיון דאם לא תהיה מציאתה לא זיין לה כשתחזיר אליו לאחר שש מ"מ תימא מאי מקשי דהיכי משכחת לה דהכי משכחת כגון שאינה סמוכה דאז אין מציאתה שלו ואיצטרך לאשמועינן דהוי שלה ולא דרבה ונ"ל דעל ראיה זו נתכוין הטור סי' רע"ח בח"מ שכתב מציאת בתו נערה אפי' אינה סמוכה ואפי' מכרה לאחר לאמה וק"ל: שנ"ל שהראה בלשונו מקום ראיה זו אלא שצ"ע שבטור א"ח סימן ש"ו פסק כר"ת דגם גבי ערוב בנו ובתו הגדולי' הסמוכין אין מזכין ערוב ע"י ופסק דבנו ובתו הקטנים שאינם סמוכין מזכין ע"י ותימה למה כיון דבת מציאתה לאביה אף אם אינה סמוכה והא בהא תלי' וכן כתבו התו' בב"מ בהדי' וכן כתב הב"י ומדברי ר"ת ז"ל משמע דס"ל דכשם שמציאת בנו גדול הסמוך על שלחנו שלו כך מתנה שנתנו לו בין הוא בין אחר הכל של אביו דהא כתב בב"מ בהדי' דמאי דאמרינן בעירובין דמזכה ע"י בנו הגדול היינו כשאינו סמוך דבסמוך ידו כידו מפני שכל זכיותיו שלו וכן כתב המרדכי בשם מהר"ם ז"ל דאין ליתן מעשר לבן הסמוך על שלחן אביו אם אביו עשיר הוא דהאב זוכה בו והאב עשיר הוא א"כ מאי דאמרינן בכל מקום קם אקניה לבנו קטן בב"מ דף ע"ב וכן בגיטין פ' השולח דף מ' הכל צריכין אנו לפרש שהוא בנו קטן ואין סמוך על שלחנו וכן שב"ב גבי רב ביבי פרק יש נוחלין דבסמוך לא הועיל כלום מאי דאקני' לבנו קטן דאכתי שלו הוא מ"מ ועל הטור שהביא בי"ד דין זה סימן רס"ז ולא כתב דדין זה דווק' בקטן ואינו סמוך יש לתמוה עליו דהא לדברי ר"ת ז"ל משמע, דאפי' אם אביו בעצמו נתנו לו מ"מ הוא שלו דהא גבי ערוב האב נותן לו לזכות לאחרים וקאמר ר"ת דהכל של אב:.

ובאמת יש לדקדק מנ"ל לרבינו תם ז"ל להשוות הנושאים דוודאי אף דמתנה שוה למציאה כדאית' בקדושין דכ"ע אין קנין לאשה בלא בעלה ובסנהדרין פרק בן סורר נמי אמרינן מה שקנתה אשה קנה בעלה וכן בגיטין ובכולן פי' רש"י דמ"ש מתנה ממציאה מ"מ היכא דנתן האב בעצמו מתנה לבנו אימא דקנה לעצמו מידי דהוי אאשה דמציאתה:

ומתנתה לבעלה ואפ"ה אם נתן לה בעלה מתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות כדאיתא
פרק חזקת ונ"ל דהסברא נותנ' דטעמא מאי תקנו רבנן מציאה ומתנה לבעל משום
איבהוכיון שהוא בעצמו נותן אין כאן איבה לכל הפירושים וא"כ כ"ש בנו דהא לדברי
התוס' ז"ל גבי אשה דחיישינן יותר לאיבה דהא הוי מציאתה לבעלה אפי' אינה ניזונת
דהא פי' איבה דמציאה משום קטטה ולא איבה דמזונות א"כ משמע דלעולם מציאתה
שלו ואפ"ה אם נתן לה בעלה לא חיישינן לאיבה כ"ש גבי בנו דליכא איבה כולי האי
דהא אם אינו סמוך אפי' קטן הוי המציאה שלו ואח"כ מצאתי בתוס' פ' חלון דף ע"ט
ד"ה וע"י אשתו דגם גבי אשה אם אינה ניזונית אין מציאתה שלו ע"ש וכן כתב הרא"ש
ז"ל שם ואע"ג דריש פ' מציאת אשה לא כתב הרא"ש כן וצ"ע ומ"מ אף דלא הוי ק"ו
מ"מ הנושאים שוין א"כ אם נתן לו האב מתנה למה לא יהא שלו ואצ"ל גבי ערוב שגם
הבן אינו זוכה לעצמו אלא האב נותן לזכות לאחרים דליכא איבה כלל וראיתי פ' חזקת
ובגיטין ריש פ' הזורק שפי' ר"ת ז"ל דהנותן מתנה לאשתו אע"ג דקנתה מ"מ לא מקרי
חצירה דאין לה רשות למכרה ואם מכרה בטל וא"כ נוכל לומר דלענין ערוב לא זכה
הקטן כיון דאכתי יש לאביו כח בה אלא שאין נראה לדמות מתנת בעל למתנת אב לבנו
דגבי אשה שאני שאינה יכולה למוכרה דאלמו' רבנן לשעבודיה כדאמרינן פ' אע"פ
ובכמה דוכתי גם בהחובל אמרינן בהדיא לחלק ביניהם דקאמר זו אינה דומה למשנתינו
משום תקנת אושא ע"ש גם לדברי ר"י ז"ל שפי' שם בח"ה דאין הבעל אוכל פירות אלא
הפירות הם נכסי מלוג וילקח בהן קרקע כו' גם זה לא שייך כ"א באשה דכל נכסיה הם
נ"מ משא"כ בן לא מצינו שיהא נכסיו נ"מ דאטו אם נפלה לו ירושה מאבי אמו יהא אביו
אוכל פירות אף אם סמוך על שלחנו הרי משנה שלימה שנינו אינו אוכל פירות בחייה
אפי' בת כ"ש בן ועוד דמוכח בהדיא פ' ואלו נדרים דלא אמרינן האי סברא לענין ערוב
דמשני התם כי פריך ממתנ' דערובין אשתו למה מזכי על ידה הא ידו כידה ומשני דמודה
ר"מ לענין ערוב דכיון דלזכות לאחרים מיד בעלה זכיא ופי' התוס' והר"ן ז"ל דר"ל כיון
דמיד בעלה הוא ובעל שנתן מתנה לאשתו קנתה וכן פירש הרא"ש ז"ל אשר הסכים
בערוב לדברי ר"ת ז"ל גם הסכים בח"ה לדברי ר"ת ור"י ז"ל דהנותן מתנה לאשתו
אינה רשאי למכור והפירות הם נ"מ כנ"ל א"כ מוכח דהאי סברא אינה מזקת כלום
לזכות ערוב ובאמ' שיש לדקדק דמסיק התם דמתנ' דעירובין דקתני שמזכה ע"י אשתו
מיירי שיש לה בית במבוי דמגו דזכיא לנפשה זכיא לאחריני ויש להקשות אמתנ' למה
לי מגו כלל אפי' בלא מגו תזכה מהאי טעמא דכתיבנ' דהא קנתה המתנה דיהב לה בעל
ולא עוד אלא דהתוס' והר"ן ז"ל כתבו אף לפי המסקנא מגו דזכיא לנפשה מטעם הנ"ל
דהנותן מתנה לאשתו א"כ פשיטא שצריך ישוב הן אמת שמדברי התוס' ז"ל פ' חלון
הנ"ל משמע דזכיא לנפשה מטעם דחז"ל תקנו לה זכיה כיון דאוסר' עליו ע"ש ומ"מ
קשה למה לא תזכה מהאי טעמא ולא עוד אלא שאם היינו מפרשין כן לא היינו צריכין
לאוקמ' מתני' דערובין כר"י בן בבא כדתרצו הם ז"ל ודלא כהלכתא כדכתב הרא"ש ז"ל
דהא מעבדו אינו קשה כלום דהנותן מתנה לעבדו לא קנה כדכתבי התוס' והרא"ש ז"ל
פ"ק דקדושין וחלקו בינו לבין אשה בראיות הרבה א"כ ע"י עבד אינו יכול לזכות אף
אם יש לו חצר דלא שייך מגו דזכי לנפשיה דגם לנפשיה לא זכה כמ"ש ואצ"ל הרא"ש
ז"ל דפי' בהדיא מגו דגמ' כמ"ש פשיטא דלא ק' מעבד כלום ואפשר לומר דאף דהתו'

והרא"ש ז"ל מפרשין המגו כן מ"מ בעבד ס"ל אף דליכא למימר מגו מהאי טעמא מ"מ יש לומר מגו מטעם דתקנו חז"ל לו זכיה כדמוכח בכמה דוכתי דהעבד זוכה ערוב לנפשיה כמו שהביאו שם ראיות וא"כ נימא מגו מ"מ קושיא הראשונה קשיא ונ"ל דס"ל לתו' ולהרא"ש ז"ל דאף דבנדרים בתחלה תרצו דאשה זכיה בערוב מהאי טעמא מ"מ במסקנא דמקשי מברייתא מוכרח לומר דלא מהני האי טעמא בלא מגו וטעמא דאע"ג דהנותן מתנה לאשתו קנתה ה"מ בנותן לה במתנה גמורה אבל הכא דאין נותן לה במתנה כ"א לזכות לאחרים לא קניא בלא מיגו וכן נראה קצת מדברי הר"ן ז"ל שכתב בשנוייא קמא אמאי דאמר בגמרא מודה ר"מ לענין שתוף דכיון דלזכות לאחרים הוא מיד בעלה כו' ז"ל כיון דבעל מ"מ הוא דמפיק ליה מרשותיה אע"פ שאינו נותן לה ממש אלא לזכות את אחרים מודה דזכיא עכ"ל הרי מוכח דהאי דינא גריע מנותן מתנה וא"כ במסקנ' ס"ל הכי וא"כ ס"ל לר"ת ז"ל אף דבעלמא הנותן מתנה לבנו קנה מ"מ גבי זכיה לא מהני האי טעמא וכדכתבתי והשת' א"ש דלא צריכנן למדחק ולאוקמי כולי סוגיא דאקני לבנו קטן באינו סמוך וכדכתבתי לעיל אלא אף בסמוך קונה כיון שנתן לו האב וק"ל אבל יש לדקדק מדברי ר"ת ז"ל עו' חדוש גדול דאם אחד נותן מתנה לבן הסמוך על שלחן אביו אפי' ע"מ שאין לאביו רשות בו לא מהני והוי של אב כמו גבי אשה דיש לדקדק מאד מאי דפריך בנדרים ארב דס"ל כר"מ דיד אשה כיד בעלה ממשנה דערובין: ותימא גדולה למה פריך ארב ואר"מ והלא אפילו לרבנן ולשמואל ולד"ה קשיא דע"כ לא פליגי רב ושמואל וכן ר"מ ורבנן אלא בע"מ שאין לבעלה רשות בה כדפירשו כל המפרשים ז"ל דמאי דאמר שמואל אפי' מה שתרצי עשי בהון לא קנה יתהון בעל היינו דקאי אמתני' דאומר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן אלא מה שתרצי עשי אבל מה שתרצי לחוד בלא ע"מ דהיינו מתנ' בסת' פשיט' דקנה בסתם הבעל וכדאמרינ' בהדי' בקדושין לכולי שינויי דכ"ע אין קנין לאשה בלא בעלה והכי אמרינן בכל דוכתא מה שקנתה אשה כו' וא"כ גבי ערוב ליכא שם תנאי דע"מ וד"ה קנה הבעל ולמה זכיא בערוב ואפילו נאמר דס"ל למקשן דזה שהבעל מזכה על ידה לאחרים הוי כע"מ שאין לי רשות בה דס"ל דהבעל שנותן מתנה לאשתו הוי כאחר שנותן מתנה ומתנה ע"מ שאין לבעלך כו' כיון שהוא עצמו הנותן וק"ל: מ"מ קשה מאד אם באנו לומר סברא זו למה לא נאמר דהוי כע"מ שאת נושאת לפיך וכע"מ שתצא בו לחירות וכיוצא דמודה ר"מ דמהני לדברי ר"ת ז"ל והרא"ש ז"ל שפסקו כרב ששת מיהא לא איקני לה כ"א לפדו' בה דומיא דהתם דאמרינן כיון דלא הוי מתנה לכל דבר אלא למה שפיר' לא קנה בעלה אלא מה שיש לה בה כמו ע"מ שתפדי בו את המעשר ופי' רש"י ז"ל שתהיה כאיש אחר לפדות בלא חומש דסבר ר"מ התם למאי דס"ד דמקשן דלא קנה הבעל ופשיטא דהוי הטעם דאין הבעל יכול לקנות יותר ממה שיש לה בה והיא גופה אין לה אלא שתהיה כאיש אחר דווקא וכן הבעל קונה האי זכות דוקא ואם יקנה ממש לא יקוים התנאי ואז גם היא לא קנתה והוא הטעם ג"כ בע"מ שתצא לחרות כדכתב הרב הגדול ר"א ז"ל וכן באינך וא"כ גם הכא נימא הא לא איקני לה אלא ע"מ שתזכה לאחרים לערוב והבעל קונה האי זכות דווקא וק"ל: ודוחק גדול דהתם דאהני אם אמר ע"מ שתפדי את המעש' לא מהני אלא אם אמר בפירוש ע"מ דתהוי כאיש אחר אבל סתמא אין זה תנאי דא"א לפדות בלא חומש כיון שהניחה בדין אשה שקונה הבעל והוא ממעשרו וה"נ אם אמר ע"מ שתהיי כאיש אחר

ותזכה לאחרים מהני אבל סתמא לא מהני כיון שהוא מניחה על דין אשה כבתחלה ומתנה
לזכות לאחרים דאין צורתא דשמעתא דהתם משמע כן אלא משמע דאם מתנה אפילו
סתם לפדות המעשר מסתמא באופן המועיל קאמר שלא לנהוג בה דין אשה אלא תהיה
כאיש אחר וה"נ נימא הכי אלא ע"כ אין כאן תנאי ואצ"ל לר"מ דבעי תנאי כפול והתם
מיירי בכפליה לתנאיה כדכתב הר"ן ז"ל בהדיא אלא ע"כ צ"ל דהמקשן הכי פריך
דלרבנן לא ק' מידי דאף דס"ל דבסתם מתנה קנה הבעל היינו משום איבה אבל לעולם
האשה יש לה יד לזכות אלא דבעל מינה זכי משום איבה וא"כ בדים ערוב דלא שייך
איבה כלל זכיא איהי כיון דאית לה יד אח"כ מצאתי קצת מסברא זו בתשובות להרמב"ן
ז"לסימן רי"ג אבל לרב דאמר דס"ל לר"מ דאפילו ע"מ שאין לבעל רשות לא מהני
ואע"ג דהתנה בפירוש דאינו נותן לה אלא דווקא על תנאי זה ואצ"ל לפירוש הר"ן ז"ל
דכפליה לתנאי א"כ ע"כ הטעם דאין לה יד כלל והוי כנותן ליד הבעל ומתנה עמו הילך
מתנה זו ע"מ שלא יהא לך בה דתנאי סותר המעשה דאינו תנאי וכדכתב הרא"ש ז"ל
בהדיא בקדושין פ"ק א"כ אין לה יד כלל ואיך זכיה בערוב ומשני דבבעל שנותן בעצמו
מודה ר"מ וזהו לשון התלמוד בכל דוכתי יד אשה כיד בעלה זכר לדבר דאמרינן בב"מ
ר"נ ור"ח אמרי המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו ופועל שאני דידו כיד בעל הבית
וזהו כפתור ופרח וא"כ מוכח דגם לדברי ר"ת ז"ל אפילו גדול הסמוך ידו ממש כיד אביו
דאפילו אם אחר נותן לו מתנה ע"מ שלא יהא לאב רשות בו לא מהני דאל"כ לא הוי ידו
כיד אביו לענין ערוב כדהוכחתי וזהו חדוש וצ"ע אם אפשר להעמידה דאלמוה רבנן
לשעבודיה דאב כולי האי מחמת מזונותיו ואפילו לפירוש ראשון שכתבתי מוכח זה כיון
דס"ל לתלמודא דהבעל שנותן הוי כע"מ שאין לבעל רשות א"כ ה"ה האב שנותן ולמה
לא יזכה הבן ואין להקשות דמ"מ אף להפוסקים החולקין על ר"ת ז"ל וס"ל דמתני'
דעירובין היא כפשטה אפילו לר"י דנהי דגדול הסמוך יכול לזכות מטעם דכתיבנא דליכא
איבה ואין ידו כיד אביו מ"מ קטן שאינו סמוך דאינו יכול לזכות לדבריהם דהרי ס"ל
דמתני' בעירובין אפילו ר"י מודה דאיירי בכל הגדולים ובכל הקטנים וכדכתבו בדבריהם
בהדיא וא"כ צריך טעם למה כיון דאין מציאתו לאביו והתימא על הרב ב"י ז"ל שהביא
תשובות להרמב"ן ז"ל ליתן טעם על גדול וסמוך ועל קטן ואינו סמוך לא יישב כלל
ונ"ל דס"ל להפוסקים דגם ר"י מודה דקטן אפילו אינו סמוך היה בדין להיות המציאה
של אב כיון שמריצה אצלו ונמצא שהגביה לצורך האב ולעצמו אין לו זכיה כלל כדמוכח
התלמוד ממציאת חש"ו דאין בו גזל מן התורה אפילו לר' יוסי ומהאי טעמא ידו כיד
אביו לכל מילי דאינו זוכה לעצמו כ"א לאביו כדכתבי התוספות לשמואל בגיטין פרק
התקבל ד"ה אלא אך דר"י פליג עם שמואל במציאה וס"ל דאף דמגביה לאביו מ"מ תקנו
חז"ל היכא דאינו סמוך על שלחנו שלא יהא של אב כי היכי דתקנו בגדול דמדינא הוא
שלו ותקנו חז"ל לאב משום איבה דכוותה איפכא תקנו חז"ל לבן כדי שיזונו אביו וגדולה
מזאת אמרו פ' החובל דאפי' שבת דבת דמן התורה היא של אב דמעשה ידיה מן התורה
ואפ"ה בגברא דלאו קפדנא אמרו חז"ל לדעתיה ושקלו מיניה כדכתבי התוס' ז"ל שם
ע"ש ה"ה הכא איכא למימר אע"ג דלאו חדא סברא היא ואצ"ל בהאי דינא דגם האב אין
לו בה זכיה גמורה אע"ג דהקטן הגביה לו דאפילו למ"ד המגביה מציאה לחבירו קנה
חבירו היינו משום מגו דזכי לנפשיה כדכתב רש"י והתוספות ז"ל בב"מ פ"ק אבל קטן

דלנפשיה לא זכי היאך יזכה לאביו ואצ"ל קטן ממש שעדיין לא הגיע לזמן לזכות לאחרים דהיינו חפץ ומחזירו לאחר שעה ותדע דהא אלו אתי אחר ואפיק מידו דקטן טרם בא ליד אביו אינו אלא דרכי שלום לת"ק והלכתא כוותיה והתם משמע אפילו אביו קיים כדפי' רש"י ז"ל בסנהדרין פרק זה בורר גבי הוסיפו עליהן הגזלנין ז"ל מפני ד"ש שמא יריב אביו או קרוביו עד כאן לשונו אלא דעל פי תקנת חכמינו ז"ל ראוי להיות לאב כיון דאין לו זכיה ומגביה לצורך האב ואם אינו זנו תקנו חז"ל להיות לבן ויש לדקדק עוד דמ"מ הרי כאן דעת אחרת מקנה אותו ובדעת אחרת מקנה אותו זוכה הקטן לעצמו כדאיתא פרק התקבל בהדיא ואפשר דגם לדברי רש"י ז"ל דפירש פ' התקבל דקטן זוכה לאחרים מדרבנן אפי' לרב יודא דלא כדברי התוס' ז"ל דפי' דס"ל דאורייתא ובע"ה נאריך בזה מ"מ בזוכה לעצמו אפשר דמודה רש"י ז"ל דדאורייתא ונהי דהוי דרבנן מ"מ אם זוכה לעצמו אין האב זוכה ממנו באינו סמוך כיון דליכא איבה כדפירשו התוספות בהדיא בב"מ דף י"ב דבור המתחיל שמואל טעמא כו' ואצ"ל דק' ג"כ אם פירושו זוכה מדרבנן איך תקנו שתי זכיות לבן ואחת לאב כדפי' ג"כ התם' התוס' ד"ה אי אמרת ודברים אלו גם לשמואל קשו דגם שמואל ס"ל דזוכה לעצמו ואף אם הוי מדרבנן אפשר לישב דיש לפרש זוכה לעצמו ר"ל לאפוקי לאחרים ולעולם אי איכא אב לאב משום דמריצה לאבי' כמ"ש התוס' שם דבשע' זכיית הבן בא זכיית האב ואם לאו לעצמו אבל אי הוי דאורייתי' כמבו' בדברי התוס' ז"ל דלר"י אפי' לאחרים הוי מה"ת ומשמע דגם שמואל מודה דלעצמו לפחות הוי מ"ה דלא פליג כ"א בלאחרים וכן משמע קצת מדברי רש"י ז"ל שלא פי' מדרבנן כ"א באחרים משמע דלעצמו הוא מ"ה והיינו משום דדעת אחרת מקנה אותו ומן התורה ברור דליכא למימר האי שינויא דלא זכי הקטן לנפשיה כ"א לאביו משום דמריצה ומקבל לצורך אביו דהרי אינו זוכה לאחרים ואפי' נדחה דיד אביו היא ידו ולא מקרי לאחרים דהוי כמו שקבל אביו כמו דמשני התם גבי פועל מ"מ כולה סוגיא דב"מ דף י"ב משמע דטעם דמריצה אינו כ"א מדרבנן כדקאמר שמואל בהדיא מפני מה אמרו כו' ולפי טעם זה היה מן התורה לאב וכן משמע קצת בתוס' ב"מ הנ"ל ד"ה אי אמרת אלא ע"כ הבן זוכה והאב זוכה מיניה כתקון חז"ל וא"כ קשה כנ"ל לכך נראה דוודאי גבי מתנה דאיכא דעת אחר' זכי לנפשיה אבל ערוב שאין האב נותן לו במתנה דאינו אלא זכיה בעלמא שהקטן יזכה עבור אחרים והקטן כוונתו בכל זכיותיו לאביו לא זכה לאחרים דהוי כמו שנשאר ביד אביו וכמ"ש לעיל גבי אשה וע"כ צ"ל לשמואל כן וא"כ נוכל לומר בטח דגם ר"י סובר כן וכמ"ש ולפי דרכינו מיושב שפיר הא דתנן גבי מעשר שני ומביא לה פ' התקבל דאין מערימין לפדות ע"י בנו ובתו הקטנים אע"ג דהתם מתנה גמורה היא אלא שהוא מובטח שיחזירו לו א"כ באינו סמוך למה אינו פודה ע"י ואפי' לדברי רש"י ז"ל דהוא ז"ל פי' דכולה מתני' מיירי בסמוך דמשום הכי הוא מובטח שיחזירו לו מ"מ הלא אין הטעם אלא משום איבה והכא אדרבה הוא רוצה שיזכה בו כדי שיפדה את המעשר בלא חומש ואף את"ל דקטן הסומך ודאי ידו כיד אביו ואין לו כלום אפי' אם נתנו לו ע"מ שאין לאביו רשות בו דבקטן אלמוה רבנן לשעבודיה כדי שיזון אותו אבל הרמב"ם ז"ל דסתם דבריו משמע דמיירי אפי' בקטן שאינו סמוך דהשתא א"ש דהרי כתב הרמב"ם ז"ל והביאה רבינו שמשון ז"ל בפי' המשנה בשם התוספות דדווקא אם אומר פדה לך לעצמך שרי להערים אבל אם

אמר פדה לי אסור ובקטן סתמא פודה לאביו ומ"מ יש לתמוה לדברי הרמב"ם ז"ל אם היה סובר כמו שמשמע מדברי רש"י ז"ל דהם פודין המעשר לעצמן אלא שהוא מובטח שיחזרו ויתנו לו א"כ מאי פריך בגיטין פ' התקבל מהאי מתני' ומוכיח מינה דקטן זוכה לאחרים והא אין כאן זכות כ"א לעצמו דהא לח נתן לו כ"א לפדות לעצמו וכבר הקשה הרב ר"ש ז"ל הנ"ל קושיא בפירושו ותירץ שם דתלמודא דגיטין לא פריך ממתני' כ"א ברייתא היא ומיירי בענין אחר דהא האי דמייתי בגיטין לא קתני בה ופדה לך משמע דמיירי שנתן להם המעות במתנה והם פודין לו וזה א"א לפרש בדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפי' ופדה לך דאין לומר דהרמב"ם ז"ל מיירי בדין המשנה שאינו נותן המעות במתנה רק אומר להם לפדות מעשר שני לעצמן ממעותיו דג"כ אינו מוסיף חומש כדקאמר בירושלמי שהביא ר"ש ז"ל הנ"ל פדה לך משלו אינו מוסיף חומש וכן פירשה ר"ש ז"ל ודין דברייתא השמיט הרמב"ם ז"ל דס"ל פשוט דאם נותן המעות דמהני כיון שכתכ ז"ל אח"כ דנתינת פירות בטבלן מהני לאחר כ"ש מעות דהכי אמרינן פ' הזהב טעמ' דאין בידו מעות הא יש בידו מעות מקני להאיך במשיכה ופריק דהכי עדיף כו' אלמא נתינת מעות עדיף באחר וה"ה באותן בני ביתו שדינם כאחר דמ"ש דזה אינו דהא כתב הרמב"ם ז"ל דאמה העבריה אין מערימין ע"י כ"א בעציץ שאינו נקוב דהיא קטנה ואין זוכה לאחריסכ"א בדבר שהוא מדרבנן וכדאוקמא פ' התקבל וזהו תימא כיון שאומר פדה לך אין כאן זוכה לאחרים כ"א לעצמו ולרש"י עצמו ל"ק כלום דמיירי שנתן להם במתנה: ונראה דהרמב"ם ס"ל דגם מתני' מיירי דמזכה המעות להם והם פודין לבע"ה אך הבע"ה אינו רשאי לומר להם כ"א פדה לך דאם אומר פדה לי ה"ה מתנה לפדותם לו ואין זה מתנה גמורה אלא שלוחיו ואפי' סתם ס"ל להרמב"ם ז"ל דלא התירו חז"ל כיון שהם בני אם נותן להם לפדות ואיני אומר לך נראה דנותן להם בפי' לפדותם לו לבן הבע"ה אומר לך וההערמה היא שהם פודין בוודאי לו ובניו הקטנים אע"פ שאומר לך כיון שהם פודים בלתי ספק לא הוי כאומר לי וכמי שפדאו עצמו וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שאחר המשנה הנ"ל שכתב על ואין באין בידו מעות וז"ל ולפי מה שהקדים בהלכה הקודמת כיצד מערים בנתינת המעות במתנה כו' שהוא ז"ל מפרש המשנה שנותן המעות במתנה וא"כ ק' למה הצריך לומר לך דברור הוא דאיש נכרי הפודה ממעותיו מותר לפדות אפי' לבע"ה אלא ע"כ כדפירשתי דהבע"ה אינו רשאי ליתנו ע"ת זה וקטן כהתנה עמו דמי וע"כ צ"ל לשמואל כן אם לא שנאמר דשמואל מודה דמתני' דמעשר מיירי בקטן הסומך וכדפריך לעיל לרש"י ז"ל כיון דבאינו סמוך היכא דדעת אחרת מקנה מודה שמואל דזוכה הקטן לעצמו וכמ"ש לעיל ולפי ע"ד נראה להוכיח דצריך לפרש כן דאל"כ תקשי למאי דתנן התם במתני' בהדיא ופדה לך דמשמע אבל לא לי א"כ תהווי תיובתא דר"ל דאמר אמה העבריה יוצא' במיתת האב מרשות האדון א"כ יש להקשות האי אמה העבריה דמתניתין דע"כ מיירי בקטנה כדמוכח פ' התקבל וא"כ אי ליתי' לאב תיפוק במיתת האב ואי איתיה לאב א"כ זכה האב ואיך תחזור האמה העבריה ותתן המעשר לאדונ' והלא לאו שלה הוא אלא דכה"ג פריך פ"ק דב"מ וקאמר לימא מהא נמי תהוי תיובתא וא"כ מתני' דמעשר דליכא לשנויי כדמשני התם תהוי תיובתיה אלא ע"כ צ"ל דגם האב מחויב להחזיר שהיא פדאה לאדונה וא"כ כיון שבדין הוא מוציא ממ"ש למה אסרו לומר לפדות לי הלא גם עתה הוא לו בדין אלא

ע"כ כדכתבתי דאף דפודין לו מ"מ הוא אינו רשאי אלא שיש לדקדק להביא ראיה לדברי רש"י ז"ל מאי דפריך בגמר' שם האי שפחה ה"ד אי דאתיא שתי שערות מאי בעיא גביה ואי לא אתי' כו' ולמה לא פריך בפשיטות דאפי' אי אתי' ב' שערות מ"מ אי איתיה לאב דאבוה הוי דהא לר"י לד"ה אפי' נערה מציאתה שלו אפי' באינה סמוכה וסוגיא דשמעתא משמע דאי אתיא ב' שערות לא קשי' הקושיא הב' דאל"כ אין ההבאות שתי שערות מעלין ולא מורידין דהא ע"כ לא פליגי ר' יוחנן ושמואל כ"א בקטן אבל בקטנה ד"ה אפי' נערה ואינה סמוכה הוי שלו משום איבה דשמא ימסרנה למנוול לפי' התוס' ז"ל כדכתבי בהדיא הכא זה לשונם ולשמואל דאמר התם שקטן קטן ממש כו' צ"ל לפ"ה דלצדדין קתני כו' משמע דלפי' ר"י ז"ל לא הוי לצדדין דגם נערה מציאתה שלו אפי' באינה סמוכה אפי' לשמואל ופשוט הוא דהא ר"י ושמואל לא פליגי בהא לפרש המשנה דהכא דקתני דמציאת נערה לאביה באופנים שונים א"כ כיון שאין ב' שערות עושין כלום אין כאן שני חלוקים דדוחק לפרש דאבוגרת פריך דאין מציאתה לאביה דהא שתי שערות הוי ששה חדשים קודם בגרות כנודע וה"ל למפרך אי דאבגר כו' דהא גם בגרות מוציאה כדאיתא ריש פ"ק דקדושין ומטעם זה נמי אין לפרש דלעולם פריך אבוגרת והכי פריך האי בוגרת ה"ד ר"ל דקשה ליה דנוכל לדחות דמיירי מתני' שהיא בת י"ב וששה חדשים שהגיעה לימי בגרות א"כ תקשי ממ"נ אי אייתי שתי שערות לפני זה תיפוק כו' ואי לא אייתי עדיין א"כ היא קטנה עד כ' שנה שהרי היא איילונית שימי בגרות שלה בכ' שנה כדאיתא ביבמות פ' הערל ובנידה פ' יוצא דופן א"כ אי איתיה לאב דאבוה הוי כיון שעדיין קטנה היא דגם זה אינו לע"ד דלמה ליה להזכיר הב' שערות שהם לא יועילו ולא יצילו דממ"נ אם הגיעה לימי בגרות ויש לה סימני בגרות הרי בגרות מוציאה דהא דרשינן ויצאה חנם ימי נערות אין כסף ימי בגרות ואם אין לה סימני בגרות עדיין קטנה היא דאין לומר דנוכל לדחות דילמא אייתי שתי שערות ולא הביאה סימני בגרות דלא הוי קטנה דזה א"א דהא אין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים כדמוכח פ' י' יוחסין דף ע"ט אם לא שלא הביאה שתי שערות דהיינו איילונית דמקטנו' יצאה לבגר אבל אי אייתי שתי שערו' א"א כלל ואין לו להזכיר שתי שערו' כיון דעיקר קושיא מבגרות ובגרות לחודה סגיא גם צל"ע אי איילונית עדיין ברשות אביה כיון שהגיעה לשני בגרות אע"פ שאין לה סימנין דדלמא בשנים תלי רחמנא ואח"כ מצאתי בפי' רש"י פ' משפטים דכתב דקר' ריבה איזה מהן הקודם או שש או סימנין א"כ באיילונית אם לא מכרוה כ"א קודם י"ב שנים לא משכחת לה לבגרות דהא נפק' לה בשש אפי' אי בגרות דידה הוי בי"ח כדברי ב"ה וצ"ל דקרא דבגרות מיירי אם מכרוה אחר י"ב דאכתי קטנה היא כיון שלא הביאה ב' שערות ואפ"ה בגרות מוציאה ובע"ה נדקדק עוד בזה אם לא שנאמר דלהכי פריך כן דלמא תדחיי' דר"ל ס"ל כפי' רש"י ז"ל דמשום איבה פירושו משום דחי' מזונות ודווקא בסמוכה אבל באינה סמוכה דידה הוי ודוחק גדול הוא דאם היה ר"ל סובר כן לא אשכחן מאן דפליג עליה אבל לפי' רש"י ז"ל א"ש דנערה לא הוי מציאה לאביה אם אינה סמוכה וא"כ פריך שפיר אבל קטנה ס"ל לרש"י ז"ל דאפי' אינה סמוכה הוי דאב דגבי קטנה אין הטעם משום איבה אלא הוי מדאורייתא דהשתא זבוני מזבן לה מציאתה מבעיא כדקאמר הכא גבי מעשה ידיה ואפי' לפי' התו' ז"ל שפי' לעיל ד"ה ואימא ה"מ דדווקא גבי מעשה ידיה קאמר שפיר דכיון שיש לו כח למכור מעשה

ידיה פשיטא שהם שלו אבל לא לענין קדושין י"ל דגם לענין מציאתה נאמר כן תדע דהא לר' יוחנן דאמר פ"ק דב"מ דף י"ב אהא דפריך אעבד עברי דלא יהא אלא פועל דמציאתו לבע"ה ומשני ר"י דהכא בעבד נוקב מרגליות מסקינן א"כ פשיטא דגם בשפחה הוי דינא הכי דאין מציאתה שלה או של אביה כ"א בשפחה נוקבת מרגליות דמאי שנא וכדמוכח בתוס' שם ד"ה במגביה ע"ש וא"כ שפחה שאינה נוקבת מרגליות הוי דרבה א"כ לדידיה פשיטא דיש כאן ק"ו דהשתא זבוני מזבין לה כו' כיון שיש לו כח למכור מציאתה פשיטא שהם שלו ואפי' בשפחה נוקבת מרגליות מ"מ יש לו כח למכרה למלאכה אחר' שלא תהיה מציאתה שלה כ"א לרבה א"כ כיון דלר"י הוי מציאה קטנה דאורייתא לאביה מאן פליג עמיה בהא וגם לרבא ולרב פפא יש לומר סברא זו כיון שיש כח בידו למכרה למלאכה שהוא חפץ אפי' למלאכה כזו שלא תבא לעולם מציאה לידה א"כ פשיטא שהיא שלו וגם אפשר שרש"י ז"ל ס"ל כפרוקי אחריני דתוס' ז"ל דבור הנ"ל דלא שייכי במציאה ע"ש וא"כ במציאה הוי ק"ו מעלי' ובאמת יש לתמוה מאד על התוס' ז"ל דכתבי דגבי קטנה הוי מציאתה לאביה משום איבה דהא דאורייתא הוא לפרוקי בתראי דתוספת הנ"ל וכדכתבתי ואפשר דקיימא לפרוקא קמא: אבל לע"ד נראה בעיני תשובה גדולה מה שהקשיתי מדברי ר' יוחנן והם ז"ל כתבו דבר זה לר' יוחנן לכך נראה דרש"י ז"ל מיישב שפיר ואם כן חל עלינו להצילו מקושיות התוספות שהקשו דלעיל פשיטא דבת הניזונית מן האחין מציאתה לעצמה וכו' ונ"ל לישב ובמחילה מעצמותיהם הקדושים נראה דלא דמי דמעשה ידיה דאשה הוי כפרעון למזונות הבעל דבעל דעתיה עלויה כיון דשכיחי כדאיתא ריש פ"ק דקדושין דף ד' גבי בת דאי כתב רחמנא מעשה ידיה לאביו דקא מיתזנא מיניה ופי' רש"י ז"ל ודעתיה על מעשה ידיה דשכיחי וא"כ יש לו איבה בדין עליה אם אינה משלמת לו דאינו רוצה לזונה בחנם כיון שיש לה לשלם כ"ש לאחר מיתהשהמות הפריד בינם אע"ג דביתומים לא איכפת לן באיבה דידהו ה"א כיון שאמדו חז"ל דעתו דלא ניחא ליה לזונה בחנם חייבת לשלם להם ואע"ג דתנאי ב"ד הוא מ"מ לא תקנו ב"ד מאי דלא ניחא ליה דהא קאמר לעיל כי פשיט רב ששת מאלמנה ניזונית ומעשה ידיה שלהן מי דמי אלמנה לא ניחא ליה בהרווחה ומה לנו לניחותא דידיה והא תנאי ב"ד הוא אלא ע"כ כדפרישית משא"כ איבה דמציאה דלא הוי פרעון למזונות דהא אין דעתיה עלויה כדפירש רש"י ז"ל בקדושין דף הנ"ל ד"ה דמעלמא קאתו ואין דעתו עליהם לזונה בשבילם אלא דחז"ל תקנו באשה ובבת שלא ירע בעיניו אשר עשתה לו וינקו' בה וידחה אותה משלחנו וזה לא שייך ביתומים דע"כ זייני לה ע"כ לא קמבעיא ליה בבת אלא במעשה ידיה דשמא לא רוצה האב שיזונו אותה בחנם אלא תפרע במעשה ידיה אבל מציאתה דלאו לפרעון אתי כ"א שלא ידחנה משום איבה דהא תקנו מציאתה אף אם היא עושה מלאכה ומשלמת לאביה די אכילת' והותר אפ"ה תקנו מציאתה משום שמא ישנאנה ויאמר איני זן ואיני חפץ במעשה ידך ועי"ל דגבי מזוני דאשה כיון שאין הבעל רוצה לזונה בחנם א"כ חייבת לשלם מן הדין בלא איבה כמו שמשלמת ליתומים לאחר מיתה אלא דגבי בעל אי לאו איבה היו מתקנין מזוני לאשה בחנם אף דאינו רוצה לזונה בחנם אלא דמשום קטטה כיון שיש לה לשלם ודעתו ע"ז ואינה משלמת יתקוטט עמה תקנו לשלם אבל לאחר מיתה מחויבת לשלם מן הדין כיון שאינו רוצה לזונה בחנם ואף חכמים לא היו מתקנין כנ"ל וזה נראה עיקר דלפירוש

ראשון לא מתיישב היטיב לשון איבה דאין לשון איבה משמע איבה בדין דאיבה משמע שלא היו נותנין לה רק משום איבה וזה אינו דהא בדין הוא שלו ולפי' בתרא א"ש כללא דמילתא דאיבה דמעשה ידיה הכי פירושו שמן הדין כיון שיש לה מעשה ידיה לשלם מהם והבעל דעתו עליה ואינו רוצה לזונה בחנם מחויבת לשלם לו ואצ"ל ליתומים אלא שהיה ראוי שיפקיעו חז"ל ממנו ולתקן שיזונה בחנם בחייו אלא שלא רצו לתקן כך משום איבה דידה אבל מציאתה שאין דעתו עליה כלל א"כ אין מחוייבת לשלם לו עם המציאה אלא שמשום איבה כנ"ל הפקיעו ממנו ונתנו לה ונ"ל דרש"י ז"ל ס"ל דגם באשה הוי איבה דמציאה לא איבה דקטטה כדפירשו הם ז"ל אלא ג"כ איבה דמזונות ור"ל שמא יאמר לה צאי מעשה ידיך דרשאי לומר לה אם מספקת וכדעת ר"ת ז"ל שהביא בהגה"ה במיימון פי"ב דהל' אישות או יאמר איני זן ואיני מפרנס ויגרשנה מחמת איבה דהכי מוכח מדברי רש"י ז"ל ריש פרק אלמנה ניזונית שכתב ד"ה תיהוו להו איבה דע"כ זנין אותה משמע דאיבה דמציאה היינו שמא לא יזון אותה והיינו ע"כ כדפירשתי דאל"כ הרי גם הבעל זן אותה ע"כ וכן צ"ל לדברי התוספות ז"ל שהקשו על רש"י ז"ל מיתומים ולא הקשו מבעל גופיה כיון דמעשה ידיה משום איבה ומאי איבה שייכא דהא ע"כ זיין לה אלא ע"כ כדפירשתי דגבי בעל הייתי אומר דיש איבה אף אם ע"כ אין לה כדפירשתי משא"כ גבי יתומים לא שייכי אלו הדברים דלא מצינו גבי יתומים שיכולין לומר צאי מעשה ידיך כו' א"כ ע"כ איבה דיתומים שלא יטריחוהו כו': ובכל הדברים הנ"ל שכתבנו הרוחנו תרוץ יפה לע"ד על מה שהקשו התוספות ז"ל ריש פרק מציאת האשה מציאה כהעדפה שע"י הדחק דמי דמשמע דמציאה נמי תחת מזונות והקשו מפרק האשה רבה וגם שם הקשו ע"ש ולפי דרכינו א"ש דתקנת המציאה הוי נמי עבור מזונות אבל לא תשלומין למזונות כמו מעשה ידיה כ"א שלא ישנאנה וידחנה ממזונות כמ"ש וכן העדפה ע"י הדחק הוי טעמא משום הכי דגם התם אין דעת הבעל ע"ז דהא ע"י הדחק אתי אלא שחז"ל הפקיעו ממנה ונתנו לו דאם תדקדק עמו ישנאנה ויאמר לה צאי מעשה ידיך כו' ומכ"ש הכא דחיישינן לה דהא מספקת ויש לה ואפילו עודף וא"כ א"ש בהאשה רבה דגבי מציאה קאמר טעמא מאי משום איבה דאין יכול לומר משום מזוני דהוי משמע דתקנו מציאתה לתשלומין למזוני וזה אינו כמ"ש ולכן קאמר משום איבה כדפירשתי וכ"ת מ"מ היכי.

קאמר הא תהוי לה איבה הלא לא יהיה לה איבה כיון שאינו זן אותה וא"כ ה"ל למימר הא אין לה איבה די"ל דנקט לרבותא דאפילו אם א' מהבעלים זן אותה מרצונו דס"ד דתהא מציאתה שלו מכח ק"ו דאם בעל שהוא חייב במזונות יראו חז"ל משום איבה שמא לא יזון אותה כנ"ל מכ"ש בעל זה שאינו חייב תהא מציאתה שלו משום איבה דלמא לא זיין לה להכי קאמר תהוי לה איבה ולא יזון אותה וגבי מעשה ידיה מוכרחים לומר משום מזוני דאיבה דמעשה ידיה אין פירושו דתקנו מ"י משום איבה אלא מן הדין הם שלו רק משום איבה שלא יזון אותה בחינם ולא הפקיעו ממנו מ"י א"כ היכי לימא טעמא מאי כו' לא יזון בחנם דהוי משמע דבהא לא איכפת לן באיבתה והפקיעו ממונו ועשו תקנה שיזון אותה ולא שלם תשלם לו א"כ יהיה חוטא נשכר שהיא חטאה ומרווחת מעשה ידיה להכי קאמר דאף דחטאה מ"מ כיון שאין לה מזונות אין מעשה ידיה שלהן אע"ג דנוכל לדחוק שכיון שלא אכפת לן באיבתה הפקיעו ממונו כדי שישנאנה ויגרשנה

אין זו סברא להפקיע ממונו דשמא לא יגרשנה ויהא חוטא נשכר וק"ל: ובמה שכתבתי דקטנה אפי' אינה סמוכה מציאתה לאביה מן התורה יתיישב הא דאמרינן בהחובל דף פ"ז כיון דאקני' ליה רחמנא שבח נעורים לאב דמשמע דמן התורה זכה האב בכל שבחה והכא אמרינן דמציאתה הוי דרבנן והשת' א"ש דהא התם ע"כ אקטנה קאי כדקאמר בהדיא החובל בבת קטנה כו' דאין לומר דה"ה נערה דהא הטעם דקמבעיא ליה הוא משום דאפחתה מכספה ופי' רש"י ז"ל והרי בידו למוכרה ונערה בידו למוכרה והתימא על התוספת ז"ל דכתבו שם ד"ה א"ל דהואיל ואירע פחיתה זו בנערותיה דמשמע דקאי ר"י אפילו חבל בתו נערה וזו תימא דהא פריך התם בגמר' אר"י פציעה ס"ד אפילו ר"א לא קמבעיא ליה אלא חבלה דאפחתה מכספה א"כ מוכח דגם ר"י טעמיה משום מכירה דשייך בקטנה ולא נערה וצ"ל דנערותה לאו דווקא אלא כוונתם קטנות וה"נ מאי דקאמר בגמר' שבח נעורים לאו דווקא דהא אקטנה קאי כמ"ש ובפרק נערה כתבו גם התוס' תרוץ זה ולא כתבו בנערותה כ"א בעודה ברשות אב וקאי אקטנה שהיא ברשותו למכרה וכן יתישב דלא תקשי לכאורה לדברי רש"י ז"ל דהא בב"ק מסיק דברייתא קמייתא דקתני בבת קטנה שחבלו בה אחרים חייבים לתת לאביה מיירי בשאינה סמוכה על שלחנו הוי לאביה חבלה דאית לה צערא דגופא כ"ש מציאתה כדאיתא התם דהא בגברא דלאו קפדנא הוי מציאתה לאביה ולא חבלתה ואע"ג דלרב לא קשה מידי דמיירי בשבת דמעשה ידיה הוי פשיטא לאביה אפילו אינה סמוכה ולקמן נדקדק בזה אי"ה מ"מ משמע דלרב דווקא מוקמינן לה בשבת אבל לרבי יוחנן דפליג עם רב בשאר חבלות דהוי ג"כ לאביה משמע דברייתא מיירי בכל חבלות והשתא א"ש דבקטנה אפילו אינה סמוכה מודה רש"י ז"ל דלאביה הוי ורש"י ז"ל פי' שם דשבח נעורים קאי אכסף קדושיה ויש להקשות דא"כ איך קאמר שבח נעורים הוא דאקני ליה רחמנא דאי בעי לממסר לה כו' והא לאו מהאי טעמא זכי בקדושיה דאדרבה משמע הכא דהאי טעמא אין מועיל כלום לקדושין דהא קאמר וכ"ת נילף מבושת ופגם שאני בושת ופגם דאביה נמי שייך פירוש דאי בעי מסר לה כו' כדאיתא פ' אלו נערות: ואפשר לישב דאי לא ילפינן קדושין מקרא דאין כסף מהאי סברא לחודה לא הוי ילפינן קדושין וכי בשביל שהרשות בידו למסרה למנוול יהא קדושיה שלו ולא דמי לבושת שבידו לביישה אבל עכשיו דלפי המסקנא נפקא לן מקרא דאין כסף דאין ללמוד חבלה משם איכא למדחי בהאי סברא דיש לו שייכות בקדושין טפי מחבלה וא"כ מ"ש התוס'ז"ל בהחובל על רש"י ז"ל דרש"י ז"ל עצמו אשר בתחלת שמעתא פירש משום בנעוריה ולבסוף פי' משום מסירת מנוול דמשמע מדבריהם דדברי רש"י ז"ל סותרין זא"ז לפי זה הוא מיושב דוודאי לפי דבריו מבנעוריה אתי אלא דליכא למילף חבלה משם דליכא למילף אלא מידי דיש לאב שייכות כגון קדושין וכדומה וק"ל א"כ י"ל דאפשר דסברא דמסירת מנוול לחודה סגי למילף מינה כדקאמר הכי השתא אביה מקבל קדושיה כו' ואפשר דגם הכא הכי פירושו דאם אביה מקבל קדושי' ממי שירצה א"כ היא שלו לגמרי ומאי דאמ' בשמעתין דליכא למילף מבושת ופגם היינו מקמי דקמה לן דאביה מקבל קדושיה בנערות דאית לה יד כדאיתא בשמעתין דאז אין ללמוד מבושת דמה לבושת שבידו לביישה ר"ל או כפרוקא קמא דתוס' ז"ל ריש פ"ק דקדושין דף ג' דמצו למממר לה בקטנות ויהא לה בושת אף בנערות וזה אינו מועיל לקדושין כלום כיון שאינו יכול לקדשה עכשיו ואע"ג שהיה יכול לקדשה

בקטנות מ"מ כיון דקדושין ביד' תליא מלתא כדאיתא התם והשתא יש לה יד זכתה גם בקדושיה דע"כ צריך לחלק הכי לפרוקא קמא דתוס' דאל"כ מאי צריך ראיה דבנערות קדושין שלו נימא ג"כ מהאי טעמא דהשתא אביה מקבל קדושיה בקטנות והיא נשארת בקדושין אלו גם בנערות כדאמרינן בבושת ופגם אלא ע"כ צריך לחלק כמ"ש או כפרוקא בתרא דתוס' דיליף בושת ופגם מהיכא דקדשה אביה דגם בידו לקדשה אבל היכא דקדשה עצמה קדושיה דידה אבל בתר דקמה לן מאין כסף ולשיטת רש"י ז"ל מבנעוריה דיכול אביה לקדשה ולא היא כדפי' התוס' ד"ה יציאה א"כ האי טעמא מספיק דכסף קדושין שלו וליכא למילף חבלה מיניה: אך קשה לי דא"כ בקדושין דעביד צריכותא לקדושין ולמעשה ידיה וקאמר אי כתב רחמנא קדושין משום דלא טרחא בהו תיפוק ליה מהאי דאי בעי מסר לה כו' ואם לפרש כפי' התוס' ז"ל בהחובל דטעמא דאי בעי מסר לה פירושו משום איבה שמא ישנאנה וימסרנה למנוול דהאי טעמא שייכא במעשה ידיה ג"כ וא"כ לא מצי למעבד צריכותא מהאי סברא יש לתמוה א"כ למה סיים התם בהחובל אבל חבלה דלא מצי חבל אפי' אי מצי חבל תיפוק ליה דאיבה לא שייך בחבלה דלא קפיד במידי דאית לה צערא כדפי' התוס' ז"ל התם בהדיא ותדע דאל"כ נהי דלא מצי חבל בה מ"מ תהוי חבלה דידיה מטעם איבה דמסירת מנוול כדהוי קדושיה ומציאתה שלו מהאי טעמא אלא ע"כ כדפי' וא"כ שהוא מוכרח לומר האי למה ליה כלל דלא מצי חבל ועוד דטעמא דאיבה לא הוי רק דרבנן כדפי' התוס' הכא אלא ע"כ מאי דכתבו התוס' ז"ל התם איבה דמסירת מנוול היינו למדחי דליכא למילף ממציאתה כדכתבי בהדי' ולאו היינו דחיותא דגמרא אלא כדפי' דיש לאב שייכות בה וא"כ למה לא עביד צריכותא מזה ואפשר דהוי מצי למעבד וחדא מינייהו קאמר ואי לאו דמסתפינא להכניס ראשי בין ההרים היה יותר טוב לפרש התם שבח נעורים אבושת ופגם דקרי ג"כ שבח נעורים כדאיתא באלו נערות דף מ' וזה דומה ממש לחבלה דאית לה צערא אבל מקדושין ליכא למילף דמעלמא קאתו ולית לה צערא וה"פ כיון דאקני לה כל שבח נעורים אפי' מידי דאית לה צערא כגון בושת חבלה נמי א"ד שבח נעורים כאלו הוא דזכי ליה דאי בעי מסר כו' ולעולם קאי שבח נעורים אכלהו גם אמציאה וכמ"ש וא"ש הכל על נכון ומ"ש רש"י ז"ל שם ובב"מ גם בנידה ס"פ יוצא דופן צ"ע גדול כי קושית התוס' ז"ל היא כראי מוצק כי היא נגד הסוגיא להדי' והתימא גדולה שפי' בכל מקומות נגד הסוגיא: ואם יזכנו המקום להגיע שם אולי נוכל לישב והשם יראנו מתורתו נפלאות.

וא"כ לפי זה גם לדברי ר' יוחנן מיירי מתני' לצדדין קטן בסמוך וכן נערה אפי' באינה סמוכה ובאמת לא ידעתי מה צורך להם ז"ל לפרש מתני' אפי' בנערה ולצדדין ולא פירשו דלא איירי מתני' בנערה כלל דומיא קצת לאמה העבריה דמיירי בקטנה ממש וא"כ לא נצטרך לפרש לצדדין ומ"ש ר"י ז"ל סוף הדבור דמציאתה דומיא דקדושיה ומעשה ידיה דמיירי בכל מילי זו אינה קושיא לרש"י ז"ל כ"א חזוק לדברי ר"י ז"ל ואצ"ל לפירושו דגם במציאתה.

אך יש לדקדק דכיון דהאמת כדבריו ז"ל דמעשה ידיה אפי' באינה סמוכה הוי העדפה לאב כדאיתא לעיל דף מ"ג ובהחובל מפורש יותר א"כ מאי קאמר לעיל דף מ"ג או דלמא לא דמי לאב התם מדידיה מיתזנא הכא לאו מדידהו מיתזנ' והא גבי אב לא תליא במזונות כלל והיותר קשה בדברי התוס' ז"ל לעיל שפירש דבעיא דר' אבינא מר"ש קאי

מדרבנן מדתלי טעמא במזונות א"ה משמע בהדי' מדאורייתא לא תלי טעמא במזונות וא"כ גבי אב דהוי דאורייתא למה תלי במזונות ועו' דמוכח בהדיא בקדושין דף ד' דגם מן התורה הוי הטעם משום מזונות דקאמר דאי כתב רחמנא מעשה ידיה לאביה משום דקמתזנא מיניה כו' והלא אפי' אינה ניזונית הוי שלו וצ"ל דוודאי אף דהעדפה הוי דאב אפי' באינה ניזונית מ"מ עיקר הטעם דמזכי ליה רחמנ' לאב מעשה ידיה דקטרחא בהו והסברא נותנת דלא תהא שלו ודאי הטעם דאז יזון אותה בוודאי כיון שלא יחסר כלום ויש לו תשלומין ומוטב לו ליקח כל מעשה ידיה שגם במזונות יש לו ריוח דכשהיא ניזונת לעצמה היא מוציאה הרבה ממעשה ידיה יותר ממה שמוציא הוא במזונותיה דברכת הבית ברובא א"כ תלי זכות האב במזונות משא"כ זכות היתומים אי הוי הבעיא מן התורה לא הוי תלי במזונות אלא דהיורשין ירשו זכות האב ולכן פירשו התוס' דהבעיא היא מדרבנן והכי קמבעיא ליה כיון דחזינן שהתורה זכתה לאב בשביל שיזון אותה י"ל דגם חז"ל תקנו ליתומים כן או דילמא לא דמי כו': ד"ה דזכי ליה רחמנא כו' עד וצ"ע למה לא גמרינן קדושין מחופה קושיא זו היא עכ"פ קשיא לרש"י ז"ל אף אם היה ז"ל ס"ל כפרוקא קמא דתוס' מ"מ כיון דפי' לעיל דזנתה אחר החופה לא הוי בסקילה והכא פירש דנתתי קאי אכל נתינות אפי' אחופה א"כ ע"כ החופה בנערות הוי ולכן ניתן להצילו דנ"ל דמצידה תברא דהא פריך בגמר' אלא דזכי ליה רחמנא לממסרא כו' אלמא דאין סברא היכא דיש לה נזק שיזכה אותו רחמנא ה"נ י"ל אם היה הוא מקדשה היו הכסף קדושין שלו דהשתא אביה מקבל כו' ואיהי תשקול ולכן לא זכי ליה רחמנא דכסף קדושין שלה משא"כ בחופה דליכא לה שום נזק ואע"ג דלא דמי ממש לשמעתין מ"מ ראיה יש:.

ד"ה כתב לה כו' הקשה ר"ת ז"ל ג' קושיות ונ"ל לתרץ על קושיא ראשונה דלע"ד לא ידעתי דהיכן טוב לקבעה כ"א דווקא על משנה זו וזהו מקומה הראוי לה דקתני במתני' דהאב זכאי בבתו בכל הדברים השנוין אפילו באירוסין עד זמן הנשואין ומשניס' יצאה מרשות אביה לרשות בעלה אבל בירושת נדוניתה לא דבר התנא מתי נכנסה לרשות הבעל לירושה אם ג"כ נשארה ברשות האב עד זמן הנשואין או, משעת אירוסין יצאה לרשות הבעל וע"ז קאמר דבזה נדחקו התנאים דאיכא מ"ד דמיד מן הארוסין יצאה מרשות אביה לרשות בעלה וזכה בירושת נדוניתה והכי תנא לקמן בברייתא שהביא ר"ת ז"ל הלך האב כו' מתה אביה יורשה מסר האב כו' מתה בעלה יורשה הרי מבואר בברייתא כמו שכתבתי וא"כ זהו מקומו ממש דבשום משנה לא קתני לחלק מתי היא ברשות אביה או ברשות בעלה והשם יודע כי אחרי רואי מצאתי בס' המלחמות שהשיג הרמב"ן ז"ל ג"כ על קושיות ר"ת ג"כ על דרך זה דקאי אדיוקא דניסת דמשמע לא מן הארוסין רק דכתב דמשמע במתני' דגם בירושתה לא זכה הבעל ע"ש בדבריו ולשיטתי' לא גלה התנא דעתו מתי היא ברשות האב ומתי נכנסה לרשות הבעל ומה דשייר במתני' פירש בברייתא והכי איתא בכמה דוכתי והקושיא הב' תמוה לי מנ"ל לר"ת שזה הלשון נכתב בכתובה ודילמא לישנא דברייתי' היא דאם כתב לה נדוני' ויחד לה פירות ושאר דברים כדרך כל נדוני' כמ"ש רש"י ז"ל לקמן דף מ"ח ד"ה שכהודרהונשארה הנדוניא בבית האב שהיא תביא עמה אח"כ בנשואין לבית בעלה ובזה גלה ת"ק טעמו דלא זכה בהן הבעל כיון שנשארו בבית אביה שהיה לה להביא אח"כ ור"נ ס"ל כיון שיחד לה

כבר זכה בהן הבעל אע"פ שנשארו בביתו דאומדנא הוא דמשום איחתוני הוא כו' ונ"ל עוד דאפי' אם היה לשון זה כתוב בשטר ס"ל לר"נ דשיבאו עמה אין כוונתו שיבואו לשם דווקא אלא ר"ל שהאב מחויב לתת לה כך וכך ועם חתון זה תוציא מרשות אביה לרשות בעלה סך כך וכך והוא מנוסח הכתובה שכותבין דהנעלת לי' נדוני' כמ"ש רש"י לקמן ד"ה לימא וגם ד"ה ומ"ד לא זכה כו' לא כתבה ליה דהנעלת ליה אלא ע"מ חיבת נישואין משמע דכתבה ליה מן הארוסין דהנעלת ליה ואיך כתבה והנעלת ליה והא לא הכניסה לו עדיין אלא ע"כ צ"ל שפסיקת הנדוניא ויחוד מטלטלין זו היא ההכנסה וא"כ נקט התנא בלשונו כתיבת הכתובה שכתב לו האב שיבואו אלו המטלטלין מביתו לבית בעלה עם בתו וכוונתו כנוסח הכתובה וכמ"ש וכיוצא בזה תירץ גם הרמב"ן ז"ל והקושיא הג' יש לתרץ דס"ל דלעולם קרי חתון אפי' מן האירוסין כדמשמע פרק הנושא שהביא ר"ת והא דקאמר לקמן אקרובי דעתה וחבת אחתוני היינו דכ"א הוי אומדנא באפי נפשיה דהבעל כותב תוספת כתובה משום חבת כלתו וקרוב הדעת והא יש קרוב הדעת שאין כתיבת הבעל בשביל שתתחתן עמו אבל כתיבת האב שהיא הנדוניא אינה משום חיבה אלא כדי שיתחתן עמו כדאמרינן לקמן בהדיא כי היכי דקפצי עלה אינשי ואתי נסבה לה וא"כ כיון שכתב עבור שיתחתן וזה היה מוכן אפילו להכניס גמר ואקני לה ויש להביא ראיה דחתון קרי מן האירוסין דכתיב ויתחתן שלמה שזה היה בשנת רביעית למלכו כמ"ש רש"י שם ובגמרא אמרינן בברכות שהיתה אחרי מיתת שמעי בן גרא ומוכח במדרש שלא היה נשואיה עד זמן חנכת בית המקדש שאמר הקב"ה איזהו שמחה אקבל שעשה שמחת בת פרעה ושמחת חנוכה כדאיתא בהדיא במדבר רבה פ"י ואין צ"ל שהמדרשות חלוקין זע"ז: דף מ"ח ד"ה ראב"י עד וא"כ תימא ברייתא דלעיל כמאן אתיא לעד"נ לתרץ דברייתא אתיא כר"מ דלקמן פ' אע"פ דקתני המקדיש מעשה ידי אשתו הרי היא עושה ואוכלת המותר ר"מ אומר הקדש א"כ ס"ל לר"מ דתקנו מעשה ידיה תחת חיוב הבעל לכל חד כדאית ליה או תחת מעה כסף או תחת מזונות ולמ"ד מזונות דאורייתא נהי וודאי דגם לדידיה אית ליה דתקנו לו מעשה ידיה דהא ר' אליעזר דאית ליה הכא מזונות דאורייתא ס"ל ריש פ' האשה רבה בעלה הראשון זכאי במציאתה ובמעשה ידיה והוא ר' אליעזר בן שמוע דפליג התם בהדי ר' יוסי ור' שמעון חביריו מ"מ למ"ד מזונות דאורייתא ס"ל דלא תקנו מעשה ידיה תחת מזונות דמשמע שהוא פרעון למזונות דלא תקנו פרעון כיון שהוא מן התורה דהא לא תקנו תחת כסותה כלום לכ"ע אלא שתקנו מעשה ידיה ומציאתה הכל משום איבה כמו מציאתה לד"ה שאינו תחת מזונות כ"א משום איבה דהא לאו דעתיה עלויה וכבר הארכתי בזה בקונדרסי ואף שמדברי התוספ' פ' מציאת האשה לא משמע כן כבר יישבתי הכל לע"ד וא"כ ר"מ דקאמר לקמן דתקנו מעשה ידיה או תחת מ"כ או תחת מזונות ע"כ ס"ל דמזונות דרבנן ונ"ל להביא ראיה לסברא הנ"ל מריש האשה רבה שהבאתי לעיל דס"ל לר"א דהראשון זכאי במציאתה ובמעשה ידיה כו' וצריך טעם למה נהי דלא קניס ר"א כדאית' התם מ"מ כיון דלית לה מזוני מעשה ידיה למה תהא שלו כדאמר התם ת"ק בהדיא אלא ר"א לטעמיה דס"ל מזונות דאורייתא ואין מ"י תחת מזונות ולדידיה לא קנסו: ד"ה דאורחיה דידיה נ"ל דאורחיה דידיה אין פירושו שדרך משפחתו בשני חלילין אלא ר"ל שדרך משפחתו בחלילין ומקוננות כ"א וא' לפי השגת ידו דאין סברא בעיני שכל המשפחה

יהיו נספדין בדרך א' כנכבד כנקלה אלא שלכל א' יש מקוננות לזה יותר מחבירו וקאמר ר"י דאפי' שאין ידו משגת לא יעשה פחות מסך זה דפחות שבמשפחתו ברור שאין לו פחות מזה וכ"ת נחזי היכי נהיגי בפחות שבהם די"ל דקמ"ל ר"י דאם נהגו בפחות מזה אינו מנהג ולא אזלינן בתרי' וכיוצא בזה תירץ ר"ת ז"ל ריש פ"ק דב"ב עו' י"ל דקמ"ל דלא צריכי לחקור ע"ז כלל דמסתמא לא עבדי פחות גם לא הבנתי מאי קושיא דאיך ליתני מכדרכו דמשמע אפי' אם אורחי' דידיה ביותר מב' חלילין מחויב העני ללות או להשכין כסותו לעשות כן וזה אינו דכולי האי לא אטרחוהו רבנן אבל ב' חלילין מחויב לעשות אפי' עני ביותר מחויב ללות או להשכין כדאשכחן גבי ד' כוסות תנן נמי הכי אפי' עני שבישראל כו' ואה"נ דעשיר שידו משגת מחויב לעשות כדרכו כיון שעולה עמו אפי' לאחר מיתה ולא תני ב' חלילין כ"א משום עני כמ"ש ואל אלקים יודע כי ימים רבי' אח"כ מצאתי בהדיא בטור סי' פ"ט שכתב דעשיר לפי כבודו ועני לא יפחות כמ"ש: ד"ה מי שהלך למ"ה עד אבל ק' לרשב"א כו' נ"ל לישב דהמקשן היה סובר דלפי כבודו לא למעליותא קאתי שהיא עולה עמו דא"כ הל"ל אף לפי כבודו דהא במסקנ' מגי"ה דברי רב הונא אימא אף ולא קאמר מאי לפי כבודו אף משמע דפשטיה מלתא דרב הונא משמע דווקא א"כ לא היה המקשן יכול לישב כ"א דלגריעותא קאתי שאם כבודה גדול מכבודו קוברין אותה לפי כבודו דווקא דיורדת עמו אבל אם כבודו גדול פשיטא דאינה עולה עמו וכן נראה מדברי רש"י ז"ל שפי' הא ודאי אינה יורדת עמו דאפי' למ"ד אינה עולה כו' ולמה לא פירש כפשטיה דכיון דאמר רב הונא לפי כבודו א"כ היא עולה עמו וכ"ש שאינה יורדת עמו כדפריך המקשן אי דאורח' מ"ט דת"ק משמע דפשיטא כמ"ש התוס' ז"ל אלא ע"כ ס"ל לרש"י דלפי כבודו נוכל לפרש לגריעותא ולכן סבר המקשן כיון דנוכל לפרש דברי ר"ה בדוחקא ודאי דווקא קאמר מדלא קאמר אף וא"כ פריך הא מהי תיתי דהא ליכא למ"ד וכדפי' רש"י עוד י"ל דקשה ליה למקשן אי ס"ד רב הונא אף קאמר ה"ל למפסק כר"י דמתני' סתם ולמה קאמ' מלת' באפי נפשיה אלא ע"כ לגריעות' קאתי או אפי' למעליותא ס"ל דעולה עמו גם יורדת עמו ולכן פריך הא מהי תיתי.

ומשני דהא קמ"ל עולה עמו פי' דממתני' לא שמעינן מידי ולא ידעינן איך קאמר ר"י אי ס"ל דגם עולה עמו או לא ס"ל רק דאינה יורדת עמו ומיירי באורחא דידה ולא אורחיה דידיה וכדס"ד דמקשן ולכן קאמר מלתא באפי נפשיה לאשמעינן פירושא דמתני' וכיוצא בזה אמרי' לקמן פ' אלמנה דקאמ' מילתא באפי נפשיה וקמ"ל שינויא דמשנינן שינויא הוא ובכמה דוכתי עוד י"ל דקמ"ל דעולה עמו לעולם אפי' הלך למ"ה ואינו אצלה וכמ"ש התוס' גבי ירידה דזה הוי רבותא טפי כשהוא אצלה ואינה יורדת עמו דכשאינו אצלה לא הוי רבותא כולי האי דלמה תרד עמו אם אינו אצלה ה"ה איפכ' הוי רבותא להפך דאם הוא אצלה פשיט' דעולה עמו אלא אפי' אינו אצלה נמי דהכי צ"ל ע"כ לפי' התוס' דגרסי איפכ' וק"ל והשת' א"ש מאי דקשה קצת למה ליה לתרצן לשנויי דהא קמ"ל דמי בקש זאת מידו אלא עיקר קושי' המקשן היתה מאי קמ"ל מתני' היא כר"י וה"ל למפסק הלכה ולכן משני וק"ל: ע"ב ד"ה ורב אסי אמר אף לתרומה וק' לר"י דאפי' עולא כו' לא ידעתי מה ק' ליה לר"י ז"ל וכי גברא אגברא קרמית דרש"י ז"ל ס"ל נהי דעולא מפרש לחד לישנא דמשנה אחרונה חיישא לסימפון אבל ר"א ס"ל דאפילו משנה אחרונה לא חייש' לסימפון לא בהגעת זמן ולא במסר וטעמא דמשנה אחרונה ס"ל דבהגעת זמן

נמי חיישינן למזיגת כוס כדפריך התם א"ה אפילו הגיע זמן נמי ולא ס"ל למשנה אחרונה דדוכתא מיחד לה ואפילו מיחד מ"מ כיון שהיא עדיין בבית האב חיישינן למזיגה ולא עוד אלא דהא לחד לישנא לא אמרהעולה מעולם אלא רב שמואל ב"י ולהאי לישנא אפשר דגם עולא לא ס"ל משום סימפון אלא כמ"ש והא דפריך לקמן בשלמא לעולא קמייתא מזיגה בתרייתא סימפון לאו פירושה דלעולא ע"כ בתרייתא משום סימפון אלא ס"ל לרש"י דאלשונות פריך דחד לישנא אמרה משמיה דעולא וחד לישנא משום רשב"י וקאמר בשלמ' אם אמרה עולא לא תקשי לעולא אמשנה ראשונה כלום דמשנה ראשונה לא חיישא כ"א למזיגה ולא לסימפון אלא אם אמרה רשב"י קושיא וגם קושיא זו קאי דווקא אם אמרה רשב"י דאי לא אמרה לא קשיא לרשב"י דאפשר דס"ל דמשנה אחרונה אדרבה לא חיישא לסימפון כ"א למזיגה ומזיגה אי חיישינן איכא למיחש אפילו בהגעת זמן לרשב"י אפילו למשנה אחרונה וכמ"ש אלא במשנה ראשונה לא חיישא למזיגה כ"א לסימפון ומשנה אחרונה חזרה בה ואמרה איפכא ולכן פריך דווקא אי אמרה רשב"י ולעולם נוכל לומר דאין הכרח דמשנה אחרונה חיישא לסימפון אלא למזיגה חיישא ובזה נסתלקה קושיא השניה ג"כ: ועוד תמיה לי מאי קשיא ליה לר"י דנהי דלקמ' לכ"ע חיישא דמשנה אחרונה לסימפון היינו לפי המסקנא דאיתותב רב אסי דרב אסי הוי ס"ל משום מזיגה אפי' למשנה אחרונה ומקשו עליה ואיתותב ואתו עולא ורשב"י ופירשו כיון דע"כ אין הטעם משום מזיגה דהא במסר ליכא מזיגה אם כן מה טעם אחר יש ופירשו משום סימפון וזהו עיקר משא ומתן דשמעתין דהכא דפריך לרב אסי ולשאר אמוראי לסתור טעמ' מאי דקאמרי דמשנה אחרונה לא חיישא לסימפון כ"א למזיגה ואותבו' מברייתא דע"כ משנה אחרונה חיישא לסימפון וכדעולא וכמו שהקשה ר"י עצמו ולע"ד אומר בטח דאין כאן קושיא של כלום אח"כ עיינתי ומצאתי בדברי הרמב"ם ז"ל שפסק פ"ה מהל' תרומות כמשנה אחרונה וכתב הטעם משום שמא ימזגו הרי נתקיימו דברי שגם למשנה אחרונ' יכול להיות הטעם משום מזיגה דלא אמרינן דוכתא מיחד אלא שצ"ע למה לא פסק כעולא דאמר דמשנה אחרונה הוי הטעם משום סימפון: ונ"ל שהרמב"ם ז"ל סמך סוגיא דקדושין פ"ק דף י' דמסיק רבינא דר"י בן בתירא מייתי מק"ו דלא חיישינן לסמפון אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה משום דעולא ומדקאמר עד שתכנס לחופה משמע דהיינו כמשנה אחרונה וקאמר משום דעולא משמע דגם למשנה אחרונה חיישינן לדעולא וכמ"ש דלא ס"ל דמיחד לה דוכתא והתוס' הקשו התם קושיא זו ותרצו דלאו דווק' ושאר דברים שנראה מתוך דבריהם שהם עצמ' ז"ל לא נתישבו בהם ולשיט' זו הכל בא על נכון בלא שום פקפוק ונתחזקו דברי הראשונים שכתבתי דאמוראי נינהו ולא ס"ל כ"ע כעולא דחיישינן לסמפון למשנה אחרונה וא"כ רב אסי כרבינא ומ"מ צריכין דברי הרמב"ם ז"ל טעם למה פסק כר"י ב"ב דלר"י ב"ב מסקינן התם דכיון דלא ס"ל סמפון אלא דעולא ס"ל דמסר האב אכלה בתרומה והיינו כרב אסי ורב אסי איתותב בשמעתין ולקמן הוכחתי קצת דגם אביי בנדרים פ' נערה משמע דס"ל כפירוש האחרון של ר"י ז"ל דמפרש איפכא דבמסר ליכא סימפון ומזיגה איכא וא"כ רב ס"ל טעם דמזיגה וכמ"ש למשנה האחרונה ור"א טעם דסימפון ולית הלכתא כוותיה ולדברי ר"י צ"ל דרב ס"ל תרווייהו וק"ל ומיהו ק' לי לפי' רש"י למה איתותב ר"א לימא דאנא ס"ל כר"י ב"ב דבמסר

מותרת בתרומה וזהו קשה אף בלא תירוצי משמעתין דקדושין לפירוש רש"י דאמר התם דלר"י ב"ב מסר אוכלת בתרומה וצ"ל דברייתא זו דאיתותב ר"א מינה היא קאי על מתניתין דידן ור"א קאי ג"כ על מתני' דידן כמ"ש גם התוס' וא"כ איתותב דמתני' לא מיפרשא כדעתיה ולעולם ר"י ב"ב פליג אמתני' דידן וס"ל דמשנה אחרונה לא אסרה במסר כנ"ל ובקדושין פ"ק הארכתי יותר בע"ה: וכן מצאתי בדברי הר"ן ז"ל בנדרים פרק נערה דף ע"ב בסוף פסקא המתחלת א"ל אביי כתב וז"ל ולשמא תשקה נמי איכא למיחש דלאו דוכתא מיחד לה הרי כמ"ש: ד"ה ושמואל אמר לירושתה לא אתא לאפוקי כו' הנה רש"י ז"ל פי' בהדיא דממעט הפרת נדרים והנני אוסיף להפליא על דברי התוספות ז"ל ולא יכולתי לירד לסוף דעתם מה הקשו מתנא דבי ר"י הא תנא רבי ר"י אדאורייתא קאי דמייתי לה מקרא וסוגין דאמוראי מדרבנן קאי משום סימפון דסבר שמואל דאפילו תרומה דמדאורייתא אפילו ארוסה אכלה התקינו דלא תיכול עד החופה משום סימפון מכ"ש הפרת נדרים דאפילו מדאורייתא אין הבעל מיפר כ"א בשותפות מכ"ש דלא הכניסוה לרשותו שיפר הבעל לבד עד החופה משום סימפון שמא יהיו קדושי טעות ונמצא שעברה על נדרה דאין הפרתו כלום ולכן לא יפר ואפילו בשותפות לא יפר דאע"ג דשם ליכא למיחש לסימפון דאם יהיה סמפון נמצא שלא היה הפרת הבעל כלום ולא מיגז גייז ולא מקלש קלש שהרי איגלאי מלתא שלא היה בעלה ונשארה הפרת האב בתוקפו מ"מ מרשות האב ודאי יצאה במסירה וכמ"ש לקמן אי"ה וכ"ש ליטמא לה דחששו לסמפון ולא יטמא שמא יטמא בחנם ויהיה עבירה ולכן פירש רש"י גם בברייתא בד"א ליורשה להא מילתא לחודה ולכאורה צ"ע מה כוונתו אלא דלא תטעי מדקאמר אבל לתרומה דדוקא לתרומה לחודה בעינן חופה ולכן פירש דרישא הוי דווקא לא הסיפא דתרומה הוי רבותא טפי וכמ"ש ולפי דעתי מוכח הדבר בנדרים פרק נערה דף ע"ג דפליגי ר"א ורבנן ומייתי לה לקמן פרק אע"פ דר"א סבר כי הגיע זמנה ולא נישאת מפר הבעל וחכמים אומרים אין הבעל מפר עד שתכנס לרשותו וא"כ לפי דברי התוספות לעיל ד"ה לעולם דעד שתכנס לרשות הבעל לא משמע מסר כ"א כניסת חופה א"כ הרי ראיה ברורה כשמש דמסירה לחודה לא מהני לנדרי' וזה שיבוש לחלק בין עד שתכנס לרשות הבעל ותכנס לרשותו דאין הטעם כ"א משום דקתני עד וכן מוכח התם בגמרא דקאמר רבה ר"א ומשנה ראשונה אמרו ד"א ומדמה רבה תרומה ונדרים להדדי וא"כ תקשי לרבה דא"כ רבנן כמאן לא כמשנה ראשונה ולא כמשנה אחרונה כיון דמדמה תרומה לנדרים א"כ למה בתרומה הוי משנה אחרונה עד שתכנס לחופה והכא בנדרים הוי משעת מסירה ומדברי רבה משמע דר"א כמשנה ראשונה ורבנן כמשנה אחרונה וגם אביי לא דחי אלא בלשון דלמא ולא מוכיח ולטעמיך תקשי דרבנן ותנא דבי ר"י וגם מדברי אביי דדחי משמע דר"א ס"ל כמשנה אחרונה ונדרים שאני משמע דלרבנן הוי לעולם נדרים כמשנה אחרונה: ובזה מיושב מה שכתבתי דנדרים ותרומה שוין והתם מחלק אביי דהיינו לר"א אבל לרבנן הוי תרומה ונדרי' שוין וכמשנה אחרונה וגם מוכח התם דגם בנדרי' איכא למיחש לסמפון דאי לא תימא הכי יש להקשות למה ליה לאביי התם למדחי לר"א דשאני נדרים כדרב פנחס בלא רב פנחס לא דמי לתרומה דאיכא למיחש לסמפון ולבדקה חוץ לא שמה בדיקה אבל נדרים דליכא למיחש לסמפון אוקמה אדאורייתא ולעולם מדאורייתא הוי נשואה בהגעת זמן אלא ש"מ דגם בנדרים איכא

למיחש לסמפון ולכן צריך טעם משום דר"פ דכיון שנדרה על דעתו מפר לה ואביי ס"ל טעם דסמפון או אפשר דמתרץ למאן דס"ל סמפון וכן פי' הר"ן ז"ל התם בהדי' דעד שתכנס לרשותו דרבנן הוי שתכנס לחופה וא"כ צדקו דברי הטור י"ד בסי' רל"ד שכתב דמסר האב לא מהני.

כ"א מציאת האב אבל לא ליכנס לרשות הבעל ואמת דבריו דרבנן גזרו והוא ז"ל פסק כשמואל ור"ל ס"ל תרווייהו דווקא לחדא מילתא הוי מסירה כחופה וכחכמים דאמרי עד שתכנס לרשותו דהיינו חופה ואפשר דס"ל דגם רב ס"ל הכי דמאי דאמר מסירת' לכל היינו ליורשה ולמעשה ידיה ולמציאתה ולכתובה אבל מידי דאיכא איסור דאורייתא אם יהיה סמפון מודה רב דדמו לתרומה וכחכמים אבל רש"י ז"ל כתב בהדיאדגם ליטמא לה הוי בחופה הן אמת שלא כתב רש"י נדרים ואפשר דבהא ס"ל כחכמים מיהו לישנא דרש"י לא משמע הכי שכתב ולכל דבר איש כאשה צ"ל דאף דרב ס"ל ג"כ דעד שתכנס לרשותו הוי חופה דהא קאמר חוץ לתרומה ומתני' כמשנה אחרונה מ"מ בנדרים ס"ל דאף דבכלל דברי חכמים ליכא כ"א חופה מ"מ מסירה הוי שם כמו חופה כיון דגם רבנן ס"ל דע"ד בעלה נודרת לא חשו כ"כ לסמפון אבל שמואל ור"ל דאמרו חדא מלתא אם איתא דגם בנדרים ס"ל ה"ל למימר נדרים דהוי רבותא טפי כיון דבכלל דברי חכמי' ליכא כ"א חופה כמתני' דהכא: וזה אמת ויציב בלי פקפוק ונסתלקה תמיהת הב"י הנ"ל והתימא עליו שכתב לקושיא דמתני' משמע תכנס לרשותו מסירה ולא ראה דברי התוס' דכאן שתכנס לא משמע כ"א חופה אף כי הביא סוגיא זו ודברי התוס' בדבור זה ואישתמיטתיה דברי התוס' ועו' תימא עליו שהביא דברי הר"ן לסיוע ואישתמיטתיה דברי הר"ן דפ' נערה שהבאתי לעיל דכתב בהדיא עד שתכנס לרשותו עד שתכנס לחופה גם למטה פסקא המתחלת והא דאמר כתב ורבנן סברי כו' כי מפרנס לה נמי לא על דעתיה נודרת עד שתכנס לחופה ומיהו כיון שנכנסה לחופה אפי' חופה דרבנן כו' הרי מבואר בדבריו דפירוש המשנה היא חופה הן אמת כי בפ' ואלו נדרים דף פ"ט כתב דמסירה הוי כנשואין שזה הביא הב"י ז"ל ראיה מדבריו ויש לתמוה למה הביא מדברי הר"ן ולא הביא מן התלמוד גופיה דקאמר התם לאתויי עפר האב כו' דאין הבעל מפר בקודמין דמזה למד הרמב"ם ז"ל בפי"א מהל' נדרים שהביא ג"כ דין זה והנה הרב הב"י ז"ל הביא ראיה מדברי הרמב"ם ז"ל ולא הביא מדברי התלמוד שהרי אין בלשון הרמב"ם ז"ל יותר מדברי התלמוד שכתב שאם מפר האב כו' אין האב יכול להפר שהרי יצאה מרשותו ולא הבעל שאין הבעל מפר בקודמין ונראה שלמד הב"י מדכתב שאין הבעל מפר בקודמין משמע הא נדרים שנודרת אחר המסירה מפר וזה מוכח מדברי התלמוד ג"כ שגם בתלמוד קאמר הכי אבל נ"ל שאין ראיה משם דאין כוונת התלמוד כ"א לפרש דזה הכלל דאין מפר בקודמין לאתויי מסר אפי' אם יכול להפר אח"כ כגון הא דאמרינן לקמן פ' אע"פ איכא בינייהו קבל מסר והלך ופי' רש"י אם קבל המומין עליו דאז ליכא למיחש לסמפון דאז מותרת גם בתרומה ומפר נדריה אפ"ה אין מפר בקודמין דהיא אשתו גמורה אלא שחכמים החמירו משום סמפון ועשאוה כארוסה והיינו לחומרא אבל לקולא שיפר עם האב בקודמין לא דמרשות האב ודאי יצאה במסירה וא"כ אף דלסימפון ליכא למיחש כיון שקבל מ"מ כיון שאין שותפות האב אין הבעל מפר דמה שהארוס מפר בקודמין היינו משום שותפתיה דאב כדאית' שם ריש פ' נערה המאורסה

אבל מסר האב לחודה לא מפר ולא נחית התלמוד כ"א לפרש דזה הכלל מרבה אפי' אי איכא הפרת הבעל מכאן ולהבא וכה"ג איכא טובא בתלמוד ובזה נתישבו דברי הר"ן שלא יהיו סותרין דברי הר"ן דנערה ואפשר שזה ג"כ כוונת הרמב"ם ז"ל אלא שקצר והביא לשון הגמר' כדרכו ולדברי רש"י י"ל עוד דסוגי' דהתם כרב ולשמואל ור"ל זה הכלל לאתויי כמ"ש אלא שדברי הטור אין נ"ל לפרש כן דכיון דסוגיא דתלמודא הוה כרב משמע דהלכתא כרב וכללו של דבר דברי רש"י כני' הם ואין כאן תפיסה עליו והרב הב"י ז"ל תירץ בענין אחר דלא קשיא מתנא דבי ר"י דשם לא מוכח כ"א דיצאה מרשות האב אבל שתכנס לרשות הבעל לא מוכח מידי וכן משמע מדברי הטור אלא דמדברי רש"י לקמן לא משמע כן שכתב היאך אני קור' בה כו' לפי' בא כתוב זה ולימדך שלא תקרא לה בית אביה אלא בית אישה כו' משמע בהדיא דהיא ברשות בעלה ומ"מ הרווחנו בתירוץ זה לישב השגת התוס' לקמן ד"ה היאך על רש"י ז"ל ועי' לקמן: דף מ"ט ע"א ד"ה ואימא ה"מ ומה שפי' בקו' כו' קשה דאי אמתניתין כו' כבר ישבה רש"י ז"ל שכתב וכיון שלא נפקא לן מסירת שלוחים כו' פי' לדבריו דהא ע"כ לאו ממשמעותא דבית אביה נפק' דהיינו בית ולא בדרך דא"כ אפי' בלא מסירת שלוחים ואפי' אי פירושו מאן לימא לן דכשמסרה לשלוחים לא ברשותו היא עדיין אלא ע"כ מיתורא דקרא נפקא וא"כ דייק דאוקמא קרא היכא דמסרה ואפקה מרשותו אבל היכא דהדרה חזרה לרשותו דתפסת מרובה תפסת ובמאי דתוכל לאוקמא רבויא שלא למעט טפי עדיף וכמו שפי' רש"י לעיל ג"כ ד"ה ואימא פרט דייק אם מעטת כו': וכבר הרגיש מהר"ש נר"ו בזה ודחאה באמרי פיו דהא כתב רש"י שאינו קושיא כ"כ דמשמע מדבריו שהיא בעיא גם קושיא קצת כיון דלא נפקא לן מיתור' דבית אביה וליכא קרא אחר המפורש יותר א"כ למה תנן במתני' סתמא: כמ"ש רש"י בהדיא ואפי' אם היתה בעיא לא ק' כלום דה"ק כיון דלית לן קרא כ"א הדא יתורא מי נימא דמתני' לאו דווקא שהיא ברשות הבעל אפ"ה חזרה כיון דליכא ילפותא כמ"ש או יש ילפות' אחריתי ומתני' דווקא אבל בלאו הכי מהי תיתי נימא דמתני' לאו דווקא: ד"ה היאך אני קורא בה וק' לר"י דמלזנות בית אביה נפקא נ"ל דבהא נצטרך לסברת הב"י ז"ל דמלזנות בית אביה לא נפקא לן אלא שאינה ברשות אב משעת מסירה אבל מאן לימא לן שהיא ברשות בעלה ואתא קרא ונדר אלמנה להורות שהיא ברשות בעלה דאם אינה ברשות בעלה א"כ גם בשעת מסירה טרם שנעשית אלמנה היה נדרה קיים כיון שמרשות אב יצאה ולרשו' הבעל לא נכנסה עדיין אלא שמדברי רש"י ז"ל לא משמע קצת כן שכתב איני יודע היאך אני קורא בה בית אביה או בית אישה ויש לישב דאין כוונתו ז"ל שתקרא בית אביה שיהא אביה מפר דזה ודאי לא ס"ד דמלזנו' בית אבי' נפקא אלא הכוונה דעדיין שם בית אביה עליה לענין שלא תכנס לרשות בעלה לא לענין שיהא מפר דלע"ד גם לפי' ר"י תקשי איך אמר תנא דבי ר"י היאך אני קורא בית בעלה כו' כיון דנתארמלה איך תקרא בית בעלה אלא ע"כ צ"ל דעדיין שם בית בעלה עליה שלא נתרוקנה רשות לאביה במיתת הבעל ה"נ ל"ש עוד יש לתרץ דע"כ לא גמרינן נדרים מסקילה דהא גבי סקילה מאורסה בסקילה א"כ נקראת בארוסין בית אביה וגבי נדרי' בארוסין יצאה מרשותו ואפי' נאמר דאתי בק"ו דאם ארוסין שנקרא שם בית אביה אפ"ה במסירה לא נקרא בית אביה מכ"ש נדרי' דמארוסין נפקא מרשותי' מ"מ כיון דמיתור' נפק' כמ"ש א"כ דלמא גזירת הכתוב הוא

דאם מסרה לנשואין לא תהא בסקילה דומיא דבתולה ולא בעולה שפירושו בעולה אפי' בלא נשואין כדאי' בסנהד' פ"ד מיתות ובקדושין פ"ק אע"ג דגבי נדרים אין חלוק בין בתולה לבעולה ולעול' היא ברשות אב וא"כ גבי מסירה נמי נימא הכי דאע"ג דהקפידה תורה שלא מסרה עדיין מ"מ עדיין היא ברשותו אלא ע"כ לא גמרי מהדדי והא דאמר רבא ההוא כבר פסקה דבי ר"י דמשמע דגמרי מהדדי היינו כיון דגלי קרא בסקילה דמסירה הוי כנשואה וגם בנדרים מוכח מהאי קרא דהוי ברשות הבעל במסירה א"כ כיון שהן שוין ילפינן מנדרים כי היכי דגבי נדרים מהני מסירה והוי ברשותו אפי' חזרה ה"ה בסקילה אבל לכולה מילתא לא ילפינן והכי איתא בכמה דוכתי וק"ל: ד"ה ונדר אלמנה תימא דהא איצטריך כו' נ"ל דבנדרים לאו מיתורא מייתי לה אלא ממשמעותיה דאסרה על נפשה דהא אסרה על נפשה כתיב כמה פעמים בפרשה בנשואה ובנערה וא"כ כיון דגלי קרא בנשואה כיון דאזלינן בתר אסור הנדר ה"ה איפכ' דהא בהא תלי' כדאית' התם וא"כ יתורא ל"ל אלא ע"כ אורחיה דקר' הוא ונפק' ממשמעותיה ואפילו תאמר דאתי מיתור' ואשר אסרה על נפשה לשום דרשא אחריתי אתי מ"מ קרא דנדר אלמנה הוא מיותר דנכתוב להאייתורא דאסרה על נפשה גבי נשואה ימה לא הוי גם איפכא כמ"ש וכ"ת הניחא לר"ע וגם לרב חסדא דאמר דמתני' אתי' כר"ע שפיר אבל לר"י וכן אביי דאמר דמתני' כר"י א"כ מבעי קרא דונדר אלמנה עד שיהא הנדר בשעת אלמנה דהא לא שמעינן מנשואה דלא כתיב גבה אלא נשואה ילפינן מאלמנה דהא בהא תליא כמ"ש ועוד דהא תנא דבי ר"י ברור דס"ל כר"י דהא בכמה דוכתי פריך מתנא דבי ר"י אר"י והתו' הניחו בתימ' קושיא זו: י"ל דגם לר"י ממשמעותיה נפק' דממילא ש"מ אבל עיקר קרא לכדתנא דבי ר"י וכן משמע קצת התם דאמר אביי דמתני' כר"י מתני' דתלי נפשה ביומי כו' ואי ס"ד דקר' אתי להכי לאשמעינן שיהא חלות הנדר בשעת אלמנה אלא ש"מ לאו מיתור' אתי ויש לדחות דגם ר"י דריש אשר אסרה על נפשה וא"כ סתרי קראי אהדדי ומוקמינן חד לתלי נפשה ביומי וחד לנשואין לכך נראה דוודאי לכ"ע עיקר קרא אתי שיקום עליה הנדר כדמשמע פשטיה דקרא ודיוקא דר"י ממלת נדר דלכתוב אלמנה וגרושה כל אשר אסרה יקום עליה דהא קאי אכל מילי גם אשבועה נדר ל"ל ש"מ שיהא נדר בשעת אלמנה וכולה להכי לא את' דא"כ לשמעינן להאי יתורא גבי נשואה ולא צריך קרא שלם להכי וכמ"ש לעיל והכי איתי' בכמה דוכתי דא"כ נכתוב להאי יתורא באידך קרא א"נ נפק' ליה מדסמיך נדר לאלמנה דהל"ל ואלמנה כי תדור כמו שכתוב לעיל ואשה כי תדור ש"מ למסמך נדר לאלמנה ולהכי לחודה לא אתי דנכתוב לעיל ונדר אשה בבית אביה וכו' וק"ל: דף נ' ע"א ובת תריס' לתענית' עד לא היה צריך לפרש כן לעד"נ דרש"י ז"ל ס"ל דמניקת' דאביי לאו דינא קמ"ל וכי היא תפסוק הלכת' כמאן ותכריע בין האמוראים אך היא הגידה לאביי שאין התענית מזיק לה וראוי' להשלים מבת י"ב וכן אינך בר שית למקר' ר"ל ראוי לקרות מקר' ולא יחלש מזה כדאמר רב קטינא אח"כ דבציר מבר שית חלש ורצין אחריו כו' וכן בר י' למשנה וזו היא דרכה של מניקתו של אביי לאשמעינן דברים כאלו ברוב התלמוד לא לפסוק הלכתא וא"כ הוכרח רש"י לפרש דהאי דאמרה בתנוקת משום שהיא בריאה לא לדינא אלא דאביי קמ"ל דילפינן מינה כיון שהיא בריאה להשלים ראוי הוא לחנכה ולפי דעתי יש להוכיח קצת דאם לדינא וכדפי' ר"י ז"ל למה אשמעינן בתינוקת ולא בתינוק לפי

שניו דלכאורה הוי בתינוק רבות' טפי דאע"ג דהוי בן י"ב שנה דהוי גדול שנה יותר מתנוקת אפ"ה אין מחנכין אותו בהשלמה מדרבנן ומה בכך שהתינוקת ממהרת בשתי שערות אבל השת' דקמ"ל תינוקת דלא שמעינן מינה תינוק דדלמא דדוקא תינוקת אין משלמת שהיא עדיין בת י"א שנה משא"כ תינוק שהוא בן י"ב אבל לדברי רש"י א"ש דקמ"ל דתינוקת משלמת בשנת י"ב מפני שהיא בריאה ולא תינוק ומה שכתב ר"י ז"ל דדומיא דאינך נ"ל דרש"י ז"ל ס"ל דגם אינך הוי כך דאמיה דאביי לאו דינא קאמרה אלא שהתינוק לא יחלש בכך ומתני' דאבות דינ' קאמרה שאין האב מחוייב ללמדו קודם שש ויום א' ומניקתו של אביי קאמרה שאם לומד מקר' בשנת שש' אין מזיק לו ובלאו הכי צל"ע דאי אמיה דאביי הוי כמתני' וכי אביי מתני' קמ"ל ועוד מה צריך אביי ללמוד ממניקתו ולמה לא למד ממתניתי' ואפשר דקמ"ל כמ"ש התו' לפני זה דזה הוי בר שית ויום אחד אבל העיקר חסר וצ"ע: דף נ"ד ד"ה בת אנוסה מהו תימא דאנוסה כו' לעד"נ לתרץ דפשיטא אי רב ס"ל כאנשי יהודא א"כ אין כאן בעיא דהא אם ירצו היורשין ליתן לה כתובתה פוטרין אותה וכ"ש כאן שנתן לה בחייו כסף קנס' שהוא במקום כתובתה כמ"ש לעיל אלא אפילו אי ר"פ ס"ל כאנשי גליל מ"מ לא עדיפא הא מתבעה כתובתה בב"ד דלית לה מזוני כדאית' לקמן וכן זו תבעה קנסה בחייו שהיא כתובתה ואין לה מזונות ואע"ג דאפשר לחלק דתבעה כתובתה היינו טעמ' משום דגלי דעתה דבעי לאנסובי ואין זה מיגר אלמנותיך כמ"ש רש"י ז"ל פרק השולח דף ל"ה מ"מ י"ל דבעינן דוקא שיהא ניכר דלא בעי לאנסובי משום כבוד בעלה ולכן כתב לה מזונות כל ימי מיגר שלא תנשא לאיש משום כבודו וא"נ אם יש לה כתובה מדלא תבעה כתובתה אמרינן דמשום כבוד בעלה היא מעכבת ואפי' אם נתפייסה או כיחלה ופרכסה מ"מ מדלא תבעה כתובת' אמרינן דעדיין לא בעי לאנסובי וזהו הטעם דבעינ' תביעה בב"ד דשלא בב"ד אמרינן עוד מדלא תבעה בב"ד לא הסכימה דעתה לגמרי אבל אם אין לה כתובה אין לנו ראיה דהיא מעכבת בשביל כבוד בעלה ושמא אם תמצא ההגון לה תנשא מיד ואין זה מיגר אלמנותיך שפירושו שתמשך באלמנו' ומאן לימ' לן דמשכה שמא לא נזדמן לה הגון בהא אמרינן פשיט' דאין לה מזוני: אף על פי פרק חמישי שם ע"ב ד"ה ולתובעת כו' כבר כוונתי לדעת הרב הג' הרמב"ן ז"ל שהביא הר"ן ז"ל בשמו דמיירי אי גבתה כתובה כבר פירש שלא תבעה עיקר כתובתה בב"ד רק גבאתו שלא בב"ד וק"ל ויש לה עדיין מזונות לרבנן דעדיין הוא מקצת ואם אח"כ תבעה תוספת בב"ד הפסידה כתובתה וע"ש ולי נראה עו' דמכרה כתובתה מיירי אפי' שלא בב"ד כדאיתא לעיל ואהא פליגי רבנן וס"ל דלא אמרינן מקצת כסף ככל כסף והיא עובדא דרבא לקמן דתפסה כסא דכספ' משמע שלא בב"ד אבל תובעת י"ל מדבאה לב"ד ודאי גלתה דעתה לאנסובי ואין לה מזונות וזהו שדקדק הרי"ף ז"ל שפי' כפירוש רש"י וכתב ל"ש תובעת כתובה ול"ש תוספת וק"ל.

ועוד י"ל דנהי דתוספ' הוי ככתובה היינו שנקרא ג"כ כתובה מאן לימא לן שהוא והעיקר הכל כתובה אחת תימא שאם תבעה תוספת אינו אלא מקצת כתובה אלא אמרינן שכל א' הוי כמו כתובה שאם תבעה עיקר כתובה נקרא' תובעת כתובתה כיון שתבעה כל עיקר כתובתה וכן התוספת שכ"א בפני עצמו הוי ככל הכתובה: דף נ"ה ד"ה ולשבועה פ"ה לענין ע"א ולא א"ש כו' ואני אומר דרש"י ז"ל ס"ל דאפי' אם גם בחוב דעלמא הוי

דינא הכי מ"מ לא ק' כלום דאין כוונת ר' ינאי שהתוס' דומה לכתובה ולא לחוב אלא כוונת ר"י דלא תימא שהיא מתנה ואינו חוב עליו ככתובה וא"כ לא היתה נשבעת כיון דיהיב לה במתנה דוגמא דאמרינן גבי עוברת על דת וכן גבי שבת דס"ד שתגבה כיון דיהיב לה במתנה: ועוד דגבי שבועה הוי רבותא טפי דס"ד דלא בעי שבועה כיון שהוסיף לה הוא מדעתו ואינו חיוב עליו ודאי לא פרע לה כ"כ מהרה קמ"ל דהוי ככתובה ואין הכי נמי אי הוי כחוב הוי נמי דינא הכי אלא דקמ"ל דלא תימא שאינו חוב כלל וקאמר האמת שהיא ככתובה דלמה לו לאמר שהיא כחוב כיון שהיא כתובה ועוד דמדברי רש"י משמע ברוב אלו הדברים דר' ינאי קאי אכל דיני כתובה דתנינן במתני' או דאתמרא במימרא דכל דינין השנוין שם במשנה אכתובה או אתמרו במימרות אמוראין הוי גם תוספת בכלל המשנה או המימר' ולכן קאמר שהיא ככתובה דגבי כתובה תנן לה לקמן ואפילו בשבועה פ' כל הנשבעין תלי לה לשאר שטרות בכתובה וכן מאן דמשוה שאר שטרות היינו דשאר שטרות הוי ככתובה וא"כ קאמר ר"י דגם תוס' הוי ככתובה וא"כ קאמר ר"י דכל דיני שבועה השנוין בכתובה ה"ה בתוס' ועו' כיון דשאר הדינין לא שייכין כ"א בכתובה ולא בחוב א"כ קאמר ר"י גם אשבועה שהיא ככתובה דלמה יעשה מזה ענין בפני עצמו לומר שהוא כחוב כיון שגם בכתובה הוי דינא הכי: ד"ה גר' כפירוש ר"ח כו' הנה רש"י ז"ל וכן הרי"ף ז"ל כגרסא זו לכך נראה ליישב דגבי ארעא קאמר יחד לה שפירושו שעשאו אפותיקי וכתב לגבות מזה כדפירש רש"י אבל בלא אפותיקי אפשר דצריכה שבועה אע"פ שיחדן לעצמו והבטיחה לגבות ממנה מ"מ כיון שהיא קרקע אמרינן שמא התפיסה צררי שתגבה ממטלטלי אבל מטלטלי' אפילולא כתב לה שהן אפותיקי אלא שיחדן לעצמו והבטיחה שתגבה מהן אמרינן שלא התפיסה צררי אחרינא כיון שיחדן כבר והקצה אותן לכתובה ולכן קאמר גבי ארעא יחד לה ופירש"י שכ' לה כו' וגבי מטלטלין כתב סתם המיחד מטלטלין ולא הזכיר שכתב לה כלום וגם לא הזכיר שיחד לה רק המיחד מטלטלין עו' נ"ל דגבי מטלטלי' קאי גם אמלת' אחריתי כגון מטלטלי' שהכניס' לו בנדוני' שגם זה הוא כתובה כדאי' לעיל והן בעין נוטלתן בלא שבועה דכיון שהן בעין לא התפיסה צררי ע"ז דאע"ג דביבמות ריש פרק אלמנה פליגי אמוראי וס"ל לחד דיכול הבעל לסלקה במעו' היינו כשרוצה לסלקה אבל בסתמא אמרינן דלא סלקה ונוטלתן כך ולפי זה צריך לפרש ליתנהו בעינייהו כפירוש הרי"ף דר"ל שהן עצמן אינן בעין אלא מכרן ולקח מטלטלין אחרים בעדם והיא ידיע כמ"ש ז"ל בפ' אבל אם אבדו כפירוש רש"י פשיטא דבעי שבועה דמה לי אם הוציאם ונתחייב מעות או אבדו שהוא חייב באחריותן ואימא התפיסה צררי ולא דמי ליחד מטלטלין דשם כיון דיחד כבר לא חזר והתפיסה צררי אבל מטלטלין דצאן ברזל שהן באחריותו למה לא יתפיס' צררי אם אבדו שנעשה חייב כיון שלא יחד לה לכתובה וזהו פירושו לפי ע"ד ולכן לא פירש כפירוש רש"י ז"ל: ע"ב ד"ה שאם אמר פיר' בקו' וקשה נ"ל לפי מאי דאיכא דגרסי גבי עובד' דרב פפא הוה מסיק בי חזאי כמ"ש התוס' בב"ב דף ע"ז ודף ק' א"כ מוכח ע"כ דהטעם הוא משום מטבע דאל"כ מאי מייתי ראיה בב"מ דף מ"ו דסביר' ליה לר"פ דאין מטבע נקנה בחליפין דלמא הא דאקני ר"פ אגב ארעא היינו משום שהיתה הלואה ולא היו המעות בעין וכמ"ש התוס' דהא להא גרסא ע"כ מהני בהלואה אגב קרקע ואע"ג דמדברי רש"י ז"ל עצמו בב"מ משמע דזוזי דר"פ פקדון הוו וא"כ לא גרס מסיק

ע"ש מ"מ ס"ל לרש"י כיון דהלואה נקני' אגב קרקע כדמוכח מההוא עובדא דר' אבא פרק הגוזל עצים דף ק"ד דשם י"ל דהיתה גרסת רש"י מסיק וכן מוכח לע"ד שם מלשונו ד"ה שכיב ר"א כו' ואי אנסי מינך באורחא וריהט' דשמעת' פירושא הא דתבעי יתמי מיניה אי איתנס באורח' משום דכיון דבטל שליחותו א"כ עדיין המלוה חייב באחריותו כדאית' ספ"ק דגיטין דאם אינו שליח המלוה ונתנו לו חייב באחריותו ורחוק לפרש דהטעם הוא משום שומר שמסר לשומר דכיון שנתנו לו ע"פ המלוה שצוה ליתנו לו אלא שמת ונפלו זוזי קמי יתמי למה יתחייב משום זה הרי כיון שצוה ליתנו לו אם כן היה נאמן לו והגע עצמך אם השומר מסר לשומר שהיה נאמן אצל המפקיד כההוא דסבת' פרק המפקיד ומת המפקי' קודם הנתינה ולא ידע הנפקד שמת המפקיד וכי תעלה על דעתך שיהא הנפקד חייב נגד היורשין אם נאנס אע"ג שנגד אביהם היה פטור זה לא שמענו בשום מקום אדרבה כתבו הפוסקים שהוא נפטר מאחריות לגמרי והב' קם תחתיו ואפילו נאמר דס"ל לרש"י כמ"ש הטור בסימן ע"ב דגם אפילו אם הראשון פטור מ"מ אם אין להב' לשלם חייב הראשון לשלם מ"מ ברור דאין הראשון חייב כ"א על מה שהיה חייב בתחלה קודם שנתן ליד השומר הב' דהוי עדיין כמו שומר עליו לענין זה אבל להתחייב יותר מבתחל' לא ס"ד כיון דלא פשע בנתינתו לשומר הב' וא"כ למה כתב רש"י שהוא חייב באונסין אם נאנס בדרך והלא אינו אלא פקדון דנהי דחייב באחריותו אם נתבטל השליחות דהרי הוא כמו שנשאר בידו והוא חייב על כל מה שהיה חייב כשהיה בידו אבל שיתחייב יותר זו אינה תורה כיון דלא הוי שומר שמסר לשומר וכמ"ש אלא ע"כ אמלוה קאי א"כ ע"כ אין הטעם משום דאינו בעין דא"כ גם אגב קרקע לא היה מהני וכמ"ש התוס' אלא ע"כ צ"ל הא דמהני הוא מטעם תקון חז"ל שתקנו שיוכל להקנותה כמו מכירת שטר או מתנתו דמשמע פ' מי שמת דהוי דרבנן וכמ"ש התוס' פ' הספינה דף ע"ו וכן כתבו דף ע"ז גבי הרשאה וא"כ ס"ל לרש"י דאי לאו מטעם מטבע הוי נקנה אפילו בסודר מטעם תקון חז"ל דאין חלוק בין קרקע לסודר לענין זה דאם סודר לא מהני גם קנין לא היה מהני אך לי הצעיר ק' דא"כ לפירוש רש"י ז"ל ס"ל לרב דאין מטבע נקנה בחליפין דהא בי רב משמיה דרב אמרי לה ובב"מ קאמר רב ולא חד אמר מטבע נעשה חליפין כו' א"כ לא מסיי' התם מי אמר נעשה ומי לא ולמה לא מסיי' מהא דרב כיון דרב אמר דאין נקנה כ"ש דאין נעשה כדאית' התם וכמ"ש התו' התם בהדיא ואפשר דרש"י ז"ל ס"ל דאע"ג דאין נקנה יכול להיות דנעשה דהא דאין נקנה הוי הטעם משום דלהוצאה נתנה ולא הוי בעין ומשו"ה הפקיעו כל דין חליפין ממטבע אפי' של פקדון כיון דגבי פקדון נמי פעמי' נתנה להוצאה כגון אם לא הפקיד אצלו צרורין דק"ל ישתמש בהן כדאית' פ' המפקיד לפיכך תקנו שלא יהא חליפין במטבע זכר לדבר פי' רש"י כן ריש פ"ק דקדושין כיון דאשה לא מקנה נפשה בפחות משוה פרוטה הפקיעו ממנה כל דין חליפין אבל נעשה חליפין דלא שייך האי טעמא אפשר דס"ל לרב דנעשה הטעם שפירש רש"י משום דאין מטבע נקנה הוא ג"כ טעם של התוס' אלא דלרש"י ס"ל דאפי' אם היתה ההלואה עדיין בעין לא מהני ולכן פירש מטעם מטבע דאע"ג דהיא בעין מ"מ להוצאה ניתנה ואע"ג דבב"מ פריך ר' אבא לעולא דאמר אין נעשה חליפין מנקנה בחליפין י"ל דר"א שמיע ליה לעולא דס"ל תרווייהו אבל לרב דלא שמיע לן יש לומר שיש חלוק ביניהם: דף נ"ו ד"ה אמר רב כו' לע"ד נראה דרש"י ז"ל

הוקשה לו דאם רבינו היינו רבי איך פליגי אמוראי בהדיה כדאית' אח"כ על כן צריך לפרש דהאי איתמר ה"ל כמו הא דאמרינן בגמר' דפלוני מתני לה או בהאי דוכתא מתני לה בלא גברי ובהאי דוכת' מתני לה בגברי וא"כ ר"י בר אבדימי פליג אהאי איתמר דלעיל דלא מסיים מי מהם אמר כך או כך והוא אומר דרב ס"ל בהדיא הלכה: ד"ה הרי זו מקודשת כו' בסוף הדבור כתבו ובקונדרס פי' שם כו' ואני עיינתי שם בפי' רש"י ז"ל ונלע"ד לפרש דאין כוונת רש"י מטעם שקדשה כבר דלא נזכר שם כלל דיהב קדושין כלל דנימ' מתנ' על מה שכתוב בתורה הוא דלא נחית לשמירה כלל ונעשה כמו א' שהוא שומר מעצמו בלא שום תנאי דפשיט' שאינו שומר כלל והמקצת שקבל עליו קבל עליו ולא שהוא שומרו אבל בקדושין אין שייך לומר דלא נעשית אשתו שכיון שאמר הרי את מקודשת אפי' אחר התנאי הרי היא אשתו דאין אישות לחצאין כמבואר שם בהדי' בדברי רש"י וכיון שנעשית אשתו ע"כ אין התנאי כלום משא"כ דלא נעשה שומר כלל וזהו דברי התוס' לעיל ג"כ ואין להקשות א"כ למה ליה לרש"י להזכיר כלל דשומר לא נחית לשמירה עד דמשיך תיפוק ליה בלאו הכי מהאי טעמא דפרישי' י"ל דרש"י בא לפרש לישנ' דתלמודא דקאמר דמעיקר' לא שעביד נפשיה ולא קאמר דלא שעביד נפשיה משמע שבתחלה קודם שנעשה שומר לא שעביד נפשיה ותלמוד' רבות' קאמר דאע"ג דבשעת התנאי אמר הריני שומר ע"מ שלא אתחייב מ"מ דבור זה אינו כלום עד דמשיך ואז התנה מעיקר' ואמר שלא ירצה לירד ולעשות משיכה להיות שומר כ"א זה מקבל עליו ונמצא לא נחית לשמירה כלל ולפי ע"ד הדבר מבואר שם ברש"י דאל"כ למה ליה לרש"י דאין אישות לחצאין ע"ש: ועי"ל דרש"י ס"ל דאפי' אם התנאי קודם למעשה שאומר ע"מ שאין לך עלי שאר כ"ו את מקודשת מ"מ כיון שהכל נאמ' בדבור א' והמעשה תלי בתנאי מקרי מתנה על מה שכתוב בתורה משא"כ בשומר כיון דלא נחית לשמירה עד דמשיך ולא נעשה שומר בדבורו שדבר עם התנאי בבת אחת א"כ כיון דהתנה מעיקר' והדר נחית לא נחית כלל בתורת שומרין כ"א על המקצה שקבל וגם זה מבואר ברש"י שם ואע"ג דגם בקדושין אין בדבור כלום כ"א בנתינת הקדושין מ"מ כיון שהנתינה צריכה להיות בשעת הדבור כנודע ואז נעשה התנאי הוי מתנ' על הקדושין שהרי אומר על תנאיאת מקודשת ועוד כיון דבקדושין בעינן נתן הוא ואמר הוא א"כ גם האמירה הוי התחלת הקדושין ואז הוי התנאי משא"כ.

בשומרין אע"ג דבשעת התנאי אמר על תנאי אינו נעשה שומר מ"מ כיון שאז אין בדבורו נעשה שומר אלא אח"כ ואז לא ירד בתורת שומרין כלל כ"א על המקצת דאטו אם בתחלה תבעו להיות שומר ואמר אי אפשי להיות חייב ואח"כ ירד מעצמו יהיה חייב כיון שלא קבל עליו שמירה ה"נ אע"ג דבתחלה אמר הריני שומר ע"ת כך וכך מ"מ כיון דבתחלה עדיין אינו שומר עד דמשיך ואז אמרינן דעל תנאי נחית משא"כ בקדושין כיון דבשעת התנאי היא מתקדשת ואמ' שהוא מקדש' על תנאי הוי מתנ' על מש"ב ועוד נראה לתרץ דאפי' אם הפי' כדברי התוס' ז"ל י"ל דס"ל לרש"י דאין תנאי זה דומה לשאר תנאים לענין שצריך שיהיו בו כל דיני תנאים המפורשי' פ' מי שאחזו דכל התנאים הוא שאומר אם תעשה כך וכך או אם אעשה כך וכך משא"כ הכא לא הוי תנאי רק שמתנה שלא יתחייב לה מה שראוי להיות חייב ומגרע זכותה וכן בשומרים למוכר שדה ע"מ שלא יתחייב באחריות או כיוצ' בזה שאינו רק שפוטר עצמו ממה שהוא ראוי להיו' חייב

ואין זה ענין לתנאי כלל ודומה לקרע כסותי שהביאו התוס' שאמר ג"כ ע"מ לפטור ושם פשיטא דלא שייך כלל תנאי כפול לע"ד אלא זה ע"מ הוא לשון המורגל בכל דבר שאדם עושה אדעת' דהכי אע"פ שאינו תנאי כמו פ' בן סורר גבי התראה ע"מ כן אני עושה וא"כ לא בעינן דיני תנאי כגון כפול ותנאי קודם למעשה והן קודם ללאו ונתישבה עוד קושית התוס' שהקשו בתחלת הדבור גם מה שהקשו פ' מי שאחזו דף ע"ח ד"ה דתנאי ומעשה בד"א ופי' שהתנאי סותר המעשה ומדברי רש"י לא משמע כ"א כפשטי' ולא קשי' כלום מההי' דאתרוג דהת' לא שייך תנאי אלא שאין נותנו לו במתנה גמורה כ"א לצאת בו ונתנו לו לזמן משא"כ גבי גט למאי דס"ד דע"מ לא הוי כמעכשיו ואין נותן לו הנייר עתה להתגרש בו שהרי אינה מגורשת עד אחר החזרת הנייר רק שנותן לה לתנאי שאם תחזרי לי תהא מגורשת זהו מקרי תנאי גמור ואין ה"נ בגט אם אמר הילך גטך ויהא שלך להתגרש בו ואח"כ תחזירי לי זה תנאי אלא שאין נותנו לה לעולם כ"א לזמן מגורשת כדמסיק התם לרבי דאמר ע"מ כמעכשיו דמי ולא צריכינן למימר דהוי כתנאי בדבר א' ומעשה בדבר אח' כדמשמע מפי' התוס' שם בקדושין ובבבא בתר' דלא הוי תנאי כלל ואם יגזור השם בחיים אאריך בדיני ודו"ק: דף נ"ח ד"ה קוביוסטוס כו' פ"ה גונב נפשות ולא משמע הכי פ"ק דבכורות כו'.

קושיא זו ראיתי שהקשו התוס' ז"ל בכמה דוכתי על רש"י ז"ל ובעניותי לא יכולתי לירד לסוף דעתם הלא שפיר קאמר גונב נפשות כיון דכתיב בקע לגלגולת לשש מאות אלף כסף וגו' א"כ גונב נפשות ולא גבה מהגנובין כלום אלא שבתחלה אומר הכתוב שהגביה היה ציווי המקום לגבות מת"ר אלף ולא נתכוין ההמון כ"א לקנתרו בדברים כדאית' התם וה' יודע כי אחרי כתבי זה מצאתי שתרצו התוס' כן פ' המוכר פירות ומ"מ הוספתי קצת ביאור על דבריהם ומה שהקשו קושי' השניה הנה רש"י לא כתב דרובי גונבי נפשות אלא שסתמן גנבים הם וכוונתו דסתמן גנבים הן או גונבי ממון או נפשות וכן כתב הרשב"ם ז"ל פ' המוכר פירו' בהדי' רוב' עבדי הכי איתנהו או גנב או קוביוסטו' א"כ כיון שידעת שאין גם אחד מהם טוב או גנב או קוביוסטוס אפי' נאמר דרובן גונבי ממון ומקצתן נפשות מ"מ כיון שידעת שהוא גנב קבל הכל דמ"ל גניבת ממון או נפשות ואינו יכול לומר דממון אני מקבל ונפשות איני מקבל כיון שהוא בחזקת גנב אין חלוק בגניבה ומא' יבא לחבירו וע"כ צ"ל כן לפי' הרשב"ם שכתב כן בקושית המקשן דפריך מ"ט לאו משום דרוב' הכי איתנהו ר"ל לא כולם וע"ז פי' גנב או קוביוסטוס וא"כ אין כאן רוב לא בגניבת ממון ולא בנפשות וא"כ גם לרב תקשי נהי יל בתר רוב' מ"מ אין כאן רוב נפשו' נהי דבכלל נפשותדא י"ל הוי ממון מ"מ איפכ' תקשי וא"כ לימא ממון קבלתי נפשות לא קבלתי אלא ע"כ כמ"ש והרמב"ם ז"ל פ' ט"ו מהל' מכירה כתב ג"כ כפירש"י וסיים בדבריו שכל העבדים בחזקת שיש בהן כל הדיעו' הרעות ור"ל כמ"ש דאע"ג דאין רובן גונבי נפשות מ"מ יש בו דעה רעה ואם יבא נפש לידו לא יחזירנה וא"כ אם מצאו האדון שגנב נפש כבר ידעת שדעתו רעה ולא יחזור גם מעבירה זו: שם הנהו קלא אית להו כבר יישבתי שפיר בע"ה פ"ק דקדושין: שם ע"ב ד"ה במעלה לה מזונו' הנה רש"י ז"ל לא פירש כן ונ"ל שרש"י אינו מחלק בין לישנא דניזונת או מעלה לה מזונות ושניהם פירושן שהוא נותן לה מזונות והיא אינה רוצה ולע"ד היה נראה דיותר קרוב בלשון שהיא ניזונת ממש מלישנא דמעלה לה דקאי אדידיה ויש לפרשו

שהוא מעלה והיא אינה רוצה אבל ניזונת משמע שהיא ניזונת דהא קאי אדידה ולפי האמת נוכל לפרשו שהאמת שהוא זנה והיא ניזונת אלא דתנא קמ"ל דאם היא רוצה עושה ואוכלת משלו ועיקר רבותא דתנא כדרב הונא ולפי דעתי יש קצת הכרח דאם אינה ניזונת כלל שאינה רוצה איך סליק אדעתיה להקדיש מעשה ידיה כיון שאינה רוצה לאכול משלו אלא ע"כ שהיתה ניזונת עד הנה ולכן הקדיש מעשה ידיה וקאמר דאם היא רוצה אינה נותנ' לו מ"י ורבותא קמ"ל דס"ד כיון שהיתה נזונת עד הנה והוא הקדיש ליהוי הקדש ולא תוכל לחזור בה כיון שכבר עשה מעשה ע"ז והקדיש קמ"ל: דף ס' ד"ה יכול עד ותימ' לר"י דמנ"ל לאוקמ' כו' הנה גם רש"י ז"ל הביא גירסא זו ונלע"ד לישב דס"ל לתלמוד' דבשר וחלב מחד קרא נפקי דשקולין הן דאע"ג דבש' יש בו צד חמור דאיסורו שוה בכל מחיים מ"מ גם חלב יש בו צד חמור דהחמרת בו בטומאתו שכן מטמא שלא בהכשר דמשקין עלולין לקבל טומאה משא"כ בשר צריך הכשר וכמו שמתחיל בברייתא לדון איסור מטומאה וא"כ גם בחלב החמיר בטומאה יותר מאוכל מה שאין כן דם שיש בו כל החומרות ולכן צריך קרא: שם ע"ב ד"ה וא"ר נחמן כו' אין לפרש כו' הנה רש"י ז"ל פי' בהדיא משום גזירה אטו אשה ולי הצעיר תימא גדולה לפירושו ז"ל דא"כ מה ענין ברייתא דהבחנה לענין זה והלא אין דומות זו לזו אלא כי אוכלא לדנא דהא התם ליכא טעמא כלל בעקרה וזקינה ואינך ואפ"ה אסירי והכא לא גזרינן אלא מטעמי דכתבי התוס' הא לאו הכי לא אסירי ולעד"נ דרש"י ז"ל ס"ל דהאי אינו סתמ' דתלמוד' פריך ליה ורב פפי ואינך אמוראי לא ידעי הא דשרי ר"נ וס"ל דמאי דאסר ר"נ הוא מטעם גזירה דלא פלוג בין אשה לאשה ופריך רב פפי דבלא ההיא סברי הא מברייתי' וסתמ' דתלמוד' פסיק דלא דמי לברייתי' אלא טעמ' אחרינ' איכ' הכא כדכתבי התוס' והכי ס"ל לרש"י כהלכת' כדכתב בהדיא ושינוי' דתלמוד' לעיל הוא לפי שיטת האמת דלא הוי משום לא פלוג אלא דתלמוד' מפרש מלתא דר"נ כי היכי דלא תקשי אהדדי אבל אינהו לא ידעי להא דר"נ עי"ל דוודאי ר"נ לכל הדעות לא ס"ל טעמא אחרינ' כ"א מטעם שמא תגמול אלא דרב פפי פריך גם אר"נ והלא בלא האי טעמא אסור מטעם דלא פלוג ומסיק תלמוד' דלית הלכת' כרב פפי אלא יש חלוק בין הברייתא להא אלא דאסור מטעם דר"נ ונ"ל דס"ל לתלמוד' בשלמא לענין הבחנה אי שרית להאי אשה אתי למשרי בכל אשה אחרית' דליכ' היכר' משא"כ הכא איכ' הכירא דלהאי אית לה ילד ולהאי לית ליה ומיתה קלא אית לה ולא אתי למטעי דאית לה ילד עדיין: דף ס"א ד"ה הכניסה לו קצת תימא כו' לעד"נ דיש לישב דמה בכך שאין הבעל מרויח דהם אמרו והם אמרו דחז"ל תקנו מעשה ידיה משום איבה דמשמע שהיה ראוי לתקן לה מזונות בלא מ"י אלא דחשו משום איבה שיאמר הבעל אינך עושה צרכי הבית ואני זן אותך ואני מחויב לשכור שפחהלצרכי הבית אבל אם היא הכניסה שפחה לעשות צרכי הבית אף אם הוא זנה מ"מ כיון שהיא עושה מלאכת צרכי הבית רק בעד מזונות בלבד בלא שכירות לא חשו חכמים לאיבתו דתוכל לומר אם אין אתה זן אותי אתה מחויב לשכור שפחה ולזונה ועתה הכנסתי לך בעד מזונות שלי בלא שכירות ולא מבעיא למאי דכתבי התוס' ז"ל לקמן דכל מלאכות השנוין במשנה אם אינה ניזונת פטורה מכולם אלא אפי' אם חייבת בשאר מלאכו' ואינה פטורה כ"א מעשות צמר: מ"מ לא הבנתי קושיא זו כיון דתקנת חכמים

הוא לא תקנו כ"א היכא דאין לו מי שיעשה צרכי ביתו אבל אם היא מכנסת לו לא תקנו דהא איכא תנאי דס"ל דלעולם אין אשה אלא לבנים.

ואין להקשות דמ"מ מאי פריך המקשן תימ' עיילית לך איתת' דלמה לא פטרוהו חכמים מכל וכל בשפחה זו כיון שזנה די"ל דפריך דמאי נפקא ליה מינה כיון שע"כ זנה וכי לנקום ממנה הוא בעי כיון שהשפחה תוכל לעשות כל מלאכו' למה ליה מלאכות אשתו כלל תעשה השפחה כל מלאכות וכן הוא מיושב לר"ל דס"ל דמעשה ידיה עיקר ומזוני תקנו תחת מ"י וק"ל: דף ס"ד ודיני חליצה ויבום בהחולץ פי' הקונדרס כו' ואר"י דמה שהביא ראיה כו' נלע"ד דרש"י ז"ל ס"ל כיון דנפקא לן מקר' ובקר' לא כתיב מוכה שחין אלא שאין חוסמין אותה דמשמע שיש לה טענה ואין מזיחין אותה וממילא כל טענו' משמע וכ"ת דנוקי אמסתבר אטענה גדולה א"כ בורסי מנ"ל דפשיט' דמוכה שחין היא טענה גדולה יותר מבורסי שהיא הקטנה שבכולן השנוין שם במשנה כך נ"ל ראיית רש"י ואם קושית ר"י ז"ל הוא דאין ה"נ דמן התורה אין כופין באמתלא כ"א במוכה שחין וההיא מעשה דבורסי הוא דרבנן דהם תקנו כי היכי דתקנו גבי בעל לכוף אותו להוציא כך כופין ליבם לחלוץ נ"ל דרש"י ס"ל דא"כ לאו תקנת חכמים היא דהא אמרינן פ' החולץ דף מ"א דכל העולה ליבום עולה לחליצה ואפילו רבנן לא תקנו חליצה אא"כ אפשר ליבם כדאית' התם בהדיא אם לא במקום דלא אפשר והיתה צריכה לעגן לעולם כמ"ש התוס' ורש"י שם וא"כ גבי בורסי כיון שהיתה יכולה לקבל בורסי גבי אחיו ס"ל לרש"י דלא היו חכמים מתקנין חליצה לעקור דברי תורה דאין חליצה אלא במקום יבום משום טענה קלה דלך אי אפשי כיון דחזינן דקבלה בורסי ואפשר דגם מוכה שחין ושאר מומין לא היו מתקנין כיון דלא תתעגן שאינה יכולה להתיבם כגון מחמת אסור' כי הנך דהתם אלא מחמתה דהיא אינה רוצה לקבל מומיו מחמת זה לא הוי עקרי ד"ת דתשב ותתעגן דהא לא מיפקדא אפריה ורביה וכיוצא בזה כתב הרא"ש ז"ל גבי מורדת דמאיס עלי דאין כופין דמ"ש הרמב"ם ז"ל דאינה כשבוי' שתבעל לשנוי לה אינה טענה דתשב ותתעגן כו' אלא ע"כ התם בבורסי הוי הטעם משום אמתלא דמן התורה אין חוסמין אותה ומ"ש במשנה אמרו חז"ל היינו שחז"ל אמרו שהיא אמתלא דלא תימ' דלאו אמתל' היא כלל כיון שרגילה בבורסי ואפ"ה אמרו חכמים שהיא אמתל' וכ"ש שאר אמתלאות: מציאת האשה פרק ששי דף ס"ו ד"ה והא כי אתא וקשה דמאי פריך נראה לישב דרבא שהקשה ומה העדפה הקשה הכי ומה העדפה כיון שהוא מעשה ידיה היה סברא שיהא שלו דכיון דתקנו חז"ל מעשה ידיה לבעל והוא זן אותה עבורם אין לחלק ולדקדק עמו אלא ליתן לו הכל אפ"ה א"ר עקיב' לעצמה מכ"ש מציאתה דאינו תחת מזונות לפרעון כ"א משום איבה ואח"כ הקשה מדמחלק רבין בין העדפה שלא ע"י הדחק ובין ע"י הדחק א"כ ע"כ לאו מטעם דלא חלקו חז"ל ונתנו לבעל כל מ"י בפרעון מזונות דא"כ אפי' ע"י הדחק נמי הוא מ"י דכיון דשניהם אינן בכלל מ"י שתהא דעתו עליהם כמ"ש לעיל דף מ"ז שיזון אותה עבורם דאין נראה לומר דעל העדפה שלא על ידי הדחק דעתו עליהם ולא על העדפה שעי"ה דכיון דאינה מחוייבת להעדיף פשיטא דאין דעתו ע"ז והוי כמציאה דאתי מעלמא וא"כ שלא עי"ה מ"ט היא דידיה אלא ע"כ הטעם דשלא עי"ה כיון דאת' לה בלא טורח איכ' איבה וכדאמרינן ריש פ"ק דקדושין.

דאי אשמעינן קידושיה לאביה משום דלא טרח' בהו יש לה איבה וישנאנה אם לא תתן. משא"כ ע"י הדחק.

וא"כ ה"ה מציאתה דאת' בלא טורח. ומשני מציאתה כעל ידי הדחק דמי דאין האיבה גדולה כ"כ ע"ז ומאי דקאמר פלוגת' דר"ע ורבנן נ"ל דה"פ דמאי דמציאתה דומה להעדפה שע"י הדחק בזה הוא פלוגת' דר"ע ורבנן דגם רבנן דפליגי אר"ע במציאה מודו ליה בהעדפה שעי"ה דלעצמה הוי אך פליגי במציאה אי הוי כע"י הדחק ומה שהביאו לתרצן לתרץ הכי.

דק' ליה כיון דאמר ר"ע דאפי' העדפה דמ"י הוא וראוי להיות לבעל כמ"ש אפ"ה הוי לעצמה. מכ"ש מציאתה.

ולרבנן קשה איפכ' כיון דקאמרי אפי' מציאתה לבעלה כ"ש העדפה. ולכן תירץ דהנהו רבנן דבריית' כר"ע ס"ל דהעדפה לעצמה אך פליגי במציאה אי הוי כעי"ה.

ור"ע ג"כ קמ"ל דלא תימ' דהוי כהעדפה שלא עי"ה וק"ל: ונ"ל עוד דרש"י ז"ל ס"ל דלר"ע לא תקנו תחת מעה כסף כלום דהא ע"כ הכא מיירי שמעלה לה מעה כסף וכדפי' התוס' ז"ל לעיל פ' אע"פ דף נ"ט ומוכרח הוא דאי לאו הכי למה סברי רבנן דהעדפה שעי"ה לבעלה הוי הא משמע לעיל דלכ"ע אם אינו מעלה לה מ"כ דידה הוי אלא ע"כ מיירי כשמעלה לה וה"ק בשלא ע"י הדחק אפילו ר"ע מודה דתקנו אפי' בלא מ"כ דאיכא איבה כיון דאת' בלא טורח אלא בעל ידי הדחק פליגי דס"ל לר"ע דלא תקנו לו כלום תחת מ"כ ורבנן סברי דתקנו וא"כ בהא מיושב למה ליה דקאמ' פלוגת' דר"ע ורבנן דק' ליה בשלמא לר"ע הוי כהעדפה עי"ה דשניהם אין באין לתשלומין וגם אין בהן איבה אבל לרבנן דהעדפה באה לתשלומין למ"כ וגבי מציאה לא מצינו תנא בעולם שיהא באה לשום תשלומין דגבי העדפה לעיל מצינו סוף פ' אע"פ משא"כ מציאה וא"כ למה תהא מציאה כהעדפה שעי"ה לרבנן ולכן אמר דפלוגתא דר"ע ורבנן היא דלרבנן לא הוי כהעדפה אלא מילת' אחריתי היא ותקנוה רק משום איבה וא"כ בהא מיושב בדרך אחרת מלבד מה שכתבתי לעיל לתרץ קושי' שהקשו התוס' בדבור שאחר זה דמשמע דמעשה ידיה הוי משום מזוני ומציאתה משום איבה והכ' משמע דמציאתה תחת מזונות ולפי דרכינו א"ש דהכ' לר"ע קאי דלדידיה כל העדפו' לא הוו כמ"י דלהוי תחת מזונו' או מ"כ אלא העדפה שלא עי"ה תקנו משום איבה וא"כ היה קושית המקשן כי היכי דחש ר"ע בהעדפה שלא עי"ה לאיבה ה"ה ליחוש במציאתה ומשני דמציאה כהעדפה עי"ה דמי ואם כן דוקא לר"ע דאין שייכות להעדפה במעשה ידיה כלל מדמי מציאה להעדפה דלענין איבה דמו להדדי כיון דגם העדפה לר"ע לא הוי כמ"י ולא שייך בה תשלומין אבל לרבנן דהעדפה הוי בכלל מ"י ותקנו' תחת מ"כ אה"נ דמציאה לא דמי להעדפה כלל וביבמות ע"כ לרבנן קאי דלר"ע כל אשה מציאתה לעצמה וק"ל: ואין להקשות מנ"ל למקשן גם למה ליה לתרצן למימר דהוי כעי"ה דלמ' ר"ע ס"ל דהעדפה שלא עי"ה הוי כמ"י ותקנו תחת מ"כ וא"כ לא דמי למציאה.

י"ל דס"ל דאין לחלק בין ע"י הדחק ללא ע"י הדחק כ"א לטעם דאיבה דבהא איכ' איבה ובהא לא. משא"כ אי הוי תקנת תשלומין אין חלוק כיון דבשניהם אין דעתו עליהם רק

שחז"ל תקנו אין לחלק ולעיל לא הקשה מחמת מ"כ כ"א כיון דהוי מ"י אין לחלק ביניהם אף אם לא תקנו תחת מ"כ וכמ"ש.

ועו' יש לתרץ קושי' הראשונה דרב' דהקשה ומה העדפה דמ"י הוא על העדפה שע"י הדחק הקשה כמו דמסיק לפי האמת וזה הוי מ"י אבל העדפה שלא ע"י הדחק כיון דבקל בלא טורח את' הויכמו שמצאה מציאה ולא הוי בכלל מ"י ולהכי פריך שפיר דגבי מ"י שייך איבה יותר מבמציאה דכיון שהוא זן אותה דעתיה על מ"י.

או אפשר דפריך דראוי לתקנו תחת מעה כסף שתשלם לו ומקפיד אם היא מקפדת עמו ולא תתן לו המותר והיינו דווק' בהעדפה שע"י הדחק דשכיח הוא שאם תטרח ברור שתעדי' משא"כ בלא טורח לא שכיח שתעדיף והוי כמציאה וכמו שפי' רש"י ז"ל ריש פ"ק דקדושין ואי אשמעינן מ"י משום דטרחא בהו כו' ופי' רש"י ז"ל ודעתיה עליה כו' דשכיח כו' אבל שלא ע"י הדחק כיון דאין דעתיה עליה ולא שכיח לא הוי כמ"י כלל אלא הוי כמציאה ואפשר דאפי' רבנן מודו בהא דלא הוי כמ"י אלא הוי דבעל כמו מציאה דלא שייך מ"י בהא כמ"ש ואם תקנו הא משום איבה כיון דבקל את' ה"ה מציאה כע"י הדחק דמי.

והמקשן דפריך והא כי את' רבין פריך ארב' גופיה דהיכי מייתי רבא מציאה מק"ו מהעדפה והא בהעדפה שלא עי"ה גם ר"ע מודה דבעל הוי' א"כ שייכ' איבה יותר בהעדפה שלא עי"ה מעי"ה דלר"ע שניהם לא הוו כמ"י אלא איבה הוי בלא עי"ה יותר כיון דבקל את' לה ומציאה הוי כהעדפה שלא עי"ה.

ומשני דמציאה הוי כעי"ה וא"כ פריך רבא דאם העדפה דראוי להיות כמ"י אפ"ה אמר ר"ע לעצמה מכ"ש מציאה: שם ד"ה אלא מעתה בייש כו' תימ' כו' נ"ל דהמקשן ס"ל דע"כ טעם ר"י בן בתיר' לא הוי משום דגם הבעל נתבייש בבשת' דא"כ ניתיב לו בשת שלם וכמו שהקשה הר"ן ז"ל וסברא היא דאטו אם בייש י' בני אדם יפטר בבושת א' ואם אין לו בושת למה ימעט מחלקה כיון דאין נותנין הבשת כ"א בשבילה: ואין לומר דס"ל דאין כאן בושת הבעל כלל אלא שהוא זוכה בשלה מטעם דתקינו לו חכמים.

כמו מציאתה דא"כ כולו תהא שלו אלא ע"כ טעמא דר"י דס"ל דאע"ג דהבעל לא נתבייש מ"מ שייך לו דמי בשת אשתו כיון שהיא שלו והוא צער לו או משום שהוא מזלזל בו כשהוא מבייש דבר שלו וכמ"ש לקמן דאם מביישין לאדם דבר שהוא שלו כיון שצער לו שייך לו דמי בושת ומ"מ בושת שלם אין נותנין לו כיון דלא נתבייש וא"כ הוא אינו ממעט מבשתה שאינו נוטל רק מה ששייך לו והא דאין נותנין לה בושת שלם.

זה כבר תירץ הר"ן ז"ל ע"ש דכתב דאין בושתה מרובה כשהיא ברשות הבעל ולא שייך לה יותר א"כ אין נותנין להבעל מחלקה כלום אלא דשייך לו בשת מטעם שכתבתי. או אפשר דהמקשן הוה קשה ליה גם אאשה למה לא יתנו לה כל בשתה וחדא מינייהו פריך דס"ל להוכחה דהבעל אינו נוטל מחלקה דלמה יטול וכמ"ש.

אלא צ"ל שזה שייך לו וכמ"ש ולכן פריך ולפי המסקנ' א"ש גם אאשה כיון דגופה היא הוי הכל בשת א' כמ"ש א"כ אפי' סוסו נמי כיון שהוא שלו נהי דפטרה תורה ליתן לבהמה בשת מ"מ חלקו למה יפסיד מה ששייך לו אם מבייש דבר שהוא שלו ומשני

דלעולם הטעם כמ"ש ואה"נ אם נתבייש הסוס שייך לו בושת אלא שהסוס לא נתבייש דלא בר בושת הוא וכיון שלא נתבייש הסוס הוא אינו מצטער ופריך מבגדו דודאי צער לו שרקק בבגדו ולמה פטר מכלום.

ומשני דלית ליה זילות' כו' פי' כדאית' בגמר' פ' החובל דף פ"ו משום כסופא הוא או משום זילות' ופי' רש"י ז"ל שזלזל בו בפני רבים אע"פ שלא שם על לבו כגון שביישו ישן ומת ולא הרגיש וה"נ נ"ל פירושו דאע"ג דאין לו בשת. מ"מ כיון שזלזל בו שייך לו בושת ולא בושת שלם אלא המותר מאי דלא יהיב לה והא דלא פשיט שם דע"כ משום כיסופא הוא דמשום זילות' לא שייך בושת שלם כמו הכא.

י"ל משום דלמסקנ' לא צריכינן להאי אלא הוי טעמ' משום דהיא גופיה וביישם ביחד והוי כמו שבייש אדם א' אלא שנותנין לא' יותר מחבירו לפי בושתו בסתר נתביישה היא יותר ובגלוי להפך ודוק: שם ע"ב ד"ה וענו כו' למעלה לא ענו כו' זה שלא כפי' רש"י ז"ל שפי' בהדי' שגם כאן היה בעלה חי ונ"ל דרש"י מתרץ דהכא ענו אחריה משום דקופה של בשמים שייך פסיקה באשה שתחת בעלה כמו באלמנה שהרי החתן מקבל עליו לפי פסיקת הנדוני' לכל מנה ומנה ולכן ענו אחריה שיקוים בבנותיהן תחת בעליהן אבל לעיל דאין פוסקין לציקי קדרה כ"א באלמנה וכולי סוגיא דלעיל דאין פוסקין יינות לאשה כו' הכל על אלמנה הבאה ליזון מנכסי בעלה כדמשמע בעובדי דמייתי בתר הכי אבל אם מתגלגלת עמו לא שייך פסיקה וכן במשרה ע"י שליש נראה דאין פוסקין כ"כ כמו באלמנה כמו בשתיה שאין נותנין לה שלא בפני בעלה כמו בפני בעלה וא"כ משום כך לא ענו אמן ועוד היאך יענו אמן אם ישרו בנותיהן ע"י שליש שאינו מצוי: דף ס"ז ד"ה גמלים של ערבי' נ"ל דרש"י ז"ל ס"ל דזה לא שייך אגבית כתובה דאם משא ומתן שלה' היו בגמלים ודאי שהיה ממעות מזומנים שהיה להם וקנו בעדם א"כ הל"ל כמו למטה דהני ארנקי שלהם גובה פרנא מהם וכמו שפי' רש"י לקמן לפי שבעלי סחורה הן ואפשר שהיו מגדלין גמלים עדרים עדרים ומוכרין וכן תותבי דבי מכסי צ"ל שהיו עושין שמלות מצער שלהם ולא שנשאו ונתנו בהם לקנות ולמכור.

ורש"י ס"ל דהוי דומי' דבשמים של אנטוכי' ועו' דלשון פרנ' הוא לשון ריוח כמו דאמרינ' ס"פ נערה פרנא ליתמ'. אלא דלקמן א"א בע"א ואפשר דגם לקמן הוי פירוש' ריוח אלא כוונת רש"י דלא את' לאשמעינ' דגובה הריוח דהא מתני' היא אלא רב' קמ"ל דגובה כתובה מהן דגם הריוח הוא בכלל כתובתה כדאית' ברש"י בהדי' במתני' שכותב הריוח בשטר הכתובה אלא דבמתני' קתני דהיא גובה הריוח ר"ל מקרקעי ורב' קאמר דבמחוז' היא גובה מן הארנקי הריוח וממילא שמעינ' דגובה כתובה מהן דהריוח הוא ג"כ כתובה אלא איידי דקיימי אמוראי אחרינ' אפרנ' קאי איהו אכתובה: ועוד קשה לי דאי הכל אכתובה קאי כפי' התוס' אין ענין זה שייך לכאן כ"א בשאר מקומות דאיירו מדינין אלו דהא דברי ר' ינאי בבשמים של אנטיכי' לא הוי מטעם דאסמכתייהו עלייהו אלא מטעם דהשכר מצוי מהן כמו מכספי' ולכן פי' דקאי אריוח אלא דמייתי מלתיה דרבא הכא דאיירי ג"כ בפרנ' דגובה מהן וכמ"ש ומה שהקשו ז"ל דלמה לא אמר הרי הן ככספי'.

די"ל דכל א' מן האמוראין קמ"ל רבות' אע"ג שאין נושאין ונותנין תמיד במקום זה כמו דאינך ולא הוי, השכר מזומן ככספי' אפ"ה כיון שנושאין בה תמיד מוסיפין ריוח דאי

לא תימ' הכי מאי קמ"ל הני אמוראי פשיט' מ"ש מבשמים של אנטוכי' אלא ע"כ כמ"ש או שאין הריוח גדול מהן כ"כ מ"מ כיון שעיקר סחורתן היא מוסיפין ולכן לא קאמרי הרי הן ככספי' דאע"ג שאינן ככספי' מ"מ מוסיפין: דף ס"ח ד"ה מאי לאו בפרנסת הבעל.

קצת קשה לרש"בא כו' פליאה בעיני למה הניחו הדבר אפי' בקצת קשה והלא בכמה וכמה דוכתי תרצו ז"ל בענינים גדולים דהוי למימר ולטעמך ועוד מאן לימא דהאי כיצד אתרווייהו קא דלמ' אפרנסה לחוד קאי דבמזונות לא צריך לאשמעינן דלא תלוי באב כיון דחייבים בתנאי ב"ד אבל פרנסה אין תלוי אלא בדעתו וכמ"ש בדבור שאחר זה ובהא צריך לאשמועינ' דאין שמי' באב אלא בנכסי': ע"ב ד"ה ומי אמר רבא הכי קשה לרשב"א כו' נ"ל לתרץ דגם המקשן ידע דיש לתרץ הא דקא מיתזנ' מינייהו ולכן לא ק' מרבא כלום אבל ממתניתין פריך שפיר דס"ל דדיוק' דמתני' קאי דומיא דקטנה דהיא מתזנא מינייהו דלא מיבעיא לפי' ר"ח ז"ל שהביא הרב המגיד ז"ל פי"ט מהל' אישות וכן הר"ן ז"ל הביא בשם הרשב"א ז"ל דקטנה לא הפסידה מזונותיה באירוסין דדוק' נערה הפסידה ופשיט' לי דה"ה לנשואין דזיל בתר טעמייהו שכתבו שם עיי' עליהם אלא אפילו לדברי הטור ז"ל שכתב בסי' קי"ב דה"ה לקטנה.

מ"מ הביא בשם הרמ"ה ז"ל דאם נתארס' לדעת האחים לאו כל כמינייהו להשיא עצהלהפסידה מזונותיה. ובזה לא נמצא שום חולק ומתני' מיירי שהם השיאוה וא"כ יש לה מזונות ואהא דייקינן קטנה אין לה הא גדולה ויתרה: דאין לומר דמתני' קתני רבות' דגבי קטנה אפילו אי לא מיתזנ' כגון שפסקו עם הבעל לזונה אפ"ה יכולה להוציא.

דא"כ ה"ל למיתני דגם מזונות יכולה להוציא ולמה קתני דינ' דיליה אפרנסה כמו תנא דבריית' דקתני גם דינ' דמזונות אלא ע"כ תנא בסתם קטנה מיירי וכמ"ש. ומשני דהא כדאית' והא כדאית'.

דקטנה איירי בסתם קטנה ודיוק' בגדולה איירי ג"כ בסתם גדולה דלא מתזנא כשניסת ומשום הכי ויתרה. ועי"ל דדייק מדשני ליה הא דמחי כו' משמע שאין שום חלוק אחר ביניהם דאם היה חלוק ביניהם בין מיתזנא ללא מיתזנא איבעי ליה לפלוגי בין משנה לבריית' בהא ולישני לי' דתרוויהו מיירי בלא מחי והא דמיתזנ' כו' כיון דלא מחי לחודה לא סגי אלא בהצטרף לא מיתזנא א"כ יכול לשנויי בהא לחודה וכמו שהקשו התוס' בדבור שלפני זה ולא היה נראה לו דווק' דאיבדו מזונותיהן דהתנא דינ' קמ"ל דאין האחין מחויבין לזונה ולעולם מיירי דזנין מרצונם והתרצן דחי דאף על גב דרב נחמן לא שני ליה מכל מקום רבא קמ"ל דיש חלוק ודוק: דה ס"ט ע"ב ד"ה המשליש עד ולא דק לעד"נ דאין כוונת רש"י ז"ל רק לפרש דלא תימ' והיא אומרת מיד כשהי' פנויה עדיין דנאמן בעלי משמע שיש לה בעל ולכן פירש שהיא אומרת כשיש לה בעל.

אבל אין כוונתו נישואין אלא ארוסין. ולא בא אלא למעט קודם שנתארסה ואפשר שזהו גם כן כוונת התוס' ז"ל בהשיגם עליו שר"ל דלא דק בלישניה: המדיר את אשתו פרק שביעי דף ע' ד"ה המדיר פ"ה כו' וקשה דפריך בגמ' כו' גם לקמן ד"ה שהגיעו זמן השיגו וק' דא"כ כו' ולי היה נראה בתחלה לישב הכל דרש"י ז"ל ס"ל דבכל תקנה דרבנן הקדש מפקיע כדאמרינן פרק אע"פ ולא אלמוה לשעבוד' דאשה בשום מקום כמו שהקשו התוס' לעיל פרק אע"פ מפרק אלמנה דיבמות כ"א לשעבוד' בבעל כדאית' פרק אע"פ.

והא דפריך לעיל מבעל אאשה היינו אמזונות שתקנו תחת מעשה ידיה ואם אלמוה רבנן לשעבודא דידיה שלא תוכל להפקיע ע"כ גם הוא אינו יכול להפקיע מזונותיה דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתם שהוא יפקיע מזונותיה והיא תתן לו מ"י על כרחה ואף כי כופין אותה להוצי' מ"מ עד שכופין להוציא טוב היה לתקן שלא יפקיע כיון שהוא שלה תחת מ"י כדפריך לקמן סוף פרקין עד שכופין להוציא כו' והכא לא שייך לשנויי אין אדם דר עם נחש כו' כיון שלא יכול להפקיע כלל וזהו לישנ' דקאמר אלמ' דמשעבד' ליה כו' ה"נ כיון דמשעבד לה כו' ר"ל כי היכי דמשעבד' ליה ה"נ הוא לה אלא שלשון רש"י לא משמע הכי שכתב לקמן ד"ה שהגיע זמן כו' דמדאוריית' לא משעבד לה משמע דנשואה משעבד לה דאל"כ למה ליה האי טעמא והא גם המשא ומתן דנשואה לא הוי מטעם דאוריית' רק מטעם הנ"ל ע"כ נראה דרש"י ז"ל ס"ל דהמקשן דהכ' פריך למ"ד מזונות דאוריית' דבדינ' דמתניתי' לא מצינו תנאים חולקין בדבר זה ומשמע דד"ה היא ולא עוד אלא דר' יוד' דאמר בישראל חדש א' יקיים משמע דס"ל דמזונות דאוריית' בבריית' דלעיל פרק אע"פ ובכמה דוכתי הרי את מקודשת ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה כו' ר"י אומר בדבר שבממון תנאי קיים ופי' רש"י דבר שבממון שאר כסות א"כ ס"ל דשאר הוא מזונות דלמ"ד מזונות דרבנן ע"כ דריש כר"א בר יעקב דאמר שאר' כסותה לפום שארה תן כסותה וא"כ ליכ' בקר' כ"א דבר שבממון והיכי קאמר ר"י בדבר שבממון דמשמע דדבר שלא בממון מודינ' לך והא ליכ' מידי אחריני וגם נ"ל דס"ל לרש"י דר"י לא דריש כמתנית' דרב יוסף דאמר שאר זה קרוב בשר דא"כ לא נשאר דבר שבבמון כ"א כסו' לבד ובהא לא שייך לישנ' דבר שבממון כו' דה"ל בכסו' תנאו קיים כיון דלא הוי כ"א כסו' לבד ודבר שבממון משמע כל מה שהוא ממון משמע דאיכ' עוד מילתא.

אחריתי תיתי מהי תיתי מ"מ מדברי רש"י מוכח דר' יודא ברור דס"ל דשאר הוא מזונות וכמ"ש דלא כרב יוסף וא"כ ס"ל מזונות וא"כ פריך שפיר דהא ר"י לת"ק דיוציא ויתן כתובה לכל חד וחד כדאית' והא משעבד' ליה כו' ולא עוד אלא. דר"מ משמע דלא פליג בבריית' עם ר"י לפרש שאר כסות ועונה בענין אחר דבהא לא פליגי וא"כ סתם מתני' דר"מ היא כדשקיל וטרי לקמן בהא שמעת' תקשה כמו שאכתוב.

אלא דלעיל פרק נערה גבי מזונות דאוריית' כתבתי דר"מ ס"ל דרבנן. יהיה איך שיהיה מ"מ פריך שפיר דודאי גם המקשן ס"ל דקונם מפקיע מידי שיעבוד דלא אלמוה רבנן כ"א לשעבוד' דבעל אלא דפריך כיון דמתני' אתי' ככ"ע אפילו.

כמ"ד מזונו' דאוריית' וכמ"ש איך אפשר דשעבוד' דידה דהוא דאוריית' יופקע ע"י קונם ושעבוד' דידיה דאינו דתקנו כ"א תחת דרבנן שעבוד דידיה אלמוהו כ"כ דלא תפקע יותר, משעבוד' דידה דהוי דאוריית' אבל אי הוי שניהם דרבנן לא קשה מידי דהם אמרו והם אמרו דלדידיה אלמוה ולדידה לא אלמוה.

ויתכן עוד שהמקשן מביא ראיה דשעבוד דאוריית' אין קונם מפקיע דאל"כ וכי מתקני רבנן מילתא דלית דכוותה בדאוריית' כדפריך ריש ב"מ דף ד' וכי מתקני רבנן שבועה דלית דכוותה בדאוריית' ואי בכל שיעבוד דאוריית' קונם מפקיע לא הוי מתקני רבנן

תקון חדש שאין דוגמתו להתיר האסור דאע"ג דמצינו דעשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה אבל שיתירו האסור לו מן התורה לחזק דבריהם לא מצינו.

ואין להאריך בזה כי שטה עמוקה היא ואם יגזור השם בחיים אאריך בזה בע"ה וכמ"ש רש"י לקמן ד"ה שהגיע זמן אלא ע"כ קונם אינו מפקיע שעבוד דאוריית' ותקנו רבנן כעין דאוריית' ודאמר רבא הקדש מפקיע ס"ל דשעבודא דרבנן: מיהו צ"ע על זה דבהחובל ובכמה דוכתי משמע דדברי רבא אתי' ככ"ע משמע אפי' כמ"ד שיעבוד' דאוריית' ומ"מ שמעתין איפרק' כמ"ש דמוכח דשיעבוד' דידה אין קונם מפקיע הן מטעמ' קמא או מטעמ' בתר' ומשני דאין ה"נ דשעבוד נשואה שהוא דאוריית' אינו מופקע כ"א בהגיע זמן דהוי דרבנן וגבי מעשה ידיה גם המקשן ידע דאלמוהו רבנן אלא שהקשה כמ"ש וא"כ מתשמיש ליכ' לאקשויי מידי דדלמ' מזונות שאני דשעבוד נפק' ע"י קונם דקדושת הגוף הוא כדאית' באע"פ ובאמת יש לי לתמוה על דבריהם שהקשו מתשמיש דלעד"נ פשוט דלא דמי כמ"ש ולכן הביא ראי' ממעשה ידיה דאינו נפקע וה"ה למזונות לכל הפירושין דלעיל ומה שהקשו ועוד כי מוקי לה בהדירה כשהיא ארוס' כו' לא ידעתי על איזה שינויא כוונתם אם על שינויא מציעת' בהדיר' כשהיא ארוס' ולא נישאת.

ר"ל דס"ל לרש"י דלא ק' מידי דכיון דלא משועבד לה עדיין לתשמיש עד נשואין ומה יוצא בשתי שבתות ולא יהא אלא דלא אדרה היכן מצינו בשום מקום דאם הגיע זמן נשואין ואינו מכניס דכופין אותו או להכניס או להוציא בשתי שבתות דלא מצינו שנתנו חכמים קצבה לדבר אלא שתקנו דאוכלת משלו ואוכלת בתרומה אם לא שהוא עושה משום מרד אז מוסיפין על כתובתה זמן גדול ואח"כ כופין להוצי' כדאמרינ' לעיל כותבין אגרת מורד' לארוסה וגם שם אין מוציאין בשתי שבתות אפי' למ"ד מורד' מתשמיש וא"כ כיון שבלא נדר נמי אין מחוייב להכניס מיד אין מוציאין בשתי שבתות ואם כוונת התוס' על שינוי' בתר' דהדירה ארוסה ונישאת דה"ל למיפרך דיוצי' בשתי שבתות.

גם זה נ"ל דלא תקשי דאדרבה המקשן פריך איפכ' דאדרבה לא יוציא כלל דקסברה וקיבלה ואיך יקשה דיוציא בב' שבתות דלישני ליה דהיינו טעמ' דאינו מוציא משום דקסברה וקבלהולכן פריך איפכ' דלא יוציא לעולם וק"ל: דף ע"א ד"ה ה"ג ר' יוסי אומר עד הב"ע בדברי' שבינו לבינה כו' הא דלא כרש"י ז"ל דגרס בהדי' הכי ונ"ל דגם רש"י ס"ל דלא נחלק אדם מעולם דבעל מפר דברים שבינו לבינה תדע דהא רש"י גופיה פי' בד"ה א"כ קרו לה מנוולת' וכי מבזה לה מקשט' ואישתכח דנדר זה אוסרה עליו והלכך מפר משום דברים שבינו לבינה עכ"ל וא"כ תימ' דהדר' קושי' לדוכתה הניח' למ"ד מפר כו' אלא ע"כ גם רש"י ס"ל דלכ"ע מפר וסוגי' דשמעת' דנדרי' ה"פ דר' יוסי פליג אכל קישוטין דלא הוי עינוי נפש וקמבעי' ליה לר"י מהו שיפר משום בינו לבינה פי' מי איכ' בינו לבינה בקישוט כגון היכ' דהוי קישוט שיש לו שייכות בגויה כגון סם שמשיר את השער מי מודה ר"י דהוי בכלל דברים שבינו לבינה או לאו כיון שהוא רגיל גם בקי הוא ולא על כל הקשוטין קמבעי' ליה דודאי קישוט דגוף לא הוי בינו לבינה לכ"ע אלא אקישוט דאיכ' למימר דאית ליה קפידא בגויה ובהא פליגי ר"ה ור"א אי קישוט זה הוי בכלל בינו לבינה דעלמ' או לאו וכן משמע התם מפי' רש"י וא"כ גם סוגי' דהכ' קאי אהא וה"פ הב"ע בדברים כו' דהיינו קישוט שער ופריך הניחא למ"ד דברים שבינו

לבינה דעלמ' פי' קישוט כזה שהוא בינו לבינה ולא אכל בינו לבינה דעלמ' כ"א אקישוט דדברים שבינו לבינה בקישוט זה הבעל מפר אלא למ"ד כו' ולעולם בכל בינו לבינה מפר לכ"ע ולכן היכ' דתלנהו בתשמיש דהוי פשיט' בינו לבינה לכ"ע מפר: דף ע"ו ד"ה ומודה ר"מ עד ובקונ' גרס ומודה ר"מ וקשה מודה למאן נ"ל דלגרסת רש"י ז"ל ה"פ דר"מ מודה לר' יהושע דעל האב להביא ראייה אפי' נכנסה לרשות הבעל דחזקת הגוף לא מהני לאפוקי ממונא ולאוקמת' דרב' ורב אשי אתי' מתני' כר"ג וא"כ ס"ל לר"מ כר"ג ולכן על הבעל להביא ראייה דאוקמה אחזקה ורישא טעמ' לכל חד כדאית ליה ובממון שהכניסה מבית אביה מודה ר"מ לר"י אע"ג דלאו בר פלוגתיה הוא מ"מ כיון דר"מ הוא מרה דשמעת' במומין והוא מגלה דעת ר"נ וס"ל כוותיה שייך עליה לומר דהוא מודה לר"י ואפי' לאוקמת' דר"א דאמר תברא מ"מ נ"ל דריש' הוא חד תנא וסיפ' עכ"פ ר"מ היא כדתנן בהדי' וס"ל כר"ג ושייך היטיב לומר ומודה ר"מ: ד"ה ואמאי מנה לי בידך תימ' אמאי אקשי כו' ולבסוף העלו בקושי' מקמת התוספו' ובאמת פליאה בעיני אחרי שתרצו הקושי' בטוב טעם ודעת מה קושיא מן התוס' שלנו דמאן לימא לן דמתרצת' היא כדאית' בכמה דוכתי וכיון שחכמי התלמוד העתיקוה בלשון אחר אינהו ידעי טפי מינן ומ"מ נ"ל לישב באופן אחר דגם ר"א בריה דרב אויא ידע דאיכ' לשנויי ביתרת אלא דהוי קשי' ליה לאוקמת' דר"א מאי ראיה מייתי דפשט' דמתני' משמע דר"מ פליג בהדי חכמים וס"ל דאפי' יש מרחץ באותה העיר אין בודקה בקרובותיה אלא דרבא לאוקמת' דיליה משום קושי' דאביי פירשה באופן אחר דגם ר"מ ס"ל דיכול להיות דבדקה דחזקה אין אדם שותה כו' ויכול להיות דלא בדקה דחזקה אין אדם מתפייס ואלו בדקה לא הי' מתפייס או אפי' אם בדקה אמרינ' דלא נתפייס ובוודאי לא ראה המומין וכיון דספק' הוא אי מייתי הבעל ראיה דעד שלא תתארס היו בה לא מפקינ' מיניה ממונא מספק' ורבנן ס"ל דחזקה זו עדיפ' דוודאי בדק' וא"כ לרבא מייתי ראיה דבדקה כיון דזהו עיקר הטעם דלא מפקינן מבעל מספק' אי מייתי אח"כ ראיה דבדקה מפקינן אבל לר"א דאוקמ' באוקימת' אחריתי משמע דמשנתינו נשאר' כפשט' דר"מ ורבנן פליגי אי בודקה כלל אי לאו דר"מ סבר דאין בודקה כלל ואם מביא הבעל ראיה שעד שלא תתארס היו בה אין לה כתובה ולא מטעם שהוא ספק אם בדקה דתהוי היא המע"ה כדאמרינ' לרבא אלא מטעם דוודאי לא בדקה דאין אדם מתפייס או בדקה ולא נתגלו לו דחזקה אלו ידע לא היה מתפייס: והנכון לומר עוד דטעמא דר"מ דס"ל דבדיקת חוץ לא שמה בדיק' כדאמרינן פ' אע"פ וגם רבא ס"ל אלא דס"ל דחזקה דאין אדם שותה דהיינו נשואין אא"כ בדק' בעצמו כדאמרינ' פ' אע"פ דאפי' למ"ד בדיקת חוץ לא שמה בדיקה בנכנסה לחופה מודה דהוא בודקה בעצמו כדפי' רש"י וא"כ קאמר רבא דאיכ' חזקה נגד חזקה איכא למימר דבדקה בעצמו דאין אדם שותה כו' ואיכ' למימר דלא בדקה כ"א בקרובותיו דאלו בדקה בעצמו ודאי לא היה מתפייס אלא ע"י חוץ בדקה ולא קם אמלת' שפיר והלכך מספק' לא מפקינן אבל לר"א לעולם לרבא ספיק' ובודאי לא בדקה בעצמו כ"א בחוץ וא"כ מאי ראייה מייתי כיון דלא בדקה בעצמו בוודאי ובדיקת חוץ לאו כלום הוא.

ומשני דמ"ט מייתי דראה ונתפייס בפי' כנ"ל: ע"כ ד"ה כלה בבית אביה מה שפ"ה דס"ל כו' לעד"נ לתקן שיהו דברי רש"י ז"ל קיימין אף כי רש"י לא פירש קצת דברים כן כמו

שאכתוב מ"מ יהיה עיקר פירושו קיים דס"ל לשמואל דמדר"י נשמע לר"ג דע"כ לא פליג ר"ג אר"י אלא בברי ושמא כדאית' פ"ב דכיון דאיכ' ברי בהדי חזקה מהני במתני' אבל בשמא ושמא ס"ל כר"י דלא מהני חזקה וכיון דס"ל לר"י דאין זה חזקת ממון מה שתופס מספק ואדרבה דאיכ' חזקת ממון נגד חזקת הגוף דהיינו חזקת מרא קמא כמ"ש התוספות בדבור שלפני זה ואין חזקת השני כלום כיון שתופס מספק וזה גרע מחזקת הגוף לחודיה כיון דאיכ' חזקת מרא קמא כנגדו הוי כאלו עדיין מוחזק בו כיון שזה מוחזק מספק וזה כוונת התוספות בדבור שלפני זה שכתבו ולפי זה א"ש כו' ולא ידעתי על מה נתחבטו הראשונים בדבור זה דנ"ל פשוט בתחלת העיון שזהו כוונת התוספות ולא נסתפקתי בו כלל והיא סברא נכונה מאוד ובקונדרסי אאריך בו אי"ה ויגזור בחיים וא"כ גם ר"ג בשמא ושמא לא מהני ליה חזקת הגוף לאפוקי ממונ' מחזקת מרא קמא וא"ש הכל על נכון כל קושיות התוס' דגם לר"ג היכ' דלא מהני חזקת הגוף כגון בשמ' ושמא לא נחלק עם ר"י דתהוי חזקת ממון ביד השני דבזה לא מצינו שנחלקו אלא דר"ג סבר חזקת הגוף ור"י חזקת ממון אבל אי לא מהני חזקת הגוף פשיט' דמה דהוי לר"י חזקת ממון הוי גם לר"ג ולפי ע"ד דברים ברורים הם ואע"ג דתירוץ קושי' הג' דתוס' בע"א מ"מ נ"ל דמיושב היטב כמ"ש ואפשר לדחוק גם דברי רש"י כן ואע"ג דלמסקנ' מסקינן דמייתי ראיה ממתני' מר"ג ואע"ג דר"ג מיירי בברי ושמ' ומלתא דשמואל בשמ' ושמא היינו לפי מאי דמוקים שמואל מתני' כרבה דהטעם משום ספק ברשותו ואז אין חילוק בין ברי ושמ' לשמ' ושמא וכמ"ש התוספות לעיל ד"ה רישא אבל מאן דאמר תבר' וטעמ' דר"ג משום חזקה א"כ מיירי מתני' על כרחך בברי ושמא כדאית' בהדי ריש פ"ב ואם כן יש מקום לפירושים: דף ע"ז ד"ה אלא לר"י קשי' תימ' דאמאי כו' לא ידעתי מאי קשי' דהא ברייתא לא קתני רק מקמץ זה בורסי משמע דמחמת סרחון הבורסי לחוד יכולה לעכב אפילו בלא סרחון צואת כלבים דמאן לימ' לן דא"א לבורסי בלא צואת כלבים אלא שיש משימין צואת כלבים לא שא"א בלא כך ובורסי דידן יוכיח וכן מוכח בדברי רש"י ז"ל שלא ידע מה צורך בה כלל משמע שבמקומו לא היו מעבדין בו כלל וא"כ ברית' שלא הזכירה צואת כלבים ברור דס"ל דבלאו הכי מעכב' דמי הוא הנביא שידע דלא מעכבא אא"כ מקבץ צואת כלבים ואח"כ אכתוב עוד מזה וכן להפך רב יודא שלא הזכיר בורסי ס"ל דאפילו המקבץ לבד ומוסרן לבורסי נמי מעכבא מדלא פי' דאמור' פשיט' דצריך לפרש דבריו ובאמת תימ' לעשות תימ' מזה גם אני תמהתי מעולם על דברי רש"י שכתב לאידעתי מה צורך בה ואיך לא ראה ערוך דברכות שנותנין עורות לתוכן ודוחק דקשי' ליה קושית התוספות דלישניה לא משמע הכי דלא ידע מה צורך בה.

ע"כ נראה דרש"י קשי' ליה מדקתני צואת כלבים משמע דלא יצלחו למלאכה זו שום צואה כ"א צואת כלבי' לחוד וזה אינו דהתם קתני גם צואת חזירים ומדברי רש"י משמע שם דגם צואת אדם אלא ע"כ דהמקבץ הוא למלאכת שריית הבגדים כדפירש רש"י והעיכוב הוא מחמת סרחון הצואה ובזה מיושב ג"כ קושית התוספות עוד י"ל כיון דע"כ קושית התוס' הוא דלישני הכי ועל המקשן פשיט' דלא קשה מידי דמאן לימ' לן דידע בריית' דברכות וא"כ כיון דהמשנה ידע בריית' דתנאי ובריית' א"א לפרש כך דא"כ אין חלוק ביניהם דאין לפרש דת"ק ס"ל בורסי גדול דבזה לא נחלק שום אדם כדאית'

במתני' ועוד דגם בבורסי גדול איכ' צואת כלבי' וא"כ איך נרמז בורסי קטן במקבץ צואת כלבים יותר מבורסי גדול ואיפוך אנא וק"ל ולבי אומר לי שלא יצא דבר זה מפי' התוס' ז"ל מעולם אלא א' מן התלמו' נתלה באילן גדול ודוק: האשה שנפלה פרק שמיני דף ע"ח עד שלא תתארס פ"ה ונתארסה כו' עד וק' לר"י נ"ל לישב קושיא זו וגם מה שהשיגו על רש"י ז"ל בד"ה איבעי' להו וגם בד"ה תני מוכרת הכל בדרך אחד בע"ה ותחלה אישב הדבור האחרון שהקשו על רש"י דאדרבה ה"ל להגיה הבריית' מקמי מתני' ושאר קושיות דנראה דהבריית' א"א להגיה כ"א כדתני בה כיון דלר' חנינא ב"ע ס"ל לאמרו לו דהיכ' דנפלו קודם נישואין הוי כמו שנפלו אחר נישואין כמו שהקשו הואיל וזכה באשה כו' דאזלי בתר נשואין ולא בתר הנפילה אם כן על כרחך בארוסין ס"ל לרבן גמליאל דמוכרה לכתחלה דאי ס"ד דיעבד דווק' למה לא הקשו גם איך מתורץ לר"ח ב"ע דאמר דהשיבן לא אם אמר' כו' מ"מ איך מיושב דלמה עד שלא תתארס מוכרת לכתחילה כיון דמודה ר"ג דנפלו בארוסין לא תמכור לכתחלה א"כ נפלו קודם אירוסין נמי כמו שהקשו בנשואין ודימו נפלו קודם נשואין לאחר נישואין דבתר השת' אזלינן א"כ ה"ה בארוסין נמי ובברייתא משמע דר"ח ס"ל דעל ארוסה השיבן ר"ג ולא הוי קשי' להו כלום ואדרבה הודו לדבריו וכמ"ש רש"י נראין דבריך במוכרת בעוד' ארוסה ולמה לא נחלקו אלכתחלה מיהת בנפלו קודם ארוסין דמה לי נישואין לענין דיעבד ה"נ ארוסין לענין לכתחלה אלא ע"כ ר"ג ס"ל בארוסה דגם אם נפלו לאחר ארוסין מוכרת לכתחלה וא"כ מדאמר ר"ג אף זו כו' ע"כ מוכרת לכתחלה קאמר כיון דהוכחתי דארוסה מוכרח לכתחלה ונראה בעיני לע"ד דהוי הוכחה גמורה לשיטת רש"י בפי' השני דקאי אדיעבד פי' אב"ה וכן לשיטת ר"ת ז"ל דהא משמע בשמעתין דלא חולק שום אדם בעד שלא תתארס דמוכרח לכתחלה כיון דאמרו לו קיימי אסיפ' כמ"ש והוא פלא כיון שאמרו לו אזלי בתר השת' כמ"ש אלא ע"כ צ"ל דעל קודם ארוסין לא ק' כלום לד"ה דלר"י ס"ל דאמרו לו הקשו אארוסה דלהוי מכרה בטל אפי' בדיעבד אבל אעד שלא נישאת לא הקשו כלום כיון דר"ג לא ס"ל בארוסה דמכרה בטל א"כ אם נפלו באירוסין אע"ג דנישאת לא אזלי רבנן בתר השת' אלא בתר נפילה וא"כ גם אעד שלא תתארס לא ק' מידי אע"ג דלר"י בארוסה לר"ג לכתחלה לא תמכור ולר"ח ב"ע גם כן לא קשה אעד שלא תתארס כלום דלדידיה ס"ל דר"ג מוכרת לכתחלה ס"ל בארוסה וכמו שאכתוב אי"ה וגם אמרו לו מודו בזה וכמ"ש רש"י ומה שהקשו דכי היכי דפרי' לר"פ ליפרך לר"ז נ"ל דלשיטת רש"י גם ר"ז מודה דר"ח ב"ע ור"י נחלקו בהא דלר"י ארוסה לא תמכור לכתחלה ולר"ח אפי' ארוסה שנישאת אח"כ מוכרת לכתחלה אלא דר"ז מגיה המשנה דלא משני כר"פ כיון דר"ח איירי בסיפ' משמע דהוא מודה לר"י דאמר ר"ג הכי וזה אינו ולא ניח' ליה לאוקמיה דמאי דלא פריש במתניתין פריש בבריית' וכמ"ש רש"י ד"ה ור"פ וא"כ הא דפריך ור"ח כב"ש קאי גם לר"ז ומה שהקשו בדבור המתחיל איבעי' להו דאיך קמבעי' ליה אי אמרי ליה שקלי וטרי אליב' דב"ש מיושב ג"כ בדרך זה דגם הבעיין ידע בריית' דלקמ' דר"ח ס"ל לר"ג דמוכרת לכתחלה וקמבעי' ליה אי גם ר"י ס"ל כר"ח כדמשמע פשט' דמתניתי' דר"י מביא דברי ר"ג ור"ח קאי עלייהו וא"כ נאמר דפליגי אליבא דר"ג כמו שצריך לתרץ לר"ח ב"ע דס"ל דר"ג כב"ש ה"נ לר"י וסיפ' דמתניתין דקתני אם מכרה ונתנ' קיים ע"כ צריך לישב בלאו הכי מ"מ מוכח דר"ג ס"ל

כב"ש וא"כ קמבעי' ליה אי ר"י אהא קאי לפשוט דר"י לא ס"ל לכתחלה כ"א דיעבד ואח"כ מביא דברי ר"ח דפליג לכ"ע ופריך דמתניתין משמע דגם ר"ח ס"ל דעבד בנישאת ומשני כמ"ש ובזה יש לישב גם מה שהקשו בדבור הראשון דהתלמוד ס"ל דלר"ח ב"ע דס"ל דמוכרת לכתחלה פשיט' דאמרו לו לא בעי למימר דאפי' קודם אירוסין יהא מכרה בטל כדעבד דלר"ח משמע דאלכתחלה קיימי אמלת' דר"ג ואע"ג דמלישנ' דרש"י ד"ה אמר להן משמע קצת דקיימו גם אדיעבד שכתב ואיך מכרה קיים י"ל דרש"י ס"ל דוודאי בנפלו בארוסין וניסת ס"ל לאמרו לו אפי' בדעבד כיון דלכתחלה הוי בעי למימר דאפי' בארוסין לחודייהו מכרה בטל אלא שחזרו בהן מתשובתו של ר"ג אבל בניסת ודאי ס"ל דמכרה בטל ולעולם לא אדיעבד: הקשו היינו בנפלו בארוסין אבל קודם ארוסין פשיט' ליה לתלמו' דגם לר"ח לא הקשו כ"א אלכתחלה וכוונתם דיזכה בנסכים לכ"א כדאית ליה ודחקו לרש"י לפר' כך ולא הכל אלכתחלה מהטעם שכתבתי ומ"מ נ"ל דדברי רש"י בראיתו עד שלא ניסת שכתבו בשמם התוס' יש לישב היטב כמ"ש אף דדבריו לקמן אינם מרווחים כ"כ כבר צריכין אנו לסבול דוחק יותר בכמה דוכתי: שם ע"ב ד"ה כתבתינהו לברתה פ"ה והודיעה לעדים כו' ואין נראה לר"י כו' והרא"ש ז"ל הקשה עוד מפ' מי שמת ע"ש ונ"ל שרש"י ז"ל מדקדק מבריי' דרך שטר פסי' שפירושו פיוסי' שמפייסתן לקבל מתנה זו כדפי' רש"י ואם לא הידיעה אלא נתנה סתם מה צריך פיוסן והלא הוא סבר שנותנת לו במתנה גמורה אלא שאח"כ דנין שלא נתכוונה כ"א להבריח ואם גם המקבל מתנה יודע שלא תשאר המתנה בידו כי יודע שכוונתה להבריח ואינו רוצה לקבל והיא מפייסתו שיקבל מ"מ א"כ אין לך הודעה גדולה מזו וזה א"א בעיני לפרש שהיא מפייסתו ואומרת שאין כוונתה להבריח אלא למתנה ואפ"ה אם אומרת שכיונה להבריח בטלה המתנה כי זה חדוש גדול בעיני ולא מצאתי בשום פוסק שיהא מתנתה בטלה אם פרשה שאינה מברחת וכיון ששטר פסי' דבריית' ע"כ פירושו שידעו שהיא מברחת ואפ"ה קאמרי רבנן דרצה מצחק בה א"כ תקשי קושיות התוס' אברייתי' וכן נ"ל דמשמע לישנ' דשטר מברחת דאמר מר עוקב' דהיכי קאמר לרב ענן שטר מברח' קאמרת כיון שרב ענן פליג וס"ל דלא הבריחה כלל אלא למתנה גמורה נתכוונה ובמברחת גם ר"ע מודה והיכי קאמר ליה שטר מברחת קאמר' גם מה הביא ראיה משמואל שהיה קורע שטר מברחת גם ר"ע מודה לקרעו אלא דס"ל דאין זה מברחת ה"ל לאתויי ראיה משמואל דזה הוי שטר מברחת וזה לא נזכר בדברי שמואל אלא שהיה קורע מברח' ומכ"ש שיש ראיה מפ' מי שמת דקאמ' אפי' למ"ד מברחת קני וקשה וכי איכ' מ"ד דאמר מברחת קני דמ"ד הכא קני היינו משום דס"ל דלא הוי מברחת וכמ"ש אלא משמע שודאי היה מברחת וס"ל לר"ע דאפ"ה אין קורעין אותה כיון שלא התנתה עמו בדרך תנאי שהוא מחויב להחזיר לה כשתאלמן או תתגרש אלא גלתה דעתה בפני העדי' שהיא עושה משום זה ואפילו למ"ד דלא בעינן תנאי כפול מ"מ בעינן שתתנה אפי' בתנאי שאינו כפול והכא לא התנתה כלל אלא גלתה דעת' וס"ל לרב ענן כיון שלא התנתה כן בפירוש גמר' ואקני' אע"ג דאמרה כובפני עדים ואצ"ל לברתה כדאמר רבה וכן פירשה הר"ן ז"ל אליב' דרש"י אלא שהקשה מפרק מי שמת דבגלי' דעתה כ"ע מודו כדאית' התם.

ואני אומר דרש"י לא פירש שאמר' לפני מקבל מתנה כלים אלא לפני עדים ולפני מקבל מתנה לא הזכירה כלום ולכן ס"ל לר"ע דלא הוי כלום כיון שלא הזכיר לפני המק"מ גמר' ואקניא דוגמ' דאמרינן בהגוזל קמ' דף ק"ב הלוקח שדה בשם חבירו כו' ואם אמר ע"מ כו' ומפרש בגמר' שהתנה עם העדים ולא עם המוכר אלא שהיה בפניו ולכן אהני אבל שלא בפניו לא היה מהני ואע"ג דאיכ' למדחי דשאני התם דאמרינן דמאי דהתנה בפני עדים לא היה התנאי על המוכר כ"א על ריש גלותא כדאית' התם אמינא שטר' מההיא דזבנא בשמיה קאמרת היינו כיון שהתנה בפני המוכר ולא התנה עמו בעצמו לפיכך אמינא דלאו ממני קאמרת אבל פשיט' אם לא התנה אלא עם העדים שלא בפניו לא מהני התנאי דהיכן מצינו שיתנה עם העדים ולא יתנה עם המוכר ויהני וכ"ש הכא דלא הוי תנאי אפילו עם העדים אלא גלוי דעת הוי ס"ל לר"ע דפשיט' דאינו כלום אבל במי שמת מיירי שגלתה דעת' לרב זוטר' גופיה כדאמר התם כתבתינהו לנכסה לר"ז משום דבעי' לאנסובי משמע דמשום הכי כתבה וידע ר"ז גופיה מזה וכן כתב רשב"ם ז"ל התם בהדי' אבל הכא לא קאמר הכי אלא בעיא לאברוחי והדר כתבתינהו לברת' משמע שידע העולם שהיא רוצה להבריח ולברתה כתבה סתם ובבריית' דשטר פסי' מיירי ג"כ שגלתה דעתה למקבל מתנה דהכי משמע שטר פסי' כמ"ש ופריך המקשן מכח כ"ש.

ומשני הא בכולה הא במקצתה דמקצתה אפילו גלוי דעת לא מהני כיון דלא התנה ממש ובמי שמת מיירי בכולה כדמשמע פשט' דשמעת' והא דאמר התם אפילו למ"ד מברחת קני אין כוונתו על רבנן דבריית' דהם ממקצתה מיירי אלא על ר' עקיב' ורבא וא"כ אין אנו צריכין למה שכתבו התוס' שם ד"ה אפילו למ"ד כו' דמיירי במקצתה.

ומה שהקשה הרא"ש ז"ל דאם אין כתב ידן יוצא ממקום אחר נימא דלא אתי ע"פ ומרע' לשטר' מלבד דנוכל לומר דגם רש"י ס"ל דהאומדן דעת מסייע לזה אלא דס"ל דהאומדן לחוד אינו עושה כלום אלא עם סיועת העדים והאומדן מאמת דברי העדים שמעידים אמת נדייק כן משמעתין כמ"ש. ונראה לומר עוד דס"ל לרש"י דלא דמי לתנאי או מודעה ואמנה היו דברינו דלא אתי ע"פ כו' דהתם בעל השטר מכחישם ואומר שלא היה שום תנאי ואונס והשט' מסייעו אבל הכ' שבעל השט' עצמו אינו יודע דאפשר דגלתה דעתה בפני עדים והדברים נראין הן א"כ הוא ספק במתנת' ואפשר דגם המקבל מתנה מודה שאמרה לעדים כן אלא שלו לא אמרה כלום והוא ידע שאמרה לעדים כי העדים הגידו לו מעצמם: דף ע"ט ד"ה כללא דמלתא עד ולפ"ה ק' כו' הנה מדברי הטו' ז"ל סימן פ"ה משמע מדפסק כהאי לישנ' דאמר פירא ואפילו אין גזעו מחליף כיון שנשאר הקרקע דהאי לישנ' ס"ל כר"נ דגלימא דהאי כללא דמלתא אידך לישנ' קאמר לה וא"כ אין קשה כלום וכן כתב הב"י ז"ל שם בהדי' ואפשר שיש לחלק קצת ביניהם ג"כ דאבא זרדת' ופירא דכוורי אפשר דאין הקרקע שלהם שוה לכלום אחר קציצה ואחר אכילת הדגים משא"כ מחפורת של צריף ופירא של גפרית דאפשר דאחר החפירה ראוין לזריעה וכן גלימא ראוין השחקין לכסוי אלא דר"מ ס"ל כיון דאין ראוין לתשמיש הראשון מקרי כליא קרנא וק"ל: שם ע"ב ד"ה שאני התם כו' קצת תימא לרשב"א כו' ולענ"ד לתרץ דלא דמי דא"כ גבי אילן שאינו נושא פירות כגון אילן סרק ק"ל דקוצץ העצים דקרקע הוי שיור כמ"ש לעיל ואם נושא פירות אינו רשאי לקוצצו.

ולא עוד אלא אפילו אם נתייבש ס"ל לרבא בב"מ פ' המקבל דף ק"ט דקרנ' הוי ולא יקצץ העצים אפילו בשדה שלה דהוי הקרקע שיור אפ"ה לא יקצוץ אלא ימכור וילקח ב"ק דהא פריך התם מגפנים וזתים זקנים לאביי כמו שהביאו התוס' ז"ל לקמן וס"ד דמקשן דמיירי בשדה שלה דהא התרצו מפיק דמיירי בשדה שאינו שלה אלמא המקשן הוי ס"ל דמיירי בש"ש ואפ"ה פריך לאביי אבל לרבא הוי א"ש וכן מוכח לקמן דמוקי למתניתין בשדה שאינו שלה אבל בשלה לא תמכור משום שבח בית אביה משמע אי לאו האי טעמא תמכור.

אלא ע"כ כל זמן שהוא קיים אינו רשאי להנות כ"א דרך הנאתו אלא שלענין חשש מיתה גבי בהמה הוי עורה שיור וגבי אילן הוי קרקע שיור ומ"מ אין משתמש בו כ"א דרך הנאתו דחז"ל לא תקנו לבעל לכלות כ"כ אע"ג דהוי שיור כיון שמתהני ממנו כמו שרגילין העולם וכ"כ התוס' עצמן לקמן ד"ה נפלו לה דהיכא דאיכא פירות אפילו קצת לא היו הדקל פירא אלא הקרן וא"כ גבי בהמה אפי' אין כאן ולד מ"מ הרי יש בה פירות אחרות לעשות בה מלאכה וגבי רחל יש גיזה וחלב וא"כ לאו אדעת' דשחיטה נחית כמ"ש רש"י ז"ל הטעם בהמקבל גבי דקל פרדס כנ"ל (איזה תיבות חסרי' כאן) ונראה דאפי' אם הכניסה לו בהמה שאינה ראוייה אפ"ה תמכר ולא ישחטנה כיון שאינו זה דרך הנאתה כמו נפלו גפנים זקנים כמ"ש אע"ג דבאילן סרק הוי קרקע שיור הכא שאין זה דרך הנאתה לא וה"ה בבהמה אלא משום חשש מיתה סמכו אשיור זה: דף פ' ע"ב ד"ה נכסי' בחזקתן כבר הארכתי בקונדרסי ביבמות מה שקשה לי הצעיר על דברי ר"ת ז"ל ועתה אזכיר קצת מזה דלע"ד תימא לדברי ר"ת דס"ל דיחלוקו דמי שמת דב"ש קאי אהכל אכתובה ונצ"ב א"כ למ"ד בחזקת יורשי האשה תקשי דב"ש דאית להו שטר העומד לגבות כגבוי דמי אפ"ה ס"ל דיחלוקו ולא שקלי יורשי האב כולה ואפי' פלגא לא הוי שקלי כיון שהיא בחזקת יורשי הבעל כמו הכא גבי שומרת יבם דלא שייך כל העומד לגבות כיון דלא ניתנה לגבות מחיים נשאר הכל בחזקת יורשי הבעל א"כ התם דיחלוקו הוי מטעם כל העומד לגבות כמ"ש התוס' בהדיא פ' מי שמת ד"ה נכסים בחזקתן כגבוי דמי שייך גם בנצ"ב דהא כולה שמעתין דלקמן אנצ"ב קאי לפי' ר"ת ולב"ה דלית להו כגבוי דמי כדאית' לקמן בשמעתין ס"ל דהוי הכל בחזקת יורשי האשה וזה תימ' א"כ ע"כ צ"ל דפליגי ב"ש וב"ה דב"ש סברי דהבעל הוא מוחזק בנצ"ב וא"כ הכא שהוא ספק מי מת תחילה ואם הוא מת תחילה יורשיה מוחזקים דשטר העומד לגבות כו' ואם היא מתה הוי יורשיו ודאי' ולכן יחלוקו וכדפי' רש"י ביבמות פ' החולץ וא"כ צ"ל ע"כ דב"ה סברי דלעולם היא מוחזקת בנצ"ב ואפי' בחיי בעלה שהוא ברשותו מ"מ היא נקראת מוחזקת דאי ס"ד דס"ל דבחייו הוי הוא מוחזק א"כ הכא שהוא ספק דילמא היא מתה תחילה למה נעמיד בחזקת' להוציא מחזקתו דהשת' ב"ש דאית להו כגבוי דמי מ"מ כיון שהבעל היה מוחזק בחייו שקלי יורשי הבעל פלגא ק"ו לב"ה דל"ל כגבוי דמי ואפי' את"ל דבהא פליגי ב"ש וב"ה דנהי דהוי מוחזק בחייו מ"מ היכא דמת וודאי כיון דאין לו חזקה א"כ היכא דספק מת הוי חזקתו ספק שמא מת ואין לו חזקה וחזקתה מקרי וודאי הואיל והוחזקה נחלה באותה משפחה כדאית' פ' מי שמת אין ספק מוציא מידי וודאי וכיוצ' בזה קצת כתב רש"י פ' החולץ ואע"ג דהתם אנ"מ קאי וב"ש סברי כיון

דמ"מ הוא מוחזק בחייו והם בידו א"כ בספק מת הוי יורשיו ודאין וגם היא וודאי מכח כגבוי דמי כמ"ש ויחלוקו מ"מ קשה לע"ד.

דלא מצינו שיהא חזקת מרא קמא עדיפ' מחזקתו שהוא מוחזק בה והכי מוכח בהדיא בהשואל דף ק' דפריך ולחזי ברשות דמאן קיימא כו' ומשני דקיימא באגם ופריך ונוקים אחזק' מרא קמא משמע דאם א' מוחזק לא מהני חזקת מרא קמא ופשוט הוא אלא ע"כ ס"ל דלעול' היא נקראת מוחזקת וא"כ איך אפשר לומר דכ"ע מודו דביבם הוי בחזקת הבעל דאיך קאמרי ב"ה נכסים בחזקתן פי' שהיו עד עתה והלא חזקתן הן חזקת יורשי האשה דהיא כמוחזקת כמ"ש ואיך אפשר לומר דבחייו היתה היא מוחזקה ועתה שמת הויהיבם מוחזק וכי עדיף היבם מבעל.

ואפשר דלדברי ר"ת ז"ל אין חזקתן פירושו חזקה אלא ר"ל במקומן הראשון שמי שנשתמש בהן בתחילה ישתמש בהן גם עתה ואע"פ שאינו מוחזק. ואין הלשון משמע כן.

לכך נ"ל דרש"י ס"ל דב"ש דקאמרי יחלוקו יורשי הבעל כו'. קיימי גם אנצ"ב לכ"ע דהא עיקר דיוקא דרב אשי פ' החולץ דדייק דלא קאמר אכתובה מדלא קתני איפכ' יורשי האב עם יורשי הבעל וזה שייך בכתובה מנה מאתים ותוספת שהבעל מוחזק.

אבל נצ"ב הוי שפיר יורשי האב מוחזקין יותר כיון שהיא הכניסה לו כמו נכסי מלוג אלא דגם יורשי הבעל שקלי פלגא מחמת שהיו בידו וכולי אמוראי דפליגי במי שמת היינו אליב' דב"ה אבל אליב' דב"ש מודו דס"ל דשניהם היו מוחזקין דע"כ למ"ד בחזקת יורשו האשה לא מצי ב"ש למסבר הכי וכמ"ש וא"כ נוכל לומר דכ"ע ס"ל דלב"ש שניהם מוחזקין ולכן יחלוקו וגם הכא ס"ל דיחלוקו ואע"פ שלא ניתנה כתובה לגבות מחיים זה לא שייך כ"א בכתיבה ממש דבעינן כשתנשא לאחר כו' אבל לא בנצ"ב דלכשתנש' לאחר לא קאי כ"א אעיקר כתובה מה שכתב ליכי שהוא כתב לה ליתן לה משלו אבל נצ"ב שהכניסה יש לה קודם חליצה ג"כ אלא דמספק' להו אי זיקת נשואה הוי נשואין או לאו ולהכי יחלוקו כמו בנ"מ ולאוקמת' דאביי הוי ג"כ הטעם כמו בנ"מ ושפיר היו יורשי הבעל עם יורשי האב כיון שהיא הכניסה כמו נ"מ ועו' דאי נמי שניהם שוין לא קשה מידי דכיון דשניהם שוין מה לי דתני יורשי הבעל עם יורשי האב או איפכ' כיון שאין א' מהם מוחזק יותר מחבירו ודווק' גבי כתובה שהיא לגמרי ביד יורשי הבעל ק' דליתני איפכ' ואע"פ שרש"י במתני' הביא הגמרא דיבמות ולא הביא רק נ"מ היינו משום דהתם לא הזכיר התלמוד רק נכסים הנכנסין והיוצאין והתלמוד ניח' ליה התם לפרושי מתני' גם למ"ד בחזקת יורשי הבעל וכמ"ש התוס' ז"ל אתלמודא דהכא בדבור שאחר זה ועוד דדייקת מריש' ולשון רש"י ז"ל דייק מסיפ' דסיים אבל יורשי האב לא יחלוקו בכתובת הבעל ולשון כתובת הבעל לא משמע רק אמנה ומאתים שעשה הבעל אבל נדוניא אף דקרוי כתובה סתם בלשון חכמים מ"מ אין קרוי כתובת הבעל דהיא הכניסה לו אלא רש"י מלתא דפסיקא נקט.

ואע"ג דכתב רש"י דמה יעשו בכתובתה פירושו נדוניתה וכתב בכתובה שיירה משמע דנדוני' שיירה י"ל דרש"י פי' דכתובה פירושו אף נידוניתא דקשיא ליה כיון דב"ה מפרש דין נדוניא ג"כ ע"כ צ"ל דגם ברישא היתה השאלה מה יעשו גם בנדוניא אבל השיור

לא היה כ"א במנה ומאתים כדכתב כתובת הבעל וכמ"ש: דף פ"א ד"ה מגרשה בגט כו' עד והקשה ר"ש כו' ויש לישב אבל לרשב"א כו' לא ידענא מאי קשיא ליה לרשב"א ז"ל דמאן לימא לן דהמקשן הוה ס"ד דמיירי אף בשאר נכסים דלמא גם המקשן ידע דא"א לאוקמ' מתני' כ"א בשדות המיוחדות לכתובה כיון דתני מקחו בטל אך הקשה אמתני' דחזקת הבתים דקתני דהבעל אין לו חזקה בנכסי אשתו דהיינו נ"מ דמשמע הא ראיה יש ומקחה קיים לגמרי ואמאי תימ' נחת רוח עשיתי כו' דהא התם קתני בשדות המיוחדות לכתובה דמקחו בטל אפילו לאלתר משום נחת רוח וא"כ גם בנ"מ תימא נחת רוח ולא שהיה מפרש מתני' דהנזיקין בנ"מ רק הביא ראיה משם לסברת נחת רוח דכי היכי דאמרינן התם נ"ר ה"נ בנ"מ וכן משמע קצת לישנ' דמקשן דקאמר אלמ' אמרה נחת רוח כו' ה"נ תימא נ"ר משמע דעיקר כוונתו רק להביא ראיה לסברת נ"ר ומשני דהא איתמר עלה לא נצרכה כו' וע"כ אין כוונת רבה בר ר"ח כ"א למעט דבשאר נכסים לא אמרינן נ"ר דלמעוטי שלא יהא בטל לאלתר לא הוה צ"ל לא נצרכ' דפשיטא הוא וכמ"ש התוס' הכא ובח"ה אלא ע"כ למעוטי נ"ר אתי וע"כ רבה בר ר"ח לאו למעוטי שאר נכסים המשועבדים לה אתי דהא כ"ש הוא אלא למעוטי נ"מ אתי וכדפי' רשב"ם ז"ל שם ולע"ד סוגיא דשמעת' מפרש' שפי' ולא יכולתי לירד לסוף דעתו ז"ל למה הניחה בקושיא: שם ע"ב אלא עצה טובה כו' פ"ה כו' וזה אינו ולע"ד צריך תחלה לדקדק בדברי רש"י ז"ל שכתב ונמצאת שלא בכתובה וצריך לכתוב כתובה אחרת א"כ משמע מדבריו שהוא מפרש מתנית' לא יאמר לה כו' דהיינו שתמחול לו האחריות לגמרי ולא תסמיך כ"א על המטלטלין דאין לפרש שנכסיו משועבדין עדיין אלא שהוא מיחד לה המטלטלין ומוכר הקרקעות א"כ אם נאבדו המטלטלין למה נמצאת שלא בכתובה הרי יש לה עדיין כתובה ואפי' לר"מ אין כאן איסור אלא ע"כ צ"ל שהוא מיחד לה מטלטלין וכותב לה כתובה על זה והאחריות היא מוחלת דוגמא תנן במתני' פ' נערה כתב לה שדה שוה מנה כו' ולא כתב לה כו' וא"כ אם יאבדו אין לה כתובה כיון שאין: לה אחריות וכיון שכן הוא מצינו למימר דגם רבנן מודו בהא דע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"מ דנאבדה הכתובה אלא משום דאפילו בלא כתובה גביא בתנאי ב"ד וכמ"ש רש"י לעיל פ' אע"פ דף נ"ז אע"ג דגביא בתנאי ב"ד כו' וכתב אח"כ דרבנן לא חיישי למסמך דעתה משמע דאית לה אלא דלא סמכ' דעתה אבל הכא דלית לה כלל כיון שמחלה האחריות אפי' רבנן מודו דצריך לכתוב לה כתובה וכן משמע קצת לעיל אבל חכמי' אמרו משהא אדם את אשתו שתים ושלש שנים בלא כתובה משמע אבל שתהא לעולם בלא כתובה כלל אסור ואפשר דלרש"י ז"ל אפילו ר' יודא לא שרי כ"א לפחות מכתובה כדנקט בלשונו לבתולה מנה ולאלמנה נ' אבל לגמרי לא ואין להקשות א"כ פ' החובל ד' פ"ט אמאי מוקי כר"מ הא התם אם תמכור הכתובה לא יהיה לה כתובה כלל ואפילו רבנן מודו כמ"ש די"ל דהתם פריך אמאי פגיעתן רעה דלית ליה לנחבל כלל הא לרבנן אע"ג דכל הכתובה א"א למכור מ"מ נזבין החצי ואידך נשייר וכמו דפריך התם ואי דנפישא כתובתה מכתובה דאוריית' נוקמא אכתובה דאוריית' וק"ל אלא דלע"ד ק' דאם כוונת רש"י כן תקשי ליה דלקמן מסיק מאי וכן מהו דתימא יבמתו הוא דלא כתב לה כו' אבל אשתו דכתב לה דקנאי כו' משמע דמתני' אף דכותב לה אחריות לא יאמר לה כו' וא"כ דברי רש"י צריכין פירוש לכך נראה לפרש דאין כוונתו שצריך לכתוב לה שהרי יש לה כתובה אלא עיקר הכוונה

שהבעל לא ייחד לה מטלטלין וימכור הנכסים שאם ייחד לה מטלטלין וימכור נכסיו אם נאבדו יכולה היא לכופו אפילו לרבנן שייחד לה מטלטלין אחרים או קרקע שלא תחזור אחר הלקוחות דגם רבנן מודו בהא כיון שלא מחלה לו הכתובה אלא שהוא יחד לה מטלטלין שתגבה מהם ומכרה השאר דע"כ לא קאמרי רבנן אלא אם נאבדה כתובתה שכתב לה סתם א"צ לכתוב כתובה אחרת שגובאת בתנאי ב"ד אבל בייחד מחויב לחזור וליחד מידי דהוי אשלש שדו' א' שיחד לה כו' דאינו רשאי למכרן אע"פ שכתב לה כל אחריות נכסיו כמ"ש רש"י לפני זה אלמא כיון דיחד לה אותן שדות אין רצונה לחזר אחר שאר נכסי' וכיון שנשתעבד לה כן אינו יכול לשנות ה"ה ביחד מטלטלין ואם נאבדו צריך לכתוב לה כתובה אחרת ר"ל שייחד לה דבר אחר ויכתוב כתובה עליה שהיו רגילין לכתוב השעבוד בכתובה כדאמרינן אחד שכתב לה בכתובה ואחד שיחד לה ולא שכוונתו שיהיה לה כתובה שהרי לא לקח כתובה אלא שמכר נכסיו ונשארה האחריות על המשועבדין.

ועי"ל דס"ל דע"כ לא פליגי רבנן אר"מ אלא דליכא איסור' להשהותה בלא כתובה אבל אה"נ דיכולה לכופו בדין שיכתוב לה כיון שנהגו לכתוב שם כתובה דבהכי מיירי נמי פ' אע"פ ולקמן פ' אע"פ גבי אחתיה דר"א מיירי לענין אסורא: ד"ה ודילמ' דטבא ליה עבדי ליה וקשה דלא סגי כו' נ"ל לפרש דאין הכוונה דחז"ל השיאוהו עצה שטוב לו שיקח קרקע ויאכל פירות אלא הכוונה דחכמים תקנו שהיבם לא ימכור הנכסים ואם מכרם מכור לאביי דלא הפקיעו חכמים תקנת הלקוחות כמ"ש התוס' לקמן אבל אם היבם עצמו הוא הלוקח כיון שיש בזה טובתו תקנו חכמים דגם בדיעבד אינו כלוסופריך דתנא תנא מוציאין משמע דלא הוי לו טובה: דף פ"ב ע"ב ד"ה התם הוא דלא כתב וק' לרשב"א כו' הרבה יש לי לתמוה על קושיא זו דמאן לימא לן דהתם מיירי דכתב לה דקנאי כו' הרי התוס' עצמן ז"ל כתבו שם ד"ה אבל קבל עליו אחריות וליכא למיחש כו' דדוקא בדלא קבל אחריות אבל היכא דכתב לה כל נכסי אחראין כו' משמע שהם מפרשים דלא קבל אחריות היינו שלא שעבד לה כל נכסיו לזה וכמו שהביאו מכתב לה שדה שוה מנה דמיירי בלא כתב לה אחריות וקבל עליו אחריות היינו ששעבד לה נכסיו שזהו דקאני ודקנינא וצ"ע וקושיא השניה יש לישב כמ"ש התוס' לעיל וכתבתיו לעיל דעל נכסי בעלה הראשון היא מפסדת שצריכה לחזר על הלקוחות ואיכא איבה ביניהם מחמת זה שהרי מכרן ואם יהיו לו בני חורין מ"מ מחוייבת לחזר על נכסי בעלה הראשון גבי לקוחות כמ"ש התוספ' לעיל אבל אשתו דכתב לה דקנינא אימא סמכה דעתה אף דמכר כל נכסיו מ"מ יקנה אח"כ עוד ויהיו לו בני חורין שלא אצטרך לטרוח ואין לה איבה מספק שמא לא יקנה קמ"ל וצל"ע על דברי רש"י שפי' האיבה שמא יאבדו המטלטלין ולעיל פי' האיבה דאם מיחד לה סברה שנותן עיניו בגרושין ולולי דברי התוס' שהבינו דברי רש"י יותר מינן הייתי אומר דכוונת רש"י דאי לא תנא וכן אשתו ה"א דהטעם גבי יבמתו משום סמיכת דעת וגבי אשתו איכא סמיכת דעת להכי תנא אשתו לאשמעינן דאע"ג דאיכא סמיכת דעת מ"מ איכא איבה אחריתי ולעולם איכא סמיכת דעת אלא שהתוס' לא פירשו דברי רש"י כן: הכותב פרק תשיעי דף פ"ג ד"ה קנו מידו פ"ה כו' וק' לר"י כבר זכיתי וכוונתי לדעת הרא"ש ז"ל דכיון דקנו מידו לחבירו ואומר לו דין ודברים ודאי לדידיה מקנה השדה והתימא לי על קושיות ר"י ז"ל דהא לקמן במי שהיה

נשוי פריך כה"ג גבי אשה שכתבה ללוקח דין ודברים אל"ע ומשני בשקנו מידה א"כ קנין מהני שהקנת' לו דהא הוא מוציא מידה ואי הוי הפקר איך מוציא מידה והרי היא חזרה וזכתה גם איך הראשונה מוציאה מהשניה כיון שהפקירה לכ"ע ואפי' נאמר דשאני התם שכתבה דין ודברים אין לי עמך דמשמע שמינה סליק' נפשה ומ"מ פריך שפיר מברייתא דכיון דקתני בברייתא דבעינן בלשון מתנה דווקא מה לי דאמר' לדידיה או סתם מ"מ פ' חזקת הבתים אמשנה דהאומנין והשותפין דקאמר השותפין מעידין זה לזה ופריך נוגעין כו' עד בשקנו מידו והתם לא קתני עמך אלא לישנא דברייתא גם מוכח התם דשותפו קני ליה דפריך דמעמידה בפני בעל חובו וזה לא שייך אם הוה הפקר וק"ל וכ"ש למאי דמשני התם ע"ש וצ"ע: שם ע"ב ד"ה רב אשי אמר ותימא כו' נ"ל לתרץ דלכתחל' א"א למכור אפי' בלא יד בעל השטר דכיון דהכא מיירי שסילק עצמו בעודה ארוסה מנכסי' שנפלו לה כשהיא ארוסה כמ"ש התוספות לעיל ריש פ' האשה שנפלו ד"ה לא כר"י וכן כתב הרא"ש ז"ל א"כ כיון שנפלו הנכסים כבר זכה הוא שאינה יכולה למכור לכתחלה כדעת ב"ה דלא תמכור בנפלו משנתארסה ונתארסה וא"כ אינו יכול לסלק עצמו מזה דהא רש"י ז"ל פירש דהא דמסלק נפשיה באירוסין משום שלא זכה עדיין בנכסים ולענין זה זכה כבר ואי אפשר לסלק: [ד"ה פירי פירות דווקא אבל אין לפרש כו' זה דלא כפי' רש"י ז"ל וכבר מיושבין הדברים בדברי רש"י וכמו שכתב הר"ן ז"ל והביאן מהרש"א נר"ו ומה שהקשה מהרש"א לדברי רש"י למה לא קאמר גבי הא נמי דהא קמ"ל דאע"ג דקאמר עד עולם אי כתב פירי פירות אין ואי לא לא כדקאמר לקמן גבי אי עד עולם דווקא נ"ל דשגגה היא בידו דלדברי רש"י דעד עולם לחוד לא מהני ע"כ הטעם דעד עולם אפירות קאי א"כ איפכא ה"ל למיתני ובפירותיהן עד עולם ובפירי פירות דהוי משמע דאע"ג דקאמר עד עולם קאי אפירות ולא אפירי פירות אבל השתא דקתני ובפ"פ עד עולם דקאי עד עולם אפירי פירות קשה למה לי ע"ע אפ"פ דאין לתרץ דאע"ג דקאמר ע"ע אפ"פ לא מהני דזה אי אפשר דאם אומר ע"ע אפ"פ ע"כ מוכרח לומר גם פ"פ וק"ל: ד"ה ה"א עד עולם אפירות קאי פ"ה כו' נ"ל לתרץ דקמ"ל דאפילו מפירות שנים הבאות דליתנהו בעולם כלל יכול להסתלק דשנה זו ר"ל הפירות שגדלו בשנה זו דאיתנהו בעולם אבל משנה הבאה אימא אין אדם יכול להסתלק מדבר שלא בא לעולם וכמ"ש התו' לעיל דצריך ראיה ע"ז ואפי'.

אם יכול להסתלק אימא מסתמא אין דעתו על דבר שלא בא לעולם דמי יודע מה יולד יום אלא כוונתו על הפירות שגדלו כבר קמ"ל והקושיא הב' אני אומר מאן לימא לן דר' יודא ות"ק ס"ל כר"ע דדייק לישנא יתירא כדאית' בב"ב דלמא ס"ל דאורחיה דאינשי לפרושי לשופרא דשטרא כדס"ל לת"ק דר"ע וא"כ נימא לעולם דגם בפירותיהן לחודה משמע סילוק מפירות לעולם ור"י ות"ק שוין בזה אך ר"י קמ"ל דאפי' כתב ע"ע הוי ג"כ כפירותי' לחודה ולא קאי אפ"פ כ"א אפירות אע"ג דלישניה יתירא הוא וכן משמע מדברי הר"ן ז"ל ועי"ל דלמא ר"י רבותא קמ"ל דלא מבעיא מפירות השנים הבאות פשיטא דלא מסתלק בלא ע"ע כמ"ש לעיל דאין כוונתו ע"ז אלא אפי' פירי פירות של שנה זו דאיתנהו כבר אימא כיון דסלק עצמו מפירות שנה זו כיון דכתב ובפירותיהן דקאי לפחות לשנה זו כמ"ש לעיל והרשות בידה לאכלם לגמרי ודאי גם מפירי פירותיהן סליק נפשיה קמ"ל דלא סליק נפשיה אלא אם תאכלם אבל אם תשייר יאכל פירי

פירותיהן ואצ"ל דאכיל פירות השני' הבאות: דף פ"ד ד"ה ורב סבר פ"ה דא"כ רב דלא כחד לעד"נ דרב ס"ל להאי שינוי' דע"כ לא ס"ל לר"י בפירי דמהני תנאה אלא משום דס"ל בדבר שבממון תנאו קיים בדאוריית' וכיון דלא שכיחי פירי לא עבדי רבנן חזוק יותר משל תורה אבל לרב דס"ל דבדאוריית' לא מהני תנאה עבדי רבנן חזוק כשל תורה אפי' במלתא דלא שכיח' כדאמרינן בכל דוכתא כל דתקון רבנן כעין דאוריית' תקון ולא חלקו בשום מקום בין שכיח ללא שכיח ואפשר לומר דרב לטעמיה דאמר פ"ב גבי חמרין דמוחלפת השיטה ואפשר דר"ל דבריית' קמיית' דכהן מוחלפת דת"ק חייש לגומלין ור"י לא חייש וגבי חמרין אע"ג דס"ל לר"י דעבדי רבנן חזוק לדבריהם יותר משל תורה מ"מ בדמאי הקילו או מטעם ספק דבריהם כאביי או משום דרוב ע"ה מעשרין כרב' ות"ק דחמרין דס"ל דחיישינן לגומלין דס"ל דגם בשל תורה חיישינן לגומלין ולכן עשו דבריהם כשל תורה ולא הקילו אפי' בדמאי גם י"ל עוד כפשוטו דס"ל לרב דכיון דפליג ת"ק עם ר"י בדמאי וס"ל דעשו חזוק ה"ה במלתא דלא שכיחא דחדא מילת' היא דהא ר"י ס"ל דבמלת' דלא שכיח' לא עשו חזוק ודמאי הוי כמלת' דלא שכיח' וכיון דפליג ת"ק בדמאי ה"ה במלתא דלא שכיח': שם ע"ב ד"ה את תופס לב"ח כו' משמע דאע"ג דעשאו שליח כו' אע"ג דהיה ראוי לישב דבר זה שם מ"מ יען כי הביאו ראיה מכאן ראיתי לכותבו פה היה אפשר לישב דרש"י לא כתב דשליח מהני כ"א גבי מציאה מטעם דמגו דאי בעי הוי זכי לנפשיה כו' אבל הכא דלא היה לשליח כלום אצל המת לא מהני אפי' עשאו שליח וכיוצא בזה תרצו התו' ז"ל בב"מ ד"ה אר"י המגביה מציאה כו' ע"ש אלא שצריך ראיה מנ"ל לרש"י ז"ל סברא זו אבל לי קשה עוד מאד על רש"י מהאי שמעתא דב"מ גופה דאי עשאו שליח א"כ קשיא מתני' דהיה רוכב כו' ואמר תנה לי את המציאה כו' זכה בה אמאי והא עשאו שליח דהא ר"נ פליג אעולא וס"ל דמשנתינו לא מיירי דאמר תנה לי כדאית' התם וא"כ הגביה לחבירו וחבירו עשאו שליח ולמה לא קנה והשם יודע כי אחרי כתבי זאת מצאתי קושיא זו בהרא"ש ז"ל שם ופשיטא דצריך דלא נשויה לרבינורש"י ז"ל כטועה ח"ו לכך נראה דאין כוונת רש"י שאם עשאו שליח להביא לו דמהני אלא כוונתו שאמר לו זכה בשבילי דאז הוי ידו כיד המשלח כמ"ש רש"י שם גבי וא"ת משנתינו דאמר תנה לי ולא אמר זכה לי ופי' רש"י דלא אמר זכה לי בהגבהתה נמצא שלא עשאו שליח לקנותה בהגבהתה כו' והכי איתא בגיטין דף י"א התופס לב"ח בש"ל לא קנה וא"ת משנתינו כל האומר תנו כאומר זכי דמי ופי' רש"י ואין זה כשאר תופס אלא בעל עשאו שליח לזכות בו ואע"פ שהעבד לא ידע שזכין לאדם שלא בפניי א"כ כ"ש אם העבד עשאו שליח שיזכה בשבילו וא"כ מתניתין דהיה רוכב גם ר"נ ס"ל דמיירי דאמר תנה לי כמו ר' יוחנן ולא זכה בשבילו ובזה נתישב הכל וגבי מציאה לא אמר לשלוחו רק לתופסו לא שיזכה בשבילו דבזכיה ס"ל לרש"י דהוי ידו כיד המשלח אפי' לחוב לאחרים דלא כדברי הרא"ש דכיון שהשליח זוכה הוי כמשלח: דף פ"ה ע"ב ד"ה קיהיב סימנא פ"ה עד ובהאשה שהלכה לא הוי סימן כה"ג ונ"ל שכבר ישבוהו התו' ז"ל עצמן שם בהאשה שהלכה שהקשו ע"ז דהא ק"ל בב"מ דמדה ומנין הוי סימן ותרצו התם אין דרך בני אדם במדה זו אבל הכא דרך ב"א להצניע במדה זו וא"כ הכא פשיטא דאין דרך ב"א להצניע סך כזה דווקא וגם בסדין אין דרך להצניע מרגליות משא"כ שומשמין דרך להצניעם בחבי' ועי"ל דהתם כיון שהיו לו

שומשמין בתחלה בחבית זו במדה זו ונטלם שייך למימר דאתרמי שגם זה במדה זו אקרי וגם זה שפינה הראשונות יען כי היה לו אצל הנפקד מדה זו נתן סי' במדה זו אולי תתרמי לו אבל הכא איך אפשר שזה יאמר דרך מקרה מנין זה ויתרמי כך ובזה מיושב גם קושיתם ז"ל מאלו מציאות דמדה ומנין הוי סימן וק"ל: דף פ"ו ד"ה פריעת ב"ח מצוה עד והקונ' פי' לקמן כו' ואין נראה כו' לעד"נ דס"ל לרש"י ז"ל דאין לדמות מצות דרבנן זו לזו דמצות פריעת ב"ח לא תקנו כ"א על היורשין לכבוד בעלמא ולא תקנו על הב"ד שיכופום ע"ז שאינו אלא לכבוד בעלמא אבל מצוה לקיים ד"ה לא תקנו על היורשין לבד אלא על כל ישראל מוטלת המצוה לקיים דבריו שהרי ספ"ק דגיטין איתא דגם בשליח דעלמא שאינו יורשו מצוה לקיים ותחלת התקנה היתה שמצוה על כל אדם לעשות שיקוימו דבריו א"כ כופין מי שאינו רוצה לקיימו כיון שהמצוה מוטלת עלי כמו עליו אם הוא אינו מקיימו ואני יכול לכופו ואיני כופה גם אני איני מקיים המצוה וק"ל ובאמת יש לתמוה קצת דלפי דברי התוס' ז"ל למה לא תמהו על רש"י מכל מצות דרבנן וכי יסבור רש"י דקריאת מגלה ושאר מצות עשה דרבנן לא יכופו למי שאינו מקיים וא"כ מ"ש פריעת ב"ח דמדמינן לה לסוכה ולולב והיכא דליכא אחריות נכסים דהוי מצוה דרבנן לשיטת רש"י נמי נדמיה למגלה ושאר מצות עשה אלא ע"כ צריך לחלק ביניהם דלאו תקנתא למצוה גמורה כ"א לכבוד בעלמא דהם אמרו והם אמרו דאין לכופו: שם ע"ב ד"ה וצידי ר"ה תימ' כו' לא הבנתי תימא זו דמאן לימא לן דהאי לישנא ס"ל האי שינויא דלמא כשינויא דרב אשי דהתם ס"ל ושינויא קמא קאי ללישנא בתרא וכ"כ הרא"ש ז"ל בהדיא והתו' עצמן ז"ל כתבו שם דשינויא דרבינא לא אתא כאביי ורבא ה"ה נימא להאי שינויא: בדבור שאחר זה וקשה לרשב"א כו' לענ"ד דרש"י ישבה בשיטתו שהוא פי' ד"ה והוא שצבורין אלמא ד"ה לא קני לבעלים מידי כ"א בהגבהתה כו' נראה מדבריו שאין לדמות הנושאים זה לזה ובאמת אוסיף להפליא דמאי ענין זה לזה דגבי יתומים ס"ל לר"י ור"ל דאפי' אי מונח בסימטא שהוא מקום הראוי לקני' לא זכו בהן היתומים כיון דלא תפסו ולא עשו בהן שום קנין אבל הכא שמשך עכשיו והתנה שהקנין יהא חל לאחר שלשים מעכשיו הרי זה קנין חל למפרע וכאילו משך לאחר ל' וא"כ אי מונח במקום הראוי למשיכה קנה למפרע וכמו שהקשו בדיבור שאחר זה דהא התם ליכא מעכשיו, ואני לע"ד אומר דלא שייך ביתמי ענין מעכשיו כלל ורמי ב"ח לא קמבעיא ליה אלא אי צידי ר"ה הוי מקום הראוי לקניה במשיכה ורב חסדא מביא ראייה ופשט ליה על הקניין שאין ר"ה קונה לבעלים כ"א בהגבה' שהבעל עצמו עושה ואין הרשות עושה כלום ואין רב חסדא מביא ראיי' מאביי ורב' דאמרי משיכה לא קני' בר"ה דהוי קשיש מינייהו ורבא היה תלמידו וא"כ לא קשה מידי אר"י דהתם פלוגתייהו לא תלי' בהא מילת' כלל דר"י ס"ל אע"ג דקיימ' בסימט' מהניא תפיסה דליכא התם מעכשיו כדכתבי התוס' והסימט' לא קנה להו מידי דהא לא עשו שם שום קנין אלא דקיימי המטלטלין במקום הראוי לקנין וס"ל דמטלטלין לא קיימי בחזקת יתמי כיון שהיו משועבדים בחייו לב"ח אא"כ באו לרשות יתמי מעכשיו פשיט' דאי הוי במקום קנין כגון סימטא מהני לכ"ע אלא דרב"ח מבעי' בצידי ר"ה אי הוי מקום קנין ופשיט ליה ר"ח דלא הוי מ"ק מדרב ושמואל מסיפ' כדכתבי התו' כיון דרב ושמואל ס"ל דל"מ תפיס' משום דהוי מ"ק א"כ ע"כ ד"ה מקום הפקר הוא כמ"ש רש"י לעיל ובזה מיושב

ג"כ למה פשיט מרב ושמואל ולא מר"י ור"ל דהלכתא כוותייהו נגד רב ושמואל וביחוד
בלישנא בתר' דס"ל דמגורשת והא ר"י ס"ל דאפילו בסימט' מהני תפיסה וכ"ש בצר"ה
כדכתבי התו' וכן הקשה מהרש"א נר"ו ולפי דרכינו א"ש וק"ל: שם ד"ה ר"א אומר לא
כפ"ה כו' נ"ל לישב דכוונת רש"י כיון דשבועה אפטרופסת שהיא שמא הוי דרבנן לא
מגלגלין עליה שמא אחריתא דאף דבדאורייתא ס"ל דמגלגלי אפי' שמא על שמא בדרבנן
ס"ל לת"ק דאין מגלגלין כיון דתקנת היא כולי האי לא אחמירו רבנן וכבר הביא הר"ן
ז"ל בקדושין דעת קצת פוסקים דאפי' בדאוריית' לא מגלגלין שמא על שמו וגם הרא"ש
ז"ל כתב דאף דמגלגלין שמא היינו שיש רגלי' לדבר דווקא דומי' דסוטה וגבי הלכה לא
דקדקו כולי האי: ד"ה נדר ושבועה עד ומיהו בגמ' כבר כוונתי ת"ל לדעת הריטב"א ז"ל
שהביא הנ"י שגם בגרושה פטרה אפילו מנדר דאי לא אמר אלא שבועה ה"א משבועה
דחמיר' הוא דפטרה אבל הרשות בידו להדירה ולכן פטרה משניהם דא גרושה אם רצה
להדירה אינו רשאי בתמיה מיהו ק"ק דא"כ הל"ל נדר לחודה דאם מנדר דקיל פטרה
מכ"ש משבועה דחמיר' וכן משמע קצת בגמ' דקאמר גבי דלא נדר או נר נדר כו' אינו
יכול להשביעה משמע דגם בנדר לחודיה פטרה משבועה ויש לדחות דלהשביעה ר"ל
להדירה שזהו מקרי שבועה שלה דע"כ צ"ל כן לקמן במלתיה דר"ש דאמר כל זמן
שתובע כתובתה יורשין משביעין אותה והא אלמנה ע"כ אינו אר נדר דהא ר"ש לאחר
תקנ' ר"ג הזקן הוי דאין לפרש דא חוץ לב"ד שמשביעין את האלמנה כדאיתא התם
דא"כ תקשי לרב דהתם דס"ל דאפילו חוץ לב"ד אין משביעין אלא ע' האי משביעין
ר"ל מדירין ומיהו מתניתין ק"ק כמ"ש וי דכבר הביא הר"ן ז"ל פ' השולח ירושלמי
דאימת נדרים עליה יותר מן השבועה וא"כ איכא למימר איפכ' ג"כ דאם פטרה מן הנדר
יוכל לומר דמן השבועה לא פטרה כיון שהרשות בידו לעשות איזה שירצה ואילמלא
דמסתפינא הייתי אומר ע דהא דמסקינן בהשולח דגרושה משביעין אותה מפרש הרב
הטעם דמ"ש אלמנה מגרושה דאלמנה שאני דבההיא הנר דקטרחא קמי יתמי אתיא
לאוריי היתירא וזהו דווקא בגרושה בתובעת כתובתה מן היורשין ונשבעת אבל אם
נשבעת אפטרופסים אין חלוק בין גרושה לאלמנה ואין משביע אותם רק מדירי' דהטעם
שהיא מורי' היתרא שהיא טורחת קמי בעלה כשאר שבועות שאין בהן טענה דרמו רבנן
שבועה משום דמורו היתרא וכן משמע קצת לקמן דהא כיון דר קאמר אין תובעת כתובה
אין היורשין משביעין אות' ומפרש דפליג עם ר"א ומחלוקתו מכלל דר"א ומחלוקתו
קיימי דאי אין תובעת כתובתה יורשין משביעין אותה אם לא פטו וא"כ ע"כ הלכה מקבר
בעלה דסיפא קאי אפטרה דרישא ואכיון שהיורשין אין משביעין אותה על תביעת
כתובתה אלא על האפטרופי' היכי קתני נדר אפילו גבי אלמנה דלמה מדירין אותה כיון
דליכא התם טעמא דטרחא קמי יתמי דהא על האפטרופי' שבחיי בעלה משביעין אותה
ולאחר מותו הלכה ולא טרחא קמייהו וראיתי בהרא"ש ז"ל שהביא בשם רבינו האי ז"ל
דאפילו לת"ק אין היורשין משביעין אותה על אפטרופ' שבחיי בעלה ויש לתמוה מאוד
דהא מדר"ש מוכח דר"א ומחלוקתו ס"ל דמשביעים אותה על אפטרופי' כמ"ש וכן כתב
רש"י בהדיא ע"ש אלא ע"כ צ"ל כדפרישית דהתם נמי איכא הוראת היתרא וכיון דאיכא
הוראת היתר אפילו נגד הבעל לא משביעין לה אלא מדירין אפי' גרושה והא דתיקן ר"ג
הזקן גבי אלמנה ולא תיקן בכל הנשים אפטרופסי' נגד בעליהן לא קשיא דמידי דשכיחא

בכל יומא הוא דצריך לעשות תקנה ע"ז משא"כ התם דאין אלמנה נפרעת לעולם מנכסי יתומים כ"א בשבועה וכיון דנמנעו מלהשביעה לא תגבה שום אלמנה כתובתה לעולם וזהו תיקון העולם ומ"מ (איזה תיבות חסרים כאן) נדר זה בכ"מ שיש לחוש להורא' היתר וא"כ י"ל דלכן קתני נדר ושבועה דר"ל נדר על האפטרופסת ושבועה אם תתבע כתובה או שאר שבועות כגון פוגמת.

ושניהם אגרושה קאי ואין להקשות דהתינח למאן דמפרש שבועה דמתניתין על הפוגמ' וא"כ פטרה מכל שבועות מפוגמ' ומאפטרופס' כיון דאסקא אדעתא פטור תבעה פטור מכל שבועות וכפי' רש"י וא"כ א"ש נדר ושבועה דהיינו נדר באפטרופ' שהיא מוריא היתירא ושבועה מפוגמת או אתביעת כתובה דגרושה דלא שייך האי טעמא דנראה כיון דחשדינן לה אשבועתה אפי' ע"י גלגול דפוגמת אין משביעין אותה אלא מדירין אותה מלבד השבועה אבל למ"ד מאפטרופסת לחודא תינח נדר שבועה מא"ל דאין לפרש דקאי אפרעון דאף למ"ד זה לא ס"ל פוגמת כדפי' רש"י מ"מ אם אומר לה בעלה אישתבע לי דלא פרעתיך מחוייבת לישבע כמו כל שטרות דעלמא שאין בהם נאמנות וכ"כ הטור סי' צ"ו גבי גרושה שמשביעין אותה היינו אם הבעל טוען או פוגמת וכן כתב בסי' צ"ו דאם הבעל משביע על כתובתה משביעין ג"כ באפטרופסת וכן כתב הרא"ש ז"ל דלע"ד תקשי דא"כ מאי קמ"ל ר"פ פ' כל הנשבעי' דאי טעין אשטרא אישתבע לי דבעי אישתבועי מתני' היא לפי זה וי"ל דר"פ ס"ל כמסקנא דר"נ דאפוגמת קאי וא"כ אין ראיה ממתני' דנדר באפטרופסת קאי ושבועה אפוגמת או אפשר דר"פ קמ"ל אפי' בשטר דיש לחלק ביניהם דע"כ צ"ל חד מהני שינויא לדברי ר"ת ז"ל שפסק כר"ש לקמן ותירץ הרא"ש אליביה דכל הנשבעין דקתני ואלו נשבעין שלא בטענה האשה הנושאת והנותנת כו' דמשמע אפי' א"א אשר ממנה הביא רב אלפס ראיה דאין הלכה כר"ש מיירי לדברי ר"ת כשתובעת כתובתה דנשבעת על כתובתה ולכן נשבעת גם באפטרופסת משמע דהבעל משביע אשתו אפרעון כתובה דאין נראה דר"ל שתובעת כתובתה ופוגמת דאין הלשון משמע כן וגם מדברי התו' בדבור זה מוכח כן שכתבו דעליך לא שייך אלא בגרושה וק' כיון דאמרינן בגמר' דשבועה דמתני' הוי על אפטרופי' מאי ענין גרושה לכאן אפי' באשה נשואה לבעלה משכחת לה דדוחק לומר דמקשי למ"ד פוגמת דעיקר חסר אלא ש"מ דס"ל ג"כ כר"ת שמשביעין אותה אפרעון ואגב נשבע' גם באפטרו' ובאמת סברא אלימת' היא בעיני כיון דלת"ק נשבעת שלא בטענה מטעם מוריא היתרא כדאית' פרק כל הנשבעין אין נ"ל לחלק בין מורי היתר' זה למורי היתיר' דאלמנה קמי יתמי אלא שלא מצאתי לי חבר בדין זה וק"ל: דף פ"ז ד"ה לכרגא פ"ה כו' וק' דמשמע כו' לעד"נ דהתוספות דמקשין קושיא זו אזלי לטעמייהו דמפרשי בדבור שאחר זה לקבורה שלא לצורך קבורה כו' וה"ה לכרגא ולמזוני הוי פירושו הכי וכ"כ הטור בסי' ק"ט בח"מ ולכן הקשו לשיטתם שפיר אבל אם היו מפרשין דמזבנא לצורך כרגא שלהם לפי ע"ד לא ק' מידי משום היתומים דאי מיירי מתניתין שמוכרין לצורך היתומים לא ידעתי כלל הא דקתני שום היתומים דמשמע דשמין ואח"כ מכריזין ולמה לי השומא כיון שמכריזין עליה ל' יום ומה שנותנים בה כך מוכרין אותה א"כ שומא זו אינה מעלה ולא מורדת בשלמא להגבותה לב"ח שמין תחלה שאם לא ימצאו מי שיעלה בדמים או שיתנו פחות מחוייב הב"ח לקבלה בדמים ששמוה אבל אם מוכרין לצרכם לא יכולתי לידע ל"ל

השומא ואע"ג דלקמן פ' אלמנה ד' ק' תנן ג"כ שום הדיינין ופירשו ג"כ בגמרא לגרסת רש"י ז"ל לעולם דלא אכרוז ול"ק כאן בדברים שמכריזין כאן בדברי' שאין מכריזין א"א כאן בשעה שמכריזין כו' דאמרי נהרדעא לכרגא כו' אלמא מיירי מתני' לכרגא ואפ"ה קתני שום.

לאו מילתא היא דהתם מיירי דלא מכריזין ומוכרין מיד והשומ' היא היא המכירה ששמין אותה ללוקח והלוקח קונה אותה בשומא זו ולכן המקח בטל אם הוסיפו אבל הכא דאין שומא זו מכירה אלא שמין ומכריזין עליה מי שירצה לקנותה ואפשר שיקרה שיהיו מוכרחין ליתן אפילו פחות מן השומא כיון שהיתומים נצרכין לזה א"כ שומא זו למה ועוד בשלמא התם לא קתני ליה לדינא דמחויבים לשום אלא קתני שאם שמוה הדיינין והלוקח לקחה בשומא וטעו ופחתו או הוסיפו בטל דהדיינין הם שלוחים לזה ולזה כדכתבי הפוסקים וא"כ משמע דגם הלוקח סומך וקונה על שומא זו אבל הכא למאי הלכתא הזכיר השומא כלל כיון דאף אם אין כאן מי שרצה ליקחה בשומא מכריזין ומוכרין בעד כל מה שיתנו בעדה כיון שהוא לצורך היתומים ש"מ לדינא קתני דבעי לשום וא"כ ע"כ מיירי בבע"ח: ע"ב ד"ה אמר רבא שתי תשובות תימא לרשב"א כו' ולי נראה דיש לישב דלמא נתן לה מעות דרך הלואה לא בפרעון כתובה וטוען שנתקבלה כתובתה בזה והיא צריכה למעות עתה ואישתמוטי קא מישתמטא סברא השתא דצריכ' לדידי אגבה כתובתי ולכי הוו לי זוזי פרענא ליה ועוד נ"ל דלפי' רש"י ז"ל פ"ב ובב"מ בהא דרבה דקאמר ובכולי בעי דלודי ליה דקשי' ליה נימא מגו דחשיד אממונא כו' א"ש דרב' ס"ל כשינויא דאביי דפ"ק דב"מ דסבר דאמרינן מגו דחשיד אממונא כו' כדפי' רש"י ז"ל שם וא"כ ליכא לאקשויא מידי לרמי בר חמא דדלמ' רמי בר חמא לא ס"ל כאביי כ"א כסתמא דתלמודא דמסיק דלא אמרינן מגו דחשיד כו' וקושית התוס' על רש"י בפ"ב דמכלתין ופ"ק דב"מ אישב בב"מ אי"ה וק"ל: שם ד"ה או דלמ' עד תימא לי א"כ כל שעה כו' נ"ל לישב דלא חיישינן להכי כיון דק"ל דאפי' בלא פוגמת אי טעין ואמר אשתבע לי דלא פרעתיך מישתבע כדאית' בשבועו' הדיינין והביאה רש"י ז"ל לעיל א"כ יראה לפחות דלמא יאמר לה אישתבע לי דמחויבת לישבע דלא עדיפ' בהא דפוחת' מלא פחתה כלל דתשבע אי טעין והא אינה יכולה לישבע שהרי קבלה מקצת א"כ תפסיד כל הכתובה שהרי כבר הודת שאין כתובתה אלא מנה והשת' תודה שקבלה מנה א"כ נתפרעה כל כתובתה דמטענה ראשונה א"א לה לחזור דאפילו למ"ד פ' חזקת הבתים דטוען וחוזר וטוען בהא מודה דהא דמי' לגמרי לאומר של אבותי ולא של אבותיך דלכ"ע אין חוזר וטוען כיון שסותר דבריו הראשונים לגמרי ה"נ כיון דבתחלה אמרה לא התקבלתי כלום ואינה אלא מנה א"א לפרש שכוונתה היתה שקבלה מקצתה שהרי אמרה לא התקבלתי כלום ופשיט' דפוחתת צריכה לפרש דלא נתקבלה כלום ולא סגי באומרת אינה אלא מנה כיון שהוא טוען שנתקבלה כל כתובתה א"כ ע"כ צריכה לטעון שלא נתקבלה כלום דאל"כ מה בכך שאינה אלא מנה מ"מ הוא אומר שגם מנה זו התקבלת ואם נאמר שאינה אומרת לא קבלתי כלום אלא אומרת שלא נתקבלה כל כתובתה ואינה אלא מנה ויכולה לפרש אח"כ שכוונתי היתה אינה אלא מנה משום שקבלתי המותר.

זה אין נראה דערמה מפורשת היא כיון שאומרת שלא נתקבלה כל כתובתה משמע הא קצתה קבלה א"כ איך פטרינן לה משבועה ועוד פשיט' דלאפטרינן לה משבועה כיון שאין פוחתת בהדי' דאינה אלא מנה פשיט' דיש לפרש בתרי אנפי ולא אשתמע מינה אמנה יותר מפרעון דיש לפרש דאינה אלא מנה משום פרעון ופשיט' דצריכה לפרש כדמפרש בבריית' בהדי' לא התקבלתי כלום ואינה כו' וא"כ לא תוכל לתרץ דבריה ואם אח"כ תודה שקבלה וכבר אמרה שאינה אלא מנה א"כ כבר נתקבלה כל כתובתה ואע"ג דהוא אמר בתחלה שכתובתה שלימה מ"מ הודאתה לחייב עצמה מהני דהוי כאומר מנה לך בידי והלה אומר ודאי לי שאינך חייב לי כדאמרינן גבי טענו חטין והודה לו בשעורין דפטור אף מדמי שעורין כיון שהודה שאין לו בידו שעורין ועוד שבכאן לא הודה שכתובתה יותר אלא שאמר שנתקבלה כל כתובתה ויכול לומר משום שלא היתה אלא מנה ואותה המנה נתתי לך ועוד נראה דלא חשו חכמים שתפחות כיון שהיא משימה עצמה רשעה בזה דהא אמרינן פ"ב דאסור לאדם שישהא שטר אמנה בתוך ביתו משום אל תשכון כו' ואמרינן נמי דעדים משום הכי לא מהמני דאין אדם משים עצמו רשע ודוק: דף פ"ח ד"ה מייתי לה לידי ש"ד פ"ה עד והוא עצמו סותר דבריו כו' יש לישב דלאו בכל דרבנן מיירי רש"י ז"ל כ"א בשבועות ע"א דהכא שאינה אלא להפיס בעלמ' ומ"ש רש"י אבל שבועה דרבנן ר"ל שבועה שהחמירו רבנן שאין לה עיקר כלל בדאורייתא משא"כ שאר השבועות אע"פ שהן דרבנן מ"מ מצאו בהן רבנן טעם לחייב כעין השבועות של תורה אבל שבועה זו לא מצאו בה שום טעם אלא להפיס ונמצ' עיקרה מדרבנן ובזה מיושב דלעיל גבי פוגם פי' בהדי' שבועה דאוריית' נ"מ לענין הפוך ומצאתי שהרגיש בה ג"כ החכם מהרש"א זצ"ל ותירוצו אינו מספיק לי דמ"מ איך קרא ליה פקח אי ניחא ליה בהפוך למה מוצי' אלף זוז להביאה לידי ש"ד הרי הוא מפסיד ההיפוך ע"כ ואפש' דהא עדיפ' ליה להשביעה שבועה חמורה אולי תחזור בה מיראה ומ"מ מנ"ל סברא זו לרש"י ועוד התינח דכאן א"א לפרש בהיפוך אבל לעיל למה לא פי' כמו הכא ולמה שינה פירושו לכך נרא' כמ"ש ודו"ק: שם בד"ה שאחר זה תימא מאי קשי' ליה כו' הנה החכם מהרש"א ז"ל הקשה בספרו על קושי' זו ע"ש וכדבריו משמע בהדי' בח"מ סימן ל"ב בשם הרמב"ן ז"ל גבי שטר על אלף ות"ק שהעד שצרפו אותו לעד אחר להוציא מכלל מאתים מנה כבר נצרף עדותו ואין נשבעין על פיו ומ"מ עדיין קושיתו קרובה דלישנ' דתלמוד' משמע שהקושי' היא איך מצטרפין כלל וזה לא קשי' מידי כ"א על השבועה ע"פ עד הראשון קשי' וכן פי' רש"י ז"ל בהדי' שהקושי' היא דמה שראה זה לא ראה זה ויכולה להכחיש שתיהן ולגבות שלישית לכך נ"ל דלא דמי להלואה אחר הלואה דהתם אין מכחישין זה את זה ויכול להיות שתי ההלואות אמת ולדברי שניהן יש לו אצלו מנה אבל הכא העד הראשון מעיד שפרע כתובתה שהרי אין מעיד שנתן לה בתורה הלואה כ"א בפרעון כתובה כמ"ש רש"י ד"ה יכולה א"כ זה העד מעיד שלא פרעה פעם שנית דהא כבר נתקבלה כתובתה ולמה יפרע שתי פעמים ואף אם טוען ואומר שפרע פעם שנית כדי להשביעה ש"ד לא מהימנינן ליה כדמוכח בתר הכי דפריך ר"א יכולה למימר שתי כתובות הוי ופי' רש"י ז"ל ועד הראשון מסייע לה ומה סיוע יש כאן והלא הוא עומד וצווח שעשה זה משום ש"ד אלא ע"כ מסתמא לא מהמנינן אא"כ הודיע לעדים קודם הפרעון שעושה זה משום דבר זה וא"כ אפי' אם העד האחרון מעיד

שהודיע לו אינו כלום שאין ע"ז כ"א ע"א דמסתמ' לא מהימנינן דמשום ש"ד יוציא מעות מכיסו קודם שתשבע ויניח מעותיו על קרן הצבי ואולי לא יעלה בידו ותוצי' המעות ולא יהיה לו ממה לחזור ולגבות ממנה וכן משמע מדברי רש"י ד"ה והוא דמודע להו ופי' לסהדא קמ' ובתר' משמע דלא סגי בהודעת חד סהדא לחוד עד דמודע לתרווייהו ומה שכתב הטור ז"ל בא"ה סימן צ"ו וצריך שיאמר לעד הראשון שמכוין לכך נ"ל דלאו דוק' לעד הראשון לבד אלא העיקר נקט כדי שלא יסייע אותה כדכתב בהדי' וכמו שהוכחתי מדברי רש"י לש ומדברי התלמוד נמי משמע כן דאמר דמודע להו ואפי' אם דברי הטור כפשטן מ"מ משמע דבהודעת עד בתרא לא סגי כ"א בהודעת קמא דבהודעת בתר' כיון שהוא עד אחד לא משגחינן ביה ואם כן עד הראשון מסייע איתה שנתן לה כתובה כבר וגם בפעם הב' אבל בהודעת קמ' סגי כיון שאינו מסייע לה כלום ויש לדחות הכל דלקמן שאני דאם לא הודיע לראשון אף אם הודיע לאחרון אינו כלום ולא מטעם ע"א אלא משום שהראשון סותר עדותי ואומר שלשם פרעון כחובה נתנו כיון שלא הודיעו ופרע סתם אבל אם השני ייעד סתם והראשון יודע ס"ל לטור כיון שאין הראשון מסייעה וא"כ ממ"נ השני שמעיד לא ראה כ"א פרעון א' ולא תלינן בשתי כתובות דלא שכיחא הוא והראשון שמעיד ב' כתובות הרי הפה שאסר הוא הפה שהתיר ואמר דמשום השבועה עשה ורש"י ס"ל דגם בהודעת קמא לא סגי דמ"מ כיון שהעד הב' מכחישו דלשם פרעון נתנו לה אע"ג דלא ראה כ"א פרעון אחד יכולה לומר ב' כתובות הוי כיון דהראשון מעיד שפרעון הראשון היה סתם וזה מעיד שזה היה סתם שמעינן לטענתה דב' כתובות שהרי אם פרע לה כתובה הב' בפני ב' עדים מן השוק משמע ג"כ דבעינן דמודע להו דאל"כ למה ליה לר"א הודעה לימא תקנתא אפילו בשני עדים מ"מ לא משתמיט שום א' לומר דב' עדים מן השוק לא בעינן הודעה וכן משמע מפי' רש"י דב' עדים מן השוק דמו לדין דשמעתין ומשמע דדמי לגמרי ובעינן ג"כ דמודע לתרווייהו ולא סגי' בהודעת אחד מהן ואע"ג דעדים האחרונים אינם יודעים כ"א מפרעון אחד מ"מ מצרפינן לעדות הראשון שאומר שפרע לה כתובה וגם האחרונים מעידין על כתובה ואע"ג דעד הראשון מעיד שראה פרעון כתובה הב' ה"ה בזה אפילו אם מעיד הראשון שראה שלא משום כתובה פרעה מ"מ כיון שהב' מעיד שלשם כתובה פרעה והיא טוענת ב' כתובות שמעינן לה וכל זה כיון שהעד הב' מכחישו לכן מקבלינן לטענתה אבל בבא קמיית' דאין הראשון יודע מפרעון האחרון כלום לעולם נאמר דאם העד הב' מעיד דמשום שבועה עשה מצרפינן ליה עם עד הראשון שפרע לה כתובה פעם א' לפחות כיון שאי' סותר לעדות הראשון דיכול להיות שפרע ב"פ משום השבועה והוי כמו ב' עדים שהעידו א' על פרעון כתובה והב' העיד שהלוה לה דודאי מצרפינן לעדותייהו שיש לו אצלה סך זה ולא תוכל להכחיש לגמרי ומ"מ נהי דראיה אין כאן נוכל לומר כן בלא ראיה דס"ל דאם ליכ' תרי סהדי דמסהדי שנתן לה משום השבועה לא מקבלינן להאי טענתא דמלת' דלא שכיח' הוא שיוציא כמ' מאות קודם השבועה להביאה לידי ש"ד וכמ"ש לעיל וא"כ הראשון שמעיד שנתקבלה כתובתה הוי כאלו מעיד שלא פרעה פעם שנית כלל ולא מצרפינן לעדותייהו ומסייע אדרב' לה שלא פרעה פעם שנית ולא דמי לשני המעיד שהלוה לה דזה יכול להיות אבל פרעון לא מצרפינן כיון דכבר נפרעת כתובתה ועוד נ"ל כיון דאם לא הודיע לעד האחרון פשיט' דלא מצרפינן להו כיון

שמכחישין זא"ז כמ"ש ותוכל להכחיש אותם שהן מעידין שקר א"כ גם הודעתו אינו כלום כיון שהעד האחרון מצד עצמו אינו כלום אם הוא חייב לה עדיין ונותן לה בפרעון כתובה וא"כ לא דמי להלואה אחר הלואה דהתם כל עד יודע האמת שלו שהלוהו ומעיד ע"ז אבל הכא אין העד יודע כלום כ"א ע"פ דבורו ודבורו אינו כלום כי אולי הוא אומר כן כדי להחזיק שקרו שיש לו עם עד הראשון וכיון שאם לא היה אלא עד הראשון היינו יכולין להחזיק אותו בשקרן וא"כ אולי עדיין שקר הוא אומר כן להחזיק שקרו כדי לצרפו וא"כ כיון שלא היינו מצרפינן להו אם לא על פיו לא מהני ולא דמי לקמ' דמהני ההודעה דהתם טענת שתי כתובות אדרבה טענה גרועה היא דלא שכיח' אלא דחיישינן לה מטעם סיועת העד שראה שפרע לה סתם ואי מודע להו אע"פ שיכול להיות שאין האמת אתו מ"מ מידי ספיקא לא נפיק ואין העד מסייע'כיון שהוא ספק וא"כ בטלה טענת ב' כתובות ממילא משא"כ אי לא מודע ליכא ספיק' ואיכא סיוע אבל בנדון דידן אם הוא ספיק' דלמ' הוא משקר ונתן לה לשם פרעון א"כ ודאי לא פרעה בפעם הראשון וא"כ העד עצמו מסופק אם הוא מכחיש העד הראשון אם לאו וכן הראשון מסופק ומספיקא לא מצרפינן להו ודוק: שם ע"ב ד"ה ב"ד משביעין תימא עד וצ"ע לע"ד תימא אם יצא זה מפיהם הקדוש ז"ל כי לא יכולתי להבין מקום העיון דע"כ נפרעת שלא בפניו דנקט ת"ק מיירי בלא שמעו בו שמת דאל"כ היינו מנכסי יתומים וכבר נקט התנא מנכסי יתומים דמשמע ג"כ ל"ש לכתובה ול"ש למזוני דמ"ש ופשיטא דאם היא גובה מנכסי יתומים יהיה מה שיהיה מחויבת לישבע דדוחק לומר דקמ"ל התנא דבשבועה מיהא נפרעת דלא תימא דניחוש כ"כ לצררי כשהלך למדינת הים דאפילו בשבועה לית לה וכמ"ש התוספות לקמן פ' בתר' אמלת' דשמואל ורישא דמנכסי יתומים מיירי שמת בביתו על מטתו דזה אינו דכוונת התנא משמע דאת' לאשמעינן דצריכה שבועה כדקתני לא תפרע אלא בשבועה משמע אדרבה דס"ד דנפרעת שלא בשבועה דומי' דאינך וכמ"ש התו' לעיל ד"ה ואלו נשבעי' ונוטלין ולקמן לא קתני הכי אלא תשבע כו' ור"ל תשבע ותגבה ועוד דמנכסי יתומים לא משמע דמת בביתו דווקא ואפי' מת במ"ה מקרי ג"כ מנכסי יתומים ולע"ד הרבה תימא בעיני אם זהו העיון דתקשה להו לתו' שיפרש התלמוד דשלא בפניו מיירי לאחר מיתה וא"כ לא נקט התנא עיקר דינא דשלא בפניו אם צריכה שבועה אם לאו ודוחק גדול דס"ל לר' ירמיה דאה"נ מחיים נפרעת שלא בשבועה דבזה לא נחלק אדם מעולם ולע"ד לא עלה מעול' על דעת שום אמורא לפרש שלא בפניו דמתני' כ"א בחיים וכדאית' לעיל ל"ש אלא כתובה אבל ב"ח לא וזהו ע"כ מחיים דמיתמי פשיט' דגובין וכל התלמוד מלא מזה ולא נחלקו מעולם שגובין מן היתומים אפילו מת אביהן במ"ה אלא שלא בפניו לגבות בלא ידיעתו נחלקו וכדמשמע מירושלמי ומדברי הפוסקים וא"כ כיון דנפרעת שלא בפניו קאי בחיים א"כ ע"כ אהא פליג ר"ש וא"כ ב"ד מבעי ליה והתימ' על החכם מהרש"א ז"ל שאפס קצהו ראה וכלו לא ראה שהתחיל ואין להקשות דא"כ היינו נפרעת שלא בפניו והיינו נפרעת מיתומים ואמאי לא מוקמי פלוגתייהו בפשיטות אנפרעת מנכסי יתומים ותירץ דלרבות' מוקי פלוגת' בהכי כדכתבי התו' לקמן שהבאתי לעיל: והנה כבודו במקומו מונח שיצא מן הדרך והפליג שהתחיל בקושיא שהקשתי וסיים להקשות על ר' ירמיה למה לא מוקי פלוגת' אנכסי יתומים וא"כ נהי דתירץ דר' ירמיה אוקי פלוגתייהו לרבותא מ"מ מתני' איך מיתרצא למה נקטה

במ"ה לא תפרע אלא בשבועה וכמ"ש ואין לפרש דלמא שלא בפניי מיירי בין בחיים בין לאחר מיתה ור"ש פליג אלאחר מיתה דזה אינו דכיון שהת"ק קאי בין לכתובה בין למזוני א"כ ס"ל כרב דאפי' לא שמעו בו שמת אית לה מזוני ומוקי לפלוגת' דחנן ובכ"ג בלא שמעו בו שמת וא"כ הדר' קושי' לדוכת' דלר"ש ב"ד מ"ל כיון דר"ש כחנן ואין לפרש דר"ש ס"ל כשמואל דמוקי לחנן בשמעו בו שמת א"כ רב ושמואל אתי' כתנאי ועוד דא"כ פליגי ר"ש ורבנן בתרתי וכל זה דוחק ומטעם זה נמי אין לפרש דהתוספות מקשי' אמאי לא משני דר"ש לא קאי אשלא בפניו כ"א אנכסי יתומים דמיירי בין לכתובה בין למזוני וסבירא ליה כשמואל וכקושי' מהרש"א דמ"מ שלא בפניו פירושו ע"כ מחיים וכיון דמנכסי יתומים קאי גם למזוני גם שלא בפניו קאי גם למזוני דשניהם סתמא קתני וא"כ הדר ס"ל לת"ק כרב ור"ש כשמואל וכמ"ש ותקשי מה שהקשתי.

ועוד כיון דחזינן דר"י מוקי לה אשלא בפניו א"א לפרש דקשי' להו לתוס' אר"י דלוקמא אנכסי יתומים דלמא ר"י כרב ס"ל ולא קשיא כלום אלא ע"כ קושיי' התוס' היא דילמא שלא בפניו מיירי בשמעו בו שמת וז"א כמ"ש. ובלאו הכי אין נ"ל קושיא גדולה כ"כ נהי דר"י אפשר דס"ל כשמואל מ"מ רב ששת תקשה לרב דהלכתא כוותי' לא א"ש מתניתין ותקשה ליה ולכן אוקמה באוקמתא אחריתא: דף פ"ט ד"ה ש"מ כותבין שובר פ"ה לענ"ד דרש"י ז"ל ס"ל דסוגיא זו כולה רב ושמואל מקשי ומפרקי לה כדאיתא בסוגיא ורב ושמואל ס"ל דאין כותבין שובר כדאית' פ' גט פשוט וכיוצא בזה תרצו תוס' ריש פרק אלו מציאות וריש פרק יום הכיפורים ואע"ג דלא דמו קצת ועי"ל דרש"י פי' אמתני' דסתם מתניתין ס"ל דאין כותבין דתנן ש"ח המאוחרין כשרין ולא משכחת לה אלא בשערי הלוואה ואין כותבין שובר כדאיתא התם דדוחק לאוקמי מתני' דכתב ביה שטרא דנא כו' וא"כ פריך אמתניתין דק"ל דאין כותבין שובר: מי שהיה נשוי פרק עשירי דף צ"א ד"ה אלא הכא בפחות כו' ותימא כו' לעד"נ לישב דאי פליגי בפחות מדינר לא קשיא מידי דת"ק מיירי דליכא מותר כלל וקמ"ל דאפי' אחת בחייו ואחת במותו דס"ד דלא בעינן מותר דהכתובה תהוי המותר אפ"ה לא אמרינ' לית להו כתובת בנין דכרין וא"כ ממילא שמעת מינה דבעינן מות' דינר דווקא כשאר כתובות ב"ד דהא ת"ק דר"ש דבריית' היינו ת"ק דמתני' ובמתני' קתני דבעינן דינר דווקא והשתא א"ש אם יש כו' כיון דת"ק לא מיירי דאיכא מותר פחות מדינר אלא דליכא לא שייך למימר כיון שיש דהא ליכא וזהו לישנא דרש"י ז"ל שכתב ד"ה א"ה ואברייתא קאי כיון דמוקמת דאיכא מותר אלא שמשועבד כו' א"כ משמע שהקושיא דווקא אי מיירי ת"ק דאיכא מותר אבל הכא לא אתא התנא לאשמעינן כ"א דהכתובה לא הוי מותר והוי כשאר כתובת ב"ד וממילא בעינן דינר ופליג ר"ש ואמר אם יש שם אפי' פחות מדינר סגי ומאי דשייר ר"ש במתני' פי' בברייתא לאוקמת' וכדאית' כה"ג בהזהב אבל אי פליגי בדינר משעבדי ע"כ מיירי דאיכא דינר משעבדי דהא במתני' לא קתני התנא בני חורי דווקא וליכא לפרושי דהוי כשאר כתובות ב"ד דהת' נמי לא שמעינן האי דינא וא"כ כיון מבעי ליה: בדבור שאחר זה פ"ה וקשה כו' נ"ל לישב קושיא הג' תחלה שהיא הקושי' החזקה שבכולן דליכא למימר דבכתובה נעשה מותר פליגי דהרי התנא לא נקט שמתה השניה לאחר מותו כדקתני תנא דבריי' קמייתא אלא שהוא מת א"כ משמע דמיירי שהשניה חיה עדיין וא"כ הוי ממש כשאר חוב דע"כ לא פליגי בכולה שמעתין אי כתובה

הוי מותר אלא אם מתה השניה ויורשיה גובין שהם מקבלין ולא פורעי' אבל אם הוא חיה עדיין א"כ כל היורשין הם הפורעין ועבדי מצוה ופשיטא דהוי מותר כשאר חוב וא"כ היינו דינר משעבדי שהיא א' מהנך לישני קמאי וכן מבואר בדברי רש"י ז"ל לעיל ד"ה כי פליגי בכתובה כו' ור"ע סבר לאו כשאר חוב דמי כיון דאינהו גופייהו קשקלי והלכך הני בני שני' מקבלים ולא פורעי' כו' הרי מבואר דדוקא ביורשיה איירי דבדידה לא שייכי הני טעמי ומה שהקשו דלמה הזכיר לאחר מיתה אתי נמי שפיר בהא דלהך לישנא דבדינר משעבדי פליגי וא"כ ס"ל לת"ק דדינר משעבדי מהני נקט לאחר מיתה להודיעך דבאין מיד לאחר מיתת אביהן דהשניה חיה עדיין ומכח זה זוכין בכתובת ב"ד דכתובת השניה שהיא בעלת חוב הוי מותר וא"כ אפי' אם מתה השניה אח"כ כבר זכו בהן יורשין כי היכי דאמרינן לקמן גבי מרובין ונתמעטו דזכו בהן יורשין ולכן קאמר שבאין מיד לאחר מיתת אביהן ר"ל שזוכין בזה לאחר מיתת אביהן וכמ"ש ומצינו דוכתי טובא דפירושן הכי וכה"ג פי' התוספות ז"ל לקמן ד' צ"ד ד"ה שנמצאת בשם ר"ת ז"ל ודכותה כתב רש"י ז"ל ד"ה כבר קפצה משעה שמת הבעל בחייה של שניה ואין להקשות א"כ מאי נ"מ בהא דאין כתובה נעשה מותר והלא לעולם מיד אחר מיתת האב זכו בני הראשונ' בכתובת אמן וכמ"ש דנ"מ אם היא נתנה הכתוב'בחיי האב לבניה דנמצא דהן מקבלין לעצמן ולא פורעין דאז אין נעשה מותר א"נ כגון שמתה בבת אחת עם בעלה וכן משמע קצת לישנא דאחת במותו ולא קאמר לאחר מותו ואין זה דוחק דע"כ צ"ל כן לפי מאי דהוכחתי מדברי רש"י דע"כ מיירי שהיא מתה דהיורשין לוקחין הכתובה דאל"כ הם פורעין ג"כ לאמם וכמ"ש רש"י בהדיא לקמן ד"ה לשון אחר וא"כ לעיל בשמעתין דקאמר בב"ח כ"ע לא פליגי א"כ ס"ל לכ"ע דינר משעבדי ולמה לא זכו יורשי הראשונה מיד אחר מיתה ואפי' אם מתה אח"כ מ"מ צ"ע מ"ש ממרובים ונתמעטו כמ"ש ע"כ כדפרישי' אם לא שנאמר דאף אם היא נוטלת הכתובה מקרו הם המקבלים שיירשו אח"כ ממנה וזה דוחק דלמא תנשא לבעל וירש אותה ואפי' אם נאמר כן מ"מ א"ש דנקט לרבותא אע"ג דהיא חיה עדיין וס"ד דנהוי מותר כדכתבתי אפ"ה בעינן מותר דינר משעבדי או מטלטלי לפחו' וגם קושיא הראשונה מתורצת כמ"ש דמ"מ ה"ל למינקט רבות' טפי אי הוי ס"ל כתובה נעשה מותר וק"ל ולישני אחריני נקט לאחר מיתה דאין צריכין להמתין אחר מיתת השניה כמו שעלה על דעת הרבה מהפוסקים דאחת בחייו ואחת במותו דווקא אז יש להן כתובת ב"ד אבל אם השניה חיה לא שקלי דחיישינן לאנצויי כיון דלא שקלי בני השניה כתובת אמן ורש"י ס"ל כרוב הפוסקים דס"ל דאין חלוק וא"כ קתני לאח' מיתה דמיד לאחר מיתת האב נוטלין ואע"ג דלא מתה השניה ולא שקלי יורשי הב' ומ"מ זה סיוע לסברתי הראשונה שכתבתי דאם השניה חיה לא מקרו בניה מקבלים דלא שקלי כלום ונ"ל סברא הראשונה עיקר אע"ג דצריכי למדחק נפשין קצת כמ"ש: דף צ"ג ד"ה בכותבת כו' לא ידע רבי כו' ולי הצעיר תימה איפכא דמאי מהני כתיבת דין ודברים הא ק"ל כתב לו דין ודברים לא אמר כלום דאין לומר דווקא בשדה שהיא שלו לא מהני אלא לשון מתנה אבל לסלק שעבודו שלא תריב עמו מחמת שעבודו מהני דהא לקמן גבי מי שהיה נשוי ב' נשים וכתבה הראשונה ללוקח דין ודברים כו' פריך וכי כתבה ליה מאי מהני והתניא כו' והתם נמי אינה אלא סלוק שעבוד ואפ"ה לא מהני גם א"ל דמיירי בקנו מידה דא"כ מאי משני ברישא דא"ל מדין ודברים סליק'

נפשאי ופי' רש"י ז"ל לא נתתי את שלי במתנה ואי קנו מידה הא ק"ל בהכותב דמגופה של קרקע קנו מידה לא מדין ודברים וכדמשני ג"כ לקמן על מה שהבאתי לעיל וצ"ל דהכא שאני שאינה מסלקת עצמה כ"א שלא לריב עם בעלת מנה מה שמשועבד לה ולגבו' ממה שנותר שתמצא וכיון שלא סלקה שעבודה לגמרי אלא שאינו רוצה לריב עם בעלת מנה ורוצה לגבות משאר נכסיו בזה מהני משא"כ לקמן מיירי אע"ג דלית ליה כלל בני חורין כ"א אותה שדה שמכר א"כ סלקה עצמה לגמרי והיינו דקאמר מדין ודברים סליקי נפשאי ר"ל שלא מחלתי רק שלא רציתי ליכנס בדין עם בעלת מנה כי אין אדם מוכרח לדון עם מי שאינו רוצה ואולי השני נוח לו והראשון קשה ממנו וקיימתי שעבודי על הנותר ולא ידעתי מאי קשיא להו ז"ל שכתבו דלא איתפרש טעמא דהא מילתא שפיר וא"כ קמ"ל התנא דאע"ג דכתיבת דין ודברים בעלמא לא מהני בהא מהני כדכתבי אע"ג שמן הנותר לא תוכל לגבות כל כתובתה והוי כמו שנתנה במתנה מ"מ מהני בהא וא"כ גם הסיפא קמ"ל הא אע"ג דשמעינן ליה מרישא מ"מ סיפא הוי רבותא טפי דלא תימא דווקא רישא שלא סלקה עצמה כ"א מבעלת מנה איכא למימר סברא זו שאינו רוצה לריב עם זו ועוד שלא סלקה עצמה ממנה לגמרי אבל בסיפא שסלקה עצמה מתרווייהו ואין לה במנה ראשונה כלל הוי כמסלק משדהו דלא מהני דין ודברים אלא מתנה קמ"ל דתוכל לומר אינה רוצה לריב על מנה זו והנחתי כתובתי על מאתים הנותרות כי אולי על מנה זו יהיו יותר טענות ואיני רוצה לכנס בריב ע"ז והר"ן ישבו בע"א ע"ש: דף צ"ד ד"ה שנמצאת אחת מהן כו' פ"ה שנודע כבר שהיא גזולה כו' וקשה לרבי כו' הנה נוכל לפרש דאין כוונת רש"י ז"ל שנודע בבירו' שהיא גזול' ר"ל שיש לו עדי' ודאי ויזכה בדין פשוט אלא הכוונה שיצא הקול שהיא גזולה ויש עליה ערעור ויצאו עליה עסיקין דלעיל ואינו פשוט שהנגזל יזכה בדין או אפשר שלא יבא כלל וא"כ מיירי שהג' נשים גבו כבר כתובתן וא"כ האחרונה אומרת אחוי טרפך אז תקח שדה זו אבל כל זמן שלא בא הנגזל וטרפה מידך כבר החזקת בשלך הגע עצמך אלו לא היתה האשה הרביעי' כלל פשיטא דלא היתה יכולה לגבות שדה זו מן היתומים אע"ג דאחריות' עליהן דאחוי טרפך וא"כ כיון שהוא של יתומים עדיין האחרונה נפרעת ממנה ועי"ל דמיירי בשדה שכתב לה בכתובתה או שיחד לה בכתובתה דנפרעת מזה בתחלה ובשדה זו פשיטא דכל זמן שלא יצאה מתחת ידה לא תוכל לגבות מאחרת ובזה מיושב גם הקושי' הב' כיון דעדיין אין הערעור ברור אם כן האחרונה נפרעת ממש כמו לשיטת ר"ח ז"ל שפי' התוס' דפליגי בלא נמצאת עדיין דא"ש נשכרת כיון שהיא נפרעת לרבנן כיון דאין כאן ריעותא לשיט' רש"י נמי אע"ג דאיכא ריעותא כיון דלא נתברר היטב עדיין א"כ נפרעת האחרונה ועי"ל דב"נ מדבריכם לדברי קאמר להו מדבריכם שאינה נשבעת לדברי שאני סובר דמה שגבתה גבתה א"כ היא נשכרת והכי איתא כה"ג בסוף בבא מציעא בברייתא: דף צ"ה ד"ה התם איהו דאפסיד מה שפי' הקונטר' כו' נ"ל דלהכי פי' רש"י ז"ל דכולה רבא קאמר לה דהוי אפשר לפרש סתמא דתלמודא קאמר לה אלא דקשיא ליה דא"כ אלא מבעי ליה ומדלא קאמר אלא כולה רבא קאמר והכל הוא מן הקושיא דרבא מקשה לר"נ ב"י דתרוצך דחוק הוא מכח ב' תשובות ולפי האמת אין ראייה כלל משם ובחנם דחקת דהתם כו' וא"כ הכל הוא מתמיהת רבא על ר"נ ב"י: אלמנה פרק אחד עשר שם ע"ב ד"ה ניזונת תנן הא לא מבעי ליה כו' הא דלא כפי' רש"י

שפי' בהדיא לקמן ד"ה א"א בשלמא סתם לן תנא כאנשי יהודה ונ"ל לישב דקמבעי ליה לידע תנא דידן היכי ס"ל אף דרב ושמואל פליגי בהא מ"מ בעינן לידע תנא דמתני' היאך ס"ל דהכי אורחא דתלמודא לפרש דעת המשנה אפי' אי לא הוי הלכתא כן ואין להקשות איך אפשר דסתם תנא כאנשי יודא או כא"ג דא"כ איך פליגי רב ושמואל הא ע"כ הלכה כסתם מתניתי' ואי סתם לן כחד מנייהו איך ס"ל לאמורא כאידך ע"כ הא לאו קושיא היא דאפילו לפי' התוס' ז"ל דקמבעי ליה אמעשה ידיה מ"מ סתם לן תנא כחד מינייהו ואיך פליגי אלא ע"כ ס"ל דהך סתמא לא הוי עיקר ודוחק לומר לפי' התוס' קתני התנא דלאנשי גליל הוי דינא הכי ולא לאנשי יודא ולתנא לא ס"ל כא"ג דמ"מ כיון דקתני אלמנה ניזונת משמע דס"ל הכי וקושיא הב' נ"ל כמ"ש ר"ת ז"ל בדבור שאחר זה דשמואל ע"כ אמתני' קאי כיון דא"א לפרש דברי שמואל כ"א לאנשי יודא ושמואל פסק כא"ג א"כ ע"כ אמתני' קאי וקאמר דתנא דמתני' דסתם כא"י ס"ל דמציאת אלמנה לעצמה ש"מ דסתם תנא כא"י וקאמר דתנא דמתני' גבי מציאה ס"ל דלעצמה וק"ל: בדבור שאחר זה שהקשו ומה שפ"ה כו' קשה נ"ל דכל הג' קושיות אחת מתרצת חברתה דאי ס"ד דשמואל אתי כא"ג ומיירי באותה שתבעה כתובתה או שמכרה מאי קמ"ל שמואל פשיטא כיון דאינה ניזונת וגם קשיא קושיא הב' דלשמעינן במעשה ידיה וכ"ש מציאתה כמ"ש התוס' ז"ל אבל אי מיירי כא"י ובאינה ניזונת א"ש דקמ"ל דאפילו מציאתה שמצאה כשהיא ניזונית ולא נתנה ליתומים עדיין אם פטרוה היורשין הוי לעצמה כיון דלא תקינו כ"א משום איבה דלמאלא זיין לה והם פטרו אותה לא זכו להן חכמים מציאתה אבל אי מיירי כאנשי גליל הוי גם מציאתה שלהן מה שמצאה בשעת מזונות כיון שהיורשין מוכנין ליתן לה מזונות אלא שהיא סלקה עצמה במה שתבעה כתובתה או מכרה וגם בזה קשיא נהוו כבעל מה בעל ברור הדבר אם סלקה עצמה ממזונות ואמרה איני ניזונת ואיני עושה אף כי מציאתה אתה שאחרי הסלוק אינה שלו לשיטת רש"י דמציאתה שלו משום איבה דמזונות וכ"כ הרא"ש ז"ל בשם הרמ"ה ז"ל דאם אינה ניזונת אין מציאתה שלו ולפי דברי הרא"ש בערובין פ' חלון משמע נמי כן שכתב דאם לא זיין לה אין ידו כידה במציאה וע"כ לא משכחת לה דלא זיין לה אלא באומרת איני ניזונת דבאומר לה מ"י במזונתך כתב שם דמציאתה שלו ולא משכחת מידי אחרינא דאינה ניזונת כ"א הני תרי מילי א"כ באינה ניזונת אין מציאתה שלו ובריש פ' המדיר לא כתב הרא"ש ודבריו צ"ע וכבר רמזתי זה פ' נערה דף מ"ז ואגב אורחא יש לתמוה למה כתב על הרמ"ה ז"ל דלא דק דהרמ"ה ר"ל אינה ניזונת אם אין ידו משגת כמו שצריך לפרש פ' אע"פ לא כשאינה ניזונת ופי' רש"י שאין לו במה לזונה ואפי' נימא דגם בזה איכא איבה כיון שהוא אנוס מ"מ ס"ל כשיטת רש"י דאיבה אינה איבה דקטטה ואי אין לה מזונות מאיזה צד מכל הני מילי דלעיל אין המציאה שלו ואין כאן מקומו מק"ו ממעשה ידיה מ"מ מציאתה שמצאה בשעת מזונות פשיטא דהוי שלו כיון שמצדו לא יבצר ה"ה ביתומים ואם תאמר דמ"מ ק' על רש"י שפי' דלאנשי גליל לא משכחת אלמנה שאינה ניזונת והא ליתא דהא משכחת בתבעה י"ל דכבר פי' רש"י דהא דתבעה אין לה מזונות משום דמבקשת להנשא ואין זה מיגו אלימת' כו' וא"כ הא לא מקרי אלמנה שלו דכבר נעתקה ממנו ושכחה כבוד בעלה כנ"ל: דף צ"ו ד"ה יתומים אמרו נתננו כו' אומר ר' כו' תחלה אפרש דברי רש"י ז"ל שנראין כסותרין זא"ז דלקמן פי'

בהדי' ד"ה מאי לאו וא"ת להם כו' עד והם נאמנים הרי שפי' דפליגי בלעבר וא"כ גם הבעיא ע"ז קאי דאל"כ מאי פשיט מעבר אלהבא אלא ע"כ ס"ל דאין חלוק וא"כ מאי דוחקיה לפרש אלהבא לכך נראה דרש"י הלשון דוחקתו דאי קאי אלעב' ר"ל שהי' תובע' ליתומים שיפרעו לה מה שהוציאה על מזונות מכיסה או לוות' מאחרים לא שייך לישנא דנתינה כ"א פריעה והל"ל פרענו אבל נתינה שייך לומר שנתנו לה המזונות לזון אותה א"כ אפי' קאי אלעבר הוי פירושו שבתחלת השנה נתנו לה לצורך השנה וא"כ אי ס"ד דקאי לעבר דווק' לא ה"ל לתלמודא לסתום אלא לפרש דמיירי דקיימי בסוף השנה דווקא אלא דטעני דיהבו לה בתחלת השנה בשלמא אי הוי פירושו פרעון שפיר דפרעון משמע לעבר אבל נתינה דמשמע להבא אי ס"ד דפירושו דקאי בסוף השנה אלא דטען שפרע בתחלת השנה אלהבא ה"ל לפרש דלא נטעה לפרש דקאי אלהבא ממש אלא ש"מ ל"ש וס"ל דר"י קמבעי' ליה דאי נכסי בחזקת יתמי קיימי מהמני אפי' אי אמרי נתננו לה בתחלת השנה להבא ומכ"ש כשאמרו פרענו וכן אם נכסי בחזקת אלמנה קיימי גם אלעבר לא מהמני דלא תליא מלתא כ"א בחזקת מי הוו הנכסים ומה שהקשו מהטוען אחר מעשה ב"ד וודאי צריך ישוב לדברי רש"י שהוא עצמו פי' בב"מ מעשה ב"ד כגון כתובה ומזון האשה והבנות ונ"ל דרש"י ס"ל דלא אמרו הטוען אחר מעשה ב"ד אלא בטוען שפרע וסלק לגמרי את מעשה ב"ד דומיא דכתובה שפירוש שפרע הכתובה ה"נ אם טוען שסלקה ממזונותיה ליתן לה כך וכך בעד כל ימי מיגר אלמנותה דהתם ודאי לא מהימן כיון שהוא תנאי ב"ד לאו כל כמיניה, דא"כ מאי הועילו חכמים בתקנתן וה"ל למכתב תברא דאפילו למ"ד אין כותבין שובר בהא כתבינן כיון דלא אפשר דלמא מפקא עידי מיתה בהאי ב"ד כו' כדאיתא לעיל גבי כתובה אי טוענין היתומים שסלקו' כל זמן וזמן ר"ל דלקמן מסקינן שהיה מוכרן אחת לי"ב או לו' חדשים והיתומים טוענין שנתנו לה על י"ב או לו' חדשים בהא ליכ' למימר ה"ל למכתב תברא וכי בכל עת יכתבו שובר ונפישי להו תברא ופשיטא דליכא מ"ד שישמרו כל השוברין מן העכברי' וא"כ איכא ריעותא איפכא ליתומים דבכל עת שישלמו תאמר לא קבלתי ולדידה יש תקנה שלא תוכל לבא לידי הפסד כ"א פעם א' לכל היותר דפשיטא אם תרצה להתרות בהם מיד אחר מות בעלה לא תפסיד אפילו פעם א' אלא אפילו אם ידע שלא התרתה בהם ויוכלו לטעון שנתנו לה מזונות לזמן א' תוכל להתרות ביתומים בתוך הזמן בפני עדים שמה שיתנו לה על זמן אחר יתנו לה דווקא בפני עדים פלוני ופלוני דוגמא למה שכתב רש"י לקמן ד"ה אם נטלן במתנה ובתוך זמן ראשון פשיטא דלא מהמני לומר נתננו על זמן הב' כיון שקצבו חכמים זמן ה"ל כפורע תוך זמנו או מיד אחר פרעון הראשון תתרה שלעולם לא יפרעו לה כ"א בפני עדים אבל ליתומים איכא ריעותא דזמנין דאזלי סהדי למ"ה או ימותו ותחזור ותתבעם והר"ן ז"ל הקשה ג"כ על פי' רש"י דה"ל כפורע תוך זמנו ופשיטא דלא מהמני לומר פרענו לשנה הבאה ולי נראה דכיון דתקנו שמוכרת בתחלת י"ב או ו' חדשים למה לא יסלקוה היתומים שלא תמכור הנכסים ונותנין לה מטלטלים ומה לי שמוכרת מיד שתזון אח"כ או היתומים ואין זה כפורע תוך זמנו אבל ודאי אם אומרין תוך ו' חדשים או יב"ח נתננו על י"ב חדשים אחרים שלא הגיע זמנו עדיין פשיטא דלא מהמני וכ"ת א"כ למה ליה לר"י הטעם גבי הטוען אחר מעשה ב"ד שפירשתי שסלקוה כל ימי מיגר אלמנותה משום מעשה ב"ד תיפוק ליה דאין אדם פורע

תוך זמנו נ"ל דלא דמי דודאי אי ניזונת משל יתומים כשאר אלמנות בהא אמרינן כיון שאין חייבים ליתן לאלמנה מזונות בפעם אחת כ"א על ו' או י"ב חדשים ודאי לא נתנו לה יותר דאין אדם פורע כו' ולואי שיפרע כו' אבל אם אומרין שסלקנוה שלא תיזון מנכסים לגמרי כשאר אלמנו' אי לאו תנאי ב"ד למה לא יהיו נאמנים וכי אין אדם עשוי לקנו' שעבודו שלא ישתעבדו לה והוי דוגמא קצת למזון הבנות שפי' רש"י על תנאי ב"ד דר"י דמיירי גם במזון הבנות וע"כ בענין זה מיירי שסלקו אותן לגמרי מזונותיהן דהא התם אין נותנין להם מזונות לזמנים ואע"ג דאין ראייה משם דהתם ידוע זמן המזונות עד שתיבגר ושייך בהו סלוק אבל אלמנה מי יודע עד כמה יהא מיגר אלמנותה מ"מ זכר לדבר איכא דה"נ איכא למימר שנתפשרו עמה לתת כך וכך למען לא יטרחו כל פעם לבא לב"ד עוד יש לפרש דמיירי שטוענין שאמרו לה צאי מעשה ידיך למזונותיך כמ"ש רש"י פ' שני דייני גזרות דף ק"ז ד"ה בששמעו בו שמת דגם היתומים יכולין לומר לה צאי מ"י כו' אם נתרצת כמו הבעל וא"כ אם טוענין עליה שאמרו לה כך ונתרצתה אין נאמנין מתנאי ב"ד וכן הרמב"ם ז"ל כתבם פי"ב וי"ח.

מהל' אישות דאם אין כתובתה בידה אין לה מזונות שמא מחלה כתובתה או מכרה כו' אבל במקום שאין כותבין כו' נאמנת ור' יוחנן מיירי במקום שאין כותבין לדעת הרבה מהפוסקים והמדקדק בדברי רש"י שם מ"ש גבי הא דקאמר אביי מגופא דמתני' קא הדר ביה משמע דגם הוא ס"ל כן וכמ"ש הרמב"ן ז"ל לדעת רב אלפס ואין כאן מקומו כללו של דבר דלא מיירי ר"י בתנאי בעוקרין לגמרי מזונותיה לא בפריעת זמן א' כיון שאפשר לה לתקן כמ"ש: שם ע"ב ד"ה ור"י סבר עד ל"נ לר' מדאמר לקמן ונ"ל דלדברי רש"י ז"ל ה"פ דאע"ג דגם המקשן ידע דכחה יפה משום זה הטעם מ"מ משל דאביי קשישא בא להודיעני שיפוי זה הוא מכריע לדחות היפוי כח שיש לה אם כותבת לכ"א מה מכרה שגם שם יש יפוי כח כיון דכ"ע ס"ל דנכסי בחזקת יתמי קיימי וכדס"ל לר' יודא וכמ"ש רש"י לעיל אפ"ה יפוי כח דטריפ' לקוחות עדיף וזהו משל דא"ק דאע"ג דגם שם אם נוטלן במתנה יש יפוי כח דבהרבה דברים יפה כח מתנה מכח החוב כדאמרינן פ"ק דמציעא דף ט"ו דאם בא ב"ח וטורף המתנה אינו טורף השבח משא"כ ב"ח מאוחרפשיטא דאם בא ב"ח מוקדם טורף גם השבח דלא יהא אלא לוקח דזיל בתר טעמא דטעמא משום שיש לו אחריות משא"כ מתנה הוא שלא באחריות כדאיתא התם בתוספות ד"ה ועוד יש יפוי לדינא דבר מצרא כדאיתא פ' נערה דף מ"ד ולענין ב"ח איכא דינא דב"מ כמ"ש הרמב"ם ז"ל פי"ג מהל' שכנים והטור סימן קע"ג אפ"ה יפוי כח זה עדיף וזהו לישנא דאביי קשישא לא כך יפה כחו משמע שיפה כחו אלא לא כ"כ ודבר זה קמ"ל א"ק אבל המקשן היה סובר דאם נכסי בחזקת יתמי קיימי היה מודה רבי יוסי דהיתה עושה כמו שתרצה דמה לי יפוי כח זה או יפוי כח אחר: דף צ"ז ד"ה אי הכי עד וק' מאי הוכחה כו' לא ידעתי מאן יימר דבעי לאוכוחי דהוי דווקא האי סברא ולא אידך אלא כוונת התלמוד דהשתא א"ש קושית רמי ב"ש לר"נ דלסברת המקשן דלא אסיק אדעתיה סברא זו כלל א"כ הוה קשה מאי אקשי רב"ש דהא זבין ולא איצטרך ליה זוזי מידי דלא שכיח היא אבל השתא דאמרת דשייכא בנהרדעא סברא זו והוי מ"ש א"ש קושיתו וא"כ לא בעי לאוכוחי דהוי דווקא משום זה דוודאי אי גם סברא אחרת אמת ניחא טפי אלא בעי לאוכוחי דסברת התרצן היא אמת דבלאו סברא זו א"א להעמיד דברי רב"ש וכיון

דהסברא אמת ליכא למפשט משם מידי דלמא משום סברא זו בלבד הדרי זביני ועוד נלע"ד לפי מה שלמדתי מדברי רש"י ז"ל שכתב לעיל ד"ה דארבי אבל היכא דלאו טעות הוא כגון שחזרו בהן כו' ולמטה דבור וא"ל לא כתב שחזרו כ"א שבאו חטין ממקום קרוב או שבאו לאלו לבדם נראה מדבריו דמאי דקאמר ר"נ אטו כל יומא כו' לאו דתליא מלתא כיון דבצורת לא שכיחא לא מזבני אפדנייהו דזה אינו דמתרמי כל יום' דמזבני אפדני לצורך שום דבר וא"כ אי חיישינן בשעת מכירה לדלמא לא איצטרכי ליה זוזי גם בכל יומא ניחוש אלא ה"פ כיון דבצורת לא שכיחא לא חיישינן לדלמא אתו חטי באותו הזמן מיד משא"כ בעת הבצורת רגילי דאתו חטי מכל המקומות שמוליכין למקום היוקר וזהו לישנא דרש"י שכתב וא"ל אין כו' וחיישינן לדלמא אתו ארבי כו' משמע שזה תלוי בהא דאל"כ לשון זה מיותר לגמרי שהרי קושיות רב"ש היתה מכח זה דא"כ נמצאת כו' ור"ל שיראו לקנות דלמא אתו ארבי א"כ מה בא רש"י ללמדינו פה גם מדכתב שכיחא וחיישינן משמע לישניה ברור דהא בהא תליא וא"כ דייק שפיר דאם רב"ש היה מקשה כיון דשכיח חיישינן דלמא יבואו ממקום קרוב או לאלו המוכרים דבר זה לא שכיח דאלו היו במקום קרוב כבר היו באים כי ברור כיון שמכרו אפדניהם היה הבצורת חזק וזמן ארוך אבל ארבי בעקולי כיון שבאין ממקום רחוק נשתהו בדרך וע"כ צ"ל כן דכיון דרש"י פי' דארבי בעקולי שבאין ממקום רחוק כדמשמע לישניה שכתב אבל דאתו ממקום קרוב מכלל דארבי פירושו שבאו ממקום רחוק א"כ למה לי עקולי לימא שלא הגיעו עדיין כיון שבאו ממקום רחוק אלא ע"כ צ"ל כיון דזבני לאפדנייהו חזק עליהם הרעב זמן הרבה ואלו היו ארבי אפי' ממקום רחוק היו אותן הרגילין להבי' היו מגיעין כבר וע"כ צ"ל בעקולי הוי קיימי וא"כ ממקום קרוב היו מגיעין אפילו בעקולי אא"כ שאר אונס שלא היו יכולין לבא וזה לא שכיח: ע"ב ד"ה לאתויי מגורש' כו' פ"ה כ' וזו היא מלת' דפשיט' כו' ואני אומר דטובא קמ"ל חדא לאפוקי מב"ש דאמרי בסוטה והובאה לעיל פ' האשה דף פ"א גבי ספק זנאי ספק לא זנאי דקאתי ספק ומוציא מידי ודאי משום דשטר העומד לגבו' כגבוי דמי ומקרי היא מוחזק וא"כ מזונות שהן תנאי ב"ד וק"ל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום דכל מעשה ב"ד כמאן דנקיט שטרא בידיה דמי כדאמרינן לעיל דהיא מקרי מוחזקת וכמ"ש לעיל ולדעת רש"י ז"ל מקרי מוחזקת במזונות יותר מכתובה כמ"ש המרדכי ז"ל בשמו וכן משמע מדברי התוס' לעיל דאפי' לרב ושמואל דלא ס"ל שאין לטעון אחר מעשה ב"ד מ"מ במזונות מודו כיון דמוכרת שלא בב"ד וא"כ נוכל לומר אפי' לב"ה דלא ס"ל שטר העומד לגבות כ"ד מ"מ אפשר דבמזונות מודו דנכסי' בחזקתה קאי למזונות וכמו שחלקו התוספות לעיל בין שאר ב"ח וכתובה למזונות ודין זה דומה ממש לספק זנאי דכיון שהיא בחיים ועומדת לגבות הוי היא מוחזקת ולא דמי לנפל הבית עליו ועל אביו או עליו ועל אשתו ועיי' בתוס' בסוטה פ' ארוסה דף כ"ה ד"ה ב"ש ומה לו שהפסידה כתובתה מחמת זנות או מחמת גרושין ועוד נראה דטובא קמ"ל דאע"ג דאיכא למימר אוקמא אחזקתה שהיתה בחזקת אשת איש כדאמרינ' פ' ד' אחין דף ל' ולעיל ס"ל לר"ג דמחמת חזקה מוציאין ממון דאין לומר דווקא חזקת הגוף ולא שאר חזקה דהא גבי היא אומרת מוכת עץ והוא אומר דרוסת איש ליכא חזקת הגוף ואפ"ה ס"ל לר"ג דמוציאין ממון ופי' הר"ן ז"ל דחזקה שאין בנות ישראל כו' אין זה חזקת הגוף ואפי' אם גם זה מקרי חזקת הגוף הנה כבר הקשו התוס'

ז"ל פ' ארוסה הנ"ל ד"ה וב"ה כו' והכא לא שייך למימר אליבא דב"ה העמד אשה על חזקתה כו' משמע דאי הוי שייך למימר היינו מוציאין ממון ע"ז וכן משמע לעיל פ' המדיר קאמר רבא עד שלא תתארס דהעמד הגוף על חזקתו ליכא למימר מאי איכא חזקה אין אדם שותה כו' אדרבה חזקה משמע, אי ליכא חזקה נגד חזקה היינו מוציאין ממון אע"ג דליכא חזקת הגוף וכן משמע מדברי התוס' לעיל פ' המדיר דף ע"ו ד"ה וחדא כו' עד ועוד יש לפרש דמשום הכי עדיפ' כו' דאפי' אם לא יהיה אלא א' מהן אמת או חזקת הגוף או אין אדם שותה בכוס יש לה כתובה והכא לא שייך שינוי' של תו' דפ' ארוסה הנ"ל דליכא הכא רגלים לדבר שנתגרשה וצ"ל בע"כ דבמקום ספק לא תקנו רבנן מזונות דהם אמרו והם אמרו וא"כ טובא קמ"ל: ד"ה בתולה שלימה משמע עד אכתי קשה כו'.

הנה קושיא זו אף כי אין כאן מקומה מ"מ נראה לישבה אחרי שהניחוה בצ"ע כאן וביבמות ועם זה נ"ל שיתיישבו ג"כ כל הקושיות די"ל דתנא זה ס"ל דבכל מקום דכתב נערה כגון נערה מאורסה וגבי קנס לא ממעט קטנה דנערה בכל מקום אפי' קטנה במשמע ונפקא ליה מדכתב רחמנא נערה מלא במוציא ש"ר הא כל מקום שנאמר נער אפי' קטנה במשמע כדאמרינן לעיל פ' אלו נערות ופ' נערה וכדס"ל לרבנן בנערה המאורסה פ' ד' מיתות דף ס"ו ולעיל פ' אלו נערות פי' התוס' בחד שינויי' דהיינו טעמא מדכתיב נערה מלא במוציא ש"ר כמ"ש וא"כ איצטרך למכתב נערה דאי לא כתב רחמנא כ"א בתולה הוי ממעטינן אפי' קטנה דהא תנא זה דדריש אין בתולה אלא נערה הוא ממעט קטנה כדאיתא להדיא פ' הבא ע"י להכי כתב רחמנא נערה לגלויי על בתולה שאינה נערה כ"א למעוטי בעולה אתי ולא קטנה: ואין להקשות אי נערה אפי' קטנה במשמע א"כ איך יליף האי תנא דבכל מקום בתולה נערה היא ולא קטנה מדכתיב גבי רבקה והנערה טובת מראה בתולה הא גבי רבקה גופה לא נשמע דנערה היתה כיון דנערה אפי' קטנה במשמע י"ל דוודאי ברבקה ע"כ נערה ממש היא דאלת"ה למאי הלכתא כתב נערה כלל לכתוב והיא טובת מראה כו' דאי להורות שלא היתה בוגרת מבתולה נפקא דס"ל דבתולה שלימה משמע דפשיטא דהתם אין לומר שבא הכתוב לומר שהיתה בתולה שלא כדרכה ולספר בגנות הצדקת.

ועוד דגבי רבקה ליכא למימר הכי דהא כתיב בה ואיש לא ידעה שפירושו אפי' שלא כדרכה כדפי' רש"י ז"ל בחומש ועוד דגבי רבקה ע"כ למעוטי קטנה דאל"כ לכתוב קטנה בשלמא בכל התורה איצטרך דקמ"ל דבין בנערה בין בקטנה הוי דינא הכי דהא לא קאמר דווקא קטנה משמע אלא אפי' קטנה במשמע וכ"ש נערה.

אבל ברבקה דמעשה שהיה כתיב ולא היתה אלא נערה או קטנה אי קטנה היתה לכתוב קטנה ועוד נ"ל דבלאו הכי לא קשי' מידי דהאי תנא קים ליה דרבקה באותו פרק נערה היתה וכמו שפלפלו התו' פ' הבא ע"י דמדרשים חלוקים הם דאיכא למ"ד בת י"דהיתה וכ"ת נילף מינה הא ליתא דה"ל כמה כתובים הבאים כא' דכמה פעמים כתוב נערה בתולה באונס ונערה מאורסה וס"ל להאי תנא דומתו גם שניהם לאו לשניהם שוין אתא כ"א למעשה חדודין דדברי ר' יאשי' בד' מיתו' ולבדו ג"כ לא איצטריך לקטנה דמהא נפקא אלא לכדרבי אתא כדאיתא התם פ"ק דקדושין וכיוצא בתירוץ זה יש לישב שני

קושיות התוס' מה שהקשו אמאי איצטרך למכתב נערה גבי קנס כו' וכן קושי' הג' הכל י"ל דכתב רחמנא נערה לגלויי עליה דבתולה דלאו שלימה היא ומרבה שלא כדרכה כיון דמוכרח למכתב בתולה למדרש ולא בעולה הוכרח לכתוב נערה דלא נמעט שלא כדרכ' דאי שלימה היא גם בוגרת לא איצטרך להכי אימעוט בוגרת ושלא כדרכה לא אימעוט ומהתם ליכא למילף כמ"ש וכן גבי נערה המאורסה נמי אי ס"ד דבתולה שלימה היא לא איצטרך נערה למעוטי בוגרת אבל בשאר דוכתי בתולה שלימה משמע וכ"ת א"כ לרבנן בעולת בעל דנפקא לן מיניה דאין אחר עושה אותה בעולה שלא כדרכה כדאיתא התם למה לי והא מהכא נפקא כמ"ש וי"ל דאה"נ דלרבנן לא איצטרך להכי כ"א לגופה לאשמעינן דבעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה ולא לדיוקא וכ"ת דממילא ש"מ וא"כ נכתוב בעולת בעל לחודה י"ל דרבנן ס"ל דאדרבה ס"ד דקרא אתי דאפי' ע"י בעל נעשה בעולה וכ"ש ע"י אחר דבעל גרע דהא גבי כ"ג פליגי תנאי פ' הבא ע"י דף נ"ט אי הוי בעולה ע"י בעולת עצמו וגבי אחר מקרא מלא הוא ולקמן אכתוב בע"ה דגם מדברי התוס' מוכח כן ומיהו לר' ע"כ לדיוקא אתי דאל"כ מאי פריך התם מי אית ליה לר' האי סברא ולמה דחק דר' מוקי לה לקנס נוקמ' לקטלא ולגופה אתי כמ"ש והכי מוכחא כולה סוגי' דהתם דלר' לדיוקא אתי ומ"מ לא קשי' מידי דר' ס"ל כר"מ דבתולה אפי' מקצת בתולה משמע ואיצטרך נערה למעוטי בוגרת אבל שלא כדרכה אמעוט מבתולה לחודה דבעולה להכי אתי בעולת בעל וזהו דלא כדברי התוס' לעיל שפירשו דבתולה לד"ה משמע אפי' שלא כדרכה אפי' לר' וזהו תימא דהא ר' מבעולת בעל נפקא לה כמ"ש התוס' בעצמם למטה וכבר הרגיש בזה קצת החכם מהרש"א ז"ל נחזור לענייננו וכ"ת מנ"ל לתלמוד' דר' ס"ל כר"מ דלמא כר"ש דבתולה שלימה היא בכל מקום ולא איצטרך בעולת בעל כ"א לגופה כמ"ש זה אינו דא"כ גם בקטלא הוי הכי כיון דכתיב נערה בתולה בנערה המאורסה מוכח דבתולה לאו שלימה היא הכא ואתרבי שלא כדרכה וא"כ למה ס"ל דשלא כדרכה פטור מסקילה וכ"ת דנפקא ליה מלבדו א"כ הדרא קושיא לדוכתה דנערה ולא בוגרת למה לי דנכתוב רחמנא בתולה משמע שלימה ולא בוגרת דהשתא א"א לומר דלגלויי עלה דבתולה אתי שאינה שלימה לרבות שלא כדרכה דהא אימעוט מלבדו אלא ע"כ ר' ס"ל דבתולה אפי' מקצת בתולים ואיצטרך נערה למעוטי בוגרת אבל שלא כדרכה הוי ממעטינ' מבתולה.

להכי אתי בעולת בעל לרבות שלא כדרכה בקנס ואתי לבדו למעוטי בקטלא וע"כ בתולה דמאורס' למעוטי בעולה כדרכה לחוד אתי וכל זה לר' אבל לרבנן נוכל לומר דבתולה שלימה משמע וכמ"ש: ואין להקשות דאיך אפשר לומר לרבנן דנערה למעוטי בוגרת ושלא כדרכה לא אמעט הא כבר כתב רש"י דף נ"ט בהבא ע"י דמאן דממעט בוגרת כ"ש שלא כדרכה ומהרש"א ז"ל שהקשה ד"ה בבתוליה בכדרכה וכו' על התוספו' דמאי קשי' להו בד"ה בתולה שלימה משמע מנערה המאורסה וקנס דלמ' בתולה שלימה לא מיעט כ"א בוגרת ולא שלא כדרכה ע"ש (קצת תיבות חסרים כאן) לא קשי' דרש"י פי' שם דאם בוגרת אמעיט מבתולי' דלא הוי בתולה לר"מ כ"ש שלא כדרכה לא מיקרי כל בתולי' וכן לר"ש ולר"א אע"ג דאתרבי בוגרת מבתוליה אבל שלא כדרכה אמעט דלא הוי אפי' מקצת בתולין דוודאי בוגרת הוי יותר בכלל בתולה משלא כדרכה אבל הכא דבוגרת לא אמעיט כ"א מנערה לעולם אימא לך דשלא כדרכה לא אמעיט דבכלל בתולה

הוי בוגרת ושלא כדרכה אלא דנערה ממעט בוגרת ולא מחמת שאינה בתולה ותדע דהא לרבנן בנערה המאורסה חייב בשלא כדרכה אפי' לפי' התוס' דאתי מבעולת בעל ואלו בוגרת פטור לד"ה דליכא מאן דפליג אדרשת נערה ולא בוגרת ומ"מ אינו מוכרח דרבנן ס"ל הכי דאפשר דס"ל דבתולה מקצת בתולה משמע ואפי' שלא כדרכה ובעולת בעל לגופיה אתי ולבדו לכדר' יונתן כדאית' התם.

או אפשר לפרש דס"ל דאפי' אם מקצת בתולה משמע מ"מ שלא כדרכה לא משמע מבתולה ואתי בעולת בעל לרבויי שלא כדרכה ובין בקנס בין בקטלא ולדיוקא אתי וכתבתי כל זה דלא צריכינן לומר דר' ורבנן בפלוגת' דר"מ ור"ש פליגי דכ"ע מצו סברי כר"מ וכן צריך לפרש גם קושית התוס' דאל"כ מאי הקשו דמאן לימא לן דרבנן בתולה שלימה ס"ל אלא ע"כ ס"ל לתוס' דרבנן ור' לא נתתי להא פלוגת' ומצי סברי ככ"ע אבל כר"ש ודאי ר' לא אתי כמ"ש ונתישב הכל והרבה מצינו כיוצא בזה בתלמוד דחד קרא לגלויי עליה דאחרינא אתי כמ"ש גבי נערה בתולה ואע"ג דכל בתולה סתם שלימה משמע הכא גלי קרא כדאמרינן בכמה דוכתי דפריך וכל היכא דכתיב כך הוי פירושו כך והא קרא פלוני לא משמע כך ומשני שאני התם כו' ונילף מיניה כו' גם אפי' לדברי התוספות ע"כ צ"ל כן לר"מ דס"ל בתולה אפי' מקצת בתולים והא גבי קנס ונערה המאורסה ממעטינן בוגרת וא"כ ע"כ בתולה לא הוי מקצת בתולין אלא ע"כ התם שאני דגלי קרא ולילף מינה לא נוכל כמ"ש וזו תשובה לדברי רש"י שפי' בהבא ע"י דף ס' גבי מאי דקאמר ר"מ אליו לרבות הבוגרת ופריך למה לי קרא הא ר"מ בתולה אפילו מקצת ס"ל ומשני מ"ד נילף בתולה בתולה מהתם מה להלן נערה כו' ופי' רש"י מהתם מאונס ומפתה וזה קשה לי דהא שני כתובים הבאים כא' הם עם נערה המאורסה וצ"ל דס"ל לרש"י דיש שום צריכותא וכבר השיגו התוס' עליו ז"ל מטעם אחר עוד נוכל לומר אפי' בלא שני כתובים ה"כ לא נוכל לילף מבתולה דנערה המאורסה וקנס דהא מסיק פ' הבא ע"י דף ס' דטעמא דר"ש דס"ל בתולה שלימה משמע דגמר מדרבי רחמנא גבי טומאת כהן אליו לרבות הבוגרת מכלל דבתולה שלימה א"כ א"ש דר"ש יש לו הוכחה דע"כ בתולה שלימה ואין להקשות דאימ' איפכא דבתולה אפי' מקצת בתולה וגבי טומאה גלי קרא דבתולה הוי שלימה למעוטי שלא כדרכה דזה אינו דר"ש ס"ל דאפי' אי בתולה מקצת בתולה נתמעט שלא כדרכה וא"כ לכתוב רחמנא גבי טומאה בתולה לחודה דממילא אתרבי בוגרת שהיא מקצת בתולה ואימעט של"כ דלא הוי בתולה כלל וכ"ת א"כ גבי נערה מאורסה וקנס דכתבינן דמתרבי של"כ אע"ג דלאו בתולה היא שאני התם דלמאי הלכת' כתב רחמנ' נערה אלא לגלויי עליה דבתולה דלאו שלימה היא ולמאי אי לרבות בוגרת הא אימעט מנערה אלא ע"כ לשל"כ דלא נמעט לה מבתולה אבל הכא לכתוב בתולה ויתמעט של"כ ממילא וגם בנערה המאורסה תמעט של"כ כיון דבתולה מקצת בתולה היא א"כ אצטריך נערה למעוטי בוגרת ושל"כ אימעט ממילא אלא ש"מ דבתולה בכל מקום שלימה ולכן אצטריך אליו להורות דבכל מקום שלימה היא ודוק: דף צ"ח ע"ב ד"ה כאן שנה רבי נראה לר"ת כו' הא דלא כתב רש"י ז"ל דפי' בהדי' דמתני' סתם לן ר' כר"י ונ"ל לישב קושית ר"ת ז"ל דע"כ צ"ל לקמן הא דאמר אי אייתית לי בדינר כ"ש דהוי שוי י"ב היינו דהוו מוזלי גבך כנהוג שבמקח גדול מוזלי טפי וכמ"ש רש"י לקמן והתוס' ז"ל ד"ה כ"ש לא על הכפל שהביא דא"כ גבי קטנית נמי

כמו שהקשו התוס' א"כ א"ש דוודאי מודה רבי יודא במה שדרך התגרים להוזיל במקח לפי המקח גדול או קטן דוודאי הוי לבעל המעות דאטו לדברי ר"י כל מקח שיקנה שליח ויצטרך שומא אם אין בו יותר משויה וברור שמקח גדול מוזלי יותר ממקח קטן אלא מיירי שהוסיפו מה שאין דרך להוזיל כ"כ שנראה שהיא הוספה וזהו לשון הוסיפו לו אחת יתירה שנראה שהיא הוספה במתכוון וכגון משנתינו מנה במאתים שאין דרךלהוזיל במקח כ"כ בהא פליגי וסבר ר' יוסי דאע"ג שהויתור הוא יותר מדרך דעלמא מ"מ אין זה מתנה אלא ויתור מחמת מקח שנצרך למעות וויתר הרבה וא"כ לקמן מודה ר"י משום דא"ל אי זבינת בדינר היו מוזלין גבך כמו שדרך המקח להיות וא"כ עברת על דברי ולעד"נ פשוט דבכל טעות במקום שנתאנ' שתות או יותר אמרינן נמי בהכי דמה שדרך התגרים להוזיל במקח גדול יותר ממקח קטן אין עולה מן המנין כלל וא"כ יש פשיטא לקמן העברה על דעתו ומה שהביא רז"ל ראייה ממאי דלא קאמר הא מני (ר"מ) (ר"י] היא נלע"ד דלשון זה מורגל היכ' דאין זה מקום הדין אלא אגב אורחיה קמ"ל נמי האי דינא כמו שאמר ר"ל בגיטין פ"ב כאן שנה ר' אין השואל רשאי להשאיל שדין זה אין שם מקומו אלא אגב קמ"ל וכן ביבמות פרק החולץ כאן שנה ר' לא ישפוך אדם מי בורו כו' כאן שנה ר' אחות גרושה מדברי תורה כו' דבכולן אין מקומן כאן אלא שר' שנאן כאן אגב אורחיה ונ"ל דדבר זה שייכא במאי דאמרינן לעיל ס"פ מציאת האשה דכל בריית' דמיתני בי ר"ח ור"א פשטא לה ממתניתין א"כ כל בריתות צריך להיות להם עיקר במתניתין ודברים אלו לא נמצא להם עיקר במקומם וקאמר ר"ל כאן שנאם רבי ורמזם במשנה אגב ולא שייך לומר הא מני אא"כ היתה עיקר מחלוקת דר"י ור"א בדינא דמתניתין אבל הם פליגי בשליח דעלמא ששלחו בעל המעות לקנות לו אלא שר' סתם במתניתין האי דינא גבי אלמנה שמכרה לעצמה וה"ה בשליח לקנות לבעל המעות כנ"ל: דף צ"ט ע"ב דיה ה"ג בכל הספרים כו' ופ"ה קשה חדא כו' לעד"נ דלא קאמר הא תנן משום דבמשנה אין הדין מבורר דהא רב חסדא גופיה מפרש מתני' התם דף נ"ז מאי אין להם אונאה דאינו בתורת אונאה דאפילו פחות מכדי אונאה חוזר ואע"ג דרש"י ז"ל והתוספות ז"ל מפרשים דרב חסדא אהקדש לחודה קאי היינו משום דמוכח בכל מקום דאין אונאה לקרקעות כלל אבל מתניתין גופה איכ' לדחויי.

לכן קאמר והאמר מר כלומר והא ק"ל לפי שהוא פשוט בפי כל האמוראים דאין אונאה לקרקעות. עוד יש לפרש לפי מה שפירשו התוס' לקמן דאיתר משתות קאי א"כ ממתניתין אין ראייה דהא פליגי אמוראי התם דאיכ' למ"ד התם דאונאה אין להם.

בטול מקח יש להם אבל בלשון אמוראי מקרי אונאה אפילו בטול מקח וכמ"ש ר"ת ז"ל לעיל ולקמן אלא דלפי זה היה קשה למה מחק רש"י הגרסא והא מר הוא דאמר כו' דהא ר"נ הוא מרא דשמעת' דס"ל דאין אונאה אפי' ביתר משתות כדאמר בהמקבל כמו שהביאו כל הפוסקים ומה שהקשו במאי הוו טעו רבה ור"ח נ"ל דה"פ דרבה ור"ח לא ס"ד סבר' דלתקוני שדרתיך כו' אך איבעי' להו כי היכי דאמרת לא' ואפי' לק' אע"ג דלא אמר בע"ה אלא לא' מ"מ ס"ל דבמאי דלא התנה עמו בהדי' שלא לעשות הוי ידו כיד בע"ה וכי היכי דהבע"ה גופיה הרשות בידו למכור למי שירצה ה"ה שליח א"כ נימא דאע"ג דטעה שליח ישאר המקח קיים בטעותו כיון דאין אונאה לקרקעות וזכה הלוקח באונאה ואין בע"ה יכול לבטלו או דילמ' כולי האי אין כח לשליח להזיק לבע"ה אבל

הא לא ס"ד דרבה ור"ח שיבטל שליחותו לגמרי ואפי' שלא יהיה היזק כגון שיחזיר האונאה יהיה המקח בטל דזה לא הוי ס"ל רק איבעי' להו אם ישאר המקח בטעות כי היכי דגבי בע"ה קיים אפי' בטעות גבי קרקע ה"נ שליח כיון דאמרינן דבסתמ' כשלא ציוותה הוי ידו כיד בע"ה א"ד אין כח בידו להזיק לבע"ה והנזק חוזר ומ"ש רש"י ד"ה אע"ג דטע' כו' דמקחו קיים היינו כפי שמכר ואין חוזרת האונאה כדאמרינן פחות משתות נקנ' מקח שפירושו נקנה מקח כמו שמכר ואין האונאה חוזרת וקאמר בהא לא קאמינ' ופרכי והאמר מר אין אונאה כלומר מ"ט דכיון שיש כאן מכירה רק האונאה חוזרת למאי דסלק' דעתייהו דלא שליחותיה א"כ הוא כבע"ה ואי תחזור האונאה נמצא שיש אונאה לקרקעות.

וזה אינו א"ל ה"מ כו' ר"ל שאין כאן שליחות כלל דלעוותיה לא שויה שליח כלל וא"כ אם עוות נמצ' שהוא כמו אחר שמכר של חבירו דאין המקח כלום אפי' אי מחזיר האונאה ונמצ' שאין כאן מכירה כלל והשת' מייתי ראייה שפיר כי היכי דגבי תרומה אם הוסיף יותר מעשרה אין תרומתו תרומה לגמרי ואפילו א' מנ' בטל ה"נ אי טעה אפילו אי יחזיר אינו כלום: והשתא אין להקשות כיון דהוו ס"ל בבעיא שלהם דיש סבר' שבשליח לא יתקיים המקח מה הקשו מאין אונאה דלמא קאי אבע"ה.

דלאו קושי' היא דהקשו מה טעם אע"ג דאין כח בידו להזיק מ"מ כיון שמכירתו מכירה איך כפסוק אונאה בקרקעות להזיק ללוקח מה שזכתה לו תורה באונאה. או נוכל לומר שמקשה כיון שאין אונאה והוא עשאו שליח בקרקע סתם ולא פי' מסתמ' נתן לו כח כדין קרקע כיון שלא התנה עמו ומשני דלתקוני עשאו שליח כו' ודבר זה אורחיה דתלמוד' בדוכתי טובא דאיבעי' להו אי נימ' האי סבר' לחיוב או האי סבר' לפטור וכי משיב לו חד' סבר' פריך מאידך סבר' והא איכ' סבר' איפכ': דף ק' ד"ה והא אמר רב נחמן כו' הנה רש"י גרס שם בהדי' כן ושם נפרש בע"ה: ע"ב ד"ה ולא בלאו' במקום אחר פירש"י ז"ל כו' לעד"נ דלישנ' דרש"י כאן נמי משמע כן שכתב בלאות שחקי בגדים שהביאה לו בשומא ולבשן הוא אינו מחזירן לה ביציאתה עכ"ל ואין משלם לה גם לישנא דשחקי בגדים לע"ד אין לפרש כ"א אשחקין הקיימין שאינו מחזרים דאם בלו וכוונתו שאינו מחויב לשלם שחק שנשחקו הבגדים אין זה לישנא דשחקו בגדים דהל"ל שאינו מחזיר לה מה שנשחקו בגדיה או בגדיה שנשחקו אבל שחקי בגדים משמע בשחקין הקיימין שקורין האדר"ן בל"א ודוחק בעיני לפרש דהביאה לו בתחלה שחקי בגדיה ולבש השחקין ובלו לגמרי דמה לו לתנ' למנקט דיניה אשחקין ה"ל למיתני אבגדים שבלו וע"כ מ"ש רש"י שהביאה לו בשומא אבגדים קאי לא אשחקין.

ונראה לישב דרש"י ס"ל דמיירי בשחקין שנותרו בשעת שנמצאת איילונית או שמיאנה והוא הוציאן אח"כ כגון שמכרן או פזרן והיינו דקאמר בגמ' אי דאיתנהו או דליתנהו ולכן לא קתני בלאותיה קיימין כיון דמסיק דמיירי בליתנהו וקמ"ל התנא דאע"ג שהוציאן לאחר שמיאנה או לאחר שנמצאת איילונית אפ"ה פטור אי בממאנת משום דאמר כשאוציאנה אחזיר כדפי' רש"י לקמן ואי באיילונית מיירי לפי קושית המקשן בנצ"ב דכיון שיש לו רשות להוציאם אע"ג דנמצאת איילונית מ"מ כל זמן שלא גירשה הוא מוציא ברשות ולפי המסקנ' משמע מדברי רש"י דאפי' בנ"מ מה שהוציא הוציא

שרש"י כתב בקושי' אם באת לחלוק בהן כו' משמע דבאמת אין לחלוק בהן וכן פי' הר"ן ז"ל דבריו ומ"מ לישנא דרש"י שכתב בקושי' ד"ה ואי דליתנהו ומשום שלא היה לו להעלות בדעתו שהיא איילונית אתה פוטרו צ"ע שהרי לפי פירושם יתפרש אי דליתנהו שהוציאן אחרי שנודע לו שהיא איילונית דלא שייך האי טעמא ואפשר דלמאי דס"ד האי טעמ' היינו מוכרחין לפרש ולא בלאות דליתנהו לגמרי שבלו קודם שנמצאת איילונית אלא שרש"י פי' לפי האמת דאין הטעם משום דלא אסיק אדעתיה שהרי לפי האמת אין מחזיר באיילונית אפי' בלאות דנ"מ וכמ"ש א"כ אין הטעם משום דלא אסיק דא"כ ה"ל לשלומי בלאות דנ"מ דמאי עבידתיהו גביה אלא ע"כ כיון שהוא מקח טעות אין משלם כלום לגמרי וס"ל לרש"י דלישנ' דבלאות א"א לפרושי כ"א אשחקין ולא בגדיה שבלו ועוד דאי בלאות הוי פירושו מה שבלו איך קאמר בבריית' בלאותיה הקיימין דאם בלו איך קיימין אלא ע"כ בלאות פירושו שחקין וא"כ איך קאמר במתניתין דאין לה שחקין והלא כל הבגד אין לה ואין כאן שחקים כלל ולפי התוספות ז"ל נ"ל דס"ל דבגדי צאן ברזל קרויה בלאות שיש לו רשות לבלותן והוי בלאות שם דבר אבגדי צאן ברזל שהן נקראין בלאות וא"ש מתניתין ובריית' אבל רש"י לא ס"ל האי פירוש' וא"כ המקשן לא נחית להכי כמו דצ"ל ע"כ במאי דפריך אי דאיתנהו שיש להקשות ע"ז היכי ס"ד הכי הא לא קתני בלאותיה קיימין אלא ע"כ המקשולא נחית להכי ובאמת הוי מצי למפרך ה"נ כדפריך באיילונית אי דליתנהו הוי מצי למפרך דלמה לא שקלה מ"מ מה שהוצי' אחר שנמצאת איילונית אלא דלא נחית להכי ופריך אפי' אם היה אפשר לפרש בלאות מה שבלו אפ"ה לא א"ש ולפי האמת הכל ניחא: הנושא פרק שנים עשר ד"ה והיא ניזונת עד וא"ת כו' אלא האחין ששעבדו כו' קושי' זו עלתה בתימ' ונ"ל שצריך להיות ותימ' ובאמת היא קושי' גדולה ומן התימ' שלא הכירוה שם במקומה וסוגיא דשמעת' היה אפשר לי לתרץ דטעמ' דקצובין דקאמר ר"ח התם לא הוי אלא אאכילת פירות ושבח קרקעות כדמשמע התם סוגי' דשמעת' דקאמר ר"י ועולא לפי שאין כתובין ופריך ממזון אשה והבנות דכמאן דכתיבי דמו משמע דאינהו לא קאי אלא אפירות ואשבח קרקעות וה"ה ר"ח וכי ה דאינהו משני דשאני מזונות דמעיקר' הכי איתקון דאין כתובין אצל משעבדי בהא איפרק גם ר"ח דאמזונות לא תקנו חכמים אפי' אם היו קצובין עשאום כשאינן קצובים כמו שפי' רש"י הטעם לדידהו דכיון דכל אדם מוטל עליו חוב זה לא תקנו חכמים דאין אדם קונה קרקע דמה לו ולצרה זו אף אם הם קצובים ויוכל להניח בני חורין אולי יש עליו חוב אחר וכמה ענינים או אולי ימכרם אח"כ ויהיה מוכרח לעמוד בדינ' ודייני דלא ניחא ליה לאינש ולכן לא תקנו כלל ונ"ל שזהו המשא ומתן שהיה לו לעולא עם ר"א שם דר"א הוי ס"ד דלעולא הוי מפני תקון העולם פירושו במזונות כמו בפירות לפי שאין כתובים ולהכי אקשיה ועולא תירץ דגבי מזונות הוי מפני תקון העולם כפשטיה ולא צריכנ' לשום טעמא אפי' אם ג"כ היו כתובין וקצובין אלא בפירות בעינא טעמ' דהתם לא שכיח' כולי האי ואין להקשות דא"כ פרנסה דקאמר התם דמוציאין והלא אף אם הם קצובין מכל מקום איכ' תקון העולם כמ"ש במזונות די"ל דגם פרנסה אין מוציאין ממשעבדי ששעבד האב כמ"ש רש"י והתוס' ז"ל לעי' פרק מציאת האשה גבי פרנסה טרפא ממשעבדי ששעבדו האחין ולא ששעבד האב.

ואין לפרש דהטעם דבחיי האב אין קצובה עדיין דאף אם השיא הבת הראשונה שמא אחר כך יעני בדעת וישיא את בתו אחרת ויתן פחות וכן אין להם להניח עשור נכסים לפחות דשמא אח"כ ירד קצת מנכסיו ולא יהיו כ"כ ומקרי אינו קצוב כיון דאין להם קצבה למטה אע"ג דיש להם קצבה למעלה דא"כ גם מזונות לא הקשו כלום דנהי דיש להם קצבה עד דתבגרן מ"מ אין להם קצבה למטה דשמא ינשאו קודם בוגרת דאין להם מזונות כדאית' פרק נערה ואפי' נאמר איפכא דפרנסה אין לה קצבה גם למעלה דאפי' השיא בתו שמא אח"כ יעשר בדעת ויהיה וותרן יותר וצריך ליתן לה יותר דבתר אומדנא אזלינן אף אם השיא את בתו אם אח"כ העשיר בדעת ומהאי טעמא גם עשור נכסים א"א להם להניח דבאומדנא יהבינן טפי מעשור נכסים מ"מ למ"ד לפי שאין כתובין וכתיבה מהני אפילו באין קצובין מאי איכא למימר בפרנסה אלא ע"כ גם בפרנסה איכא תקון עולם אלא דממשעבדי ששעבדו האחין גביא כיון שהיא בעל' חוב שלהם לא דאבא כדמסיק פ' מציאת האשה א"כ לא היה להם ללקוחות לקנות מהן דלענין פרנסה לא העמידו הנכסי' בחזקת האחין כלל משא"כ במזונות מסקינן בב"ב פ' מי שמת דנכסי' בחזקת יתמי קיימי דהא יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו ותיתי מהי תיתי ע"כ למ"ד לפי שאין כתובין אפי' הכי טרפה גם ממשעבדי ששעבד האב תקשי מ"ש ממזונות דאין כתובין אצל משועבדין ופרנסה כתובה וצריך ע"כ לחלק ביניהם וה"ה למ"ד לפי שאין קצובין כך היה נראה שיטה זו אלא שמצאתי בדברי רש"י פ' מציאת האשה שכתב לחלק בין פרנסה למזונות מטעם קצבה וגבי מזונות אין מוציאין לפי שאין קצובין א"כ גם מזונות הוי הטעם לפי שאין קצובין ע"כ נרא' לפרש דמה שאמרו מזונות אין קצובין אין פירושן בשנים אלא מזונות עצמן אין להם קצבה כמ"ש רש"י בהדיא פ' נערה דף נ"ב ע"ב ד"ה מזונות אין להם קצבה כו' דאף אם יקצבו לה ליתן בכל שנה ושנה כך וכך פעמים שיתייקרו ולא תספיק בזה ותטרוף מהם ומה להם ולצרה זו ואע"ג דגבי בת אשתו אמרינן בהנזקין דמיקץ קיצא ופירש"י ה' שנים וכמ"ש התוס' גם הכא.

י"ל דשאני מזונות כיון דכל אדם חייב חוב זה כמ"ש לעיל מה להם ולצרה זו דשמא לא תספיק אבל חוב דבת אשתו כיון דלא שכיח כולי האי דלאו כ"ע חייבים חוב זה לא חשו חכמים לדבר זה כיון שיוכל לקצוב לשנה הנה בשנת המכירה יקצוב לכל שנה כך ואם יארע שלא תספיק תטרוף כשאר חוב כיון דליכא תיקון עולם כולי האי ורוב פעמים תספיק.

ועי"ל דגבי מזונות דבעי אומדנא דב"ד כמה ליתן לה בכל שנה חשו חכמים לת"ע דשמא לא ירצו לקנות ולהטריח לשום לה מזונות דמה להם בכך וגבי בת אשתו פריך מסיפא דמתני' דמתו בנותיהן ניזונות כו' דע"כ קאי אבעלה אחד או אשני בעלים שנותנין לה דמי מזונות א"כ כבר שמו כמה הבעלים נותנין לה בכל שנה וא"כ יש להן קצבה: ובהא מיושב למה שנה התנא דין זה גבי דמי מזונות ולא שנאה ברישא גבי חייב לזונה ד' שנים דטרפא גם ממשעבדי ואפשר דלרבותא נקטה אבל בהא מיושב טפי.

ועוד י"ל דהמקשן הוי ס"ד דע"כ הא הוי קצובין מאי דקיצי כמה שני והוה מצי למימר ולטעמך אבל לפי האמ' מיירי בקנו מידו ולא הוי מזוני קצובין כלל אפילו בבת אשתו

מטעם דפרישית. ועוד נ"ל דמזונות אין להם קצבה כיון דמחויב גם ללובשה ולכסותה כדאיתא פ' מציאת האשה הא באכילה ושתיה והא בלבושא וכסויא.

גם ליתן לה דירה וגם לרפאותה כדאיתא פ' נערה דפשיטא שאין לה קצבה כדאיתא לעיל בהדיא גם לבוש וכסוי מי יודע כמה תצטרך ומי יוכל לשער בכל אלה אבל בת אשתו מאן לימא לן דמחויב בכל הני כיון דליתנהו בתנאי ב"ד וזה נ"ל והאלקים יודע כי אחרי עיוני זכיתי ת"ל ומצאתי שהרא"ש לפ' מציאת האשה כתב הא' שינויא על קושיא זו וגם פלפל במה שכתבתי למעלה בה' דאין להן קצבה למטה ויש למעלה אז אמרתי הנה באת במגלת ספר כתוב עלי: דף ק"ב ע"ב ד"ה רבה ורבינא תימא כו' ראיתי בדברי הר"ן ז"ל בקדושין שפי' דהאי רבינא בר זוגיה דרבה הוא רבינא קדמון ולא רבינא בתרא חבר דר"א כדאיתא בעירובין פ' הדר והוא בעי מיניה דר"א ודכוותה כתב הרא"ש ז"ל פ' אלו טרפות גבי והוא דסביך בבשרא והביא ראייה מאלו מציאות וכן כתבו התוס' שם דף מ"ח ובספר מלחמות בקדושין מצאתי דרבינא לא קבלה מר"א עכ"ל משמע דס"ל דרבינא בעא מיניה אי לא נתנו ליכתב וממילא מפרשא מתני' בשטר אירוסין דהא בהא תלי' או ניתנו ומתנ' אייריי בשטרי פסיקת' ושטר אירוסין מקודשת ר"א דפשיטא ליה דלא נ"ל לא קבל רבינא דבריו ומה פליג בשטר אירוסין ואענה חלקי אף אני דנ"נ דלפי' רש"י ז"ל דמשמע מדבריו דמב ליה לרבינא דאפילו שניהן רוצין לכתוב לא יכתבו כי היכי דלא לטרוף ממשעבדי שלא כדין דלא נשתעבדו כיון דליכא קנין כמו שפי' הרא"ש ז"ל דבריו וכן הביא בספר המלחמות משמו וכן לפירוש התו' דקמבעיא ליה אי נתנו לכתוב בסתמא איכא לשנויי דמיירי התם בקנו מידן: ואין להקשות לפי' רש"י למה אין כותבין אלא מדעת שניהן.

דהא סתם קנין לכתיבה עומד די"ל כפי' התוס' לעיל דמדעת שניהן היינו בידיעת שניהן שנתרצו וידעו גמר הפסיקה וקמ"ל דאם ידעו גמר הפסיקה אע"פ שאין יודעין מן השט' כותבין דסתם קנין לכתיבה עומד ולא צריך לאמלוכי ביה כי היכי דקמ"ל תלמודא האי דינא כר"ש פ' אע"פ ובח"ה ואע"ג דלא התנו לכתוב ואפשר דקמ"ל ג"כ דלא מצו למהדר בהו מלכתוב דדוקא בשטר מכר ולר"ת ז"ל גם בשטר מתנה מצי למהדר ביה כדכתבי התוספות לעיל פרק אף על פי אבל לא בזה ואם כן מבעיא ליה לרבינא דלמא מתני' בקנו מידווכמו שכתבתי או נתנו ליכתב ואתיא מתניתין כפשטה ולכן לא אקשיה רבינא מהא מתניתין דאיכא לשנויי כמ"ש אבל ממתניתין דהכא אקשיה דאוקימנא לעיל כרב גידל וע"כ רישא מיירי בלא קנו מידו דבקנו מידו פשיטא דחייב לזונה כדאקשי לעיל א"ד מהאי טעמא דמאי למימרא כדפי' רש"י והתוספו' ז"ל אלא ע"כ מיירי בלא קנין ואהא קאי הפקחין היו כותבין והמקשן שהקשה מאין כותבין לא ידע שינויא דקנו מידו והתלמוד הוי מצי לשנויי בקנו מידו אלא שמתרץ האמת דאין צריך שינויא דקנו מידו וכמ"ש התוספות שכן דרך התלמוד להקשות הרבה קושיות ולשנותן בדרך אחת ובזה מיושב למה הפסיק התלמוד בקושיא דשטר אירוסין ולא סדרו קושיות דמשנתינו זה אחר זה אלא ע"כ צ"ל כשינויא דתוס' דאחר זה שכן דרך התלמוד אלא שיש לדקדק ע"ז דא"כ למה לא הקשה רבינא גם ממציעתא דמתו כו' דא"א לתרץ בקנו מידו מהאי טעמא שכתבתי גבי פקחי' וכ"ת דאינו קשה כלום דלעולם מיירי כולה מתניתין בקנו מידו וקתני כולה מתניתין לאשמעינן האי דינא דמתו דהיא טרפה ממשעבדי ולא בנותיהן

אע"ג דקנו משום צררא ועיקר חידושא דמתניתין אתא לאשמעינן הא א"כ גם מהפקחין לא הקשה ם אין לומר דאה"נ דרבינא עצמו הקשה קושיא ד השיב כמ"ש דא"כ דוחק בעיני לומר דקושיא דשטר אירוסין שהקשה רבינא דאיך הפסיק התלמוד בקושית רבינא אלא ע"כ דכל הקושיות הקשה רבינא אלא שהתלמוד סידר הקושיות המתורצו' בלא קנו מידו תחלה ואח"כ קושיות דמתו דצ"ל בקנו מידו דווקא וכמ"ש התוספות אחר זה וא"כ ע"כ רבינא לא ידע קנו מידו דאל"כ לא הקשה משטר אירוסין כלום אבל באמת אין אנו צריכים לכל זה דאף אם נאמר דרבינא הקשה וידע שינויא דקנו מידו אין קשה כלום דהא בכל מקום דרך התלמוד כן דאיבעיא ליה לחדא אמורא מחבירו אי נימא הכי או הכי וכי פשיט ליה חד גיסא מקשה לו איתיביה וכדאית' בשמעתין א"כ מאי מבעיא ליה מעיקרא כמו שרגילין התלמידים להקשות וע"כ צ"ל דידע דאיכא לשנויי ומ"מ בעי לברורי מלתא אי האי שינויא דאית ליה שינויא היא או איכא שינויא אחריתא ה"נ בשמעתין נימ' הכי ור"א השיב בכל הני דלא צריכינן לקנו מידו עד קושיא בתריית' וזה ברור בלי ספק וכמו דמקשי בכל דוכת' למר וודאי תנאי היא למר ומי לימא תנאי היא דלמא איכא לשנויי א"ד לאו שינויא היא.

ועי"ל דרבינא ידע דאיכא לשנויי בקנו מידו אך מהפקחין הקשה דאם מיירי בקנו מידו היכי קני דפקחין היו כותבין והא כיון שקנו מידן לא היו הפקחין צריכינן לכתוב דנשותיהן היו כותבין בלא הם דסתם קנין כו' אלא שהם היו מתנין בשעת קנין וה"ל למיתני היו אומרין או מתנין דאין להם בכתיבה כלום ולא היו כלל בשעת כתיבה אלא ע"כ מיירי בלא קנין ואז אין כותבין בלא הם דלשיטת רש"י ס"ל דבסתמא פשיטא דאין כותבין כיון דליכא קנין אלא מבעיא אם מרצון שניהם רשאין לכתוב.

ובהא מיושב למה לא משני גבי הפקחין בקנו מידו ומיושב ג"כ קושית התוספות שאחר זה דרבינא דידע שינויא דקנו מידו הקשה דווקא מהפקחין ומקשן אחר דלא ידע הקש' ממציעת' דמתניתין על ר"א ורבינא דמאי מבעיא להו ולמה לא פשטי ממתניתין וק"ל וזה לשיטת רש"י ולשיטת התוספות י"ל עוד דהא דפריך הא מדעת שניהם כותבין היינו משום דקשיא ליה דמאי קמ"ל התנא אי מיירי מדעת שניהם כשאומרין לו לכתוב פשיטא דכותבין דאי קמ"ל גופא דדינא דאין כותבין בסתמא כדכתבי התוספות ע"כ גם זה ס"ל לתנ' לפשוט דאל"כ היכי קתני הכא במתניתין כותבין שפי' אומרין כיון דאיכא למטעי כותבין דווקא דדוחק לומר דסמיך אמתניתין דגט פשוט דאין זה דרך התנא למתני דבר דאיכא למטעי וצריך למיתני משנה יתירא דה"ל למתני אומרין ולא צריכינן תו למשנה דגט פשוט ואפי' נאמר דמתניתין דגט פשוט לאו משנה יתירא היא דתני לה גבי הלכתא דדינא שהם כללים דאין כותבין לא למלו' ולא ללוקח ולא גט לאשה כו' וכן שטר אירוסין תנא אגב מ"מ התם גופה סתם התנא ולא ידעינן פירושא דלמא ר"ל מידיעת הפסיקה כמ"ש התוס' לפי האמת אלא ע"כ ס"ל לתנא פשוט דאין כותבין בסתמא וליכא למטעי א"כ מתניתין דגט פשוט מאי קמ"ל ואע"פ שכתבתי דלאו משנה יתירא היא רצוני לומר דאפי' אי הוי תני אומרין דש"מ דאין כותבין הוי תנא לה בגט פשוט אגב אחרינא כיון דהדין עצמו הוא חדוש אלא דתנא לה בדוכתא אחריתא הנה אורח' דתנא למהדר ולמיתני גבי שאר כללים אבל אם אין כאן חדוש כלל למה ליה למתני דהא הכא תנא מידי דאיכ' למטעי וסמך ע"ז דלא נטעי מרוב פשיטותא והתם תני משנה יתירה וא"כ פריך שפיר

אבל לרבינא לא ק' מידי דמספק' ליה דלמא מדעת שניהן ר"ל אי אמרי לכתוב כקושי' התוס' דהוא לא ידע דכותבין היינו אומרין וקמבעיא ליה אי איכא לשנויי מתניתין דילן בשינוייא אחרינ' כמו שמוכרחין אנו לומר בכל איתיבי' שבתלמוד כנודע ודו"ק: דף ק"ד ע"ב ד"ה א"ר הונא אמר רב תימא א"כ אמאי כו' הרבה יש לתמוה על תימא זו והא מסקי התוס' לעיל ס"פ הכותב ד"ה גט גובה עיקר דכי קאמר דגט גובה עיקר גבי גרושה דווקא אבל אלמנה גביא עיקר בכתובה גם למאי דמסקי שם ומיהו כו' לא כתבי רק שהיא גובה אפילו בעידי מיתה בלא כתובה ולעולם בכתובה גבי' ג"כ וראיתי בדברי מהרש"א ז"ל שהעיד בשם התוס' דאפי' אלמנה לא גביא בכתובה ושרא ליה מריה שהרי מבואר בדברי התוס' כמ"ש גם לעיל בדבור שלפני זה כתבו דלרב גרושה לא גביא אלא בגט משמע דאלמנה גבי' בכתיבה ולדוחק קושיא זו נ"ל שהגיה החכם מהרש"ל ז"ל וגובה בה לרב וגם זה א"א להלום כמ"ש החכם הנ"ל ועוד דבלאו הכי לא ק' מידי דה"ל למכתב התקבלתי עיקר כתובתי גם מאן לימ' לן דלא הוו כתבו כל חדא בכתובה בפני עצמה כדמשמע קצת פ' נערה דף מ"ז מדלא כתב צביתי ואוסיפת ק' על ר' משמע שהיו רגילין לכתוב התו' בכתובה בפני עצמה וכן ס"פ הכותב ומאי דאמר רב כתובה גבי תוספת היינו כתובה הכתובה על התוס' ודו"ק: שני דייני גזירות פרק יג דף ק"ה ע"ב ד"ה וכי אלישע אוכל בכורים כו' נ"ל דדחקו לרש"י ז"ל לישנא דוכי אלישע אוכל בכורים משמע דתלה באלישע דהל"ל היכי אכיל בכורים דאלישע אוכל בכורים משמע שהוא עצמו לא היה בר אכילת בכורים: דף ק"ז ד"ה ששמעו בו שמת פ"ה כו' נראה לע"ד דלא ס"ד דרש"י ז"ל שתטול בשבועה אך ס"ל דבלא שמעו כיון דס"ל לשמואל דמסתמא אדם מתפיס צררי כשהולך בדרך מרחוק שלא תמות ברעב לא יהבינן לה אפי' בשבועה אבל בשמעו היכי ס"ד למיחש לצררי ולא ליתן שהרי סופה לגבות כתובתה ולישבע שלא עכבה כלום וא"כ גם תנאי כתובה גביא דתנאי כתובה ככתובה דמיא דהיכי ס"ד דעתה ניחוש ולמחר נאמנת בשבועה דהא ע"כ לאחר מיתה תקנת חכמים היא דתגבה ולא ניחוש לצררי והוא עצמו נשאה אדעת' דהכי והיותר נראה לפרש דרש"י ס"ל דאף אם היה נאמנת בשבועה מ"מ כיון דחיישינן לצררי מטעם שכתבתי אין נזקקין לה ב"ד להשביעה וליתן לה ולא תקנו לה חכמים שיזקקו לה ב"ד למזוני כיון דאיכ' חששא דהם אמרו והם אמרו אבל לאחר מיתה דבלאו הכי יזקקו יורשין לשבועה משום כתובה אית לה גם מזוני: שם ע"ב ד"ה עמד בדין פי' רש"י כו' עד ומיהו ק' לפי' רש"י הנה בהחולץ כתבו שרש"י ז"ל כתב בכתובות כן ובפירש"י שלנו ליתי' לא כאן ולא התם ומ"מ ניתן להצילו ונראה לע"ד דמדברי רש"י מוכח דבברח מחמת אונס מיירי לא מחמתה כיון דדייק רש"י דחלה לא א"כ משמע דדווקא באונס בריחה חייב לא באונס דחלה דהא פ' ד' אחין דף כ"ט ד"ה אלא הכא במ"ע פי' רש"י דעמד בדין ולא רצה לכנוס ולאלפטור וכו' וא"כ משמע טעמא דברח אבל נשאר כאן אע"פ שלא רצה לכנוס לא קנסינן ליה דאמרינן כל שעת' דלמ' יתפייס אע"פ שאין כונס' מיד משא"כ בברח וכה"ג פלפלו התוספ' לשיטתם פ' החולץ דחזינן דכוונתו לכונסה וא"כ ל"ל לרש"י דחלה אפי' בלא חלה נמי ולפי זה מ"ש רש"י דף הנ"ל ופסקו לה מזונות משלו כדתניא לקמן בהחולץ כוונתו דקשה ליה למה פסקו לה מזונות אע"ג דלא רצה כמ"ש ולכן פי' כדתניא ר"ל דמיירי בברח כדתניא כו' וכן התוספו' בהחולץ לא כתבו כ"א דמשמע קצת פ"ד אחין

דלא מיירי בברח משמע דאפשר לפרשו בברח וא"כ היה אפשר לפרש דברי רש"י כן אלא שלשונו קצת לא משמע כן והיה נראה יותר לפרש דכוונתו דאם לא רצה הוי כמו ברח ומה דתניא לקמן ברח לאו דווקא אלא דהבריחה היא גילוי דעת שאינו רוצה והוא ז"ל מפרש כגון שתבעוהו לדין לכנוס או לפטור ויצא הפסק ליתן לה מזונות כגון שלא רצה ומ"מ אינו נראה דלמה ליה למזכר כלל ברח לכך נראה דרש"י מפרש עמד בדין שתבעוהו מחמת שאינו רוצה כדמשמע פשטיה דלישנא פ"ד אחין שפי' כן אעמד בדין לא אפסקו לה מזונות ולפי פי' הראשון היה לו לפרש כן אפסקו לה מזונות ששם הזכיר התלמוד סרבנותו אלא ע"כ עמד בדין היינו סרבנותו וא"כ גם בברייתא הוי עמד בדין כן וא"כ אין צורך כלל לבריח' שלו וא"כ צ"ל דברח היינו מחמת אונס אפי' לרש"י ורבותא קמ"ל אע"ג דברח מחמת אונס ואיכא למימר אלו נשאר כאן היה מתפייס אפ"ה קנסינן ליה כיון שלא הכניס או פטר מיד כשתבעוהו וכ"ש אם עומד עדיין במרדו וחלה דדייק רש"י היינו שאינו עומד במרדו עדיין אלא שהיה כונסה או פטר' ברצון אלא שאינו יכול מחמת חליו בזו לא קנסינן ליה אע"פ שע"י סרבנותו הראשון היא מתעגנת עתה לא קנסוהו ולא חייבוהו שיפטרנה מיד כשתתבענו אבל ברח אוקמינן ליה בחזקה קמיית' שהיה מסרב ואע"פ שברח באונס חייב ונראה ברור דחלה פירושו כמ"ש דהיה עושה ברצון אלא שאינו דאין נראה כלל דיסבור רש"י דאפי' אם עומד עדיין במרדו ואומר שאינו רוצה לא יהיה לה מזונות.

ובזה יש לישב הירושלמי ג"כ דלא יקשה ארש"י דמיירי הירושלמי שעומד במרדו ואע"פ שבלאו הכי לא היה יכול אפי' אם היה כאן כיון שהוא חולה אפי' הכי חייב וק"ל ואפשר לומר דבריחה אפי' אם ידעינן שהוא מפוייס לפטרה אם ישקוט האונס מ"מ קנסוהו חכמים כי מי יודע מתי תהיה מהלכו וכיון שע"פ סרבנותו מתעגנת קנסוהו חכמים אבל חולה כיון שהוא לפנינו ועביד דמתרפא בקרוב ויפטרנה לא קנסוהו: שם ד"ה הני מאני דקוניא עד ואין נראה לר"ת כו' הנה בעניותא לא יכולתי לירד לסוף קושיא זו אחר העיון הרבה דלרבינו תם ז"ל מי ניחא ולמה לא אמר זכוכית שהוא לשון ברייתא כדאשכחן בפ' הספינה אין עושין משקלות של אבר כו' אבל עושהו של זכוכית הנה בחדא ברייתא קתני אבר וזכוכית או הל"ל עששית כדאיתא פ' מי שהחשיך היתה בהמתו טעונה סבל ועששית אלא ע"כ מאי אית לך למימר דודאי זכוכית לחודה קרוי זכוכית אבל התכת זכוכית לחפות כלים קרוי קוניא א"כ בעופרת נמי נימא הכי דהתכת עופרת כדרך שעושין לכלי חרס שטוחנין אותה הדק ומחפין בו קרוי קוניא דהא גם אבר הוא לשון ארמי כדמתרג' אונק' על עופר' וא"כ י"ל שגם בלשון התנאי' נקרא כן ומה שהקשו דשלנו ירוקין הן ולא מערב בהן צריף הלא כמה כלים מצינו בתלמוד שהיו עושין באופן אחר ממלאכתינו וגדולה מזאת מצינו כלים שאין עושין עתה כלים מהן כמו כלי גללים וכדכתב הריב"ש ז"ל בתשובה ובשלהם היו מערבין צריף שהוא עז וא"כ אם היה כולו עופרת לא היה נאסר אבל בהתכתו לעשות הירוקין מערבין בהם צריף לטעם שהיה להם שהוא טוב למלאכה זו ובלע וכן פי' הרמב"ם ז"ל פי"ז מהל' מאכלות אסורות על קוניא בסוף פ' בתרא דע"ז לענין טבילת כלי סעודה מן הגוים שהוא כלי שמחפין בעופרת: דף ק"ה ד"ה ועל העתיד לגבות וקשה לרבי חדא כו' אם באנו לתרץ דלא זו אף זו קתני דלא מבעיא אם שלח כבר ונאבד או לא הגיע דתורמין אלא

אפי' לא שלח כלל אלא שהיה עתיד לשלוח ולבסוף לא שלח אפ"ה תורמין נוכל לומר דקושית התוספות דלא שייך לא זו א"ז אלא בשני דברים שחומר מזה או קל מזה אבל הכא כיון שאבוד וגבוי הוא בכלל עתיד לגבות הוו כמו דבר א' ולתני זה.

והוי זה בכלל וזהו לישנא דתוספות דהוי בכלל אבל נראה לתרץ במאי דכתב רש"י ז"ל פ' הזהב דף נ"ח דעתיד לגבות הוי פירושו שנאבד ולא משל' שקלו באדר וא"כ מיושבת קושיא הב' דאין תורמין אלא על האנוס לשלוח וכיון שהוא אנוס תורמין עליו אע"פ שלא ישלח לבסוף אבל בני העיר שנודע להם קודם שנתרמה שנאבד כדפי' רש"י שם והיו יכולין לשלח מחדש לא הי' תורמין עליהם כ"א על תנאי שישלחו כיון שחל החיוב עליהם קודם שנתרמה שהוא זמן שלוח השקלים משא"כ אם היה אנוס בזמן החיוב לב"ד מתנה עליהם ובזה מיושבת גם קושיא הג' דאבוד וגבוי הוי לא זו א"ז לא מיבעיא אבד דהוי נמי אנוס שהרי שלח ונאבד אבל גבוי אימא לא נתרום דלמה לא שלח מיד בזמן החיוב שהוא בא' באדר שמשמיעין על השקלים ותנא מלתא דפסיקא נקט: מסכת קדושין חדוש אחד מהגאון בענין הלשונות של קידושין: דאפשיט בגמר' דהוי קידושין כגון לקוחתי קנויה לי כתבו הרב המגיד פ"ג דהל' אישות והר"ן פ"ק דקידושין דלא מהני אא"כ היה מדבר עמה בעסק קידושין או שאומרת שמכרת בהן וקבלתן לשם קידושין וכתב הרב המגיד שכן דעת הרמב"ם ז"ל ע"ש וכתב עוד הר"ן ז"ל דלשון חרופתי הוה ספיקא כאידך לישנא דמבעיא בגמרא אם היה מדבר עמה על עסק קדושיה ותמה על הרמב"ם ז"ל שכתב דחרופתי מקודשת משמע אפילו בכל מקום ובגמרא מסיק דדוק' ביהודא ע"ש ולי נראה דמהא מלתא מוכחא דס"ל להרמב"ם ז"ל דהרי את אשתי ארוסתי הוי מקודש' אף אם לא היה מדבר עמה תחילה בעסק קדושיה דאינה נאמנת לומר שאינה מכרת דלשון ארוסתי נזכר בפי כל וא"כ צ"ל להרמב"ם ז"ל דאין חילוק בין יהודה לעלמא אלא דביהודה יען שהיו קורין לארוסה חרופה היה הדבר להם כמו ארוסה לכ"ע דהיה ניכר הלשון לכל ההמון והיתה מקודש' מסתמא משא"כ בעלמא דאינה מקודשת אא"כ דבר עמה תחילה מקדושיה דלשון חרופתי משמע שפיר לשון קידושין ובאמת תימא גדולה כיון דק"ל דבחצי' שפחה וחציה בת חורין הכתוב מדבר וק"ל דתפסי בה קידושין כמ"ש כל הפוסקים הרא"ש ז"ל פרק השולח והרמב"ם ז"ל פ"ד מהל' אישו' והר"ן ז"ל לקמן א"כ מאי ספיקא וא"כ ס"ל להרמב"ם ז"ל דאין חילוק בין ב"י לעלמא אלא כדכתבתי ולפי זה נ"ל דמה שכתב הרמב"ם חרופתי היינו בידיעה והבנהאו היה מדבר עמה תחילה וכו' ולא דמי לאידך לישנא דכתב הרמב"ם אע"ג דכיילינהו בחדא בבא דע"כ גם לקוחתי הוי תחילה בכלל הבעיא והבעיא קאי אהיה מדבר עמה תחילה כדאית' בגמר' אם לא שנה אף דהבעיא היתה בהיה מדבר אבל למאי דפשיטא מברייתא משמע דלעולם מקודשת ודוחק דע"כ גם לדברי הר"ן את אשתי וארוסתי מקודשת לעולם כמ"ש ואת אשתי והרי את לי לאנתו או מאורסת לי וכן משמע קצת מדברי הר"ן שלא הזכיר כ"א קנויה לי ולקוחתי ואעפ"כ כללן הרמב"ם בחד בבא אלא ע"כ דהרמב"ם סמך דהלשונות הידועים לכל מקודשה לעולם ואידך לישנא צריך א' משני דברים שכתבו ז"ל אבל מדברי הרב המגיד משמע דגם באשתי וארוסתי צריך א' משני דברים וצ"ל דאת אשתי כיון דמשתעי בלשון הוה דמשמע שהיא אשתו זה ימים לא משמע לכל אדם שהוא לשון קידושין כאת לי לאנתו דמשמע שמקדשה עכשיו ובאמת

לפי דבריהם צ"ל כן דאל"כ אדפרי' בגמ' אתנא לערבינהו ולתנינהו אפכא ה"ל למפרך דלמה תנא בחד בבא את אשתי וקנויה לי כיון דהם חלוקים בדינים אלא לפי דבריהם ס"ל כדכתבתי והנכון בעיני דהרמב"ם ז"ל ס"ל דמאי דתני תנא דוקא היינו משום דס"ל לתנא זה כר"י דאמר בשפחה כנענית הכתוב מדבר אבל לדידן דק"ל כר"ע פשיטא דמקודשת ותחלה בעי לתרוצי דהתנ' ג"כ ס"ל כר"ע וכיון דפריך יהודא ועוד לקרא ע"כ צ"ל דהתנא ס"ל כר"י ואנן דס"ל כר"ע א"ש אך יש לתמוה דמאי קא מבעיא ליה והלא מחלוקת תנאים ואמוראי' הוא למאן דאמר דשפחה כנענית לאו כלום הוא ולאידך מקודשת לחד מ"ד ואי קא מבעיא הלכה כדברי מי זה לא שייך לכאן וזה לא שייך לעשות בעיא.

ועוד קשה א"כ מאי קא פשיט מברייתא דלמא אתי' כר"י דמוקי בשפחה כנענית אבל הלכה כר"ע אלא ע"כ צ"ל דקמבעיא ליה אפי' לר"ע דילמא נחרפת לא הוי לישנא דקידושין אלא לישנא דמלאכה שהיא מיוחדת לאיש למלאכה שהיא אשתו אבל לאו לישנא דקידושין הוא דע"כ צ"ל גבי יעוד דמאי קא מבעיא ליה והלא מקרא מלא הוא אשר לא יעדה אע"ג דגבי יעוד א"א לפרשו למלאכה דהא בלאו הכי היא מיוחדת למלאכתו מ"מ פירושו שהיא מיוחדת למלאכתו מצד שהיא אשתו והוא לישנא דיחוד למלאכה דאשה לבעלה ולא לישנא דקידושין כך צריך לפרש לפי הבעיא דבעי למלאכה כו' וא"כ ליכא למפשט מידי דאף דק"ל כר"ע מ"מ מאן לימא לן דחרופה לישנא דקידושין הוא וק"ל: עשרה יוחסין פרק רביעי דף ע"ד ע"ב ד"ה דת"ק סבר נ"ל לישב הלשון דה"ק כל האסורין ר"ל כל איסורי ערוה שאסרה תורה היינו שאסור לבא בקהל שבכלל איסור עריות שהנולדין מהם אסורין לבא בקהל אבל מותרין לבא זה בזה: דף ע"ה ד"ה וכולן מותרין לע"ד נ"ל דהלשון מיושב היטב דהא פשטיה דלשון דוכלן הוא ר"ל וכולן אפילו אותן שהן אסורין דאל"כ הרי וכולן הוא מיותר דלתני ומותרין זה בזה ובכל מקום וכלן הוי פירושו וכלן אפילו אותן שאין בכלל הכשר כדאיתא ר"ש פ"ק דחולי' וא"כ שפיר משתמע דקאמר וכולן אפילו הפסולין ששנו פה מותרין כו': שם ע"ב ור"י סבר לה כר"ע עד מיהו קשה כו' נ"ל דרש"י ז"ל ס"ל דכולה שנויא דרב דימי ריהטא דלר"א גר אסור בממזרת כר' יודא לעיל והא דלא קאמר ור"א סבר לה כרבי יודא משום דלא נחית תלמודא להכי דזה לא היה למקשן כלל ואם היה צד ממזרות בכותי' לא היה התלמוד מתקשה בטעם ר"א כלל והעיקר קושיא היתה מאי טעמא כלומר מאי פסול יש בהם אבל אם היה מקשן יודע שום פסול לא היה קשה מידי דכותים שומרי מצות הם ור"א ס"ל דאסורין בממזרת ובאמת לא ידעתי מה צריך לתוספות ז"ל לפרש דברי רש"י ז"ל מטעם דממזר ישא גויה דלא נרמז בדברי רש"י ז"ל כלל ולפי דרכינו אף אם כותים גירי אריות היינו שדינם כעכו"ם לכל דבר בכל מקום לענין קנס פ' אלו נערות ולפסול בביאה בת ישראל דכאן אבל מ"מ הוא מקיים המצוה דהא קאמר כותי לא ישא א"כ על הכותי קאמר הדין וא"כ אסור לו לישא ממזרת ולי הצעיר קשה על פי' ר"י ז"ל דהתלמוד נושא ונותן על הברייתא ולא על המשנה דס"ל לר"א דכותי אסור בממזר' וע"כ לדברי ר"י ז"ל צ"ל הטעם דישראל נתערבו בהן ושמא א' מהן ישראל הבא מן הישראלית ואסור בממזרת א"כ רב יוסף דקאמר טעמא עשאוה א"כ תקשי ממ"נ אם ידע רב יוסף דישראל נתערבו כהן א"כ למה ליה טעמא דנר ישן תיפוק דשמא א'

מהן ישראל ממש ונושא ממזרת דכיון דקאמר דגר ישן נראה כנושא ממזרת מכ"ש דאיכא למיסר דישראל נושא ממזרת ואם לא ידע רב יוסף דנתערבו בהן ישראל א"כ בדברי רב דימי לא נרמז דבר זה לא מינה ולא מקצתה והיכן נרמז זה התירוץ כלל אשר כל היסוד בנוי עליו אלא ע"כ צ"ל דדבר זה פשוט לכל שנתערבו בהן ישראל וא"כ ק' על רב יוסף ואפי' נדחוק דרב דימי גלה תירוץ זה דנתערבו א"כ גם המקשן לא ידע ולמה לא הקשה אמתנית' ועוד דדוחק גדול לומר דרב יוסף לא ידע והמקשן ידע ואם נאמר דגם רב יוסף ידע אלא דלא חשש שמא ישראל נשא ישראלים א"כ גם רב דימי לא הזכיר מזה כלום ועקר התירוץ חסר ולפי דרכינו א"ש דבמתני' הוי הטעם משום דגר אסור בממזרת לדברי ר"א וכן לכולהו שינויי: דף ע"ו ד"ה צריך שיבדוק כו' לא ידעתי מה מצאו התוס' ז"ל עול בפי' רש"י ז"ל שתירץ לקמן קושיא זו דכיון דבדיקת יוחסין אינה רק דרבנן לא החמירו רבנן בנשי' שיבדקו אחריהם כיון דהתורה הקילה בהן שלא הוזהרו לינשא לפסולין וק"ל: דף ע"ט ע"ב ד"ה ומביא ראייה עד מאי קמ"ל כו' נ"ל דעיקר כוונת התנא לאשמעינן דאע"ג דלא ידעינן דבדק בשעת נישואין אוקמינן אחזקה שבדקה דמסתמא בדק ועשה כתקון חז"ל וא"כ אי מרישא ה"א דלעולם צריך להביא ראיה שנבדקה האשה בשעת נישואין ורישא מיירי דידעינן שהאשה שהלכה עמו למדינת הים היתה בדוקה ומאי דקתני שאין צריך להביא ראיה פירושו שזו היא האשה שהלכה עמו כדמשמע לישנא דמתניתא אשה שיצאתה עמי הרי היא זו דמשמע שאין אנו מכירין אותה אלא הוא מעיד שזו היא וע"ז אין צריך להביא ראיה דירא לשקר שמא יכירו אותה ולעולם מיירי שידעינן שאשה כאן נבדקה אבל מסתמא לא סמכינן אחזקה שבדקה תנא סיפא מתה דאין צריך להביא ראיה על האשה כלל אפילו על הבדיקה דסיפא ליכא לפרושי ראיה אחרת: שייך לקדושין סי' ק"ח באבן העזר כתב הרמ"ה דווקא בגזל דעלמא וכו' תמה הב"י על הטור למה הוצרך לכתוב בשם הרמ"ה דהא תלמוד ערוך הוא עכ"ל ואני תמה על הרב ז"ל דהא הרמ"ה ז"ל חידש דין גדול לפי דעתי דהא פשטא דשמעתין דמשני התם בגזל דידה ורב מיירי בגזל דעלמא וגזל דעלמא ע"כ מיירי לפני יאוש וא"כ מאי דאינה מקודשת בגזל דידה בדלא שדיך היינו לפני יאוש וכ"ת מה בין לפני יאוש לאחר יאוש כיון דליכא גבה שינוי רשות כבר פי' רש"י ז"ל הטעם גבי גזל דידה דכיון דקבילתיה אחלתי' וס"ד דבדלא שמעינן דאתייאשה לא אמרינן דאחילת' אבל לאחר יאוש כיון דנתייאשה ועתה קבלה ודאי אחילתא קמ"ל הרמ"ה ז"ל דלא אחילתא ועוד דהא הטעם דאינה מקודשת בגזל דידה משום דיכלה למימר דידי שקלי וזה לא שייך כ"א לאחר יאוש כיון דכבר נתיאשה ס"ד דלא יכלה למימר דידי שקלי ולקמן אכתוב עוד חידוש חשוב אחר ע"ש גבי מה שהקשיתי על הטור דידיה אדידיה מטור ח"מ ונ"ל ראייה לדברי הרמ"ה ז"ל מדקתני בברייתא קדשה בגזל ובגניבה וכו' דהיינו מסתמא מיירי ג"כ בגניבה דידה דומיא דאינך וסתם גנבה יאוש בעלי' הוא כדפסק הטור סי' שי"ג והרמב"ם ז"לפכ"ד מהל' כלים ואפ"ה לא מהני כ"א בדשידך דכייל להו תנא בחד בבא ועוד יש להביא ראיה מהא דמשני בדשדיך ומחלק בין גזל דידה לדעלמא ומתרץ הברייתי' דפרושי קא מפרש ומתני' לפני יאוש וג"כ אין חלוק בין גזל דידה לדעלמא אלא ע"כ ס"ל דבגזל דידה אפי' לאחר יאוש לא מהני אלא בדשדיך דוקא ואי מהני מהני אפילו לפני יאוש וא"כ ליכא לשנויי דברייתא מיירי לאחר

יאוש ובגזל דעלמא דהא גזל דעלמא דומיא דגזל דידה קתני דמיירי אפי' לפני יאוש ויש לדחות דמשמע ליה לישנא דאו שחטף סלע מיד הוקדשה דתכף שחטף קדשה דעדיין ליכא יאוש דסתם גזילה לא הוי יאוש כדאיתא התם וא"כ כולה ברייתא מיירי אפי' לפני יאוש ויש לעיין בדברי הרמב"ם ז"ל שפסק דסתם גניבה יאוש בעלים הוא וא"כ למה כתב פ"ה מהל' אישות המקדש בגזל או בגניבה אם נתיאשו הבעלים ונודע שקנה אותו דבר ביאוש מקודשת והלא בגניבה אפי' בסתם מקודשת ובגמרא מדקדק כמה פעמים אם נתייאשו הבעלים אין סתמא לא וכ"ש פוסק דצריך לפרש דבריו וצריך לדחוק דאגב גזילה נקט הכי אבל מ"מ לא הבנתי כוונת הרב ז"ל מה שאומר ונודע שקנה אותה ביאוש זה הל' הוא מיותר ואין לי בו הבנה כלל חדא דהא יאוש לחודה לא קנה א"כ מאי נודע שקנה ביאוש ועוד אם יאוש קנה מאי צריך שנודע כיון דיאוש ממילא נקנה לו: מיהו זה יש ליישב בדוחק דונודע ר"ל שנודע לנו דאיאש דממילא קנה אותה ביאוש לאפוקי מסתמא דלמא לא איאש ונקטה משום גזילה כמ"ש לעיל אך קמייתא קשה גם דה"ג כתב אא"כ קדשה בתר דקניה ביאוש בעלים גם זה הלשון אינו מובן לי דהא יאוש לחודה לא קני וצריך לומר דקני' פירושו התחיל הקנין דיאוש פלגא דקני' הוא וקונה עם שינוי רשות וכוונתם שהיה קנינו ביאוש לבד לא בדבר אחר עמו רק קנין זה לבד או שכוונתו שהוא שלו רק ר"ל שהתחיל קנין הגזל וכשתב' ליד האשה יוגמר ודברי הרמב"ם ז"ל יש ג"כ לפרש כן.

וע"פ הדרך שכתבתי לעיל דנודע יש לומר דנתייאש ממנו והתחיל הקנין שקנאו לפחות בדבר זה ואלמלא דלפי דעתי תלמוד ערוך סותר זה הפי' הייתי מפרש דדברי ה"ג והרמב"ם ז"ל שר"ל שקנאו ביאוש דהיינו שהיה עם היאוש ד"א שינוי השם גרוע או שינוי רשות כי שינוי רשות דידה לא מהני כיון שהוא לא קנאו הוה עדיין גזל בידו וזהו ונודע שקנאו אך מן התלמוד לא משמע הכי דגבי עובדא דרבא קאמר ולית דחש לה להא דר"ש וכו' והא הכא משמע ריהטא דשמעתא שלא היה כ"א יאוש לחוד מי הוה הל' כר"ש ואפ"ה אי הוה הלכתא כוותיה היתה מקודשת א"כ יאוש לחוד מהני וזו ראיה ברורה ולא צריכינן למאי דכתב החכם מהרש"ל ז"ל בים של שלמה פרק מרובה סי' ד' שהוכיח דבר זה מסברא דבאמת תלמוד ערוך הוא כדכתבתי ובאמת אם היינו אומרים דפקדון מקרי שינוי רשות כדכתב החכם כמ"ש לקמן בשמו היינו יכולין לומר דמעשה דרבא היה שגזל ושדא לה תחילה בתור' פיקדון ואח"כ אמר מקודשת לי וכן משמע קצת לישנא וא"כ אם היתה הלכת' כר"ש היה יאוש ושנוי רשות אבל לא נהירא לי האי סברא ועיין עוד לקמן דין יאוש אי קנה מדרבנן דכולהו אמוראי לא פליגי עליה כ"א מדאורייתא.

ואני הצעיר נ"ל להביא ראיה דאינו קונה אפי' מדרבנן מדאמרינן בגיטין דף נ"ה אמר עולא דבר תורה בין נודע בין לא נודע מכפרת ומ"ט אמרו וכו' עד אמר רבא כרת ע"י דבריהם באת לו בעי רבא משעת גניבה או משעת הקדישה ומאי מבעי' ליה אי יאוש קונה א"כ קונה לגמרי דהא אי קונה אפי' מדרבנן משמע דקונה לגמרי דכן משמע פשטא דשמעת' מקושי' דרב יוסף גם אביי שהקשה על רב יוסף משמע דלרבה לא קשי' דקונה מדרבנן דהוי כדידה דמטמא במחשבה א"כ דגיזותיה וולדותיה דידיה נינהו דלא מחייב כ"א בדמים ולדעת אחד מהפוסקים אפי' דמים לא מחייב היכא שש ועוד דמשמע דדוקא

גבי הקדישה קא מיבעי' ליה אי אוקמוהו ברשותיה למפרע או בלא הקדישה משמע דפשיט' ליה דגיז' וולדו' לאו דידיה נינהו ואי אוקמוה ברשותיה משעת יאוש דקני לכל הפחות א"כ גם בלא הקדישו איכ' למיבעי וכן משמע בתירוצא דתוס' ד"ה לגיזותיה דהבעי' קאי דוקא בהקדישה ועוד דמסיק רבא משעת הקדישה שלא יהא חוטא נשכר אדרבה דלא תקנו חז"ל דיאוש קני אף דמן התורה לא קנו תקנו הם דקני משום תקנת השבים ולא חשו לחוטא נשכר ואדרבה לא תקינו כ"א אם הוא רוצה כדאמרינן במרובה כי קאמינ' זה מתייאש וזה רוצה וכו' א"כ תקנו הכל לטובתן ואם באנו לומר כשיטת התוספות דהבעי' קאי לדברי ר' מאיר דס"ל דשינוי אינו קונה וא"כ יש לומר דס"ל לר"מ דה"ה יאוש לא קני אף דמחלוקת זה לא הוזכר בגמ' מ"מ י"ל דהא בהא תלי' כיון דלר"מ שינוי קונה וקנסא דקא קניס ה"ה יאוש קונה מ"מ קשה דא"כ לרבה אי הוה דרבנן לא נ"מ מידי לר"מ כיון דקנסוהו למאי הלכת' תקנו דיאוש קני ואין לפרש לענין כחש דהדר דלא קני מחמת שינוי או הוזל דליכ' שינוי דקני ע"כ ביאוש הוא דקאמר דאם אינו רוצה לקנות לא קני כנ"ל וא"כ לפשוט דע"כ אי יאוש קני קני מדאוריית' דאי מדרבנן ליכא נפקותא לר"מ ובזה אין מחלוקת בין ר"מ ורבנן אי יאוש קונה או לא רק לכ"ע קני כ"א ר"מ קניס כמו בשינוי ועוד דמשמע דסתמ' דמתני' דעורות ר"מ היא מדלא קאמר והא סתמ' דלא כר"מ משמע דהוה כשאר סתמ' ואפ"ה קשי בה רבה לר"י משמע דלדידיה ניחא והא גם לדידיה קשה דע"כ דאוריית' היא דאי דרבנן למאי הלכת' תקנו כיון דקנסוהו ועוד כיון דקנסוהו למה מטמ' במחשבה כיון דמחויב להחזיר מהי תיתי גם אין לפרש כמו שפי' הראב"ד ז"ל לדעת הרמב"ם ז"ל פ"ב מה' גזילה דגבי הקדישה ליכא תקנת' לגזלן כיון דהקדישה וא"כ היה אפשר לומר דמבעי' ליה בהקדישה שרי דוקא אבל לא הקדישה פשיט' ליה דהשבח שלו דקניס ביאוש מפני תקנת השבים אלא דקמבעי' ליה בהקדישה דליכ' תקנתא אי הוי השבח שלו מטעם אחר לא מטעם תקנה אלא מטעם דאוקמוה ברשותיה דהפקר ב"ד הפקר וכדפי' רש"י אלא דא"א לפרש כן לדעת הרא"ש ז"ל דבשלמא לדעת הרמב"ם ז"ל דס"ל דלא עשו תקנה כ"א בשבח לא בגוף איכ' למימר דס"ל דלא עשו תקנה כ"א שלא יחזיר הכל גוף ושבח שקשה עליו להחזיר הכל ולא ישוב משא"כ הקדים דאינו מחזיר הגוף לא עשו לו תקנה בשבח אף אם לא הקדיש השבח וסבר' נכונה היא וכן כתבתי בביאור דברי הרמב"ם ז"ל משא"כ לדעת הביאור הרא"ש ז"ל דס"ל דיאוש קנה ממש הגוף והשבח א"כ יש להקשות מנ"מ אם הקדיש גם השבח א"כ קנה ההקדש ביאוש ושינוי השם או שינוי רשות כמו הגוף א"כ אע"ג דהגנב לא קנה מטעם דלא יהא החוטא נשכר מ"מ ההקדש קנה גם מאי חוטא נשכר שייך כלל הכא כיון דאין לו להגנב כלום וכדהקשה הראב"ד ז"ל מיהו זה יש ליישב קצת דאם קנאו הגנב א"כ הקדיש שלו ונקרא ההקדש על שמו משא"כ אם לא קנאו הגנב אע"ג דבהקדיש קנאו ביאוש ושינוי רשות מ"מ אין הגנב נוטל שכר על הקדש כיון שלא היה שלו אבל קושי' ראשונה קשי' אם נאמר בבעי' דרבא אם קנאו הגנב ונקרא ההקדש שלו או לא רק ההקדש קנאו מעצמו זה אין נפקות' כיון שקנאו ההקדש ממ"נ ואם נאמר דמיירי שלא הקדיש השבח א"כ קשה כנ"ל דהא בעלמא קונה הכל ואין מחזיר ג"כ הגוף ואפ"ה קנה השבח וא"כ מאי שנא אם קנה הוא את הגוף מ"ש ההקדש לא יהא אם קנה הוא הגוף ונתנו במתנה לאחר הנאמר שיחזיר משום זה השבח זו אינה

תורה גם אם נאמר דהקדיש הכל קשה ג"כ כיון דקנאו כבר ביאוש וכי אין לו רשות לעשות בו מה שירצה ליתן במתנה או להקדיש ולדברי הרמב"ם ז"ל ניחא דלא עשו תקנה שיקנה השבח ביאוש אלא אם מחזיר הגוף וכן מבואר בדבריו ז"ל: והיותר נראה לי דס"ל להרא"ש דרבא לא קמבעי' ליה כ"א לדעת עולא דה"ל דלא תקינו רבנן דיאוש קנה כ"אלענין הקרבה כדקאמר טעמא משום דלא יהא מזבח וכו' ואם הקדישה אוקמוה רבנן ברשותיה וקא מבעי' ליה כיון דאוקמוה ברשותיה אוקמוה לכל מילי אע"ג דבמקום אחר לא אוקמוה ברשותיה לענין שבח מ"מ כאן כיון שאוקמוה לענין הקדש אוקמוה גם לענין שבח דלא פלוג תקנתן או לא ופשוט מסתבר' כיון דבמקום אחר לא תקנו שיהא השבח שלו ולא חשו לתקנתן גם כאן אע"ג דאוקמוה ברשותיה לחובתו לא אוקמוה לטובתו ובהא א"ש הכל דאפשר דרבא ס"ל כרבה אלא דכאן אליבא דעולא קאמר אלא דיש לתמוה דא"כ הוא מבואר בדברי עולא דלא קני יאוש אפי' מדרבנן כ"א גבי קרבן א"כ הוי עולא ורב יוסף תרי נגד רבה ושאר אמוראים לא גלו דעתם א"כ יותר פשוט דאין הלכה כרבה נגדם ולישנא דהרא"ש ז"ל משום דפליגי רבה ור"י בהא והלכה בכל מקום כרבה לכן פסק כותיה וכאן עולא מסייע ליה ואצ"ל שגם רבא שקיל וטרי אליבא דעולא משמע דס"ל כוותיה כמ"ש כל הפוסקים בכמה דוכתי וכן משמע קצת בב"ק דקאמר עול' דיאוש אינו קונה מקר' דוהבאתם את הגזול וכו' ורבא אמר מהכ' משמע דס"ל כעול' ועולא מאי דקאמר מנין ליאוש שאינו קונה היינו אפי' מדרבנן כדמוכח בגיטין משמע דגם רבא ס"ל כמותו ויש לדחות ומ"מ נ"ל ברור דהפוסקים דלא הביאו דברי רבה משמע דס"ל דיאוש אינו קונה אפי' מדרבנן יש להם ראיה ברורה מכאן ועליהם יש לסמוך ונסתלקו דברי מהרש"ל ז"ל בים של שלמה שהשיג על הפוסקים פרק מרובה סימן ז' דפסקו דלא כרבה והלא אין להם ראייה דכולהו אמוראי לא מיירי אלא מדאירייתא: והנה הראיתיך בעיניך דפליגי מקצת אמוראי גם בדרבנן כגון עולא ועוד יש ראיה ברורה מהא דאמרינן בב"ב פרק חזקת הבתים ולוקמה בגזלן עד אבל לא מכר דהדרא לא משמע דאי ליכא שינוי רשות כ"א יאוש הדרא גוף החפץ דבתר הכי פריך וסיפא נמי נהי דמיאש מגופ' מדמי מי מיאש פי' והוא נוגע בשביל הדמים משמע דבלא מכר הוא נוגע בשביל הגוף ולכן פריך דגם במכר דאיכ' גם שינוי רשות מ"מ נוגע הוא בשביל הדמים וכן כתב הטור בהדי' בח"מ סי' ל"ז ואי קונה מדרבנן הא אין צריך להחזיר לעולם הגוף דדוחק לומר דמיירי התנא מדינא דאוריית' דוקא א"כ סתמ' דתלמוד ס"ל דלא כרבה גם אפשר דלרבה כיון דקונה האב הגוף ולא מחייב כ"א הדמים א"כ כשמת אפשר דהיורשים פטורים לגמרי כשלא הניח אחריות נכסים דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי כמו למ"ד רשות יורש כרשות לוקח וזה יש ליישב דכיון דלא תקינו רבנן כ"א מפני תקנת השבים שלא יצטרך לטרוח אחר הגזילה כדפי' רש"י ז"ל א"כ אם לא יתנו היורשים דמי' אפשר דלא תקינו שירשוהו היורשים אך הראשונה ק' ועוד דהטור בעצמו כתב סי' ל"ז וסי' שס"א דמחזירין הגזילה עצמה ביאוש לחודיה והנה ראיתי בים של שלמה שכתב החכם ז"ל דמגזר רבה בגזילה קיימת דלא עשו זה תקנה כ"א כשאין גזילה קיימת כדפי' רש"י ז"ל שלא יצטרך לטרוח ולחזור אחר הגזילה עצמה עכ"ל ויש לתמוה הרבה א"כ מאי פריך רב יוסף מגזל חמץ ועבר עליו הפסח והא התם ודאי מיאש וכו' ומאי קשי' דהתם הגזילה קיימת ובהא לא קני וצריך להחזיר הגזילה עצמה ולכן

אומר לו הרי שלך לפניך ואפי' אי נדחק ונאמר דרב יוסף לא בעי לאתויי ראייה לדבריו דיאוש אינו קונה אלא מדרבנן דלזה אין ראייה משם כדכתבתי דגזילה קיימת רק פריך לרבה דאמר דאפשר דקונה מן התורה ואם קונה מן התורה אין חילוק בין גזילה קיימת לשאינה קיימת דדוקא מדרבנן הוא דשני כיון דלא קני רק מפני תקנת השבים לא תקנו כ"א בשאין גזילה קיימת מטעם של רש"י ז"ל מ"מ אף אם נסבול זה הדוחק מ"מ מאי פריך אביי לרב יוסף ממתניתין דעורות משמע דלרבה ניח' כדקאמר קשי בה רבה לרב יוסף והא אף לדידיה לא א"ש דמוכח דיאוש קונה מדאוריית' דאי מדרבנן הא התם גזילה קיימת ולא קני אלא מדאוריית' וקני אפי' בגזילה קיימת וזו קושי' גדולה עליו ז"ל: ועוד יש לתמוה עליו הרבה דהא הרא"ש ז"ל פסק כרבה דיאוש קנ' מדרבנן ונ"מ לקדושי אשה והא גבי קדושי, אשה הגזילה קיימת והוא מקדש אותה בה ואי לא קנה גם לרבה אינה מקודשת ואפשר דס"ל דאם נאבדה הגזילה פעם א' אפילו אם מצאה אח"כ כיון שקנאה כבר כשלא היתה קיימת שוב לא פקע דע"כ לדברי הרב מ"ש אין הגזילה קיימת כוונתו שנאבדה הגזילה והיא בעולם דאין לפרש שאינה בעולם דא"כ אף אם אין יאוש קונה אינו יכול לשלם כ"א דמים גם אין לפרש דמכרה דהתם איכ' יאוש ושינוי רשות פשיט' דאין הגנב משלם כ"א דמים דהא אין הלוקח צריך להחזיר ודוחק לומר דמחויב הגנב לטרוח ולעשות רצון הלוקח כדי להוצי' מתחת ידו ולהחזיר הגזילה עצמה דזה לא נזכר בשום א' מהפוסקים אלא ע"כ כוונתו אם נאבדה או נגנבה ממנו אינו מחויב לטרוח אחריה וא"כ מיירי מתני' וכן הרא"ש ז"ל גבי קידושין כגון שנאבדה ממנו בפעם א' וכל זה דוחק גדול ואין צ"ל דברי הרא"ש ז"ל שהוא פוסק ואין דרכו לסתום כ"א לפרש ואצ"ל הטור סי' ל"ז שכתב דגבי יאוש ושינוי רשות מעיד וביאוש לחוד אינו מעיד דצריך להחזיר ויאוש לחוד מיירי דומי' דרישא יאוש ושינוי רשות דמיירי אפי' בגזילה קיימת אלא ודאי אין חילוק ודברי רש"י ז"ל הם כפשטן דאם יאוש לא היה קונה אפי' מדרבנן אם היתה אצלו היה צריך לטרוח אחריה אף אם לא היתה אצלו דלא מתקני רבנן למחצה וק"ל גם הגנב היה רוצה לעשות תשובה מעלי' ואם לא היתה השבה כשהיא אצלו אם לא שמחזיר עצמה א"כ כשאינה אצלו היה טורח אחריה לעשות השבה מעלי' ולכן תקנו רבנן שזה השבה מעלי' והפקר ב"ד הפקר ודברי הטור ז"ל יש ליישבן דהוא ז"ל ס"ל דמספק' ליה להרא"ש ז"ל אי הלכה כרבה כדכתב בהל' גניבה סי' שנ"ג וכיון דמספק' לן אין הגנב יכול לתפוס מספיק' כדכתב הרא"ש ז"ל דבכל ספיק' דדינ' לא מהני תפיסה ומוקמינן לה אחזק' מרא קמא כ"א גבי קידושין אזלינן לחומר' שמא הלכת' כרבה וכן דייק לישנ' דהטור סימן שס"א שכתב דיאוש לחודה לא קני וצריך להחזירה ומיהו קדש בו את האשה צריכה גט ותימ' אם יאוש לא קני א"כ גם אינה מקודשת דממ"נ אם מיירי בגזילה קיימת גם קידושיו קידושין ואם אין גזילה קיימת אין צריך להחזיר ממ"נ ובזה נסתר גם פי' האחר שפי' מהרש"ל ז"ל דהטור איירי בסימן שס"א מדינ' דאוריית' גם את זה דוחק גדול דא"כ למה שבק הטור דינא דהתורה ופירש דינ' דקידושין שכתב שצריך להחזירה ומיהו אם קדש דממ"נ מדאוריית' גם קדושיו אינו כלום ומדרבנן אין צריך להחזיר ג"כ אלא ע"כ ה"פ דברי הטור ז"ל דצריך להחזיר מספיק' וקדושיו קידושין מספיק' וזה מבואר דלא כדברי החכם הנ"ל שרוצה להוכיח מהל' גזילה דהטור לא מספק' ליה אדרבה מוכח דמספק' ליה וכן דייק לישנא דהרא"ש ז"ל והטור ז"ל

שכתבו דצריכה גט ולא כתבו דמקודשת אלא ע"כ לא ס"ל דמקודשת ודאי לענין שאם בא אחר וקידשה אין קידושיו כלום כדכתב החכם אלא דצריכה גט מטעם ספק ואם קדשה אחר ג"כ צריכה גט ממנו וזהו לשון הרא"ש ז"ל דקנה יאוש לחומר' עכ"ל ודלא כדברי החכם ז"ל שמחק את זה והנלע"ד דהרא"ש ז"ל מספק' ליה אי הלכה כרבה דלכאורה משמע דאינך אמוראי דס"ל דיאוש לא קני ולא הזכירו דקנה מדרבנן משמע דאינה קונה כלל ואגב אורחין נמי נפרש דברי הרא"ש ז"ל מה שהקשה החכם הנ"ל דהא לכ"ע מקודשת מדאוריית' אחר יאוש דהוי יאוש בידיה ושינוי רשות בידה.

ותירץ בתירוץ דחוק חוץ מכבודו כאשר אבאר עוד: ולע"ד דלאו קושי' היא כלל דנ"מ בגזל דידה אחר יאוש דאם קדש בו אינה מקודשת מדאוריית' אם יאוש אינו קונה דהכ' ליכ' שינוי רשות בידיה ומדרבנן מקודשת ואדרבה יש לתמוה מאוד על הטור ז"ל שכתב בפשיטות בע"א בשם הרמ"ה ז"ל דאם קדש בגזל דידה אחר יאוש ולא שדדתחילה אינה מקודשת דליכ' שינוי רשות וזהו סותר מה שכתב בח"מ דיאוש גריד' קני מדרבנן ולכל הפחות הוי ספק והיותר יש לתמוה על הרב הב"י ז"ל שתמה על הטור למה כתב בשם הרמ"ה והלא תלמוד ערוך הוא והנה הראתיך בעיניך דאדרבה יש לדון ע"ז הרבה דלדעת הרא"ש והתלמוד קאי אלפני יאוש ולפי מה שכתבתי למעלה דהטור ז"ל כתב בח"מ צריכה גט היינו מספק יש ליישב קצת דבא"ע אמר דאינה מקודשת דהיינו ודאי שלא יהיו קידושין תופסים בה מאחר ושם אמר דצריכה גט מספיק' וסמך בטור א"ע אטור ח"מ ובח"מ אא"ע וגם זה ראיה דלא כדעת החכם והתימ' עליו שתמה על הטור מכח קושי' זו והקשה ממה שכתב הטור בשם הרמ"ה דגבי גזל דאחרים הוה יאוש ושינוי רשות בידה אם קדשה וא"כ לכ"ע מקודשת וא"כ ראה תחלה דברי הרמ"ה ולא ראה סופן לישב דברי הטור והרא"ש ז"ל ומה שיישב הוא ז"ל דנ"מ מדברי הרא"ש אם גזל ונתן לה בפקדון ואח"כ קדשה בו דליכ' יאוש ושינוי רשות כ"א שינוי רשות ואח"כ יאוש כך הבנתי דבריו.

והוא תימ' גדולה דפקדון יהא נקר' שינוי רשות והא פקדון ברשותיה דמריה קאי ואם כן כי קדשה אחר כך מעשה שלה הוי שינוי רשות גמור ודוק היטב: דרשינן טעמיה דקרא או לא כתב הרמב"ם ז"ל פי"ב מהל' איסורי ביאה ישראל הבא על הכותית דרך אישות אפילו משאר אומות לוקה מן התורה מלאו דלא תתחתן בם אחד ז' אומות וא' שאר עממין וזהו כר"ש דדריש טעמיה דקר' כדאית' בע"ז פרק אין מעמידין דפריך בנותיהן דאוריית' נינהו ומשני דאוריית' ז' אומות אבל שאר אומות לא אתו אינהו וגזור אפי' דשאר אומות ולר"ש דאמר כי יסיר לרבות כל המסירות מא"ל אלא דאוריית' אישות דרך חתנות ואתו אינהו וגזור אפי' דרך זנות א"כ הרמב"ם דפסק דאין חילוק בין שאר אומות לז' אומות פסק כר"ש גם מדמחלק בין אישות לזנות זהו לר"ש ואפי' נדחק ונאמר לתרץ סוגי' זו דס"ל ז"ל דהאי שינוי' בתר' מדנקיט אלא הדר ביה משינוי' קמא וס"ל דגם לרבנן אין חילוק בין ז' אומות לשאר אומות אלא החילוק הוא בין אישות לזנות וס"ל לרבנן בלא רבויא דכי יסיר דאין חילוק ביניהן אע"ג דכתוב בז' אומות ה"ה לשאר אומות מ"מ הרי בסוגי' דיבמות פ"ב דף כ"ג מבואר דאינו כן דהתם גרסינן גבי כי יסיר את בנך וכו' האי קרא בז' אומות כתיב ומשני כי יסיר לרבות כל המסירות הניח' לר"ש דדריש טעמ' דקר' אלא לרבנן מנ"ל מאן תנא דפליג עליה דר"י בר יהודא ר"ש

הוא הרי מבואר דלרבנן ליכ' קרא לשאר אומות ואפי' נעייל פילא בקופא דמחט' דודאי טעמ' דקר' שהוא כי יסיר קאי דוקא אז' אומות שהם אדוקין בע"ז ומסירים טפי אבל קרא דלא יקח עצמו קאי גם אשאר אומות וכמ"ש שם התוס' דלא תחנם קאי אכל האומות רק האי קר' מסתבר' לאוקמי בז' אומות דמסירי טפי וא"כ נימ' דגם קר' דגם דלא תקח קאי אכלהו אבל כי יסיר לא קאי כ"א אז"א וא"כ פריך התם דוולדה כמותה בשאר אומות י"ל דבנך קאי אז"א מ"מ סוגי' דקידושין ס"פ האומר מבוארת דגם לא תקח קאי אז"א דוקא דפריך התם הניח' לר"ש דדריש טעמיה דקר' אלא לרבנן מאי טעמיהו ומשני אמר קר' ואח"כ תבא אליה מכלל דמעיקר' לא תפסי בה קידושין אשכחן דלא תפסי בה קידושין ולדה כמותה מנ"ל.

א"כ מבואר דגם בתו לא תקח דמינה נפק' לן דלא תפסי קידושין בז' אומות כדאית' שם לא קאי אשאר אומות ואפי' נאמר דהרב ז"ל סמך אסוגי' דקידושין שהוא באופן אחר מסוגיא דיבמות כמ"ש התו' ז"ל ביבמות ובסוגי' זו מבואר דגם לרבנן איכ' קרא אחר בשאר אומות. דזה אינו דהתם לא כתב לאו בביאת כותי כ"א דלא תפסי בה קידושין וכ"כ התוספות וכ"ת דמדכתב ואח"כ תבא עליה מכלל דמעיקר' אסיר' ז"א דלא ה"ל כ"א לאו הבא מכלל עשה שהוא עשה ועוד דכותי הבא על בת ישראל מנלן דהא בע"ז פרק אין מעמידין קאמר דאוריית' גוי הבא על בת ישראל דמשכה אבל ישראל הבא על הכותית לא א"כ לא דמי להדדי ואין לומר דק"ו הוא זה אינו דהא אין עונשין מן הדין ועוד דבלאו הכי מבואר בדברי הרמב"ם פ' הנ"ל דלאו דלא תתחתן ולא תקח קאי בין אז"א בין אשאר אומות ע"ש וכ"כ רש"י ז"ל ריש פרק אלו נערות דכותים ישנם בלאו דלא תתחתן וכותים אינן מז' אומות כנודע ואפ"ה כתב רש"י דישנן בלאו זה עוד כתב הרמב"ם פ"ב מהל' א"ב דהבא על אחותו והיא בת אשת אביו חייב שתים והיא בריית' פ"ב דיבמות ואוקמינן דהאי תנא הוא ר"ש דדריש טעמ' דקר' וא"כ פסק כר"ש דאין לומר דבה' פסק כסוגי' דהאומר דס"ל דלרבנן נפקא להו דהולד כמותה מכי תהיינה וילדו לו וא"כ לא צריכינן למימר דתנא דפליג עליה דר"י ב"י הוא ר"ש דכרבנן נמי אתי' וכמ"ש התו' דא"כ ע"כ האשה וילדיה אתי לכדר"י הגלילי דהרי את בת חורין וולדך עבד דהולד כמותה כדאית' התם והנה הרב פסק פ"ז דהל' עבדים דלא כר"י הגלילי אלא דבריו קיימין ואפשר דס"ל כפירוש התו' ז"ל דכתבו ביבמות דפ' האומר דפריך אלא האשה וילדיה למה לי הוי מצי לשנויי דחד בשפחה וחד בנכרית ומיהו צריך לדקדק דהא כי נפקא לן מכי תהיינה דכל דלאו בת הויה היא לא קרינן ביה וילדו לו א"כ גם שפחה דלאו בת הויה היא מעם החמור לא קרינן ביה וילדו לו דבזה הפסוק לא כתיב לא נכרית ולא שפחה אלא כולן בכלל דהתורה מעטה כל דלאו בת הויה וזהו פשוט לענ"ד וכן פי' רש"י ז"ל בהאומר בהדי' דהא ע"כ גם פ' האומר ס"ל להאי צריכות' דא"כ מאי פריך התם הניח' לר"ש אלא לרבנן מאי טעמ' ומאי קושי' דלמ' מהאשה וילדיה אתא כיון דלית להו צריכות' דאפי' נדחוק דחצי צריכות' אית להו דגויה לא נפקא משפחה אבל שפחה נפק' מגויה מ"מ מאי פריך אלא האשה וילדיה ל"ל דלמ' אי לאו דהאשה הוי מוקמינן כי תהיינה לשפחה דמסתבר טפי כיון דאית ליה האי צריכות' ולא לנכרית כתב רחמנא האשה ואתי כי תהיינה לנכרים ולמה ליה לתלמוד' לאוקמ' לרבנן כר"י אלא ע"כ ס"ל לתלמוד' כמ"ש דמכי תהיינה נפקי תרווייהו וא"כ מאי מקשי התוס' אלא ע"כ צ"ל

דסמכי התוס' אמאי שהקשו ביבמות אדרשות דאשת אביך דנילף שפחה ונכרית מהאי קרא ד"ה ור"י ב"י ותירצו כיון דכתיב מולדת חוץ דמשמע בין שאומרים לאביך הוצא א"כ נימ' דקר' דאשת אביך קאי אמאי דמסתבר טפי ואידך נרבה ממולדת חוץ כי קושית התוס' וזה א"א לדעת הרמב"ם שהוא כתב בהדי' פ"ב דהל' א"ב דמולד חוץ פירושו שזינה אביו עם אחרים ונולדה בזנות לא שנשאה חייב להוציאה ואפשר לתרץ דרבנן נפקי להו מקרא אחרינ' דבן מחייבי כריתות הוי בנו מבן אין לו עיין עליו כדאית' ביבמות פ"ב מי שיש לו בן מ"מ לאתויי ממזר שהוא מחייבי כריתות דמחייבי לאוין לא הוי ממזר ומייתי לה מהאי קרא וא"כ מקשי התוספות דנוקי בהאומר קר' דתהיינה למסתבר ואידך נרבה מבן אין לו והרי אין לו והכי ס"ל כדאית' בב"מ ס"פ המקבל: יהיה איך שיהיה מ"מ מוכח מדבריו דס"ל כר"ש כמ"ש מראיה הראשונה גם דוחק גדול שהרב בלבל הסוגיות וסמך חצי על סוגי' דיבמות דצריכינן לתרווייהו והחצי על סוגי' דהאומר דנפק' לרבנן מקרא אחרינ'.

והשם יודע כי אח"כ מצאתי בטור א"ה סימן ט"ז שכתב בהדי' דס"ל להרמב"ם כר"ש וכתב עליו הב"י דכן הלכת' ולא נחית לפרושי כמו שכתבתי וא"כ תימא הוא למה פסק הרב הל' מלוה ריש פ"ג דאלמנה בין ענייה בין עשירה אין ממשכנין אותה וזהו ע"כ כר"י דפליג עליה דר' שמעון דלר"ש עשירה ממשכנין אותה ודוק:מסכת יבמות פרק א דף ב' ע"ב כתבו התוס' והביא הרא"ש ז"ל ריש פ"ק דיבמות ד"ה או שנמצאו איילונית והוכשרו לאיילונית אינה צריכה גט אפי' מדבריהם דאי הוה צריכה מדבריהם היתה הצרה חולצת כדאמרינן וכשהיא יכולה למאן וכו' ונתנו טעם לדבר אפילו לאביי דאמר אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות איילונית לא מסיק אדעתיה ואינו בועל לשם קידושין ואני בעניותי לא יכולתי לירד לסוף דעתם ומי יתן ואבין דבריהם דהא אסיקנ' בגמרא אמר רבא הלכת' צרת איילונית מותרת ואפי' הכיר בה ואפילו צרת בתו איילונית והכיר בה ע"כ צריכה גט דהא ידע ונתפייס הוא וכדאמרינן בסנהדרין בקבלה עליה שהיא א"א וחייבין עליה מיתה ואמרינן לקמן פ' הערל דף ע"ט שאם בעלוה אחין פסלוה משום זונה גם זה ע"כ צ"ל שהוא מיירי בדקביל עליה דאל"כ אינה אשת אח ואע"ג דהנהו מיירי בקבל בפי' מ"מ אין נראה לחלק דפשוט הוא דבהכיר בה לחודה לא הוי מ"ט וכדפי' רש"י ז"ל וא"כ למה מותרת צרת בתו איילונית בהכיר בה אלא ע"כ כדפי' רש"י ז"ל דאיילונית לא מקרי צרתה צרת ערוה במקום מצוה כיון דאיילונית בלאו הכי לא חזיא כ"פ רש"י ז"ל בשם בה"ג ז"ל וא"כ גם בלא הכיר בה הוי האי טעמ': ואין לתרץ דהכיר בה פירושו שהכיר בה לאחר נישואין וכיון דלא ידע בשעת קידושין הוי מקח מקח ורבא פליג ארב אסי שתירץ כאן שהכיר בה דר"ל כי הכיר בה לא הוי מקח טעות כיון שקיימה ולא הוציאה אלא ס"ל דלא נתפייסה דעתו בזה מסתמא והוי מ"ט וזו תשובה ג"כ דאין לפרש דהכיר בה דרבא לא קאי כ"א אצרת איילונית ול"ל לרבא דרשא דר"א אבל צרת בתו אסורה בהכיר בה דא"כ למה ליה להגיה וק"ל: ועוד מאי קמ"ל רבא בצרת בתו מתני' היא אלא ע"כ הכיר בה קמ"לן דא"כ למה ליה להגיה המשנה תני שהיו והלא שפיר קתני נמצאת דנמצאת לאחר נישואין וכדקתני בתוספות בהדי' נמצאו בין בחיי הבעל וכמו שהביאו התוספות ז"ל לקמן ומי הגיד לו שנמצאת פירושו לאחר מיתת הבעל אדרבה הוי דומי' דגירושין ומאון דמיירי הכל בחיי הבעל אף נמצאת מיירי בחיי הבעל

ונמצאת פירושו שלא ידע מתחילה ונמצאת אלא ע"כ אפילו הכיר בה פירושו שידע ממנה כשנשאה ולכן הגיה.

ועוד דבכל התלמוד הכיר בה פירושו כך כדאמרינן בכתו' דף ק"א איילונית אשה ואינה אשה הכיר בה וכו' והתם פירושו בשעת נישואין כדקתני בהדי' במתני' וא"כ בתחילה נשאה לשם איילוני' וכן מוכח בתוספות עצמן שהקשו לקמן לרבא דאמר אפי' הכיר בה מה רבות' אשמועינן בתוספות בין בחיי הבעל בין לאחר מיתת הבעל בשלמ' לרב אסי אשמועינן בחיי הבעל דלא אמרינן דלמ' קבלה ומאי קושי' דלמ' התוס' קמ"לן ג"כ כדרבא דבחיי הבעל לא אמרינן קבלה ועוד דהא לרב אסי קמ"ל דלא אמרינן קבלה וא"כ התוספות תיובת' דר"א דאמר בהכיר בה קבלה.

אלא ע"כ הכיר בה דרב אסי פי' בשעת נישואין דקבלה בפי' והתוס' פירשוה לאחר נישואין. דגם רב אסי מודה דלא אמרינן קבלה ולרבא ליכא למימר דקמ"ל דלא אמרינן קבלה.

דהא אפי' בשעת נישואין לא אמרינן קבלה וכ"ש לאחר נישואין. ועוד קאי רבא הלכת' צרת איילונית מותרת ואפילו הכיר בה ר"ל דלא כרב אסי א"כ הכיר בה פירושו בשעת נישואין וזו ראייה שאין עליה תשובה וא"כ מנ"ל לתוספות להוכיח דאיילונית אינה צריכה גט והא הכיר בה דצריכה גט ואפ"ה צרתה מותרת מטעם רש"י ז"ל ולדברי התוס' דלא קשה מידי די"ל דהתוס' פי' לרב אסי דמוקי מתני' בלא הכיר בה ומשום מ"ט ולדבריו צ"ל הכל כמ"ש התו' ואין להקשות מנ"ל להתו' דרב אסי ס"ל דאין אדם עושה בעילתו וכו' עד שצריכין לחלק לפי דבריו בין מומין לאיילונית דלמ' כשמואל ס"ל דל"ל האי סבר'.

לא קשי'.

חדא דהתוס' רוצין לתרץ אף אם ס"ל ועוד דהא אמרינן לעיל דרב אפשר דס"ל כר"א דהא אמרינן אי ס"ל דהדדי וכו' וא"כ איך אפשר דרבי ס"ל כר"א דא"כ הוי צריך לאוקמ' מתני' כר"א ובלא הכיר ומ"ט ולא בעי גיטא והא רב ס"ל דאין אדם מ"פ ב"ז כדאית' בהמדיר אלא ע"כ כדפי' התוס' אבל על הרא"ש שהביאו לפסק הלכה יש להקשות מנלן דלמ' לפום הא דמסיק רבא גם בלאו הכי צריכה גט.

וי"ל דרבא פש דלא פליג בהא עם ר"א אלא דהוסיף בהכיר בה אבל בלא הכיר בה משמע דס"ל כטעם דרב אסי ואינם דברים מוכרחים דאי דהא בהא תלי' אם איילונית אין לה טעם אחר אלא משום מ"ט ע"כ צ"ל דלא בעי' גט אבל לרבא שחידש טעם אחר כמ"ש בשם רש"י צריכה גט אפילו בלא הכיר בה וכ"ת למה לא פריך התלמוד על רב אסי מהנך משניות דגיטין וכתובות אלא מדלא פריך ש"מ דס"ל לתלמוד' כפי' התוס' וא"כ דוחק הוא לומר דרבא יש לו פי' אחר דה"ל לתלמוד' לפרש.

יש לומר שהתלמוד לא רצה להקשות על רב אסי דילמ' הוי מצי לדחויה כדאית' התם ולפי האמת נשארו המשניות כפשטן והכי אית' בכמה דוכתי ועוד דהוי מצי לאוקמ' מתני' כרבי ישמעאל ואע"ג דלית ליה אין אדם עושה בב"ז כדאית' המדיר וה אית' התם בהתוס' כמה תירוצין דאתי' משניות כר"י גם בפרק נושאין על האנוסה מוקי כר' ישמעאל ואע"ג

דהתם מוכחי דמתני' זו דלא כר"י היינו מכח מימרא דרב כהנא א בא סי' דר"י איירי בקדושי קטנות והאי מימר' היא וליכא למפרך מינה לרב אסי ועוד דלמ' תנא דידן ס"ל כוותיה גבי איילונית דהוי קידושי טעות וגבי קטנות לא ס"ל כוותיה דשמא נמי ס"ל הכי ולכן אין להקל ולעשות פסק דין להתירה בלא גט מסוגי' דשמעתי' מדלא פריך לרב אסי: ועוד דלמא מתני' כר"ש דמייתי פרק המדיר הריני בועלייך וכו' דבלאו הכי רב ספר' מוקי להא מתני' גבי אשה אחיו שלא היה בעולמו כדאית' בגמ' בהמדיר ואף דהתם מוקי לר"ש במילת' אחריתי היינו לפי האמת אבל לרב אסי וכ לרב ליכ' לאקשויי מידי דאיכ' לדחויי דאתי כתנאי ודכוותה תירצו התוס' בהמדיר ד"ה ושמואל אמר עד ואור"י דשמואל וכו' אע"ג דבגמ' לא מוקי הכי אלא דשמואל לא ס"ל האי דיחוי דתלמוד' ומוקי כתנאי וה"ה הכא.

ועוד יש לומר דילמ' מתני' מיירי שהתנה דלא תהא איילונית ונמצאת איילונית ואמרינן בהמדיר דבטעות אשה א' כ"ע לא פליגי דאינה צריכה גט דאדעת' דתנאי קא בעיל דומי' דמוקמינן בסנהדרין בדקבלה עליה בפי' אפי' איילונית ה"ה נימ' איפכ' אבל היכא דלא התנה אלא סתמ' לעולם אימ' לך דצריכה גט אפילו מן התורה כדס"ל לרב בכל המומין כדמשמע מסוגי' דשמעת' דהמדיר שקיל וטרי אליב' דשמואל דס"ל קדשה וכנסה סתם אין לה כתובה ולדידיה צריכה גט מדבריהם או ספוק' מספק' ליה כדאית' שם אבל לרב משמע שיש לה כתובה וצריכה גט דבר תורה ואף אם נדחק ונאמר דלשון לא הכיר בה לא משמע שהיה תנאי מ"מ כבר כתבתי דמר"א ליכ' לאוכוחי מידי דלמ' ס"ל כשמואל אלא מרב אי ס"ל כר"א וזו אינה כלום דאי ס"ל כר"א מוקי למתני' כדכתבתי ודי בזה ולעד"נ הלכה למעשה שלא להקל ודוק: ומה שהביאו התוס' ז"ל ראיה דמיירי בגיטין בספק איילונית דודאי איילונית אין לה רפואה מדלא פליגי ר"א ור"ע גבי איילונית יש לתמוה דהא אסיקנ' פרק הערל דף פ' קתני סריס דומי' דאיילונית מה איילונית בידי שמים ואי איילונית אין לה רפואה א"כ בחדא מילת' הוי דומי' לאיילונית דבידי שמים וברפואה לא דמי לה דסריס חמה יש לו רפואה כדאית' התם וא"כ איפוך אנא דתני דומי' דאיילונית דאין לו רפואה ובסריס אדם מיירי ומה ראית לדמות לאיילונית לענין ב"ש ולא לענין רפואה: ומה דלא פליגי ר"א ור"ע באיילונית נ"ל דאיילונית אפילו יש לה רפואה מ"מ כיון דבשעת נפילה לא היתה ראויה וכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כיבמה שיש לה בנים כדאית' התם: ואף אם נאמר אם היתה בת רפואה היינו קורין יבמה יבאעליה כיון דסמיא בידן לרפאות אותה מ"מ מאן לימ' לן דרפואתה בידן אלא היא מתרפאת ממיל' כמו עקרה דאמרינן השת' היא דברית' דמשמע ממילא וכן משמע קצת בתוספות בהשולח סוף דבור המתחיל אומר לה או שרפואתה לא שכיח כמ"ש התוס' ביבמות ס"פ הבא על יבמתו.

וכיון שכן אין אני קורא בה יבמה וכו' ואם אח"כ חסו עליה מן השמים ורפאוה כבר היא באיסור' קיימ' אבל סריס חמה אף אם נאמר דגם אם היבם אינו ראוי בשעת נפילה קורא אני בו אשת אח שיש לו בנים מ"מ כיון שרפואתו בידן כדאמר ר"א שכן במינן מתרפאים אני קורא בה יבמה יבא עליה שהרי תכף אנו יכולין לרפאותו וכ"כ הרב הגדול הרי"ף ז"ל בהדי' דאיילונית בת רפואה הוא שכתב בגיטין במשנה שתיקותך יפה מדיבורך דהשת' הוא דברית' ובספק איילונית לא שייך לומר השת' הוא דברית' לפי דבריהם אלא

אמרינן דאיגלאי מהשת' דלא היתה איילונית מעולם כדכתבי התו' בהדי': וגדולה מזאת כתבו התו' לקמן וכן הרא"ש ז"ל והקשו ביבמות דנדה תהיה אסורה ליבם אע"ג דודאי תטבול ותטהר משא"כ איילונית דשמא לא תתרפא.

ותירצו דנדה לא שייך באיילונית דאיילונית אינה אסורה לכל העולם כ"א ליבם דכתיב אשר תלד פרט לאיילונית והוה כאשת אח שיש לו בנים ולפי זה אם היתה עקרה אסורה להתייבם אע"ג דבת רפואה היא ולדברי התוס' קשה דלמה לא פליגי בעקרה לפי דבריהם ועל סברתי ק' התוספת' שהביא הרא"ש ז"ל עקרה או זקינה או חולצת או מתייבמת ולדברי התוספות ז"ל היה ניח' כיון דבת רפואה היא.

אלא שקשה לדבריהם שהרי התוספת' ר"ע היא דלא אזיל בתר רפואה כ"א בתר שעת הכושר דהא קתני רישא אשת סריס חמה ואיילונית לא חולצת ולא מתייבמת וצ"ל דמיירי בעקרה שהיתה לה שעת הכושר דלא מקרי עקרה וקרינן בה שפיר אשר תלד כיון שהיתה ראויה דומי' דזקנה כנ"ל. ודוק: ולמאי דכתבתי דאין להוכיח ממתני' מידי וצריכה גט יש לדקדק דהיכי קתני התנא וכולן שמתו או נמצאו איילונית דקאי גם אאשת אחיו שלא היה בעולמו שהרי התנא לא הוציא מן הכלל כ"א חמותו והשייכים לה וא"כ לרבא דגרס שהיו א"כ האח הב' שהיה בעולמו ידע שהיא איילונית כאשר הוכחתי א"כ ע"כ אחיו שלא היה בעולמו לא הכיר בה א"כ אשתו גמורה היא וכשמת איך יבמה אחיו והרי אסורה לו כיון שידע שהיא איילונית כמ"ש ואיילונית אסורה ליבם ופוסלה בביאתו משום זונה כדאית' בהערל.

אלא ע"כ דאחיו הא' לא ידע והוי מ"ט וא"כ ע"כ לא צריכה גט אפילו מדבריהם דאם היתה צריכה לפחות מדבריהם א"כ היתה אשתו מדבריהם ואחיו הב' אינו רשאי ליבמה מדבריהם והיתה צרתה חולצת דהא השוו דבריהם לדאוריית' דהא גבי מאון ע"כ צ"ל גבי א"א שלא היה בעולמו שהראשון לא היה לו בה קדושין גמורים ע"י אביה דא"כ היה אחיו הב' מיבמה מדאוריית' דהא ק"ל קטנה מתייבמת ולא חיישינן למעוט' ואיך מאנה בו אלא ע"כ הראשון לא היה לו כ"א צרתה אע"ג דליכ' כאן כ"א אסור א"א שלא היה בעולמו מדרבנן ה"נ ל"ש ואצ"ל לפי' רש"י שכתב דכיון דאיילונית בלאו הכי אסיר' ליה דלא חזי' ליבומי דלא מקרי צרתה צרת ערוה במקום מצוה כאשר הבאתי לעיל וא"כ אי רשאי ליבמה הוי במקום מצוה מדבריהם וצרתה חולצת אלא ש"מ דאינו רשאי ליבמה וא"כ איך נשאה אחיו אם נשאה באיסור הא אמרינן לקמן דאי לא קתני וי"ל דאי במנייג' דט"ו נשים לא קתני כדתרצו התוס' לקמן גבי ר' ישמעאל א"כ דאי דאיסור דרבנן קתני: ומ"מ זכינו לדין אם אח' מהאחין עבר ויבם איילונית שהוא אסורה ליבם ומת צרתה מותרת דהוי צרת ערוה שלא במקום מצוה כמו הכא.

וא"ת למה לא קתני גבי שש עריות חמורות וכו' וי"ל דלא קתני כ"א חמורות מאלו דנשואות לאחרים ואסורות מחמת קורבה אבל זו לא משום קורבה אסורה ודוחק ולא דמי לחולץ ליבמתו לקמן וחזר וקדשה דאע"ג דאסורה לכל האחין מקרי צרת ערוה במקום מצוה ואסורה צרתה. דהתם היתה חזי ליבום אלא דהחולץ אסרה אבל הכא איילונית לא היתה ראויה מעולם לא' מן האחי' והוי כאלו שאינה ראויה לשום אחד מן האחי' דוקא לאחרים וק"ל: ועי"ל דלרבא מיירי שאחיו הראשון הכיר בה ועליו קאי

והב' לא ידע ויבמה דאין כאן צרה כלל ושריא אלא דק' קצת דא"כ צ"ל ע"כ דאח"כ חזרה ונמצאת איילונית כשנפלה לפני אחיו הג' וה"ל למתני שנמצאת: ויש לישב דאגב אינך נקטה ומ"מ גבי מאון יש לדקדק דהא ר"מ ס"ל דקטנה לא תתיבם שמא תמצא איילונית ולקמן בהאשה רבה תנא כר"מ דחייש למיעוטא א"כ איך יבמה אחיו הב' אם לא באיסור והיתה צרתה אסורה וצ"ל ג"כ כנ"ל דכיון דאסירא לכל האחין ולא בת יבום היא מקרי שלא במקום מצוה.

א"נ אפשר כיון דרק משום חששא הוא אם עבר לא נאסרה וצרתה מותרת וכן לו אע"ג דלא חזיא ליבום צרתה מותר' ולכן תני התנא כל היכולה למאן וכו' דוקא גבי ערוה משמע הא לאו ערוה צרתה מותרת כיון דמשום חששא בעלמא הוא ולא דמי לשניות ודוק: משנת ראב"י קב ונקי אי הוה בכ"מ אפי' נגד סתם משנה או רבים: גרסי' פ"ק דר"ה דף ד' רגלים בא' בניסן הוא בט"ו בניסן הוא אר"ח רגל שבו תחילה לרגלים נ"מ לנודר למיקם עליה בבל תאחר דתני' אחד הנודר וכו' כיון שעברו ג' רגלים עובר רש"א ג' רגלים כסדרן וכו' עוד תניא שם חייבי הדמים וכו' ראב"י אומר כיון שעברו ב' רגלים עובר ופסק הרמב"ם ז"ל פי"ד מהל' מעשה הקרבנות דבעינן ג' רגלים וצ"ב והא ק"ל משנת ראב"י קב ונקי אפי' בברייתא כדאיתא פרק הבא על יבמתו דף ס' ואפשר דנגד סתם מתני' לא אמרינן הכי והכא סתם מתני' דראשי שנים ע"כ לא ס"ל כראב"י דר"א ב"י לא בעי כסדרן דכסדרן נפקא ליה לר"ש מבחג הסוכות כדאיתא התם וראב"י מפיק ליה להאי קרא לדרשא אחרינא כדאיתא התם ותנא דמתניתין כיון דס"ל דכסדרן ע"כ מבחג הסוכות נפיק ומהאי קרא ילפינן ג' רגלים וא"כ לא ס"ל כראב"י מיהו קשה דא"כ הלכה כר"ש דבעינן כסדרן דסתם לן תנא כוותיה והוא ז"ל לא פסק דבעינן כסדרן דא"כ היו פעמים חמשה כמו שאמר ר"ש והוא לא הזכיר כ"א ג' ימים גם לא הזכיר כסדרן כלל: והאלקים יודע כי אחרי כתבי זאת מצאתי בסמ"ג מצות ל"ת של"א שהקשה דלכאורה הלכה כראב"י כמ"ש ואפי' בברייתא והביא ראיה מפ' החולץ ותירץ כיון דאמר רבא בשמעתין דף ו' כיון שעברו עליו ג' רגלים בכל יום עובר בב"ת משמע דאין הלכה כראב"י עכ"ל משמע דמסוגיא דשמעתי' פסקינן דלא כוותיה והכלל לאו דווקא ומ"מ הקשיא הב' לא איפרקא למה לא פסק כסתם משנה דרבא לא סתר דגם ר"ש ס"ל ג' רגלים מיהו בעי כסדרן ומאי דקא' רבא רגלי' בכלל זה יכול להיות כסדרן דכיון דב' רגלים הראשונים אינן מן המנין לא נשארו כ"א ג' למה נדחה הסתם משנה גם יש לדון דגם כראב"י איכא סוגיא דשמעתא פרק בתרא דמ"ק דף כ"ד דמייתינן הא דר' אליעזר א"ר אושעיא דחג המצו' וגו' אתי לתשלומין כל שבעה ומיניה ילפינן לענין אבילות כדאי' התם וזהו כראב"י דת"ק ור"ש נפקא להו תשלומין מדתני רבה בר שמואל כדאיתא התם בשמעתין וחג המצות מבעי להו לבל תאחר עוד יש לדקדק במאי דפסק הרמב"ם פ"י מהל' י"ט והסמ"ג ל"ת ע"ה דבערבי פסחי' מן הנץ החמה עד חצות תלוי במנהג לעשות מלאכה וזהו דלא כראב"י דאמר משעת האור ומסקינן דאור אורתא הוא וא"כ כל הלילה תלוי במנהג ואע"ג דפליגי ב"ה לקמן וס"ל עד הנץ החמה הא משנתו נקי אפי' במקום רבים כדאיתא פרק הבא ע"י ואצ"ל דאינו מוכרח דפליגי ב"ה עליה דאפשר דראב"י ס"ל דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה וכמ"ש התוספות בהדיא ד"ה ראב"י ואפשר דזהוג"כ סתם משנה כיון דקתני במתני' דפליגי ב"ש וב"ה בדבר זה א"כ סתם

לן ר' דפליגי כיון שלא תנן מחלוקת דראב"י ג"כ במתניתין לומר דלא פליגי ש"מ דס"ל לר' דפליגי וממילא הלכ' כב"ה ועוד כיון דב"ש במקום ב"ה אינה משנה ה"ל כאלו סתם וכן משמע מדברי התו' ריש פ"ק דביצה ד"ה מוקים לה לר"ש כב"ה ומ"מ אינו מיושב בעיני דהא מסקינן התם דר' יודא קתני לה דס"ל איסורא ור' יודא דהתם היינו חכמים דמתני' דקאמר דיודא וגליל נחלקו בדבר זה וא"כ חכמים דרישא דמתני' תנו לה להאי מחלוקת דב"ש וב"ה והלכה כראב"י נגד רבים והא לא סתמא היא דחכמים פליגי אמתניתין דמקום שנהגו דקתני דתלוי במנהג' והם ס"ל דיודא וגליל נחלקו לענין אסור' וקתני לכולה מתני': ואין לפרש דס"ל דמחלוקת ואח"כ סתם דחכמים נחלקו את"ק דמקום שנהגו בענין מנהגא ואסורא ואח"כ סתם לן כר"י דאמורא הוא כמ"ש ומאי דמוקמינן כר"י היינו דסתם לן תנא כר"י א"כ למה פסק דבמנהגא תליא מלתא כיון דסתם לן תנא דאסורא הוא אלא ע"כ רבנן קתני להו וס"ל דהלכה כסתם מתניתין דריש פרקא דתלוי במנהגא דאע"ג דלא סתם גמור הוא כיון דמחלוקת בצדו וכדאיתא פרק החולץ מ"מ הוי לפחות כרבי' במקום יחיד כמ"ש התוספות שם ופ"ק דביצה דף ב' ד"ה גבי שבת וכן מצאתי בדברי הרא"ש ז"ל בהדיא וכמ"ש וכוונתי לדעתו ועליו ז"ל ודאי יש לתמוה למה לא פסק כראב"י כיון דלאו סתם גמור הוא מתניתין דריש פרקין אלא כרבים במקום יחיד ודאי הלכה כראב"י ואע"ג דלענין אסור' אפשר גם ראב"י לא ס"ל אסורא ולא קאי כ"א אמנהגא כדפי' רש"י ז"ל בהדיא וכבר יישבתי בע"ה כל הקושיו' שהקשו התוס' ז"ל מ"מ לענין לילה דפסק דשרי כמבואר בדבריו צריך טעם וצ"ע: ב"ק פרק מרובה דף ס"ב ע"ב בתו' ד"ה מרובה מי קתני אין בין: והקשה הר"י מאורליי"נש וכו' לע"ד קושיא זו יש לתרץ ע"פ מה שכתבו התוספות בדבור שאחר זה ועוד יש מפרשים שאין לחוש הכא אם אינו וכו' ולפי זה נוכל לומר דמנ"ל להר"י מאורליינ' למידק דאין בין לא אמרינן שייר דלמ' גם באין בין אמרינן שייר אלא דגבי א"ב דנחית למנינא קשה מאי שייר דהאי שייר אבל מרובה לא נחית למנינא אמרינן שייר אבל התם ע"כ ידע התלמוד דיש שיור אחר דאל"כ מאי מקשין התוספות הא גבי אין בין נמי אמרינן שייר הא ע"כ התם לאו מטעם שיור הוא דאל"כ מאי שייר וכו' אלא ע"כ התוספות ס"ל דע"כ ידע התלמוד עוד שיור עתה נמי נימא הכי ולא נחית למנינא דקאמרי הי"מ נ"ל ה"פ דהתניא אין רצונו לומר דתשלומי כפל נוהג יותר מד' וה' רק ה"פ מרובה קאי אסיפא רצונו לומר בדבר זה מרובה תשלומי כפל מד' וה' שנוהג בכל דבר וק"ל: שם ד"ה יצאו קרקעות וכו' וא"ת כיון דאימעטו משבועה וכו' עיקר מסקנ' דדבור זה הוא לקמן ד"ה דלמה ליה למהדר וכו' דשם העלו ז"ל דכי יתן לאו כללא ופרטא כ"א דמה כלים שנים ושם אלו לא נאמר קאמר ואני לפי עניות דעתי תימ' לי מאוד לומר דהתלמוד בעצמו אומר מכדי כתיב מעיקרא כלל ופרט וכל זה אינו לפי האמת ובריייתא דהתם הוי אלו לא נאמר ואלו כן לא הוי שתיק התלמוד לתרץ כן כמו שהקשו בתלמוד ריש איזה נשך.

ולעד"נ לתרץ גם לא הבנתי קושיית' כי וודאי תרי כללי ופרטי נינהו חד לכפל וחד לשבועה ואי לא הוה כתיב אלא כלל ופרט הראשון הוה מוקמינן ליה לכפל למעט קרקעות אבל משבועה לא אמעט דאיפכא לא מצית אמרת דאי שבועה ליכא גם כפל ליכא כדהקשו התוס' בדבור זה ותרוצ' דגלגול לא הבנתי דא"כ בקידושין דמייתי קראי

מנין לגלגול מן התורה הא מהכא שמעינן ליה גם התוספות עצמן לפי דבריהם נפקא מכפל ושבועה מחד קרא ולא מוקמינן בגלגול גם בקרא קמא כפל כתיב לא שבועה והוה מוקמינן ליה לכפל נחזור לענינינו וא"כ מקשי בגמרא ואס"ד על כל דבר פשע כלל ופרט הוא ולמעוטי עופות טמאים למה לי כללי אחרינ' לכתבינהו להני פרטי לעיל וע"כ הוה דרשינן תרי כללי ופרטי חד לכפל וחד לשבועה דאל"כ כל הני פרטי ל"ל וכדאמרינן לקמן שדי שור בין המצא ותו שדי חמור דכי איכא פרטי הרבה דרשינן כל חדא כלל ופרט.

וכ"ת דילמא אי הוה כתב לעיל הוה דרשינן כסף או כלים לכפל ואפי' עופות טמאים דכי ליכא פרטי דב"ח מרבינן כ"ד ופרטי אחרינ' דב"ח הוה דרשינן לשבועה ולמעט עופות טמאים הא ליתא דאיך אפשר לחייב עופות טמאים כיון דאמעיטו משבועה וא"כ ע"כ הוה ידעינן דמיעוטא דעופות טמאים לכפל אתא לא לשבועה ודוחק גדול דהוה מחלקינן שור לכסף או כלים והוה דרשינן כל חדא באנפי נפשיה שור לדבר הקרב לגבי מזבח וכסף ללאו ב"ח וכן חמור ושה ושלמה לקדוש בבכורה דזה דוחק דשור וחמור כחדא דרשינן ועוד דנכתוב כסף או כלים ושלמה ושור וחמור כו' דאז שור וחמור הוי דרשינן לשלמה: אלא ע"כ לאו כלל ופרט ובהכי א"ש למה סדר התנא בשבועות דין כפל דאינו נוהג בקרקעות וכו' ואח"כ דין שבועה והא שבועה מקרא קמא קאתי אלא דזה בא ולמד ע"ז וק"ל: ואין להקשות א"כ מנ"ל לחכמים לפרש מה כלים שנים וכו' י"ל מדכתב תרי פרטי כסף וכלים ושנים דרשינן מגופא דכלים דמשמעותי' שנים וכסף אתקש אליו וק"ל ועיין בתוס' בשבועו' גבי משביעים עידי קרקע: דף סד ע"א ד"ה יאמר גניבה וכו' ועוד שאלו כו' נלע"ד דקושיא אחת מתרצ' חברתה דק' ליה לרבא אם איתא דתנא סמך אהמצא תמצא וס"ל דברה תורה כלשון ב"א א"כ למה אמר התנא אלו היה כתב המצא ושור וחמור ושה וגניבה הייתי אומר מה הפרט מפורש ב"ח והלא לא הייתי מרבה כ"א נבלתו מטמא והל"ל הייתי מרבה דבר שנ"מ מה יש לך ב"ח וכו' כשהוא אומר חיים וכו' יאמר המצא וכו' עד וחיים וגניבה וכו' אלו כן וכו' מה הפרט מפורש ב"ח וכו' כך הל"ל והוה דומיא דאינך ולמה דלג אלא ע"כ תנא אחיים קסמיך והמצא תמצא הכפל קשיא ליה וא"כ ליכא למימר דנבלתו מטמא הייתי מרבה ולהכי איצטרך אם המצא דמ"מ הכפל ל"ל.

ואין להקשות דממ"נ למה דילג הל"ל הייתי אומר נבלתו מטמא להכי איצטרך חדא המצ' ואח"כ ה"ל למפרך מה יש לך להביא שארי ב"ח וכו' ומה אני מקיים גניבה ר"ל כלל ופרט דהמצא וגניבה לרבות כ"ד וא"כ תמצא השני ל"ל וע"ק דמ"מ מנ"ל לרבא דתנא אחיים קסמיך דלמא אהמצ' כדהקשה הר"י מלוני"ל דאף דתרצתי דא"א להקשות קושייתו כדהקשה הוא ז"ל דליקו לפי האמת דמ"מ תמצא הב' ל"ל מ"מ ל"ל לרבא לו' אחיים סמיך והקשה המצא תמצא ל"ל דלמא אהמצא סמיך והקשה תמצא ל"ל כדפי' וק"ל.

י"ל דחדא מתרצ' חברת' אם היה דעת התנא להקשות אתמצא סמך אהמצא מ"מ למה דילג הל"ל גבי שה נבלתו מטמא כדעביד באידך דכל חדא אייתי מאי דדמי ליה ומחיים ה"ל למייתי ב"ח ולמפרך תמצא ל"ל אבל השתא דאחיים סמיך ומייתא לרווחא דמלתא

כדפי' התוס' אף אם לא נחלק בין ב"ח לאין ב"ח כלל דחיים משמע כל מילי והוא כלל גמור א"כ לא יוכל להשיב הייתי מרבה נבלתו מטמא להכי איצטרך חדא המצא דמה עושה המצא דממ"נ אם הואיל דכתב המצא הוי המצא וגניבה תרי כללי דסמיכי והטל פרט ביניהם וכו' א"כ חיים ל"ל כלל לחודיה הוא או ריבוי א"כ אתרבו כל מילי וכלל ופרט ל"ל ועוד נראה אם תרי כללי סמיכי אהדדי ופרטי אבתרייהו ואח"כ כלל לא שדינן פרטי וכללי דסמיכי כיון דכתיב כלל בתרא ודיינין לתרי כללי בחד כלל וצ"ע זה מ"מ הראשון אמת בעיני ולהכי אמר התנא כיון דחדא המצא לא יעשה אלא שניהם כא' או הטל פרט ביניהם או ריבה ומיעט ל"ל שניהם כיון דמכלל ופרט דגניבה מחיים היה מרבינין אפי' בלא נ"מ דב"ח מחיים נפקא ולהכי הקשה התנא ב"ח כדי להקשות דאפי' כל ב"ח אפי' טמאים נפקא מחייםלחודיה א"כ כלל ופרט ע"כ ללאו ב"ח אתא וק"ל פרק הגוזל קמא דף צט בתו' בד"ה בשליחא דאגרתא אבל בענין דרב ששת וכו' דברי התוס' תמוהין מאוד דאיך אפשר לאוקמ' בעי' דר"ש בביטשא א"כ הוי שכיר יום ובעי' דר"ש קאי אקבלן דשכיר יום ליכא למבעי מידי דזיל קרי בי רב וצריך לומר דהתוס' מיירי לפי' הב' דלפני זה דגם ברייתא דביטשא מיירי בקבלן ועובר משום בל תלין אביטשא קמיית' ואע"ג דביטשא קמיית' הוי כמו שכירות דליכא שבחא מ"מ כיון דמסיק השתא דבעיא דר"ש לא הוי מטעם שבח כלי כ"א סתם אם קבלן הוי בכלל פעולת שכיר דקרא דלמא קבלן לא מקרי שכיר א"כ גם אביטשא קמיי' איכא למיבעי ומ"מ יש לדקדק דא"כ תיקשי נימא מסייע ליה לר"ש דהא בב"מ פריך לה ומשני דברייתא איירי לביטשא ואי גם ר"ש מיירי לביטשא א"כ מסייע ליה וי"ל דע"כ לביטשא דהתם פירושה כפי' קמא דתו' דאל"כ לא משני מידי דמ"מ קבלנות הוא כנ"ל אלא ע"כ כדפי' וא"כ י"ל דר"ש מיירי בביטשא ואביטשא קמייתא ובברייתא מיירי בביטשא דשכיר יום ומ"מ קשה כיון דגם הי"מ ס"ל ביטשא דפי' רש"י דב"מ מה להם לפרש ביטשא דהכא פי' אחר ויש ליישב בדוחק מדקאמר הכא בגמרא דהיינו שכירות ואי כפי' רש"י דב"מ הוה הלשון מיותר שהרי שכירות ממש הוא משא"כ לי"מ קמ"ל דאע"ג דקבלנות הוא מ"מ כיון דליכא שבחא מקרי שכירות אבל בב"מ ליתא האי לישנא: ד"ה ר"מ סבר המקדש במלוה וכו' תימא וכו' קושיא זו יש להקשות גם בקידושין בפלוגתות אחרות דבעי התם למימר דלר"מ מקדש במלוה מקודשת והנראה בעיני דיש לתרץ דלמא ר"מ לדבריו דרבנן קאמר לדידי מקדש במלוה מקודשת לדידכו אודו לי מיהת דהיכא דהמלוה בעין דמקודשת ואמרי ליה רבנן ל"ש וכה"ג תירצו התוס' לקמן דף ק"ג ד"ה ורבי טרפון וכו' ועי"ל וכו' וא"כ אין כאן תימא ובלאו הכי י"ל דתרי תנאי אליבא דר"מ וכה"ג תירצו התוס' כמה פעמים: ע"ב גמרא רבא אמר וכו' רבינו הגדול רב אלפס ז"ל כתב כיון דכ"ע לימא להו דר"א לית הלכתא כוותיה וכתב הרא"ש ז"ל דלאו ראיה דליכא למימר איפכא וכו' ע"ש ולי נראה דראי' רבינו הגדול היא כראי מוצק דהא ליכא למימר דכ"ע קונה בשבח כלי והכא לאו בקבלן עסקינן כ"א בשכיר יום דהכי פי' רש"י בהדיא בקידושין דף מ"ח ד"ה ואיבעית אימא והדין עמו דהא לשנויא קמאי לא הזכיר כלל שבח כלי א"כ ע"כ בשכיר יום עסקינן.

וכן מוכח הכא בשמעתין דקאמר סברוה דכ"ע המקדש במלוה כו' וכ"ע ישנה לשכירות וכו' ויש לתמוה מאי נ"מ בישנה לשכירות לר"מ כיון דס"ל לר"מ אומן קונה בשבח א"כ

ליכא למימר ישנה לשכירות דאין לו כלום שכירות אצל הבעלים שיהא מלוה אלא בכלי הוא זוכה ולבסוף הוא מוכרו לו ובא מעות השכירות בבת א' כדפי' רש"י בהדיא בקידושין דף הנ"ל דבור הנ"ל וכן משמע בתוס' בכאן ד"ה אלא אפילו לא יהא וכו' אלא מלוה משמע אם אומן קונה בשבח כלי לא הוי מלוה דלא שייך ישנה לשכירות וכו' אלא ע"כ כדפי' דנ"מ לענין שכיר יום ובזה מיושבים דברי הרי"ף ז"ל הטיב ולע"ד גם כוונת הרא"ש ז"ל עצמו כן אשר דבריו תמוהי' מאוד מה שכתב לסתור ראייתו שהביא לדברי הרי"ף ז"ל ומיהו לאו ראיה היא וכו' ודבריו תמוהים מאוד כדכתב החכם מהרש"ל ז"ל בים של שלמה דגם אם פליגי בשכירות מ"מ דכ"ע אין אומן קונה וק"ל ולפי פירושי א"ש ונקט הרא"ש ז"ל ישנו לשכירות ה"ה דיכול לומר דפליגי במלוה או במלוה ופרוטה אלא ר"ל דפליגי דשכיר יום דאין אומן קונה דע"כ לא שייך ישנו לשכירות כ"א בשכיר יום כדפי' והוה כאלו כתב דפליגי בשכיר יום ומ"מ דברי הרי"ף ז"ל ברורים כשמש וראיה ברורה היא כנלע"ד וק"ל: גמרא מיתיבי המוליך חיטין וכו' מקשין התלמידים ל"ל להגיה הברייתי' לוקמ' כר"מ ובכמה דוכתי מוקמינן כתנאי ולא מחסרינן המשנה ובאמת לכאורה היא קושיא גדול' ולעד"נ לתרץ כי הברייתא לא מתוקמא כר"מ דלר"מ נתקל פושע הוא וא"כ מה קאמר כנושא שכ' למה ליה למתלי לש"ח בש"ש והלא לענין פשיעה ש"ח הוי כש"ש ולשון מפני שהוא כנושא וכו' משמע שזה הוי כמו שמקבל שכר והלא אף אם אינו מקבל שכר חייב בפשיעה אלא ודאי לאו פושע גמור הוא רק כיון שהוא אומן ורבים סומכים עליו הוי כמקבל שכר וחייב כנ"ל וידעתי גם אני שדברי רש"י ז"ל לא משמע כן: תוספות דף ד' ד"ה טיהר את הטמא וכו' א"כ סוגי' דהתם כרב חסדא וכו' ולכאורה דברי התו' תמוהי' כיון שמפרשים סוגיא דהתם כר"ח רק המקשן דהתם לא ידע מלתא דר"ח דמתני' אפי' לר"מ מיירי בנשא ונתן דאי לאו הכי לא קם דינא והתרצן מפרש האמת דלכ"ע איירי מתני' בנשא ונתן לא מטעם תשלומין כ"א מטעם קם דינא כך צריך לפרש דברי התוס' ע"כ א"כ מה חסרו התוספות בזה התירוץ ונימא דגם סוגיא דהכא מתחילה סובר המקשן דאתי כר"מ ולא בעי ר"מ נשא ונתן כמו רב ששת והתרצן השיב דבלאו הכי צריך נשא ונתן משום דקם דינא וא"כ ליכא ראיה ובזה מיושב הכל ואם קושיי' התוס' על המקשן גם התם אינו מיושב וגם לפי תירוץ האחרון של תוספות תירצו דגם המקשן ידע נשא ונתן אלא דסבר ע"י בעלי דינין כך משמע דברי התוספות ולמה להו כן נימא דהמקשן לא ידע האמת והתרצן מפרש האמת לכך נראה דהתוס' ז"ל סוברים דדחוק הוא סוגיא דהכא דמשמע מפשטא דשמעתא דסלקא דר"מ דאין דינא דגרמי משמע שכל המשניות לפי זה הם כפשט' כדסלק' דעתיה דמקשן דלא מיירי כנ"ל ועוד דבשלמא התם אחר שהתרצן מפרש טימא את הטהור נראה בבירור שהוא מפרש את האמת אחרי שלא צריך דבר זה לתרוצו אבל כאן לא רמז ליה התרצן כלל דבעינן נשא ונתן ביד לענין קם דינא לכך תירצו דגם בס"ד היה יודע נשא ונתן רק היה סבור ע"י בעלי דינין ותירץ דהוא עצמו נשא ונתן וק"ל ובזה מיושב הנ"ל: ד"ה מחיצת הכרם וכו' דמשמע דיש לפטור וכו' פי' דמשמע בגמרא דשורף שטר פטור יותר מפחת שחיטה ומאן דדאין דינא דגרמי חייב בשטר וכ"ש בפחת שחיטה ואחר כך התנא דפוטר אפילו בפחת לא דאין דינא דגרמי: דף ק"א ד"ה ולא יצבע וכו' וא"ת ומ"ש דהכא מצריכין תימא מאי מקשי התוס' דלמא הוה ילפינן חדא מחברת' אי

הוה כתיב הכא לאיסור הוי ילפינן תרומה מיניה כדתירצו התוספות למטה גבי א"כ לפשוט איפכא וכו' י"ל דאיכא למילף מהכא ומכח זה נמי אין לתרץ דהתוספו' ידעי דערלה חמירא מתרומה וכן יש חומר בתרומה מה שאין בערלה דליכא למילף חדא מאידך דא"כ גם למטה לא תירצו כלום ואין לתרץ דהכי מקשי התוספות דגבי ערלה מצריכינן קרא לאסור הדלקה וגבי תרומה מצריכינן להתיר תבשיל שאין סברא לאסור כמו הדלקה ולא הוה ילפינן מהדלקה כדפי' התוספות לפני זה דשמן הוי יותר בעין ואע"ג דהתוס' לא כתבו דהדלקה הוי יותר בעין כ"א שמן וגם הכא שמן הוא י"ל דכוונתם כך הוא דגבי הדלקה מיירי משמן וגבי הסק' מיירי מעצים מ"מ לא הקשו כלום דהיא הנותנת דבערלה הצריך הכתוב לאסור הדלקה אבל תחת תבשיל מותר דילפינן מתרומ' וגבי תרומה הצריך להתיר תבשיל והדלקה ילפינן לאסור מערלה גם שמן דכתבי התוס' אין כוונתם הדלקה גם לישנא דתוס' לא משמע הכי דלא הזכירו התוספות להתיר תבשיל כ"א להתיר משמע דכוונתם להקשות דהכא יליף הכתוב לאסור והתם להתיר ואין להקשות דגבי מעשה למה לי קרא דלא בערתי נילף מערלה די"ל דאיצטריך הכתוב לאסור לגופיה דמעשר ב' טמא אסור בהנאה כדדרשו חז"ל ביבמות בין שאני טמא וכו' ובזה מיושב מה שהקשו התוס' בדבור שאחר זה תימא דהארבא שני לעיל כו' ואני אומר דרבא תירץ דהנאה שנהנה מן המראה אעפ"י שאין בה ממש אסרה התורה ליהנות אפי' ממראה שאין בה ממש וא"כ ליכא למפשט לדיני ממונות דבעינן ממון וממש משא"כ כל האיסורין ילפינן מערלה כמו שאסרו גוף האיסור כך אסרו המראה ואין לומר דערלה שאני דאסור בהנאה גם טומאה לא תליא רחמנא דדם מטמא ה"ה המראה שלו אם חזותא מלתא היא לענין איסור ומאי דקאמר רבא חזותא מילתא היא כוונתו לענין אסור לא שיהא בו ממש ולישניה לאו דווקא והכי איתא בכמה דוכתי: ועצים להסקה דברי רש"י ז"ל תמוהין מאוד ויש לדקדק בהן הרבה וכבר דחי רש"י ז"ל להאי לישנא שם בסוכה והמבין יבין מעצמו: דף ק"ב תוס' ד"ה גבי הלכתא פסיקת' תימא אמאי קרי לה הלכתא פסיקת' וכו' תימה על תמיהה זו דהא הלכה כסתם משנה היינו משום דכיון דר' סתמה א"כ נראה בעיניו שכך הלכה שא"כ ר' שסתם כל החוזר וכו' ולא הזכיר בשום מקום שום מחלוקת א"כ ודאי ס"ל דהלכה כך ונהי דאנן ס"ל דאין הלכה כר' בהא סתמא מיהו ר' עצמו ס"ל דהלכה כך ותני הא סתמ' גבי הלכת' פסיקתא א"כ ודאי ס"ל דגם בהא הלכה כך ובהא ליכא מאן דפליג עליה דר' והיכא דאתמ' אתמ' ואי לא אתמר התם גם התם היתה הלכה כך אלא דרב יוסף פליג וס"ל דאין הלכה כר' שסתם והיכא דאין שום אמורא פליג אסתם פשיטא דהלכה כסתם וא"כ שפי' אקפד רב יוסף דמאי קמ"ל רב הונא כיון דר' סתמה להלכתא פסיקתא כמו האחר דודאי סתמה להלכה דהוא לא הזכיר שום מחלוקת כאידך כי היכי דלא תהא הלכה כמותו עד שבא ר"ה ואשמועינן וא"כ לע"ד אין מקום לתימא זו ודוק: ע"ב ד"ה שאני חטין וחטין וכו' תימא וכו' וי"ל וכו' מתוך דדברי הרא"ש ז"ל למדתי תירוץ כי הוא ז"ל כתב דאין הלכה כבני מערבא דבעו הודעה דוקא אבל גבי מתני' דא' המקדיש כ"ע מודו דבעינן הודעה וא"כ קאמר שפיר תדע דאפי' לדידן דמקשת אפילו חטין וחטין נמי אי בעינן הודעה אלא לא בעינן הודעה הלא במתני' גם אתה מודה דבעינן הודעה וא"כ מי הודיעו וכו' אלא שליחותי' קעביד: דף ק"ד ע"א בשכירו ולקיטו תימא אמאי לא וכו' ועוד תימא וכו' קושי' השניה מתרצת

הראשונ' דלכתחיל' הקשו לרב חסדא ממתני' דהכא ותרצה רב חסדא ולא הוצרך ר"ח לתרץ מתני' דפ' השואל דממילא איתרצא כן גם מחלוקתם י"ל דקאי אמתני' דהכא ואמר ר"ח כן מיד כדי לתרץ המשנה כמו שר"י ור"א ג"כ אמרו וא"ת משנתינו וכו' ומאי דהקשו אמאי לא פריך מעיקרא ממשנתינו מלבד שהוא מתורץ בתוך דברינו כיון דר"ח עצמו אמר' אמתני' מיד שאמר הדין דהוי שליח אמר ג"כ וא"ת משנתינו א"כ הסדרן שחדש דגם משנה דפ' השואל מתורצת בכך לכך קדמה דאיידי דחביבא ליה אקדמ' כדאמרינן ביבמות ובכמה דוכתי ועוד אם היה מקדים משנתינו לדברי ר"ח שוב לא היה מקום לקושיא דפ' השואל דנימא ודקארי לה מאי קארי פשיטא שיש לתרץ ג"כ בשכירו ולקיטו לכן הקדים קושיא אחרונה אחרי שלא ידעינן עדיין מדברי ר"ח וקושיא הב' א"ש אף אם ידעינן דברי ר"ח כי יש סתירה אשינוי דידיה כדפריך אח"כ מדתני סיפא ואין להקשות על המקשן עצמו ל"ל שהקשה מפרק השואל ולא ממתני' דהכא דלאו קושיא היא שהקשה מחדא מתני' מה לי התם ומה לי הכא רק על הסדרן יש להקשות אחרי שמחלוקת רבה ור"ח קאי אפסקא דמתניתין דהכא ה"ל להקדים קושיא דמתניתין דהכא וק"ל: עוד יש לתרץ דקושיא דמתניתין דפרק השואל איידי דלא נפישי מילי דהיא מתורץ בקוצר פסיק ותני לה כדאמרינן ריש פרק שבועות ובכמה דוכתי ואע"ג דהתם אתנ' קאי י"ל דגם הסדרן עשה כן.

והדר הקשה קושיא הב' דיש לפלפל בה הרבה אתירוץ זה: מה שפסק בה"ג ז"ל כשמואל בדיוקני ותמה עליו הרא"ש ז"ל והרמב"ן ז"ל בספר מלחמות יישב דבריו והעולה מתוך דבריו דדיוקני הוי כממציא לו שליח ואין משלחין ואני שמעתי ולא אבין דהא גם ר"י ס"ל שממציא לו לא מהני אלא דס"ל דדיוקני עדיף ממציא א"כ הלכתא כוותיה נגד שמואל ולי נראה ראיה ברורה לדברי רה"ג מדפריך ולשמואל מאי תקנתי' ולא אשכח תקנת' בדיוקני כ"א כדרבא א"כ ס"ל דבדיוקנא אין משלחין דהוי צורת חותמו ואפי' כתב בכתב ידו שישלח על ידו לדברי הרב ז"ל שלא אמר דפטור רק מטעם מנהגא מכלל דלדין התלמוד לא מפטר אלמא גרע משליחות בעדים ונ"ל הטעם דשליח בעד מהני דלהכי טרח לאוקמ' בעדים כי היכי דליקום ברשותיה משא"כ כ"י אף אם טרח וחתם עדים שהוא כתב ידו מ"מ כיון שלא טרח לאוקמיה על שליחותיה בעדים הוי רק כאומר אינש מהימנ' הוא כיון שלא עשאו שליח בעדים וסברא היא.

אלא שצ"ע אם חתם עדים שצוה לשלוח ע"י למה לא מהני דמשמע מדברי הרב דגם זה לא מהני עד שיאמר לו פא"פ דאית' במתני' דהשואל דמהני כדאי' בתוס' שם ואפשר דגם הרב ז"ל ס"ל דמהני אם חתם עדים כיון דטרח והוי מצי לשנויי כן אלא כיון דמוכרח לתרץ שחותם עדי' לשלוח טוב לו בהתקבלות מטעם דלמא שכיב כשתרצו בתו' שם דהא הכל חדא משא"כ לר"י אין צורך לשום כתב ומ"ש הרב דלא מהני כתב היינו בלא עדים: לפי דעתי כיון שהתלמוד תלי טעמא בלהכי טרחי ורבה פליג אפי' על סברא זו ודי שאין הלכה כמותו ולא להוסיף והיינו טעמא דדיוקנא אלא דר"י פליג וס"ל כשמואל מן הראיה הנ"ל עוד י"ל דשליח בעדים הולכים העדים עם השליח ומעידין שהוא שליח וכיון דטרח כ"כ הוי שליח משא"כ עדים חתומין לא הוי טרחא והראשון נראה יותר ומה שהקשו על ראיה הנ"ל דהא הוי מצי לשנויי דאיכא תקנת' בשליח בעדים לעד"נ דלאו קושיא היא כלל דהקושיא היא מאי תקנת' מי שיש לו ממון בדרך רחוקה דא"א בשליח

בעדים שילכו העדים עם השליח לדרך רחוק משא"כ דיוקני לכל הפירושי' הן שיהיה חתימת ידו או דיוקני כפי' ר"ח ועדים חתומים ביד הלוה שעשו ביניהם לשלוח מעות ע"ז הסימ' איכא תקנתא לשלוח בדרך וזהו לשון אין משלחין וכן הוא פשטא דשמעתי' דמיירי בשולח מעות מרחוק גבי עובד' דר' אבא ורב פפא כנ"ל וכן משמע מדברי התוספות פרק השואל שהקשו דהא איכא תקנת' טובא שיכתבו לו העדים ויחתמו שפלוני אמר לך שתשלח עכ"ל ולא הקשו משליח בעדים גם הקשו דהא איכא תקנתא באמיר' אלא אדרך רחוקה קאי דא"א באמירה ולדברי ה"ג ז"ל ל"ק דס"ל דגם כה"ג לא מהני: בעזרת המרומם על כל ברכות והלולין אכתוב על מסכת חולין: ד"ה שמא יקלקלו וכו' פ"ה ונראה דרש"י ס"ל אף דאביי ורבא ורב אשי עלו בקושיא ממתניתין דקתני וכולן מ"מ לישנא דוכולן לא קאי אחש"ו לחודיה אלא דקאי נמי אאחריני מדלא קתני ואם שחטו וכדפי' רש"י לקמן אלא דלא ידעינן מאי ניהו ולכך סד"א דקאי הדיעבד אהא מלתא דאתרבי מוכולן ולא אחש"ו ולכן תני שמא יקלקלו.

וכן משמע מפי' רש"י לקמן ד"ה מאן תנא שבת דוכולן אחש"ו נמי קאי ויישב שם דלא תקשה דאי קאי גם אחש"ו דואם שחטו מבעי ליה משמע דאאחריני פשיטא קאי רב שבא לתרץ דקאי נמי אחש"ו דסד"א דלא קאי עלייהו כלל מחמת קושיא דואם שחטו והתם לרבא קאי דהא רב' תירץ שם דמתניתין ר"נ היא ועי"ל דמסיפא איכא למידחי דהא דלכתחילה לא היינו משום דבעי כוונה דאפי' לר"נ דלא בעי כוונה היינו דיעב' כדקתני בבריית' זרק סכין וכו' ושחטה וכו' דהיינו דיעבד ואע"ג דלגבי זריקה לא שייך לכתחלה דאם מכוין בזריקה שינעוץ איך ידע שישפוט ואם מכוין שישחוט יש לו כוונה מ"מ לא שמעינן ליה לר"נ היכא דשייך לכתחילה כמו בחש"ו דשרי לכתחלה בלא כוונה אבל משום אסורא הוי אמינ' דשרי באחרי' רואים אותו ונ"מ דאי הטעם משום כוונה אם גדול מלמד אותם ומזהיר לכוין כשירה כמ"ש התוס' לקמן ד"ה מאן תנא אבל משום אסורא פשיט' דלא מהני אפי' גדול עומד על גביו ומזהירו כיון שהן מועדין שמא ישהו ולאו אדעת' כמ"ש הר"ן ז"ל ונוכל לומר שהוא מרומז בלשון רש"י ז"ל שכתב אין מוסרין אפי' עומד על גביו דלפי' התוס' הוי עע"ג פירושו ומזהירו ע"ש מיהו לקמן בדף זה ד"ה דיעבד נמי לא כתב רש"י דאפילו אחרים רואין אותו מ"מ תיתי מהי תיתי מ"מ יש לישב פי' רש"י דא"ש כמ"ש: ד"ה התם כדקתני טעמא פ"ה כו' ואין לשון כדקתני טעמא משמע כפירושו ואני אומר דלפי ע"ד הלשון מיושב הטיב וה"פ המקשן הקשה אלא מעתה הכל ממירין וכו' והתם דיעבד הוא א"כ מצינו לשונות אלו דהוי דיעבד וה"נ דלמא דיעבד הוא ומשני לעולם כל הכל לכתחילה הוא והתם הוי פירושא דממירין כדקתני טעמא שהתנא עצמו שנה הטעם דלא מצי להיות לכתחילה כ"א דיעבד דאין רשאין להמיר שזהו טעם המקשן דמוכיח דע"כ הכל דהתם דיעבד הוא וזהו כוונת רש"י דעבד להכל דרישא שהתנא אומר אע"פ ששניתי לך ממירין לכתחילה כוונתי דיעבד דא"א לכתחילה למה שאין רשאין להמיר אלא כוונתו דיעבד ולהכי קאמר כדקתני טעמא ולא קאמר כפשטי' דהתם מפרש התנא משום דלשון התנא משמע שלא בא כ"א לפרש טעם דאין יכול להיות לכתחילה מדלא קתני ואין אדם רשאי להמיר כו' דהוי משמע דאתי לאשמועינן דינא אלא נקט במונח לא שאדם רשאי משמע שהוא פשוט מקרא א"כ ע"כ אין כוונת התנא כ"א לשנות הטעם להוכחה דלא מצי להיות לכתחילה.

וזהו שאמר לא כו' ר"ל מה שאמרתי אין פי' שרשאי להמיר שזה אינו וכמ"ש. ומה שהקשו על מ"ש רש"י לקמן דנקט משום וסופג מ' דאין נראה דמשום סופג לא ה"ל למתני תרתי דעבד כו'.

ולי נראה מלשון רש"י שכתב ואי קשיא ההיא דתמורה התם לא קתני ותמורתן בהדי הדדי וכו' דלכאורה למה ליה הא כלל תיפוק ליה אפילו אי קתני הכי מ"מ התם כוונתו לאשמועינן סופג כדכתב בתר הכי אלא ע"כ ס"ל דאי קתני הכי משמע דעיקר כוונת התנא לפרושי ממירין דרישא וא"כ אע"ג דבעי לאסוקי וסופג מ"מ ק' תרתי דיעבד ל"ל אבל הא דקתני לא דמשמע דקאי אסיפא דסופג אע"ג דהוי פירושא ג"כ מ"מ דרך התנא למתני חדושא ואגב גררא תני והדר מפרש והכי אשכחן בכמה דוכתי: ועוד כיון דעיקר קושייתו היא למה תני הכא כמו גבי הכל נודרי' ר"ל דלא מצינו בשום מקום דתני תרתי דעבד וא"כ י"ל דוקא כמו גבי נודרין דליכא שום חידושא לא תנא כפל אבל היכא דאיכא חידושא ג"כ ליכא למקשי מנודרין דלא דמי ליה דהתם ליכא חדושא.

ועי"ל דאי תנא והמימר סופג מ' ה"א כל המימר אע"ג דלא מהני תמורתו כמו ששנוין כמה דברים שאין ממירין סופגין אותו משום דעבר אמימרא דרחמנא כדקאמר רבא התם דף ז' כל היכא דאמר רחמנא אי עבד לא מהני ואפ"ה לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא וא"כ ה"נ ה"א דהאי לאו קאי אכולהו קמ"ל דאינו סופג אלא העושה תמורה.

ועוד יש לתמוה על רש"י שכתב לאשמועינן דלוקין על לאו שאין בו מעשה הא מסקינן בתמורה דף ג' לא תתני מימר דבדבורא עביד מעשה על כן צריך לומר דכוונתו דלא הוי מעשה גמור אלא עקימת שפתיו ועל ידו נעשה מעשה דהא פליגי ר"י ור"ל פרק הפועלים דף נ' ע"ש בתוס' אבל אין בו מעשה כלל לא לקי ואם כן אשמעינן התנא שאם המיר מומר וסופג לאשמועינן דהא דלקי משום דעביד מעשה שיצא לחולין על ידו כדפירש רש"י שם.

ועוד קמ"ל דכל העושה תמורה סופג אחד אנשים אחד נשים כדאיתא בתמורה דס"ד דנשים לא לקי כיון דלאו עונש ששוה בכל הוא ע"ש קמ"ל ואע"ג דאתרבו מריש' היינו דמתפיסין בתמורה וסיפ' מרבי להו למלקות. וקושי' השלישית איני מבין כלל דסוגי' דהכ' הוא לפי האמת דהתם פריך הכי אלא מעתה הכל ממירי' וכו' הא פירושו הוא דעבד דהיינו הכל מתפיסין בתמורה כדפי' רב יהודה התם וסוגי' דהתם לא ידע המקשן כלל דממירין אפשר לפרש דיעבד כ"א לכתחילה ולהכי פריך דסיפ' סתרה לריש'.

ומשני ר"י הפי' דס"ל למקשן דהכי אבל תרתי דעבד לא הוי קשה ליה לא למקשן דהתם ולא דהכ' דהכ' מטעם דרש"י ז"ל כ"א הלשון דממירין דהמקשן דהתם לא ידע דאפשר לפרושי כלל ממירין אדיעבד כמו המקשן הראשון דהכ' דס"ל דשוחטין הוי דווקא לכתחילה והתרצן השיב לו דאפשר דהוי דיעבד כמו הכל ממירין ורב אשי הוא שמקשה מתרתי דיעבד וזהו אנא קא קשי' לי לא כקושית המקשן והתימ' לי על דברי התוספות ז"ל אם המקשן הקשה התם מכח תרתי דיעבד עדיפ' ה"ל להתוספות למפרך אפי' רש"י דמאי משני רב יהודה דמ"מ תרתי דעבד ל"ל ואפשר לפרש דזהו באמת קושייתם דה"ל לשנויי משום וסופג ר"ל ועיקר התירוץ חסר אבל במ"ש לע"ד נראה אמת ויציב בלי ספק ודוק: שם ד"ה טוב מזה ומזה פ"ה דלעיל מיניה כתיב כו' וק' לר"ת דלא מייתי בגמ'

ההוא קרא כלל ולעד"נ דלא מייתי התלמוד רק הקרא הצריך לקושי' ע"פ פירושו של ר"ע אלא דרש"י ז"ל מפרש איך יתכן פירושו דר"מ דהא כתיב משתדור ולא תשלם ולכן פי' דר"מ מפרש ליה דקאי אדלעיל אבל תלמוד' לא נחית להכי לפרושי ולא הביא אלא מה שצריך לקושי' זו דבלא האי קרא לא היינו יודעים פירוש' דברייתי' כלל מאי דקאמר ר"מ טוב מזה ומזה אמאי קאי דקאמר מזה ומזה להכי מייתי קרא דקאי עליה אבל לפרושי לן איך ר"מ מפרש ואיך יתכן פירושו לא נחית להכי דאין זה צורך לקושייתו כלל והמשכיל יבין מעצמו ובכמה דוכתי מצינו דמייתי תלמוד' ברייתות סתומות שצריכין פירוש רחב איך המקראות מפרשים זה לזה ותלמוד' סמך על המבין להבין מעצמו וק"ל: דף ג' ד"ה אין השומר צריך כו' ובקו' פי' שם דה"פ כו' וללישנ' דאי מההיא לא משמע הכי ולע"ד לא ידעתי למה כיון דע"כ קושיי' המקשן דליתני ריש' ולא ליתני סיפא כמ"ש בע"ה א"כ אי מההיא קאי אריש' דליתני התנ' ולא מצי קאי אסיפ' דלא תני לה כלל דע"כ לע"ד אסיפ' קאי הקושי' דלא מצי פריך ליתני סיפא ולא ליתני ריש' דהא ע"כ צריך למתני ריש' דמסיפ' ה"א דוק' באותה מדינה בא"י אבל ממדינה למדינה אפי' בא"י צריך דבעינן קיום כרב' קמ"ל ריש' דלא צריך וכמ"ש התו' עצמן שם ד"ה אלא אימ' כו' דתני ריש' ממדינה למדינה צריך כרב' ע"ש א"כ בסיפ' דלא קתני ממדינה למדינה מאן לימ' לן אי ממדינה למדינה נמי לא צריך וכ"כ רש"י בהדי' שם ד"ה ואיכ' דמותיב דלא בעי למידק מסיפ' דלמ' סיפא אאותה מדינה קאי הרי שאפי' לרבא כתב רש"י כן דאע"ג דלרבא ליכא לאוקמי הכי דא"כ משמע הא באותה מדינה במ"ה צריך ולרב' באמת לא צריך כמ"ש רש"י שם כ"ש לרבה דא"ש כפשטיה כיון דע"כ אין הקושי' היא דלא ליתני רישא כלל דלגופה איצטרך אלא הקושי' דלא ליתני הדיוק' דריש' דהיינו ממדינה למדינה אלא ליתני באותה מדינה ומסיפ' נדע דא"י אפי' ממדינה למדינה לא צריך ומנ' נדע הכי אדרבה כיון דריש' קאי אאותה מדינה א"כ גם סיפא אאותה מדינה קאי וע"כ צ"ל כן דאל"כ לל"ק תקשי לרבא מסיפ' דקתני דבא"י לא צריך דאין לומר דהוי ס"ל דלרבא בא"י לא צריך משום דשכיחי מתיבת' דזה דוחק בעיני דלעיל אמר בהדי' דלרב' ממדינה למדינה בא"י צריך א"כ למה לא הקשה מסיפ' בשלמ' לל"ב הדר תלמוד' בהדי' אבל לל"ק משמע דלא פליג אסתם תלמוד' דלעיל אלא ש"מ כמ"ש וא"כ למה לא תירץ גם לרבה כן אלא ש"מ דהקושי' היא איפכ' דליתני סיפ' ולא ליתני ריש' וא"כ ע"כ אי מההיא אריש' קאי ולשון מההיא קאי אמאי דליתני התנ' כיון דהקושי' היתה דליתני הריש' ע"ז קאי מההיא כמו בכל דוכת' ודוק:שם ע"ב ד"ה דליתיה קמן דליבדקיה תימ' דמשמע הא אית' קמן כו' ולמד"נ דממקום שבאת כיון דס"ל לתלמוד' לקמן דאי ידעינן ביה דלא גמיר פשיט' דאסור לאכול משחיטתו בלא ראוהו מתחילה ועד סוף א"כ ע"כ מתני' דקתני בריש' כשאין מומחי' דבודקין אותו אי ידע כשרה ואם לאו פסולה ע"כ האי ואם לאו לא מיירי דאי בדקינן ליה ולא ידע שחיטתו פסולה דזהו פשיט' כמו שכתבתי אלא ע"כ האי ואם לאו פירושו שלא בדקוהו כגון שהלך לו ואע"ג דלא ידעינן אי גמר אי לאו אפ"ה פסולה ואפי' את"ל דהאי ואם לאו אין פירושו דרבינ' מפרש דר במתני' הכי בהדי' אלא דמדיוק' אתי מ"מ ע"כ הדיוק' או קאי דאל"כ היכי דייקינן ואם לאו שאינו יודע הלכות שחיטה פסולה א"כ קשי' ריש' אסיפ' דריש' קתני ושחיטתן כשירה בבודקין אותו הא בלא בדיקה אע"ג דלא ידעינן פסולה

ואיך נידוק ואם אינו יודע פסולה דמשמע הא לא ידעינן אם אינו יודע כשירה אלא האי ואם לאו פירושו שלא בדקוהו וא"כ כיון דפסולה דריש' מיירי בלא בדקוהו א"כ ע"ב וכולן דסיפ' קאי אמאי דפסול בריש' דאיך יתכן דוכולן יהא קאי אמלת' דלא תני לה במתני' כלל דלישנ' דוכולן משמע כל הני דתנינ' בריש' ולכן אוקמוה דלית' קמן דלבדקיה דוכולן ע"כ אהא קאי וכמ"ש ונ"ל דזהו כוונת המקשן שהקשה אלא אשאין מומחים בבודקין אותו סגי ולכאורה ק' מאי פריך דלמ' באחרים רואין כשרה בלא בדיקה אפי' אית' קמן ולכן נקט אחרים רואים אלא ש"מ דהמקשן הוי ס"ל דוכולן לא קאי אלא אמאי דתנן במתני' ובמתני' לא תנן כ"א שחיטתו כשרה שפירושו בבדיקה אבל האיסור דהיינו ואם לאו כו' זה לא תנן בהדי' אלא דמדיוק' אתי ולכן הקשה כיון דקאי אמאי דמפורש במתני' שהוא הכשרות בבדיקה למה לי רואים בבדיקה לחוד סגי ומשני דקאי אדיוק' וכיון דהוכחנו דהדיוק ע"כ קאי אלית' קמן א"כ מוכרח לתרץ דליתיה קמן כו' ולעולם אפי' ידעינן ביה ודאי דלא גמר כשירה כיון דראוהו אלא דוכולן לא מצי קאי אהא כיון דלא תנן לה במתני': וכ"ת תיקשי לתנ' גופיה למה תני דאי ליתיה קמן שרי' באחרים רואין הא אפי' אית' קמן ולא ידע שרי הנה מלבד דנוכל לומר דתני לרבות' דריש' דאם אחרים רואים אפי' בליתיה קמן פסולה אמאי דקאי רש"א תני סיפ' כמ"ש דרבות' דסיפ' לאו רבות' היא כלל כדפריך לקמן פשיט' אלא דתני לה אגב חש"ו דבדידהו איכ' רבות' קצת כיון דרוב מעשיהן מקולקלין ס"ד דניחוש דלמ' קלקלו בהרף עין ולאו אדעתיה כדחיישינן גבייהו לכתחילה וכמ"ש לעיל ואגב חש"ו כלול כל פסולי דריש' ולעולם אפילו ידעינן דלא גמיר כלל פשיט' דכשרה באחרים רואין.

הנה יש לתרץ עוד דתני לרבות' דאפי' בלא ידעינן דגמיר לא יהבינן לכתחילה לשחוט אפי' באחרים רואין אותו ואצ"ל אי ידעינן דלא גמיר וכן צ"ל ע"כ דהא כתבו התו' לעיל והקשו על רש"י דמסיפ' שמעינן וכולן ששחטו משמע דיעבד וכיון דלרבינ' גם אשאין מומחים קאי הוי נמי דעבד דווקא דדוחק לומר לפי האמת דמשום חש"ו נקט דיעבד דמדכלל להו תנ' בחד בבא משמע דחד דינא אית להו ולעיל כתבתי רק דסד"א דקאי אחד' אבל לפי האמת אין לומר כן ופשיט' דלא הוי שתק תלמוד' לאשמעינן אלא ש"מ דעבד הוא וא"כ נקט לרבות' ואצ"ל לפי' רש"י דפי' דחש"ו משמא יקלקלו נפק' פשיט' דהא דעבד אשאין מומחין קאי.

ואין לדקדק לפי' רש"י דשמא יקלקלו פירושו אפילו אחרים רואים א"כ צ"ל דרבינ' לית ליה האי דיוק' דאי אית ליה וס"ל דקמ"לן מתני' דאפילו להאכיל לכלבים אסור כפי' התוס' דאל"כ למאי הלכת' תני שמ' יקלקלו גבי חש"ו הא אפילו גבי גדול שאינו מומחה אסור וע"כ משום אסור' הוא דמשום כוונה לא שייך גבי גדול וי"ל דלא דמי דחש"ו מיירי אפילו במומחים וכמ"ש רש"י בהדי' ד"ה דאפילו דעבד וא"כ דלמ' גדול אינו מומחה גרע טפי דמועד טפי לקלקול כיון שאינו יודע מהו אסור ומהו מותר וס"ל בשיהיה דרסה היתר גמור הוא משא"כ חש"ו דיודעים אפשר דלא חיישינן כולי האי.

ועי"ל דנקט לרבות' דודאי אי אית' קמן דאיכ' למיקם עלה דמלת' שיבא ונבדקוהו עוד אפ"ה אין צריך להמתין עליו ושרי לאכול מיד: שם ד"ה רוב מצויין אצל שחיטה כו' ושוחטין אף לכתחילה אבל אין לפרש דדעבד הוא וכו' הנה רש"י ז"ל פירש בהדי'

דאדיעבד קאי דכתב דלא בעי למבדקיה ובדיקה דשמעתין קיימ' אדיעבד וכבר כתב הרא"ש ז"ל לשיטת הגאונים דס"ל דבעי בדיקה לכתחילה ואם לא בדקוהו כשרה שרי ליתן לו לכתחילה על סמך שיבדקנו א"כ נוכל לומר שפיר דאדיעבד קאי ואפ"ה לא מוקמי כרבינ' דאמאי קתני ושחיטתן כשרה דיעבד והא אפי' לכתחילה שרי על סמך הבדיקה שאח"כ ומ"מ דברי רש"י אין לפרש שכתב דלא בעי למבדקיה כלל ע"כ נלע"ד דלא מוקמי כרבינ' משום דאי כרבינ' ע"כ צריך לפרש ושחיטתן כשרה בבדיקה דאי אפי' בלא בדיקה היכי קתני חוץ מחש"ו גבי דעבד דקאי אאינן מומחין הא חש"ו פסולין אפי' אם הם מומחין גמורים כיון דמועדין לקלקל וא"כ למה תני לה גבי אינן מומחין דלמ' נטעה דדוק' באינן מומחין שחיטתן פסולה אבל אם הם מומחים כשירים והל"ל הכל שוחטין חוץ מחש"ו ושחיטתן כשירה כו' ואע"ג דאיכ' למימר דאי תנא הכי ה"א דבדיעבד גם החש"ו כשירה מ"מ ליתני בהדי' חוץ מחש"ו דאפי' דעבד פסולה כי היכי דלא נטעה דקאי אמומחין דוק' אלא ע"כ שחיטתן כשירה היינו בבדיקה וא"כ א"ש כיון דקתני חוץ מחש"ו דאפי' בדקום להם מומחים פסולה אבל לאוקימת' דאביי ורבא ור"א א"ש דלאביי פשיט' דא"ש דקאי אשחיטתן כשירה דוק' שהוא אם ישראל יוצא ונכנס אבל אשוחטין דמיירי בעומד ע"ג לא קאי דגם בחש"ו כשר כדקתני סיפ' וכן לרבא אין להקשות דקאי אסיפ' דבא ומצאו אבל יוצא ונכנס שרי דמסיפ' שמעת לה דקתני אחרים רואין אותו משמע דוק' אחרים רואים אבל יוצא ונכנס פסולה ואחש"ו עכ"פ קאי כמ"ש התוס' לעיל וכן לר"א א"ש דקאי אפילו אם סכינו יפה מ"מ פסולה שמ' ישהה א"כ מה לי בדקוהו תחילה או בסוף הרי סכינו יפה ואפ"ה פסולה וכן לרבה ב"ע כיון דהטעם שמא יקלקלו מה לי חולין או מוקדשין אבל לרבינ' לא א"ש דלדידיה לא מיתוקמ' מתני' כ"א בבדיקה כמ"ש ואינהו ס"ל דלא בעי למיבדקיה הלכך לא אתי מתני' שפיר ואין לתרץ כיון דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן א"כ היכי ס"ד דקאי אאינן מומחין הא אמרינן דהני מומחין הן דזה אינו דפשיט' דגבי חש"ו אין לומר רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן דלאו בני דיעה נינהו ודוק' בבן דעת אמרינן אם אית' דלאו מומחה הוא לא הוי מצוי אצל שחיטה אבל לא בחש"ו וא"כ קאמר התנ' חוץ מחש"ו דלא סמכינן ארוב מצוין ואפי' דעבד פסולה ודוק: דף ה' ע"ב ד"ה ר"ג וב"ד פ"ה ר"ג בנו של ר"י הנשיא ומיהו קשה דא"כ וכו' תחילה אכתוב מה שנלע"ד לרש"י ז"ל לפרש כך כי מלבד קושיית התו' נלע"ד דק' ליה דאי ס"ד דר"ג דיבנה שהיה קודם ר"מ הרבה שהרי היה חבריהם של ר"א ור"י שהם רבותיו של ר"ע שהוא רבו של ר"מ א"כ גזר ר"ג על השחיטה ור"מ אחריו על היין נסך א"כ סתם מתני' דהכל שוחטין דלא כר"מ שהרי ר"מ ור"ג קיימי בחדא שיטת' ור"מ הוסיף על ר"ג א"כ זהו סותר הכלל דכל סתם מתני' ר"ע הוא כדאית' בהנחנקין דף פ"ו וכדאמרינן בכל דוכתי אם לא היכ' דמפרש תלמוד' דהא סתמ' דלא כר"מ כגון ריש פ' המדיר וכיוצ' ע"כ נראה לרש"י דנמנו פי' אחר משנתינו כמ"ש בהדי' ולשון נמנו משמע קצת נמי כן דמשמע דנמנו לבטל מה שהיה שנוי במשנה בפי' מפי קדמונים ולכן הוצרך למנין לבטל היתר הקדמונים ולכן לא קאמר סתמ' ר"ג גזר כדקאמר אצל ר"מ לקמן אלא ש"מ גזר הוא שייך שלא נשנה בפי' להתיר אלא שלא נאסר והוא גזר אבל נמנה הוא על דבר שיצ' מפי ב"ד בפי' להתיר והוא נמנה לבטל דוגמ' לדבר בכל דוכת' דדבר שבמנין צריך מנין אחר ה"נ לאסור מה שהותר בפי'

כדאמרינן נמי בגיטין בהניזקין ר' הושיב ב"ד ונמנו שהיה ג"כ לבטל מה שתקנו ב"דשלפניו אבל אי ר"ג דיבנה הוא הרי לא נשנה המשנה לפניו ומה שהקשו דבכל דוכתי קרי ליה ר"ג ברבי לע"ד מצינו דוגמת זה כע"ז דף ל"ו ול"ז דקאמר שמן ר' יהודה הנשי' וב"ד נמנו עליו והתירוהו ואח"כ אמר נמי ור"י הנשי' היכי מצי למשר' כו' והוא ר' יהודה הנשי' בנו של ר"ג בר ר' כדפי' רש"י והתוס' שם ואח"כ גבי גט אמרינן אמר ר"א בריה דר"ח ב"א רבי יהודה הנשי' בנו של ר"ג כו' הכי גריס רש"י שם במתני' דף ל"ה והבי' ראיה שר' יהודה הנשי' המוזכר בגמ' הוא ר"י בנו של ר"ג ב"ר וא"כ קשה למה הזכירו סתם כיון שבמקום אחר מזכירו בשם אביו ועוד שראוי לזוכרו בשם אביו כיון דאיכ' רבי דאיקרי ר"י הנשי' כדאמר פ"ב דקידושין היינו ר' היינו ר"י הנשי' בשלמ' בכולי תלמוד' לא מצינו שקורא לר' יהודה זה כ"א ר' יהודה נשיאה שהוא לישנ' דאמוראי כמ"ש התוס' שם שהיה בימי אמוראים וא"כ מוכח דלאו ר' הוא אבל כאן שקור' אותו ר"י הנשי' שהוא לשון התנאים ה"ל לקרותו בשם אביו כי היכי דלא נטעה לכך נראה דהנך תנאי או אמוראי שהיו בימיו ועדיין היה בחיים היה קורין אותו סתם דכיון שהיה בימיהם למה להם לקרותו בשם אביו דידוע הוא דממנו מדברים והלכך התם רב ושמואל שהיו בימיו דהא ר"י נשיאה היה בימי ר' יוחנן כדאמרינן במסכת נידה דף נ"ב אזל ר' יוחנן אמרה קמיה דר"י נשיאה שדר בלשת ואפקוה וכן בברכות דף מ"ד ואמר ליה ר"י לרבי נשיאה ושדר ר"י נשיאה ובכמה דוכתי וא"כ רב ושמואל שהיה ר"י בימיהם ע"כ גם ר"י נשיאה היה בימיהם דאין לומר שהיה אחריהם שהרי הקשה שמואל לרב מר"י הנשי' ולכן קראו אותו סתם כאלו אמרו הנשי' שלנו ר' יהודה אבל ר"א בנו של ר"ח בר אבא היה אחריו וצריך לקרותו בשם אביו שלא נטעה וא"כ ה"נ בר קפר' דהוא מריה דשמעת' והוא היה בימי ר"ג בר רבי שהרי בר קפר' היה מב"ד של ר' ואיכ' למימר שהיה ר"ג עדיין בחיי' כדאמר להא שמעתת' ולכן אמר לתלמידיו סתם ר"ג נמנה ואסרה וידעו תלמידיו שעליו היה מדבר.

ואע"ג דבריש פרק מי שמת אמרינן אמר שמואל זו דברי ר"ג בר ר' אע"ג דשמואל היה בימיו דהא שמואל היה בימי רבי כדאמרינן פ' הפועלים שמואל ירחינאי אסי' דר' הוי ופירש"י דהוא שמואל דכולי תלמוד' ונראה לע"ד שמזה הוציא הרמב"ם ז"ל בהקדמה לספר היד דשמואל היה מב"ד של ר' וכתב עליו הראב"ד דזה לא היה ונלע"ד שזה ראייתו וא"כ ר"ג ב"ר היה בימיו שמלך אחר ר' וכן יש להקשות על ר' יוחנן שהיה ג"כ בימיו כדאמרינן פרק כל הבשר דף ק"ו אמר ר' יוחנן שאלתי את ר"ג ב"ר ואוכל טהרות י"ל דמ"מ מימרות אלו אמרו אחר מותו ולכן הוצרכו לקרותו ר' דלא נטעה כיון שמת כבר.

ומה שהקשו ועוד תימ' דגזר ר"מ על סתם יינם ולא גזר על השחיטה דהו' דאוריית' וכו' לא ידעתי מהו התימ' כי י"ל שלא היו מצויין כ"כ בשחיטת כותים דנגזר רוב' משום מעוט' דלא היו מצוין בלאו הכי לאכול משחיטתן אפי' מן הכשרים שבהם ומלת' דלא שכיח' לא גזר ובימי ר"ג שהיו מצוין גם בשחיטתן גזר נמי אשחיטתן.

ועוד דאפשר דבימי ר"מ הוי ס"ל דאע"ג דאחזוק כיון דלא כתיב' לא סמכינן עלייהו א"כ לא היו אוכלין משחיטתן כ"א בישראל עומד על גביו וזה לחוד לא היה מצוי אבל בימי

ר"ג הוו ס"ל דכיון דאחזוק אחזוק והיו אוכלין משחיטתן וקונין מהן בשר אפילו באין ישראל עע"ג ע"י בדיקה דכזית בשר ולכן גזר עליהם ומה שהקשו על רש"י בעירובין ליישב שם אם יגזור השם בחיים: דף ו' ע"ב ד"ה התם נמי מורי' ואמרה בר בי רב פ"ה כו' ולשון דמורי' לא משמע כן דמשמע דמורה היתר לעצמה כו' ולעד"נ דכל חליפין מסתמ' גזל הוא דשמא מה שהניחה תחתיו אינו טוב כ"כ כמו מה שנטלה דפשיט' שא"א לצמצם שיהיו שוין ממש במדתם ובמשקלם או בתוארם דפת אחד חשוב מחבירו או משום שהסולת נקיה יותר או מצד הלישה ושאר דברים וא"כ כל חלופים ספק גזל הם שמא אינו טוב כראשון או אפילו לפעמים ודאי גזל שיודעת שהוא טוב משלה ואפ"ה מחלפת וא"כ צריכה הוראת היתר דאע"ג דאני לוקחת טוב משלי מ"מ ליכול חמימא ולזה קאמר ר' יוסי אין אנו אחראין לרמאים כיון דבאמת גם היא יודעת שהוא ספק גזל ולפעמים ודאי גזל ואפ"ה מחלפת אלא דמוריא היתרא לנפשה ולפיכך אין אנו אחראין דלא היה לה להורות לנפשה כמו שצ"ל גם לפי' התוספות: שם אשת חבר פ"ה טוחנ' וכו' וקשה דהך משנה וכו' נלע"ד לישב אחת אחת דמה שהקשו דהל"ל במסכת דמאי אומר אני דהרבה מצינו דוגמתן בתלמוד שנשנת משנה השייכ' למסכת זו במסכת אחרת כדאשכחן פ"ב דביצה דתנן רחיים של פלפלין טמאים כו' דאין למשנה זו שייכות כ"א במסכת כלים ולא נשנית שם כ"א כאן אגב גררא דרישא דשוחקין פלפלין ברחיים כו' וכן מתני' דגר וגוי שירשו אביהם הרי גר אומר לגוי טול ע"ז וי"נ וכו' ששנינו במסכת דמאי פ"ו והיא שייכא במסכת ע"ז וכיוצא בהן רבו מספר אלא ארחא דתנא הוא למיתני כל הדינים דמיירי בחדא גווני וכן בתוספת' זו יען כי שנה הרבה דינים דחבר ועם הארץ קתני נמי האי דינ' ועוד מאן לימא לן דלא קאי גם אטהרות דכשהיא טהורה אינה נזהרת בנגיעה דלית לה למיחוש שלא תטמא מהם דאין אוכל מטמא אדם הלכך לא תטחון דחיישינן דלמא שכחה ואכלה מיניה אבל כשהיא טמאה אינה נוגעת בהן כלל דאדם מטמא אוכל אלא שרש"י ז"ל פירשה במעשר דס"ל דאכל מילי שנחשד בהן ע"ה קאי ונקט רש"י מעשר דעל' קאי כולי שמעתת' דהכא וכולי מתני' ומתניי' דמייתי קאי כולן אמעשר ולקמן אכתוב עוד מזה בע"ה ומה שהקשו דאין זה גזילה דדבר מועט הוא כו' נלע"ד דרש"י ס"ל דדוקא גבי גבאי צדקה אמרו כן דבזה אין הבעל מקפיד שתתן לצדקה אבל לגנוב משלו וליתן לאחרים אפי' בדבר מועט ואפילו לעכב לעצמה מקפיד שהרי שנינו בב"ב פרק חזקת דאין מקבלין פקדונות מן הנשים ולא חלקו בין דבר מועט למרובה ותדע שהרי שנינו פרק הכותב דס"ל לר"א דבעל משביע אשתו אפי' על פלכ' ועל עיסת' שהוא דבר מועט וע"כ לא נחלקו רבנן עליה אלא משום דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת אבל בהא לא נחלקו דנימא דאינו מקפיד בדבר מועט ומהא ברייתא גופא דמייתי התוס' ז"ל נראה להוכיח כן שהרי ת"ר דלוקחין מן הנשים כלי צמר ביהודה וכלי פשתן בגליל והטעם דשם נותנים הבעלים לנשותיהן למכור דברים אלו ולא חיישינן שמא גנבתם וקתני סיפא גבאי צדקה לוקחין מהן דבר מועט וכו' וא"כ ה"ל למתני מיניה וביה דכל אדם רשאי לקבל דבר מועט דמזה איירי רישא איזה דבר שרי לקנו' מהן ומדשבקיה לכ"ע ונקט גבאי צדקה ש"מ דוקא צדקה: ועוד קשה לי דהא קתני התם בהדיא והבדדין לוקחין מהן שמן וזתים במידה אבל לא במועט ופירש"י דלוקחין מנשותיהן דבר מרובה שאין יכולה לגנוב כ"כ ולמכור בצנעה אבל לא במועט דגנבתו

ויכולה לעשות בצנעה הרי מבואר דקפיד אפי' בדבר מועט וצ"ל דהתוס' ס"ל כאידך פירושא דרש"י שם דבמועט פירשו מעטן ע"ש ומ"מ לפירש"י ע"כ צ"ל כדכתבתי.

ומ"ש דהוא דוחק החילוק שחילק רש"י בין אשת חבר לאשת ע"ה אין בידי להשיג על זה כ"א בעיניהם נראה דוחק אין אני כדאי להכריע סברתם חלילא אך בעניותי לא ידעתי למה הוא דוחק כ"כ כי פשיטא שאינו מצוי שישכח אדם ויתן לאחרים כי אם אדם עשוי לשכח אגב טרדיה לטובתו ולהנאת עצמו כי חשקה נפשו לאכול ומחמת תאותו הוא נחפז ואינו משי' אל לבו ושוכח אבל אין אדם בהול ונחפז בדבר שאינו הנאתו אלא שמהנה אחרים ואצ"ל שהוא עובר עבירה וגוזל פשיטא שאינו בהול ע"ז ופשיטא שאין לדמותן זה לזה וכה"ג לא גזרו והם אמרו בדבר שנראה להם שבא לידי שכחה והם אמרו להיפך בדבר שאינו נראה לחוש לשכחה אלא ש"מ דחשודה ורגילה בהכי לגנוב וליתן לאחרים ומה שהקשו דאיך טוחנת עמה אשת חבר הרי מסייעת ידי עוברי עבירה כדאיתאבהנזקין אני אומר תחלה כי לענ"ד דלרבא פשיטא דיש לתרץ ע"פ קושיא הראשונה שהקשו דליתני במסכת דמאי משמע דס"ל לתוספ' ז"ל דלרש"י ז"ל דלא שייך האי חששא שמא תאכל כ"א במעשר ולא טומאה וא"כ יש לומר דגם רבא מודה לאביי דרוב ע"ה מעשרין הן אלא דלא ניחא ליה לאוקמ' במעש' כמ"ש לקמן ותדע דהא רבא אדרבה הוא מריה דסברא זו פליג עם אביי פרק במה מדליקין דף כ"ד כמו שהקשו התו' בנזקין ופ"ב דכתובות דף כ"ד.

ותירצו דלענין זה נ"ל לרבא להחמיר אבל רש"י ס"ל דגם רבא אינו מחמיר לענין מעשר אלא דלא ניחא ליה לאוקמי' במעשר דא"כ תקשי קושי' התוס' דנהי דמסייע ידי עוברי עבירה ליכא מ"מ ליחוש דילמא משתלי ואכלה כדתני' בבריית' דבזמן שהיא טהורה לא תטחן דלמא משתלי ואכלה אבל אי בטומאה מיירי א"ש דלא חיישינן לאכיל' כמ"ש דהכי ס"ל לתוס' בשיטת רש"י ואפשר דטעם דספק מעשר אם אינו מעושר תאכל איסור דאורייתא אבל טומאה אף אם הוא ודאי טמא בחולין אינו אלא מדרבנן וכ"כ רש"י בהניזקין לענין סיוע דרבא ואפי' למה שכתבתי אני לעיל דגם בטומאה חיישינן לאכילה וכן לאביי דליכא למימר האי שינויא מ"מ נראה דרש"י נשמר מזה שם בהניזקי' שכתב שם ד"ה רישא וסיפא בטומאה וטהרה ובפירות מוכשרים ורישא כל זמן שלא גילגלה אינו אלא טומאת חולין דרבנן ולא גזר בה משום סיוע במקום דרכי שלום ובלבד שלא תאכל.

דלכאורה תמוה מאי ענין אכילה שם שלא נזכרה בכולי מתני' ופשיטא דאסורה באכילה גם מדכתב במקום דרכי שלום מכלל דאיכא דוכת' דליכא דרכי שלום עכ"נ דרש"י נשמר לתרץ קושיא זו דהא בריית' דהכא הובאה גם התם וא"כ קשיא דנהי דמסייע ליכא מ"מ ניחוש לאכילה. ומשני דמיירי מתני' במקום דרכי שלום ושם התירו משום דרכי שלום לסייע ובלבד שתזהר שלא תטעה ותאכל ומפני דרכי שלום סמכו חכמים אזהירותה אם היא רוצה להיזהר והבטיחתה שהיא תטחון ולא תאכל אבל ברייתא מיירי במקום שאין בו משום דרכי שלו' כגון שאינה שכינתה ואין לה עסק עמה והתם לא רצו חכמים לסמוך על זהירותה והלכך אסור' בזמן שהיא טהורה וא"כ א"ש דלאביי ברייתא דהכא מיירי נמי במעשר וליכא משום מסייע דרוב ע"ה כו' ובהניזקין משום אכילה ליכא

כיון דאיכא משום ד"ש לא חששו להכי כמ"ש אבל רבא פליג וס"ל אע"ג דרוב ע"ה מעשרין וליכא משום מסייע מ"מ כיון דבוררת ומגעת איכא למיחש לשכחה ודילמא תאכל איסור דאורייתא דבסיוע אין לחוש דאף אם אינו מעושר אינו כ"א איסור דרבנן שאסרו לסייע משא"כ באכילה אם תאכל תעשה איסור דאורייתא ולכן החמיר רבא טפי.

ועי"ל מה שהקשו לאביי דבהניזקין מיירי דמסייע קצת דרך עראי דהכי משמע לישנ' דמסייע משמע שאשת ע"ה היא עושה עיקר המלאכה אלא שהיא מסייע כדאמרינן פ"ב דסנהדרין רבנן אחושבנייהו סמוך ורועי בקר סיוע סייעו בהדייהו הרי שהם היו העיקר ופ' יש נוחלין מעיקרא כי הוו אאבולי הוה כתבי ואסטרוגי הוי מסייע בהדייהו משמע דבכל דוכתא סיוע בעלמ' והתם לא חשו חכמים לאכילה כיון שאינה עושה המלאכה אבל הכא מיירי שהיה עושה המלאכה כמו אשת ע"ה ואיכא למיחש דמיטרד' בעבידת' ותאכלה ומ"מ לרב' צ"ל כמ"ש לעיל ודוק: שם ד"ה והתיר רבי את בית שאן משמע דאין מעשר נוהג בח"ל ותימא דבפרק עד כמה כו' וא"ל כדפי' הכא בקו' כו' דהכא פ"ק דביצה כו' ונ"ל דרש"י ס"ל דאפשר דאח"כ גזרו בח"ל גם אשאר פירות וירק אבל בימי רבי לא נהגו כ"א בדגן ויצהר כדאשכחן בכמה דוכתי במרובה אמרינן עשינו עצמינו בבבל כא"י לבהמה דקה מכי אתא ר"ג לבבל ופי' רש"י כי ר"ג הרבה ישיבות שם ונתישבו שם הרבה ישראל וכן פ"ק דגיטין לענין גט וא"כ אפשר דגם לענין מעשר ותרומה אפשר דגזרו אח"כ כשנתיישבו הרבה ישראל בח"ל.

ועוד נראה לע"ד למאי דמסקי התוס' בההיא דברכות גבי צלף אירי לענין תרומה א"כ י"ל דבזה התירוץ יישבו רש"י דלא גזרו כ"א בדגן ותירוש ויצהר שהם בא"י דאורייתא זא לענין מעשר אבל לענין תרומה גזרו בכל דבר ולא ידעתי למה לא נקטי התוס' בקיצור לחלק בין תרומה למעשר ונימא דתרומה גזרו אפי' בירק והכא לענין מעשר אירי ואפשר שכוונתם להשוות תלמוד דידן עם הירושלמי שהביאו ראייה ממנו לפירושם: ויש לתמוה מאי ראייה הביאו מפ"ק דביצה מאושפזיכנ' דרבא דה"ל איסורייתא דחרדלא והתם לא קאי לענין מעשר ותרומה כ"א אי שרי לפרוכי ולמיכל מינייהו בי"ט דהא דפריך התם בתר הכי א"כ מצינו תרומה שזכאי בהרמתה וכן נראה התם בע"ז פרק ר"י דאי דראייתם מהכא לא ידעתי מאי ראייה משם דמאן לימא לן דאח"ל קאי דלמא אא"י קאי וה"ק אי שרי למיפרך ולמיכל א"כ היכא דמחייב בתרומה ע"כ מפריש ממנה בי"ט ואנן תנן דאינו זכאי בהרמתה ואין להקשו' דלמא הא דשרי רבא למפרך היינו בח"ל דליכא תרומה אבל בא"י אסור משום תרומה.

דז"א דהא פריך ליה אביי מבריית' דהמולל מלילות מעי"ט כו' ומשני רבא אברייתא דה"ה בי"ט ובריתא פשיטא דלאו אח"ל לבד קאי וא"כ ה"ל לרבא לשנויי דאפי' בי"ט שרי והא דקתני מעי"ט משום דמיירי גם בא"י ואי הוי תני בי"ט לא היה להתנא למינקט דיניה בח"ל דוקא דהתנא אירי מכל מילי ולמה דחיק דאיידי קתני: ועוד נ"ל דאי שרי לפרוכי בי"ט גם הפרשת תרומה שרי דהא אמרינן פרק בתרא דביצה דף ל"ז דהא דאסור להפריש תרומה ה"מ פירי.

דטבילי אתמול אבל פירי דטבילי האידנא כגון עיסה שרי לאפרושי חלה מיניה וכ"כ רש"י פ"ק דביצה דלא גזרו על תרומת עיסה כיון דשרי לגלגלה לכתחילה בי"ט ולכ"ע

היכ' דגלגל בי"ט שרי להפריש וא"כ אי שרי לפרוכי בי"ט ה"ל כגלגול עיסה דהא שרי לכתחילה להניח למחר ולמיפרך א"כ אי פריך בי"ט ה"ל פירי דטבילי האידנא דמאתמול לא טבילי בשבלים ואם כן שרי לאפרושי תרומה מנייהו אפי' בא"י וזה אמת ויציב בלי ספק וא"כ אין ראיה דאח"ל .

קאי ודו"ק: דף ז' ע"ב ד"ה גדולים צדיקים פ"ה דדריש כו' וקשה דא"כ מאי פריך וכו' נלע"ד דנשמר רש"י ז"ל מזה דכתב ודלמא לקיומא ברכת' דאליהו דלא סגי דלא תתקיים דכתיב בהו בצדיקים ותגזור אומר ולאו משום אלישע היה פי' לדבריו כיון דלא סגי דלא תתקיים א"כ היה מוכרח לחיות מיד דלא הוה אפשר שיטרח בו במותו כמו שטרח בחייו ולא סגי באופן אחר משא"כ בחייו הוי סגי לקיימא ברכתא דאליהו ע"י תפילתו כיון שאין הענין אלא שתתקיים הגזירה ולא היתה הגזירה שיחיה שלא בטורח דוקא אבל אי משום זכות אלישע היה א"א לומר כן כיון דבחייו היה אלישע חפץ מאוד להחיותו ולא היה כח בזכותו כ"א בטרחא גדולה א"כ במותו אם לא היה גדול יותר מבחייו אעפ"י שהיה חפץ שיחיה הרשע שלא ישכב אצלו אין כח בזכותו להחיותו מיד שהרי בחייו ג"כ היה חפץ ולא עלתה בידו ולא היה כח בזכותו להחיותו בנגיעה ולמה במותו גרם זכותו שנתמלא רצונו ואפי' תאמר דבחייו ג"כ אפשר שהיה כח בזכותו להחיותו בנגיעה אלא כיון שהיה אפשר בתפילה לא רצה הקב"ה כ"א בתפילה אע"פ שיש כח בלא תפילה משא"כ במותו דא"א מוכרח הוא בנגיעה מ"מ לענ"ד לא קשיא כלום דאה"נ דזהו גדולים צדיקים כמותם כו' שזוכי' לעשות בלא טרחא ובחייהם צריך טרחא כמ"ש רש"י גבי ר' פנחס ב"י ד"ה בחייהן של צדיקים נותן הקב"ה לבו למלאות תאותן כו' וא"כ גדולים צדיקים קאי לענין מילוי רצונם שהב"ה ממלא רצונם במותם יותר מבחייהם תיתי מהי תיתי אי משום אפשר או משום זכות מ"מ ממלא רצונם במותם מה שאינו רוצה לעשות בחייהם וזהו שאמר רבי אם בחייו זכה ר"פ שמלא הקב"ה תאותו שלא היה חפץ להיות בלא תפילה וטרחא במותו עאכ"ו שימלא הקב"ה חפצו וק"ל: דף ה' ע"ב ד"ה והלכתא אפי' בצונן עד ולא כפי' הקונטרס דפי' דאבשר קאי כו' לע"ד תימא איך אפשר לפרשאסכין דהא ע"כ סכין ששחט מיירי שהודח כבר מן הדם היה טופח עליו מן השחיטה דאל"כ למ"ד לא בעי הדחה איח"ד לחתוך בסכין מלא דם בשר בלא הדחה אפי' אם ידיח שר אח"כ אסור לסמוך על אותה הדחה שהרי משנה שלימה שנינו פ' כל הבשר צורר אדם בשר וגבינה כו' ובלבד שלא יגעו זא"ז ופריך וכי נוגעים זה בזה מאי הוי אמר אביי נהי דופה לא בעי הדחה מיהו בעי אלמא שני דברים האסורים אסור ליגע זה בזה ואפי' אם ידיח אח"כ א"כ היכי שרי בלא הדחה ואפי' אם היה הדם יבש עליו אין נראה שיתיר שום מזלא הדחה כי אי אפשר שהצונן אינו לח קצת ומלחלח הדם אין לתרץ דמיירי בבשר חי דלעולם דרכם להדיחו ודאי ידיהו כמ"ש קצת הפוסקים גבי סכין של מנקרי הבשר דדוחק הוא לפרש דצונן מיירי בבשר חי דדרכו בהדחה ולא במבושל לא בשאר צונן עכ"נ לרש"י ז"ל דמיירי שהסכין הודח כבר מרוב הדם שהיה עליו או נתקנח ועתה הוא נקי אלא שאסור תוך בו משום דבלע דם ופלט השתא דס"ל ב"ה רותח ובלע ופי' התם בהדיא ובצונן פליגי אי אגב דוחקא דסכינ' פליט קצת ובעי הצונן הדחה והדחה דסכין פשיטא דלא מהני שלא תיט מחמת דוחקא ונראה מדברי רש"י דגריס בעי הדחה א' בהדיא שם ואע"ג דר"י תקנת' דסכין קמ"ל מיהו צונן בעי הדחה

פירושו אצונן כיון דמוכרח לפרש כך כמ"ש וכיוצא בזה פי' התוס' עצמן: דף י' ע"ב ד"ה ודלמא אדנפיק ואתי בציר ליה כו' אוק' תינח היכא דליכא ריעותא כו' עד ומיהו קשה דהך מלתא דמיא וכו' לע"ד דלפי' רש"י שפי' דקושית התלמוד היא דלמא אדנפיק ואתי בציר שיעוריה ונמצא שלא היה גע בשעת הסגר ואין הסגירו הסגר א"ש דאין קושיית התלמו' מן אותן שנכנסו בימי הסגר דלא מטהרינן להו כדפי' התוס' וי"ל דזה גזירת הכתוב הוא דמשנסגר ונפלט עליו שם טומאה טמא הבית שבע' ימים אפי' אם יחסר בתוך כך כיון שבשעת הגר היה כשיעור כמו שאר טומאות כגון טמא מת טמא ז' מנגע וכמו נדה דברואה יום א' מטמאה ז' אפי' לא תראה כלל ה"נ טמא ז' משנסגר ומה שהקשו הא תינח היכא דכא ריעות' וכו' לא קשיא לפי' רש"י ג"כ א' די"ל נמי כפיתם דה"נ איכא ריעותא גדולה דאע"ג דאשתכח דחסר בסוף ז לא אמרינן דאתרע החזקה ונימא דלמפרע לא היה ההסגר הסגר כלל ולא נטמא הבית כלל דבשע' ההסגר היה ג"כ חסר ש"מ דאוקמינן אחזקה אפי' במקום ריעותא וכיון דהכי הוא לא קשיא קושיא האחרונה.

די"ל כיון דבשעת ההסגר אוקמינן אחזקה א"כ הוי כאלו ראינו בעיני' שהוא כשאור בשעת הסגר ונחלט עליו טומאה גמורה וא"כ הנכנס בתוך ז' ליכא לאוקמ' לגברא בחזקת טהרה שהרי נטמא ודאי בשעה שנכנס אפי' אם הוא חסר עתה בשעת הכנסה כיון שנטמא הבית ודאי מטמא ונחלט עליו טומאה: אין להקשות דגבי בית נימא דאוקי לבית אחזקתיה שרה בחזקת טהרה וא"כ נימא שהיה חסר בשעת הסגר זה זנו דבית ודאי יצא מחזקתו כיון שראינו השיעור קודם שיצא כהן מן הבית אלא שנאמר שחסר אח"כ בהא ודאי מוקמינן לגע אחזקתיה ולעד"נ ברור שהוא כמ"ש שהבית טמא ודאי אי' אם ברור שנאסר תוך ז' ואיפרקא הקושיא שפיר ודוק: דף יב ד"ה ותיבעי לך מעשה כל הסוגיא פ"ה דדבור גם מעשה חשיב מעשה כו' ולעד"נ דאין כוונת רש"י ז"ל דדיבור עושה כלום אלא כוונתו כיון דמחשבה ומעשה הכר בכל מקום קאי אדבר שצריך כוונה כגון קדשים ולי להורידו לטומאה ולענין כי יותן א"כ מחשבה פירושו הכוונה שצריך לכוין חשב עליה במחשבה לבד ומעשה פירושו שהכוונה שצריך עשה עליה מעשה ולכוונת כוונה זו עשה מעש' זה וא"כ קשיא ליה מנא ידעינן שחשב כוונה זו או שעשה המעשה לכוונה זו דלמא לאקראי בעלמ' ולכן פי' דמפרש בהדיא כוונתו הן אם מכוון במחשבה לבד או עשה אותה במעשה א"כ הדבור אין בו צורך שעבורו יהיה נקרא מעשה כי ודאי בלא דבור נמי חשיב מעשה ואין צורך בדבור כ"א הוראה שעשה המעשה בכוונה זו לא לצורך דבר אחר וה"ה אם יש הוכחה ברורה אחרת שלא עשה מעשה זה כ"א לצורך כוונה זו אהני ג"כ שהרי כתב ד"ה ויש להם מעשה כגון זה שמעשיהם מוכיחים דלשם כלי נתכוונו וגם הם אומרים כן כו' הרי מוכח דגם הוכחה אחרת מהני' דאל"כ כיון שכתב שהם אומרים כן למה לי הוכחה זו כלל כיון שאינה מעלה ולא מורדת אלא ש"מ דכל חדא מהני אלא שכתב לרווחא דמלתא שיש שניהם ולא כתב רש"י אמירה כ"א בעולה ובהכשר דגם ליכא הוכחה גמורה בשום מעשה כ"א ע"י דבור משא"כ באלון וברמון מועיל מעשה לחוד ולא כתב רש"י דגם הם אומרים אלא לרווח' דמוכח מלישנ' דמתני' דתנן למוד עפר ומנא ידעינן דמכוונים לעפר דנהי דלכלי ודאי מכוונים מ"מ למדידת עפר לא ידעינן וכמו שהקשו התו' לפירושם אלא ש"מ שהם אומרים כן וכן משמע

מדבריו לקמן גבי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו לפי ראות עינינו אבל אם אנו יודעים בברור אם עשה זה לשם מחשבה זו מבואר בדבריו דמחשבתו ניכרת וכו' מקרי שאין אנו יודעים בברור אם עשה זה לשום כוונה זו אלא לפי ראות עינינו נראה כן אבל אם היה א"א לפרש מעשיהם בע"א לא קא מבעי' ליה דודאי נקר' מעשה מעלי' ולפי מה שפי' התו' ז"ל דבריו דבעינן דוק' דבור עם המעשה אפי' לא היה אפשר לפרש בע"א לאו מעשה הוא כמ"ש בהדי' בקושי' האחרונה עליו וכן מחשבה אין פירושו שהדבור נקר' מחשבה אלא הדבור מורה שהוא מחשב כוונה זו ובזה נתרץ כל הקושיות דמה שהקשו דאת"ל שתלוי באמירה כמו במעשה א"כ היכי קתני יש להן מעשה ואין ל"מ ה"נ הוי מ"ל יש להם מחשבה דהיינו עם המעשה ואין להם מעשה גריד' ולפי דברינו אין מקום לקושי' זו שאין הדיבור מעלה ולא מוריד למעשה כלל שאינו כ"א הוראה על המעשה וא"כ היכי ליתני יש להם מחשבה דא"כ לא נזכר המעשה אבל בכלל מעשה כיון דקתני יש להם מעשה שפירושו שעשו הכוונה במעשה א"כ ע"כ ידעינן או בדיבור או בהוכחה אחרת שעשו המעשה לכוונה זו שהרי פירושו אין להם מחשבה אם כוונו במחשבה אבל אם כוונו במעשה מהני וכיון שאנו מחליטים שכוונו במעשה זה לשם כך ע"כ ידעינן כן א"כ כיון דקתני מעשה אין צורך להזכיר כיון דידעינן באיזה אופן שיהיה שהוא עושה לשם כוונה זו אבל בכלל דבור לא נזכרה המעשה וכ"ש בכלל המחשבה לשיטתינו שאין פירושו דבור אלא הדבור מורה על המחשבה וכן צ"ל ע"כ לפי' התוספות מה דתנן אין להם מחשבה ע"כ מיירי דידעינן שהוא מחשב כוונה זו דאל"כ גם בגדול אי לא ידעינן מחשבתו לא מהני וא"כ מנא ידעינן אלא ע"כ מיירי בדבור שמפרש מחשבתו ואע"פ שלא נזכר הדבור אלא אין צורך לזכרו כמ"ש וכן מעש' ע"כ פירושו עם המחשבה שכוונו לכך ואע"פ שלא הוזכר אלא ע"כ צ"ל דקאי על הכוונה מעשה הכוונה במעשה דמוכח מן המעשה הוא מכוון כך וא"כ מה לי ע"י הוכחה או ע"י דבור דהדבור נמי אינו אלא הוכחה ולא עוד אלא אפי' אם היינו מפרשי' דכוונת רש"י דדוק' בדבור הוה הוראה שעושה בכוונה ולא בשום מעשה אחר דכל מעשה אפשר לפרש שעושה לכוונה אחרת ג"כ לא קשי' כיון דתני שעושה המעשה לכוונה זו א"כ ע"כ מיירי דמפרש כן דאל"כ מנא ידעינן כיון דכל מעשה אפשר לפרש לכוונה אחרת אבל במחשבה לא נזכר המעשה אבל האמת יורה דרכו דלרש"י מהני כל הוכחה ברורה אפי' בלא דבור כמ"ש ומה שהקשו דלקמן הל"ל כגון שחקקו סתם הנה מלבד תירוצם איפרק בדברינו נמי דמוכח מדברי רש"י ד"ה שיש להן מעשה דחקיקה הוי הוכחה גמורה דלא נתכוונו לשום ד"א כיון שראינו שהוציאו האוכל ומדדו בהן עפר ודאי לכוונה זו עשו כמ"ש התו' וגם רש"י מודה בזה כמ"ש לעיל.

ומה שהקשו דלקמן קתני אע"פ שנתכוונו לכך והרי יש מעשה ודבור נלע"ד דלשיטת רש"י ס"ל לתלמוד' דע"כ סיפא אריש' קאי שהעלו' בתחילה מפני הכנימהואח"כ ירד טל ונתכוין לכך דאל"כ מאי קמ"ל רישא אטו לא ידעינן דבעינן דניח' ליה וכל מסכת' מכשירים מלא מזה וכן סיפא דקתני ואם נתכוין לכך פשיט' אלא ע"כ עיקר מלתא משום הא תנן שהעלום בתחילה מפני הכנימה ונתכוין אח"כ לטל אע"פ שבתחילה לא העלה משום כך ואע"ג דרש"י כתב ואם נתכוין בין בשעת העלאה כו' האמת נקט אבל כוונת התנא אינה אלא לרבות' זו וכן סיפ' קאי אכנימה כדפי' רש"י בהדי' א"כ מוכח במתני'

דאאחר העלאה קאי דזה עיקר כוונתם כמ"ש: ועוד אפי' אם מציעתא דקתני ואם נתכוין לכך קאי גם אבשעת העלאה כדמשמע פשטא דלישניה דרש"י מ"מ סיפא דקתני העלום קאי אריש' ר"ל דבריש' העלום מפני הכנימה כו' וקאמר ואם הך העלאה ע"י חרש שוטה וקטן היתה דאי לאו אריש' א"כ ע"כ אמציעת' קאי דקתני ואם נתכוין וה"ק העלום בכוונה זו חש"ו דהא ע"כ או אריש' או אמצעית' קאי וא"כ היכי קתני אע"פ שנתכוין הא אכוונה קאי אלא ש"מ אריש' קאי דהעלום מפני הכנימה א"כ ע"כ אח"כ מיירי וכן מבואר בדברי רש"י שם ד"ה העלום חש"ו ובדבור שאחריו ואם נפרש דאתרווייהו קאי העלום מפני כנימה ואע"פ וכו' הוא מלת' אחרית' ולא זו אף זו קתני ה"ל למתני או אע"פ וקושי' האחרונה כבר אתישבה דודאי גם לרש"י הוכחה נמי מהני ולא נקט דבור אלא שזה הוא פשיט' הוראה אבל שאר הוכחה צריכה שתהיה ברור' שא"א לפרש' בע"א וא"כ קמבעי' ליה אם לפי ראות מכוין לזה אלא שיש לפרשו בע"א נמי מהו כיון שלפי ראות עינים נוטה לזה יותר דוגמת פי' התו' ומבואר כן ברש"י כמ"ש: דף יג מנין למתעסק פ"ה וכו' עיין לקמן שם ישבתי דברי רש"י דלא בעו רבנן חתיכת סימנים: ע"ב ד"ה בין בראש הספינה פ"ה אע"ג דאמרינן וכו' נלע"ד לחלק בין תוך הספינה דאין הכל יודעים שאין לו מקום שם לשחוט דהא משמע מן הברייתות דלקמן דגם בספינה פעמים שיש מקום לשחוט מדקתני היה מהלך בספינה ואין לו מקום לשחוט משמע דלפעמים אית ליה וא"כ אית לידי חשד אבל בראש הספינה שהוא מקום מגולה והכל יודעים שאין לו מקום שרי.

ועי"ל דבתוך הספינה כיון שהוא למטה סמוך לקרקעית הספינה לא חייש ללכלוך הספינה מבחוץ דהמים וגלי הים ישטפוהו אבל בראש הספינה חייש ללכלוך הספינה אפי' מבחוץ וכן משמע מפירש"י ז"ל במתני' סוף פ"ב דתנן ובספינה שוחט ע"ג כלים ופירש"י והדם שותת ויורד לים שלא ילכלך את הספינה ולכאורה כוונתו דשוחט חוץ לספינתו ע"ג כלים דאי בתוך הספינה הרי ירד לקרקעי' הספינה וילכלך ומה לי שירד מן גב הכלים או מידו אלא ש"מ ששחט חוץ לספינה אלא שירא שמא ילכלך דופני הספינה ולכן שוחט ע"ג כלים כדי שיזוב מע"ג הכלי לתוך הים רחוק מהספינה הרי שגם מבחוץ חיישינן ללכלוך אלא דברייתא מפרש דאם אין לו כלים לשחוט ע"ג שוחט על דופני הספינה דע"כ צ"ל כן דאל"כ למה שונה במשנה מאי דלא תני בבריית' וכן איפכא אלא ש"מ מאי דשייר במתני' פי' בבריית' וכיון שכן נוכל לומר דבדופני הספינה למטה לא יתלכלך ג"כ דישטפוהו המים אלא דבמתניתין תנן שטוב יותר ע"ג כלים שאז לא יתלכלך כלל ובבריית' מפרש דאם אין לו כלים ישחט על דופני הספינה ולא בתוך הים שכיון שגם שם לא יתלכלך לא יאמרו שמחמת לכלוך עשה אבל בראש יאמרו שמשום לכלוך עשה ודחקו לרש"י מדקתני בראש הספינה במתני' ובריית' דלקמן גם שלא נזכר שישחוט על דופני הספינה דוקא כדלקמן: דף טו ע"ב ד"ה כגון שקצץ לו דלעת פ"ה מדנקט קוצץ כו' דא"כ מאי איריא כו' ורש"י ז"ל ס"ל דאה"נ דבלא בישול אסור אלא נקט מבשל משום דקאי אדרב דאמר שוחט אסור ומבשל מותר אמר איהו דמשכחת לה איפכא אבל ה"ה בלא בישול נמי אסור ועי"ל דבלא בישול אין דרך ליתן לחולה דקשי' הם לחולה כדמוכח ריש הנודר מן הירק וע"י בישול אפשר דנותנים לו ואע"ג דהיה אפשר למינקט פירי מחובר אחרת נותנים לחולה ניחא ליה למנקט דלעת משום מבשל

דומיא דרב: דף ז ע"ב ד"ה תלוש ולבסוף חיברו תימא מאי קמבעיא ליה וכו' עד אבל קשה כו'.

לע"ד לא ידעתי מאי קשיא קמבעיא ליה דלמא מתני' מיירי נמי דלא מבטל ליה דהא א"כ איכא כמה מילי דשייך בהו למימר דלא מבטל ליה דאל"כ היכי תני תנא בבריית' דמחובר לקרקע שחיטתו כשירה ומפרש כגון סכין ואו ליכא מידי אחרינ' אלא סכין כללא דריש' לאתויי מאי אלא ש"מ דאיכא כמה מילי: ונראה ברור דכל דבר בעולם אם לא בטלו בפי' הוי כסכין אלא דסכין סתמא לא מבטל ליה וכ"כ הרא"ש ז"ל דתלוש ולבסוף חיברו לא שרי אלא בשלא בטלים הרי דבכל תלוש ולבסוף חברו כתב חלוק זה וא"כ מתני' בלא בטלו וקא מבעי' ליה לבא דר' ואין להקשות דמ"מ אמאי לא פשיט ממתני' י"ל דבמת' לא מפורש דאיירי כלל במחובר אלא דתלמוד דמיירי במחו' מדקשיא מתני' אברייתא דקתני דאפי' לכתחילה שוחט אבל ממתני' גופא ע"כ לא מוכח מידי דאל"כ למה לא פריך לעיל בקוצר צור לכתחילה אמאי לא אלא ע"כ יש שום טעם לאסור אפילו בתלוש לכתחילה ותדע דאל"כ מאי קמ"ל בברי' דשוחטים בתלוש לכתחלה ואפי' אין שום טעם מ"מ ניחא ליה למפשט מברייתא דקתני בהדי' במחובר לקרקע וכו' וכדמשני שאני סכין כו' איפרקא גם מתני': ואין להקשות דמוכח דבסתמא לא מוקמינן בלא בטלו דאל"כ ל"ל דפרושי קא מפרש לישני דמיירי בשלא בטלו אלא ש"מ י לא דמפרש לא הוי מוקמינן בלא בטלו י"ל דברייתא מוכרו לומר דמפרש דווקא דאל"כ בבא דסיפ' למה לי דפשיט' דסכי סתמא לא מבטל ליה כדכתב רש"י ז"ל דודאי לא מבטל ליה וו ולכן משני דפרושי מפרש לה אבל מתני' איכא לאוקמ' בלא בטלו: דף יז ד"ה ר"ע סבר בשר תאוה לא איתס' כלל תימא וכו' עד ומיהו אלמלא דקשיא להו לדידי לא הוי קשיא דלישנא דלא בא הכתוב דכ"מ משמע דלא בא הכתוב לדרשא זו אלא לדרשא זו כדדייק בב"ק לריש פרק הניזקין גבי לא בא הכתוב אלא לגבות לנזקין כו' אבל מאחר דקשיא להו איני כדי לחלוק ונלע"ד דלשיטת רש"י ז"ל א"ש דבשר תאוה לא הוי אתי האי קרא אי לאו קרא דפתח א"ה כמו שכתבתי וע"כ לא דריש מפתח א"ה כמ"ש מדכתיב אשר ישחט שור או כבש ואל פתח אהל מועד וגו' ואי האי קרא בבשר תאוה מיירי האי אשר שחט אשר ינחר מ"ל כדפריך לקמן דליכא לשנוייא נחירתו זו שיטתו מדכתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב משמע דמיירי בשחיטה הראויה בפנים דהכי דייק ביומא ריש פרק שני שעירים ובזבחים בשחוטי חוץ דאינו חייב אלא על הראוי לבא בפנים מדכתיב ואל פתח אהל מועד הראוי לבא בפנים וכו' ופשיטא דלר"ע אי הוה ס"ל דבשר תאוה אסור אף נחירה אסור כיון דהטעם דאסור משום דלא הקריבו שלמים א"כ היה לו לשוחטו בפנים וה"ל למכתב אשר ינחר ואל פתח אהל מועד לא הביאו לשחוט אבל להקריב למה עשה בחולין היה לו לעשות בקדשים ולהקריבו: ועי"ל דגם לשיטת התו' א"ש דס"ל לתלמודא דכי ירחק ממך המקום אין ענייני לשחיטה כלל דמה ענין לשחוט משום כי ירחק ואע"ג דרש"י פי' דבא להזהיר בשחיטה כשיכנס לארץ ומשמע מדבריו דבא ליישב קושיא זו דנקטיה קרא לסימ' והוי כי ירחק ר"ל כשתכנס לארץ שאז ירחק המשכן מכם מ"מ מה ענין הרחק מקום מן המשכן לכאן ה"ל למימר כי תבואו אל הארץ כמו בכל דוכתא אלא ע"כ צ"ל דר' דריש לחולין בעזרה בריחוק מקום אתה זובח וכו' אלא דיני שחיטה ג"כ מדכתיב וזבחת והל"ל כי ירחק ממך ואכלת מבקר שהרי עיקר

דרשא דאיסור אכילת חולין בעזרה בריחוק מקום אתה זובח וכו' נפקא אכילה ואי אתה זובח ואוכל בקירוב מקום כדדרשינן בקידושין דף נ"ז וכמ"ש רש"י בהדיא בפסחיסדף כ"ט ד"ה ומשני וממילא כיון דאיתסר באכילה ש"מ נמי דאסור לזבוח מבפנים ונראה להביא ראיה דר' עקיבא אית ליה חולין שנשחטו בעזרה דאוריית' מהתם דף כ"ב דקאמר לר' אבהו לימא כתנאי ומשני דגם ר"א ס"ל דלא תאכלו אחד איסור אכילה וא' איסור הנאה משמע וכו' וא"כ ל"ל דגם ר"ע ס"ל דלא תאכלו א' איסור אכילה וא' איסור הנאה משמע וכו' וא"כ צ"ל ע"כ דלכלב תשליכון אותו דריש לחולין בעזרה דלחמץ בפסח ולשור הנסקל לא צריך כיון דאיסור הנאה בלאו הכי משמע כדאית' התם מבואר בכולה סוגי' ולא עוד אלא אפי' למאי דס"ד דלר"ע איסור הנאה לא משמע מ"מ מוכח דחולין בעזרה דאוריית' דאל"ה מנ"ל לר"ע דיעשה למלאכה לטומאה ולטהרה דלמא להתיר הנאה דס"ד לאסור מאותו כדאמרינן גבי חמץ בפסח ושור הנסקל התם לר"י דס"ל דלא יאכל הנאה לא משמע ואתא אותו לאוסר' בהנאה וא"כ איצטרך יעשה לכל מלאכה אלא ש"מ דס"ל חולין בעזרה דאוריית' ואתי אותו לחולין בעזרה ולא לאינך מילי כדמוכח התם בסוגי' דלר"י דממעט שור הנסקל וחמץ לאו דאוריית' ומנ"ל דלמא דאוריית' וממעט הכל כמ"ש התלמוד בהדי' אותו אתה משליכו וא"א משליך כל האיסורים שבתורה אלא ש"מ אי דאוריית' מוקמינן לחולין לבדו ולא לאינך כיון דאכילה כתיב בהדי' למה נאסר בהנאה אבל חולין לא כתיב בה אכילה בהדי' כמ"ש רש"י שם א"כ מוכח דס"ל לר"ע חולין בעזרה דאוריית' וא"כ ע"כ לא מיירי קרא בבעלי מומין שהרי בקירוב מקום שאי אתה זובח מיירי בתמימי' כדאית' בקדושים דכתיב ושחטו ושחט אותו ושחט אותו ג"פ ופי' רש"י וכן התו' שם בחד לישנ' דחד לבעלי מומין וחד לחיה וחד לעופות וא"כ קרא דכי ירחק מיירי בתמימים דאל"כ חד ושחט מיותר כיון דמוכח דקרא דכי ירחק בבעלי מומין מיירי כקושיי' התו' וכיון דמיירי בתמימים ש"מ דהיתר נחיר' אתמימים קאי: דף יח ד"ה וכמה פגימת המזבח וא"ת ומיהו קשה וכו' ולא ידעתי מאי קשי' דודאי בפגימ' קטנה מקרי נמי שלימה וכמ"ש התו' ז"ל דבור שלפני זה דתמי' לא משמע בלא פגימה א"כ י"ל דה"ה שלימה אלא דמזבח גמ' גמירא לה שיהיו שלימות ממש בלא פגם דע"כ שלש פגימות דקחשיב גמיר ליה מרבי' הכי דהא ליכא קרא בהו וה"ה מזבח נמי והא דלא חשיב פגימת המזבח כדהקשו התו' לעיל כיון דלא בהדי' כתיב דשלימו' לא משמע בלא פגם י"ל דפשוט הוא לכל ולא קא חשיב אלא מה שנראה לו חדוש שלא היה ידוע לכל תדע מדתלי להו בה דקאמר וכלן פגימתן כפגימת המזבח מכלל דמזבח פשוט הוא דאל"כ תלי לא תני' בלא תני' אלא ש"מ כדכתיבנ' ועוד י"ל דמיירי בקדשים ממש לא במכשירי קדשים ואע"ג דסכין נמי מכשיר הוא י"ל דבלאו הכי משני שפיר וק"ל: ע"ב ד"ה או דלמא פגע ולא נגע פ"ה שחט למטה וכו' דא"כ הל"ל תיקו לענ"ד לשיטת רש"י ז"ל הוי האי אתמר פשיטות' לבעי' הכי מדפליג ר"פ משמיה דרבא ואומר שייר בחיטי כשירה א"א בשלמ' רב פפי פגע ונגע קאמר משום הכי הוחלפו הלשונות דרבא אתני להו כשירה או טריפה וחד מינייהו איחלף ליה אלא א"א פגע ולא נגע היכי איחלף כולי האי כדאמרינן פרק המגרש כשר בפסול מיחלף הרי זה בדברי הכל לא מיחלף אלמא דלא תלינן טעותא בלא טעם ה"נ ס"ל לתלמוד' דאם רבא אמר פגע או שייר בחיטי לא הוי טעי חד מנייהו ואצ"ל שטעה ואמרה בלשון אחר שלא אמר

רבא אבל אי פגע ונגע י"ל דלתרווייהו הוי מתני שייר בחיטי או פגע לאחד או נגע להב' כיון שכוונה א' להם ואחלף לחד מנייהו כשרה בטריפה ועוד כיון דר"פ אתי לאפלוגי על ר"פ הל"ל אפי' שייר בחיטי אלא ש"מ גם ר"פ מהא איירי והכי איתא: ובזה א"ש קושי' הב' נמי דלהכי אמר איתמר דבעי למפשט הבעי' ומה שהקשו דלקמן גרס רש"י וכו' ולפשוט מיניה: הנה בדברינו נתיישב ג"כ דהיכי לפשוט ממר בר ר"א כיון דמדברי ר"ש איפשט איפכא ואם כן אף על גב דלשון מר בר ר"א צ"ל דהוא פגע ולא נגע מ"מ לשון ר"פ מוכח דהוי פגע ונגע כיון דפגע שתי לשונות משמע הא כדאית' והא כדאית' והכי אית' בכמה דוכתי: דף ך' ד"ה אילימ' למעוטי עיקר סימני' לפ"ה דבעיקור סימנים טריפה כו' תימא אמאי איצטרך וכו' לע"ד לא ידעתי למה לא נפרש כולי סוגי' לרש"י ז"ל דקאי לענין לטהרה מידי נבלה דהא רש"י פי' לקמן בהשוחט דף ל"ב אהא דמשני דאלו אסורות קתני יש מהן נבילות ויש מהן טריפות דפסוקת הגרגרת ונקובת הושט הוי נבלות דאיתרע מקום שחיטה א"כ משמע דס"ל דהא דאמרינן התם במתניתין כלל אמר ר"י כל שנפסלה בשחיטתה נבילה אין פירושו שאירע בה פסול בשחיטה דוקא אלא אי איתרע מקום שחיטה דידה מקרי נבילה ואין שחיטתה כלום וא"כ נוכל לומר בטח דהסוגי' לענין לטהרה מידי נבילה קאי דמליקה מטהרת טריפה מטומאתה לחד תנא וקאמר שמואל דעיקור סי' הוי פסול לשחיטה והוי נבילה וא"כ פסול למליקה נמי ולא מטהר' מידי נבילה במליקתה דאי לא הוי פסול למליקה אע"ג דהיא טרפה היתה מליקתה מטהרתה כשאר טרפות שבה אבל השת' דהוא פסול למליקה הוי נבילה כמו פסול שחיטתה כיון דאתרע מקום שחיטה דידה אתרע נמי למליקה וא"ש כולי סוגי': ועי"ל דגם רש"י מודה דבעיקר סימנים אית בה תרתי לריעות' שהיא טריפה וגם אינה ראויה לשחיטה אפי' אי לא הוי טריפה מ"מ כיון דאיתרע מקום שחיטה דידה אינה ראויה לשחיטה עוד דאל"כ למה הוי נבילה כאן יותר משאר טריפות אלא ש"מ דלא כשר לשחיטה אם אין הסי' שלימים כ"ש כשנעקרו לגמרי דאע"ג דלענין טריפות לא הוי ק"ו היינו משום דבחיות' תלי מילת' ואפשר שהיא חיה יותר בשמוט' מבפסוקה אבל לענין שחיטה דלא בחיות' תליא דא"כ שאר טרפות נמי אלא מחמת ריעות' דסימן ואם בפסוקה אמרינן דאין לו סי' שחוטה ק"ו שמוטה ממש דפשיט' דאין לו סימני' ובעוף ס"ל לרמי בר יחזקאל דאין עיקר סימנים טריפה בו דלית ליה הא דתני לוי כל טרפות שמנו חכמים בבהמה וכו' כמ"ש התוס' לקמן וא"כ פריך תלמוד' הכי אילימ' למעוטי ע"ס דס"ל לשמואל דעוף לא מיטרף בהכי ומ"מ פסול לשחיטה משום דאיתרע שחיטה דיליה ולכן פסול למליקה נמי והתני רמי בר יחזקאל כו' וכן לקמן א"ש כולי סוגי' דאע"ג דעוף לא מיטרף מ"מ למ"ד יש שחיטה ע"ס פסול לשחיטה כדברי בה"ג וכ"ת א"כ מנ"ל לרש"י דע"ס בבהמה הוי טרפה דלמ' לשחיטה לבד הוי פסול וי"ל דרש"י אית ליה כמה דיוקי מכמה קושיות שהקשו התוס' על בה"ג לקמן ריש פ' אלו טריפות וכמה קושיות שהקשו התוס' לעיל דף ט' ובשאר דוכתי: ומ"מ נ"ל אע"ג דלרמי ב"י ע"ס לא הוי טריפה בעוף פסוקת הגרגרת הוי טרפה דאיך יחלוק על סתם מתני' דאלו טרפות בעוף נקובת הושט וכו' וכ"ת כיון דפסוקה גרע א"כ מאי פריך לעיל דף ט' עיקר תנינ' ופירש"י לקמן פ' השוחט שחט את הושט ופסק את הגרגרת ומאי פריך דלמא שמואל שמוטה קמ"ל דלא ילפינן מפסוקה י"ל דכבר כתבתי דלענין שחיטה אתי' בק"ו וכיון דתנן דבפסוקה הוי

נבילה ק"ו לשמוט' כמ"ש: דף כ"א ד"ה כמשפט חטאת בהמה הקשה בקונ' עד וקשי' לפי' כו' קושי' ראשונה ואחרונה לא ידעתי למה לא נאמר דגם רש"י ז"ל ס"ל כפי' התוס' ז"ל דנפקא לן מיתור' דקרא דאתא על שאר חטאת לא על פרו של אהרן וכן משמע קצת לשון רש"י שכתב דבחטאת העוף לא כתיב בה חולין בהדי' אלא בבהמה כתיב כדלקמן משמע דהאי קר' בחטאת בהמה כתיב ובכולה שמעתת' לא הזכיר רש"י פרו של אהרן כלל משמע דס"ל דדרשינן האי קר' דאשר לו לחטאת בהמה אלא שבזה נחלק על התו' דס"ל דללמד על כל חטאת אתי אפי' דעוף וזה לא מסתבר דמה ענין עוף להתם ולא ריבה כ"א בהמה שהיא דומי' דפרו של אהרן אלא דמהיקישא אתי ונלע"ד דאינכוונתו מדאיקרי בשם חטאת הוי היקש אלא כוונתו דגבי שמיעת הקול בעשירות מביא כבש לחטאת ובדלות מביא שתי תורים א' לחטאת והב' לעולה וא"כ קאמר מדאמר קרא שהראשון יביא לחטאת משמע שהוא במקו' חטאת כבש א"כ הקשו הכתו' שדינו כחטאת בהמה כמו כמשפט דעולה ddרשינן הכי אלא דבעולה לא הוי דרשינן בלא כמשפט אבל בחטאת ממילא משמע כיון דאיקרי חטאת כמו חטאת בהמה משמע שבאה תמורה ודינה כמותה אבל בשאר דוכתי לא ילפינן מדאיקרי עולה או חטאת דינה כמותה דאין זה היקש ונתיישבה קושיא ג' וק"ל: ועי"ל דאין זה היקש גמור אלא הוי כמו מה מצינו וא"כ בעולת חובה לא גמרינן במה מצינו מעולת נדבה דב"ש היא דלא יליף חובה מנדבה כדאיתא התם וכן חטאת נזיר ס"ל בזבחים דלא כר"א בן הקפר דאמר נזיר חוטא ולא הוי חטאת ממש והוי כמו נדבה לגבי חטא' חובה ולא מהדדי משא"כ תרווייהו חובה נינהו: ע"ב ד"ה מה חטאת פ"ה דהא סברא וכו' עד וקשה דבסמוך וכו' ורש"י ז"ל ס"ל דקרא דזאת התורה כיון דכתיב ביה אשם ושלמים בבהמה מיירי אבל בקרא דבתריה דכתיב ביה להקריב את קרבניהם סתם כל הקרבנות במשמע אפילו עוף שהרי ביום צותו לאו אקרא קמא קאי שהרי אשר צוה ה' את משה הפסיק הענין ועוד דאי אדלעיל קאי הל"ל ביום צותו להקריב' ומדקאמר את קרבניהם משמע דאפילו אשאר קרבנות קאי ומיהו זה יש לדחות ddרשינן מיניה בכור ומעשר ופסח וכמ"ש התוס' אבל הוכחה ראשונה קיימת: שם ד"ה ואינו מבדיל פ"ה כיון דכתיב כו' וק' לפי' דלקמן ריש פ"ב כו' אין ספק בעיני שהתוס' ז"ל לא ראו מה שפי' רש"י ז"ל ד"ה א"א בעוף דלכתחילה אצרכוהו רבנן תרתי וכו' וא"כ מן התורה אפילו מצוה ליכא אלא דרבנן החמירו וא"כ איכא הבדלה אבל סימן א' דעוף כתיב בקרא בהדיא כדילפינן לקמן אלא דרחמנא אגמריה למשה דרובו הוי נמי ככולו ולעולם כלו עיקר וליכא הבדלה ופשוט הוא וק"ל: דף כב ד"ה ת"ל והקריבו מה שפ"ה דאיפכ' למה לי וכו' אין נראה וכו' לא ידעתי מאי קשיא דודאי מומלק והקטיר נפקא לן הבדלה ג"כ דכיון דאיתקש מליקה להקטרה אין היקש למחצה אלא דבלא והקריבו הייתי אומר דכמשפט כיון דאחטאת העוף קאי דהכי משמע פשטיה דקר' מדסליק מיניה כדפי' רש"י אימא איפכא דאין היקש למחצה ואיתקש לגמרי לחטאת העוף דאינו מבדיל נמי השתא דכתב והקריבו שיש חילוק בין חטאת העוף לעולת העוף זכינו לדין לומר דאין היקש דמליקה והקטרה למחצה דהיקש דחטאת העוף חלקה התורה עצמה וא"כ היקש דמליקה והקטרה תוכל להקישו לגמרי ונלע"ד שאין כאן ספק כלל והמדקדק בדברי רש"י לקמן גבי אי לאו והקריבו יראה מבואר דברים אלו: שם ע"ב ומה תורים ובקונ' פי' דלא בעי אלא לעיכוב מנ"ל כו' וקשה כו'

ולא ירדתי כלל לסוף קושיי' התוס' ז"ל דנהי דתורים גדולים משמע מ"מ מי כתיב תורין דווקא דכל מדות התורה כן הוא דקרא כתיב חד ואינך אתא מא' מהמדות כדלקמן דטריפה כתיב בהדיא בעגלה ואי לאו מיעוטא ה"א דגם בשחיטה כשירה מק"ו וכן איפכא וכן בלוים כתיב שני' וילפינן גם מומין וכל התלמוד מלא מזה וא"כ אע"ג דכתיב גדולים הוי אתא מק"ו דגם קטנים כשרי' אפי' לכתחיל' וקושיי' התו' אתישבא מ"מ שפיר דהכי יליף בק"ו ומה תורין שאין מפורש בהן הקטנים ולא הוכשרו בהן בפי' הוכשרו גדולי' ב"י שהוכשרו קטנים בפי' לכ"ש וכיוצא בהן פי' רש"י בהדי בב"מ פרק הפועלים דף פ"ח גבי ומה שור שאינו אוכל במחובר ועכובא דכתב רש"י כוונתו מנ"ל למעט גדולים דנהי דקטנים כתיב מ"מ לא כתיב קטנים ולא גדולי' ואימא גדולי' אתי מק"ו: ואל אלקים יודע כי כמה ימים אחר זה מצאתי שמורי מהר"ם ז"ל הרגיש בזו ותמה על התו'.

ותירץ דהל"ל מלתא דמשתמע מיניה גדולים וקטנים ולמה כתב תורין דמשמע גדו' ע"ש ואני שמעתי ולא אבין דמאן לימא לן דאיכא מלתא דמשתמע מיניה תרווייהו דלמא גדולים לית להו שמא אחרינ' אלא תורין מדלא כתיב בני וקטנים מקרי בני וא"כ כתב רחמנ' חדא ובאידך סמך אק"ו וכיוצא בזה מצינו: ועי"ל דעכובא כפשטיה דנהי דכתיב קטנים ולא גדולים היינו למצוה אבל לעכב בדיעבד מנין דפסולין משמע אפי' בדיעבד וכיוצא בזה פריך לעיל דף י"ג וא"כ א"ש כל הקושיו' דודאי תורין משמע דוקא גדולים מ"מ בדיעבד מנין וכן ב"י קטנים משמע ולא גדוליה למצוה אבל לעכב נילף ק"ו ומה תורין שלא הוכשרו קטנים למצוה כו' הוכשרו גדולים אפי' למצוה ב"י שהוכשרו קטנים למצוה א"ד שלפחות בדיעבד יוכשרו גדו' ומייתי רבא מדכתיב כמה פעמים בני שינה הכתוב לעכב דלא כפי' התו' בדבור שאחר זה דכן משמע דברי רש"י ד"ה לא לישתמיט.

ומ"ש התו' דבחד בני הוי מצי למידרש לדברינו א"ש דה"א למצוה ומ"מ הראשון נראה עיקר: דף כ"ה ד"ה ואפי' כלי שטף פ"ה דלא מבעי' וכו' וקשה לפירושו דא"כ וכו' י"ל לפי' רש"י ז"ל דהאי ואפי' כ"ש תלמודא קאמר לה ואין הכוונה דמקרא נפקא לן ואפי' כ"ש דזה נלמד כבר מכל האוכל אלא תלמודא קמ"ל האי דינא לאפוקי מקושית ר"א דמקשי בפסחי' דלחזי תנורא כמאן דמלי טומאה והוי כמי שנגע בשרץ עצמו ויהיו טמאים קמ"ל דלא כדמשמע התם: ועי"ל דהוי רבות' אפילו אם השרץ הוא באויר החיצון ונוגע בגב הכלי הפנימי לא נטמאו דודאי אם היה הכלי טמא מחמת אויר החיצון לא היה חוצץ והוי כאלו הכלי הפנימי אינו ונמצאו האוכלין תלוין באויר כלי החיצון אבל עתה שאין כלי הפנימי טמא מחמת אויר החיצון אלא מחמת שהשרץ נוגע חוצץ הכלי נגד האויר כיון שאוכלין הנתלין בפנימי לא היו טמאים אפי' אם הכלי הפנימי הוי כאלו אינו אלא מחמת אויר החיצון שהרי הם אינם נוגעים בכלי ואויר החיצון אינו מטמא הכלי הפנימי לא נחשב הכלי הפנימי כאלו אינו נגד האויר.

ומ"ש רש"י שאין הפנימי טמא משום דנגע בחצון אין להקשות דא"כ הוי טמא מחמתו מ"מ חוצץ נגד האויר י"ל דאי הוי טמא מחמת החיצון לא הוי חוצץ בפני האויר כיון שהחיצון עצמו אינו טמא כ"א מחמת אויר והוא מטמא הפנימי א"כ גם הפנימי נטמ' מחמת אויר ועוד דרש"י נקט האמת דהא בלאו הכי מיותר הוא דכיון דכתב רש"י אח"כ דהפנימי אינו מיטמא מאויר א"כ כ"ש שאינו מיטמא מחמת חיצון דהוא גופי' לא נטמא

כ"א באויר והיה זה בכלל מטמאיך לא טמאוני ואת טמאתני אלא רש"י נקט האמת: וא"כ נתיישבה גם קושי' השנייה: תם ונשלם שבח לאל בורא עולם